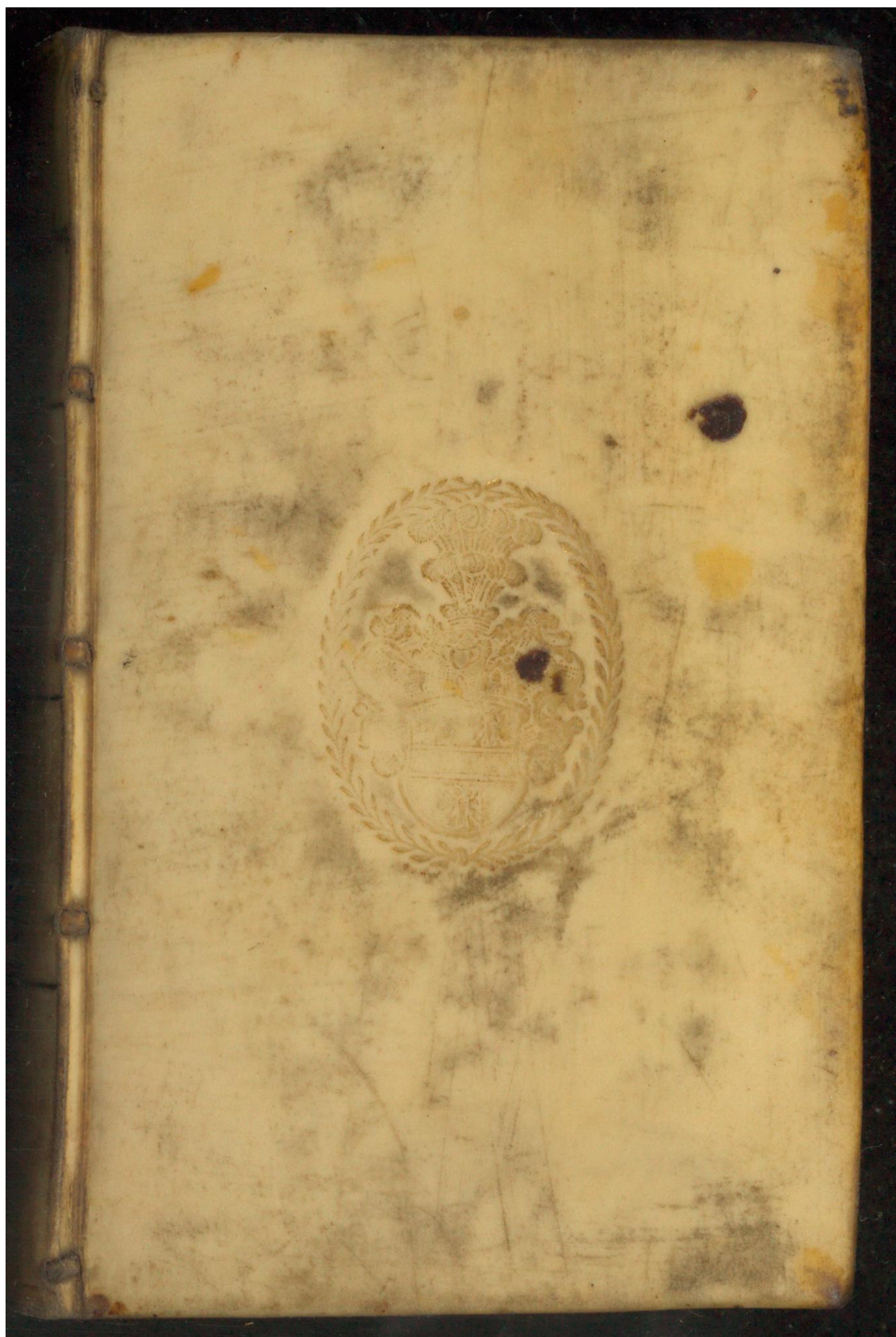

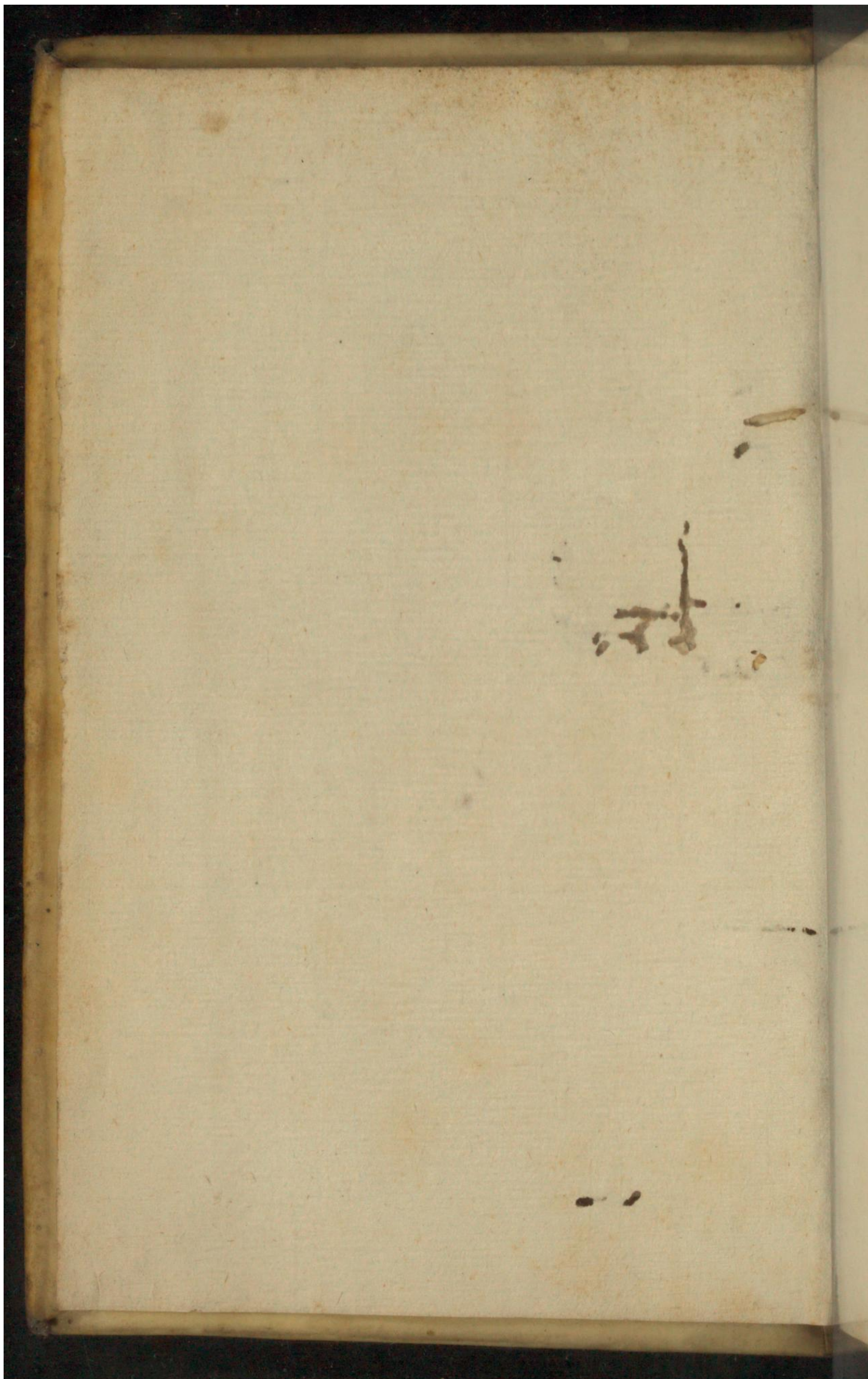

De
publicis Concubin.
1598

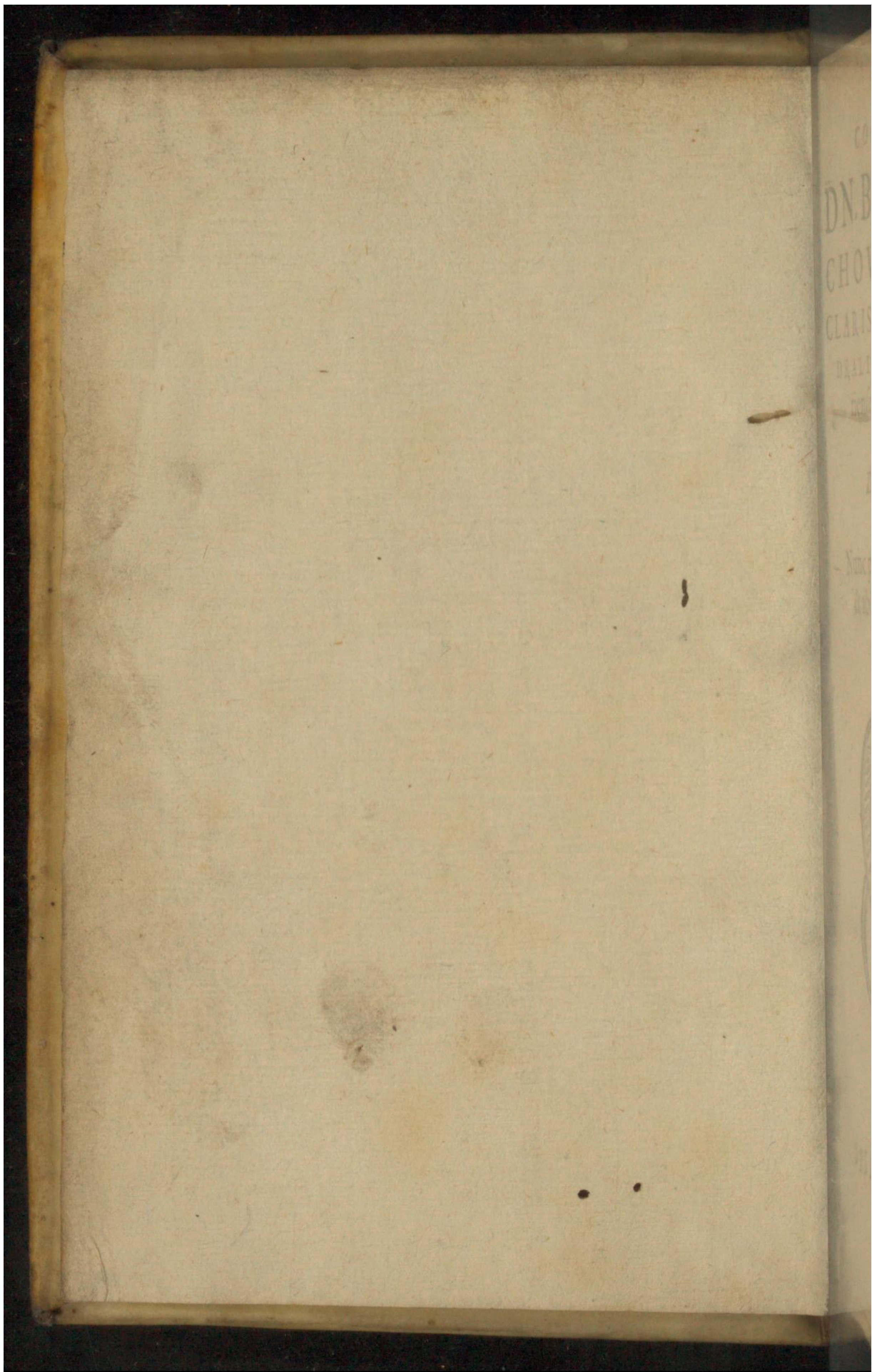

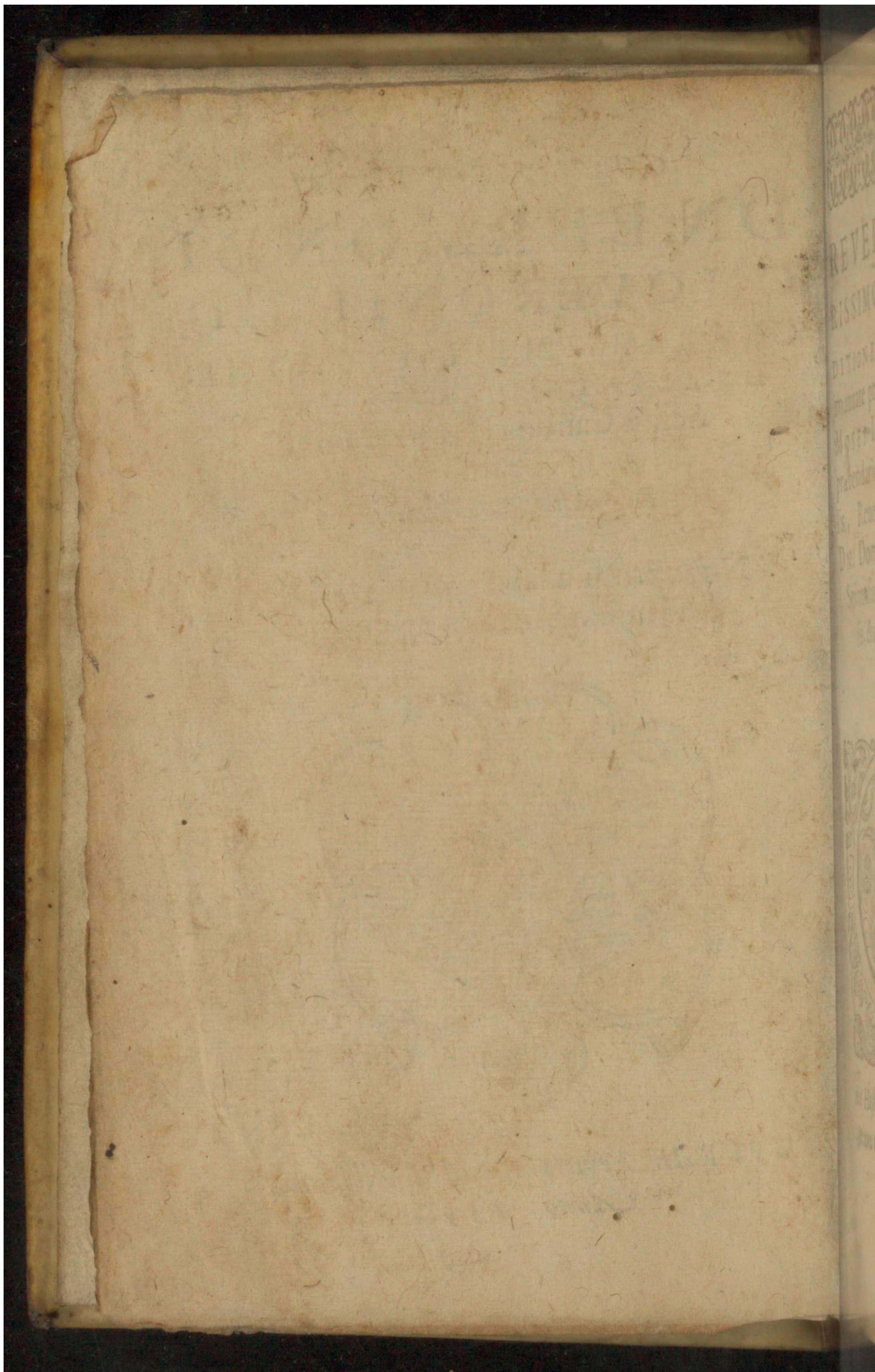
COMMENTARII
DN. BERMONDI CHOVERONII I. C. CLARISSIMI ET CATHEDRALIS ECCLESIAE VIVAriensis Canonici Præstantissimi in tit.

De publicis concubinariis.

Nunc primum in Germania excusi, & ab infinitis mendis repurgati.

SPIRAE Nemetum, apud B. Albinum. Anno 1598.

REVERENDO, CLARISSIMO, PIETATE, ERVDITIONE, VIRTVTE ET HVmanitate præstantiss. DN. BEATO MOSES I. V. D Consultissimo, Sexpræbendario insignis Ecclesiæ Cathedralis, Reuerendissimique Principis & DN. Domini EBERHARDI Episcopi Spirensis & Præpositi Weissenburgensis, &c. In Spiritualibus Vicario generali & Iudici.

VAM *grauiter, quamq; seuerè, vir Reuerende & Clarissime, fornicationes & libidines semper à DEO punitæ fuerint, omnes omnium temporum tã Sacræ, quàm profanæ Historiæ vno ore testatum faciunt. Cuius etiam rei, ne foris petitum eamus, domi quoti-*

diè nobis exempla ob oculos proponuntur. Quibus tamen vt in præsentiarum superſedeam, vnicuiq; deliberato delibratoq; iudicio illa conſideranda perpendendaq; relinquo. Illud tantum addens, quod nimirum, quo grauius quoque aſperius à DEO per Magiſtratum Diuinæ ſententiæ executorem, in tam nefanda ſcelera identidem animaduertitur, quoque etiam vt à talibus, vt & reliquis omnibus, flagitiis deſiſtamus crebrius à Diuini verbi miniſtris admonemur: eò magis nos, ac ſi ad id nati ſimus,

Nitimur in vetitum, ſemper cupimusque negata.

Adeo omnia, in vltimo hoc ſeneſcentis mundi tempore, ſusq; deq; ire incipiunt, &

In peius ruere, & retrò ſublapſa referri!

Verum enimuerò licet hoc criminum genus indies magis magisq; latius, cancri inſtar, ſerpat, viresq; eundo veluti ſibi adquirat, non tamen illis, qui ad id muneris, (ſi modo muneris ſui partes ſartâ tectâ conſcientia exequi velint.) diuinitus ſunt vocati, admonendo, corrigendo, dehortando, lapſos erigendo vmquam deſiſtendum eſt. Fieri enim non poteſt, quin aliqui ſaltem, tam ſalutaribus adhortationibus, pater-

nisq;

nisq; correctionibus admoniti, ad bonam mentem redeant. Hac ſpe abſq; dubio Reuerendus Clariſsimus I. C. BERMONDVS CHOVERONIVS Cathedralis Eccleſiæ Viuarienſis Canonicus digniſsimus, fretus, in concilij Lateranenſis tit. de publicis concubinariis commentarios non minus doctos, quam hiſce temporibus accomodos in lucem edidit.

Hunc itaque auctorem, numquam antehac, quod ſciam, in Germania typis excuſum, à me ab infinitis quibus ſcatebat mendis repurgatum, cum rurſus publici iuris faciam, ſub R. T. D. nominis auſpicio & patrocinio eundem diuulgare ſtatui. Idque duas haſce potiſsimum ob cauſas: Quod nimirum Reuerendiſsimi Principis & DN. Domini EBERHARDI Epiſcopi Spirenſis, Præpoſiti VVeiſſenburgenſis, &c. Domini noſtri clementiſsimi nomine, huius criminis concubinatus cognitio, eiuſdemque executio & animaduerſio ad te ſpectet: vnde huius libri lectionem, etſi R. T. D. non neceſſariam, tamen nec iniucundam fore confido. Deinde etiam cum dictus auctor hoſce ſuos commentarios Reuerendiſſ. Eccleſiæ Viuarienſis

*Episcopo, eiusdemq; Ecclesiæ Canonicis præ-
stantissimis dicauerit, consecrauerit : quibus-
nam hi commentarij potius, quam iisdem sa-
cris initiatis, iure quodam suo debeantur, non
vidi. Ex quorum numero T. R. D. præ
ceteris elegi. Tu igitur, vir Reuerende &
clariss. hosce meos Reip. literariæ & publici com-
modi caussa susceptos labores pro insitâ & in-
nata beneuolentia hilari & benigna fronte su-
scipe, & mihi meisq; conatibus faue. Vale.
Spiræ Nemetum 9. 7bris. Anno 1597.*

R. T. D.

Studiosiss.

Bernardus Albinus.

PRAEFATIONES IN TITVLVM DE PVBLICIS CONCUBINARIJS IN CONCORDATIS.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia principaliter ratione prolis procreandæ contrahuntur, & secundario propter vtilitatem publicam.*

2 *Matrimonium non causa libidinis, sed propter liberos procreandos institutum fuit, aliter diceretur connubium.*

3 *Virginitas existens in Maria principem mundi fefellit.*

4 *Deus licet omnia possit, tamen virginem post ruinam suscitare non potest.*

5 *Virgines gentiles magis mori maluerunt, quàm obedire carni, quòd pluribus probatur exemplis.*

6 *Sãctius esset à præsenti vita migrare, quàm in desiderijs carnalibus vitam ducere.*

7 *In India est quædã Regio, in qua nulla libido reperitur, nulla sunt coniugia, nullique homines nascuntur, & nisi ibi quis castitatem seruauerit, perpetuo exilio datur.*

8 *Sacerdotij officium, ſicut imperium à Deo proceſſit.*
9 *Præsbyteri in ſuis domibus tenentes concubinas duo grauia committunt.*
10 *Deo magis placet grunitus porcorum, quàm cantus presbyterorum luxuriantium.*
11 *Præsbyteri peccata hominum ſuis præcibus comedere debent.*
12 *Qui ſordidus eſt, alterius ſordes purgare non poteſt.*
13 *Decimæ inſtitutæ ſunt, vt ſint cibum ſacerdotibus.*
14 *Sacerdotes non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum viuere debent.*
15 *Opera carnis ſunt fornicatio, incontinentia, & ſimilia.*
16 *Sacerdotibus. l. antiquæ permittebatur poſſe frui ſuis vxoribus cauſa ſobolis procreandæ tantum.*
17 *Meretici adhærens vnum corpus cum ea efficitur.*
18 *Peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur in ſuum corpus peccat.*
19 *Presbyteri occidentales obligantur ad perpetuam continentiam.*

20 *Presbyteri etiam græci non possunt vxores sibi copulare.*

21 *Apostoli pascebantur vxores de mercede prædicationis*

22 *Præsbyteri occidentales quare vouerunt castitatem, quatuor assignantur rationes.*

23 *Clerici concubinarij incidunt in adulteriũ, sacrilegium stuprum, incæstuosum, contra naturam, & quæ pœna imponatur istis criminibus ex pluribus demonstratur.*

ATRES antiqui (vt refert Ambrosius in libro de virginibus) attestantur virginitatem esse templum Dei: quoniam Christus cum voluisset assumere carnem, matrem suam, ex qua nasceretur, virginem esse voluit.
1 † Et licet matrimonia contrahantur ea præcipua intentione procreandæ sobolis, quia erat vnum de tribus bonis matrimonij, & in hoc versatur publica vtilitas. l. hoc modo. versi. vtilem rei publicæ causa sobolis procreandæ. ff. de condit. & demonstratio. & idem refert Calistratus in l. liberorum appellatione in versi. qui vxores ducunt voto & animo li-

berorum procreandorum. ff. de verbor. & rer. ſignif. refert etiam Auguſtinus in libro
2 de bono coniugali, † quòd matrimonium contractum ſine ſpe prolis, non matrimonium, ſed connubium dicitur. Fuit enim inſtitutum matrimonium non cauſa libidinis: ſed propter liberos procreandos, vt habetur in principio Geneſis, & Leuitici 21. cap. vbi legitur, quod in lege Moſayca non erat permiſſum coniuges de ſcorto accipere, aut viduas repudiatas, nec etiam virgines niſi duntaxat cauſæ procreandæ ſobolis & ſic concubitus matrimonialis erat à peccato immunis.

Attamen Dominus noſter IESVS Chriſtus à tali commixtione naſci refutauit nobis apertiſſimè declarans ſibi magis placere virginitatem quàm continentiam coniugalem, vt etiam apparet de Beato Ioanne Euangeliſta, quem Chriſtus præ cæteris Apoſtolis dilexit, & eum tanquam familiarem eligit, eò, quòd caſtitatem ſeruaſſet, & virginitatis lilio decoratus eſſet, quæ eſt virtus animi, & ſecum comitem habet fortitudinem: & qui virginitatem habet, forti-
3 tudinem habere conuincitur: † illa eſt ergò

ergo quæ existẽs in Maria principem mundi fefellit: illa est etiam, quæ inter cæteras animi virtutes seruari debet intacta: quia si semel fuerit amissa, restitui non potest: vt est tex. in l. vn. C. de rapto: virg. vbi dicitur quod mulier corrupta, & violata restitui non potest, & gl. ibi dicit, quod etiam Deus facere non potest, quòd illa, quæ fuit cor-
4 rupta, non sit corrupta: † licet Deus omnia possit: tamen post ruinam virginẽ suscitare non potest & ad illam gloss. concordat alia gloss. in c. super eo. de bigamis. quod dictum etiam refert Hyeronymus in epistola ad Eustochium, vt habetur transumptiuè in c. si Paulus Apostolus. 32. q. 6.

Præterea hoc probant monimenta priscarum virginum, quæ plures secundum
5 carnem viuere contempserũt: † & magis maluerunt mori, quàm obedire carni: vnde apud Romanos virgines quæ secũdum carnem viuere contempserunt, in maxima reputatione habebantur; vt patet de duabus filiabus Romanis, quarum mater vocabatur Cedasa, quæ cum (absente patre) duos iuuenes prætereuntes iure hospitalitatis suscepisset, ipsi quoq; iuuenes non

indulſerunt honori filiarum: ſed dictis virginibus nocte violentiã intulerũt propter quod ſtuprum dictæ virgines mutuis mucronibus ſe cõciderunt: patet etiam de illa virgine, quam hoſtis Macedo corruperat, q̃ modicum diſſimulauit violẽtiæ ſibi factæ deſolatorem: & nihilominus tãdem ſuum violatorẽ iugulauit, & mox gladio ſeipſam interfecit, nolẽs, ꝑdita virginitate, ducere vitã. Quid exẽpla iſta deſignant? niſi, quod carni non eſt aſſentiendum: quinimò melius foret à præſenti vita migrare, quàm in deſiderijs carnalibus vitã ducere: vnde Apoſt. ad Rom. 8. dicebat, qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. & ad Gal. 5. ſpiritu ambulate, & deſideria carnis non perficietis, & Apoſt. 1. Cor 7. virgo cogitat quæ domini ſunt, vt ſit ſancta corpore & ſpiritu. Videtis ergo quanto affectu veteres caſtitatẽ amauerunt, vt etiã narratur de quadam Græca fœmina Hyppo nomine, quæ cum hoſtiũ claſſe eſſet excœpta, in mare ſe abiecit, vt morte pudicitiã tueretur narratur etiã de quodam, qui filiã ſuam interfecit eo, quod Apius Claudius violẽter ad ſtuprũ ipſã inducere volebat: malebat enim

pu-

pudicæ filiæ esse interēptor, q̃ pater corru-
ptæ. Narrat præterea Ambros. in lib. de vir-
gin. c.3. de pelagia quæ cũ esset apud Anthi-
ocum ætatis 15. annorũ, & prædonibus cir-
cumceptã se videret: matre absente suisq́;
sociabus in aqua se proiecit malens mori
quam violari. Scribit etiam Solinus. lib. 7.
7 † quod in Iudia quædam est regio in qua
nulla libido inuenitur atque petulantiam
ignorant homines: itaq; nulla sunt coniu-
gia nulliq́; homines ibi nascuntur: & tamē
ibidem plures cōmorantur: nullus tamen
ibi admittitur, nisi castitas meritum prose-
quatur, quam castitatem, nisi quis seruaue-
rit à prædicta regione submouetur & per-
petuo exilio datur: recitat insuper contra
Iouinianum Hyeronymus, qualiter Duy-
lius vxorem tantę cōtinentię duxit, vt om-
nibus continētibus esset exemplũ. accidit,
quod is iam senes & trementi corpore in-
quodã iurgio audiuit, exprobari sibi quòd
os fœtidum haberet, quo audito ad vxorē
accessit ipsam redarguens cur sibi hoc non
intimasset, quæ respōdit, fecissem (inquit)
nisi putasse omnibus viris sic os olere, ecce
quãta pudicitia q̃ nũquã alterius viri flatũ
sensijt.

Si igitur virginitas inter plebeios obtineat liliũ,& coronã virtutis, multò fortiùs cõtinẽtia,& castitas à clericis inuiolabiter venit obseruãda; quoniã vitã angelicã ducere debẽt, ipsi .n. angeli Dei appellãtur: vt refert Hieronimus super Malachiã, c.2. eo,
8 † quia officium sacerdotij sicut imperiũ à Deo processit in auth. quomod. oper. ep. ergo talem dignitatem sacerdotalem luxuriosis amplexibus ac alijs immundis & libidinosis actibus prophanare & maculare non debent, ne id obijciatur quod habetur Ezechielis, c.22. in quo dicitur sacerdotes contempserunt legem meam & polluerunt sanctuaria mea, & inter sanctum, & prophanum non habuerũt distantiam: & inter pollutum, & immundum nusquã
9 intellexerunt. † Qui ergò præsbyteri focarias, seu concubinas in suis domibus tenent, duo grauia committunt: primò dominicum corpus maculant. Secundò, populum & Ecclesiam scandalizant. Maximè si ex tali illicito coitu habeant spurios, quos coguntur alimentare de Christi, & pauperum patrimonio. Vnde propter vitam impudicam & luxuriosam talium sacer-

cer-

cerdotum Chriſtus plerunq; ad preces no-
ſtras & oblationes aures dedignatur con-
uertere: & noſtra ſacrificia contemnit, &
holocauſta tãquam abominabilia reſpuit,
orationes noſtras non audit, dicente Pro-
pheta, non accipiam ſacrificium de mani-
bus veſtris: quia polluti eſtis. Vnde refert
10 Auguſtinus, † quod Deo magis placet
rugitus leonum ſiue mugitus boum, vel
grunitus porcorum, quàm cantus præſby-
terorum luxuriãtium. Viri enim eccleſia-
ſtici ad hoc deputati ſunt, vt in caſtitate
Deo famulentur. Quale enim erit obſe-
quium illorum, ſi mens polluta fuerit? aut
quomodo ſacrificium offerent Deo, ſi eo-
rum vita maculata extiterit?

Sed quare eſt, quod ſacerdotes tot luxu-
rijs inquinantur, reſpondetur propter con
ſortia, conuiuia, & cum mulieribus collo-
quia & ſecretas confabulationes: quia ta-
lia ſunt præludia veneris, & ſacerdotes la-
ſciua voluptate corrumpunt, quia, inquit
Hieronimus, gladius igneus ſpecies mulie-
ris: nam qui tangit piſcem, ab ea coinqui-
nabitur. ideo aſper atque rigidus & breuis
cum mulieribus eſt habendus ſermo. Fu-

gienda est ergo libidinis occasio, vt sacerdotes, non in carne, sed in spiritu sint, & ne memoriam in mulieribus ponant, prout legitur de Acerno Abbate, quod cũ mulier quidã sibi postularet vt in oratione haberet eius memoriã, ipse respondit rogo Deũ vt ipse memoriam tuam auferat de corde meo in admirationem res ista deduci non debet si his tẽporibus Christus nobis irascitur, si tot flagella suę iracũdiæ nobis immittat: si tot varias, & graues tribulationes patiamur, si tot discrimina belli, pestis & infertilitatis nos aggrediantur: apertũ est etiam ꝓ peccatis Christũ per suos sacerdotes debere placari, ad quos spectat ꝓ peccatis populi orare, & illos apud Deũ mediatores ex-
11 istere, † & peccata hominũ comedere, & suis precib⁹ ea debẽt cõsumere: vt refert Hieron. in c. qa sacerdos, 10. q. 1. & in c. nulli. 3. q. 1. sed propter eorum vitam luxuriosam Deũ, quẽ deprecantur, irritãt iuxta dictum Gregorij dicẽtis: cũ his, qui displicet, ad interdũ mittitur irati animus proculdubio ad deteriora prouocatur eorũ incontinentia tales sacerdotes concubinarios coram Deo deprecari reddit indignos in tantũ, vt etiam

etiã pro ꝓprijs peccatis exorare nõ possunt qualiter.n.pro pecatis aliorũ deprecabuntur, q̄ pro proprijs Deũ non valent reddere placabilem? Apparet ex prædictis, quòd sacerdotes ab eorũ spurcitijs debẽt primitus mũdari, quàm alios à suis delictis mundare valeãt maximè à fornicatione & cõcubinatu publico, vel occulto, q̄ nõ tantũ corpus verùm etiã animã maculat: ideò apud vul-
12 gares natum est illud adagiũ, † quòd qui sordidus est, ac immũdus, quo modo alterius sordes purgare poterit? ꝙ dictum legitur ecclesi. 33. c. in quo dicitur, ab immũdo quis mũdabitur? quoniã Deus ex fornicatione sacerdotis quãplurimũ irritatur eò, quia fidẽ incontinẽtiæ, quã tẽpore suæ ordinationis Deo promiserat inanem, & vacuã facit, refert etiã Innoc. secũdus ita fuisse statutũ in cõcilio Toletano nullum debere recipi in sacerdotem, nisi cuius castitas ante suscœptum ordinem fuerit approbata, quod si concubinam ex post repertus fuerit habere, officio atq; beneficio ecclesiastico carere voluit, ex quo tacitè in collatione suorũ ordinum seipsum obligauit ad perpetuã continentiã, quã si violare p̄sum-

pſerit, non Chriſtum, quẽ in extremis ſperat iudicẽ aduerſariũ, ſed ſeipſum fefellit.

Lege enim nedum canonica verum etiã diuina præſbyteri maximè habentes curam animarum ex debito officij tenentur pro ſuis parrochianis exorare, à quibus demas, oblationes, & cęteras elemoſinas per-
13 cipiunt, † inſtituit enim Deus decimas, vt ſint in cibum ſacerdotibus in domo domini, vt legitur Numerorum 18. cap. inhibet ibi Deus ſacerdotibus dicens, nihil aliud poſſidebunt decimarum oblatione contenti, quas in vſus eorum, & neceſſaria ſeparaui, quod hodie à ſacerdotib⁹ noſtris non obſeruatur, quoniam veri negociatores rurales, & mercatores effecti ſunt, & dicitur in eodem textu, quòd qui mundus eſt, illis decimis veſcetur, & non alius. Dolosè ergo, & fraudulenter in interitum eorum animæ tales ſecerdotes beneficiati decimas, & oblationes à populo accipiunt: ex quo pro peccatis ſuorum parrochianorum non orant, neç pro eis ſufficiẽtes ſunt orare. Vnde Deus loquens ſacerdotibus immundis Eſayæ cap. 1. dicit facta veſtra ſunt mihi moleſta, & cum extenderitis ma

nus

nus veſtras, auertam à vobis oculos meos: & cum multiplicaueritis orationem veſtram, non exaudiam: quia immundi, & polluti eſtis. Sic etiam loquitur dominus ad ſacerdotes per os Malachiæ Prophetæ, cap. 1. dicentis, non eſt mihi in vobis volũtas, & munus non ſuſcipiã de manu veſtra.
14 Caueant igitur viri eccleſiaſtici vt † nõ ſecundum carnem ſed ſecũdum ſpiritum viuant: quia (prout dicit Apoſtolus ad Romanos: 8. cap.) qui in carne viuunt, Deo placere non poſſunt, illi autem dicuntur viuere in carne, qui operãtur ſecundum carnem: etſi quæratur, quæ dicantur opera
15 carnis: reſpondetur † quod fornicatio, immundicitia, & impudicitia: talia enim opera in viris eccleſiaſticis reperiri non licet: vnde D. Iacobus in ſua canonica loquens ad eos ait mortificatè membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, ne incidatis in fornicationem, immundicitiam, libidinem & malam concupiſcentiam: quia propter talia venit ira Dei in filios incrudelitatis. Quid enim magis maculat, & denigrat ſacerdotes, quam immunda conuerſatio ſordidarũ concubinarum? quid enim

vilius eſt pręſbyteris? & quid ſordidius? quã more porcorum libidinoſis & luxurioſis amplexibus delectari? quid enim fœtidus eſt illis ſe meretricũ & concubinarium reprobato concubitu dãnabiliter cõmiſceri.

Præterea curare etiam debent ſacerdotes ne vitam ducant impudicam ſequentes exemplum aliorum Apoſtolorũ domini noſtri Ieſu Chriſti, qui priuſquam fuerint aſſecuti dignitatẽ ſacerdotalem à ſuis proprijs vxoribus abſtinuerunt & qui tempore ſuæ vicis, id eſt, hebdomadæ in templo miniſtrabat, non erat ſibi fas frui concubitu ſuæ legitimæ vxoris, vt talis ſacerdos liberiùs, & mũdiùs valeret diuinis mo-
16 naſterijs intendere, † & finita ſua hebdomada, illi ſacerdoti permittebatur poſſe frui vxore ſua cauſa ſobolis procreandæ tãtum: ergo, multò fortiùs ſacerdotes nouæ legis (quibus matrimonia etiam cum virginibus interdicuntur) debent ſe ab immundis, & corruptis meretricibus, & concubinis abſtinere. Hęc deciſio fortificatur, quia in veteri teſtamento, qui erant deſtinati ad portandum archã fœderis domini, debebant priùs ab immundicitia cuiuſq;
forni-

fornicationis esse mundati, & sanctificati vt habetur primi Regum c. 7. sanctificarūt Eleazarum, vt custodiret archam domini: & etiam primo Paralipomenôn. c. 15. sanctificati sunt sacerdotes & Leuitę, vt portarent archam domini: ergo multo fortiùs sacerdotes nouæ legis debēt ab omni spurcitia esse mundi, qui non archam figuratam, sed fidem catholicam, ecclesiam, & corpus verum Christi habent custodire· portare, atq; sumere: mūdamini ergo, qui fertis vasa domini. Talis reuerentia, & mūdicia in archa Mosayca debebatur propter tabulas Moysi, & virgam Aaron, quæ in ea repositæ seruabantur: quia digito Dei scriptæ erant: hoc idem probatur Exodi. 19. cap. vbi Dominus iussit filijs Israël per os Moysi à suis proprijs vxoribus per triduum abstinere, vt liberiùs deuotioni, & orationi intendere possent, multò magis sacerdotes nouælegis debent se abstinere à libidinosis amplexibus. Præterea fortiùs demonstratur Exodi, 12. capit. nam filij Israël in memoriam suæ liberationis de AEgipto singulis annis consueuerunt ædere agnum pascalem vnde

dominus per os Moysi præcepit eis, vt comedentibus eum lũbos præcingerent per quę nobis figuratur, quod sacerdotes nouę legis sumentes agnum pascalem, hoc est, sanctissimum corpus Christi debent esse mundi corpore, sicut & mente, quod idem habetur Exodi, 30. cap. postquam Moyses iuxta pręceptum domini perfecit tabernaculum fœderis, præcepit dominus, vt iuxta altare tabernaculi fieret labrum æneum, id est, vas aptum ad lauandum, vt quando Aaron, & eius filij vellent in altari Domini sacrificare, priùs lauarent pedes & manus & immaculati, & mundi in conspectu domini assisterent, per quod clarè nobis demonstratur, quod sacerdotes nouæ legis priùs, quàm ad consecrandum dominicum corpus accedunt à spurcitia per confessionem, & pœnitentiam debent esse mundi: quoniam Leuitici 25. ca. dominus loquens ad filios Leui, ait: docebitis filios vestros, & caueant immunditia & non moriantur in sordibus suis, estote sancti: quoniam ego sanctus sum: & hoc idem habetur Exodi 21. cap. vbi dominus loquens sacerdotibus dicit, qui incensum, & panes offe-

offerunt Deo ſuo ſancti erunt, vnde dominus ad Moyſen loquens dicit, loquens ad Aaron homo de ſemine tuo, qui habuerit maculam non offeret panem Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Nec similiter eadem lege erat permiſſum offerre animalia immunda, & maculata. imò expreſsè erat prohibitum, vt habetur Deuteronomij, 7. ca. non immolabis domino bouem ac ouem vbi ſit macula, quippiam vitij: quia abhominatio eſt domino tuo. & legitur Leuitici, 15. cap. vbi dominus iuſſit eum qui ſemine pollutus erat caſtra Iſraël vſq; ad veſperam eijci: nec dignus erat ad templum domini introire donec ſanctificaretur & mūdaretur. Ergo multò fortiùs ſacerdotes nouæ legis qui in ſuis domibus non verentur publicè tenere, & nutrire concubinas, debent eijci à templo, & miniſterio altaris, donec per confeſſionem & pœnitentiam eorum maculam & ſpurcitiam purgauerint.

Fortificantur prædicta, quia (vt ſuperius dictum extitit) in primtiua eccleſia prohibitum non erat ſacerdotibus ac alijs miniſtris altaris commiſceri cum ſuis legalibus

vxoribus, quibus tamen ab eccleſia occi-
dentali prohibitum fuit iuxta canones
ſanctorum patrum, ne amplexibus matri-
monialibus vtantur, ergo quanto magis
à meretricibus & concubinis abſtinere de-
bent. vnde Apoſtolus Timotheo, 3. ca. ſcri-
bens qui erat præſbyter, & Epiſcopus eum
præcipuè hortabatur ad ſeruandam caſti-
tatem, continentiam. Sic inquiens opor-
tet epiſcopos, diaconos, & præſbyteros eſ-
ſe pudicos: & Apoſtolus loquens præſby-
teris ad Corinth. quanto ſit dicit: neſcitis,
quia templum Dei eſtis & ſpiritus in vo-
bis? eo quia præcioſum corpus domini-
cum in ſuis corporibus recipiunt, ergo cor
pora ſua immaculata cuſtodire debent:
quod facere non poſſunt ſi amplexibus
concubinarijs fruantur: quoniam (vt ait
17 Apoſtolus primæ ad Corin. 6. ca.) †qui
adhæret meretrici, vnum corpus cum ea
efficitur. nam omnia, & quæcunq; pecca-
ta, & animam, tantùm & non corpus ma-
culant, ſed fornicatio vtrunq; iuxta ſentē-
tiam Apoſtoli ad Corinth. 6. dicētis omne
18 †peccatum quodcunq; fecerit homo
extra corpus eſt, qui autem fornicatur, in
ſuum

ſuum corpus peccat, caueant ergò ſacerdotes; corpus ſuum, quod eſt tēplum Dei, & habitaculum ſpiritus ſancti per carnis concupiſcentiam maculent, ac diffament, ſunt enim membra Chriſti, ergo membra meretricis efficere non debent.

Et nedum leges Apoſtolorum, verum etiam ciuiles ſtatuerunt obſeruare caſtitatem eos qui eccleſiaſticam elegerunt profeſſionem eis interdicendo conſortium concubinarum vt eſt caſus in l. qui eum, C. de epiſcop. & cleric. ea ratione, ne caſtitatem ſeu mundiciam quam ex voto ſeruare tenentur, quouiſmodo corrumpere, aut maculare præſumant, refert etiam Imperator in §. ſi quis autem monachus. in auth. de monachis, coll. 1. quod ſicut clerici in ſacris ordinibus conſtituti prohibentur contrahere matrimonium qui contractus erat actus ciuilis, & permiſſiuus vtraq; lege, ergo multò magis prohibentur ſecum tenere concubinas. fortificatur per tex. in §. clericos. in auth. de ſanct. epiſc. vbi clerici ordinari prohibentur, niſi ſciant literas, & rectam fidem habeant nec etiam concubinam, nec baſtardos, ergo multo

fortius iam promotus prohibetur tenere cõcubinam, quæ decisio obseruatur apud sacerdotes gentilium seu paganorum, qui secundum eorum ritum continentiam custodire tenebantur, ideo in Thimæo Platonis legitur quod illi, qui dignitate sacerdotali erant præpositi in ciuitate Atheniensi à cætero populo separabantur, ne eorum castitas macularetur. Hi igitur sacerdotes idolorum seu simulachrorum se à libidinosis amplexibus abstinebant, ergo multo fortius facere tenentur sacerdotes castrum qui dictim corpus dominicum consecrant.

Videmus etiam, quod in ecclesia occidentali nunquam licitum est clericis in sacris constitutis matrimonium contrahe-
19 re, vel si iam contractum † erat ante susceptionem ordinum non debent vti amplexibus coniugalibus, sed inuiolabiliter, & perpetuam debent obseruare castitatem, vt statuit Lucius Papa prout habetur transumptiuè, cap 1. ministri altaris. 81. distinct. sed non talem castitatem in suis ministris obseruat ecclesia orientalis, quæ matrimonio per priùs cõtracto secundum

co-

corum ritum liberè amplexibus coniugalibus poteſt vti, licet ſi ſemel ad ſacros ordines promoti fuerint, deinceps non poſ-
20 ſunt ſibi vxores copulare, † ſed ad perpetuam continentiam obligantur. Et iſta deciſio facit contra plurimos, qui fronte inexcogitata aſſerunt præſbyteros græcos poſſe contrahere matrimonium quod falſum eſt, vt ſtatutum fuit in ſexta ſynodo Nicena quæ habetur in cap. ſi quis eorum, 22. diſt. & in cap. cum olim, extr. de cleric. coniugat. & ideò in illa eccleſia orientali, qui non poſſunt continere, & deſiderant ad ſacrum miniſterium altaris aſcendere cauti ſint, vt priuſquam ad ordinem præſbyteralem deueniant vxorem ducant. & iſta eſt differentia inter miniſtros eccleſiæ orientalis, & occidentalis. Prætereà refert gloſſ. in c. omnino. 31. diſt. in verbo, Paulo
21 Apoſtolico, † quod Apoſtoli ſecum ducebant vxores, vt eis ſeruirent in cibis parandis: & ab eis paſcerentur de mercede prædicationis, & non vt copula carnali vterentur, quod dictum extollit Panor. in c. conſultationi, extra de frigid. & maleficiat. ſubijciens quòd vxores Apoſtolorum ca-

ftè,vt forores viuebant: fi ergò actus coniugalis,qui eft ciuilis,&legitimus fit fecundum canonicas fanctiones facerdotibus prohibitus, certè multò magis in eis videtur prohibitus omnis actus meretricalis, & concubinarius, qui vtraq; lege eft damnatus.

Et fi quæratur quare eft, quod in concilio Niceno ftatutum fuit per ecclefiam occidentalem, quòd eius miniftri tueantur deuouere caftitatem: & debeant abftinere ab vxoribus perprius legitimè habitis, refpondetur, quòd plures ex facris canoni-
22 bus poffunt elici rationes: † prima eft quia mariti funt ea conditione nati, vt omni cafu ftudeant, quomodo eorum vxoribus complacere valeant: ergo minùs poffunt cogitare quæ ad diuinum feruitium fpectant, & hanc rationem ponit Innocẽtius tertius in c.diuerfis fallacijs, extra de cleric.coniugat.pro qua facit dictum Euãgelicum Matthei 6. cap. nemo poteft duobus dominis feruire: quia aut vnum odio habebit,& alterum diliget: nec poteft quis Deo, & mammonæ fimul feruire. Secunda ratio: quia impoffibile eft, quòd aliquis volu-

voluptatibus,ſeu carnalibus deſiderijs, & diuinis,ſeu eccleſiaſticis ſeruitijs ſimul deuotè vacare poſſit: quia cithara cum pſalterio malè concordat:& ſic vita actiua,ſub qua viuere videntur illi, qui habent vxores,non benè conuenit cum vita contemplatiua, ſecundum quam ſacerdotes viuere debent. Tertia ratio,quia qui Deo dedicatur non in partem, ſed in totum dedicari debet: ſed iuxta decretum Apoſtolicum quod recitatur in concilio generali, in c. non debet, extra conſang. & affinitate. in quo dicitur, quòd maritus non habet poteſtatem ſui corporis,ſed vxor, & econtra: ergo in poteſtate mariti non eſt, obſtante vxore ſe in totum Deo dedicare:qua ratione ſecundum decreta canonum conſtitutum eſt,quod ſi matrimonium fuerit conſumatum per copulam carnalem, alter ex coniugibus non poteſt vouere caſtitatem, aut religionem ingredi, niſi alter conſentiat:& ſimiliter caſtitatem, &continentiã obſeruet. quarta &vltima poteſt eſſe ratio: quia præſbyteri corpore,ſicut &mente debent eſſe mũdi, quæ mũdicia non videtur eſſe in coniugibus, licet copula matrimo-

nialis ſit immunis à peccaro, quæ ratio authoritate veteris teſtamenti probatur de Ozia rege Iuda vxorato, qui, cũ ſemel in tẽplo officiũ preſbyterorum exercere vellet, accepit incenſum vt iuxta altare domini adoleret: ab Acharia Propheta, & à cæteris præſbyteris fuit prohibitus, ne talia faceret. Ipſe autem eorum prohibitionem contemnendo ſuis proprijs manibus accepit incenſorium, ſeu thurribulum, vt adoleret: ea punitione fuit punitus quod in fronte ſua indilatè orta fuit lepra, quę eum vſq; ad vltimum ſpiritum vitæ comitata eſt.

Videtis ergo quomodo vtraq; lex in ſacerdotibus laudat continentiam, & concubinatũ damnat: & ea, quæ ſupra dixim⁹, nõ ꝓpter omnes, ſed ꝓpter certos cõcubinaris clericos dicta ſunt: qui graue in eccleſia Dei, & populo ſcandalũ generant: vnde alij qui ſunt bonæ vitæ & caſtæ cõuerſationis à laicis contemnuntur, & populo ſunt fabula: ſcire enim debẽt viri eccleſiaſtici ſeculares, & ruſticos ea cõditione eſſe, vt ſi aliquid inhoneſtum à quibuſdam clericis perpetratum ſit omnibus alijs obijcitur: & vt paucis multa comprehendam, tot & tanta

tanta grauia ſcandala per clericos concubinarios, maximè publicos euenire ſolent, vt vix grauiora reperiri poſſint: quę hîc gratia clarioris doctrinæ enumerare licet.

23 Primò clerici concubinarij † dicuntur committere crimen adulterij ea ratione: quia præſbyteri in aſſumtione ſacrorum ordinum deſponſantur ſpiritualiter, & in ſponſam accipiunt ſanctam & immaculatam eccleſiam, cui in collatione dictorum ordinum promittunt, & iurant, ſaltem implicitè, continentiam ſeruare, aliter non eſſent ordinandi, vt eſt text. in §. ſancimus, in verſi. ſi vxorem, aut concubinam, in auth. de monachis. Præterea in collatione, ſeu conſtitutione beneficiorum clerici iurant deſeruire in debitis obſequijs eccleſiæ: quod debitè, & ſalubriter facere non poſſunt, ſi concubinas habeāt, vel ſaltem à miniſterio altaris abſtinere debent: quod noſtris temporibus malè obſeruatur per epiſcopos & eorum vicarios, qui in collatione ordinum, vel beneficiorum clericos non monent, vt caſtè viuant, ſed potius ad burſarum euacuationem, quam ad mores, & doctrinam illorum re-

ſpiciunt. Si igitur maritus carnalis fefellerit fidem ſponſæ, mulierem carnaliter cognoſcendæ incurrat crimen adulterij: ergo quantò magis crimen adulterij incurrit, qui fidem coniugi ſpirituali, hoc eſt, Chriſto, & fidem eccleſiæ, quam promiſit, violare præſumpſerit, & credo quod nemo ſanæ mentis dubitat, quòd grauius eſt violare ſponſam Chriſti quàm proximi. Apparet ex præmiſſis quòd cum præſbyteri per votum continentiæ Deo ſint dedicati, hoc eſt, ſacrati: certè ſi ſeparentur adeò per copulam carnalem eos eſſe ſacrilegos, nuptiarum etiam ſpiritualium autoritates canonum ſicut & legum atteſtantur, & ſic clerici concubinarij in crimen adulterij & ſacrilegij incidere videntur, prout infrà latius de concubitu ſacrilegio declarabitur.

Tertiò ſacerdotes concubinarij incidunt in crimen ſtupri, quod propriè dicitur illicita virginis defloratio, vt ſi corruptus virginem corrumpat, vel ſi aliquis cũ corrupta virginitatem ſuam corrumpat, vel vterq; virginitatem corruperit, & ideo ſi ante aſſumptionem ordinis ſacerdotalis præſbyteri erant priuati virginitate: tamen

per

per aſſumptionem dicti ordinis videntur redintegrati, & gratia Sancti Spiritus effecti noui homines: vnde ſi ex poſt ſacerdotes fornicationibus, & amplexibus, venereis corpus eorum polluerint, non eſt dubium, quin in crimen ſtupri inciderint.

Quartò præſbyteri concubinarij incidunt in crimen incœſtus maximè ſi cum parochianis, aut filiabus ſpiritualibus, quas de ſacro fonte baptiſmatis leuauerunt, vel bapthizauerunt, vel eas de confeſſione audiuerunt, quia per prædicta partes ſpirituales effecti ſunt: & tanta imò maior inter eos videtur abſtinentia, quanta eſt in patre carnali, c. omnes, 31. q. 1. vnde ſecundum canones pœna graui ſunt puniendi.

Quintò ſacerdotes concubinarij incidunt in crimen contra naturam, patet, quia vtraq; lex dignitatem ſacerdotalem appellat ſanctam & immaculatam cum vno reſpectu cenſeatur dignior quàm miniſterium Angelorum: quia nec Rex, nec Imperator terrenus, nec Angeli, nec virgo Maria talem habent poteſtatem conſecrandi dominicum corpus: vnde Beatus Petrus in ſua canonica

dicit, vos estis genus electum, regale sacerdotium, quasi innuens regnum & sacerdotium in personis sacerdotum conuenire: cum ergo illud, quod est naturaliter mundum, & immaculatum, fugiat illud quod est sordidum & immundum: ideò maculare illam dignitatem sacerdotalē illicitis & libidinosis amplexibus est contra eius naturam, quia sacerdotes secundum canonicas sanctiones quantum ad matrimoniales amplexus finguntur: Sed quod est mortuum generare, vel generationis actus exercere naturaliter non potest. Patet ergò quòd præsbyter concubinarius illis respectibus dicitur committere peccatum contra naturam: imò etiam in crimen homicidij incidunt sacerdotes concubinarij: quia per eorum scelus animas, nedum proprias, verùm alienas in damnationem, & perpetuam mortem miserabiliter pertrahunt: quia secundum sententiam Apostoli stipendia peccati mors est: scilicet animæ. Si igitur qui corpus occidunt rei homicidij iudicantur: ergo multò magis illi, qui animam occidunt: quoniam grauius est occidere animam, quàm corpus, & sic

anima occiditur per peccatum, non autem per virtutem occidi poteſt, iuxta ſententiam Chriſti dicētis, nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non poſſunt: incidunt ſimiliter in crimen apoſtaſiæ: apoſtatare enim ſecũdum regulas grammaticorum dicitur recedere à ſuo gradu, ordine, ſtatu, vel dignitate. & ſecundum etymologiam vocabuli apoſtata dicitur, quaſi retrò cedens. & ideo cũ clericus, vel religioſus, habitum clericalem, vel religioſum dimittunt, apoſtatare dicuntur: nec reperitur maior apoſtaſia: vt adeò prauis operibus recedere, ac amplexibus meretricalibus adhærere: vnde eccleſiaſt. 19. cap. dicit Salomon, quod vinum & mulieres faciunt apoſtatare ſapientes.

Apparet ergo ex prædictis, quod vno coitu ſacerdos fornicando incidit in adulterium, ſtuprum, incœſtum, ſacrilegium, & peccatum contra naturam, de quibus in ſpecie videndum eſt, & de pœnis, & ſcandalis, quæ obueniunt & imponuntur pro prædictis delictis, tàm laicis, quàm viris eccleſiaſticis ſecundum diſpoſitionem iuris diuini, canonici, & ciuilis: & demum deue-

niemus ad declarationem ipſius tituli de publicis concubinarijs, qui ita copioſè & ingenioſè commẽtatus fuit per egregium doctiſſimũ vtriusq; iuris cenſorem Rebuffi, vt vix nihil, aut parum vlterius dicẽdum ſit: attamen plerunque cogitaui, quod auaritia ſolius temporis eſt honeſta: & nihil excelſum ſine labore, vel quicquam laudabile fieri poteſt: cum generoſum ſpiritum labor nutrit: cunctam autem malitiam docuit ocioſitas, nec à quoquam amgendum eſt, quod labor ſtudij multos ad alta extollit, & ignobiles nobiles facit. ſopor autem & pigricia nullum: nec me latet, nec etiam vos lateat, quod legitur Ecclesiaſtici, 12. cap. quod faciendi & deſcribendi multos libros nullus finis reperiri poteſt: & interdum qui faciunt illos, & ſcribunt multos habent æmulos, qui vel ex imbecillitate ingenij, quia tot ſunt artis hoſtes, quot ſunt ignorantes, vel fortè incitati ex quodam ſtimulo inuidiæ eorum ſcripta: licet ſint ciuilia quadàm tamen lingua detractoria illa repræhendunt, & condemnant aliuſque in alterius graſſatur ingenium: contra quos exclamat Eſaias 5.
Ve

Ve vobis inuidiosis, qui dicitis bonum malum, & lucem facitis tenebras. Rogo tamen vos, ingeniosi auditores vt nostram, prout benignè noueritis, excusetis, & corrigatis ignorantiam, & illam in melius emendetis: & quia fornicatio cum omnibus suis speciebus per vniuersam terram quamplurimum frequentatur: cum hodie fragilitatem naturæ difficile sit talem furorem refrenare, meritò in exquirendis pœnis, & qualitate dictarum specierum, materia nos reddet esse prolixum.

DE FORNICATIONE in genere.

SVMMARIVM.

1 *Fornicatio largè & strictè accipitur.*

2 *Fornicationis deriuatio.*

3 *Fornicatio alia duplex, alia simplex.*

4 *Fornicatio alia carnalis, alia spiritualis alia mixta.*

5 *Fornicatio carnalis est duplex.*

6 *Fornicatio alia est notoria, alia occulta, alia præsumta.*

7 *Liberi sacerdotis inducunt testimonium notorietatis, nec requiritur alia probatio.*

8 *Vxor per notoriam fornicationem poteſt dimitti â marito.*

9 *Rationes quare domnius conceßit marito poſſe vxorem dimittere ob cauſam fornicationis.*

10 *Moyſes permiſit dare libellum repudij, vt maius euitaretur ſcandalum.*

11 *Repudium & diuortium inter ſe differunt.*

12 *Fornicatio quare potius per illam ſeparatur à thoro, quàm pro cæteris deiictis tres aſſignantur rationes.*

13 *Fornicatio ſpiritualis aßidua cauſat thori ſeparationem, & per illam perditur dos & donatio propter nuptias, ſicut per carnalem, & in iſtis admittitur compenſatio.*

14 *Fornicatio occulta non inducit ſeparationem thori, licet vir non teneatur reddere debitum.*

15 *Fornicatio præſumpta, dum tamen ſit grauis & violenta, facit quòd maritus poteſt dimittere vxorem.*

ET in primis præmittite quod iſte terminus fornicatio dupliciter
1 accipitur in iure, †vno modo largè, & generaliter: ſcilicet pro quo-

quocunque coitu, qui fit extra legitimam vxorem, & sic videtur esse genus cuiuslibet illiciti coitus. Secundo modo accipitur magis specialiter, & strictè, vt intelligatur de coitu: qui fit cum viduis meretricibus, & concubinis, vt declarat Papa Gelasius in c. lex illa Præteritorũ principum, 36. q. 1. & in hoc differt à cæteris speciebus fornicationis, vt ex versibus sequentibus dignosci potest:

Fornicor cũ vidua in virgine cõmitto stuprum,
In alterius thorum violando dicor adulter:
Incestum facio consanguineam violando:
Raptum commisi, & quam violaui rapui.

2 † Deducitur enim fornicatio à verbo fornicor quod idem est, quod meretricor eò, quia meretrices in fornicibus, hoc est, in locis obscuris habitare consueuerunt: & dicitur fornicatio ab ethymologia vocabuli quasi formæ necatio, id est, animæ rationalis, quæ est formata ad imaginem, & similitudinem creatoris, vtraq; lex etiam diuina in plerisq; locis hoc verbo fornica-
3 tio vtitur, † & sic secundum istam distinctionem fornicatio alia dicitur simplex quando fit cum personis solutis, cum qui-

bus poteſt matrimonium eſſe. Alia dicitur duplex quæ fit cum coniugata, vel cum ſoluta, & cõiugato, & fit cũ talibus perſonis, cum quib⁹ de iure nuptiæ eſſe prohibẽtur.
4 Fornicatio triplex † alia carnalis, alia ſpiritualis, alia mixta. Spiritualis fornicatio, id eſt, animi eſt quando anima fornicatur recedens à cultu Dei per infidelitatem, de qua habetur Iudicum. 8. c. in quo dicitur auerſi ſunt filij Iſraël, & fornicati ſunt cum Balaam, id eſt, cum quodam Idolo, & legitur etiam lib. 1. Paralip. 5. c. derelinquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt Deos populorum terræ, & in Pſalmo incipiente, quàm bonus Deus Iſraël in illo verſiculo, quia ecce, qui elongant ſe à te peribunt, perdidiſti omnes, qui fornicãtur abs te: & in Pſal. 105. in verſu: & fornicati ſunt in adinuentionibus ſuis & ſic ſpiritualis fornicatio dicitur eſſe Idololatria, quam infideles ſequuntur: & etiam dicitur quælibet alia noxia ſuperſtitio: vnde ambigendum non eſt auaritiam poſſe dici fornicationem eò, quia auaritia eſt idololatria: & per conſequens fornicatio, vt refert Auguſtinus in libro de fide & operibus:

ribus:& habetur etiam transumptiuè,in c. idololatria,28. q. 1. Alia dicitur fornicatio, quæ propriè & indistinctè dicitur omne peccatum mortale, per quod creditur adeò,& seruitur diabolo.

Fornicatio carnalis siue generaliter,siue specialiter capiatur, dicitur omnis illi-
5 citus coitus extra fœdus matrimonij † & ista est duplex, vna tantùm, quæ procedit ad actum exteriorem,vt quãdo quis actualiter fornicatur cum muliere: alia est interior,& illa consistit in sola voluntate, vt si quis impudicis oculis viderit mulierem iamq; fornicatus,& mechatus est cum illa: Mixta fornicatio dicitur esse illa quæ partim participat de infidelitate, & partim de carnali fornicatione, vt ex prędictis exemplis apparet.

Rursus carnalis fornicatio subdiuidi-
6 tur: † quia alia est notoria, alia occulta, alia præsumpta: notoria propriè, seu notorios fornicatores appellamus, qui ita notoriè in suis domibus focarias cõcubinas, meretrices detinent, quòd nulla potest tergiuersatione celari, vt quia maiori parti viciniæ est notorium maximè, quando tales

præsbyteri, fornicatores ex sua damnata commixtione liberos habent procreatos:
7 †nam tales liberi inducunt testimoniũ notorietatis: nec requiritur alia probatio: & per istam notoriam fornicationem lici-
8 tum est marito dimittere vxorem: †quia dominus hoc expressè cõcessit, licet nõ iussерit, vt habetur Mat. 19. c. dico enim vobis, qa quicunq; dimiserit vxorẽ, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mechatur, & sic propter illam causam tantum dimitti potest, vt est tex. in c. dicit dominus in Euangelio 32. q. 1. & Lucæ, 16. c.

Sed quæ fuit ratio, quare dominus concessit marito posse dimittere vxorem in prædicto crimine? respondetur, quòd du-
9 plex redditur ratio: † prima procedit secundum regulas iuris ciuilis: quia frangẽti fidem fides frangatur eidem, l. cum proponas. C. de pac. l. pollicitans, & ibi Bart. de donat. ante nupt. l. qui fidem. C. de transact. & Felin. in c. si cautio de fid. instrum. & in c. peruenit, in 2. de iureiur. & in c. dilecti. de except. Socyn. consi. 213. versic. confirmatur. nam vxor fornicans facit contra fidem matrimonij: ideo vir non tenetur

serua

ſeruare fidem debitum reddendo, ſi vxor ab eo petierit. Secunda ratio redditur propter aliam doctrinam iuris: quia per quæ quis peccat, per ea torqueri debet: & ideò ex quo vxor fornicans peccauit in actu carnis, æquum eſt, quòd illo actu puniatur: ſcilicet quòd vir ſibi deneget debitum carnis: & iſta deciſio procedit ſecũdum legem diuinam, & canonicam, per quas maritus non poterat vxorem dimittere, niſi propter fornicationem, ſed aliud eſt ſecũdum legem hebraicam, & ciuilem, ſecundum quas etiam propter fornicationem vir dato libello repudij poterat dimittere vxorem, vt notatur per totum. C. & ff. de repud. & diuort. quia ſicut Apoſtolus permiſit ſecundas nuptias: vt euitetur fornica-
19 tio. c. ſicut. §. his ita. 32. q. 2. † Sic etiam Moyſes permiſit dare libellum repudij, vt euitaretur homicidium, vt dicit gloſſ. in c. hac ratione Apoſtoli. 31. q. 1. hoc idem tradit Alexan. de Imol. in conſi. 71. incipiente ponderatis. in 2. vol. & reportent noui au-
11 ditores differentiam † inter repudium, & diuortium: quia repudium fiebat ex cauſa indebita: ideò permittebatur hebræis

propter rationem ſupra adductam: ſed diuortium tantum fiebat ex cauſa debita: alia erat differentia: quia vir dato libello repudij, poterat vxorem repudiare: ſed non permittebatur vxori poſſe repudiare maritum: quod ſecus erat diuortio: ideò vxor propter cauſam fornicationis poterat dimittere maritum ſicut maritus vxorem: quia in iſto caſu maritus, & vxor non iudicantur ad imparia videtis igitur, quod propter notoriam fornicationem etiam lege diuina diſponente maritus poterat dimittere vxorem, niſi in certis caſibus, in quibus vxor adultera poteſt excipere contra virum, vt ab eo non dimittatur quos plenè expediēdo materiā adulterij declarabo.

De duobus iuxta præmiſſa dubitatur primò: quare eſt quòd propter fornicationem carnalem potius ſeparetur à thoro: & fiat diuortium quàm pro cæteris delictis? reſpondetur, quòd tres poſſunt eſſe ratio-
12 nes: †prima: quia fornicatio eſt culpa, quæ ſolùm non eſt contra Deum, & animam, & corpus proprium: ſed directè eſt contra bonum matrimonij: quia per fornicationē tollitur certitudo prolis, & fides fran-

frangitur,&non ſeruatur coniunctio:cum vnus coniugum carnem ſuam diuidat. Secunda ratio: quia pro tali crimine fit maior iniuria viro, quàm pro alio: quia pro cæteris delictis corpus vxoris,& anima vtri non maculantur, ſicut pro fornicatione: tertia ratio: quia maius ſcandalum fit viro pro illo crimine, quàm pro alijs: ideò licet alia crimina ſint maiora ipſa fornicatione non tamen cauſant diuortium.

Secundò dubitatur vxor ſub viro fornicata fuit, vnde vir vult agere ad ſeparationem thori,&priuationem dotis:vxor contra maritum replicat de fornicatione ſpirituali ad hoc,vt talia delicta tollantur mutua compenſatione? ſuper iſto puncto reſolutiuè concludatis, quòd in iſtis delictis admittitur compenſatio: quia quantum ad reſolutionem mutuæ ſeruitutis fornicatio carnalis,& ſpiritualis parificantur,vt eſt tex.in c.de illa ext.de diuortijs,&tex.clarior in d.c.Idololatria.28.q.1.cò,quia fornicatio ſpiritualis cauſat diuortium,ſicut carnalis, ex quo eſt contra bonũ matrimonij, quod eſt, vt proles educatur ad cultum Dei.Et iſtam opinionem ſequitur Bartho-

lomæus Brixenſis in quæſt.86. in tit.de for-
13 nicatone. † vbi concludit, quod pro-
pter fornicationem ſpiritualem perditur
dos,& donatio propter nuptias: Sed nota-
te, quod licet hæc duæ fornicationes æqui-
parentur, tamen differunt in vno: quia in
carnali per vnicum actum fornicationis
poteſt procedi ad diuortium per iura ſupra
allegata, Secus eſt in fornicatione ſpiritua-
li: quia vnus actus infidelitatis non cauſat
diuortium ſed propter conſuetudinem,
quæ pertinacitatem oſtendit.

Secundò caſu, quando fornicatio car-
nalis eſt occulta iſta, quod in nihilo proba-
14 ri poſſit, † tunc maritus non poteſt di-
mittere vxorem propter ſcandalum, pote-
rit tamen vxori ſiue in occulto denegare
debitum, niſi cogatur ei reddere per eccle-
ſiam, cui de fornicatione non conſtat, ta-
men probato adulterio poſſit maritus iu-
dicio eccleſiæ dimittere vxorem. Tertiò
caſu, quando fornicatio eſt præſumta tan-
tum, ſi tunc præſumptio ſit grauis, & violē-
ta, videlicet, quia maritus vidit vxorem ſuã
nudam cum nudo, vel ſolũ cũ ſola in loco
ſuſpecto, & tẽpore ſuſpectiſſimo, quoniam
locus

15 loc⁹ & tẽpus aggrauãt delictũ: † certè ꝓpter talẽ suspicionẽ poterit maritus vxorẽ suã dimittere: & in hoc theologi, & canonistę cõcordare vidẽtur: ex quo ista sunt præparatoria adulterij, & isto casu de tali adulterio præsumpto iudicatur sicut de vero, vt in sequentibus audietis.

DE ADVLTERIO. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Adulterij diffinitio.*

2 *Adulterium alud simplex, aliud duplex.*

3 *Adulterij pœna in foro conscientiæ remanet in arbitrio sacerdotis, sic etiam omnes pœnæ pœnitẽtiales hodie sunt arbitrariæ: nec in tali foro seruatur ordo iudiciorum.*

4 *Adulterij pœna de iure digestorum erat tantum pœna deportationis: de iure autem codicis est pœna mortis.*

5 *Adulterij pœna in nobilibus, vel dignitate constitutis non est pœna mortis etiam iure codicis: sed sufficit tantum pœna deportationis: & est communis opinio.*

6 *Adulterium dupliciter committitur, aut in figura matrimonij aut extra figuram matrimonij.*

7 *Coitus meretricalis habitus cum vxorata*

publicè prostituta excusat à pœna adulterij.

8 *Publica meretrix dicitur, cuius turpitudo venalis est, unde talis coitus iure ciuili nō est punibilis.*

9 *Adulterij pœna quæ sit iure authenticorum.*

10 *Canonico iuri statur & non ciuili etiam in foro iudiciali vbi ageretur de peccato vel scandalo euitando: sic etiam in omnibus aliis casibus pertinētibus ad salutē animæ.*

11 *Adulterij pœna iure canonico est excommunicatio.*

12 *Excommunicatio duos effectus principaliter operatur, vnum eijciendi extra ecclesiā, alium detinēdi extra: quia excōmunicatus mortuo, & hæretico æquiparatur.*

13 *Adulterij pœna secundum legem Mosaicā erat, vt vterque moreretur.*

14 *Adulterij apud gentiles, vel paganos reperitur diuersa pœna vel causa.*

15 *Patri impunè permittitur posse occidere adulterantem filiam eius, dum tamen seruata forma legis propriam filiam occidat: quod est verū, si filia erat in potestate patris, aliàs homicidium nō maneret impunitū.*

16 *Pater cui datur facultas occidēdi filiā non potest talē vindictā alteri extraneo cōmittere, sed benè suo filio: cū pater & filius reputētur pro vna persona.*

17 Do-

17 *Doctor vel alia egregia persona depræhensus cū filia non potest impunè occidi per patrē.*

18 *Maritus post trinam denūtiationē licitè potest occidere adulterantem vxorem suam.*

19 *Clericus repertus in adulterio licitè à patre, vel marito citra excommunicationem, aut mortem potest vulnerari, & occidi.*

20 *Pater adulterās vxorē sui filij ab eodē filio nō potest impunè occidi, sic nec libert⁹ patronū.*

21 *Maritus vxorē in adulterio repertā nō debet occidere, quia talem iniuriā potest vindicare per alios legitimos modos, & si occiderit, non punietur de homicido, sed alia pœna mitiori.*

22 *Homicidium quodcunque hodie in Regno Frāciæ est punibile: & opus est gratia etiam in casu licito.*

23 *Ecclesiasticus iudex potest cognoscere de crimine adulterij propter violationem sacramēti matrimonij: quia est mixti fori quod est verum quātum ad separationem thori. sed nō quantum ad punitionem corporalē.*

24 *Clericus depræhensus in adulterio qua pœna debeat puniri in foro pœnitentiali: dic quod ad arbitrium sacerdotis.*

25 *Clericus pro graui furto, homicidio, vel periurio deponi debet.*

26 *Clericus pro adulterio de rigore debet deponi: & est communis maximè, vbi adulterium plenè esset probatum, puta per cōfessionem clerici, aliàs vbi non probatur, nisi præsumptiuè sequenda est humanior sententia, scil. quod iudicatur purgatio canonica tali infamato de adulterio.*

27 *Lex contentatur illa probatione, quæ haberi potest, vbi agitur de materia, quæ sui natura est difficilis probatione sicut est filiatio & adulterium.*

28 *Sacerdos, qui deficit in purgatione sibi iniuncta, debet puniri eadem pœna, qua puniretur si contra eum esset plenè probatū.*

29 *Iudæus pro simplici fornicatione habita cū Christiana punitur arbitrio iudicis in foro contentioso: secus si fornicatio sit nominata, quia transit in speciale nomen delicti, quo casu seruatur distinctio.*

30 *Iudæus contrahens matrimonium cum christiana punitur pœna vltimi supplicij.*

31 *Odiosæ personæ non comprahenduntur in beneficijs generaliter concessis.*

32 *Saracenorum seu paganorum secta est minus mala, quàm secta Iudæorum.*

33 Iudæi dicuntur de populo, & corpore ciuitatis, licet non sint de corpore spirituali: ideo ligantur statuto ciuitatis.

34 Iudæi ligantur legibus Romanorum & iustas, & legitimas contrahunt nuptias, & filios habent in potestate.

35 Immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad Iudæos qui possunt esse pro christianis.

36 Iudæis in necessitatibus est subueniendum: & eis tenemur facere eleemosynam iure naturali: & quicquid possident iure gentium possident.

37 Iudæi creatione, gubernatione, & redemptione inter oues Christi computantur.

38 Iudæi bona rapiens tali Iudæo contra Christianum datur actio in duplum: nec eis molestia fieri debet.

39 Iudæi non sunt idololatrè, nec hostes principum Christianorum.

40 Statuto stante quòd pro adultero puniatur quis pecuniaria, Iudæus committẽs adulterium debet puniri pœna statuti, & non pœna iuris, id est, mortis, & est communis opinio.

41 Vxor licet propter adulterium priuetur do-

te, nō tamen ipſo iure: ſed requiritur ſententia declaratoria, niſi adulterium fuerit notorium, & manifeſtum.

42 Clericus ſimoniacus, homicida, vel irregularis licet ſit incapax in obtinēdis beneficiis: tamen iam obtentis non priuatur ipſo iure: ſed requiritur declaratio: idē in excōmunicato, qui ante declarationē nō eſt vitādus.

43 Vxor propter adulterium ita debet perdere dotem, quando matrimonium eſt putatiuum, ſicut ſi eſſet verum.

44 In delictis nō cōſideratur effectus, ſed cōſideratur tantū anim⁹, & merū factū hominis.

45 Incontinentia non plus debet operari quàm caſtitas quæ videtur eſſe in muliere tranſeunte ad ſecunda vota.

46 Alienans rē quā ſub pœna eſt prohibitus alienare incidit in pœnā licet alienatio ſit nulla.

47 Maritus putatiuus licet lucretur dotem propter adulterium: tamen non poteſt accuſare vxorem iure mariti, ſed iure extranei tantum hoc fecere debet.

48 Vxor ſicut perdidit dotem ob adulterium, etiam priuari debet rebus paraphernalibus.

49 Gloſſæ opinio inter cæteras authoritates tenēda eſt, & ibi vide plura de authoritate gloſſ.

50 Para-

50 *Paraphernalia bona an sortiãtur naturam rerum dotalium: & an sint priuilegiata sicut bona dotalia.*

51 *Paraphernalia quare sic appellantur.*

52 *Maritus quæ iura & priuilegia habet in paraphernalibus.*

53 *Vxor an poßit repetere à marito paraphernalia, quãdocũq; voluerit, vide distinctionẽ.*

54 *Fructus rerũ paraphernaliũ an ad maritũ, vel vxorem spectẽt, vel an sint cõmunes.*

55 *Vxor propter adulterium mariti lucratur donationem propter nuptias sicut maritus lucratur dotem.*

56 *Fidelitas castitatis secundæ inter coniuges est reciproca.*

57 *Dotaliũ quid dicatur, & quare sic appellatur.*

58 *Fructus rerum dotalium mortua vidua, quomodo inter hæredes mariti, & hæredes prædefuncti diuidantur.*

59 *Vidua an propter adulteriũ commissum post mortem viri debeat perdere dotem sicut perderet viuẽte marito disceptatur inter Alexandrum, & Paulum de Castro.*

60 *Hæres cognoscens relicta testatoris priuatur hæreditate sicut si eã cognouisset, eo viuẽte, idẽ in vasallo cognoscẽte relictã sui domini.*

61 *Reuerentiam quæ debetur patrono, debetur tàm viuo, quàm defuncto: vnde percutiens clericum mortuum incidit in excommunicationem.*

62 *Vidua committens ſtuprum infra annum luctus perdit donationem legatum, augmentum dotis, & priuatur à tacita pupillari, & quicquid à defuncto conſequebatur.*

63 *Vxor propter adulterium ita priuatur dote promiſſa, ſicut ſi eſſet ſoluta: ideò marito datur actio ad dotem non ſolutam.*

64 *Maritus in ſex caſibus non lucratur dotem propter adulterium vxoris.*

65 *Pater meretricator poteſt filiam meretricẽ exhæredare quod eſt ſecus in matre meretrice.*

66 *Exceptio ſimilis adulterij debet opponi contra litem conteſtatam.*

67 *Iudex ſecularibus remedijs poteſt conſtringere maritum ad dimittendum concubinam.*

68 *Maritus eijciendo vel verberando vxorem ſine cauſa, nihil lucratur de dote etiã propter adulterium poſtea commiſſum, quia videtur præbere cauſam adulterio.*

69 *Vxor*

69 *Vxor quæ iustè aufugit ob seueritatem mariti debet de bonis ipsius mariti etiam extra domum alimentari & talis seueritas debet probari per vxorem.*

70 *Adulterium commissum sine dolo non inducit iustam causam perdendi dotem.*

71 *Adulterium quod non est oppositum per maritũ eo viuente nõ potest postea opponi per eius hæredes, idẽ dicendũ est in vasallo, & donatario committente ingratitudinem.*

72 *Maritus ad hoc vt lucretur dotem adulterium vxoris, non est necesse, quòd eam accuset criminaliter, sed sufficit quod appelletur ciuiliter, & quòd communicatur, & est communis opinio contra Bart.*

73 *Adulterium vxores per reconciliationem mariti videtur remissum.*

74 *Maritus qui vxorem adulteram reconciliauit non facta prius pœnitentia peccat mortaliter, nec post mortem vxoris posset promoueri ad sacros ordines.*

75 *Maritus qui procurauit adulterium vxoris non lucretur dotem, idem in patre & domino procurantibus adulterium filiæ & ancillæ quia liberantur à potestate patris & domini.*

79 Leno, vel lena commodans domum, vel ortũ alicui vt ibi adulteriũ vel ſtuprũ committatur pœna vltimi ſupplicij punitur.

77 Præparatoria in adulterij, an inducãt dotis priuationem, ſicut verum adulterium diffuſè diſputatur.

78 Præparatoria adulterij quæ dicantur.

79 Iudex non debet imponere delinquẽti priuationis pœnam ſui iuris, niſi hoc expreſſè iure caueatur.

80 Maritus contra vxorem de nocte vagantem habet malam præſumptionem, ob quam cauſam Cæſar vxorem ſuam Pompeiam repudiauit.

81 Clericus alloquens vel deoſculans mulierem, nõ videtur hoc facere propter libidinẽ, ſed potius propter amicitiam & charitatem.

82 Monachi prohibentur oſculari fœminas.

83 Conſuetudo debet eſſe decens honeſta & expediens aliàs ſi eſſet nutritiua peccati diceretur abuſus ſeu corruptela.

84 Accuſatio adulterij ex primo capite debet inuentari intra quinqennnium.

85 Accuſatio introducta ex ſecundo capite adulterij ſimiliter debet intentari infra quinquenniũ, idẽ dicendũ eſt in quærela inofficioſæ donationis. 86 *Adul-*

86 *Adulteria secundum Ioannem Fabri malè in regno puniuntur nec proceditur contra adulterum nisi vxor vel maritus conquæratur.*

SVPEREST, vt ad species fornicationis descendamus: & primò de adulterio tractemus, quod secun-
1 dum summistas † dicitur alterius thori violatio contra pactum coniugale. & adulter ab ethimologia dicitur, quasi alienum vterem terens. Adulterium aliud
2 est simplex, aliud duplex. † Simplex dicitur esse, quando vir maritatus peccat cum soluta, vel quando mulier maritata peccat cum homine soluto: hoc enim non videtur absolutè verum: quia si vxoratus cognoscat solutam propriè nõ dicitur committere adulterium, saltem vt sit punibile & accusabile secundum leges temporales, vt not. Saly. per illũ tex. in l. 1. C. de adulter. secũdo est, quia adulteriũ dicit alieni thori violatio quasi transitus ad thorũ alterius, quod non videtur verificari in soluta nec in ea videtur habere locum diffinitio adulterij, & hoc tenet Hostiensis in summa titulo de adulter. §. 1. & Archi. c. nemo, 32.

quæſt.4. quod eſt verum propriè, tamen impropriè tàm ſecundum canones quàm ſecundum leges: vt patet in c non mechaberis. & in l. inter liberos. §. 1. ff. de adulter. & tradit Guido Papa conſ. 153. incip in curia parlamenti. Duplex dicitur eſſe quando maritatur fornicatur cum vxore alterius: in vtroque ſexu chriſtiana religio pari ratione illud condemnat: ſolus enim concubitus coniugalis ad conſeruationem humani generis licitus & neceſſarius conceditur, dum tamen debito modo, loco & tempore ſeruetur: ſed alius quicunq; coitus qui fit præter vxorium à lege canonica eſt punibilis vt habetur in cap. meretrices. 32. quæſt. 4.

Dubitatur modo, quæ pœna ſit imponenda pro crimine adulterij? Breuiter ſi loquamur de iure, & foro conſcientiæ, tũc ſacerdos tali adultero debet imponere pœnam ſecũdum ſanctorum patrum ſanctiones, vt pœniteat per ſeptem annos: ſed
3 verius eſt: vt dicamus † pœnitentiam eſſe imponendam pro arbitrio ſacerdotis, qui poterit augere, vel minuere pœnam confitenti etiam ſi certa, & ſpecificata à ca-

none

ne imposita fuerit: ita concludunt canonistæ post Panormita. in cap. at si clerici extra de iudicijs. attestatur ibi Abbas hanc esse communem opinionem: & allegat tex. secundum eam singularem in cap. mensuram de pœnit. dist. 1. vos autem. addite tex. meliorem de iure in cap. quem pœnitet eadem distinct. in eo dum dicitur in textu, ipsi enim sacerdotes plus possunt proficere, vel confitentibus parcere: dicamus ergo per iura superius allegata, pœnitentias esse arbitrarias: & vbi in foro potentiali ageretur de imponenda pœnitentia salutari: tunc solennitates iudiciorum, seu ordo iuris non obseruarentur vt in terminis decidit Panor. & Felin post eum in c. cum I. & A. extra de re iudicata.

Secundo dubitatur quę pœna sit imponenda pro crimine adulterij in foro contentioso commissi per laicum? concludite quòd diuersitas iurium inducit diuersitatem pœnarum: & ideò de iure digestorum pro tali crimine non imponebatur pœna
4 mortis: † sed tantum pœna deportationis, glos. est in l. ait prætor. § miles, ff. de his qui notantur infa. & eam notat ibi Alberi-

cus de Rosate subijciens, quod illo iure pro adulterio non erat pœna mortis. ad idem facit gl. in l. qui cum vno, in §. adulterij. in verbo recipiendi de re militari. ff. quæ dicit, quòd tempore illius legis pro adulterio non erat pœna gladij :: & dicit gl. in l. Claudius. ff. de his quib. vt indignis. quòd tempore Digestorum alia erat pœna adulterij, quàm sit hodie & pro opinione illarum glossarum adduco vobis text. formalem, quem reputant singularem Barto. & Saly. in l. si quis viduam, in versic. in insulam deportandus est, ff. de quæstion. de iure autem Codicis pro adulterio imponitur pœna vltimi supplicij. l. quamuis, in 2. in versi. sacrilegos nuptiarum gladio ferire oportet. C. de adulter. l. castitati eodem titulo, vbi dicitur, quòd ducens damnatam de adulterio tanquam leno punitur pœna lenocinij, quæ est pœna vltimi supplicij, & idem tex. in l. ne quis. C. de Iudæis. & in §. inter illa, Institut. de publ. iudic. solicitatores alienarum nuptiarum & matrimoniũ interpellatores extra ordinem coërcẽtur, licet voto non fuerint potiti vt infra dicã.

Prædicta decisio limitatur, vt procedat quan-

quando adulter esset vilis & infimæ cōditionis secus si adulterantes sint nobiles & honestæ vitæ, vel in dignitate constituti,
5 quo casu † hodie non esset pœna mortis, sed sufficeret pœna deportationis, & ita in terminis concludunt Bart. & Salyc. in prællegata. l. si quis viduā. qui dicūt opinionē prædictæ gl. esse verā & eā refert & sequitur Alex. in cons. 229. incip. pōderatis. in 6. vol. Alij autem aliter distinguūt dicētes, quòd adulteriū potest cōmitti in duplici quali-
6 tate: † primò in figura matrimonij, vt si qs cōtrahat cū muliere, quæ erat maritata, quia si vterq; sciebat impedimentū, vterq; incurret pœnam adulterij. Si verò vnus ex cōiugibus tantū sciebat impedimētū, sciēs puniretur tātùm de adulterio. si autē adulterium fuerit cōmissum extra figurā matrimonij: quia maritatus fornicatus fuit cum maritata: & tūc in punitione adulterij seruatur prædicta distinctio, nisi talis mulier maritata esset meretrix publica, & ꝓstituta,
7 † certè isto casu talis coitus meretricalis eū excusaret à pœna adulterij, ꝙ nō cōmittitur cū muliere cōiugata more meretricio viuēte scd̄m Bar. in l. q̄ adulterū. C. de adul.

& dicitur publica meretrix & prostituta: licet non resideat in luppanari, sed solum in quacunq; domo stet, si tamen pudori suo non parcat: quia vnumquemq; petentem causa quæstus admittit: quia talis publica
8 meretrix dici potest: † cuius turpitudo venalis est, vt in præallegato c. meretrices. & sic iste coitus conuerteretur in simplicem fornicationem quæ iure ciuili non est punibilis, vt declarat Bar. in l. verum si meretricem. ff. de furtis ex prædictis verbis demonstratum est, quòd pœna adulterij, quę erat imposita de iure digestorum est correcta per iura codicis.

Si verò nos loquamur de iure authenticorum, & tunc expeditum est in muliere adultera, quod pro tali crimine non puni-
9 tur pœna mortis: sed leuiori pœna † primò debet verberari, demum detrudi in perpetuum carcerem remanentibus bonis apud filios vel parentes suos, quā adulteram maritus. si veilit, poterit illam infra biennium repetere vt est casus in authentica: sed hodie. C. de adulter. de iure autem canonico posset illam perpetuò repetere: quia licet iuri ciuili standum sit, quando ali-

aliquid illo iure decisum est, cuius contrarium de iure canonico non reperitur decisum, si tamen decisio iuris ciuilis non con-
10 cernat peccatum, † & quando agitur de peccato, vel scandalo euitando iuri canonico statur, & non ciuili, etiam in foro contentioso. vt notatur in cap. 1. & 2. extra de operis noui nunciatio. Imò vbi opinio canonistarum, & legistarum esset diuersa, prima præualeret in iudicando, maximè vbi ageretur de matrimonio, vel de pertinentijs, sicut dicimus de alijs casibus spiritualibus, vel ecclesiasticis & de omnibus alijs in quibus agitur de salute animæ. c. iuuenis. extra de sponsal. & in c. paruulos. de consecrat. distinct. 4.

De iure autem canonico secundum Hostiensem in tit. de adulter. laicus commit-
11 tens adulterium, † debet excommunicari: quia excommunicatio est vltimus mucro ecclesiæ, nec vltra excommunicationem habet quid faciat. c. cum non ab homine, extra de iudicijs. excommunicatio habet tantum duos effectus principa-
12 les. † Vnum eijciendi extra ecclesiam, alium detinendi extrà: quia excommuni-

catus æquiparatur mortuo, & hæretico ſecundum Panorm. in c. 2. de iudicijs. & eſt membrum diaboli.c.audi deniq;,11.q.3.& notat gl.in c.dilectis. de appellat. & alia ratione: quia ſaltem impropriè per adulterium committitur ſacrilegium, ex quo violatur ſacramentum matrimonij vt in cap.debitum,extra de bigamis. ſecundum verò conſtitutionem veteris teſtamenti
13 †& legem Moſaycam pro adulterio grauiſſima pœna imponebatur, vt legitur Leuitici.20.c. vbi dicitur, ſi qs mechatus fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui, mæchus,&adultera morte moriantur.&idem legitur numeri,25.c.& hoc habetur expreſsè, tranſumptiuè in c. reos ſanguinis, 23. quæſt. 5. vbi dicitur Phinees quoque Iudæum cum madianita coëuntem gladio transfixit : quod eſt ei reputatum ad iuſtitiam.

Apud gentiles verò & paganos variæ pœnæ pro adulterio reperiuntur impoſitæ, vt refert Guido de fontanio in ſuo collectario Hyſtorico & apud cæteros hyſto-
14 riographos dicentes: †quod pro adul-
terio

terio in patria Aegiptiorum diuersimodè puniti fuerunt. aliquando sancita fuit pœna in adulteros, vt mēbrum virile eis amputaretur, aliquando adulteri virgis solùm cedebātur, mulieres verò adulteræ in naso mutilabantur ea ratione, vt ea parte facies deturparetur, qua plerūq; solēt honestari: Aliter autem secundum Romanos puniebantur adulteri, quia impugnite permittebatur marito posse adulterātem occidere: & ista pœna videtur cōcordare cum decisione iuris ciuilis: prout scriptū est de Gracho, qui cum vxore Mimij depræhensus fuisset in adulterio, ab eodem Mimio occisus fuit. Sed alia pœna punitus fuit Caius Galius, qui cum depræhensus fuisset Sempronio Musica in adulterio vxoris ab eodem Musica flagellis duntaxat cæsus fuit. Præterea legimus CaiūMæuiū flagellis seu neruis solū cōtudisse, hoc est verberasse Lucinū octauum eò, quia in adulterio cū vxore sua fuit depræhensus: Alia autem pœna pro adulterio sancita fuit: nam Bibienus & Publius Ceruius Carbonē Attienū & Pontium in adulterio depræhensos castrauerunt: ratio prædictorum esse potuit: quia

difficile erat marito tàm iuſtum dolorem poſſe compeſcere & refrenare. l. Gracchus, C. de adulter. & l. ſi adulterium, §. Imperatores, ff. eodem titulo.

Ex prædictis poſſet ſuboriri dubitatio, an liceat marito impunè poſſe vxorem ſuã repertam in adulterio & etiam adulterantem cum ea & quid in patre? breuiter de
15 patre reſolutiuè concludatis, † quod ei permittitur occidere illum qui adulteriũ committit cum filia ſua. duntamen filiam ſimul occidat. & quod hoc faciat primo motu & ſine aliquo interuallo & in domo ſua ſcilicet patris vel ſui generis & non aliena, d. l. quod ait lex rationem aſſignat ibi tex. quia legiſlator putauit maiorem iniuriam fieri quando filia committit adulterium in domo patris eius mariti, quam ſi fieret in aliena, & quod illos occidat ſecundum formam legis Iuliæ. & pro iſta opinione adduco vobis tria iura ad literam, primo tex. in l. patri. & in l. nec in ea. & in l. quod ait lex. §. fina. ff. de adulter. & iſta homicidia tanquam facta lege permittente remanenebant impunita, d. l. Grachus & iſtud permittitur patri poſſe occidere filiã

in

in adulterio depræhensam propter patriã potestatem : vnde si filia non esset in potestate patris homicidium non remaneret impunitum per textum ad literam in d.l. patri & in l.sic eueniet.ff.de adul.& ista decisio in tantum procedit, quòd licet pater occidat filiam prægnantem in flagranti adulterio depræhensam,non puniretur de homicidio,ego adduco vobis originalem decisionem Baldi in l. Imperator in 2. lectura.ff.de stat.hom.sed quę fuit ratio,quare patri permittitur posse occidere filiam, & adulterum repertum in domo sua, vel mariti : & tamen marito non permittitur occidere vxorem vt statim dicã. sed tantũ adulterũ repertũ in domo sua,&non soceri.tex.in d.l.nec in ea assignat rationem,vt patet in versi.quia plerunq; pietas paterni nominis consilium pro liberis capit: cæterùm mariti calor,& impetus facilè sæuientis refrenandus fuit.

Nolite obmittere quod licet patri permittatur posse occidere tales adulteros non tamen poterit alteri committere vt illos occidat vt decidit Bald. in l. vt vim.ff.de iudic. &iur. & Paul. de Cast. in l.

ſi cum dotem §.transgrediamur. in 2. col. ff.ſol.mat.vbi dicit quod ſi caueretur ſtatu to ciuitatis, prout eſt florentiæ, quod vulneratus vel verberatus poſſit ſe vendicare propria authoritate:certè debet illud facere per ſeipſum non autem poſt talem vindictam alteri cōmittere ſeu mandare:quia cum iſte caſus ſit odioſus, non debet excedere perſonam de qua lex ſtatutum facit mentionem,& iſtam partem tenet Dynus de reg.iur.in 6.quia iſtud permittitur patri ex priuilegio, ergo non debet egredi illam
16 perſonam.†iſta deciſio procedit in extraneis nō autem in filijs, quibus pater poteſt committere,vt talem iniuriam ſeu vindictam exerceant, vt eſt textus ad literam in prædicta,l.Grachus in verſiculo idemq́; filijs eius qui patri paruerint, & iſta eſt verior opinio de iure ſecundum Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandato meo.ff.de iniurijs,ratio eſt ſecundum eum, quia ex quo reputantur pro vna perſona factum, à filio videtur factum à patre, quæ deciſio ampliatur ſecundum eundem Bart. in l.marito. §.illud, circa principium. ff. de adulter.licet adulterās filiam haberet officium ma-
giſtra-

gistratus: quia pater vel eius filius adhuc impunè possent illum occidere.

Prædicta procedunt si pater & eius filia quæ adulterium committit, essent nobiles vel aliàs honestæ personæ: sed vbi pater & eius filia essent viles & infimæ conditionis tunc eo casu non permitteretur patri impunè posse occidere: quia talis pater non posset accusare iure mariti: ergo ei nō per-
17 mittitur facultas occidendi. †Ex quo singulariter infertur, quod pater vel maritus non possunt occidere doctorē in adulterio depræhensum ex quo nō est vilis, sed egregia persona & tales personæ non compræhenduntur sub lege Iulia. per tex. in d. l. Grachus. Sed aliter patri vel marito succurritur per actionem iniuriarum, si tamē ciuiliter adulterium possit probari.

Secūdo dubitatur, an maritus licitè possit occidere vxorem suam cum adultero repertos in flagranti crimine? de adultero hoc est expeditum, quia si sit vilis persona potest occidi à marito, dum tamen sit cōditionis, quod secundum legem Iuliā possit occidi, vt qa adulter sit vilis persona, vt est casus in d. l. Grachus, & in l. marito, ff. de

adulter. & quod occidatur in domo mariti & non in alia: vel etiam ſi maritus in ſcriptis & in præſentia teſtium ter denunciauerit adultero, vt vlterius non ſe reperiat
18 cum eius vxore in loco ſuſpecto † certè poſt trinam denunciationem in quocunque loco à marito in adulterio depræhenſus fuerit, licitè poterit occidi: vt eſt caſus an authentica. ſi quis ei in verbo ſine periculo perimat, C. de adulter.

Deciſio iſta ſingulariter ampliatur, vt procedat in clerico reperto in crimine fla-
19 granti, hoc eſt, in adulterio, † tunc à patre, vel à marito impunè vulnerari, & occidi poteſt, nec per hoc inciderent in ſententiam excommunicationis latæ ſententiæ, vt in terminis Raphaël Fulgoſius in l. quid ergo. in §. ſi hæres, ff. de legat. 1. & dicit ibi Bald. quod occidens clericum merentem ex permiſſione legis non debet puniri per text. in c. ſi verò. verſi. nec ille compellendus eſt extra de ſent. excom. imò etiam permittitur iudici temporali, & merè laico poſſe propria authoritate, ſine aliquo mandato ſuperioris capere clericum in flaganti crimine repertum ad fines, re-

mit-

mittendi, & eum adducendi ad iudicem ecclesiasticum nec per hoc incidit in excommunicationem.

20 De patre tamen contrarium † concludite, qui licet repertus fuerit adulterans vxorem sui filij ab eodem filio occidi non potest, quod idem dicendum est in liberto, qui patronum suum repertum adulerantem vxorem suam occidere non potest, vt in terminis tenet Bart. in l. si adulterium. §. liberto. ff. de adulter. quia videretur absurdum, filium esse castigatorem patris, & libertum patroni quibus honor, & reuerentia in perpetuum debetur.

12 De vxore reperta in adulterio per maritum an licitè possit occidi resolutiuè, † cõcludatis, quod non, quamuis maritus in adulterio eam deprehenderit, vt est casus in l. si adulterium cum incœstu. §. Imperatores, ff. de adulter. cui concordat tex. in specie, in l. nec in ea. in versic. patri autem, & nõ marito permittitur. ff. eod. t. tamẽ: quia vxor committẽdo adulterium infert marito grauem iniuriam propter violationem thori, per text. in l. si maritus. in §. lex Iulia. ff. de adulter. maritus potest illam in-

iuriam vendicare per legitimos modos, puta quia poteſt vxorem accuſare ad thori ſeparationem, & etiam agere ad priuationem dotis, meritò cum à iure habeat alia remedia illã non debet occidere: quia non debet eſſe quis procliuis ad homicidium committendum, ſi tamen eam deprehendat in adulterio, & iuſto dolore concuſſus eam occiderit, non debet puniri pœna vltimi ſupplicij, ex quo licebat marito vindicare iniuriã paſſam ex adulterio: ſed quia modum in vendicando exceſſit: non debet puniri de homicidio, vt ſupra dixi: ſed debet puniri de exceſſu, punietur & ſic leuius, ſcilicet pœna relegationis, vel alia ſecundum qualitatem perſonarum ſi ſit vilis perſona traditur in opus perpetuum & ſic maritus non excuſatur à toto: ſed à tanto: & hæc diſtinctio ponitur in d. §. Imperatores. pro qua in terminis conſuluit Alex. in conſi. 76. incip. Viſa inquiſitione, in primo vol. omnis enim licentia occidendi adulteram, vel adulterum in terris eccleſiæ etiam in foro ſeculari hodie de iure canonico eſt correcta, & interdicta, cui ſtandum eſt, & non iuri ciuili, quando agitur de pec-

cato:

ato: ita declarat Archid. in c. inter hæc. 33. .2. quē refert, & sequitur Imol. in d. l. quid rgo. in § si hæres de leg. 1. idē Io. de Anania n c. interfecisti. de homicid. & istā opinio-em sequitur Feli. in c. si verò. de sentent. xcommun. dicens etiam illam procedere n terris Imperij, ea ratione, quia lex ciuilis st nutritiua peccati, ergo non potest obli-
2 gare, in c. erit autem lex, 4. dist. † in re-gno autem Franciæ omne homicidiū est punibile & pro quocunq; homicidio opus st gratia ad restringendum temeritatem, & audaciam percutiendi.

Pœna ergo ciuilis pro adulterio non habet locum de iure canonico, quo iure agitur solùm ad separationem thori, & dotis & donationis propter nuptias priuationē, & ista est cōmunis opinio, quā tenet Bal. in c. tuæ. extra de procur. & Panor. in c. gaudemus. de diuortijs. & in c. si verò. & in c. tuæ. supra allegatis. vbi dicit, quòd pro adulterio hodie non imponitur pœna mortis,
3 vnde † iudex ecclesiastic⁹ potest cognoscere de hoc crimine, ratio est: quia licet mulier non sit de foro ecclesiastico, tamen quia agitur de violatione sacramēti matri-

monij, quod eſt principale, & primæuum, vt in c. debitum, de bigamis. & ſic agitur de ſacrilegio: quia iſtos adulteros lex ciuilis appellat ſacrilegos, vnde olim de iure Codicis pro illo crimine imponebatur pœna mortis: ideo iudex eccleſiaſticus non poterat cognoſcere: ſed cum illa pœna de iure canonico ſit immutata: meritò illud crimen coram iudice eccleſiaſtico decidi poteſt: ſed circa hanc deciſionem nō multum eſt inſiſtendum: quia crimen adulterij eſt mixti fori, vt tenet Guido Papæ in deciſione 178. incip. de periurio. & idem tenet Panorm. in c. cum ſit. de foro compet. vbi dicit, quòd ſi agatur de pœna ſanguinis, ſolus iudex ſecularis cognoſcet. Si autem agatur de pœna ſeparationis thori, eccleſiaſticus iudex ſolùm cognoſcet, vt concludit Ioannes Andræas in c. fi. de foro cōpet. in 6. In alijs autem caſibus eſt mixti fori, vt in terminis decidit Decius in conſilio 212. incip. magnifici domini. in 2. vol. & iſta vera reſolutio canoniſtarum quàm latè declarat Ludou. de Rom. in ſingul. 667. dicit, quod de iure hodierno pro adulterio ſtatuuntur tres pœnæ vt ibi per eum: vidi-
ſtis

stis ergo pœnas quas patiuntur laici pro adulterio.

Superest, vt videamus, qua pœna sit puniendus clericus, contra quem plenè probatum est de adulterio, distinguite, quòd aut quæritur de pœna, quæ imponitur in foro pœnitentiali: & tunc secundum sanctiones sanctorum patrum debet ei iniungi per sacerdotem quod pœniteat per decem annos secundum formam traditam in concilio Gangrensi, quod describitur in c. presbyter si fornicationem fecerit, 82. distinct. hoc etiam decisum fuit in concilio Toletano, quod similiter describitur in c. deuotã. 27. q. 1. aliæ autem sanctiones sanctorum patrum: clerico adultero indixerunt pœnitentiam septennalem: prout scribit Isidorus ad Masonem episcopum, in c. hoc ipsum, 33. q. 2. & sic in clericis pœnitentia fuit redacta ad septennium, sicut
24 in laicis: † sed circa istam pœnitentiam salutarem non est insistendum ex quo pœnitentiæ sunt arbitrariæ, vt supra dictum fuit.

Si verò quæratur, quæ pœna sit imponẽda clerico adultero, de iure canonico in

foro contentioſo? cõcludite, quod eſt pœ-
na depoſitionis, vt eſt gl. in c. lator, 2. q. 7. in
verbo ſc. adultero, quæ dicit, quòd licet cle
ricus pro ſimplici fornicarione nõ debeat
deponi: ſecus tamen eſt pro adulterio: ad
idem facit gl. ſimilis in c. ſi quis omnem. in
verbo, & ſi in fornicationem. 1. q. 7. & iſtam
opinionem refert & ſequitur Panor. in c. vt
clericorum, in 2. coll. in verſi. quæro pro
declaratione literæ de vita, & honeſta cler.
qui allegat text. in c. cum non ab homine.
de iudicijs. ſed tex. ille nõ loquitur de adul-
25 terio: ſed tantùm dicit, quòd clericus
depræhenſus in furto, aut homicidio, aut
periurio, vel in quibuſcunq; alijs crimini-
bus ab eccleſiaſtico iudice venit deponen-
dus: ſed ponderetis dictionem alio poſitũ,
in d. c. proximè allegato quæ de ſui natura
eſt repetitiua caſuum ſimilium etiam ma-
iorum: ergo ille tex. clarè videtur probare,
quòd clericus pro adulterio venit deponẽ-
dus. Addite textum vltra Panor. magis for-
malem, in c. ſi quis clericus. 81. diſtinct. vbi
in ſynodo, ſeu concilio Aurelianenſi hoc
ſtatutum fuit, quod clericus conuictus, aut
confeſſus de adulterio ab ordine debet de-
poni,

poni,&demum omni tempore vitę suæ in monasterio debet agere pœnitentiam. Ratio motiua constitutionis synodalis fuit: quia in adulterio committitur sacrilegiũ. Vnde lex ciuilis, vt sæpe dici eos appellat sacrilegos,&ista est communis opinio, quę probatur per tex.in c.si qs sacerdos, 30.q.1. vbi dicitur, quòd pro graui adulterio præsbyter debet deponi propter malum exemplum, quod dat cæteris.

Ex prædictis habetis resolutum istum ar
16 ticulũ, quòd clericus pro adulterio † debet deponi, quamuis contraria opinio in puncto iuris, tanquàm magis æquior, & humanior posset sustineri, scil. quòd clericus adulter debet tantum puniri pœna suspensionis, & non depositionis, quæ esset nimis rigorosa, cum difficile sit clericis seruare castitatem, & continentiam eò, quia natura humani generis fragilis est, certè hodiernis temporibus pauci essent sacerdotes, qui non paterentur pœnam depositionis, tamen in iudicando, vel consulendo nolite recedere à priori opinione, q̃ est cõmunis, licet sit rigorosa,&quãuis quãdo q; particularis opinio vincat cõmunẽ, l.1.

§.ſed neq;,de veteri iure enucleando:tamẽ abſurdum, & temerarium eſſet, recedere ab opinione communi, quæ in deciſionibus eſt tenenda,non obſtantibus argumentis, quæ à Doctoribus in contrarium ſolent adduci,ſecundum Felin. in c.prudentiam,§.ſexta nobis. extra de offic. delegat. & in c.cum ex officij, extra de præſcriptio. Concludite ergo, quod clericus conſtitutus in ſacris ſcienter committens adulterium debet à miniſterio altaris remoueri ſaltem de iure canonico,licet mulier eſſet meretrix, & impudica: quia propter hoc præſbyter non excuſaretur eò, quia illo iure omnis coitus excepto vxorio erat prohibitus,vt refert Auguſtinus in c. meretrices.33. qu. 4. & ſic clericus adulter grauius puniretur, quàm laicus, qui ſi cognoſcat mulierem coniugatam ſi eſſet meretrix publica,vel proſtituta,excuſaretur ab adulterio, vt ſupra dixi.

Ego autem ſum alterius opinionis, & eam tenerem ſi eſſem iudex, vt miniſteriũ noſtrũ nõ vituperetur,ex quo plenè & ſpecificè adulteriũ probari nõ poteſt,ſecundũ Canoniſtas per illum tex.in c.prætereaex-

tra

tra de testi. & in c. cum causam. de probat. & in c. tertio loco, de præsumpt. & latè declarat Ant. de But. in c. significasti, de adulter. dicite tamen quod in probatione adulterij sufficiunt coniecturæ & præsumptiones, quia aliter probari non potest, prout etiam dicimus de filiatione, quæ directè probari non potest: sed tantum per coniecturas secundum legistas, in l. filium, ff. de his qui sui vel alien. iur. & Hypolitus de
27 Marsill. in rub. extr. de probat. † & ideò quando agitur de materia, quæ de sua natura est difficilis probatione, lex contentatur illa probatione, quæ haberi potest, secundum Bart. in l. in illa. ff. de verb. oblig. ergo pro humaniori sequenda sententia iudex ecclesiasticus primitus deberet clerico infamato de adulterio purgationem indicere, in qua si deficeret, deberet suspendi quando non ageretur ad certam pœnam, vt est tex. ad literam, & ibi Panor. in c. signi-
28 ficasti, de adulterijs. † sed si pro adulterio sacerdotis agatur ad certam pœnam, & ipse deficiat in purgatione sibi iniuncta, certè deberet puniri eadem pœna, qua puniretur, si contra eum plenè esset probatũ

de adulterio tanquam conuictus, vt est casus in c. accedens. extra de accusat. & ita declarat Hostiensis in summa, in tit. de adulter. sed hanc distinctionem nõ seruant officiales nostri temporis, qui ad solam assertionem mulieris dicentis se esse carnaliter cognitam à sacerdote eum incarcerant nõ seruando formam prędictorum iurium, & sine alia probatione condemnant, & cum fisco episcopali improbè componere faciunt.

De punitione clericorum, & laicorum committentium adulterium visum fuit, videam⁹ modo de cognitione carnali, quę committitur à Iudæis, & Christianis simul & quæ pœna de iure pro tali coitu sit introducta, breuiter punctus iste maxima indigeret inuestigatione tamen in his quæ sentio, paucis absoluã, quod aut iste coitus fuit innominatus, puta quia non transit in aliquod speciale nomen delicti vt in adulterium, incœstum, stuprum, sacrilegiũ, vel peccatum contra naturam, sed tantum remanet in simplici fornicatione ponit exemplum, quod Iudæus solutus cognouit Christianam solutam, certè secundum legem

legem veteris teſtamenti debebat puniri pœna vltimi ſupplicij, vt eſt text. in c. nos ſi incompetenter. §. ſed notandum, 2 q. 7. & in d. c. reos ſanguinis. in foro autem contentioſo, quidam dicunt Iudæum eſſe puniendum pœna mortis, alij autem nō: ſed leuius. alij verò dicunt illum eſſe tradendū curiæ ſeculari condigna animaduerſione
29 puniendum: † ego autem dico punitionem remanere in arbitrio iudicis, qui arbitrabitur, & attendent circa qualitates perſonarum fornicantium, ſi ſint nobiles, vel viles perſonę, aut erant minores, aut ſcienter, aut ignoranter, aut fuit vnica fornicatio, aut plures cōtinuauerunt: tunc iudex arbitrabitur qua pœna Iudæus debeat ſubijci, & ita in terminis decidit præſtantiſſ. D. Decius. in cap. 1. in 26. col. in verſ. alius fuit dubitatum. extra de conſtit. & refert, Oldradum hoc tenere in conſilio 333. vbi etiam refert de quodam Iudæo cum ante palatium Auenionis membra virilia fuerunt abſciſa. & Ludouic. de Rom. in conſilijs, cap. 55. incipiente, Iudæus quidam. Si verò coitus fuerit nominatus:

quia transit in speciale nomen delicti puta in stuprum, vel incœstum, vel in adulterium, maximè in figura matrimonij, & tūc distinguite, prout infra dicam, aut scienter aut ignoranter, aut in foro conscientiæ, aut in foro contentioso, aut de iure canonico, aut de iure ciuili.

Sed iuxta prædicta difficilior & subtilior apud legistas & canonistas posset suboriri dubitatio. Attento quod de iure pœna adulterij, est pœna mortis, ponite casum, quod cauetur statuto ciuitatis, in qua sunt Iudæi, (vt in Auenione aut alijs terris ecclesiæ) quod pro adulterio commisso imponatur tantùm pœna pecuniaria. vtrum Iudæus cognoscēs carnaliter Christianum vxoratum, puniatur solùm pœna statuti, vel alia pœna iuris, ita, quod in isto statuto Iudæi non comprehendantur? breuiter videtur concludendum Iudæum debere puniri pœna vltimi supplicij, & non pœna pecuniaria statuti, patet, quia tale statutum videtur nullum, ex quo est nutritiuum peccati & correctorium præcepti diuini. Item facit, Iudæi viuunt & regulantur secūdum legem Mosaycam, secundum quam

pro

pro adulterio imponebatur pœna mortis, vt habetur in Euangelio Ioannis, nos legem habemus & ſecundum legem debet mori. & in c. hæc imago. 23. q. 5. vbi mulier adultera lapidabatur: ergo caſus eſt indubitabilis, quod Iudæus committens adulterium cum Chriſtiana debet puniri pœna mortis, & non pœna pecuniaria ſtatuti.

Prępterea ſi Iudæus contrahat matrimonium cum Chriſtiana punito vltimo ſupplicio caſus eſt in l. ne quis vxorem Chri-
39 ſtianam. C. de Iudæis. †Si ergo propter matrimonium contractum quod eſt fauorabile Iudæus debeat puniri: ergo multò fortius ꝑpter adulteriũ debet puniri pœna mortis, & non pœna ſtatuti: quia licet iſtud ſtatutũ immutet pœnam capitalem, in pecuniariam, tamen ſtatuentes non videntur cogitaſſe nec intellexiſſe de Iudæis qui ſunt de alio grege, pœnitus ſeparato, habetur in primo càp. vbi Chriſtus dicit, alias oues habeo, quæ non ſunt ex hoc ouili: cũ ergo Iudæi ſunt ſeperati à grege noſtro & inimici noſtri ſunt, & inſultantes fidei noſtrę appellãtur, vt eſt tex. in l. fi. C. de Iudęis. nõ debent cõprehendi in prædcto ſtatuto.

31 Vlteriùs fortificatur: nam in beneficijs generaliter concessis† personæ odiosæ non videntur compræhendi, casus est ad literam, quē ad hoc expresse summant Iacob de Raue. &Bar. in l. Lucins, in §. Lucius Titius. ff. de legat. 2. istud statutum est fauorabile: quia immutat pœnam criminalem in ciuilem, ergo non debet compræhendere Iudæos, qui sunt personæ odiosæ, & infames, hi ab omnibus honoribus, dignitatibus, & officijs repelluntur. in c. cum sit nimis absurdum, extra de Iudæis. & legitur in Euangelio, Ramis palmarum sanguis & maledictio sit super nos, & super filios nostros, maledictionem sibi quæsiuerint, quam infames & maledicti non debent comprehendi sub statuto.

Vltimò facit: quia si pagani, ac saraceni, & gentiles committerēt adulterium cum Christiana clarum est, quod pœna mortis
32 puniri deberēt: multò fortiùs Iudęi, † qa secta saracenorum, paganorum, ac gentilium est minus mala, quàm secta Iudæorum. Et iuxta verbum Christi dicentis, tollerabilius erit Sodomis in die iudicij quā vobis. & Propheta Ezechiel dicit eis iustificans

ficans

ficās Sodamam. Auguſtinus exponit hoc eſt, Sodoma, habito reſpectu ad vos iuſta facta eſt, & hoc refert idem Auguſtinus in cap. nonne Sodomitæ, 1. quæſt. 1. qui dicātur Pagani & gentiles, Hæbræi, Machomitæ, & Saraceni, & quare ſic appellentur, & vnde originem traxerunt, declarant Hoſtienſis & Ioannes de Anania in ſumma ex Iudæis & Cardinalis Florent. in clemētina prima eodem titulo. Ergo attenta paritate vel maioritate rationis (valet enim arg. à ſimili ratione, l. illud. ff. ad l. Aquil. & vide P. Cam. Bonon. in dialectica lega.) Iudæus committens adulterium, cum Chriſtiana punitur pœna mortis, & non pœna ſtatuti & hæc ſunt quæ pro verificatione iſtius partis facere videntur.

Præmiſſis non obſtantibus contrariam ſententiam credo veriorem, quod imò in caſu præmiſſo Iudæus debet puniri pœna in ſtatuto contenta, & non pœna mortis, & iſta eſt communis opinio pro qua conſuluit Angel. Peruſinus, in conſil 114. incipiente. licet primo aſpectu in primo volum. quia ſtatuta alicuius ciuitatis, vel loci debent ſeruari

in forma ſpecifica ſicut ſeruatur ius ciuile Romanorum, vbi aliàs non eſſet ſtatuto, per textum, quam ad hoc notant Bart. & Bald. in c. 1. de forma fidelitatis, in vſibus feudorũ & in l. omnes populi. de iuſt. & iur. & ſcrib. in §. ius autem ciuile, Inſt. de iuſt. & iure. vbi habetur quod populus regitur ſtatuto ciuitatis, ſicut iure communi, ſed Iu-
33 dæi † dicuntur eſſe de eodem populo & corpore ciuitatis, quamuis non ſint de corpore ſpirituali. l. Chriſtianis. C. de pagan. & in §. ex hoc igitur. in authen. de quęſtore. col. 6. in verſi. ciuitas noſtra populoſa, & turbis diuerſorum hominum. vnde dicunt feudiſtæ in c. 1. de forma fidel. quod ſi caueatur ſtatuto, quòd ſtantibus maſculis, filiæ non ſuccedant, tale ſtatutum, habet etiam locum inter Iudęos, qui more & legibus Romanorum viuunt: ergo compræhenduntur ſub prædicto ſtatuto.

Secundò facit, quia Iudæi dicuntur eſſe de populo Romano ad hoc, vt illis legibus viuant. l. Iudæi Romano iure viuentes. C. de Iudæis. vnde Iudæi filios habens in poteſtate gloſſa communiter approbata in
34 ca. ius Quiritum. prima diſtinctio. † ea ratio-

tione quia legitimas & iustas contrahunt nuptias, vt in c. gaudemus, de diuortijs, licet non ratas: ideo quemadmodum sub imperio Romano sunt, & legibus imperialibus viuunt compræhenduntur sub statuto, vt pœna illius tantum puniri debent, & non alia.

Facit etiam text. in l. spadonem. §. iam autem. ff. de excusation. tutor. vbi dicitur, quòd in actibus humanis Iudæi nobiscum participant: vnde apparet per illum text. quòd Iudæus potest esse procurator Christiani, & pro eo interuenire, in iudicio ita consuluit Petrus de Anch. in consi. 272. in-
35 cip. de titul. criminum. † Item immunitas concessa incolis certi loci extenditur ad Iudæos, vt concludit Bal. in d. §. iam autem. Si igitur Iudæi gaudeant statuto ciuitatis, & sub illo compræhendantur: ergò solùm pœna illius puniri debẽt, & nõ alia, & aduertite, quia vltra prædictum §. iam autem, nõ reperi in libris Digestorum, nisi alios duos textus qui in specie loquantur de Iudæo, seu Iudaica superstitione, vnus est in l. generaliter. in §. eos, qui Iudaicam superstitionem sequuntur. ff. de decurio-

nibus,& eorum filijs. alius eſt in l. circumcidere Iudæis.ff.ad legem Cornel.de ſicar.

Vltimò pro iſta opinione facit, quia principes Chriſtiani à regno, & ciuitatibus non debent expellere Iudæos tribu-
36 tarios pacificè viuentes. † Sed quodam iure naturali, & diuino, & ex charitatis dilectione in eorum neceſſitatibus eſt ſubueniendum & eleemoſinam facere tenemur. vt in cap.paſce.86.diſtinct.vbi dicitur, paſce fame morientem,& ſi non paueris, eum fame occidiſti.item nec Iudęis ſuis poſſeſſionibus, & habitationibus ſpoliari debent, in c.ſi de rebus.23.qu.7.& quicquid poſſident iure gentium poſſident, vt declarat.Innocent.in cap.quod ſuper his, ex-
37 tra de voto, & voti redempt.. † Præterea creatione, gubernatione, & etiam redemptione inter oues Chriſti computantur. vnde Chriſtus in Euangelio Ioannis decimo dicebat, alias oues habeo, quæ nō ſunt ex hoc ouili, ſcilicet eccleſiæ. vnde Papa ſuper Iudæos poteſtatem habet, ſicut ſuper oues ſuas, quas Chriſtus ei commiſit dicens, Petre paſce oues meas. nullam diſtinctionem faciens inter Iudæos & Chriſtia-

ſtia-

ſtianos, c. ſolitæ. §. penul. extra de maior. &
38 obe. † nec eis debet fieri aliqua moleſtia, & ſi bona Iudæi fuerint capta, datur Iudæo contra Chriſtianum rapientem actio in duplum. l. Chriſtianis, C. de pagan. & gloſſ. in §. ex maleficijs Inſtit. de actio.

Et quòd Iudæi à ciuitatibus per principes expelli non debeant, ſcriptum eſt autem cœlum cœli, dominus autem dedit terram filijs hominum, vt cuicunque in ea ſit licitum habitare, etiam ſeruo tributario, ſi tamen domino tributum ſoluatur, c. omnis, extra de cenſibus. Præterea Cauanæi, Amorei, & Iebuſæi ab eorum terris expulſi ſunt per filios Iſraël, cauſa expulſionis fuit idololatria, quæ eſt contra legem, quæ exclamat vnum Deum eſſe, vt atteſtatur Paulus ad Ro-
39 manos primo. † Sed Iudæi non ſunt idololatræ: ſed aliàs ſunt infideles, necque ſunt hoſtes Chriſtianorum principum: ideò illud Propheticum dicit, hæc gens infidelis viuet, vt in futurum teſtimonium afferat. Item Chriſtus dicit, non præteribit hæc generatio in æternum: vt atteſtatur Paulus ad Romanos, 9.

& ſic videtis, Iudæos debere viuere legibus Imperialibus etiam inter Chriſtianos & à quibuſcunque obprobrijs illos defendi.
40 † Ex prædictis ergo concludite, Iudæũ committentem adulterium cum Chriſtiana, eſſe puniendum pœna ſtatuti tantùm, & non pœna iuris, id eſt, mortis, & iſta eſt communis opinio, pro qua conſuluit Alexan. de Imol. in conſi. 13. incip. attentis his, quæ in themate narrantur in 7. vol.

Videamus modo de pœnis ciuilibus, ſeu tēporalibus, quas patiuntur adulter, & adultera propter adulteriũ. breuiter cōcludit, quòd ſi vxor adultera fuerit ſub viro debet perdere dotem, caſus eſt ad literam, in l. cum mulier. ff. ſol. matr. & in §. quia verò plurimas, in verſi. ſi vir & vxor, in authen. vt liceat matri & auiæ. colla. 8. & in l. conſenſu. §. ſancimus. C. de repud. & in l. fi. in verſ. vtrũ in lucro cadat marito vel hæredib⁹ mulieris. C. de adul. q̄libet de iure canonico concordat tex. in c. plerunq; extra de donat. inter vir. & vxor. & ſic vxor quæ adulterium committit, priuatur dote, & actione dotis: nec de ea teſtari vel alio modo diſponere poterit ſecundum Ludo. de Roma.

Roma. in consi. 286. incip. hæc Iuliana. talis dos non cedit lucro hæredum vxoris. Sed remanet pœnes maritum licet per extraneum data fuerit, nisi illam per stipulationem in contractu matrimonij sibi reddi prouiderit. l. si dotē, C. de iure dotium, quę dicit, quod quando vxor culpa sua priuatur dote, talis dos non reuertitur ad eū, qui eam dedit, sed cedit lucro mariti: nisi expresse contrarium fuerit prouisum.

Aduertite tamen, quòd licet vxor propter adulterium priuetur dote: non tamen
41 est priuata ipso iure, † sed requiritur sententia priuationis, nisi adulterium esset notorium & manifestum, quo casu si mulier agat, pro dote repetenda, maritus repellet eam per exceptionem adulterij, secundum canonistas in d. c. plerumq;. quia pœna priuationis, non intelligitur ipso iu-
42 re, sed per sententiam, † prout dicimus in clerico beneficiato simoniaco, homicida, vel aliàs irregulari, qui licet sit incapax ad beneficia obtinenda: tamen iam obtentis non priuatur ipso iure, sed requiritur declaratio. vt concludit Innocen. in cap. in nostris, de concess. præb. quem refert & se-

quitur Bald. in l. cum fratrem, C. de his, quib. vt indignis, & in l. si maritus. de donatio. inter vir. & vxor. & ita concludunt canonistæ, per illum textum, in cap. ex literis. extra de excessib. prælat. quicquid in contrarium voluerit dicere Archidiaco, in ca. studeat. 50. distinct. quod idem dicendum est in excommunicato, qui ante declarationem non est vitandus secundum legistas, in l. 2. C. de iure emphyteu. ex prædictis verificata est communis opinio, quod vxor quæ adulterium commisit, debet dote priuari: quia indignam se constituit matrimonio. Sed an hodie mulier propter adulterium perdat dotem sine repudio, vide te Bal. Nouel. in tract. de dote charta, 37.

Oritur dubitatio, vxor commisit adulterium: propter quod priuatur dote: tamē ex post iudicio ecclesię propter consanguinitatem: tamē vel aliud canonicum impedimentum matrimonium fuit declaratū: nullū an vxor possit post separationē repetere dotē, à qua per adulteriū fuerat priuata? videtur quod sic, quia in veritate inter istos non fuit matrimonium: ergo nec adulterium, nec dos, quæ sine matrimonio

esse

esse non potest, & vbi nullum est matrimonium ibi nulla competit actio de dote, l 1.C.de condict.ob cau. quia ex nihilo nihil fit,& ex actu nullo,nullus effectus sequi potest,l.non dubium. C.de legibus.Præterea licet iudex ecclesiasticus priuauerit dote, vxorem adulteram per sententiam, illa tamen sententia non transiuit in rē iudicatam.Imò posset reuocari, maximè quādo ecclesiæ in casu substantiali euidenter fuisset decepta per tex.in c.fraternitatis,extra de frigid. & malefi ex quibus patet, dictam mulierem posse repetere dotem.

Contrariam opinionem tenet gloss. in d.c.plerunque in verbo, non valebit:quia cum res iudicata accipiatur pro veritate. l. res iudicata, ff. de re iudica. Ideò ex ista sententia priuationis ius dotis fuit acquisitum marito : & sic dos repeti non poterit:ex quo fuit soluta authoritate. l. non putarem.ff.familiæ hercis.&istam opinionē tenent Goffred. & Hostien. in summa, de adulterijs &Alb.de Rosa.in verbo. dos: & duplex,vel triplex redditur ratio prima: qa quo ad essentialia extrinseca matrimonium verum, & putatiuum nonnullum

differunt: quia ſicut bigamia contrahitur per verum matrimonium: ita etiam per putatiuum: ſecundum canoniſtas in c. debitum extra de bigam. 2. ratio: quia adulterium procedit ex corde, & animo, & ſecundum intentionem iudicatur. c. illud 15. q. 1. vbi pupillo & furioſo ſubuenitur in maleficijs: quia non debent imputari ad pœnam, quę ex mentis deliberatione nō proceſſerunt. & dicit gl. in d. c. plerunq; quod negari non poteſt, quin mulier ex affectu mentis iniuriam fecerit illi, quem tenet pro vero marito. & ita dolum commiſit ſine quo adulterium eſſe non poteſt: & glo. mouetur alia bona ratione: quia tali delicto adulterij, & ſimilibus debet conſiderari principium & non finis, vt in alijs mulieribus ſic facere volentibus, qui ad hoc faciendum promptæ ſunt remoueatur audacia.

Ex quibus patet iſtam eſſe communem opinionem, quam ſequitur Firminus, in
43 verbo vxor adultera: † quia licet matrimonium ſit putatiuum: nihilominùs propter adulterium priuabitur dote: quia priuilegia conceſſa veræ vxori ratione do-

tis

tis competunt vxori putatiuæ: quia iſta iudicatur ad imparia. vnde gloſſ. in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. hab. dicit, quod vxor putatiua habet priuilegium tacitæ hypothecæ in bonis mariti ratione dotis, ſicut vxor vera: vnde dicit gloſſ. in l. dotale. in §. dotale, in verbo, præſtabatur. ff. de fundo dotali. quòd ſicut dos vera prohibetur alienari, ſic etiam dos putatiua: quia fauor dotis reſpicit publicam vtilitatem, & quando agitur de publica vtilitate cauſa, ſeu perſona putatiua, & vera, quo ad effectum æquiparantur, vt not. Bart. in l. Barbarius Philippus. ff. de off. præto.

Ego veram iſtam opinionem confirmo quatuor rationibus, prima, quia vxor, quæ tranſit ad ſecunda vota, non petito tutore, nec reddita adminiſtratione priuatur tutela, §. ſin autem. in auth. de nuptijs: coll. 4. & patitur pœnas, de quibus habetur in l. 1.
44 de ſecundis nuptijs. † nec apud eum liberi primi matrimonij educari debent, & iſta procedunt quamuis matrimonium
45 eſſet nullum & putatiuum: † quia pœna committitur, licet de facto fiat, quoniã in delictis non conſideratur effectus iuris:

ſed conſideratur tantum animus, & merum factũ hominis.l.eum qui.C.de adult. ſecundo confirmatur, quia ſi maritus relinquit vxori vſumfructum certorum bonorum, vel aliquam poſſeſſionem, quo ad vixerit, ſub conditione tamen, ſi vitam vidualem ſeruauerit, ſi poſtea ipſa contrahat matrimonium cum clerico in ſacri conſtituto, licet matrimonium ſit nullum, tamẽ vxor priuatur vſufructu, & illa poſſeſſione ſibi relictis: quia non plus debet operari
46 †incontinentia, quàm caſtitas: quæ videtur eſſe in muliere tranſeunte ad ſecunda vota. Tertiò confirmatur: quia ſicut donatio facta conſtante matrimonio inter veros coniuges non valet: ſic etiam eſt prohibita inter putatiuos.l.3.videamus, de dona.inter vir. & vxorem. & ibi text. aſſignat rationem: quia illi, qui delinquunt, non debent eſſe melioris conditionis, quàm qui actum ciuiliter faciũt, cui cõcor. tex. in l.ſi ex voluntate, C eod. tit. vltimò confirma-
47 tur: †nam ſi quis alienat rem, quam ſub pœna eſt prohibitus alienare, incidit in pœnam, licet alienatio ſit nulla, & hoc propter difficultatem recuperationis, vt
patet

patet in hærede, vel vaſallo alienante contra legem feudorũ: quia licet alienatio ſit nulla: tamen priuatur feudo: maximè quãdo in potentiorem alienauit: reſtat ergo quod vxor putatiua propter adulteriũ priuatur dote: quia ſicut non licet violare matrimonium, ſic etiam non eſt licitum violare ſpem matrimonij, l. ſi vxor. ff. de adult.
48 Vnum tamen non eſt, † quòd licet maritus putatiuus lucretur dotem propter adulterium, non poterit tamen accuſare iure mariti, ſed tantùm iure extranei: vnde ſufficiet probare matrimonium fuiſſe cõtractum, quamuis ſit nullum, d. l. ſi vxor. in prin. & iſtam opinionem ſequitur Bartholomæus Brixenſis, in quæſt. 63. incip. mulier quædam à viro ſeparata fuit: quia ſaltem quo ad eccleſiam fuit matrimonium, cum filij, qui naſcuntur ex eodem matrimonio, ab eccleſia habeantur pro legitimis, quouſq; ſeparatio fuerit facta, & parẽtibus tãquam legitimi ſuccedere poſſunt. tex. c. cum inter Ioannem. & in c. ex tenore, extra, qui filij ſint legitimi. & ſic habetis primam ampliationem.
49 Secundò prædicta concluſio am-

49 pliatur, †vt vxor quæ commisit adulterium, non solùm priuetur dote, verùm etiam priuatur rebus paraphernalibus gl. est communiter approbata in d.c plerũq;. quam allegat pro singulari Bald. in l.1.ff. de iure dotium, licet aliqui teneant contrarium: quia cum iste casus sit odiosus, verba debent restringi simpliciter ad dotem, & non ad paraphernalia: sed vos non receda-
50 tis ab opinione prædictæ glossæ, †cuius authoritas magna est, & quantum ad veritatem prævalet opinioni multorum, & cæteras authoritates Doctorum antecellit, vt refert Iacobus Butrigarius in l.1. C. qui pro sua iurisdict. vbi dicit, quod vbi glossa firmat pedem, eam tene: nisi vsus esset in contrarium, quo casu ab eo recedendum est: quia etiam propter consuetudinem contrariam à lege receditur. Præterea dicit Cynus in l. nõ moriturum. C. de contrah. & committen. stipula. quòd gl. est idolum aduocatorum, & meliùs est stare glossis, quàm nouas opiniones facere, & dicit etiam Saly. in l. quanquàm, C. de sentent, quæ sine certa quantitate profert, quòd ille qui nescit æquitate, debet se tenere

nere

nere ad Arsonem: Sic etiam iudex quando videt aduocatos in opinione, in iudicando non debet recedere ab opinione glossæ, & in magnis dubijs opinio glossæ semper est tenenda secundum Bald. in d. l. quãquam, quod dictum extollit Bart. in consi. 5. incip. Andriolus: dum dicit, sequere glossam ordinariam, quæ in defectum legis allegari potest: nolite ergo recedere ab opinione gl. in d. c. plerumq;. quam sequitur Romanus in singulari. 311. incip. propter adulterium. & Card. in consi. 111. & Bart. in l. Lucius. ff. soluto matrimon. & ista est communis opinio secundum Felin. in c. pastoralis in 3. coll. vers. mulier impudica. extra de iudic. Alber. de Ros. in l. de quibus. ff. de legibus, vbi fortiùs concludit, quod statutum, quod faceret mentionem de dote haberet locum in rebus paraphernalibus, & quæ dicantur bona paraphernalia, & quare sic appellantur videte glossam in rubrica, C. de pact. conuen. tàm super
51 dote, quàm ante nuptias donatio. † & an talia bona sortiantur naturam rerum dotalium, & an in illis maritus habeat administrationem, & an bona mariti sint ta-

citè obligata, & an mulier in illis ſit priui-
legiata ſicut in dote: & qua actione repetã-
tur, videte plenè per Campegium in tract.
de dote, quæſt. 7. & 8. plenè ſcripſi in repeti-
tione, l. aſſiduis. C. qui pot. in pig. hab. in 5.
ampliatione. ſed quia non eſt alius locus
qui magis ſe offerat, quàm hîc, ideo videa-
mus, quæ dicantur eſſe bona paraphernа-
52 lia, & quare ſic appellentur: † conclu-
dite quod dicuntur eſſe illa bona, quæ ha-
buit vxor à patre ſuo vltra dotem, & com-
muniter videtis, quod ſponſa ſuo ſponſo
tradit aliqua, quæ ſecum portat, ex domo
ſui patris, quæ à iure vocãtur res parapher-
nales, ſiue ſint mobiles ſiue immobiles: &
à vocabuli deriuatione dicuntur à para,
quod eſt iuxta, & pherna, quod eſt, dos qua-
ſi iuxta dotem, vt declarat gloſſ. in prælle-
53 gata rubrica, † & dominũ, & omnimo-
da adminiſtratio iſtarum rerum parapher-
nalium ſpectat ad vxorem, nec maritus de
illis debet ſe intromittere vxore ſua con-
tradicente, vt eſt tex. qui de paraphernali-
bus loquitur in l. hac lege, C. de pact. con-
uen. ſi autem vxor dimiſerit adminiſtra-
tionem dictarum rerum paraphernalium:
& tunc

&tunc in illis maritus censetur procurator, & tanquam procurator potest agere super his, nec tenetur cauere de rato secũdum Bart. & Doctores in l. maritus. C. de procur. quia ista bona censentur quasi dotalia, & naturam dotalium sortiuntur: vnde sicut maritus in dote habet administrationem, sic etiam in istis administrat ex tacito mandato: & teneatis menti, quod pro istis paraphernalibus omnia bona mariti sunt tacitè obligata, sicut pro dotalibus, & ita tenet Azo in summa. in tit. quib. mod. pig. vel hypoth. tac. contr. C. quem refert, & sequitur Iason, in d. §. fuerat, in 8. coll. versi. nunquid autem mulier. Instit. de act. & vltra Iasonem habetis glo. magistralem, in c. ex literis, in verbo, obligata, extra, de pigno. addite tex. loquentem de paraphernalibus, in l. fi. C. de pact. conuen. quamuis Panor. in d. c. plerumq; tenet quod bona mariti pro eis non sunt tacitè obligata: sed non recedatis à communi opinione, quæ est magis communis, & si dominum rerũ paraphernalium fuerit trãslatũ in maritũ, dictę res repetẽtur ab eo, cõdictione incerti, vel cõdictione sine causa, vel si dominiũ

non fuerit translatum agetur ad exhibendum ex qualitate casuum, secundum Doctores in l. sed si ego in §. dotis, in verb. parapherna. ff. de iure dot, vel agetur actione depositi contra maritum, vt ibi gl. in verb. depositum dicit, & licet supra dictum fuerit, quod res paraphernales sortiuntur naturam rerum dotalium, tamen in dictis bonis paraphernalibus mulier non est priuilegiata sicut in dote, vt concludit Campesius in tractatu de dote in quęst. 8. qui allegat gloss. in d. § . dotis. & refert Salyc. ita hoc ibi tenere & Bald. & in d. l. fin.

Viso quæ dicantur paraphernalia, & vnde & quare sic appellantur, & cuius generis
54 & qualitatis sint, † nunc videndum est, an vxor quocunq; tempore voluerit possit repetere à marito res paraphernales, quas sibi tradidit: & ad quem spectent fructus excepti, vel ad maritum, vel ad vxorē, vel an sint communes, certè iste punctus in iure videtur difficilis propter varias opiniones. Reperio Alexan. de Imola. tangentem hunc passum, qui etiam consuluit in terminis, in consi. 144. incip. circa primū dubium: in 2. col. in 5. volum. & similiter Gui-

Guidonem Papæ, qui ſuper hoc plures facit diſtinctiones, in deciſ. 468. incip. de fructibus rerum paraphernalium. Ideò ex dictorum dictis reſolutiuè concludamus, quòd aut res paraphernales poſſidentur per vxorem: & tunc ipſa ad voluntatem ſuam de eis poteſt diſponere, ſicut poſſet de bonis proprijs ſuis per contractum, ſiue in vltima voluntate, & illa etiam conſtante matrimonio, cui voluerit, poterit diſtribuere, licet maritus contradicat, ea ratione, quia non fuerunt ei data in dotem, & ſemper remanſerunt in dominio ipſius vxoris per tex. in d. §. dotis, & in d. l. fin. nec maritus de illis inuita vxore debet ſe intromittere: imò fortius dicit Bald. in l. vbi adhuc. C. de iure dotium. quod ſi iſta bona poſſideantur à marito etiam de voluntate vxoris ipſa poterit illa repetere, quando voluerit, quamuis maritus non vergat ad inopiam.

55 De fructibus autem eorum ſic conclude, †quòd aut agitur de fructibus naturalibus, qui naturaliter ſine aliqua opera naſcuntur: & tunc pleno iure ſpectant ad vxorem: vnde Barti. n l. penul. ad d. l. falc. dicit,

quòd omnes fructus, qui ſunt percepti cõtra voluntatem vxoris, debent reſtitui per maritum, vel eius hæredes, quamuis dicti fructus eſſent cõſumpti, vt eſt caſus in l. de his, C. de donat. inter vir. & vxor. & ſi maritus eos conſumpſerit, de voluntate tamen vxoris certè tenebitur: in quantum fuerit effectus locupletior. d. l. de his & in l. ſtipulata, in verbo, condicere poteſt ſi effectus locupletior ſit, ff. de dona. inter vir. & vxor. & iſtud procedit, quando ageretur de magna quãtitate fructuum conſumptorum, ſecus ſi ageretur de paruis fructibus conſumptis: quia tunc maritus non teneretur illos reſtituere. Si verò vxor conquæratur de fructib⁹ induſtrialibus, certè ſi nõ furint conſumpti, æquius eſt inter virum & vxorem diuidantur, ſi autem ſint conſumpti: tunc ad maritum ſpectant, pro gloſſ. in d. l. fin. & quod dicitur de fructibus, idem dicatis de penſionibus, quæ percipiuntur ex rebus paraphernalibus, quæ annuatim locãtur, ſecundũ Bal. in d. l. vbi adhuc. & pro iſtis pẽſionibus repetẽdis cõpetãt cõdictiones, ſicut competerẽt pro repetendo fructib⁹ vt lõgè plenius iſtum articulum proſequitur
Gui-

Guido Papæ in prædicta decisione, exordiente de fructibus rerum paraphernaliũ.

Tertiò prædicta conclusio ampliatur, vt procedat in marito committente adulte-
56 rium, propter quod è conuerso † vxori lucratur donationem propter nuptias, per tex. in §. si vir de adulterio, in authentico, vt liceat matri, & auiæ. & gloss. communiter approbata per canonistas in c. 1. vt lite non contestat. Ratio videtur, quia maritus committẽs adulterium grauius delinquit quam vxor, quia virtute & exemplo fœminam regere debet. c. indignantur mariti 32. q. 6. & maritus est caput vxoris: ergo delinquendo grauius puniri debet, in c. non mœchaberis eadem causa, & quæstione. & pro ista ampliatione facit text. in c. 1. in §. dominus quoq;. de noua forma fidelitatis & in c. domino committente. in titu. si de feud. fuer. controu. inter do. & agnatos, vbi in casibus, in quibus vasallus feudo priuatur, sic etiam dominus priuabitur proprietate feudi, pro adulterio commisso in vxo-
57 rem vasalli: † sic etiã inter coniuges habet locũ maritus similibus fidelitatẽ tenẽtur seruare vxori, sicut vxor tenetur serua-

re marito. &ista est communis opinio.

Et quia gloss. in d. c. plerunq;, in verbo dotalitium laborat, quid dicitur esse dona-
58 tio propter nuptias, †breuiter dicatis, quòd dicitur esse illa, quę fit vxori à marito propter matrimonium, sicut ergo vxor donat dotem marito, sic etiam maritus facit donationem propter nuptias. item ista donatio facta vxori præsumitur esse facta in præmium pudicitiæ, l. res vxoris. in verbo, præmio pudicitiæ cessit. C. de iure dotium, vel præsumitur esse factũ in cõpensationem dotis. sed aduertite quod gl. in d. c. plerunq;. exponit dotalitium, id est, donationem propter nuptias. Alij autem quod dotalitium dicitur esse illud, quod vxor post mortem viri lucratur, siue ex pacto matrimoniali, siue ex statuto. Alij autem dicunt, quod dotalitium dicitur esse quando in contractu matrimonij maritus assignat vxori certam pẽsionem annuam, vel quod quolibet anno ex certa possessione quo ad vixerit, certos fructus percipere possit, & pluribus partibus vocatur doharium, vt audite, differat, vos autem tenete primam expositionem, quod dotalitium

capi-

capitur pro donatione propter nuptias, & similem expoſitionem facit glo. communiter approbata, in c. ex parte, extra, de foro competen. in verbo, dotalitij, id eſt, donationis propter nuptias, & in ea proceditur ad inſtar dotis, ita, quod ſicut in dote, poteſt apponi pactum lucratiuum, & ſic etiã in donatione propter nuptias, ſuper iſta tertia ampliatione oritur dubitatio. Maritus in contractu matrimonij caſu, quo prior decederet, vxori ſuæ ſuper certo caſtro, vel certa poſſeſſione bonorum ſuorum, relinquit penſionem annuam viginti librarum percipiendam, eius vita durante tantum, & ſoluendam in quolibet feſto omnium ſanctorum, & idem dicatis de certa penſione bladi, vel vini, quo tempore fructus ſunt recollecti, ponite quòd poſt mortem mariti vxor, cui relictum eſt dotalitium, moritur in menſe Auguſti, & ſic ante tempus, quo debebat percipi penſio, quærebatur, an hæredes mulieris debebãt habere penſionem totius temporis, vel nihil, ex quo vxor mortua eſt ante finem anni, vel an ſaltem lucretur pro rata temporis, ſicut fructus & penſiones rerum do-

59 talium? † dicite, quod pensiones vltimi anni, quo vxor est mortua, diuiduntur pro rata temporis, sicut fructus, & pensiones rerum dotalium, iuxta incumbentiam oneris matrimonij, vt habet in l. diuortio. ff. solut. matrimon. quia sicut dos subijcitur oneribus matrimonij, ista etiam donatio propter nuptias. l. vbi adhuc. C. de iure dot. & notatur per Panor. in c. per vestras, extra, de donat. inter vir. & vxor. Præterea sicut augmentum dotis, est de iuribus dotis. l. etiam. C. de iur. dot. quia accessorium sequitur naturam sui principalis, vt in regula accessorium de reg. iur. in 6. sic etiam donatio propter nuptias, vt concludit Ioan. Pet. de Ferarijs, in lib. pro dote: vnde ista est communis opinio, quod sicut fructus, & pensiones dotis rerum dotalium diuidunt inte virum & vxorē, pro rata vltimi anni, quo matrimonium durauit, & vir sustinuit onera matrimonij, vt not. in d. l. diuortio, sic etiam dicendum est in dotalitio, quod datur pro sustentando onera vxoris viduæ maximæ, si esset nobilis: quia tūc pro rata tēporis, quo ipsa sustinuit onera sui status, debent habere hæredes legiti-

mi

mi fructus & pensiones, quæ percipiuntur loco fructuū anni vltimi secūdum Ia. But. in l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de act. empt. prout dicitur in marito sustinente onera matritmonij, vt supra declaratū fuit, & sic habetis expeditā istam tertiā ampliationē.

Quartò prædicta conclusio ampliatur, vt procedat etiam in vidua, quæ mortuo marito stuprum commisit, quia similiter debet dote priuari, Paul. de Castro. in l. sororem. C. de his quib. vt indig. & in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. & in consil. 121. incip. reuocatur in dubium. vbi cōcludit, quod vidua, quæ commisit stuprū, ita debet dote priuari, ac si marito viuente commisisset: ratio videtur in promptu: quia vidua durante viduitate dicitur remanere in priore matrimonio, l. fin. in verb. priore matrimonio. C. de bon. mater. saltem fictione iuris, cū infra annum luctus, ipsa nubere non possit, sine incursione pœnæ legalis. §. soluta. in auth. de nupt. & in l. 1. cū similibus. C. de secū. nup. nec etiā potest petere dotē pecuniariā, nisi elapso anno luct⁹, nec sibi imputabitur: quare dotē nō petierit. l. vn. §. exactio. C. de rei vx. act.

& debet ſtare in domo viri, & ibi opera domus facere, prout viuente marito conſueuerat: & in memoriam tranſacti matrimonij infra illud tempus debet ali de bonis mariti, etiam ſi dotem nõ habuerit, l. vnũ ex familia. §. fi. ff. de leg. 2. & quicquid vxor acquirit, vt euitetur ſuſpicio turpis quæſtus præſumitur, quòd ipſa acquiſierit ex bonis mariti. l. Quintus. ff. de donat. inter vir. & vxor. ſic etiam dicendum eſt in vidua, vt acquiſita intra annum luctus præſumantur acquiſita ex bonis mariti præmortui, vt omnis mala ſuſpicio tollatur: quia lex tantam caſtitatem requirit in muliere intra annum luctus exiſtente, ſicut conſtante matrimonio, in auth. de reſtit. & ea quæ parit 11. menſe, patet: quia etiam vidua gaudet priuilegio mariti, & dignitatem eius retinet, c. ex parte. de foro comperen. & donec alteri nupſerit, retinet domicilium viri, ac ſi eſſet in priori matrimonio, l. fi. C. de bon. matern. imò fortiùs dicit Bart. in l. his ſolis. C. de reuocand. don. quem refert & ſequitur Panorm. in d. c. ex parte. quòd omnes pœnæ, quæ competũt contra ſecundo nubentes habent locum in

in vidua luxuriosè viuente: vnde si testator ignorans adulterium vxoris ei facit legatum, vel donationem, non valebit tale rellctum, vel si post ipsa commiserit adulterium, certè omnia reuocabuntur, patet igitur ex prędictis, quòd vidua committens adulterium debet perdere dotem.

Contrariam opinionem tenet Alex. in præallegata l. sororem. vbi cōcludit, quòd vidua committens adulterium non priuatur dote: quia cum iste casus sit odiosus, & pœnalis, debet intelligi in adulterio cōmisso, viuente marito, non autem debet extendi ad stuprum commissum post mor
60 tem viri: † sed quicquid dixerit Alex. nolite recedere ab opinione Pauli de Cast. quæ videtur æquior, cum sit conseruatiua pudicitiæ, nec obstat eius dictum: quia quamuis in pœnalibus non fiat extensio, tamen quando in casu extensio militat eadem ratio sicut in casu, à quo extenditur, idem ius in vtroq; statuendum est: sed ratio finalis, & impulsiua est in vtroq; casu: quia per adulterium fit iniuria defuncto, & tota cognatio vituperatur: & ista ratio habet etiam locum post mortem mariti:

vel etiam alia ratione: qa mulier, quæ post mortem viri, luxuriosè viuit, præsumitur viuente marito non castè vixisse. §. vnum siquidem, in verb. mulier. in authen. de restit. & ea, quæ parit 11. mense, & licet pro opinione Alexan. multa possent adduci ab illa, tamen Pauli de Castro non est recedendum.

Et quòd vidua committens stuprum perdat dotẽ, ita in terminis tenet Pet. Gerardi, in singulari, 48. incip. scias quod mulier, vbi refert, Alex. non vidisse consilium Pauli de Castro, nec vidua quæ stuprum commisit, poterit dotem petere ab hæredibus mariti, & idem contra Alexan. tenet Fely. in c. pastoralis. in versic. mulier impudica. extra, de iudic. Ego autem fortifico opinionem Pauli contra Alex. alio medio; quia si vasallus committat stuprum, cum vxore vidua sui domini mortui, debet feudo priuari: quia dum stat in viduitate dicitur perducere in eodem matrimonio, vt in iuribus supra allegatis, & pro ista parte facit gl. sing. in l. sororẽ, C. de his quib. vt indig.
61 quæ dicit, †quod si hæres cõcubuit cũ vxore testatoris post eius mortem, ita debet

bet priuari hæreditate, ac si hoc fecisset, eo viuente, quia efficitur indignus, eo quod relictam testatoris per stuprum cognoscit:
65 †ratio est: quia reuerentia quę debetur patrono, debetur tàm viuo, quàm defuncto, l. apud celsum. in versi. semper ei reuerentia exhibēda est tàm viuo, quàm defuncto. ff. de doli mali excep. per quā decidunt Canonistę in c. quod in te. extra, de pœnit. & remiss. quod percutiens clericum mortuum, ita incidit in excommunicationem, ac si percuteret clericum viuū: quia vtroq; tempore debetur reuerentia: quia iniuria infertur etiam cadaueri. l. 1. §. quoties. ff. de iniur. patet ergo ex prædictis, quod vxor, quæ post mortem mariti stuprum commisit, debet dote priuari.

Sed aduertite, si placet, quia videtur, ꝙ decisio Paul. sit nimis rigorosa, & illa Alex. sit æquior: vnde aliter super hoc pūcto ego me resoluo, quòd si dos consistat in pecunia, non competit actio pro ea repetenda: nisi elapso anno, l. vn. C. de rei vx. act. & tūc si intra annum luctus vidua cōmiserit stuprū æquū erit, vt si ipsa postea agat ad dotem, repellatur exceptione adulterij, cum

infra illud tempus videtur durare in eodē matrimonio,&ita procederet opinio Pauli de Caſt. vel etiam procederet poſt annū, vbi dos adhuc nō fuit repetita: ſed vbi repetita fuiſſet, vel conſiſteret in rebus immobilibus,&poſt annum luctus vidua cōmitteret ſtuprum, tunc procederet opinio Alex. in prędicta l. ſororem, etiam ſi dos non eſſet ſoluta, quia eo tempore licitè poteſt tranſire ad ſecunda vota, etiam ſine metu pœnæ legalis.

De donatione autem, aut delegato, vel augmento dotis hoc à iure expeditum eſt
62 in vidua, †quæ ſi intra annum luctus ſtuprum commiſerit, perdit prædicta. §. fi. in auth. de reſtitu. & ea, quæ parit 11. menſe. & in auth. eiſdem. C. de ſecund. nupt. & ibi gloſſ. in verbo, parit, hoc dicit & idem Bar. in d. l. fideicommiſſum. quem in ſpecie ſequitur Guido Papæ in ſingulari, 463. incip. ſi mulier vidua. & idem dicendum eſt de tacita pupillari compræhenſa ſub vulgari expreſſa, quæ licet regulariter non admittatur contra matrem, l. fi. C. de inſt. & ſubſt. & gloſſ. communiter approbata in l. precibus. in verbo, omnimodo. C. de

impub.

impub. & ista est communis opinio, quam latè prosequutus sum in tractatu meo substitutionum, tamen si post mortem mariti vxor commiserit adulterium, certè ex præsumta mente defuncti substitutus in casu euenientis substitutionis admittetur ex tacita pupillari matre exclusá, ergò multò fortiùs priuatur legato, vel fideicommisso ex tacita mente defuncti per gloss. in d.l. sororem, & in d. l. fideicommissum. patet ergo quod vidua, quę adulterium commisit post mortem viri, priuatur dote, ac si hoc fecisset, viuente marito, ac alijs rebus relictis: cum tamen restrictione, de qua supra dictum fuit: promptius est tamen in dote humaniorem esse sequendam sententiam Alexandri iuris rigore postposito.
64 Quintò prædicta conclusio ampliatur, † vt nedum procedat in dote soluta, verum etiam in dote promissa, quæ propter adulterium à marito peti potest, vt concludunt canonistæ in d.c plerunq;. eãdem opinionem tenet Bald. in l. mulieri. in princ. ff. de cond. instit. vbi dicit, quòd pactum de lucranda dote habet locum etiam in dote non tradita, & est communis

opinio secundum legistas, in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles. ex quibus remanet firmata prædicta regula, cum suis ampliationibus, quod vxor, quæ commisit adulterium debet perdere dotem, & alia, quæ à marito consecuta fuit: & omnia cedunt lucro mariti.

Prædicta regula sic intellecta, & declarata limitatur primò, vt procedat quando maritus, & vxor ex eodē matrimonio nul-
65 los haberēt liberos: secus si liberi extarent, quo casu propter adulterium maritus non lucratur dotem, nec vxor donationem propter nuptias: sed ista liberis eiusdē matrimonij reseruantur, casus est in d. §. si vir. de adulter. in auth. vt liceat matr. auiæ, col. 8. & istam opinionem insequitur Franciscus Cremensis in singulari 86. incip. statuto cauetur, vbi dicitur aliàs se defensasse plures filios primi matrimonij, idem tenet Bald in l. hac edictali, in 3. col. versi. sed pone, quòd Berta nupsit. C. de secund. nupt. & ratio est: quia mater per pactum, vel contractum in dote non potest præiudicare filijs alienando: ergo nec poterit alienare per delictum per tex. in l. Imperator. ff. de

ff. de fideicom. libertat. licet Corſetus in rubrica. de iureiur. dicat, quod ſi mulier in ſecundo matrimonio adulterium commiſerit ſecundus maritus, etiam ſtantibus filijs primi matrimonij lucrabitur de dote tantum, quantum vxor poteſt donare, ſecundo marito tamen non recedatis, à præcedenti opinione, quæ eſt verior, per gloſſ. communiter approbatam in d. c. 1. in verbo, recipere, extra, vt lite non conteſtat.

Secundò prædicta concluſio limitatur, vt procedat, quando alter coniugum tantùm commiſiſſet adulterium: ſecus ſi ab vtroq; fuerit commiſſum: quia iſta ſunt delicta, quæ pari, & mutua compenſatione tolluntur: tunc alter contra alterum pro adulterio agere non poteſt. l. viro, atque vxore. ff. ſolut. matr. & in cap. fin. de adulter. & in c. intelleximus, eod. titu. quia etiam in delictis conſiſtentibus, in non faciendo admittitur compenſatio. Et clarè patet in filia, quæ pro meretricio à matre exhæredari non poteſt: ſi mater ſimiliter ſit meretrix: quia qui laborat vno & eodem morbo, alium de ſimili vitio repræhendere nõ poteſt; quia nil nigrius nigro, nil Catilina

Setego.l.in arenam.C.de inoff. testamento.& refert D. Decius, pluries se contulisse pro hac parte, quod maritus tenens concubinam, non potest agere contra vxorem committentem adulterium ad dotis priuationem: quia sicut habens duas vxores, efficitur infamis, sic etiam habens vxorem, & concubinam: ne plus operetur
66 luxuria, quàm castitas, † tamen prædicta decisio non procederet in patre, qui licet sit meretricator: potest tamen filiam meretricem exhæredare quoniam fœminas magis decet esse castas, quàm viros, gl. in l. palam, §. quę in adulterio. in verbo, deprehensa, ff. de ritu nuptiar. & clarior text. in l. si qua illustris, C. ad Orphicianum.

Sed vos domini aduertite, quia prædicta ampliatio procedit, quando vxor accusata de adulterio opposuisset de simili adulterio ante litem contestatam, quo casu nõ posset illam accusare, l. nobis ita pudet, C.
67 de adulter. † ratio est, quia ista exceptio non est peremptoria, sed dilatoria merito debet opponi ante litem contestatam, vt notatur in l. si maritus. §. præscriptiones. ff. de adulter. & in c. pastoralis. de exce-

exceptionibus. Et istud procedit, quando ageretur ciuiliter, vt dos, vel donatio propter nuptias lucretur: quia cum vxor possit accusare virum, vt perdat donationem propter nuptias, vt in pręcedentibus audistis: ergo multò magis, si vxor sit accusata de adulterio, per maritum poterit contra illum replicare de simili adulterio alternatiuè: vel quod maritus perdat donationē propter nuptias, vel quod ista adulteria tollantur mutua compensatione, secundum Pau. de Cast. qui ita consuluit in consi. 128. incip. hæc mulier, & hæc videtur verior resolutio.

Non tamen obmittatis, quòd licet ista adulteria tollantur mutua compensatione, tamen vxor non potest accusare maritum de adulterio, quamuis teneat concubinam, vel aliter adulterium committat. l. 1. & ibi Doctores, C. de adulterijs, quod secus est in vxore adulterium committente, quæ à marito potest accusari criminaliter, magis in vno casu quàm in alio potest assignari ratio: quia maius præiudicium generatur marito propter adulterium vxoris, quàm fiat, & generetur vxori propter adul-

teriũ mariti: ſcilicet, propter turbationem ſanguinis, & dubitationem prolis, & hanc rationem ponit Vlpianus Iureconſultus, in l. liberorum. ff. de his, qui not. infam. quam etiam refert Paul. de Caſt. in l. ex ea parte. in §. mulier. ff. de verb. obligat. quia maritus non dicitur violare thorum vxoris, cum ipſa non dicatur habere thorum, quod tamen ſecus eſt in marito, l. publico iudicio, in verſicu. non idem priuilegium fœminis detulit. C. de adulter. & ideo licet vxor non poſſit accuſare maritum de adulterio: tamen poterit per iudicem eccleſiaſticum conſtringere maritum, vt concubinam, quam tenet, dimittat, prout faciũt dietim officiales epiſcoporum ſub pœna excommunicationis, quam incurrit maritus, ſi illi non obtemperet. vt in c. ſi concubinæ, de ſent. excom. Addite gloſſ. quam allegat Paul. de Caſt. in c. Romana. in verbo. offenſa. de ſenten. excomm. in 6.

Præterea conſuetudo curatorum eccleſiarum parochialium, hoc nobis clarè demonſtrat, qui ſingulis diebus dominicis authoritate epiſcopali in ſuis acongijs excommunicant, hoc eſt, declarant excom-

mu-

municatos concubinarios manifeſtos, & licet iſtud crimen concernat iuriſdictionem eccleſiaſticam, † tamen iudex ſe- 86
cularis poſſet ſecularibus remedijs conſtringere maritum, vt dimittat concubinam, non quod crimen iſtud ſpectet ad eum, ſed quià ad eius officium ſpectat facere, vt homines in ciuitate malè viuentes, honeſtè viuant. Ex quo ſingulariter infertur, quòd mulier malè famata de ſuo corpore, & dubitetur, quòd aliàs honeſtas mulieres ſeducat, per maritos poteſt expelli ab illo loco vicino: quoniam reſecandæ ſunt putridæ carnes, c. reſecandæ. 24. quæſtio. 3. quia ſicut vna ouis morbida totum gregem inficit: ſic etiam mulier impudica cæteras inficit. c. ſed illud. 45. diſtinct. Et ſic habetis articulum iſtum expeditum, quod quando agitur pro adulterio ciuiliter maritus, & vxor iudicantur ad imparia, quod ſecus eſt in criminali accuſatione, vt ſupra dixi.

Tertiò prædicta concluſio limitatur, vt non procedat, quando maritus ſine iuſta cauſa acriter verberaſſet vxorem, propter quam cauſam aufugiſſet à ma-

rito, & adulterium commisisset : tunc vxor non potest dote priuari, nec alijs quæ sibi à marito obuenire poterant. vt cō suluit Petr. de Anchar. in consi. 408. incip. probata tanti viri sæuitia, & in c. literas §. si verò tanti viri sæuitia. extra, de restitu. spoliat. vbi habetur, quòd licitum est vxori recedere à marito eam malè, & seueriter tractante: nec tenetur redire ad eum: nisi vir præstet sufficiētem cautionem, quòd à cætero eam malè, & sæueriter non tractabit. Ratio est: quia maritus verberando, videtur præstare causam adulterio: meritò ad priuationem dotis agere non potest. Et pro ista limitatione facit dictum singulare Bald. in l. vn. in §. sed scimus, C. de latina liber. tollend. vbi dicit, quod maritus, qui vxorem sine causa eijcit à domo, nil debet habere de lucro dotis. Ratio est, quia non est æquum, quod maritus ex suo facinore, lucrum dotis speret. vt dicit text. in l. si ab hostibus, in §. si vir. ff. solu. matr. & idem dicit Bal. in l. fi. C. de sent. quæ sine cert. quātit. proferuntur. quod si vir sine causa expellat vxorem, tenetur ei dotem consignare, quod dictum sequitur Fulgo, in authen

præte-

præterea, C. vnde vir & vxor. subijciens, quòd si vxor sit expulsa à domo mariti: & posteà moriatur, nihil debet lucrari, ex dispositione prædictæ authenticæ: licet vxor nullos habeat consanguineos, † & istud 69
haberet locum in marito ejiciẽte vxorem suam à domo, & non sibi prouidente de alimentis: quia etiam isto casu nihil deberet habere de lucro dotis secundum Paul. de Cast. in d. l. si ab hostibus, ne ex malicia sua commodum reportet. imò tenebitur vxori suæ expulsæ sine causa restituere dotẽ cũ fructibus percœptis: quia licuit vxori aufugere à marito, si sine causa eã acriter verberet, vt dicit text. ad literam, qui enumerat plures casus, in quibus vxor potest recedere à marito, in §. mitiores, in vers. an etiam super ea flagellis vtatur, in auth. de nuptijs. col. 4. nec tenebitur redire ad eum, nisi præstita sufficienti securitate. d. c. literas, & ibi gloss.

Decisio ista secundum Bald. in c. 1. vt lite non contestat. procedit in vxore, quæ licitè recedere potest, si maritus in domum inducat concubinam, nec tenebitur ad eũ redire, nisi caueat de ipsam expellendo istã

opinionem ſequitur Guido Papæ, quæſt. 439.incip.an vir teneatur vxorem alimen-
70 tare, †vbi concludit, quod ſi vir ſeueriter vxorem tractet, ex iuſta cauſa licitum eſt vxori fugere & extra domum mariti alimẽtari debet de bonis ipſius mariti & refert Dynum & Cynum tenere, in l. quod in vxorem. C. de neg. geſt. & ideò iura quæ dicunt, quod vxor, quæ à domo mariti aufugit, punitur pœnis legalibus, debent intelligi, niſi maritus ſit cauſa fugæ, non poterit dote priuari, nec ab illa diuerti per tex. in §. ſi verò plurimas. in authen. vt liceat matrim. & ſecus vbi maritus non eſſet in cauſa: quo caſu vxor fugiens à domo mariti, redditur de adulterio ſuſpecta.

Sed an vxor teneatur probare ſeueritatem viri: vel an mariti teneatur probare, quod eam benè & humaniter tractat? Breuiter concludite, quod vxor tenetur probare ſæuitiam viri, vt tenet Petr. de Anchar. in conſi. 246. incip. ſuper primo quæſito, vbi concludit, quòd ſi vir relinquerit alimenta, quandiu cum ſuis hæredibus permanſerit in domo: ſi ipſa receſſerit: quia allegat, quod malè, & ſeueriter tra-

ctatur per hæredes, tenetur illud probare, nec hæredes extra domum tenerentur ei præstare alimenta: nisi probet, quòd cũ eis habitare non potest: & ratio est, quare vxor tenetur probare: quia verberare atrociter, hoc est, & consistit in delicto, & delicta non præsumuntur nisi probentur. l. meritò. ff. pro socio. ergo onus probandi ad hæredes non spectat: item dicatis in vasallo, qui crudeliter à domino directo tractatur: vel in colono, qui à domino fundi acriter verberatur: nam licitè possunt aufugere. & si domini illos vendicare voluerint, non teneatur redire, nisi præstita sufficienti securitas, secundum Bar. in l. cum satis. de agrico. & censit. lib. 11 Codicis pro isto dicto facit text. in l. si conuenerit. in versic. si socius sit tàm damnosus, & iniuriosus. ff. pro socio vbi socius, qui promisit societatem nõ dissoluere: nam si alter socius sit rixosus alium malè tractando, societas non obstante pacto, poterit dissolui, ex quibus remanet verificata ista limitatio, quod si maritus sit in causa, quare vxor committit adulterium, non debet lucrari dotem.

Quartò prædicta conclusio limitatur, vt procedat, quando scienter, & dolosè vxor adulterium commisisset: secus si ignoranter, & citra consensum, quia isto casu non debet dote priuari, vt concludunt Canonistæ, post Host. extra, de adulterijs. ponite exemplum, marito absente à domo sua, & demum reuertente, reperit mulierẽ alienã iacentem in lecto suo, credens eam esse vxorem suam, carnaliter cognouit, & mulier credebat illũ esse virum suũ: certè ipsa nec dotẽ perdere debet, nec vir donationem propter nuptias, nec similiter vasallus, qui ignoranter cum vxore sui domini, adulteratur, feudo priuari debet, secundum Doctores in c. 1. quib mod. feu. amit. & in c. 1. in §. rursus. quæ fuit prima causa
71 benefic. amit. in vsibus feudorum. & † ratio istius limitationis est: quia adulterium non committitur sine dolo malo, & consensu, vt attestatur Caius Iureconsultus, in l. penul. in versi. Iulianus respondet, ff. de adulter. sed ignorans non dicitur habere consensum, l. mater decedens. ff. de inoff. testam. & facit tex. melior, de iure in argumentum. in l. si quis ignorans. ff. locat. vbi dicitur

dicitur, quòd ille qui cōtraxit cum aliquo, ignorans qualitatem suæ personæ, non debet puniri; ergo sic dicendum est in isto casu, vt vxor, quæ adulterium commisit ignoranter, non debet priuari dote. & ista limitatio procedit, nisi vxor esset in crassa, & supina ignorantia, prout dicitur de vasallo per glossam notabilem, in d. c. 1. in §. item si vasallus fidelis, quib. mod. feud. amittat. tamen secundum magis communem opinionem Doctorum lata culpa in adulterio, non æquiparatur dolo: ergo tale adulterium ignoranter commissum, non est puniendum, vt est casus ad literam, in c. in lectum, 34. quæst. 2.

Quintò hæc conclusio limitatur, vt procedat, quando vxor liberè, & voluntariè adulterium commisisset: secus si adulterata fuerit per violentiam, & oppressionem: quia tunc non debet perdere dotem, cum oppresse mulieri nihil sit, quod imputari possit: nec fornicaria, nec adultera dici potest, nec per hoc à marito debet dimitti, vt dicit tex. in c. puto, 32. quæst. 5. & in l. fœdissimam. C. de adulter. vnde dicit tex. in l. si vxor. §. si quis planè. ff. eod. titu. quòd vxor

quæ per vim à tyranno, vel ab hostibus oppressa fuit, non est in ea conditione, vt de stupro aut adulterio damnetur. Ratio est, quia corpus non coinquinatur: nisi de voluntate mentis: imò oppressa castitas, & pudicitia duplicatur: quia violentia licet inferatur corpori, non tamen inferatur animo, vt refert Ambrosius lib. 5. de virginibus, & habetur transumptiuè in c. quod autem. quæstione supra allegata: & ideò Bal. in l. eam quam. in 7. coll. in versi. sed scias. C. de fideicommiss. dicit, quod mulier adulterata per tyrannum potentem, vel per iniquum principem, presumitur esse adulterata per oppressionem, & metus ille tanquam iustus eam excusaret, & mulier, quæ est in prostibulo per vim non dicitur perdere pudicitiam. l. vim passam. de adulter. vbi dicitur, quòd violentia excusat à pœna adulterij, & ideò non priuabitur dote, & filij nati ex tali violento coitu succedunt indifferenter matri ex testamento. & ab intestato, ex quo talis amplexus de iure accusari non potest: vt refert ibi Bal. Aristotelem dicentem, quòd malus princeps tyrannus fit, cui concordat tex. de iure canonico, in c. pro-

c, proposito. §. Lucretiam. 32. q. 5. vbi Augustinus lib. 2. de ciuitate Dei attestatur Lucretiam nobilissimam Romanæ pudicitiæ ducem stuprum, seu adulterium passam à filio Sexti Tarquinij superbi vltimi Romanorum Regis, quamuis in eis duo essent corpora, tamen diuersæ fuerunt voluntates, factum istud non in adulterium, sed in castitatem Lucretiæ reputatũ fuit: raptor autem debet pati pœnam mortis, & ideo lege diuina, si quis sponsam, id est, vxorem alteri⁹ violauerit, vel puellam sui proximi desponsatam duxerit, in ea causa est, vt pœna mortis puniri debeat: legitur tamen Leuitici, 30. c. quòd si mulier oppressa fuerit in ciuitate ab homine, & non clamauerit, puniatur tanquã adultera: secus si in agro: quia tunc violator debet mori. c. omne itaq;. 27. quæst. 2. Indistinctè tamen adulter puniendus videtur, etiam consentiente rapta. l. vna. C. de rap. vir.

Sextò & vltimò limitatur hæc conclusio, vt procedat, quãdo maritus in vita sua egisset cõtra vxorẽ pro adulterio, & probasset: secus autẽ, quãdo maritus in vita nullo modo fuit conquestus. & sciebat adulteriũ

fuiſſe commiſſum, & habuit facultatem conquærendi: quia iſto caſu hæres eam accuſare non poterit, quamuis adulterium faciliter poſſet probari: imò fortiùs vxori agenti pro dotis reſtitutione, hæres nō poteſt opponere de adulterio, licet vxor manifeſtè fuerit depræhenſa, iſta originaliter decidit Speculator in tit. de dote poſt diuortium reſtituenda, circa finem, qui pro iſta opinione allegat duo iura in argumentum, primo tex. in l. omnimodo, in verſic. non licebit eius hæredibus eos ingratos naminare. C. de inoff. teſt. ſecundo allegat tex. in l. fina. in verſi. nulla licentia concedatur ſucceſſoribus. C. de reuocandis donationibus, quibus dicitur, quod ſi teſtator vel donator, in vita nullam fecerit mentionem de ingratitudine, cauſa ingratitudinis per hæredes inſtitui non poteſt. Idem etiam, ſi maritus ſciebat, vxorem ſuam feciſſe adulterium, nec ea viuente, quoquo modo conquæſtus eſt: licet facultatem habuerit, non poterit poſtea contra hæredes vxoris mortuæ, quæſtionem adulterij mouere ad hoc, vt dotem lucretur: quia tale adulterium taciturnitate, & diſſimulatione

vide-

videtur remiſſum, vt tradunt Bald. & Doctores. in l. fin. C. de adulterijs, verſ. Cynus diſtinguit. dum quærit an mortua vxore, maritus poſſit conquæri contra hæredes vxoris mortuæ repetentes dotem, quidam dicunt, quod ſi vxor ſit mortua in bona gratia mariti, & tunc non poteſt agere contra ſucceſſores: quia talis iniuria videtur remiſſa, ex quo non fuit conquæſtus: ſi verò vxor fuerit mortua in mala gratia mariti, iſto caſu non videtur remiſſa, ſecundum Cynum. in l. prima, in fin. C. de reuocand. donationibus.

Sed Bald. & Angel. in l. rei iudicatæ. §. heredi ff. ſol. mat. aliter diſtinguũt, quòd ſi maritus ſciuerit adulterium fuiſſe commiſſum per vxorem ſuam, & diſſimulauerit, ea viuente: tunc non poterit agere contra hæredes: quia videtur remiſſum: ſi verò viuente vxore, adulterium ignorauerit nõ videtur remiſſum: † ideò poteſt contra 72
hæredes excipere de adulterio, vt dotem lucretur: vnde ſi maritus, id quod tempore viuebat adulterium vxoris, prætermiſerit ſilentio, hæredes nullo modo poterunt vxorem repellere exceptione adulterij: ſe-

cus est, si in vita maritus illud ignorauerit, hoc idem tenet Bart. in d. l. rei iudicatæ; quem refert & sequitur Guido Papæ in singulari, 431. inci. si maritus, & istam opinionem sequitur Ioannes de Imo. in l. cū mulier, in versi. Itē aduerte, q̄a hoc procedit, quādo vir viuit. ff. sol. matr. vbi resolutiuè, cōcludit quod si maritus mores vxoris suę adulteræ approbasset: quia cum sciuisset, non fuit conquæstus: tunc hæredes non possent de hoc adulterio obijcere: si verò maritus mores suæ vxoris improbauerit, ea viuente, isto casu facultas obijciendi, istud crimen adulterij, vt priuetur dote, transit ad hæredes: licet maritus contra vxorem non egerit: vt quia ipse vxorem pœna affecit, vel quia pro illo adulterio eam verberauit, tunc eius mores reprobasse videtur, isto casu hæredes possent cōtra eam de adulterio opponere, & idē tenet Iacob. de Bellouisu, in d. §. quia verò plurimas, & Alexandrinus in d. c. plerunq;. & ita in proprijs terminis consuluit Alex. in consi. 189. incip. in causa & lite vertente. in 6. volu. & idem Andræas de Isernia, in c. 1. in §. porrò in titul. quæ fuit causa benefic. amitten.

vbi

vbi arguit à ſimili, quòd ſi vaſallus commiſerit ingratitudinem, cõtra dominum, per quam poſſet feudo priuari: tamen ſi dominus in vita ſua, mores ſui vaſalli approbauerit: quia eam non inquietauit, nec contra eum conquæſtus eſt: licet ſciuerit, & habuerit facultatem conquærendi, tunc non poterit vaſallus ab hæredibus domini inquietari, quia talis iniuria & ingratitudo videtur ſilentio remiſſa argumẽto, d. l. omnimodo, & l. fin. & iſta videtur vera reſolutio ſecundum Alexan. in præallegato conſilio, vbi atteſtatur eſſe communẽ opinionem, † quòd ad hoc, vt maritus lucretur 73
dotem propter adulterium vxoris, non eſt neceſſe, quòd eam accuſet criminaliter de adulterio: ſed ſufficit, quòd ciuiliter fuerit appellata & conuicta, licet Bar. in l. miles, §. ſocer. ff. de adulter. tenuerit accuſationem criminalem eſſe neceſſariam: quia contra Bart. eſt communis opinio, à qua in iudicando nõ eſt recedendum, per gl l. omnis diffinitio, ff. de reg. iur. & canoniſtæ. in c. ne innitaris, de conſtit. Bar. in l. 1 C. de pœna ind. qui mal. iudic. & Bald in l. precibus. C. de impub. & tex. in c. in canonicis, 19 diſt.

l.ſcire oportet,§. aliud. cum §. ſequenti. ff. de excuſatio.tuto. & in clem. 1. de ſumma trinitate.&fide Cato.&hoc tenuit.Cyn.in l.1.C.de act.& obligat.& Ioannes Fabri, in procem.Inſtit.in verſic. hoc hortor. & Petrus Iacob. in titu.de compendioſa, ſubſit circa finem.vbi concludunt,quod in deciſionibus cauſarum communis ſententia Doctorum eſt tenenda,& quod non requiratur accuſatio criminalis ad hoc,vt maritus lucretur dotem,contra Bart. tenuerũt Bal.Paul. de Caſt.& Ioannes de Imol. per illum tex.in l.cum mulier.ff. ſolut. mat. & tex.iuncta glo.quem allegat Ludo. de Roma.in l.viro,atq; vxore.ff.eodem ti.& tex. clarius de iure canonico.in c.plerunq;, de donat.inter vir.& vxor.& tex.in l.fin. cum ibi notatis. C. de adulter. & contra Bart. in proprijs terminis conſuluit Alexand.de Imol.in conſi.189incipien. in cauſa.in 6. l. qui refert: ita tenuiſſe Iacobum Butriga. Pet.de Bell.Per.Cyn.Bal.Saly. in auth.ſed hodie, & Iacob. de Bellouiſu. in d. §. quia verò plurimas,& Petrum de Anch.in c.intelleximus,de adulter. & Lapum,in allegatione 128. hoc etiam contra opinionem

Bart.

Bart. tenuit Ioannes Andreæ. in titu. de exceptio. in versic. Item quæritur, qui allegat. tex. in præallegata l. fin. ex quibus remanet firma ista limitatio, quòd adulterium videtur remissum, si maritus in vita contra vxorem non fuerit conquæstus, cum habuerit facultatem, nec vxor agens pro dote ab hæredibus exceptione adulterij poterit repelli.

Similiter adulterium videtur remissum, per conciliationem, vt, † quia maritus post adulterium vxoris eam carnaliter cognouit. c. si quis vxorem, 32. quæst. 1. vel eam post scienter retinuit, & sic serò accusat mores eius, quos semel approbauit. d. l. si quis vxori. † Et maritus, qui vxorem adulteram reconciliauit, non prius facta pœnitentia, secundum formam canonis peccat mortaliter: imò fortiùs dico, quòd si maritus sciat vxorem suam commisisse adulterium, & post cum ea coierit abinde remouetur ab omni promotione ordinum: qa maritus vxoris corruptæ efficitur, casus est ad literam. in c. si cuius vxorem. 34. distin. quia eam reconciliando & cognoscendo non prius facta pœnitentia, secundum for-

mam à canone traditam, vt ſupra dixi, patronus turpitudinis dicitur, & iſto caſu propter adulterium vxoris, maritus non lucraretur dotem: imò maritus patiens ſe cucurbitari ab eius vxore, dicitur committere peccatum contra naturam: quia patitur carnem ſuam ire in plures.

Præterea ſi maritus ſit in cauſa adulterij vxoris ſuæ, idem dicendum eſt: vt quia cõſilium præſtitit, & data opera fecit, vt adulterium faceret, ad fines lucrandi dotem, iſto caſu vir eam non lucraretur, nec do-
76 tem ſibi factam ab vxore, † & quod maritus non lucretur dotem, quando procurauit adulterium vxoris, eſt tex. clarius in argumentum, in c. poſtulaſtis. extra de conceſſ. preben. vbi dicitur, quod licet poteſtas conferendi ex negligentia epiſcopi vel capituli, deuoluatur ad ſuperiorem: ſcilicet, Archiepiſcopum: tamen quando ſuperior procuraſſet negligentiam inferioris: certè ad illum non deuoluitur illa poteſtas, ne ex dolo ſuo commodum reportet: ergo ex inductione illius textus, ſic dicendum eſt in caſu noſtro, vt maritus ex ſua fallacia dotẽ non lucretur, ex quo cauſam adulterij vxori ſuæ

ri suæ præbuit. Et idem dicendum est in patre & domino, qui adulterium vel stuprũ filiæ vel ancillæ procurauerit: quia illã exhæredare non potest, imò filia liberatur à potestate patris, & ancilla à potestate sui domini, casus est ad literam, in loco satis peregrino, in l. lenones patres, vel dominos, qui suis filiabus & ancillis necessitatẽ peccandi imponunt, de spectaculis, & scenicis, & lenonibus, lib. 11. Codicis. & in l. si lenones patres. C. de episco. audiẽ. & ideò, qui vxori suę causam faciẽdi adulteriũ pręstat, ei, & non vxori imputatur. c. si tu. 27. q. 2. & marito agenti contra vxorem de adulterio, excipietur de lenocinio, vt declarat Speculator, in titu. de accusatore, in versic. Item contra agentem, & Azo, & Host. in summa, in tit. de adulterijs. vel etiam quicunq; hortum, vel domicilium prębuerit, vt ibi adulterium committatur, tanquam adulter punitur, l. qui domum. ff. de adulter. & refert Gregorius, in translatióne, in c. apud misericordem iudicẽ, 32. q. 1. quod maritus. qui scit, & celat, vel patitur vxorẽ suã fornicari, patronus lenocinij, & turpitudinis appellatur: pro quib⁹ facit tex. sing.

in l.1.in versic. si puellam interpellauerit, aut domum præbuerit, capite punitur. ff. de extraordinarijs criminibus. qui tex. fa-
77 cit contra lenones, & lenas, †qui scholaribus accommodant talia, vt ibi adulteriũ, vel stuprum committatur: nam pœna vltimi supplicij priuari debent: & habentur clarè in authen. de lenonibus. & idem dicendum est in sollicitatoribus mulierum, & puellarum, qui perfecto flagitio, capite puniuntur: si verò delictum non fuerit perfectum, tales sollicitatores deportãtur, & à ciuitatibus tanquam leprosi & pestiferi expelli debent. vt dicit text. in c. sollicitatores. de pœniten. distinct. 1. Ratio est, quia lenones sunt deteriores meretricibus, cũ vtramq; infamiam incurrant, l. 1. in verbo, qui lenocinium fecerit. & in l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his, qui notantur infam. ex prædictis concludatis, quòd propter adulterium vxoris, maritus lucratur dotem, nisi in casibus supra specificatis.

Difficilior oritur dubitatio, an vxor propter adulterium præsumptum, quia reperta fuit in pręparatorijs adulterij, debeat perdere dote: sicut si esset reperta in actu adulteran-

terandi:& sic in verò adulterio,& si aliquis vestrum dicat, quæ appellantur præparatoria adulterij? respondetur, quod tractus inhonestus, visus mœchabilis, osculum spurcale,& impudicum,& colloquium luxuriosum.† Breuiter dicatis,quod vxor re- 78
perta in istis præparatorijs adulterij,debet priuari dote,ac omnibus alijs, quæ à marito fuerunt consecuta, vt in terminis tenet Bal.in c.tuæ, extra de procurat. quoniam ista diffamant,& dilacerãt matrimonium, ex quo dicuntur præludia veneris. secundum gl.in l.1.ff.de varijs,& extraordinarijs criminibus. †vnde communiter dicitur 79
visus,colloquium,tactus post oscula factũ. vt refert gloss.in l.quod ait lex. ff. de adult. nam per confabulationem,& amplexus, præsumitur illam esse corruptam, gloss.in c.nec aliqua,in verbo:concubitus,27.q.1. & istam opinionem sequitur Felyn. in c. præterea. in 1. col. extra de testib. & refert ibi Panorm.in versi.adhuc plus dico.quòd adulterium, vel fornicatio probata erit, si vir.& mulier reperiantur in loco secreto se osculantes, & amplexantes: quia isti sunt actus propinqui ad coitum; quia traditio

osculi arguit amicitiam, & familiaritatem inter deosculantes: & illa quæ aliquem deosculatur, videtur præbere consensum ad actum, cap. pacem. de consecratio. distin. 2. maximè, quando sunt in loco secreto, & suspecto: osculum lasciuum dicitur esse incitatiuum libidinis, cum mulier ex qualibet parte corporis possit corrumpi, d. cap. nec aliqua. refert præterea Bart. in l. fur manifestus, ff. de furt. quòd si aliquis depræhendatur in domo alicuius, in qua est mulier pulchra, & iuuenis: certè ex eo redditur adulterium notorium, & manifestum: licet non fuerint reperti in actu: vel si mulier reperta fuerit iacēs cum viro aliquo, quamuis nil aliud faciant: tamen illud sufficit ad delictum probandum, glo. est in loco peregrino, in l. Caij Cassij. in verbo, iacuit, ff. de fideicommissarijs libertatibus. & idem tenet Barto. in præallegata l. quod ait lex. ff. ad l. Iuliam, de adulter. vbi dicit, quòd per ista præparatoria & alia verisimilia probantur adulterium: quia, vbi probatio est difficilis, sufficit probatio per coniecturas. Sicut dicimus de furto, & alijs casibus clandestinis, qui per con-

ictu-

iecturas probantur argumento. l. non omnes. à Barbaris. ff. de re milit. quia in his, quæ à communiter accidentibus, difficilis est probatio, sufficit probatio per coniecturas. l. si vicinis. C. de nupt. & in l. filium diffinimus, ff. de his, qui sunt sui vel ali. iur.

Ex quibus infertur, quod si statutum dicat, quod maritus licitè possit occidere adulterum depræhensum cum vxore sua, tale statutum verificatur etiam, si reperiatur in præparatorijs adulterij. Similiter si testes deponant, quòd viderunt aliquem in loco secreto osculantem, & tangentem impudicè mulierem, satis probatum est adulterium, vt etiam decidit Bart. in l. cap. 5. ff. de adulter. & hæc opinio Bart. confirmatur à paritate, vel à maioritate rationis: nam sicut vasallus priuatur feudo, propter adulterium commissum cum vxore sui domini, sic etiam priuatur feudo, si reperta fuerit in præparatorijs adulterij. c. 1. quib. mod feud. am. vbi dicitur, quòd si vasallus cõcubuerit cũ vxore sui domini, etiã si illã cognouerit ea volente, & attractãte, vel cũ ea turpiter luserit, gl. exponit: i. manus ad pect' vel ad mãmillas posuerit vel turpius

fecit, quis enim appellat ludos, ex quibus crimina, & dolores zelotopici oriuntur? remanet ergo opinio Bal. verificata, quòd vxor propter quasi indubitata præparatoria adulterij, priuatur dote, sicut pro vero adulterio.

Contrariam opinionem tenuit Ias. in l. 2. ff. solut. matr. vbi per plura iura & rationes concludit, quòd vxor reperta in præparatorijs adulterij non debet dote priuari, & istam opinionē sequitur dominus meus Decius in rubr. de æden. & in rub. de iudic. & post eum Dominus de Ripa, qui arguit ad vtranq; partem, nec absolutè in alteram videtur inclinare, nisi in casu, vt statim dicam: & ista opinio Iasonis, & Decij, posset fortificari tribus rationibus, prima, per doctrinam communem legistarum, scilicet, quod in pœnalibus, & odiosis non fit extensio, de casu vero, ad casum fictum: hoc est præsumptum. l. ait Prætor. §. 1. ff. de nego. gest. qui tex. allegatur ad hoc, quod verba statuti debent intelligi verè & non fictè: & in istis terminis consuluit Romanus, in consi. 405. incip. præsuppositis. Sed casus veri adulterij est pœnalis; quia agitur

de se-

de ſeparatione thori, & priuatione dotis ergo non debet fieri illatio ad caſum præſumptum.

Secunda ratio facit: † quia iudex non 80
debet imponere delinquenti pœnam priuationis ſui iuris, niſi hoc expreſsè iure caueatur, gloſſ. in c. fi. in fin. magnæ gloſſ. de iure patron. ſed expreſsè non cauetur iure, quòd vxor propter tactum, vel colloquiũ, vel oſculum debeat perdere dotem: ergo erubeſcimus, ſine lege loqui. Tertia ratio facit: quia ex præſumptis probationibus nõ proceditur, maximè, vbi cauſa eſſet criminalis, vel mixta, vt in iſto caſu l. ſciant cuncti. C. de prob. nec videtur obſtare tex. in d. c. 1. quib. mod, feud. amit. vbi præparatoria adulterij, arguunt adulterium, quia reſpondetur, quod ideo vaſallus priuatur feudo: quia feudum, & vtilitas eius proceſſit à domino: ergo ex cauſa leui, & facili res reuertitur ad ſuam naturam, id eſt, ad dominium directum. vel aliter reſpondetur, quòd vaſallus in accipiendo inueſtituram obligatur non committere adulterium cum vxore ſui domini patet: quia de natura iuramenti fidelitatis venit honeſtas:

ideò vaſallus turpiter ludendo cum vxore domini venit contra proprium iuramentum, ergo tanquam periurus, & indignus debet feudo priuari, quod aliter dicẽdum eſt in dote, quæ à marito non proceſſit: ſed ſolùm habet adminiſtrationem: & ſic videtis vtranq; opinionem iuribus, & rationibus eſſe firmatam: vnde videamus quæ iſtarum ſit magis verior in puncto iuris: ratio iſtius concluſionis eſt, ſcilicet, propter grauitatem adulterij: quia adulterium in mente viri eſt grauius, quàm occiſio proprij filij. l. codicillis. §. matre, verſi. filium noſtrum communem occidit, & alia mihi deteriora fecit. ff. de lega. 2. exponunt Doctores, id eſt, vxorem noſtram cucurbitauit: & quod adulterium ſit grauius in mente viri, quàm occiſio proprij filij. eſt tex. ad literam in c. intelleximus. extra, de his qui fil. occider. vbi propter adulterium ſit ſeparatio à thoro, & non propter filij homicidium, de grauitate adulterij habetur Geneſis 159. c. Iacob loquens Ruben filio ſuo, ait, tu es fortitudo mea & principium doloris mei, hoc eſt, dicere licet plures ſuſtinuerim dolores, tamen nunquam talem

ſu-

ſuſtinui,ſicut illũ,quē mihi intuliſti coëũdo,cũm vxore mea.vnde dicit Io.Fab.Inſt. de donat. quòd plures ſunt, qui magis vellent eſſe vulnerati : quàm talia pati:rem igitur abſurdam fecit Seluncus rex Aſiæ,qui ſuo filio eius vxorem tradidit adulterandam:quia eius peribat amore.

Breuiter non recedatis ab opinione Baldi quicquid per Iaſonem & Decium dictũ fuerit in contrarium,per tex.in d.§.quia verò plurimas.& in l.cõſenſu. C. de repudijs, quæ iura volunt, quod ſi maritus vltra voluntatem ſuam,reperiat vxòrem ſuam per noctantem ſine iuſta cauſa in loco ſuſpecto:iſta eſt cauſa, propter quam de iure ciuili fit ſeparatio thori:†quia contra mulierem de nocte vagãtem, habetur mala præſumptio:quia tenebrę noctis ſunt aptiores ad malum committēdum.l. 1.ff.de ventre inſpiciēdo, iuxta illud nocte vagatur adulter,& mulier,quæ ſe reperit in loco ſecreto de nocte cum iuuene maſculo, certè nullã legitimam & veriſimilem excuſationem adducere poteſt,quòd non venerit ad malè agendum : quia qui malè agit, odit lucem. Cæſar enim vxorē ſuam Pompeiã nõ 82

tamen in adulterio deprӕhensam, repudiauit, sed quia tempore noctis in suspicione adulterij reperta fuit, quod tamen iure abrogatum est pontificio: idē etiam dicēdum est de vxore accedente marito ignorante, & inuito ad balnea cum viris, vel ad conuiuia, quæ fœminis interdicta sunt, gl. in c. non oportet, 81. dist. & in l. fin in versi. commune lauacrum, cum viris libidinis causa. C. de repudijs. si igitur propter ista fiat separatio thori, ergo multò magis procedi potest ad priuationem dotis: sed non eundo per emendicata suffragia, ego aliter retorqueo tex. in d. c. 1. qui. mod. feud. quia si vasallus, qui minus est adstrictus seruare honestatem, & fidelitatem domino priuetur feudo propter ista præparatoria: ergo multò fortius propter ista præparatoria: veneris vxor debet dote priuari: quæ est magis adstricta seruare fidelitatem marito cum ad hoc teneatur lege diuina, & sic pro opinione Bal. cōcludite, quòd vxor quę reperta est in indubitatis indicijs, seu præparatorijs adulterij, & non leuibus debet dote priuari: quæ dicantur leuia, vel indubitata præparatoria, hoc enim remanet in

arbi-

arbitrio iudicis, quæ opinio procederet maximè quando maritus prohibuisset vxori ne cum tali sibi suspecto loqueretur, vel ne in tali loco suspecto se reperiret.

Prædicta conclusio limitatur quatuor modis, primo, quando vxor patitur se tangi, vel alloqui, vel deosculari causa libidinis: secus si hoc faciat causa charitatis, vel amicitiæ, vel propter infirmitatem, vel propter aliam iustam causam: quia isto casu non priuaretur dote, nec fieret separatio thori, casus est in argumentum, in l. fin. C. de repud. in verbo, libidinis causa: ergo si alia causa quàm libidinis faciat, non debet pati pœnam: & tunc procedit opinio Iasonis, & Decij: illa autem opinio Bart. Bal. & Fely. procedit, quandó mulier in loco secreto, & suspecto, per maritum reperitur in tactu, vel colloquio, vel esculo luxuriosis & inhonestis, ita quod ista præparatoria marito, & iudici reputantur indubitata, puta, quia data opera, vxor marito absente vel ignorante, de nocte aliquem in domum suam introducit, vel è contrario, vxor fuit ingressa hora suspecta in domum

alicuius, de quo maritus habebat passionem in animo: quia de illo timebat, & suspicabatur: quoniam timor, & suspicio sunt passiones animi: isto casu, quo ad priuationem dotis adulterium verum, & præsumptum non iudicantur ad imparia.

Secundò limitatur, vt non procedat in
82 clericis, vel alijs religiosis, † qui non præsumuntur tangere mulieres, vel illas alloqui & osculari causa libidinis: sed potiùs causà amicitiæ & charitatis, & examinationis suarum conscientiarum: ita dicit gloss. in c. absit. 11. qu. 3. quæ dicit, quòd si clericus amplectatur mulierem in dubio non præsumitur hoc facere causa libidinis: sed potius causa eam benedicendi: sed vos aduertite quia ista limitatio non est vera per tex. in c. non oportet, 81. dist. vbi dicitur, quòd clerici prohibentur intrare commune lauachrum cum mulieribus propter suspicionem: ergo à fortiori prohibentur, illas alloqui, & deosculari, & illam gloss. in d. c. absit, reprobant Doctores in l. neq; natales. C. de probatio. de religiosis, monachis
83 hoc à iure indubitatum est, † quòd fœminas deosculari prohibentur, vt est tex. ad literam

teram in c.monachi.de cōſecratione. diſt. 4. & ſi contingat religioſum loqui cum aliqua muliere caueat, ne intentè eam reſpiciat, vel minùs blandè cum ea loquatur, ſed alloquendo paucis verbis ſatisfaciat: & cū illa eius ſermo debet eſſe breuis & rigid⁹.

Tertiò limitatur, vt procedat, quando maritus vxori ſuæ ſeruaret ſimilem honeſtatem: ſecus ſi impudicè tangeret, & alloqueretur, vel deoſcularetur mulieres alienas cauſa libidinis, tunc mario agenti ad dotem pro iſtis præparatorijs replicabitur, de ſimili delicto per d.l.viro, atq; vxore: quia quo ad punitionem adulterij vir, & vxor ad paria iudicantur, notatur in c.intelleximus, extra de adulter. quia nihil licet hominibus, quin liceat mulieribus, maximè quo ad thori ſeparationem: quoniam in his cenſentur eiuſdem conditionis, vt dicit tex.in c. præcepit dominus, 32. quæſt. 5.

Quartò & vltimò limitatur, vt procedat, quando in tali patria nō eſt cōſuetudo loquēdi, vel tāgēdi, vel deoſculādi mulieres tūc vxor benè perderet dotem: vt Hyſpania Cathalonia: & Lōbardia, in qbus amantes

deoſculanter manus ſua ad miſericordiam mulierum, ſecus eſt autem quando in illa patria eſſet conſuetudo loquendi, tangendi, & oſculandi, manuſq; ad pectus ponendi, prout commune eſt in pluribus partibus: propter iſta non priuaretur dote: quia conſuetudo etiam iniqua excuſat à pœna temporali, licet non excuſet à pœna ſpirituali, vt notant Panor. & Doctores in glo. cap. cum venerabilis, extra, de conſuetud. ratio eſt: quia viſum longæuæ conſuetudinis, non eſſe vilem authoritatem iura ciuilia, & canonica teſtantur, vt habetur, C. quæ ſit longa conſuetudo, & in c. conſuetudinis. diſt. 11.

Ego autem puto iſtam limitationem
84 non eſſe veram: † quia omnis conſuetudo debet eſſe decens, honeſta, & expediens. c. maiores, de baptiſmo. non enim iſte eſt vſus, ſed abuſus, imò potiùs corruptela, quã conſuetudo non ſolùm eſt, c. mala autem conſuetudo. 8. diſt. talis etiam conſuetudo non ſolùm eſt contraria honeſtati, verum etiam nutritiua peccati, nec ratione longi vſus poteſt fieri licitum, quod aliàs erat illicitum: quia tantò grauiora ſunt peccata, quanto

quantò diutiùs infœlicem animam detinent alligatam.c.cum in ecclesia de symo. & in c.cum tanto.de consuetud. diuturnitas enim temporis peccatum non minuit, sed augmentat. c. non satis, de symo. nec delinquentem excusat:imò de peccato veniali facit mortale. c. vnum horarium, §. criminis,25.dist. nec confirmatur consuetudines malè adinuentæ.§.1.in authent. vt nulli iudicum. quia cum canones, & sanctiones sanctorum patrum tradunt regulam rectè viuandi, secundum ecclesiasticã disciplinam.in c.regula.& in c.canõ.3.dist. ergo consuetudo,quę obuiat talibus canonicis institutis,vel quæ est contra naturam ecclesiasticæ disciplinæ, dicitur irrationabilis, & dicit tex. in c. consuetudo.3. dist. quòd consuetudines debent congruere religioni,& disciplinæ ecclesiasticæ, & si illis contrarientur, sunt improbandæ. c.2. de temp.ordina. quia tendunt contra finem, & subiectum iuris canonici,&diuini,quod est fœlicitas animę,spectat etiam ad legem canonicam dirigere hominum in Deum, vt dicit gloss. in c. cum contingat, de iureiuran. sed illa consuetudo, quæ ad talem

finem non tendit,non rationabilis, ſed irrationabilis dicenda eſt, vt in præallegato c. conſuetudo. non enim attendendum eſt,quid ante nos homines faciendum putauerunt, ſed quid Chriſtus, qui ante omnes eſt prior fecerit & iuſſit, & ſic non hominis conſuetudinem, ſed Dei veritatem ſequi oportet,ergo non exemplis, ſed iuribus vtendum eſt, c. ſana.9. diſtinct. & in l. nemo. C. de ſentent. & interlocut. ex quibus patet,quòd talis conſuetudo tangendi vel loquendi & deoſculandi mulieres luxuriosè,per clericos aut alios religioſos,ex quo eſt contra canonica inſtituta,& nutritiua peccati adulterij, non excuſaret vxorem etiam à pœna tēporali,vt eſt tex.multū ſing.in c.ex parte veſtra.in verſi.q̱d ſi vir dicatur vxorē,q̄ de violatu.ext.de conſuet.

Poſtremò poſtquam viſum fuit de pœnis criminalibus, & ciuilibus deſcendentibus ex adulterio,reſtat videndum,quod intra tempus debet intentari huius criminis accuſatio.Breuiter ad intelligentiam iſtius articuli, præmittatis vnam ſingularem iuris,videlicet,ꝙ lex Iulia de adulterijs introducit primū caput adulterij, per quod dūtaxat

taxat

taxat punitur violator alterius thori. † & tale primum caput statuit accusationem adulterij, debere fieri infra quinq; annos, vt est casus expressus in l. quinquennium. & in l. vim passus. §. præscriptionem. ff. de adulter. vnde elapso quinquennio, exspiraret. vt in dictis iuribus. Demum in alia lege addidit primo capiti, secundum caput adulterij, dicens posse accusari adulterio, non solum illum, qui carnale adulterium commisit, verum etiã illum, qui domum præbuit, vel hortum, vt in eis adulterium committatur, vt est casus in l. qui domum. ff. de adult. & appellatione domus, continetur omnis habitatio, vt ibi dicit tex. & idem facit tex. in l. auxilium. §. in delictis. ff. de minorib. vbi dicitur, quod si minor commiserit adulteriũ, vel fuit in causa, quod adulterium cõmitteretur: quia præstitit auxiliũ vel domũ, nõ habet restitutionem in integrũ, ratione minoris ætatis: & accusatio adulterij datur & competit cõtra omnes cuiuscũq; cõditionis, aut ætatis sint excepto impubere, in quẽ impuberẽ doli capacẽ, cadit omne delictũ, præter delictũ adulterij, vt est casus in l. si minor annis. ff. de adult.

Dubitatur modo nonne accuſationi introductæ ex hoc ſecundo capite addito ad primum ſimpliciter ſine alia præfinitione temporis intelligatur præfixum, & repetitum tempus quinq; annorum, ſicut
86 erat in primo capite: † & breuiter concludite quòd ſic, caſus eſt in l. mariti lenociniũ. §. hoc quinquennium. ff. de adulter. ea ratione, quia determinatio adiecta legali determinationi, cui fit additio, cenſetur tacitè repetita in alia diſpoſitione addente ſecundum Bart. per illum tex. in l. regula. ff. iuris & facti ignor. vbi cõcludit, quòd clauſula poſita in præcedentis legis diſpoſitione ſequentis legis diſpoſitione intelligitur tacitè repetita, in diſpoſitione ſequentis legis, maximè, quando identitas rationis, quæ concurrit, ſuadet fieri repetitionem in vtroq; caſu, vel etiam propter euitandam abſurditatem, prout dicimus de quærela inofficioſi teſtamenti, quæ fuit adinuenta contra parentes, qui in vltima voluntate totum eorum patrimonium alijs concedunt: nam talis quærela debet intẽtari infra quinquennium. demum alia lex addidit ipſi priori legi quærelam inofficio-

ſæ do-

ſæ donationis contra parentes facientes immenſam donationem, per quam contra officium pietatis, alij filij erant fraudati: ideò quærebatur an illud tempus quinquennij, quod erat præfixum in quærela inofficioſi teſtamenti, videatur tacitè repetitum in conſtitutione addente, hoc eſt, in quærela inofficioſæ donationis, & Imperator Conſtantinus in l. fin. C. de inoffi. donat decidit, quòd ſic, quia iſtæ duæ quærelæ in hoc aſſimulantur. patet ergo ex prædictis, quod accuſatio, quæ fit ex primo capite adulterij, vel ex ſecundo debet intentari infra quinquennium, quo elapſo, extinguitur. & iſta videtur eſſe verior opinio de iure, quam ſequitur dominus Gulielmus de monte Ferato. in commento pragmaticæ ſanctionis circa medium tertiæ partis.

Plura alia ſuper iſta materia dici poſſent maximè ſuper probatione veri & præſumpti adulterij, nec etiam aliter curo inſiſtere eò, quòd Ioannes Fabri. in §. ex non ſcripto. de iure natu. gent. & in l. 1. C. quæ ſit longa conſuetud. & Ioannes Berberij in uo iuris viatorio, in verbo, adulterium. re-

ferunt, quòd licet istud delictum magis cęteris frequentetur: tamen quod in præsenti regno cessante violentia, adulteria, adulteria non puniuntur criminaliter, imò refert idem Berberij in titu. de adulter. quòd fuit arresto parlamenti Parisijs dictũ, quòd contra adulterium non possit procedi, nisi vxor vel maritus conquæratur, secundum glo. in pragmatica sanctione, in tit. de concubinis, in fi. & in §. item lex Iulia, de adulter. Instit. de public. iudi. subijcinens, quòd in hoc regno adulterium reputatur, pro industria, prout ipse ex pluribus comprobat, Imò multi sunt, qui cum talia fecerint etiã clerici iactanter gloriantur, quorum pœna apud Deum, secundum theologos grauissima reputatur, & in ca. quam sit, extra. de excessib. præla. & hoc notat Panor. in c. cũ super, extra, de confessis, vbi dicit, quòd clericus, qui publicè gloriatur de delicto commisso per eum, potest puniri à suo officiali absq; alia accusatione, non ergo glorietur adulter in sua spurcitia, sed in domino glorietur, vt legitur Hieremiæ 9. ca. vos igitur honorandissimi fratres, cauete, ne aliquando in tam lætali periculo adulterij repe-

reperiatis, ex quo ſecundum leges ciuiles homicidia pro ea remanent impunita: ſcire enim debetis, quòd amor inhoneſtus mulierum facit homines committere omne nephas, quoniam furore amoris nihil eſt vehementiùs, vt dicit text. in §. illud. in auth. quib. mod. natur. effic. legit. & ibi gl. vnde Salomon ex nimia mulierum conuerſatione cœpit idolola adorare, vt legitur 3. Regum. cap. 11 & in c. Salomon, 32. q. 4. vbi contra eum ira Dei ſuperuenit intantum, quod regnum illius fuit diuiſum. & maxima plaga in populo ſecuta eſt, legitur etiam Eccleſiaſtes 19. cap. quod vinum & mulieres faciunt apoſtatare ſapientes. & dicit Alber. de Roſate. in l. fœdiſſimè, per illum tex. C. de poſtliminio reuerſus, quod vita meretricum miſerabilis eſt: & qui eam ſequuntur, vitam turpiſſimam elegere videntur.

Vix me retrahere poſſum, quin tantum mileſimam partem vitiorum quarundam fœminarum. Breuiter exprimam, ex quo earum genus eſt venenoſum, & luxurioſum, vt in futurum circumuentione illarũ vos conſeruetis, & ne etiam cõſilijs, & pol-

licitationibus adhærentis: quia variæ mutabiles, inconstantes sunt, vt in cap. forus. de verbor. significatio n. quicquid pollicetur, hoc faciunt, vel propter luxuriam, vel propter auariciam: quia lex præsumit mulierem luxuriosam, & auaram. l. fi. C. de repud. & in l. sed si ego. ff. ad Velleian. Imò lex ciuilis præsumit eam esse tam immoderatam, & intemperatam: vt vitæ etiam filiorum suorum insidietur. l. lex quæ tutores. § lex. C. de administratio. tutor. Fugite illius consortium, quoniam refert Ecclesiasticus, 25. ca. quòd sicut non est caput nequius super caput colubri, sic nec ira super iram mulieris. Imò plus placebit commorari cum dracone, & leone quam habitare cum muliere nequam, quæ garrula, & linguosa est: vbi deberet esse verecunda & pauciloq. ia, vt dicitur in l. in coniunctio ne. C. de nupt. & si obtineat priuatum, hoc est, sit in aliqua nobilitate, erit contraria marito & si sit zelotipia breuis est omnis alia malicia super maliciam mulierum. Refertq; Alber. quòd mulier est dux malorũ, scelerum artifex: propter cuius incontinẽtiam tot stupra nephandissima in ciuitati-
bus

pus committuntur: illa est, quæ iter mali, & mortis vocatur: illa est serpentis disciplina, consiliaria diaboli, fons deceptionis: & propter eam omnium rerum calamitas inducitur, & secundum Origenem vocatur peccati, mater delicti, arma diaboli, expulsio paradisi, hominem ad confusionem inducit: impedimentum viri vocatur, vas adulterij, animal pessimum, pondus grauissimum, aspis insanabilis, damnum infert quotidianum, ianua diaboli, cauda scorpionis, & vulnus insanabile vocatur: bestia est insatiabilis: continua solicitudo, naufragium incontinentis viri, fœtor continuus. Vnde fœmina denominantur à viliori parte sui corporis, scilicet, ab inferiori parte fœmorum. Præterea est superbia incomparabilis carens lege, modo, & ratione, mel in ore habet, sed in corde venenũ, & deceptionem, animam corrumpit, bursas euacuat, impedimentum est doctrinæ, perturbatio est scholarium, vocaturq; mater culpæ, radix vitiorum, diciturq; principium, & finis cuiuslibet mali, vt habetur in præallegato c. 25. & legitur etiam prouerbiorum, 23. c. quòd meretrix est fouea pro-

funda,& puteus angustus insidiatur aliena in via,quasi latro,&quos incautos inuenerit, interficiet: nihil ergo infesta muliere crudelius conseruetis vos,& à carnibus vestris abscindite illã, ne vobis à cætero abutatur. tales enim meretrices fictis adulationibus viros etiam honestissimos decipiũt. vt dicit tex.in l.2.C.de dona. inter vir.& vxor. habent plura subtilia attractamenta, ac infinitas malitias, & subtilitates perniciosas ad scholares decipiẽdos;quas in volumine etiam amplissimo numerare difficile esset,non ergo immeritò nomen conuenit diffinitioni, quia mulier non solùm à moliciæ dicitur, verùm etiam à mulceo, mulces,quasi viros maximè scholares mulcens, non tantum in sanguine, sed etiam in bursa. Resecandæ ergo sunt tales putridæ carnes,vt dicit tex.in d. c. resecandæ.

DE SACRILEGIO *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicans cum religiosa dicitur sacrilegium committere.*

2 *Mulieris qualitas in puniendis clericis ob fornicationem semper est consideranda: quia qualitas annexa aggrauat delictũ.*

3 *Me-*

3 *Monialem carnaliter cognoſcens, vno inſtanti tria delicta, committit adulterium, incæſtum, & ſacrilegium, & ſimiliter committit ſtuprum.*

4 *Monialem cognoſcens, qua pœna debet puniri in foro conſcientiæ, & contentioſo.*

5 *Monialem cognoſcens à ſimplici ſacerdote non poteſt abſolui, ſed eſt caſus epiſcopalis, ſicut in crimine incæſtus.*

6 *Laicus monialem cognoſcens, de iure canonico debet excommunicari, de iure ciuili vltimo ſupplicio debet plecti, eius bona monaſterio applicari: clericus verò debet deponi ab officio, & in monaſterio detrudi.*

AD ſacrilegium, quod eſt ſecunda ſpecies fornicationis deſcendamus: & breuiter dicitur eſſe fornicatio illicita damnabiliter contracta contra votum religionis, vel ordinis. Vnde ſi ſolutus cum religioſa, quæ Deo eſt dedicata per ingreſſum religionis & profeſſionis fornicationem commiſerit, vel etiam ſi religioſus cum ſoluta fuerit fornicatus: his enim caſibus, & ſimilibus ſacrilegium committi dicitur: idem

dicēdum eſt de præſbytero, qui per votum
1 ordinis Deo dedicatur †&ideò ſi preſbyter
vel religioſus cum ſanctimoniali, vel aliàs
Deo dedicata fornicatus fuerit, duplex ſacrilegium committit: ſi verò vxoratus religioſam carnaliter cognouerit, vel præſbyter, aut religioſus cum vxorata fornicatus fuerit: iſto caſu geminabitur delictū: vnde ſacrilegium ſimul cum adulterio dicetur: ſed verius eſt, vt dicam⁹ iſtam deciſionem procedere in monacho, aut alio religioſo fornicante, quo caſu bene diceretur ſacrilegium duplici ratione: prima: quia violat ſacramentum, cum dicatur, perſona ſacra: ſecunda ratio: quia venit cōtra expreſſum votum, ſcilicet, caſtitatis, ad quod omnes facientes profeſſionem obligantur: ideò ſacrilegium dicūtur committere: ſed aliud eſt in clerico, aut alio præſbytero ſeculari, qui in aſſumptione ordinum, tacitè tantum deuouet continentiam, & non expreſſè: ergò non tàm grauiter peccat: vnde in eo non dicetur ſacrilegium, nec pro eo veniet puniendus, ſicut religioſus: ſed ſolùm punietur de ſimplici fornicatione, vel de ſtupro, vel adulterio ſecundum conditionem,

nem, & qualitatem personæ, cum qua fornicatus fuerit, † quia in puniendo clericos 2
propter fornicationem: qualitas mulieris semper venit consideranda: quia qualitates annexæ, & circumstantiæ aggrauant delictum: & vbi delictum est graue, grauior debet esse punitio c. excommunicamus. §. credentes. vers. sanè. de hæret.

Dubitatur, an cognoscens carnaliter monialem, aut aliam religiosam professam, dicatur simpliciter committere fornicationem, vel stuprum, vel adulterium, vel sacrilegium, vel incœstum, ita, quod possit procedi contra eum, tanquàm contra incœstuosum. Breuiter Canonistæ cõcludunt, quod sic, & ita dicunt fuisse decisum in concilio Triburnensi, vt habetur transumptiuè in c. virginibus, 27. quæst. 1. vbi tex. dicit, quod cognoscentes moniales debent priuari communione, & ponderetis ibi tex. in verbo, fœdera, incœsta, sacrilega: nam dicit ibi gloss. † quod acce- 3
dens ad monialem vno instanti committit tria delicta, & hoc expresse decidit Panor. in c. monasterio. extra. de vita, & honest. cleric. quem sequitur dominus meus

Decius in consi. 338. in 3. vol. primo committit adulterium, quia sponsam Christi violat, & ita committitur adulterium cum sponsa, sicut cum vxore carnaliter cognita: vt tenet Bald. in marguarita Innocentij, in verbo adulterium, qui allegat Innocentiũ hoc dicentem, in c. discretionem. extra, de eo, qui cognouit consanguineam vxoris suæ: secundò committit incœstum, qui committitur cum affinibus, sicut cum cõsanguineis, d.c. de incœstis, 35. q. 4. sed in monialibus dicitur esse quædam affinitas spiritualis: quia est sponsa Christi, qui est pater noster, & nos sumus sui filij: ergò, qui eius sponsam violat, dicitur incœstum committere. tertiò, cognoscens monialem dicitur sacrilegium committere: quia monialis dicitur persona sacra. d.c. virginibus. & notate, quod licet pro quolibet crimine istorum imponatur à iure diuersa pœna: tamen effectualiter ille non punietur, nisi pro vno delicto, & non pro omnibus poterit tamen de omnibus accusari, vt Christus, notat glos. in d.c. virginibus. quam sequitur Abbas in d.c. at si clerici. col. 12. & in c. pen. in 3. notabili, de purgat. canon. cuius

pœ-

pœna eſt, vt infra dicã, vt deponatur, & in monaſterium, ſeu carcerẽ ad tẽpus detrudatur, iuxta delicti cõtinuationem, & qualitatem. Addite etiam vltra prędicta, quòd cognoſcens monialem incidit ſimiliter in crimẽ ſtupri, ex quo Iureconſ. dicit in l. inter liberas, §. ſtuprum. & in l. ſtuprum ff. de adul. quod ſtuprũ cõmittitur in virgine honeſtè viuente: ergo etiã cõmittetur moniali, quę eſt virgo Chriſti, & eccleſiaſticè viuit.

Sed qua pœna venit puniendus cognoſcens carnaliter monialem ſuper iſto articulo Canoniſtæ ſolent diſtinguere, quod aut loquimur de punitione, quæ fit in foro conſcientiæ: † & tunc licet pœnitentiæ 4
ſint arbitrariæ, vt ſuperius dixi. tamen pro iſto delicto inducta eſt ſpecialis pœna, ſcil. excõmunicationis, & ſi talis delinquens ſit religioſus, vel religioſa debet à conſortio aliorum monachorum, ſeu monialium ſeparari: ſi tamen ille, qui tale delictum perpetrauit, ſit laicus, eſt excõmunicatus, nec vlterius debet recipi ad communionem, niſi publicam, & concedentem fecerit pœnitentiam, vt notatur in c. impudicas, 27. q. 1. quia tale ſacrilegium carnale, dũ tamẽ

perpetretur, ſecundum naturam eſt dete-
ſtabile,& punibile cæteris delictis carnali-
bus, vt latè notatur in c.adulterij, 32.q.7.&
ideò violatores talium monialium ſacrile-
gi dicuntur eoſq; filios perditionis Apoſto
lus appellat, vt expreſsè deciſum fuit in cõ-
cilio Aralatenſi, quòd deſcribitur in c. ſciẽ-
dum.27.q.1.ſed quicquid dicatur, ego ſem-
per fui iſtius opinionis, quòd in foro pœni-
tẽtiali eſt arbitraria, dum tamen delinquẽs
confiteatur Epiſcopo: † quoniam caſus iſte
5 eſt Epiſcopalis: nec poteſt relaxari à ſimpli-
ci ſacerdote, niſi in caſu neceſſitatis: ſicut
in crimine incœſtuoſi, vt ſtatim dicam.

Si verò agatur de pœnitentia imponen-
da ſecundum Canoniſtas,& ſic in foro cõ-
6 tentioſo, tunc † ſi laicus eſt, qui tale delictũ
cum religioſa perpetrauerit, debet excom-
municari, vt eſt text.in c. ſi qua monacha-
rum, 27. q. 1. ſi verò ſit clericus, certè debet
deponi, vt eſt expreſsè deciſum in ſexta ſy-
nodo Nicena, quæ deſcribitur in c. ſi quis
Epiſcopus, eadem quæſtione, vbi habetur,
quòd ſi Epiſcopus, aut talis inferior ſacer-
dos monialem carnaliter cognouerit, de-
bet ab officio deponi, & in monaſterio de-
tru-

trudi, vt in d.c. si qua monacharum. sed secundum legem ciuilem cognoscens monialem: si est laicus debet puniri pœna vltimi supplicij, & bona sua applicantur monasterio prædictę monialis, per tex. in §. penul. in authen. de sanctissimis Episcopalibus, coll. 9. quæ decisio iuris ciuilis est canonisata. in c. si quis rapuerit. 27. quæst. 1. qui est tex multum singularis. Monalis autem, quæ carnaliter passa est se cognosci, de suo monasterio debet extrahi, & in alio debet recludi, vt securiùs seruetur: nec in tali crimine reincidat, & ista videtur esse verior resolutio.

DE INCOESTV. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Diffinitio incœstus, & cum quibus committitur inœstus, crimē committitur vsq; ad quartum gradū consanguinitatis, vel affinitatis, quia vsq; ad illos gradus prohibentur matrimonia, in transuersalibus.*

2 *Incœstus committitur cum affinibus spiritualibus, sicut cum carnalibus.*

3 *Præsbyter cognoscens filiam spiritualem, quā audiuit de confeßione, vel quam baptizauit, cōmittit incœstū, & debet deponi.*

4 *Affinitas contrahitur per coitum fornicarium.*
5 *Incœstuosus & nepharius differunt.*
6 *Incœstuosi quibus pœnis iure canonico vel ciuili puniantur.*
7 *Incœstuosi non præsumuntur constantes in fide, sed à communione Christianorum repelluntur.*
8 *Incœstuosi institui non possunt, nec eis aliquid in testamento, vel inter viuos relinqui potest.*
9 *Incœstuosi ipso iure priuantur dominio suorum bonorum, nec testari possunt: nec ab intestato succedere, nec iure ciuili possunt in aliquo succedere patri, vel matri.*
10 *Incœstuosi non possunt legitimari per matrimonium: secus per rescriptum cum clausula derogatoria.*
11 *Differentia inter legitimationem & dispensationem.*
12 *Incœstas nuptias contrahens statim, id est, ipso iure priuatur dominio bonorum suorum: nec in hoc requiritur sententia priuationis.*
13 *Verbum futuri temporis, licet intelligatur*
per

per sententiam, tamen quando huic verbo futuro temporis adduntur ista verba mox, illico eo ipso cadat, ipso iure omnibus modis, funditus, incontinenti, non requiritur sententia.

14 *Vasallus contrahens incœstas nuptias, ipso iure est priuatus feudo, nec illud potest recuperare: licet super incœstu dispensatum fuerit, quod est verum, si dolosè nuptias incœstas contraxerit.*

15 *Cognoscens carnaliter commatrem suam vxoratam, ipse & commater debent plecti pœna capitali secundum veram opinionem.*

16 *Crimen incœstus non præscribitur, quinquennio sicut crimen adulterij.*

17 *Incœstus pœna non est vltimi supplicij, sicut adulterium, sed est pœna deportationis tantum: & est communis opinio, per l. si quis viduam, in verbo, deponendus erit. ff. de quæstionibus.*

18 *Incœstas nuptias scienter contrahens vltra separationem punitur in hoc: quia quandiu viuet, cum aliis non poterit contrahere matrimonium.*

19 *Incœstus commissus per clericum in pœnitẽtiali foro, quomodo sit puniendus.*

20 *Papa super primo vel secundo gradu consanguinitatis vel affinitatis dispensare non potest: quia gradus illi, lege diuina sunt prohibiti.*

21 *Clericus qui iactanter confitetur, se cognouisse mulierem: licet verum non sit, sine alia probatione, arbitrio Episcopi, debet suspendi ab officio & beneficio.*

22 *Clericus pro incœstu simplici, vel qualificato, debet priuari, & deponi omnibus ecclesiasticis officiis, & beneficiis.*

23 *Incœstus crimen qualificatum est maius simplici adulterio.*

24 *Iudex ecclesiasticus non debet cum clerico componere de crimine, quod requirit depositionem.*

25 *Filiæ & filij spirituales qui dicuntur.*

26 *Filius præsbyteri non potest ducere in vxorem illam, quam eius pater baptizauit.*

27 *Præsbyter cognoscens filiam spiritualem, diuersis pœnis debet puniri.*

28 *Præsbyter potest audire de confessione, & absoluere concubinam, cum qua commisit adulterium, vel fornicationem & ei*

pœ-

pœnitentiam dare etiam pro illo peccato commiſſo cum ea.

29 *Filij nati ex ſacerdote, non dicuntur ex incœſtu nati, nec talis coitus dicitur incœſtuoſus.*

30 *Præsbyter cognoſcens ſolutam, dicitur tantùm committere ſimplicem fornicationē.*

31 *Intellectus gloſſ. l. 2. C. de epiſc. & cler.*

32 *Incœstus quomodo puniebatur ex lege veteris & noui testamenti:*

33 *Pœna quæ à iure ciuili pro crimine incœstus infligitur, non habet locum pro incœstu poſtea introducto de iure canonico.*

34 *Incœſtus crimen an ſit merè eccleſiaſticum, vel ſeculare, vel mixtum, diſtinguitur.*

35 *Incœstus ignoranter commiſſus in figura matrimonij, ſi incœstuoſus, mox cum ſciuerit impedimentum eſſe, deſiſtat à talibus nuptijs, ante accuſationem, nullo modo punitur de incœſtu, ſecus ſi ſcienter contraxerit.*

36 *Incœſtus commiſſus extra figuram matrimonij, ſiue ſcienter ſiue ignoranter ſemper punitur: quia dabat operā rei illicitæ.*

37 *Abſolutio criminis incœſtus ad Epiſcopum, & non ad ſimplicem ſacerdatem ſpectat.*

38 *Episcopus licet solus absoluat de incœstu, tamen super incœstu, dispensare non potest.*

AD tertiam speciem fornicationis, scilicet, ad incœstum transeamus: & propriè incœstus secundum Summistas dicitur omnis coitus perpetratus cum consanguineis, vel affinibus, transuersalibus, cuiuscunq; gradus, aut sexus existant, vt expresse notat glo. in rub. C. de incœst. nupt. vel ali-
1 ter diffiniatis, † incœstus dicitur eo esse cōmixtio alicuius cum ea, quæ consanguinitatis, vel affinitatis gradu sibi attinere dicitur: vnde Gelasius Papa in c. lex illa præteritorum principū. 36. q. 1. in §. incœstus. dicit, quòd incœstus dicitur coitus habit⁹ cū ꝑsona cōnsanguinea, vel affine. Meritò incœstuosi dicuntur, qui consanguineis vel affinibus abutuntur, & generaliter dicatis, quòd istud crimen committitur cum ea, cum qua aliàs de iure matrimonium esset illicitum, vt cum matre vel cum sorore vel
2 cum nepte, vel cum alia consanguinea, † & sicut istud crimen committitur vsque ad quartum gradum consanguinitatis, ita etiam committitur vsq; ad quartum gradū affi-

affinitatis:quia matrimonium prohibetur inter affines,ſicut inter coniunctos ſanguine in gradibus ſupradictis,quod eſt verum quoad tranſuerſales:quia in illis nuptiæ vſq; ad illum gradum prohibitę ſunt:vt in c.nō debet extra de conſang. & affinit. Sed quo ad aſcendentes & deſcendentes prohibitæ ſunt in infinitum.l. nuptiæ conſiſtere. & l. adoptiuus.§.nūc videamus.ff.de ritu nup. & in l. non facilè. §. his. ff. de gradibus cognationum. ita & in c.in copulatione, & in c.progenie, & in c.conſanguinitate, 35.q.3. & Hoſtienſis in ſumma, de conſanguin.& affinit.in verſic.vſq. ad gradum & Cardin. in clem.fin.eod.tit.& Ioan.Andræas,in arbore conſanguinitatis, & in marimonijs prohibitiuis computatio graduum fit ſecundum ius canonicum, & non ſecūdum ius ciuile,& vbi agitur de cauſa fornicationis:affines,& conſanguinei coniuncti non iudicantur ad imparia,ca.1.§.inquiſita, de conſanguin.& affinitat. & ideo ſi quis fuerit fornicatus cum nouerca vel cum ſocru, vel cum nuru, vel etiam cum priuigna, vel cum ſorore vxoris, vel cum duabus ſororibus, vel cum cognata vxoris,

vel cum alijs perſonis affinitate coniun-
ctis, dicitur committere incœſtum: & iſta
deciſio nedum habet locum in affinibus
carnalibus, verum etiam habet locum in
affinibus ſpiritualibus, & ſic in coniunctis
cognatione ſpirituali, cum quibus prohi-
betur matrimonium de iure contrahen-
dum: & iam contractum dirimeretur, in c.
3 veniens, extra, de cognat. ſpiritual. & ideo
ſi quis fornicatus fuerit cum commatre
ſua, vel cum filia illius, vel cum filiola ſua,
quam de ſacro fonte leuauit, vel ſi pater
ſpiritualis, id eſt, præſbyter fornicetur cum
filia ſua ſpirituali, quam audiuit de confeſ-
ſione, vel quam baptizauit in prædictis ca-
ſibus, ſit coëuntes, dicuntur committere
incœſtum: vnde ſacerdos debet puniri pœ
na depoſitionis. Abbas in cap. fin. de purg.
canon. Ioannes de Anania, in c. cum dile-
ctus, de accuſat. & in c. ſignificãte, de adul-
ter. Felyn. in d. c. at ſi clerici, coll. fin. & ibi
Decius, coll. 21. verſic. ſecundo limitatur.
Ioannes de Salua, in tract. de beneficio, in
3. par. quæſt 3. circa finem. Sed quia in iſta
cognatione ſpirituali, non eſt tam graue de
lictum, ſicut in caſibus ſuperioribus in alijs
pœ-

pœnis: vltra depositionem iniungēdis, iudex erga talem potest esse mitior, & videte rationem, quare sacerdotes coëuntes cum filiabus spiritualibus debeant puniri tali pœna, scilicet ne præstetur audacia hæretices ex delictis eorum: & etiam alia ratione, ne frigescente charitate ac timore Dei, occasio detur maritis & patribus vxores & filias retrahendi ab hoc sacramento.

Notent perpetuò canonistæ, quod affinitas contrahitur per simplicem fornicationem, sicut per matrimonium, vt est casus ad literā. & ibi gl. hoc notat in verbo cō cubitu. 35. q. 3. & tex. ille in c. de incœst. enumerat personas affines, cū quibus cōmittitur incœstus: & ideo si cognouero aliquam mulierē carnaliter: licet illā possit ducere in vxorem, tamē cum consanguinea illius mulieris vsq; ad quartum gradum sine dispensatione nullo modo potero contrahere, obstante affinitate, aliter si cum eà contraxero, vel simpliciter fornicatus fuero, sine dubio incido in crimen incœstus, & in c. discretionem. de eo qui cogno. consang. vxor. quia quando tractatur de coitu fornicario, illi qui procedunt ex affinitate

& consanguinitate æquiparantur, †& sic cum affine meretrice scienter coëunte cõmittitur incœstus, & super istis gradibus cõsanguinitatis vel affinitatis solus Papa dispensat, & non episcopus. c. quia circa, & c. quod dilectio. de consang. & affinitat. & ibi hoc not. gl. quod idem dicendum est in legato de latere, prout notat gloss. in c. cum dilectus. de elect. licet episcopi dicant istud ius dispensandi, eis fuisse acquisitum ex cõsuetudine, & malè, quia ibi demonstratur auaricia ipsorum, vt dicam alibi in Trebelliana officialium. Dicitur autem incæstus à deriuatione vocabuli, quasi non castus, verbum autem incœsto, quantum attinet ad materiam nostram, nihil aliud significat, quàm cedo, & polluo: vnde Vergil.

---Totamq; incœstat funere classem.

Sed aduertendum est, quod licet coitus incœstuosus, & nepharius dicatur, quando committitur cum consanguineis, vel affi-
5 nibus, vt superiùs est dictum: † tamen lata est differentia inter istos duos: quia incœstus propriè dicitur, quando cõmittitur cũ consanguineis collateralibus, scilicet, cum frater cognoscit carnaliter sororẽ vel con-

sobri-

sobrinam, vel quancunq; aliã ex latere collaterali procedentẽ, tales enim secundum veram significationem vocabuli dicuntur incœstuosi. Sed coitus nepharius propriè dicitur, quando committitur cum consanguineis ascendentium, vel descendẽtium, vt si pater carnaliter cognoscat filiam, vel neptem, vel si filius cognoscat matrem vel auiam: isti enim sic delinquentes, nõ propriè incœstuosi: sed nepharij appellantur, prout apud hystoriographos de natione scortorũ legitur, qui propriã coniugẽ non habent, sed referẽte Hieronimo, cum quibus volunt, coëunt, more pecudum, vt de Persis, & Medis, & Indis, & de Aethiopibus legitur, qui cum matribus, filiabus, & neptibus, & cum alijs consanguineis copulãtur non facientes differentiam inter extraneam mulierem, & consanguineam, seu affinem: sed indifferenter coëunt, cum qui bus libidinosa voluntas, & affectus impudicus perducit, isti enim asinis, iumentis, canibus, auibus, ac alijs brutis animalibus æquiparantur, qui in coëũdo nullã seruãt cõsanguinitatẽ, vt supra dixi, & istã differentiã, prout gl. in rub. de incœst. nup. & idẽ

gloſſ.in clemen. 1. de conſanguinit. & affinit. & magis reprobatur coitus nepharius, quàm incœſtuoſus, vnde qui cum aſcendentibus, vel deſcendentibus matrimonium contrahit: nuptias nepharias contraxiſſe dicitur, qui verò cum tranſuerſalibus cōtrahit, incœſtas nuptias copulaſſe videtur, pro qua differentia orta eſt illa rubr. C. de incœſtis & nepharijs nuptijs: & in auth. eod. tit. & in §. non ergo. Inſtit. de nupt. Sed attendite, ſi placet, quia contra iſtas gloſſ. videtur tex. apertus in contrarium, in l. fin. ff. de titu nupt. vbi Paul. Iureconſultus dicit: iure gētium incœſtum committit, qui ex gradu aſcendētium, vel deſcendentium vxorem duxerit: ergo prædicta differentia non videtur vera. Sed ſuper hoc multum non inſiſto: quia quoquomodo quis fornicetur, vel matrimonium contrahat cum illis, cum quibus licitè non poteſt copulari, incœſtum, ſeu incœſtas nuptias contrahere dicitur.

Viſo ergo, quid dicatur incœſtus, & cum quibus committatur, nunc videndum eſt, quibus pœnis incœſtuoſus puniatur, reſpondetur, quod aut loquimur de pœna

priua-

priuationis iuris, aut de pœna punitionis criminis. †primo casu, omnis ille, qui est 6
pollutus macula, incœstus incurrit vtranque infamiam. c. consanguineorum coniunctiones. 3. q. 4. vbi text. dicit, quod incœstuosi intantum sunt odiosi, quod eos defendentes, & eis patrocinium præstantes similem incurrunt infamiam: nec fit differentia in persona, cum qua tale crimen committitur, siue sit pudica, & bonæ famæ, siue non: quia etiam cum affine impudica, & meretrice prostituta committitur. Secundò incœstuosi puniuntur in hoc, quia ad quamcumque accusationem non admittuntur: nec etiam in causis ciuilibus, vel criminalibus testificari possunt de cõsanguineorum: quia infamia eos repellit. c. infames. in verbo, incœstuosos & adulteros. 6 quæst. 1. cautela est ergo, vt hæc exceptio incœstuositatis obijciatur testi: qa vbi constaret, repelletur à testificando, secundum Speculat. in tit. de actore, in vers. item quod sit incœstuosus, quia tales in fide non præsumuntur constantes: sed à cõmunione Christianorum repelluntur, & inter gentiles & catechuminos habentur

c.incœstuosi.& in c.de his qui incœsti pollutione se maculant,35,q.3.nec inter Christianos cibum capere debent,& in hoc circa ista ipso iure videntur suspensi,vt dicit glo.in d.c.de incœstis. 35. quæstio. 2. & sic ad similitudinem criminis læsæ magestatis in odium sceleris, & patris committendis incœstum: eius filij secundum dispositionem iuris ciuilis sunt infames,& in perpetua egestate sordescere debent, argumento legis quisquis. C. ad legem Iuliam magestat. & argumēto c.vergentis, de hæreticis:quia illo iure tales filij incœstuoso-
7 rum non mereantur liberi appellari: †nec in aliquo possunt hæredes instituti, nec similiter eis iure legati vel fideicommissi relinqui potest,& si contrarium factum fuerit, remouebitur ab eis, tanquàm ab indignis & fisco applicabitur, quòd latè prosequitur Speculator, in titu. de instrumento.æditio.in versicu.oppono: sed hæc opinio Speculatoris, & aliorum, sequacium procedit de iure ciuili, quo iure tales filij incœstuosi, non sunt alimentandi: tamen de æquitate canonica filiabus ex incœstu natis datur dos, quæ hoc casu succedit

dit loco alimentorum: filijs verò masculis assignatur aliquid pro alimentis quo ad vixerint tantùm, vt concludunt Barto. & Doctores in authent. ex complexu. C. de incœstuos. nupt. prout magis amplè istum articulum declarabo, infra expediēdo tex.

Addite prædictis, q̄ cōmittens incœstū efficitur intestabili, & in tantū procedit in odiū isti' criminis, q̄ si testamentū fecerit, & post eius mortē fuerit inquisitum & probatum de incœstu, † certè tale testamentū 8 annullabitur, ex quo incœstuosus ipso iure priuatur dominio bonorum suorum, vt statim audietis, nec similiter incœstuosi possunt esse testes in testamento, sicut de legitimis dicitur. vt not. Bal. in l. cum acutissimi, in versic. extra nota. quod incœstuosi. C. de fideic. nec ab intestato possunt accedere: & sic perpetruò reportetis, quòd liberi, q̄ sunt procreati ex incœstis nuptijs, vel ex coitu incœstuoso iure nostro Cæsareo sunt incapaces in bonis patris, & matris: licet iure pontificio consequantur alimēta tantū: nec etiam possunt rūpere, aut dicere testamentū nullum secūdū Alb. de Rosate. in l. si suspecta. in §. 1. ff. de inof. test.

nec etiã possunt legitimari per subsequens matrimonium, secundum Cyn. in l. Paulus. ff. de statu hom. & Bal. in cap. 1. §. naturales. in titu. si de feud. fuer. controu. inter domi. & agnat. & idem ante Bald. tenuit Specu lat. in tit. de successionibus ab intestato. & Bald. post eum, in l. eam, quam. in versi. legitimati non sunt, in 8. colu. C. de fideicommiss. aliàs sequeretur, quòd istud crimen incœstus excluderetur per matrimonium, quod videtur contra textum. in l. non solum. ff. de ritu nuptiarum.

Attento, quòd liberi incœstuosi non possunt legitimari, per subsequens matrimonium, an statim possint per rescriptũ. Breuiter sub isto articulo distinguite vnico
9 verbo, † quòd aut incœstuosus legitimatur per Imperatorem: & tunc valet legitimatio, quo ad temporalia tantum. ita concludit Bald. in l. 1 in versic. sed dubitatur, in 2. col. C. de iure aureorum anulorum. ea ratione, quia in Imperatore sola voluntas ponitur pro causa, vt notatur in c. cum nostris. de concessio. præben. quod secus est in comitibus Palatinis, & alijs inferioribus. Si verò legitimatio fiat per rescriptum prin-

principis, & tunc non tenet, niſi in reſcripto apponatur clauſula expreſsè derogatoria, vt firmant Cardinalis, Alexan. & Canoniſtæ in c. per venerabilem extra, qui filij ſunt legitimi. Ad intelligentiam terminorum, aduertendum eſt, quòd iſto caſu propriè non diceretur legitimatio ſed diſpenſatio: † quia legitimatio ſeu legiti- 10
matus dicitur ille, qui eſt natus inter eos, inter quos poterat eſſe matrimonium, vt ſi quis ex ſoluto & ſoluta naſcatur, & iſte caſus verificatur in baſtardis naturalibus tantũ. Sed diſpenſatio ſeu diſpenſatus propriè dicitur, qui eſt natus inter eos, inter quos non poterat eſſe matrimonium tempore conceptionis, & natiuitatis, & iſta diſpenſatio eſt odioſa, quia eſt contra ius commune, & in ea nulla poteſt cadere fictio, ſicut in legitimatione, quæ eſt fauorabilis, nec eſt contra commune, & in ea habet locum fictio, cum legitimatus nõ ſolùm fingatur legitimè natus, verùm etiam fingitur legitimè conceptus, per text. ſingularem, in l. qui in prouincia. §. diuus Adrianus. ff. de ritu nuptiar. & in caſu præmiſſo conſuluit Petrus de Ancha. in conſi. 242,

incip. tenore priuilegij. quem refert & sequitur dominus Decius in consilio 393. incip. consului, superioribus diebus, in 3. volum.

Præterea crimen incœstus, impedit matrimonium contrahendum, & ideò si quis cognouerit carnaliter mulierem, certè nõ poterit illius affinem, vel consanguineam in vxorem habere, propter incœstum per prius commissum, vel si quis consanguinea suæ vxoris carnaliter cognouerit matrimonio ratione debiti carnalis, separari debet, per tex. in c. qui dormierit cũ duob⁹ sororibus. 27. q. 2. & vlterius committens incœstum, seu incœstas nuptias, † statim
11 post delictum commissum ipso iure incœstus, priuatur dominio bonorum suorum, per tex ad literam: in auth. incœstas. C. de incœst. nupt. & in corpore vnde sumitur auth. de incœst. nupt. collat. 2. in versic. liberi paternam mox accipiant successionem. gloss. in d. auth. exponit dictionem mox, id est, ipso iure, & illam expositionem sequitur Bart. ibi & in l. si quis maior. C. de transactio. & Bald. in l. iubemus, in §. sanè. C. de sacrosanct. eccles. & hoc specificè notat

tat Mathesilanus in notabili, 112. incipien. vbicunq;.vbi concludit, † quod quando 12
lex vtitur istis verbis, scilicet, morum. illico, eo ipso cadat, ipso iure, omnino, omnibus modis, funditus, incontinenti, sententia non requiritur, & idem tenet Ludouic. de Roma. in primo singulari, & dicit Franciscus Cremensis, in 7. singulari, tu scis, quod licet verbum futuri temporis, intelligatur per sententiam, tamen quando huic verbo futuri tēporis, additur aliquod ex prædictis verbis, intelligitur ipso iure & sine sententia, & idem est, quando tale verbum profertur à testatore, quia etiam intelligitur ipso iure, vt declarat Bald. in l. 1. C. quæ pœnæ nomine in testamento vel codicillis relinquuntur, & Feli. in c. Rodulphus, de rescript. vt infra in textu pleniùs dicam.

Et quòd contrahens incœstas nuptias ipso iure priuatur dominio bonorum suorum, ista in casu specificato consuluit dominus Decius in consi. 235. incipiē. in casu magnifici generalis linguæ Occitanæ domini Henrici Boërij in 2. volum. & hoc operatur dictio, mox, in d. auth. incœstas,

quæ significat confestim, & incontinenti, & est latæ sententiæ, & habet paratam executionem, prout declarat Ias. in l. 2. ff. de iureiuran. & refert Bar. in l. 1. §. qui præsens, ff. de verb. oblig. & in l. hæredes palam. §. fi. ff. de testamen. quòd dictio incontinenti est latæ sententiæ, & tantùm importat in stipulatione, quantùm in vltima voluntate, & ista est cōmunis opinio, quam sequitur Corneus, in consi. 266. incip. hac consultatione, in 3. volu. vbi concludit, quod quando dictio mox est iuncta verbo futuri temporis, vt in casu d. auth. incœstas, facit pœnam esse irrogatam ipso iure, & ideò liberi procreati ante incœstum, mox accipiant paternam successionem, quibus deficientibus, fisco applicabitur. Ex præmissis apparet, quòd committens incœstum, vel contrahens incœstas nuptias, ipso iure priuatur dominio omnium bonorum suorū.

Sed an prædicta pœna habeat locum in feudis, ita quòd committens incœstum debeat feudo priuari? Breuiter reperio Bald. tangentē hūc passum, in l. summa. col. fi. in vers. quinquagesimo primò quæritur. ff. de rer. diuis. vbi concludit, quòd vasallus contra-

trahēs incœstas nuptias, priuatur feudo ipso iure ꝑ tex. in d. auth. incœstas, in verbo, cęterorum bonorum, quæ verba comprehendunt feudum, † & istud procedit intantum, quòd vasallus non poterit recuperare feudum, quod alteri propter crimē fuit acquisitum, vel quod fuit solidatum cum proprietate: licet Papa circa istud matrimonium dispenset, ego adduco vobis tex. singularem, in argumentum, in c. quāuis, de rescrip. in 6. induco tex. Papa cōcessit alicui gratiam, super primo beneficio vacaturo, & illa gratia sit reuocata: si tamē post reuocationem ad eandem gratiam restituatur, certè non videtur restitutus ad illud beneficium, quod vacauit pendente reuocatione: ratio ponitur in illo, c. quamuis. quia talis restitutio debet fieri sine præiudicio iuris alieni, ergo sic dicendum in feudo, quo vasallus propter incœstum, est ipso iure priuatus: nec ad illud videtur restitutus, licet super incœstum dispensatum fuit.

13

Ex prædicta decisione singulariter infertur, quòd nulla alienatio fieri potest ab eo, qui incœstas nuptias contraxit, & om-

nes alienationes factæ delictum commissum, siue ante processum inchoatum, siue post, siue ante sententiam condemnatoriam siue post, necdum reuocari: imò nullæ declarari debent, quia factæ sunt ab eo, qui ipso iure erat priuatus bonis suis: Nam concludit Salyc. in l. si quis post hac. C. de
14 bonis proscripto. quem refert † & sequitur dominus Decius, in præallegato cons. 236. & quod incœstuosus priuatur pœnis supra adductis, & infra adducendis limitatur singulariter, vt procedat, quando crimen incœstus scienter & dolosè fuisset commissum in figura matrimonij, patet, quia matrimonium fuit contractum inter eos, qui sciebant esse consanguinitatem vel affinitatem, quo casu punietur inducta pœna à iure ciuili; quæ est pœna vltimi supplicij. Secus si matrimonium esset contractum per ignorantiam, tamē talis ignorātia facti excluderet pœnam, vt in terminis decidit Panor. in c. nonnullis, cum gl. extra. de Iudæis. & sicut ignorantia facti excusat in ciuilibus. secundum Bar. in l. 1. ff. de iur. & facti ignor. & in regula ignorantia, de reg. iu. in 6. sic etiam excusat in delictis, maximè si igno-

ignorantia interuenit tempore matrimonij, vel si contrahentes erant minores, excusarentur, vt tenerentur de incœstu, vt est casus in l. qui contra legum præcepta, C. de incœst. nupt. error, & ignorantia, habet excusare ignoranter contrahentes, qui præsumuntur, præsertim quando matrimonium palam fuit contractum. l. fin. ff. de raptu nup. & quod ignorantia excusat à crimine incœstus est casus, in c. in lectum mariti, vxore absente. & in c. quidam fornicatus est, 34. q. 2. quibus concordat text. de iu. ciu. in l. si adulteriũ cũ incœstu. §. incœstũ. in verbo, si error allegatur. ff. de adult.

Sum modo in secundo membro distinctionis, scilicet de punitione criminis, hoc est, quomodo puniantur incidentes in crimen incœstus? Breuiter secundum diuersitatem iurium variæ pœnæ imponuntur: vnde olim apud gentiles secundum Plutarchum in vita Numæ mulier vestalis, quæ incœstum commiserat, post condemnationẽ viua in timulo ad portam Colinã defodiebatur, & ibi erat lectus stratus, atq; lucerna ardens cũ modica quãtitate panis, & aquæ, & olei, & etiã aliarum rerum, quæ

ad victum erant necessariæ, ne dicta mulier vestalis sic defodiata fame periret: Si verò quæratur, qualiter incœstus commissus per laicum, debeat puniri secundum leges ciuiles, super hoc puncto considerate, quod crimen incœstus potest committi in duplici qualitate, primò per simplicẽ fornicationem, hoc est, nullis præcedentibus nuptijs, & tunc, si scienter hoc fecerit, talis incœstuosus de iure ciuili debet puniri pœna capitali, ex quo tale crimen quo ad grauitatem delictorum, vincit adulterium: ergo æquali, imò grauiori pœna puniri debet: sed pro adulterio imponitur pœna mortis, vt ex iuribus suprà allegatis: ergo multò fortiùs pro incœstu debet imponi pœna mortis, vt ex iuribus supra allegatis: ergò multò fortiùs pro incœstu debet imponi pœna mortis, pro hoc allegantur duæ gl. communiter approbatæ. in l. si adulterium cum incœstu. & in l. inter liberas. ff. de adulter. & pro ista opinione consuluit Philippus Corneus in consi. 19. incip. & constat, quod de iure communi, in 4. vol.

Reportetis ergo, quod de iure ciuili pœ-

na

na incœstus commissi in actu fornicationis dolosè est pœna mortis, sicut adulterium: quia est contra naturalem reuerentiam, quam debemus coniunctis: & ideò, qui scienter extra fœdus matrimonij habuerit copulam carnalem, cum nouerca patris, cum sorore vxoris, cum priuigna, cũ socru, cum nuru, cum vxore fratris sui, cũ amita, vel matertera, & generaliter dicatis, quòd si quis fornicatus fuerit cum istis, vel quibuscunque alijs coniunctis consanguinitate, vel affinitate sua talis affinitas sit carnalis, siue spiritualis: vt quia cognouit cõmatrem, vel filiolam, quàm à sacro fonte leuauit, dicitur incidere in crimen incœstus, ad hoc vt prædictis pœnis puniatur: quia canones cognationem spiritualem reputant maiorem, quàm carnalem, vt in c. 1. de cognat. spirit, ego autem puto clericum cum filia spirituali suæ parochiæ coëuntem absolutè deponẽdum non esse nisi alio vinculo spirituali coniuncta sit, cum nimia esset extensio iurium pœnalium, & est maxima disparitas delictorum: ideò puniendus veniret leuiori pœna, & vide, quæ dicam infra in versi. dubitabatur. & ideò si

quis cognoſcat carnaliter commatrem ſuam vxoratam, certè ex quo delictum eſt qualificatum, & duplex grauior pœna de-
14 bet imponi, † vnde non ſolùm vir, verùm etiam mulier debet pati pœnam capitalē, vt in terminis decidit dominus Franciſcus Marcus conſiliarius dalphinalis in deciſionibus nouiter æditis, deciſi. 50. in 2 par. qui allegat tex. in l. ſi adulterium cū incœſtu, iuncta gloſſ. & ibi ſcribentes. ff. de adulter. qui limitat, niſi talis commater incœſtum committens, eſſet minor viginti quinque annorum, quo caſu mitior pœna eſt imponenda, vt in præallegata l. ſi adulterium. & in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notan. infam. & refert iſtum caſum nouiſſimè eueniſſe in facto in curia ſuprema dalphinali, de quodam procuratore, qui commatrem ſuam carnaliter cognouerat: quia licet ambo debuiſſent puniri pœna ſupradicta, tamē maior pars dominorum inclinata fuit in miſericordiam, & mitigata fuit pœna ratione iuuenilis ætatis, & ratione abolitionis criminis impetratæ per incœſtuoſum.

Si verò incœſtus fuerit commiſſus in fi-

gura matrimonij: quia inter consanguineos vel affines fuit contractum matrimonium, & tunc si scienter facta prius separatione à tali matrimonio puniētur iuxta formam legis, qui contra legum mandata. C. de incœst. nupt. secus si tales coniuges ignoranter contraxerunr, quo casu à pœna excusarētur, vt superiùs explicatum fuit: & si quæratur, quantum tempus datur ad accusandum pro isto crimine incœstus, 15
concludite, quod de iure ciuili, † incœstus simplex non præscribitur quinquennio sicut adulterium, quod punitur per legem Iuliam, de adulter. & delicta, quæ per illam legem puniuntur, pręscribuntur quinquēnio. l. mariti. §. quinquennium ff. de adul. & ideò cum lex Iulia loquatur tantum de adulterio, & stupro. l. inter liberas. §. lex Iulia. ff. eodem, & in §. lex Iulia. de adulterijs. Instit. de publicis iudicijs, iura illa non debent trahi ad incœstum, meritò post quinquennium puniri potest.

Aduertendum est, dum supradictum fuit, quod pro incœstu commisso in actu fornicationis, & sic cum illa cum qua non poterat esse matrimoiū, puniebatur pœna

capitali, certè illa opinio non procedit de iure communi, quo iure pœna incœſtus commiſſi cum aliqua cognata vel affine abſq; aliqua violentia non erat pœna mor
15 tis, † ſed erit tantum pœna deportationis, vt in ſpecie decidit Iurecõſultus, in l. ſi quis viduam. in verbo, deportandus erit, ff. de quæſtio. nec reperitur iure cautum, quòd olim pœna adulterij fuiſſet maior, quàm fuerit pœna ſtupri vel incœſt⁹: quia lex iſta delicta pariſicat & notatur in l. ſi adulterium cum incœſtu, in princ de adulter. ſed de iure Digeſtorum pro adulterio non imponebatur pœna mortis, vt ſupra concluſum fuit, ergo etiam nec imponetur pro incœſtu, & ita in præſenti dubio conſuluit Alexand. de Imol, in conſi. 229. incip. ponderatis, in 6. vol. vbi concludit, quod quãuis de iure Digeſtorum pœna relegationis quæ pro adulterio imponebatur: ſit correcta per iura Codicis, & commutata in pœnam vltimi ſupplicij d. l. quamuis, de adul. tamen dicta iura Digeſtorum in ſtupro, vel incœſtu non reperiuntur immutata, meritò remanent incorrecta: ex quo prædicta lex quamuis, corrigens loquitur ſolùm de
adul-

adulterio: ergò non debet trahi ad incœstum: licet in incœstū æqualis, vel maior videatur ratio: quia iura, quæ in vno casu tātum expresso corriguntur, in alijs diuersis remanent incorrecta. l. præcipimus. C. de appellat. istam opinionem tenuit Ioannes Fabri, in d §. item lex Iulia. de adulter. & expressè determinat Angel. in d. l. si adulterium. quòd committens incœstum, non debet puniri pœna capitali, & ita post eos format Ioannes de Imol. in c. tuæ, extra, de procur. vbi expressè super isto crimine incœstus refert pluries pro ista opinione cōsuluisse: quia text. in d. l. si quis viduam, est ineuitabilis, nec quoad incœstum reperitur correcta, sicut quod adulterium: & ego credo istam opinionem esse veriorem, & æquiorem: quia ex quo agitur de correctione iuris, non debet fieri extensio, per subauditos intellectus de casu expresso ad non expressum, tametsi eadem, vel maior ratio vertatur, gloss. in c. cupientes, §. quod si per viginti. de electio. in 6.

De iure canonico qualiter sint puniendi laici incœstuosi. Breuiter considerandum est, quod istud crimē incœstus com-

missum per laicum consideratur dupliciter, primò si fuerit commissum in figura matrimonij : quia cum coniuges scirent impedimentum consanguinitatis vel affinitatis de facto contraxerunt, primitus debet fieri separatio, vt toto titulo de cōsanguinitate, & affinitate, & vlteriùs coniuges incurrunt excommunicationem, & sic à communione fidelium repelli debeat, vt est text. in c. de his qui incœsti. 35. q. 3. quia illo iure non est prodita contra laicos maior poena, quàm excommunicatio. c. si qs suadente diabolo, 17. quæst. 4. & in c. sicut
17 dignum, de homicidio. † & in odium istius criminis vir & vxor, qui scienter contraxerunt incœstas nuptias facta separatione in alio punientur: quia quãdiu viuent, etiam cum alijs non poterunt contrahere matrimonium, c. qui propinquam. 35. quæst. 2. secus si tales coniuges ignoranter contraxerunt incœstas nuptias, vel alter ipsorum tantùm, quia isto casu ignorantia eos excusat, vt non puniantur pœna incœstus : sed facta separatione à tali matrimonio veniēt puniendi pœna arbitraria, quæ per confessorem imponetur, quæ de iure est septēnalis,

lis, qua peracta poterunt cũ alijs contrahere. Si verò incœstus ignorãter fuerit commissus per laicum extra fœd⁹ matrimonij & sic in actu fornicationis, & tunc in foro consciẽtiæ punietur duplici pœna: prima, quia mortua sua vxore, nusquam poterit cum alia contrahere, vt habetur toto titulo de eo qui cognouit, nũquam poterit petere debitum carnis ab vxore sua cuius cõsanguineam cognouit vel affinem: secus si ignoranter, cap. si quis cum matre. 35. q. 2. in foro autem cõtentioso incurrit excommunicationem. vt notat Panor. per illum text. in c. clerici, de excessib. prælat. quod est verum, nisi per Papam fuerit dispensatum.

Si verò crimen incœstus cõmissum fuerit per clericum, & tunc si quæratur, quæ pœna sit ei imponenda in foro pœnitẽtiali. Breuiter super hoc iura videntur varia: quia tex. in c. præsbyter. 82. distinct. † dicit, 18
quòd incœstuosus debet pœnitere per decem annos, quibus peractis reuertetur ad primæuum statum: sed tex. in c. hoc ipsum 33. quæst. 2. dicit sufficere pœnitentiam septem annorum, nisi in personis tale

crimen esset qualificatum, puta quia filius carnaliter cognouit matrem, vel pater cognouit filiam, tunc in foro conscientiæ grauior pœnitentia esset imponenda, vt notatur in d. c. si quis cum matre vel filia fornicatus fuerit, 35. qu. 2. & clariùs in d. c. hoc ipsum. vbi est casus, quod pro peccato commisso contra naturam humanæ societatis, hoc est cum mulieribus ascendentibus, vel descendentibus, in foro cõsciẽtiæ, propter criminis magnitudinem vltra pœnitentiam septennalem venit puniendus arbitrio sacerdotis: tale enim crimen mereretur alteram, ex tribus peregrinationibus, scilicet, Hierosolimitanæ, liminum Beati Petri in vrbe, vel beati Iacobi: quia coitus nepharius appellatur, nisi qualitas, & conditio personarum delinquentium refragetur, nec Papa super isto primo gradu, vel secundo consanguinitatis, vel affinitatis in figura matrimonij dispẽsare potest: quia lege diuina sunt prohibiti, c. Deus. de diuor.

Si verò quæratur qua pœna pro incœstu debeat puniri clericus in foro iudiciali, distinguite: quia si conueniatur ciuiliter

tan-

tantùm propter ſimplex adulterium, vel propter incœſtum, & tūc nemini dubium eſt, quod venit beneficio priuandus, ſi verò conueniatur criminaliter, & tunc venit ab officio deponendus, quod procedit ſecundum Innocen. in c. bonæ. de ætate, & qualitate. † etiam ſi clericus tale delictum 20
non adimpleuerit: ſed tantum illud attentauerit, ſi tamen in populo ſcandalum fuerit ſequutū, imò fortiùs vobis dico, quod ſi clericus iactanter confiteatur ſe cognouiſſe mulierem, licet verum non ſit, ſine alia probatione, debet arbitrio Epiſcopi ſuſpēdi ab officio, & beneficio. d. c. quam ſit graue. † concludite ergo, quod ſi clericus con- 21
traxerit incœſtas nuptias, vel aliter incœſtum ſimplicem, vel qualificatum commiſerit: quia adulterium, vel ſtuprum erat immixtum, debet priuari & deponi omnibus eccleſiaſticis officijs & beneficijs. & ita concludunt Canoniſtæ poſt Panor. in c. at ſi clerici. §. de adult. extra, de iudicijs. & iſta opinio probatur duplici ratione: prima quia clericus dicitur committere ſacrilegium carnale, quod in grauitate cæteris criminibus præfertur. Secunda ratio pro-

batur per argumentum à maiori: quia pro crimine adulterij clericus ad minus potest suspendi ab officio c. significasti. in versic. suspendere non postponas. extra, de adult.
22 †sed crimen incœstus maximè qualificatū est maius simplici adulterio, vt notatur in d.c. si adulterium. ergo pro illo potest fieri depositio, quia vt supra dixi, circumstantiæ adiunctæ delicto illud aggrauant, vt pro illo pœna maior sit imponenda.

Et quod clericus committens incœstum, debeat deponi ab officio, & beneficio habetis tres textus ad literam, primò est text. in c. si quis præsbyter, & in c. si quis Episcopus, & in c. si quis sacerdotum. 81. distinct. & in c. si quis clericus, eadem distin. quæ iura sunt ibi clara in adulterio, ergo à fortiori debent procedere in incœstu iniustè: ergo faciunt Episcopi, aut eorum vicarij, & officiales, qui pœnam depositionis & priuationis beneficij: qua debent plecti incœstuosi, & adulterij commutant in pœnam pecuniariam, quod est contra tex. ad literam in c. irrefragabili. in §. fin. extra, de officio ordinarij. & dicit gl. in c. si quis pri-
23 mates. 5. q. 2. † quod iudex ecclesiasticus non

non debet componere de crimine, quod requirit depositionem, vt amplè declarat Paul. de Castro, in cons. 117. & dicam in textu infra in verbo, compositione, vbi resoluam an de iure licitum sit componi de criminibus.

Dubitatur, qua pœna veniat puniendus clericus, qui cum filia spirituali fornicatus fuit, † & præmittite, quòd illæ dicuntur fi- 24
liæ spirituales, quas sacerdotes de confessione audiũt: vt in c. omnis vtriusq; sexus, extra de pœniten. & remissio. & in c. omnes quos in pœnitentia recipimus, 30. q. 1. tales dicuntur spirituales filij, sicut illi, qui à sacris fontibus leuati sunt, vel etiam filiæ spirituales dicuntur omnes illæ, quas sacerdotes baptizant. c. ad limina. §. filia. 30. q. 1. quia inter istos contrahitur cognatio spiritualis, quę reputatur maior, quàm carnalis, vt refert gl. in præallegato c. qui dormierit: quam sequitur Alex. in consi. 143. incip. quoniam abundè. ex quo singulariter refero ad vnum, quod pauci aduertũt, quòd ille qui baptizauit, quamuis sit laicus, prohibetur tamen cõtrahere matrimonium cum illa, quã baptizauit, propter affinitatẽ

ſpiritualem, & ſi eſſet contractum dirime-
retur, vt in c. nedum. de cognatione ſpiri-
tu. in 6. imò fortiùs dico, quod iſta cogna-
tio ſpiritualis intantum eſt prohibitiua,
vt ille, qui fuit baptizatus à præſbytero,
25 †non poſſit contrahere matrimonium cũ
filia carnali ipſius præſbyteri, vt eſt caſus in
c. ex literis, extra de cognat. ſpirit. & econ-
uerſo non poteſt filius præſbyteri, ducere
in vxorem illam, quam pater ſuus baptiza-
uit, d. c. ex literis. & iſta quæ dicta ſunt de ſa-
cramento baptiſmi habent locum in ſa-
cramento confirmationis, ſiue chriſma-
tis, ex cuius collatione vel ſuſceptione ori-
tur cognatio ſpiritualis. c. fin. eod. tit. in 6.
reſtat ergo ex prædictis, quod præſbyter,
qui fornicatur cum filia ſpirituali, quam
baptizauit, vel quam leuauit de ſacrofon-
te, vel quam audiuit de confeſſione, dici-
tur committere incœſtum, videamus er-
go qua pœna plecti debeat.

Breuiter concludite, †quòd ille pater
26 ſpiritualis, qui cum filia ſpirituali incœſtũ
commiſit, debet priuari honore, dignita-
te, ordine, officio, & beneficio eccleſiaſti-
co, quibus peractis, debet detrudi in perpe-
tuum

tuum carcerem,& ſic perpetuam debet fa-
cere pœnitentiam,per tex.ad literam,in d.
c. omnes,quos ad pœnitentiam.& ſi eſt E-
piſcopus, qui filiam ſpiritualem carnaliter
cognoſcat:certè per quindecim annos pe-
regrinando debet agere pœnitētiam, qua
facta perpetuò debet recludi in monaſte-
rium, ſi verò fornicetur cum vxore alteri⁹,
debet per decem annos facere pœniten-
tiam. De præſbytero, vt dixi,hoc ſtatutum
eſt, vt etiam annis duodecim peregrine-
tur,& in perpetuum monaſterium reclu-
datur, per tex.in d. c. ſi qs ſacerdos cum fi-
lia ſpirituali fornicatus fuerit, 30.qu. 1.ſed
hæc iura à quibuſdam Epiſcopis,& eorum
vicarijs, & officialibus malè ſeruantur, qui
viduas & vxores aliorum tenent tanquam
proprias in ſcandalum totius cleri.

Circa iſtum articulum vnum tamen,
quod eſt ſingulare, non obmittatis, quòd
quamuis prohibeatur ſacerdoti fornicari
cum illa, quam recepit ad pœnitentiam, 27
†poteſt tamen abſoluere concubinam, cū
qua commiſit adulterium, vel fornicatio-
nem, & illi pœnitentiam dare etiam de il-
lo peccato commiſſo,cum ea licet gloſſ.in

præallegato c. omnes, dicat istud non procedere in præsbyteris græcis: quia non possunt suas proprias vxores de confessione audire: quia peccatum adulterij illis plenariè non confiterentur: hoc etiam tenet Ias. in l. Gallus Aquilius in §. & quid si tantam. ff. de libe. & posth. in versi. facit, quod in simili tenet Archidiaconi: & vlterius reportetis: quòd licet sacerdos possit audire de confessione illam, cum qua fuit fornicatus, tamen non potest dando pœnitētiam ei permittere, quod in concubinatu permaneat: vt quidā inscij sacerdotes faciunt, gloss. est singularis de iure ciuili. in §. clericos autem, in vers. si verò Diaconus. in verbo, accipere. in auth. de sanctis. epis. col. 9. quæ facit contra quosdam audientes confessiones, qui vel causa auaritiæ, vel ignorantiæ, vel ex pusillanimitate, vel veriùs propter adulationem tacitè permittunt concubinarijs, tenere eorum concubinas, & in eorum spurcitia sordescere.

Sed nunc quæritur, si sacerdos fornicetur cum aliqua soluta, quæ non est illi consanguinea, vel affinis, an dicatur committere incœstum, ita quod liberi, qui nascuntur

ex aliquo constituto in sacris dicantur incœstuosi: vel an coitus iste dicatur simplex fornicatio? Breuiter concludite, quòd dicitur committere incœstum. gl. est singularis, de iure ciuili, in l. 2. in verbo, filij. C. de Episcop. & cler. quæ literaliter dicit, quòd filij sacerdotis suscepti, post sacros ordines dicuntur nati est incœstu, & sic præsbyter fornicans cum muliere, licet soluta dicitur committere incœstum: quia ordines sacri vidētur violati, & illam gl. sequitur. Bart. ibi licet Petrus de Bellapertica, dicat tales liberos esse simpliciter spurios, & Bald. in præallegata l. 2. dicit hanc quæstionem fuisse motam de facto: & tandem fuisse determinatum pro opinione gloss. scil. quod esset incœstus: quia sicut Christi committitur incœstus, seu sacrilegium, sic etiam in sacerdote, qui est sponsus ecclesiæ: & istud videtur sequi Alex. in additionibus ad Bar. in l. fin. ff. de his quib. vt indign. & idem tenet Bart. in l. si quis incœstū. C. de incœst. nupt.

Contrariam opinionem tenet Panor. in c. veniens, extra, de eo qui cognouit cōsang. vxor. suæ: quia secūdum veros termi-

nos iuris incœstus propriè, & strictè committitur tantum cum affinibus, vel consanguineis: & ideò decisio glo. in d. l. 2. procederet impropriè, & secundum largam significationem vocabuli, vel prima opinio illius gl. procederet secundum opinionem legistarum, & non secundum opinionem canonistarum, vnde Panor. in d. c. at si clerici, in §. de adulter. & post eum Ioannes de Imol. in c. vt clericorum. de vita & honestate clerico. & Ioannes de Anania in titu. de adulterijs. & quamplures alij Canonistæ qui in prædictis locis concludunt,
28 † quod filij nati ex presbytero non dicuntur nati ex incœstu, nec talis coitus diceretur incœstuosus, & istud probant euidenti ratione: quia pro crimine incœstus præsbyter deponitur, & priuatur suis beneficijs,
29 vt supra declaratum fuit: † sed non reperitur iure decisum, quòd pro simplici fornicatione præsbyter deponatur: ergo non videtur verum, quod coitus sacerdotalis dicatur incœstuosus, & sic videtis varias opiniones legistarum, & canonistarum, vt videamus, quæ sit verior in puncto iuris.

Breuiter quidam dicunt concordando

opi-

opiniones, quod vtraq; in casu suo procedere potest, & sic opinio legistarum procedit de iure ciuili, scilicet in terris imperij, in quibus ius ciuile in forma specifica seruatur, maximè in materia successionis in qua attenditur ius ciuile & non canonicum, & tūc in illo casu in odium successionis procederet opinio gloss. in d.l.2. quia tales filij sacerdotum de iure ciuili, sunt incapaces
30 ad succedendum. † Si verò presbyter fuerit fornicatus in terris ecclesiæ, tunc non haberet locum decisio dictæ glossæ, nec tales filij dicerentur nati ex coitu incœstuoso: nec etiam præsbyteri eorum patres punirentur de incœstu, & iste videtur esse verior sensus illius glo. in d.l. 2. quam limitabitis procedere in simplici fornicatione, secus si esset qualificata, quia tunc delictum aggrauaretur, vt presbyter puniatur iuxta criminis qualificationem. Ego autem semper fui in cōtraria opinione, scilicet, quod in sacerdote coëunte cum soluta non dicitur adulterium neq; incœstus, sed dicitur tantum simplex fornicatio, vt tenent Imola. & Card. in Clemen. ad nostram. de hæret. vbi cōcludunt, quòd si sacerdos co-

gnoſcat ſolutam dicitur ſolum cõmittere ſimplicem fornicationem,&non aliũ coitum qualificatum,&iſtam opinionem cõtra illum tenuit Federicus de ſenis in conſ. 166.incip. mulier accuſata quem refert, & ſequitur Felyn.in d.c.at ſi clerici.

Et quod coitus ſacerdotalis dicatur ſimplex fornicatio tantum, ego adduco vobis tex.per quem confunditur opinio illius gl. d.l.2.ſcilicet,in cap.quia circa.in verſi.tanquam ſimplici fornicatione notatus,extra de bigamis,cui concordat tex.in c.præſbyter ſi vxorem duxerit. in verſi. quod ſi fornicatus fuerit,vel adulterium commiſerit, 28.diſtinct.ibi accipitur pro ſimplici fornicatione,& non pro alio coitu, qualificato, & iſta deciſio limitatur procedere in ſacerdote ſimplici,& ſeculari, ſecus ſi præſbyter eſſet religioſus: quia in illo caſu non diceretur ſimplex fornicatio: ſed ratione qualificationis,&circumſtantiarum diceretur incœſtus,vel adulterium vt concludit Antho.de Butr.in c.ſignificaſti,extra,de adul. & Felyn.in præallegato c.at ſi clerici,& per iſta remanet reprobata opinio gl. in d. l. 2. C. de Epiſcop. & cleric. quæ deciſio facit con-

contra plures, qui pertinaciter asserunt in sacerdote non esse simplicem fornicationem, & malè propter iura superiùs allegata,

De lege autem noui, & veteris testamenti, si quæratur, quæ pœna in illis iuribus erat imposita pro crimine incœstus, respondetur, †quòd apud Deum & eius Aposto- 13
les, crimen illud inter crimina, quæ secundum naturam in carnali libidine exercebantur erat grauissimum: vnde ad Corin. 1. cap. 5. legitur, quòd propter nephandum delictum incœstus Paulus excommunicauit, sathanæq; tradidit illum, qui cognitionem carnalem habuerat cum vxore patris sui, & ita à diabolo fuit vexatus. & habetur Leuitici, 18. cap. vbi dicitur, omnis homo ad proximam sui sanguinis non accedet, vt eius reuelet turpitudinem: quia talis coitus incœstus est, & omnis anima, quæ fecerit de abominationibus, peribit de medio populi. Vnde Deus pro hoc peccato instituit, depræhensos puniri pœna mortis. & idem legitur Leuitici, vigesimo capitu. quòd qui dormierit cum nouerca, vel nuru sua, & ignominiam patris

ſui reuelauerit ambo morte moriantur. Item qui ſupra vxorem filiã matrem eius duxerit, viuus ardebit cum eis, & qui ſcœlus cum matre, aut cũ filia, aut ſorore operati fuerunt, omnes moriantur. Spurcè ergo fecit Caligula Imperator Romanus, qui cum omnibus ſuis ſororibus ſtupri cõſuetudinem fecit: virgo veſtalis capornia propter incœſtum ſuſpenſa fuit, cum his qui corruperant eam: Sextilia & Aemilia etiam virgines veſtales propter incœſtum viuæ defoſſæ fuerunt, vt refert Auguſtinus libro de ciuitate Dei:

Ex prædictis ergo videtis, quomodo pro iſto crimine incœſtus, diuerſa iura, diuerſas imponunt pœnas: tamen quod eſt ſingulare in hac materia non prętermittatis, ſci-
32 licet, † quòd pœna, quę à iure ciuili pro crimine incœſt⁹ infligitur, nõ habet locũ pro incœſtu, poſtea introducto de iure canonico, de quo incœſtu à iure ciuili non erat cogitatum, quia in pœnis non fit extenſio, nec excedunt caſum proprium. c. pœna. de pœnitent. diſt. 1. ex quo in caſibus præmiſſis agitur de odio diuerſorum, iurium & notetis prædictam doctrinam: quia mul-
tis

tis modis incœstus de iure canonico committitur, non specificatis à iure ciuili, quos supra vobis enumaraui: ideò pœna canonum debet fieri puncto, & non secundum pœnam à lege ciuili institutam.

Superest vt videamus, † an istud crimen incœstus sit merè ecclesiasticũ, vel seculare vel mixtũ, breuiter super isto articulo faciatis similem distinctionẽ, quam superius in adulterio feci, & sic quasi per eadem iura, quia si agatur de matrimonio vel de separatione illius vel connexis eiusdem ratione incœstus, & tunc cognitio ad iudicem ecclesiasticum spectat. Sed vbi ageretur de punitione criminis, tunc casus iste absolutè spectaret ad iudicem temporalem, & non ad ecclesiasticum: ex quo non habet pœnam sanguinis, seu iurisdictionem, c. sententiam sanguinis. extra. ne cler. vel monacho, aliter incurrent irregularitatem, quæ decisio limitatur, nisi committens incœstum, esset ecclesiastica persona: quo casu punitio deberet fieri per iudicem cõpetentem iuxta formam supra scriptam. 34

Vltimò quia nouis morbis, noua conuenit antidota preparari, & malè se haben-

tibus, & non ſanis neceſſarius eſt medicus; vt habetur Math 9. cap. & legitur tranſumptiuè in cap. multi. 2. q. 1. ideò ſi incœſtuoſi voluerint euitare pœnam huius criminis,
34 ſalubri remedio vtantur: † quia ſi incœſtus fuerit commiſſus ignoranter in figura matrimonij, ſi poſt quam ſciuerint impedimentum, & ſtatim ante accuſationem, per pœnitentiam à tali matrimonio receſſerint: certè cenſetur receſſum ab illo crimine incœſtus, vt à modo de eo non puniatur, vt eſt caſus in l. ſi adulterium cum incœſtu, in §. idem Pollioni, in verſi. abſtinenti à tali matrimonio pœnam præteriti delicti remittimus: cui concordat tex. in l. qui contra legum mandata, in verſ. ſi cõiunctionem huiuſmodi ſine procraſtinatione dirimerint. C. de incœſt. nupt. ſecus ſi tales incœſtæ nuptiæ ſcienter, & dolosè fuiſſent contractæ: quia iſto caſu non obſtante pœnitentia: non euaderent pœnas legum: vt patet ex iuribus ſupra allegatis,
35 † quod idem habet locum, quando incœſtus eſſet commiſſus extra figuram matrimonij, & ſic in actu fornicationis, tunc licet committens incœſtum ſciuerit coniũctio-

ctio-

ctionẽ fuiſſe inter eos, ſiue non: certè ignorantia non excuſaret eum à pœnis iuris, ex quo à principio dabat operam rei illicitæ: cũ omnis coitus erat prohibitus, & punibilis, citra vxorium ſaltem iure canonico, ideò qui cũ conſanguinea, vel affine coiërit, cautus exiſtat, vt ante accuſationem obtineat abſolutionem: & tutius eſt, vt eam habeat à ſede Apoſtolica, prout faciunt illi, qui ſunt ſuſpecti de hæreſi: quia vt euitẽt pœnas iuris ante capturam, recurrunt ad Papam, vt pleniſſimè iſtum articulum tractaui, in eo tractatu, quem edidi contra Luteranos in 18. quæſtio. principali. Ea tamen ſolet hodie denegari.

Vos autem pro vltimis verbis aduertite,
† quod in foro pœnitẽtiali non ſpectat ad 36
ſimplicẽ ſacerdotẽ pro hoc abſolutionem dare: ſed caſus iſte de conſuetudine eſt reſeruatus epiſcopo, gl. eſt magiſtralis, q̃ enumerat plures caſus epiſcopo reſeruatos, in c. ſi epiſc. de pœn. & remiſſ. in 6. Inciuiliter ergo & dãnoſè faciũt ignorare ſacerdotes,
q oẽs de omnibus abſoluũt: † & licet caſus 37
iſte ſit reſeruatus epiſcopo: tamẽ nõ poteſt ſup inceſtu diſpẽſare: qa eſt de grauiorib',

quod ſecus eſt in adulterio, & in alijs minoribus delictis ſecundum Panor. per illum tex. in d. c. at ſi clerici: licet Nicolaus de Milis in ſuo reportorio, in verbo, diſpẽſare. dicat, quod epiſcopus poteſt diſpenſare ſuper ſimplici incœſtu: † ſecus ſi eſſet in-
38 cœſtus & adulterium ſimul, ſed in iudicando vel conſulendo ego nõ recederem ab opinione Panor. vt dicit incœſtus computatur inter maiora crimina ſuper quibus Epiſcopus diſpenſarę non poteſt.

DE STVPRO. *Rub:*

SVMMARIVM.

1 *Stupri diffinitio.*

2 *Raptus & ſtuprum differunt.*

3 *Coitus meretricalis, ſeu mulieris, quæ plures ad quæſtum recipit iure ciuili, remanet impunitus.*

4 *Stuprum & adulterium, quandoq; pro vno & eodem ponuntur.*

5 *Stuprans virginem, quibus pœnis, ſecũdum legem veteris teſtamenti, & canonicam puniri debeant, tam laici quàm clerici.*

6 *Stuprator, ſi nollit virginem ſtupratam ducerę in vxorem debet corporaliter puniri: nec eum liberat dotis conſtitutio.*

7 *Pater*

7 *Pater licet filiam noluerit dare stupratori, tamen stuprator non liberatur à constitutione dotis.*

8 *Stuprator virginis non tenetur de alijs deflorationibus.*

9 *Stupratores virginum quomodo apud barbaros & lege veteris testamenti puniebantur.*

10 *Virginis iuramento statur contra deflorantem quòd tempore stupri ipsa erat virgo, & stupratori asserenti contrarium incumbit probatio.*

11 *Maritus asserens carnaliter cognouisse vxorem, statur eius assertioni in dubio, & non vxoris: nisi iudicio obstetricũ aliud iudici demonstratum fuerit.*

12 *Præsbyter ex sola confessione mulieris, non venit puniendus: tamen propter diffamationem debet se purgare.*

13 *Officiales ex sola assertione mulieris sacerdotes vexare non debent.*

14 *Laici non possunt esse testes in criminali cõtra clericum, etiam in minoribus constitutum, nisi crimen esset notorium.*

15 *Papa in causa hæresis duobus testibus conuinci potest.*

16 *Stuprator in foro conſcientiæ, & canonico, quibus pœnis puniri debet, distinguitur.*

17 *Stuprator, ſi ſit diſparis conditionis cum ſtuprata, non tenetur illam ducere in vxorem, tamen ei aliter ſatisfacere debeat.*

18 *Clericus ſtuprator quomodo & quibus pœnis puniri debeat.*

19 *Raptus dicitur quando per vim virgo cognoſcitur, & de loco ad locum tranſducitur: stuprum verò dicitur, quando virgo per vim cognoſcitur, ſine aliqua tranſductione.*

20 *Raptor iure ciuili gaudet immunitate eccleſiæ, ſecus de iure canonico.*

21 *Diſpoſitio legis vicæ. C. de rapt. virg. habeat locum in rapiente meretricem.*

22 *Pater tenetur dotare filiam etiam minorem quæ paſſa eſt ſe cognoſci ab aliquo, dum tamen fuerit emendata.*

23 *Mater, quæ fuit meretrix, dum tamen emendata ſit, potest filiam meretricem exhæredare.*

24 *Pater quantumcunq; ſit meretricator, poteſt filiam meretricem exhæredare, & cur.*

25 *Filius ingratus, & ante teſtamentum emendatus,*

datus, non potest postea à patre exhæredari.
26 *Exhæredatio censetur adempta, si filius à patre postea fuerit reconciliatus.*
27 *Rapiens meretricem de eius voluntate non punitur de raptu: quia consensus excusat à pœna, nisi meretrix habuisset iustam causam contradicendi.*
28 *Rapiens honestam mulierem etiam de eius consensu, punitur pœna capitali.*
29 *Meretrix existens in luppanari potest violenter impunè rapi: quia ibi inuita cogitur vendere merces suas, punitur tamen extraordinariè.*
30 *Notarius, aduocatus, syndicus vniuersitatis, procurator, & similes possunt compelli sicut caupo.*
31 *Meretrix cognoscitur in incœssu, & habitu, & cogitur portare aliquod signum vt ab honestis mulieribus dignoscatur.*
32 *Rapiens meretricem non punitur de raptu, si non fuerit secuta copula, sed mitiori pœna.*
33 *Stupri pœna commissi sine violentia, quæ sit de iure ciuili, distinguitur.*
34 *Tutor stuprans pupillam factam adultam deportatur, & eius bona confiscan-*

tur: quia loco patris est.

35 *Commentariensis stuprans illam, cuius custodiam habet in carceribus, siue sit meretrix, siue non, punitur pœna mortis.*

36 *Tutor nec eius filius iure ciuili possunt contrahere matrimonium cum pupilla: secus de iure canonico.*

37 *Lex ciuilis in spiritualibus subijcitur canonibus.*

38 *Raptor iure canonico non prohibetur matrimonium contrahere cũ muliere rapta: secus iure ciuili.*

39 *Deflorans virginem immaturam sine violentia non punitur pœna mortis: deportationis, licet in regno de consuetudine imponatur mors.*

40 *Raptus punitio an ad iudicem ecclesiasticum, vel secularem spectet distinguitur.*

DE quarta specie fornicationis, scilicet stupri videamus, & secũdum Summistas, † stuprum di-
1 citur illicita defloratio virginis, quandocunq; præter matrimonium perpetratur, & ideò si corruptus virginem corrumpat: vel si vir cum corrupta virginitatem corrũpat, vel etiam si vterq; suã virgi-

ni-

pitatem corruperit, & ista est propria diffinitio stupri, quam ponit text. in c. lex illa præteritorum principum, 36. q. 1. † & ista 2
defloratio virginis, dupliciter potest considerari, vno modo, quando fit per oppressionem, vel per raptum virginis renitentis, quo casu propriè vocabitur raptus, & non stuprum simpliciter, & de ista violenta defloratione loquitur expresse Iustinianus Imperator, in l. si quis dicam non rapere. C. de episc. & cler. quæ fuit canonizata in c. raptores, & in c. si quis dicam non rapere. 36. q. 2. Alio modo fit defloratio, quando interuenit consensus virginis, & isto casu habet propriam significationem stupri: sed secundum legistas: stuprum non tantum committitur in virgine, verum etiam cum vidua, & muliere soluta honestè viuente, vel etiam cum puero masculo, vt est tex. apertus in l. stuprum, & in l. inter liberas. §. 1. ff. de adult. & idem tex. in d. §. item lex Iulia. Inst. de public. iudic. & l. inter stuprum. ff. de verb. & rer. signific. vos autem prædictas decisiones Canonistarum, & legistarum ampliate procedere in mulieribus, quæ inhonestè & turpiter viuunt, & à

pluribus quæstum secretè accipiunt: quia in illis committitur stuprum. l. stuprum. ff. de ritu. nupt. licet de iure ciuili pro tali stupro commisso cum muliere turpiter viuente, non imponitur illa pœna, quæ imponitur, quando est commissum cum vir-
3 gine vel vidua, moueor ea ratione, †quia coitus meretricalis, seu mulieris, quæ plures ad quæstum recipit à tali lege ciuili remanet impunibilis, maximè si non cadat in aliam speciem fornicationis, qualificatam, & sic quãdo est vilis persona, talis coitus non dicitur punibilis & accusabilis, secundum leges ciuiles, vt notant Doct. in l. si ea. & in l. qui adulterium. C. de adult. & Bar. in l. si vxor. ff. eodem. nec etiam secundum canones, vt in c. nemo, & in c. meretrices. 32. q. 4. quia illa iura procedũt quo ad pœnam spiritualem, & non quo ad temporalem, in consi. 148. incip. Mæuium, & hoc est verum, quòd maritus accedens solutam, non potest accusari de adulterio, tamen tenetur de stupro, & poterit accusari, ex quo non poterat esse concubina, secundum Saly. in d. l. 1. de adult. & in l. 1. de concub. licet quandoq; promiscuè lex ciuilis

adul-

adulteriũ &ſtuprũ vnũ pro altero accipiat, d.l.inter liberas. Stuprũ enim in lege veteris teſtamenti, interdũ pro adulterio ponitur, vt habetur Geneſ. 39.c. in verſi. Ioſeph autem ſollicitatus ab vxore Pharaonis, vt ſecum dormiret, ille autẽ recuſauit ſtuprũ.

Poſtquam viſum fuit, quid dicatur ſtuprum, & cum quibus committitur, reſtat, vt videamus, qua pœna ſit imponẽda pro tali delicto. Breuiter de lege veteris teſtamenti: ſi quis ſeduxerit, id eſt, decœperit vir ginem † nondum deſponſatam, & cum ea 4
dormierit, dotabit eam & habebit vxorẽ. ſi verò pater virginis dare noluerit, reddat pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere cõſueuerunt, hæc verba ponuntur Exodi. 22.ca. quæ ſunt canonizata, nihil addito, nihil mutato. in c. 1. de adult. dubitatur, ſi clericus virginem ſtuprauerit an liberetur à dotis præſtatione, ſi iudici oſtendat, vel probet liberationem, vel remiſſionem eius factam ab ipſa puella, videtur ꝙ ſic: quia cũ ſit ſtatutũ in fauorẽ puellæ poteſt renũciare illi, & ſic clericũ liberare ſi ſui iuris eſt, aliàs nõ valeret præiudiciũ patris, ad quẽ pertinet dotare filiã, & iſtud

puto verum, dummodo liberatio non sit facta metu vel dolo, aliàs non valeret, quod notandum est: quia præstaretur ad præstationem dotis, non obstante liberatione. Ex quibus iuribus elicitur, quod qui stuprauit virginem tenetur damnum re-
5 sarcire † modo, quo potest: quia cum non possit virginitatem restituere seu reparare, tenetur eam dotare, & cum ea matrimonium contrahere, quod si contrahere noluerit vel non possit, compelletur præstare dotem, vt alij nubere possit, & sic non tantum consideratur defloratio: sed etiam cõsideratur incommodum profecturum ex defloratione: quia non ita faciliter reperiret virum, cum quo possit matrimonium contrahere: sed quid si filia à clerico stuprata inueniat maritum eiusdem qualitatis, & conditionis, ac si esset virgo, an isto casu teneatur ad dotãdum, videtur quod non, cum illa in hac non patiatur damnum, tamen propter deflorationem nupserit viro deterioris conditionis, esset ei satisfaciendum arbitrio iudicis. Et ideò si pater voluerit
6 filiam stupratori dare, † & ipse nollet eã accipere corporaliter debet castigari, nec

eum

eum liberabit constitutio dotis, & nihilominus à communione sacramentorum priuatus, in monasterio detrudatur pro pœnitentia salutari peragenda de quo egredi non debet sine licentia, c. peruenit. extra de adulter. hæc ergo pœna inducta iure canonico mitigat pœnam legis ciuilis, † & licet pater noluerit dare filiam stu- 7
pratori: tamen stuprator non liberabitur à constitutione dotis, vt supra dictum est.
† addite prædictis, quod stuprator virginis, 8
non tenetur de alijs deflorationibus secundum Doctores in §. omnes. Insti. de actio. licet in hoc theologi non concordent.

Præterea deuteronomi. 22. c. habetur,
† quod virgo corrupta præcipitur lapidari, 9
insuper apud Saxones lex fuit, vt virgo spõtè deflorata, viua sepeliretur: & violator super ipsam suspendi debebat. sic etiam apud Barbaros lex fuit, vt virgo fornicaria, seu spontè grauidata, de monte altissimo præcipitaretur, eiusq; violator capite truncaretur, habetur etiam in prologo hystoriæ Rom. de quadam, quę cum genuisset filios secundum legem viua fuit sepulta.

Sed quid si stuprator, neget filiam fuisse

virginem: filia autem dicat contrarium cui ſtandum ſit, in dubio Panorm. in d. c. 1. de adult. dicit, quod Doctores communiter tenent, quod patri non incumbit probatio, quod filia ſtuprata fuiſſet virgo tempore ſtupri, nec etiam filiæ incumbit probatio: quia iura præſumunt illam fuiſſe virginem, ex quo habebatur pro virgine, niſi contrarium probetur. c. 1. vt eccleſiaſtica beneficia, & in c. continebatur. de ſponſat. impub. quia virgo præſumitur ſemper ſeducta & decœpta. quia ſi non eſſent hominum inſidiæ tantum facinus non perpe-
10 traretur. l. vnica. C. de rapt. virg. † imò ſtaretur aſſertioni puellę cum iuramento cōtra deflorantem, quod tempore ſtupri erat virgo, vt concludit Cardinal. Florentinus in d. c. 1. & Alex. in conſi. 229. in 6. volu. tamen aliud eſt in marito ſecundum Hoſt. in tit. de probat. in §. fin. vbi ex pluribus con-
11 cludit, † quod ſi maritus aſſerat, carnaliter cognouiſſe vxorem ſuam, & vxor dicat cōtrarium, iſto caſu ſtabitur dicto viri, & non vxoris, cum vir dicatur caput mulieris. c. ſi quis acceperit, 33. q. 1. quia in dubio ſequenda eſt illa opinio, quæ facit pro conſerua-
tione

tione matrimonij: sed dicta opinio Host. procedit, nisi iudicio matronarũ, seu obstetricũ contrarium cõstaret, scilicet quod vxor nunquam à marito cognita fuit: sed adhuc permanet virgo, tunc reiecta assertione, viri staretur depositionibus obstetricum, & hanc opinionem sequitur Hypolitus de Mar. in rub. C. de probat. nec similiter creditur asserenti se fuisse adulterã per sacerdotem, nec ex tali assertione debet præsbyter puniri, c. significasti. de adulter. vbi dicitur, quod ad solam confessionem mulieris asserentis, se fuisse carnaliter cognitam à sacerdote non venit puniendus: sed quia de tali crimine est diffamatus, debet se purgare, †quod si purgationem fece- 12
rit, debet absolui & dimitti in pace, si verò in ea defecerit, debet ab officio suspendi. † Inciuiliter ergo quidam officiales 13
Episcoporum, qui ex sola instigatione mulieris dicentis, se fuisse violenter cognita à sacerdote eum diuersis scripturis inuoluunt, & molestant: quod si ita faciunt inciuiliter procedunt: pluribus rationibus, prima: quia est mulier: ideò faciliter posset ab exploratoribus

ſeduci: modò dicit vnum, modò aliud, nec eſt conſtans in factis, vel dictis, c. forus, de verb. ſign. Secunda ratio, quia ipſa eſt ſola in ſua depoſitione, & ideò vni ſoli non creditur, quantumcunq; ſit idoneus, c. licet, de teſtibus. & vox vnius, vox nullius. Tertia ratio, quia mulier, quæ deponit contra præſbyterum erat particeps criminis, & confitebatur delictum ſuum, & ſic allegabat ſuam turpitudinem: ideò huic confeſſioni ſtari non debet, vt habetur in c. 1. de confeſſ. & notatur in c. veniẽs, extra de teſt.

14 Præterea † laici in criminali non poſſunt eſſe teſtes conrra clericos. c de cętero. de teſtib. quod procedit etiam contra clericum in minoribus conſtitutum, niſi crimen eſſet notorium, c. pen. de pur. c. & dicit Paul. de Caſtro. in l. iudices, C. de iudic. quod in cauſa criminali clericus de delicto non poteſt duobus teſtibus, & ſic in criminali duo teſtes contra clericum non ſufficiũt ſuis alijs præſumptionibus: ſed Card. in d. clem. 1. §. verum. in prima quæſtione tenet contrarium, quod etiam in caſu hæreſis ſufficiunt duo teſtes, propter regulam generalem, quæ dicit, in ore duorum vel

trium

trium, stat omne verbum, & ista est vera opinio, pro qua facit gloss. in c. præsul. 2. q. 4. 15
quæ tenet, † quòd contra Papam sufficiunt duo testes, quam gloss. sequitur Felyn. in c. quoties. in 1. col. de testibus.

Concludite ergo resolutiuè in hoc pũcto quotidiano, circa quem iudices ecclesiastici malè aduertunt, secundum Angel. de clauasio. & Siluestrum, & alios Summistas in §. stuprum. quod in foro conscientiæ, si quæratur, an stuprator teneatur, & ad
quid, † distinguite, quod aut violauit virgi- 16
nem volentem, & tunc non tenetur, ex quo non est seducta. Si autem filia fuerit seducta, vel ad hoc tracta fuerit, inuita videlicet per promissiones, & ficta mendacia isto casu confessor in pœnitentia debet ei iniungere, vt ad arbitrium boni viri eidem defloratæ satisfaciat, vel saltem cum ea componat de aliqua quantitate pecuniæ, vel alteri⁹ rei, vt possit facilius cum aliqua matrimonialiter copulari, & si cũ ea ꝓmiserit cõtrahere ad hoc, vt possit extorquere copulam, prout plures faciũt, debet obseruare promissionem suam, licet sit simplex, ergo multò fortiùs debet illam adimplere,

ſi iurauerit ſecũdũ Archidia, in loco ſuprã allegato, quæ deciſio ſecundũ Summiſtas limitatur, vt procedat, quando ſtuprator,
17 & ſtuprata, eſſent perſonæ æquales: † ſecus ſi eſſent diſparis conditionis, puta, quia vir eſſet nobilis, vel homo conſtitutus in dignitate, & mulier eſſet pediſequa vel alia plebeia, quo caſu erit imputandum mulieri: quia debuit cogitare, quod vir talẽ promiſſionem faciebat in fraudẽ: ideò poterit petere remiſſionem promiſſi. Tenebitur tamẽ ei aliter ſatisfacere ſecundũ ſuam qualitatem & indigentiam mulieris: & dicit Abbas, in d.c.1.in 4. notabili, de adulte. quòd deflorans virginem, debet ſibi conſtituere ampliorem dotem: quàm ſi non fuiſſet deflorata: quia virginitas dicitur ſecunda dos, ſi verò ſtuprum eſſet commiſſum, cum vidua muliere honeſtè viuente, certè arbitrio iudicis imponatur ſibi pœna pecuniaria, ſecundum conditionẽ perſonarum & qualitatem facti, & ſic diſpoſitio d.cap.1.de adulter. quæ loquitur in ſtupro virginis, non habet locum abſolutè in vidua ſtuprata.

Si verò quæratur, qua pœna debeat puniri

niri clericus, pro ſtupro de iure canonico, 18
†dicite, quod antiquitus ſecundum cano-
nes Apoſtolorum pœna ſtupri, vel etiam
ſimplicis fornicationis erat depoſitionis.
c. præſbyter quanquam. 82. diſtin. ſed bea-
tus Silueſter Papa, conſiderans naturam
humanam eſſe multùm fragilem, & quòd
pauci à tali vitio carnis ſunt abſtinẽtes, vo-
lens moderare ſententiam Apoſtolorum,
ſtatuit, vt clericus pœniteat per 10. annos
ſecundum formam tradita, in d. c. præſby-
ter. vel veriꝰ dicatis, prout ſupra dictũ fuit,
in adulterio, ꝙ pœna ſtupri, hodie cõmiſſi
per clericum eſt ſolum quod pœniteat per
ſeptẽ annos, ſicut & cæteri laici ſtuprũ cõ-
mittentes. Sed noſtris temporibus iſtæ pœ
næ pœnitentiales non ſeruantur, cũ rema-
neant in arbitrio ſacerdotis. Si verò quæra-
tur, qua pœna debeat puniri clericus in fo-
ro contentioſo, variæ ſuper hoc fuerũt ſen-
tentiæ canoniſtarũ, quidam dicunt, præce-
ptor Ioannes Andreæ ꝙ ex quo clericus nõ
poteſt ſtupratã ducere in vxorẽ, debet cor-
poraliter caſtigari ꝑ tex. in c. ꝑuenit. in verb.
corporaliter caſtigatꝰ, ext. de adul. q tex. ge-
neraliter loquitur: ergo debet intelligi tã in

clerico quam in laico. Alij autem dicunt, quòd ex quo clericus non poteſt contrahere matrimonium, cũ illa, quam ſtuprauit poterit cogi ad ſibi conſtituendum dotem, hoc poterit ſibi imponere pœnam pecuniariam: quia propter illam clerici faciſius retrahentur à talibus exceſſibus, quã pro cæteris pœnis ſpiritualibus; quia ſacerdotibus ſicut ſenes & mulieres regulariter ſunt auari & ambitioſi, in acquirendo & retinendo, c.1. in verſ. propter ſacerdotum auaritiam, extra, de decimis, & in l. ſi ego. ff. ad Velleian. & vlterius pro vero ſtupro in virgine commiſſo clericus patietur pœnam depoſitionis, maximè ſi poſt admonitionem canonicè per ſuum ſuperiorem non deſiſtat, & iſta eſt communis ipſi patri opinio, quam ſequitur Panorm. in præallegato c. peruenit, & in d.c. dubitatur ſi virgo ſe obtulit ſponte clerico, an hoc caſu teneatur, reſponde, quod quantum ad pœnam criminalem imponendam clerico, propter ſtuprum non excuſaretur: etiam probata voluntate puellæ: non enim voluntas conſilij criminis debet excuſare à pœna delicti, quãdo culpa illius non conſiſtit

ſiſtit in ſola voluntate actus, ſed in reprobatione ipſius, ſed quantum ad præſtationem dotis, videtur quod nō teneatur probato, quod non fuerit ſeducta, vt tenet Aſtenſis in ſua ſumma, & Silueſter ibidem in verbo, luxuria, verſi. quinto quod iſto caſu clericus non teneretur præſtare dotem, etiam in foro conſcientiæ, multò minùs tenebitur in foro contentioſo, iſtud limitatur non quantū ad damnum & intereſſe non patris dictæ puellę: quia pater virginis accuſaret clericum de ſtupro ſuæ filiæ, certè teneretur ei ſatisfacere de damno ſeu æſtimatione damni ipſi patri prouenientis ex defloratione ſuæ filiæ: quia ex quo fuit deflorata, licet voluntariè in ea dotanda requiritur maior quantitas pecuniæ, ideò clericus teneretur ad illud, maius teneretur etiam pro iniuria illata patri, ex defloratione ſuæ filiæ, at cler. & hic vt clericorū, extra, de vita & honeſt. cler.

Sed ſecundum leges ciuiles, quæ pœna imponatur pro ſtupro, diſtinguite, aut ſtuprum violenter fuit commiſſum, & tunc propriè dicitur raptus, & non ſtuprum abſolutè: quia raptus non dicitur ſine violen-

tia addo, quod ſi quis verbis blãdis ſeducat virginem vel viduam, nõ incidit in pœnã raptus, vt habetur in l.vn C. de rap.virg.& in c.de raptor. 36.q.1. de iure ciuili punitur pœna capitali, de iure canonico punitur pœnis ſupra adductis: tamẽ propriè loquẽdo ſecũdum terminos legales, raptus & ſtu-
19 prum ſic differũt: †quia raptus virginis dicitur, quãdo per vim rapitur, & de loco ad locum tranſducitur, vt in l. ſupra ellegata, & notatur in l.qui cœtu. §. qui vacantis. ff. ad legem Iulia.in l. de vi publica. ſed ſi virgo cognoſcatur per vim, iſto caſu propriè diceretur ſtuprum & non raptus, l. mariti lenocinium, circa fi. verſi. qui per vim ſtuprum intulerit, ff. de adult. & tradit Guido Papæ in ſingul.1007.incip.raptus virginis, & Plenus.ſing.569. incip. cũ quæritur, vbi ponit plures diſtinctiones, quomodo raptores virginum, aut aliarum honeſtarum mulierum puniuntur, & ſic videtis, quod raptor grauius punitur, quam ſtuprator,
20 †vnde licet raptor de iure ciuili non poſſit capi, nec extrahi de eccleſia, vt eſt caſus in l.præſenti, in verbo, nullos pœnitus. C.de ſacroſanct. eccleſ. tamen ſecus eſt de iure cano-

canonico.c.inter alia,& ibi gl.hoc not. extra,de immunitate eccleſ.cui concordant tex.de iure authentic.in §.neq; homicidis, in auth.de mandat.principum,quod ſecus eſt in ſimplici ſtupro. pro quo non debet quis extrahi ab eccleſia.& vltra pœnas iuris ſtatutum eſt, quod raptor incurrit perpetuam infamiam,meritò à teſtificando repellitur, & iſtud inductum eſt in odium criminis.c.conſanguineum, 3.q.4. ita notat Bartholomæus Cœpola,in l.1.in §.furti. ff.de his qui notantur infam.

Viſo quomodo committatur raptus, & qua pœna inducta, ſi pro tali delicto videamus, an diſpoſitio legis vnicæ de raptor. virgin. habeat locum in rapiente meretricem, ſicut is qui rapit virginem vel viduam, aut aliam mulierem honeſtam: & breuiter ſuper hoc paſſu Doctores multum intricant. quia Bald. in d. l. raptores. C. de epiſcop. & cleric. in 1. coll. in verſicu. hoc tamen fallit in meretrice: videtur abſolutè tenere, quod rapiens meretricem, vel illum, quæ cauſa libidinis plures admiſit, quàm impropriè concubinam appellamus, non incidit in pœ-

nam prædictæ legis vnicæ de raptor. virgi. quæ est pœna capitalis, allegat gl. in §. item lex Iulia, in verbo, viduam, Instit. de publ. iud. quæ literaliter dicit, quod si quis stuprauerit meretricem vel cõcubinam non punitur pœna stupri, propter verbum honestæ venientem positum in illo tex. & idẽ gloss. in d. l. vn. in verbo, honestarum: C. de raptu virginum. quæ dicit, quòd pœna illius legis non habet locum in meretricib' raptis, propter verbum honestarum: ergo à contrario sensu si mulieres raptæ sint meretrices, & inhonestè viuentes certè raptores non incident in pœnam illius legis, & allegat duo iura, primo tex. in l. q̃ adulteriũ ff. de adul. & in l. verũ si meretricẽ. ff. de fur.

Paulus de Castro aliter distinguit, quod aut ista meretrix, quæ fuit rapta, erat mari-
22 tata, † & tunc illam rapiens, tenetur de raptu: quia in ea committitur adulterium, sicut in honesta muliere. l. si vxor. in princ. ff. de adulter. ergo etiam raptus committitur, ex quo est qualificatus, cum adulterio: & in hoc nulla videtur dubitatio, si verò talis meretrix violenter cognita, & contra eius voluntatem: non erat nupta, & tũc pro

procedit opinio dictarum glossarum, vt rapiens non puniatur de raptu. Alia fuit distinctio Guilielmi, de Cugno. in d.l. raptores, quod aut meretrix rapta erat perseuerans in meretrico & tunc procedat opinio dictarum glossarum, scilicet vt non puniatur de raptu: quod secus est si in meretricio non perseuerauerit, maximè tempore raptus. quia isto casu teneretur de raptu, quando quidem raptus in meretrice non cadit. argu. gloss. 1. l. vnic. C. de raptor. arg. tex. l. verum. de furt. Alia fuit opinio Salyceti, & sequentium in pręallegata lege vnica. quam puto esse veriorem, qui pleniorem facit distinctionem. & quàm ibi refert & sequitur Hypolitus de Marsilijs, quòd aut talis mulier rapta desierat esse meretrix, quia tempore quo fuit violenter cognita, incœperat honestè viuere, illam & pœnitebat tenuisse talem vitam impudicam. & omni die cum alijs honestis mulieribus conuersabat fugiendo consortia tam virorum, quam mulierum, inhonestè viuentem, & isto casu contra raptorem habere locum dispositio pœnalis. d. l. vn. quia inspicitur qualitas, quę inerat tempore de-

licti,& sic propter pœnitentiam, de ea iudicatur,acsi nunquam fuisset meretrix,sed tempore honestè vixisset,iuxta regulam iuris, quæ dicit, quod cessante causa cessare debet effect⁹.c.cũ infirmitas corporalis de pœnit.& remiss.& in d c.cum cessante,in l. adigere.§ quamuis. ff. de iure patronatus, &istam distinctionem Salyc.& aliorum sequacium ex pluribus confirmat Hypo. de Mar. in præallegata l. vnica.

Primò per singulare dictum Speculatoris in titu. qui filij sint legitim. in §. pen. in versic.quid si filia peccauit.& in versi.quid si pœnitentiam egerit, quem sequitur Bal. in l.fina. C.de dotis promissio. vbi conclu-
23 dunt,† quòd quamuis pater secundum leges ciuiles non teneatur alere vel dotare filiam intelligere minorem , quæ passa fuit se carnaliter cognosci ab aliquo: tamen si filia pœnituerit, & ad vitam laudabilem reuersa & emendata fuerit, & in ea appareãt signa pœnitentiæ, debebit alimentari & dotari à patre: quia cessat causa, propter quam dos, & alimenta denegabantur: & istud dictum sequuntur canonistæ, in c. quintauallis de iureiurand. & est singularis li-

ris limitatio ad not. Baldi. §. causas, vt cum de appellat. cognosc. colum. 8. quia humanum est peccare, angelicum est emendare, & diabolicum perseuerare. Secundò hæc opinio Salyceti comprobatur per singularem doctrinam, quam tradit Bald. in l. filiam. C. de inoffi. testam. quem sequitur Raphaël Fulgo. & Iason, in l. in arenam. C. eodem titulo. vbi concludunt per illum textum, † quòd mater meretrix non potest 24
filiam meretricem exhæredare, ex quo laborat eodem vitio: quia quod in alio reprobo, in me approbare non possum. l. in arenam. C. de inofficioso testamento, & ibi Scriben. tamen si mater sit emendata, & reducta ad honestam & pudicam vitam poterit filiam propter meretricium exhæredare, aduertite tamen quod decisio Bal. Saly. & Raphaëlis Cremensis & Iasonis, quæ loquitur in meretrice, non habet locum in patre, filiam suam meretricem poterit exhęredare, quantumcunq; ipse sit meretricator, † ratio est: quia in muliere 25
maior castitas requiritur, quã in viro. l. pẽ. C. de Orphicia, prout. not. gl. in l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nupriarum. ter-

tio confirmatur per singularem doctrinã Iasonis,in d.l.in arenam, quam habuit ab Alexandro,in l.1.ff.solu.matrimo.quòd licet filius propter ingratitudinem possit à
26 patre exhæredari,†tamen si viuo patre,vel ante testamentum fecerit pœnitentiam, & fuerit emendatus, non poterit à modo à patre exhæredari,& istud in tantum procedit secundum Bart.in l.3.§.fin. ff. de adi-
27 mend.legat.† quod si filius post exhæredationem fuerit reconciliatus, à patre exhæredatio censetur adempta, & sic remanet, opinio Salyc.exemplificata, quod si meretrix tempore raptus erat emendata, tunc enim rapiens incidit in pœnam raptus.

Si verò talis meretrix tempore raptus,
28 non desierit meretricari,† & tunc si ipsa cõsenserit,raptus non punitur de raptu propter villitatem vitę:quia consensus mulieris excusat à pœna illius legis talem rapientem:quòd limitatur nisi mulier, quæ consensijt, haberet iustam causam contradicendi,scilicet, propter affinitatem, vel cõsanguinitatem,quo casu non obstante cõsensu puniretur de raptu, & in hoc mere-
29 trix differt ab honesta muliere,† quę si fuerit

rit rapta per vim de domo ſuorum parentum contradicentium, licet ſit de voluntate mulieris, nihilominùs rapiens non euadet pœnam capitalem à pœna raptus, vt in terminis tradit Mattheſilanus in notab. 100. incip. nota text. quem pauci ſciunt, quod iſta deciſio facit contra illos, qui filias à domo parentum ſubtrahunt, & quò volunt, ducunt, licet filia dicat, quòd ipſa eſt contenta, & quod hoc fecit de ſuo conſenſu: nihiominùs rapiens punietur pœna mortis.

Sed quid ſi meretrix violēter fuerit rapta ſine ſuo conſenſu, an habeat locum pœna raptus. Breuiter Guilielmus de Cugno diſtinguit, quòd ſi talis meretrix habebat iuſtam cauſam contradicendi: quia dicebat ꝙ ipſa volebat pœnitere, & redire ad honeſtam vitam, iſto caſu talis rapiēs teneretur, de raptu: aliàs ſecus. Sed Saly. in d. l. 1. dicit, quod communis opinio eſt cōtra Guilielmū de Cugno, quia illud mulieri nō prodeſt rit ſi dicat ſe velle pœnitere, prout faciunt iſtæ meretrices, q̄ de nocte riblātur ab ſcholaribus: ratio eſt ſecūdū Hypolitū: qa cōtradictio oppoſita oppoſiti vel præſumpti, nō

admittit illam pœnitẽtiam verbalem, niſi aliter appareat de ſignis pœnitentiæ.

Et ſi quæratur, quomodo cognoſcetur, quòd meretrix deſierit meretricari? reſpõdetur, quòd hoc cognoſcitur ex duobꝰ, primo ratione loci: quia ſi habitet, & conuerſetur in loco, in quo aliæ meretrices ſolent conuerſari, in dubio iudicabitur meretrix: puta: quia moratur in luppanari, vel alio
30 ſimili loco. † Ideò etiam inuita cogitur vẽdere merces ſuas, prout dicimus de aduocato, & procuratorę, & ſyndico vniuerſitatis, & notario, qui etiam inuiti poſſunt cõpelli ad officium procurationem patroci-
31 nium & inſtrumenta ſuſcipiendum, † ſicut caupo, hoſpes tabernarius, & Doctor, qui inuiti coguntur hoſpites recipere, & conſulere, vt in terminis tradit dominus De-
32 cius, in regula inuitus. ff. de reg. iur. † Secũdo meretrix cognoſcitur ratione habitus, vel inceſſus, vt eſt caſus in l. apud Labeonem, in §. ſi quis virgines. ff. de iniur. quæ allegatur ad hoc, quòd talis quis eſſe præſumitur, in quo habitu reperitur, vnde ſicut Iudæi & Saraceni coguntur portare aliquod ſignũ, per quod à cæteris Chriſtianis diſcer-

discernãtur, c. in nõnullis prouincijs, extra de Iudæis. sic etiam meretrices possunt cogi portare aliquod signum, vt ab honestis mulieribus possint cognosci, secundum Bald. per illum tex. in l. mimæ, C. de episc. audien. quem sequitur dominus Decius, in regula semper in contractibus. de regu. iur. Annotate insuper, quod licet rapiens meretricem repertã in loco & habitu supradictis, non puniatur regulariter de raptu, secundum Bart. in d. l. verum. si meretricem, in fi. & Pau. de Castro, in consi. 306. incip. viso dicto statuto: tamen venit puniendus extraordinariè, hoc est, arbitrio iudicis, & actione iniuriarum tenetur, & illa iniuria posset adeo esse atrox, quòd iudex, inspecta qualitate delicti, & conditione personarum, posset arbitrari inclusiuè vsq; ad mortem, & istud dictum singulare refert Mathesilanus in 102. notabili. incicip. nota vnũ quod solent vulgares dicere.

Sed an rapiẽs mulierẽ puniatur de raptu, si nõ fuerit subsecuta copula carnalis: distinguite, ꝙ aut raptor nõ potuit, licet tentauerit: & tunc isto casu punietur affectus, licet nõ sequatur effect⁹. † Si verò raptor noluit, 33

licet potuiſſet: quia ipſum pœnituit commiſiſſe tantum nephas, & tunc non puniretur de raptu, ſed alia mitiori pœna, ſed an maritus, vel ſponſus puniatur de raptu, & quid è conuerſo, ſi mulier rapiat virum, videte plenè per Doctores in d. l. vn. & in præallegata l. raptores.

Poſtremò deueniamus ad ſecundum membrum diſtinctionis, ſcilicet, quando ſtuprum eſt commiſſum, ſine violentia, &
34 tunc ſi quæratur, † quæ ſit pœna ſtupri, de iure ciuili reſpondetur, quod ſi ſtuprator ſit nobilis, vel aliàs ſit honeſta perſona punitur confiſcatione dimidiæ partis bonorum ſuorum. Si verò ſit humilis ſeu vilis conditionis, & iſtò caſu ex lege Iulia coërtione corporali affligetur: quia fuſtigabitur, & nihilominùs in exilium mittetur, hoc eſt, relegabitur: extraordinariè autem ſtuprans vel perſuadens, punitur vltimo ſupplicio, vt eſt caſus, in l. 1. in verſic. perfecto flagitio capite punitur. ff. de extraordinarijs criminibus: & prædictam diſtinctionem ponit Imperator. §. item lex Iulia, in verſi. honeſti publicationem partis dimidiæ bonorũ: humiles autem, Inſt. de publ. iud.

iud.& licet secundum iura Codicis pœna adulterij sit immutata in pœnam mortis per l. quanuis. C. de adulter. tamen in stupro iura antiqua remanent incorrecta, prout supra fuit dictum de adulterio,& incœstu, vt notabiliter tradit Alex. de Imol. in consi.229.incip. ponderatis in 6. vol. ex quibus resultat communis opinio, quòd pro stupro non imponitur pœna mortis; quæ decisio secundum glo.in d.§. item lex Iulia.non procedit in casibus certis.

Primus est in tutore stuprante pupillam factam adulteram, cuius tutelam gessit, †quia pro tali stupro punietur pœna deportationis cum publicatione omnium bonorum suorum casus est.in l.vnica. C.si quis eam cuius tutor. vbi dicitur, quod si tutor quondam adultam stuprauerit, debet deportari omnibus bonis fisco applicatis : ratio redditur in promptu secunnum Doctores, ibi, quia tutor est loco patris, & principaliter datur personæ, vt eam doceat in bonis & honestis moribus, & non in luxuriam,& vita impudica:vnde Hieronymus ad Demetriadem virginem, ait animam in teneris annis esse instruen- 5

dam diuinis eloquijs, ac verbis, & factis castis, vt corruscante verbo Dei astuciæ diaboli repellentur, & vt adolescens resistere, sciat hosti, quem pro residuo vitæ habiturus est. Secundo idē dicendum est in cōmētariēsi, h.e. custode carcerū stuprāte illam, quam conseruat in carceribus, quia per similem distinctionem punietur pœna, quā patitur tutor cognoscens quōdam pupillam suam, vt not. in l. fin. & per totum tit. C. de custod. reorum. † vos autem dicite,
36 quod si custos carcerū maximè regiorum carnalitar cognoscat incarceratam, debet puniri pœna capitali, & ita concludit Guido Papæ, in decisio. 448. incip. si incarceratus per sententiam iudicis, qui allegat Ioannem Fabr. hoc dicentem in præallegato §. item lex Iulia, vbi dicit, quod pœna illius de consuetudine est mors, siue incarcerata sit meretrix, siue non.

Ex præcedenti decisione posset suboriri dubitatio, ex quo tutor cognoscens carnaliter illam, cuius tutelam gessit, punitur pœnis supra adductis. Sed an saltem prohibeatur contrahere matrimonium cum eadem pupilla sua? respondetur, quòd sic.

l. si tutor. vel curator. C. de interdicto matrimonio: vbi dicitur, quod si sibi, vel filio suo eam collocauerit matrimonio ipso facto ex dolo præsumpto, incurrit infamiam, quoniam præsumitur talem contractum fecisse: vt ratione fraudis commissæ non reddat administrationem tutelæ, vel curæ, nisi pater filiæ contrarium disposuisset, l. si pater. C. eodem titulo. † Ista decisio procedit de iure ciuili: secus de iure canonico, quo iure non prohibetur matrimonium inter tutorem, vel eius filium & pupillam. & ideò succedit communis regula, quod quando ius ciuile & canonicum contrariantur in matrimonialibus, aut alijs spiritualibus, tunc iuri canonico & non ciuili standum est, cap. per venerabilem. extra, qui filij sunt legit. & in c. si diligenti, extra, de foro competenti. & secundum tale ius matrimonia regulari debent, c. debet, de bigamis, & dicit tex. in §. hinc colligitur. 2. quæst. 3. quod hodie matrimonia reguntur iure poli, & non iure fori, & in his, & in alijs similibus sacræ leges non dedignãtur imitari sacros canones, c. pen. & c. fina. de 37

ſecund.nupt.& in c.clerici,de iudic,& in c. 1.de oper.noui nuntia. & dicit tex. in auth. vt clerici apud proprios epiſcopos. circa
38 finem.†quòd in cauſis ſpiritualibus lex ciuilis ſubijcitur canonibus: quia effectus iſtorum iurium tendit ad diuerſum finem; quoniam finis iuris canonici eſt, euitare peccatum.& Deo animas lucrifacere. Sed finis iuris ciuilis tendit ad bonum publicum,vt notat gloſſ. & ibi Doctores in c. cũ contingat,extra.de iureiurand.concludite ergo in ſumma,quòd ſi tractetur, & vertatur dubium circa permiſſionem,vel prohibitionem matrimonij,ſtamus canonibus, & non diſpoſitionibus legum ciuilium, vt notatur per Archi.35.q.5.

Ex quibus multa inferũtur primo,quod licet raptor ſecundum leges ciuiles: non poſſit cõtrahere matrimonium cum muliere rapta,vt habetur in d.l. vnic. de raptu virginum,& habetis rubr. expreſſ. in auth. de raptis mulieribus, quæ raptoribus nu-
39 bunt,collatio.9.†tamen de iure canonico inter eos nuptię non prohibentur contrahi,c. cum cauſam.&,c.fin.extra,de raptor. & habetur expreſsè in cap. tria. & in cap.

de puel-

de puellis, & in c. deniq;. 36. q. 2. secundò infertur, quod licet rector prouinciæ non possit de iure ciuili contrahere cum prouinciali, vel filiusfamilias non possit contrahere sine consensu patris: tamen de iure canonico matrimonia cum talibus licitè contrahuntur: & ideò iura ciuilia, quæ dicunt patrem posse exhæredare filium, vel non debere dotare filiam, qui vel quæ nupsit contra eius voluntatem, non habēt locum, secundum canones, quibus in hoc secundum iura superius allegata standum est, & etiam in pluribus alijs, in quibus canones contradicunt legibus, vt in alienatione fundi dotalis, & in pactis de non succedendo, & in coniugibus secundò nubētibus, & in renuntiatione Velleiani, & in crimine hæresis, in quo tanquam in re spirituali stamus iuri canonico, ita quod iudices temporales, directè vel indirectè se intromittere non debent, c. vt inquisitionis negocium. §. prohibemus. de hęreticis, in 6. vel si agatur de separatione matrimonij, vel de cęteris impedimentis matrimonialibus. in prædictis casibus esset standum canonibus, & non legibus ciuilibus.

Dubitatur vlteriùs, qua pœna veniet puniẽdus ille, qui corrupit seu deflorauit virginẽ immaturã, & sic minorẽ duodecim annorum, an debeat puniri stupri, vel raptus pœna. Breuiter Bald. in l. si quis dicam nõ rapere. in fin. colum. C. de episc. & cler. vbi recitat opinionem quorundam antiquorum, qui concludebant in hoc: quòd corrumpens puellam nondum viripotentem debeat puniri capitali pœna, ac si delictũ fuisset consummatum: quia in isto crimine raptus, attenditur voluntas cum aliquo actu intrinseco, licet actus ille non deuenerit ad effectum, & sic in delictis atrocioribus, affectus punitur, licet non sequatur effectus, d. l. si quis non dicam rapere. propter verbum, attentare, positum in illo tex. quia in talibus delictis, & alijs maioribus, vel similibus, tractatus habetur pro facto, vt singulariter determinat Cardinalis Florentinus in Clementina, pastoralis, in verbo, tractauerat, de re iudicat. pro quibus facit gloss. notabilis, in c. nullus Episcopus, in verbo, pretium exigat, prima quæst. 1. quæ dicit, quod in detestationem criminis simoniæ, conatus punitur, licet non fue-

fuerit ſecutus effectus, quæ gloſſ. facit contra illos beneficiatos, qui dietim mercantur, & in electionibus voces ſuas dant, vt alia conſequantur beneficia, & cæteros faciunt tractatus ſimoniacos: tales enim conatus, ſeu tractatus, quoad ſe, inducunt veram ſimoniam, & irregularitatem: vnde refert Bart. in l. 1. ff. de parricidijs. quod monachi Sancti Petri conati fuerant dare venenum Abbati, tamen hoc facere non potuerant, nihilominus debebant puniri, ac ſi verè fuiſſet ſecutus effectus, & notetis tex. in d. l. 1. qui non reperitur alibi, in verſ. præterea, qui venenum emit, vt patri daret, quamuis dare non potuit: & lex illa allegatur ad hoc, quòd pro veneno præparato, debeat quis puniri, ſicut pro dato, & ſic remanet firmata opinio illorum antiquorum, quod corrumpens virginem immaturam, venit puniendus de raptu, & ſic pœna capitali.

Alia fuit opinio Guilielmi de Cugno, in d. l. ſi quis non dicam rapere, dicētis, quod ſtuprans virginem duodecim annorum, non debet puniri pœna capitali, niſi tale ſtuprum per vim fuiſſet cōmiſſum: ſed im-

ponetur pœna ſecundum conditionem; & qualitatem perſonarum: quia ſi talis ſtuprans ſit humilior, & in fine conditionis condemnabitur in metallum: honeſtiores autem in inſulam relegantur, aut in exiliũ mittuntur, vt eſt caſus ad literam, in l. ſi quis aliud. §. qui nondum virgines viri potentes corrumpunt. ff. de pœnis. & iſtam opinionem ſecutus fuit Guido Papæ, qui refert ita fuiſſe iudicatum in deciſione 555. incip. Vidi dubitari. qui dicit, quòd iſta videtur eſſe verior de iure.

Alia fuit opinio quorundam dicẽtium, quod pro defloratione virginis immaturæ habet locum actio legis Aquiliæ, & non pœna mortis, & pro hoc allegant text. ad literam, in l. ſi ſtuprum, in verſi. vel ſi virginem immaturam ſtuprauerit. ff. de iniur.

40 † Ex quibus apparet, quòd pro defloratione iſtarum puellarum impuberum: dum tamen non fuerit commiſſa violentia, nõ imponitur pœna mortis: ſed tantum pœna deportationis, vel relegationis, ſecundum tamẽ diſtinctionem ſuperius factam, & iſta pœna de iure non reperitur immutata: ſed aliud eſt in eo, qui virginem matu-

ram

ram deflorauit: quia illa effectualiter perdit virginitatem, quæ si semel amissa fuerit nunquam restitui potest: quia ab agente in passam delictum fuit confirmatum, quod secus est in virgine minore deflorata, quæ virginitatem perdere non potest: quia respectu passæ delictum magis videtur attentatum, quàm consummatum, & perfectum: ideò minor pœna esset ei imponenda.

Si placet, aduertite pro vltimis verbis, quod licet ista opinio sit verior de iure: tamen in regno aliud obseruatur de consuetudine, vt refert quædam parua gloss. 1. in additione prædictæ decisionis Guidonis Papæ supra allegatæ, quæ dicit, quod tales sic stuprantes virgines immaturas suspenduntur allegat Ioannem Fabr. in d. §. item lex Iulia. Insti. de publ. iud. & dicit Bal. in d. l. si quis non dicam rapere, quòd si ipse haberet illum casum præ manibus, faceret illam sic deflorantem decapitari, pro quo dicto Bald. est tex. apertus, in l. 1. in versi. qui vero mulierem vel puellam interpellauerit, capite punitur. ff. de varijs & extraordinarijs criminibus, ego enim prædicta in-

telligo, quando talis defloratio virginis facta: quia prece, vel precib⁹, vel mēdaci promissione erat seducta, & ista decisio facit maximè contra quosdã, qui in spurcitia, & luxuria consenuerũt: & qui tenent in cõcubinatu & stupro puellas nondũ viripotentes: cõtra quos, secundum canones, inducta fuit pœna depositionis & priuationis beneficij, vt ex infradicendis apparebit.

Vlterius posset dubitari, ex quo rapiens puellam, seu stuprans, debet eam accipere
41 in vxorem, vel dotare. † an cognitio, & punitio spectet ad iudicem ecclesiasticum, & secularem, & quis eorum iudicum faciat constituere dotem puellæ raptæ? Breuiter distinguite: aut raptus fuit commissus per clericum: & tunc pro illo crimine debet trahi coram iudice ecclesiastico, qui vsque ad sententiam inclusiuè terminabit de causa: si verò agatur de raptu commisso per laicum, tunc iudex temporalis cognoscet: & ista est verior opinio de iure, secundum legistas, in l. raptores. C. de Episcop. & cler. in d. l. vn. de raptu virg. & ratio est: quia qualitas delicti importat punitionem corporalem, vt in iuribus supra allegatis, ergo

ergo ad iudicem ecclesiasticum non spectat de isto crimine cognoscere: quia non habet iurisdictionē, seu pœnam sanguinis, c. sentētiam. extra, ne clerici vel monachi aliter incurreret irregularitatem, secundū Canonistas, ibi, nisi in certis casibus. Et sic nec directè, nec indirectè ꝑmittitur iudici ecclesiastico posse cognoscere inter laicos de re merè ciuili, licet manifestè agatur de peccato: aliàs sequeretur, quod in cōsequētiam iudex ecclesiasticus vsurparet sibi tēporalem iurisdictionem, quod facere non debet, vt in terminis decidit dominus Frācisc. Marcus, in decisio. 2. incip. quæritur. 2.

DE PECCATO SODOMITICO. *Rub.*

SVMMARIVM.

1 *Peccatum contra naturam quomodo committatur.*

2 *Sodomia fuit causa, propter quam dominus deleuit mundum diluuio.*

3 *Sodomia quomodo interpretatur, & quare sic appellatur.*

4 *Sodomiticum crimen vincit quamcunque fornicationem.*

4 *Sodomitæ vocantur filij diffidentiæ.*

6 *Loth obtulit Sodomitis filias suas stuprandas, non quod iustitiam faceret, sed vt maius peccatum euitaret.*
7 *Lege Mosaica non erat fœnerandum fratri: sed alieno.*
8 *Ecclesia tollerat publicas meretrices, & sub dißimulatione pertransit, vt maius scandalum euitetur.*
9 *Receditur à regulis iuris communis, vt graue euitetur scandalum, & licet transcendere leges.*
10 *Sodomiæ iniquitas, & causa fuit superbia, panis saturitas, habundantia, & otium.*
11 *Animal brutum propter Sodomiam punitur pœna mortis.*
12 *Absoluere an poßit præsbyter simplex de Sodomia.*
13 *Porcus si infantem comederit, vel occiderit debet puniri pœna mortis, idem de alio animali bruto.*
14 *Polutionem procurans propriis manibus quomodo punitur.*
15 *Sodomiti non datur aduocatus, nec pro aliȷs postulare possunt, sicut nec masculi, qui muliebra paßi sunt, nu. 16.*
17 *Sodomita efficitur intestabilis, etiam antequam*

quam

quàm accuſetur de illo crimine, vel condamnetur, & ſic ipſo iure.

18 *Sodomita perdit dominium bonorum, & ipſo iure bona confiſcantur, nec de fructibus diſponere poteſt.*

19 *Vir & vxor propter crimen commiſſum, contra naturam, extra vas naturæ non inducit ſeparationem.*

20 *Affinitas nulla contrahitur per Sodomiam commiſſam cum maſculo, vel fœmina extra vas debitum naturæ.*

21 *Delictorum tria ſunt genera, leuia, grauia, & grauiſsima.*

22 *Cartago propter Sodomiam aratrum paſſa fuit.*

23 *Sodomia appellatur peccatum contra naturam: quia Deus non tantum offenditur: ſed etiam natura, vnde qui hoc vitio laborant Deo, & naturæ aduerſari videntur.*

24 *Sedomita iure ciuili punitur vltimo ſupplicio.*

25 *Iudex in arbitrariis: an poſsit arbitrari vſque ad mortem incluſiuè.*

26 *Moderari, verbum importat diminutionem & augmentum.*

27 *Iudex an poßit mitiorem vel maiorem pœnam imponere quam sit à iure statuta.*

28 *Clericus pro sodomia quibus pœnis in vtroque foro debeat puniri.*

29 *Mortis mentio facta in veteri testamento intelligitur de morte æterna, & non de corporali.*

30 *Clerici pro sodomia degradantur, & potestati temporali remittuntur.*

31 *Vergilius propter Sodomiam ea nocte qua Christus fuit natus subito cum alijs sodomitis perierunt.*

32 *Semiramis regina tantæ fuit libidinis, quòd non solum filium proprium, verum etiã equum vsq; ad coitum amauerit.*

33 *Nero, Sporum puerum in domo sua publicè loco vxoris habuit.*

34 *Punitio & cognitio huius criminis ex quo est contra naturam spectat ad ecclesiam etiam contra laicos, tamen locus est degradationi.*

DE finali specie fornicationis superest, vt tractemus, scilicet, de peccato contra naturam. quod dicitur, cum humana natura & creatura, cum alia diuersa specie, vel cum

cum alia ſibi ſimili in ſpecie, eiuſdem tamen ſexus, nephariè atque damnabiliter commiſcetur. † vel etiam peccatum 1
cōtra naturā dicitur, ſi quis alio modo carnaliter cognoſcit mulierē, quàm à natura ordinatum ſit: nec de cætero à quoquā ambigendum erit, vitiū iſtud inter ſpecies luxuriæ fuiſſe connumeratū: vt legitur ad Corinth. 12. ca. circa fi. vbi dicitur, non egerūt pœnitentiam ſuper immunditia, exponit, id eſt, luxuria contra naturam, quæ, vt legitur Geneſ. 6. c. † fuit precipua cauſa propter 2
quam dominus diluuio deleuit mundum, in eo dū dicitur ibi, omnis quippe caro corruperat vitam ſuam. legitur etiam Geneſis 18. ca. cum ſequenti: quòd peccatum ſodomiticum intantùm infecerat maledictas illas ciuitates Sodomiam & Gomorram, vt clamor ierit ad dominum, vt in dictis ciuitatibus decem viri iuſti non fuerint inuēti, & ideò Angeli qui ad eaſdem fuerant miſſi, vt probarent an clamorem opere compleuiſſent, ipſi Angeli ad ſtuprum, hoc eſt, puerorum concubitum violenter impetebantur, merito ciuitates, illo igne, & ſulphure cum habitatoribus conſumptæ

ſunt, vnde Iacobus de Vallentia in canticum Moyſi, in Pſalmo incipiente, Audite cœli, quæ loquor, quod canticum reperitur deſcriptum Deuteronomij. 32. cap. vbi dicit, quod Sodoma interpretatur ſterillis, & cæcitas, aut pecus aut declinatio: dicitur enim cæcitas eò, quod ex paſſione vitiorum percuſſa fuit, cæcitate mentis intantum, quod perdidit iudicium rationis, & omnes effecti ſunt beſtiales in moribus: quia abutebantur vitio luxuriæ in maſcu-
3 los. †merito Sodoma interpretatur pecus & beſtia: & ideò cum voluiſſent abuti duobus Angelis, qui ingreſſi ſunt in domum Loth, percuſſi ſunt cæcitate, & ſic facti ſunt cæci corpore, & mente. Iſtud enim peccatum habetur in triplici differentia: quia aliquando dicitur contra naturam humanæ ſocietatis. Secundò dicitur peccatum contra naturam humani generis. Tertiò aliquando dicitur peccatum contra naturam humani ſexus, de quibus in ſpecie infra videbimus, adducendo magis communes opiniones legiſtarum, canoniſtarum, & theologorum.

Peccatum iſtud Sodomiticum appellatur,

tur etiam, quando exercetur cum maſculis,& fœminis,contra naturam, vt eſt text. in c.vſus.32.q. 7. quoniam procedunt à pari, vel quod quis abutatur maſculis vel fœminis: ideò apud Summiſtas vocatur crimen ſodomiticum contra naturam humani ſexus, eò, quia ſexum ad naturalem coitum deſtinatum peruertunt:licet apud legiſtas vocetur ſtuprum.l.ſollicitatores.§. qui puero ſtuprum.ff. de extraordinar. criminibus,& toto tit.ff. de adulter. & ſtupro tales cum ſic delinquentes apud hyſtoriographos concubitores puerorum appellabantur iſtud crimen ſodomiticum vincit quantamcunque aliam fornicationem,& apud Deũ ſine aliqua comparatione magis deteſtabile reputatur,quam ſi quis carnaliter matrem vel filiam propriam cognoſceret:vt eſt tex.in c. flagitia, & in can. adulterij.32. q.7. † quibus dicitur, quòd 4
adulterium vincit fornicationem, incœſtus autem vincit adulterium. Sed prædictorum peius eſt, quando quis coit cum propria matre: ſed omnium horum peſſimum eſt peccatum, quod fit contra naturam,vnde dicit tex. in c. non eſt obſeruan-

dum 22. q. 3. quod tollerabilius est non implere sacramentum, quàm manere stupri in flagitio.

5 A lege canonica † tales sodomitæ vocãtur filij diffidentiæ: quia ex quo tàm nephandissimum scœlus committunt, de eorum salute diffidendum est. Ego adduco vobis duos tex. qui dicunt, ira Dei superuenit in committentes sodomiam, tanquam in filios diffidentiæ: primus est, in c. clerici, extra, de excessi. prælato. & in c. vt clericorum. extra, de vita & honesta cler. istud crimen apud Siculos Panormitanæos quamplurimum frequentabatur, vt dicit text. in d. cap. clerici. Item etiam apud Anglos erat in vsu frequentissimo, cap. si gens Anglorum, 56. distinct. vbi Bonifacius scribendo regi Anglorum eum increpat, quod in Anglia, Angli & quidam alij certarum prouinciarum ibi descriptarum fœdissimam vitam ducunt, instar gentis sodomiticæ. De hoc vitio tã horrẽdissimo honestiùs esset tacere, quam qualitates & circumstantias, eius criminis verbis exprimere, quia Bartolus in l. cum vir nubit in fœminam. C. ad legem Iuliam, de adulterijs.

terijs, dicit, quòd lex illa inter ſcholares nõ deberet legi: quia non eſt honeſtũ loqui de his, quæ continentur in ea: quoniam dicit Philoſophus in 2. Ethicorum, quem refert beatus Thomas in quarto ſententiarum, diſtinct. 61. quæſtio. 1. argumen. 4. quod actus ſodomiticus, non inter naturales, ſed beſtiales reputari debet. Attamen vt ego non offendam aures veſtras, dicam breuiter quæ tantum ad materiam noſtram pertinent; raptimque pertractabo.

Et in primis præmittendum eſt, quòd tradit Barbatias in conſil. fina. primi libri ſuorum conſiliorum, incipiente, ſcribitur libro Heſter, vbi dicit, quòd vitium ſodomiticum eſt nephandiſſimum, & peſſimum inter quæcunque vitia, quæ circa coitum per genus humanum perpetrari poſſunt: quia crimen illud bebeſtiale eſt, & omnia alia vincit, vt ſuperiùs dixi. & facit textus in capit. quemadmodum. 32. quæſtio. 7. Legitur etiam Geneſis decimonono capit. quòd Sodomitæ animam Loth multipliciter afflixerunt. De grauitate iſtius criminis legitur

5 Genesis prædicto cap. † vbi Loth viris Sodomitis obtulit filias suas stuprandas, non quod iustitiam faceret, sed vt maius peccatum, scilicet, contra naturam euitaret, vt in c. offerebat Loth 32. q. 7. prout in simili legitur Deuteronomij 33. cap. pecuniam non dabis ad vsuram, & super habundantiam frugum non accipies: & Leuit. 25. ca.
6 vnde Moyses dicit Iudæis, † non fœnerabis fratri tuo: sed alieno. ibi permittebat vsuras inter alienos, & tamen constat vsuram indistinctè vtroq; iure esse prohibitam, vt superius dixi, & habetur Lucæ 6. cap. mutuũ dantes, nihil inde sperantes. & in Psalmo 24. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? respõdetur, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. ergò Moyses iniustè permisit vsuras inter alienos: quia respondetur, quòd ideò permisit Iudæis fœnerari alienis, ad euitãdum maius delictum: quia Iudæi ita omnibus erant proni ad fœnerãdum, quòd si Moyses in totum eis prohibuisset vsuras, legem suam non seruassent. sufficiebat ergo, quod eorum culpa in aliquo fuisset dimunita, permisit ergo Moyses fœnerari alienis, non vt iustitiam faceret:

ret: ſed vt maius peccatum euitaret, & ſic minus malum quandoq; ſuſtinetur, vt maius euitetur: quia de duobus malis, in neceſſitate vel periculo minus eſt eligendum, vel verius, maius eſt euitandum. c. duo mala. 13. diſtinct. Præterea lupanaria in vrbibus & ciuitatibus tollerantur, vt maiora flagitia euitentur, ſcilicet, adulteria, ſtuprum, raptus, incœſtus, oppreſſiones, & ſcelera ſodomitica, vt concludit Panorm. poſt gloſſ. in c. inter operas, extra, de ſponſalibus, qui adducit, tex. in c. nerui. §. fi. diſt. præallegata. Et † eccleſia tollerat publicas 8
meretrices, & ſub diſſimulatione pertranſit, vt maius ſcandalum euitetur, vt in eleganti conſilio tradit Alex. de Imol. in conſilio 1. in 2. vol. Quod dictum refert Ioannes Andreas, in c. niſi cum pridem. de renuntia. vbi dicit, quòd Epiſcopus poteſt remoueri ab eccleſia particulari, vt maius ſcandalum euitetur; † & vt euitetur tale 9
graue delictum, receditur à regulis iuris cõmunis, vt ex pluribus probat dominus Decius in conſi. 151. incip. maximi ponderis, in 1. vol. Et ſic videtis immanitatem huius criminis ſodomitici, propter quod li-

cet tranſcendere leges etiam diuinas, vt ex
prædictis apparet.

Præterea, Ioſeph ſodomitas accuſauit
hoc crimine peſſimo, vt habetur Geneſis
37.c.& in c.ſequenti.vbi dicitur, peccatum
eſt nimis aggrauatum accedat etiam text.
in l.1.§.remouet ff.de poſtuland.vbi genti-
les, qui Chriſtum non cognouerunt, tamē
pro hoc nefandiſſimo ſcœlere, voluerunt
ſcœleratos affici vltimo ſupplicio, quod
lex ciuilis, mortem interpretatur.l.vltimū
ſupplicium.ff.de pœnis.pro quo facit text.
in authen. vt non luxurientur contra na-
turam.colla.6.circa fin. vbi tex.dicit, quòd
propter hoc ſcœlus Deus multoties im-
mittit humano generi tempeſtates, peſti-
lentias, & afflictiones: Et per hanc inconti-
nentiam, quæ eſt contra naturam, ira Dei
ſuperuenit in filios diffidentiæ. & habetur
Ezechielis.16.cap.hæc fuit iniquitas Sodo-
10 mæ, & eius ruinæ cauſa, ſcilicet ſuperbia, ſa-
turitas panis, abundantia & otium. Legi-
tur vlterius ad Romanos 1. quod vſus na-
turalis eſt licitus: ſed quando eſt contra na-
turam, eſt illicitus & reprobatus: & ideo
tradit illos Deus in paſſiones ignominiæ,

ex quo fœminæ vſum naturalem mutauerunt. Et ideò ſi fiat concubitus ad non debitum ſexum, puta maſculi ad maſculum, vel fœminæ ad fœminam, vitium Sodomiticum appellatur, & dicit gl. in l. fœdiſſimā. C. de adult. quòd fœmina, quæ ſe exercet tanquam vir, puniri debet. Et legitur etiā Exodi 21. quòd mulier, quæ acceſſerit ad omne pecus, & vult aſcendi ab eo, interficiatur: & pec⁹ morte moriatur: qa rei ſunt. Et idem tranſumptiuè legitur, in c. mulier. 15. q. 1. vbi, propter tàm graue ſcœlus, †animal brutū puniri debet. Et idē legitur Le- 11
uitici, 20. c. vbi dicitur, quòd qui dormierit cū maſculo, coitu fœmineo, quoniā vterq; nefas operatus eſt, ideò morte moriantur. Item, qui cum iumento & pecore, vel cum alijs brutis coierit, morte moriatur, pecuſq; aut iumentū occidatur: quia crimē iſtud vocatur ſodomiticū, contra naturam humani generis: de quo ſcribit expreſsè Iſodorus ad Amaſonē Epiſcopū, prout legitur tranſumptiuè in c. hoc ipsū. in verſ. ad coitū brutorū animaliū. 33. q. 2. & ibi tractatur, quā pœnam in foro conſciētiæ ſacerdotes debeant imponere confitentibus pro hoc

bestiali crimine, † & an præsbyter simplex
22 possit absoluere de sodomia, vel an requiratur relaxatio Episcopi, cum hodie pœnitentiæ salutares sint arbitrariæ, prout supra decisum fuit: ex quibus apparet, animalia bruta non habentia rationem, posse delinquere ad hoc, vt puniantur, vt refert Augustinus super leuiticum, & habetur transumptiuè in præallegato c. mulier, & refert etiam Guido Papæ in decisi. 248. incip.
23 si animal brutum, vbi dicit, † quod si porcus occiderit vel comederit infantem, dominus porci, debet tale animal brutum tradere iustitiæ, vt moriatur; & dicit se aliquando in Burgundia vidisse quendam porcum in patibulo suspensum, eò, quod puerum quendam occiderat.

In hoc etiam vitium detestabile incidunt, qui proprijs manibus contra naturam nephas operantur, & inter ipsos absq; aliquo concubitu, causa delectationis venereæ, pollutio procuratur: Vnde in Leuitico legitur dominum dixisse, si fuerit homo pollutus nocturno semine, egrediatur extra castra, & non reuertatur vsque ad vesperam, donec lauetur: & post solis occa-

sum

ſum reuertatur ad caſtra; † ergo grauiori 24
pœna debet puniri, tanquam ſodomita, qui proprijs manibus, aut data opera in ſe ipſo pollutionem procurauit. De iſta pollutione adduco vobis glo. notab. in c. omnes. 32. q. 7. quod peccatum, ſcilicet immũdities, apud Theologos mollities appellatur, vt refert Beatus Thomas de Aquino, in ſecunda ſecundæ. q. 154. artic. 11. Et ideò à tali vitio nephandiſſimo cauendum eſt, propter quod in pluribus relaxatur iuris diſpoſitio: vnde non datur aduocatus ad huiuſmodi ſodomitas defendendum; & qui de eodem vitio arguuntur, † pro alijs 25
poſtulare non poſſunt; nec etiam maſculi, qui muliebria paſſi ſunt. l. 1. §. remanet. ff. de poſtulan. & in c. infames, 3. q. 8. niſi maſculus paſſus fuiſſet muliebria per oppreſſionem tyrannorum, quo caſu culpa ei nõ imputaretur. l. vim paſſam. ff. de adult. vbi dicitur, quod violentia excuſat à pœna adulterij: quia omne peccatum naſcitur ex voluntate. c. ille. 32. q. 5. vbi dicit, quod mulieri, quæ fuit oppreſſa, nihil de fornicatione, aut adulterio poſſit obijci.

Præterea hoc crimen ſodomiticum

apud conditores legum,& canonum intã-
26 tum deteſtandum eſt, † quòd ſodomita, perpetrato vitio, efficiatur deteſtabilis, etiã antequã de illo accuſetur, vel condemnetur: & ratio videtur in promptu: quia ſodomita eſt infamis ipſo iure. l. cum vir nubit in fœminã. in verbo, ſubdãtur infames. C. de adult. gl. ibi exponit, ſcil. ipſo iure. ſimilẽ expoſitionem facit gl. in d. l. 1. in verbo, paſſus muliebria, de poſtul. & notat Iacob. de Bellouiſu, & Doctores, per illum tex. in authen. vt non luxurientur contra naturam. collat. 6. Ideò cum ſodomita ipſo iure ſit infamis, reſtat, quòd ſine alia declaratione, ſeu condemnatione efficiatur inteſtabilis: quia condemnatio ſeu ſententia, videtur lata à lege, hoc eſt, lex notat factum, ſeu delictum abſq; aliquo hominis, id eſt, iudicis miniſterio: & iſtud contingit, quando lex vtitur iſtis verbis, ipſo iure, eo ipſo, mox, vel alijs ſimilibus, quæ ſunt verba latæ ſententiæ, & habent paratam executionem, vt ſupra dixi de incœſtuoſis, & dicam pleniùs infra in expeditione literæ.

Vos etiam ampliabitis procedere immanitatem huius delicti ſecundum ſcriben-

bentes, in l. post contractum, ff. de donation. quòd ille qui committit crimen contra naturam, ipso iure amittit dominium bonorum suorum, gloss. est in c. cum secundum leges ciuiles. in verbo, naturæ contrarias, de hæreticis, in 6. quæ declarando text. dicit, quod sodomita ipso iure perdit dominium bonorum, & illam gloss. refert & sequitur Geminianus, & communiter à Doctoribus approbatur, pro qua facit singularis doctrina Baldi, in authent. incœstas. C. de Incœst. nuptijs. vbi dicit, † quòd bona committentis vitium 27
contra naturam, sunt confiscata ipso iure: & dominium illorum bonorum est amissum ante sententiam iudicis: & ideò non potest illa alienare, nec de fructibus disponere, quod secus est in crimine læsæ maiestatis, propter quod illud perpetrans nõ priuatur ipso iure dominio bonorum, sed administratio ei solùm interdicitur.

Vnum tamen non obmittatis, quod tradit Innoc. in c. 1. de adult. in vers. nec credim⁹ quod propter vitiũ. vbi dicit, † quod 28
propter crimen contra naturam commissum inter virum & vxorẽ, extra vas naturæ,

non fit ſeparatio thori, niſi maritus vellet vxorem ſuam inuitam ad hoc trahere. Et idem tenet Bald. in Margarita Innocentij,
29 in verbo, vxor, in verſi. fin. † Addite etiam, quod per delictum ſodomiticum commiſſum cum maſculo, vel fœmina, extra vas debitum naturæ, nulla contrahitur affinitas cum parentibus maſculi, vel fœminæ, per tex. ad literam. in c. extraordinaria. 35. q. 3. vbi dicit tex. quod pollutio extraordinaria non impedit matrimonium: & ratio eſt ſecundum gloſſ. ibi: quia in tali vitio non eſt commixtio ſanguinis, nec vnitas carnis. Quod tamen contrarium eſt in quacunq; alia fornicatione, etiam damnata à lege, in qua affinitas contrahitur, quæ matrimonium impedit vſq; ad quartum gradum, vt ſupra dictum fuit, & iſta concludit Archid. in d. c. extraordinaria. quem refert & ſequitur Cardi. & Canoniſtæ in d. clem. 1. in 13. quæſt. de conſanguinitate & affinitate.

Videamus nunc, quæ pœna ſit impoſita pro iſto delicto ſodomitico: Scire debẽt
18 noui auditores, † quòd delictorum tria ſunt genera. Quædam ſunt leuia, pro qui-

bus

bus leuis pœna imponitur. Quædam ſunt grauia, pro quibus maior pœna irrogatur. Quædam ſunt grauiſſima, & in illis pœna grauior imponitur. per tex. & ibi gloſſ. in l. ſancimus. C. de pœnis. cum ſimilib. Quæ autem dicantur grauia, vel grauiſſima delicta reſpondetur, quòd illud remanet in arbitrio iudicis, ſecundum Bald. in c. propoſuit, de appellat. & Barbat. in conſil. 21. coll. 7. in verſi. adduco quod voluit. Sodomia autem inter grauiſſima connumeratur delicta: adeò quod ſi omnes non ſolum de ciuitate, verum etiam de mundo, vt Sodomitæ peccarent, omnes puniri deberent, c. ſi audieris. 23. q. 5. & ſic omnes eiuſdem criminis reatu diuina lege tenerẽtur. vt dicit tex. in c. flagitia. 32. q. 7. quia nõ minus ardebit, qui cũ multis ardebit, vt dicit tex. in c. multi corrigũtur. 2. q. 1. propter quod, vt ab antiquis dicitur, † Cartago ara trum paſſa fuit, vt habetur in l. ſi vſusfr. ff. qb. mod. vſufr. amit. Legitur etiã Geneſ. 19. c. quòd propter hoc ſcœlus, quod in ſodomis perpetrabatur, paruulos fuiſſe necatos: talis enim luxuria diabolica appellatur, propter quam ciuitates cum habitato- 31

ribus pariter perierunt, & igne cœlesti oppressæ & damnatæ fuerunt.

Istud enim appellatur peccatum contra
32 naturam: † quia Deus, qui est summũ bonum, non solùm offenditur, sed etiam natura; eò, quia mulieres à natura constitutæ fuerunt, vt partus ederent. l. 2. C. de indicta viduitate tollenda. & ad hoc inuenta sunt matrimonia. l. liberorum. ff. de verb. sign. quæ fieri non possunt in coitu contra naturam, in quo, spretis mulieribus, quæ ad hoc creatæ sunt in narura, non seruatur humana species. Et sic Deus, & ipsa natura violatur, qui non sic fecit homines, vt illo modo libidinis vterentur: eò quòd per coitum naturaliter obseruatum, genus fit immortale, vt est tex. in præallegata l. liberorum appellatione. Præterea Quintilianus de hoc nephando crimine dicit, vt refert Lucas de Pēna in l. siue ex prætoriano. de exactoribus, & executoribus, lib. 12. Codicis: quòd si sodomita esset punit⁹ morte, & postea pluries reuerteretur ad vitam, semper grauiori pœna, si esset possibile, puniri deberet. Qui ergo laborant isto vitio, Deo, & naturæ aduersari videntur: quia

quia apud Deum tale peccatum reputatur grauius homicidio: eò, quòd homicida vnũ hominẽ tantum, Sodomita autẽ totũ genus humanũ delere videtur: Nota est ergo vobis grauitas, & immanitas huius criminis: redeamus nunc ad institutam quæstionem à qua fuimus digressi, scilicet, quæ sit condigna pœna huius delicti.

Breuiter respondetur, quod secundum diuersitatem iurium, diuersæ pœnę imponuntur. † Nam de iure Digestorum, licet 33
iureconsulti fuerint pagani, & gentiles; tamen pro hoc crimine delinquentes affici voluerunt pœna vltimi supplicij. De iure autem imperialium Codicis, hoc etiam expresse decisum est, quòd pœna mortis puniri debeant. d. l. cum vir nubit in fœmi nam. in versi. iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames. Ergo videtur, quod propter verbum exquisitis pœnis, positum in textu, pœna huius criminis remaneat in arbitrio condemnantis. † Vnde incidẽter 34
quæri posset, an in casibus, in quibus de iure pœna est arbitraria, possit iudex arbitrari vsq; ad pœnã mortis inclusiuè? videtur, quòd possit tãtum arbitrari pœnã tẽpora-

lem,& non perpetuam,quia iudex in arbi-
trarijs debet moderare pœnam,c.vt inqui
35 ſitionis.in verbo,moderari,de accuſat.† il-
lud enim verbum,moderari, importat di-
minutionem,& non augmentum. c. fi. in
verbo,moderationis verbũ, extra,de verb.
ſign. ergo non poterit imponere pœnam
mortis : quia ſi illam imponeret, non eſſet
moderari. Et vbi iudex debet punire pœna
extraordinaria vel arbitraria, non poteſt
imponi pœna capitalis : quia illa non ap-
pellatur extraordinaria. & ita in terminis
decidit Alex. conſi. 13. incip. attentis. in 7.
volu. Præterea, accedat notabile dictum
Panor.in præallegato c. de cauſis, qui alle-
36 gat Hoſt.hoc dicentem, ſcilicet,† quod iu-
dex efficitur infamis, ſi ſine cauſa apponat
mitiorem vel maiorem pœnam, quam ſit
à iure ſtatuta.pro iſto dicto eſt tex.multum
ſingularis.in l. ſeruos. in verſic. graui infa-
mia ſit notandus iudex. C. ad l. Iuliam, de
vi publica.niſi hoc faceret cum cauſa:quia
tunc non poſſet augere vel diminuere pœ
nam à iure vel à ſtatuto municipali præfi-
xam.vt notant Bart.& Ang.per illum text.
in l.quid ergo, in §. pœna grauior vltra le-
gem

gem impoſita. ff. de his qui notantur infa.
Concludite, quod in hoc delicto ſodomitico iudex, probato crimine, non debebit citra pœnam mortis arbitrari, pro quo facit tex. in §. item lex Iulia. Inſtitut. de publ. iudic. vbi Imperator Iuſtin. appellat Sodomiam nefandam libidinem. & clarior tex. in authen. vt non luxuriētur contra naturam, collat. 6. quibus concordat text. in l. ſollicitatores. §. qui puero. in verbo. capite punitur. ff. de extraordinarijs criminibus. quæ fuit canonizata in c. ſollicitatores. §. qui puero ſtuprum, in verbo, capite punitur. de pœnit. diſtinct. 1. Reſtat, quòd perfecto flagitio, de iure ciuili pro hoc crimine imponitur pœna mortis, nec iudex mitiorem arbitrari poterit, vt ex iuribus ſupra allegatis apparet. Ex quibus reportetis, quòd licet iudex non debeat arbitrari de pœna mortis, vel mutilatione membri, hoc tamen non habet locum, quando qualitates ſeu circumſtantiæ perſuadent, pœnam mortis eſſe imponendam, vt in caſu præſenti, & ita cõcludit Ioannes de Imo. in l. 2. ff. de publ. iud. quem refer Alexan. in præallegato conſi. 14.

De iure autem canoico, ſi loquamur in foro conſcientiæ,& tunc clericus & laicus iudicantur ad paria,vt in foro pœnitentiali ęqualis pœna eis imponatur, prout ſuperius de coitu ſacrilego & incœſtuoſo dictũ fuit. In foro autem contentioſo, Sodomita ſi ſit clericus, propter incontinentiam, quæ eſt contra naturam, debet deponi ab officio & beneficio;vel ſi conſtet illum clericum eſſe incorrigibilem, debet recludi in aliqua religione,vt ibi perpetuam faciat
37 pœnitentiam, † & ſic clericus in foro contentioſo, debet deponi à perpetua adminiſtratione, & omnibus beneficijs priuari, & in perpetuum carcerem detrudi. Si verò ſodomita ſit laicus,debet excõmunicari & fieri alienus à cœtu fideliũ,quouſq; condignam fecerit pœnitentiam:iſtæ enim pœnæ canonum ſtatutæ fuerunt in conſi. Lateranenſi. in c. clerici. & hoc ibi notat Panor.extra,de exceſſib.præla. Et ſi quiſpiam veſtrum quærat, quæ dicatur condigna pœnitentia,& ſalutaris? dicite pront ſupra dictum fuit,quod illa remaneat in arbitrio iudicis eccleſiaſtici.

De iure diuino,ſeu lege veteris teſtamẽti,

ti, ſodomita punitur pœna mortis: vt Leuitici 20. cap. & Exodi. 22. quibus dicitur ſodomita morte moriatur. ibi etiam dicit dominus ad Moyſem, maleficos non patiaris viuere. & in c. reos ſanguinis. 23. q. 5
† Sed aduertite, quòd quando in veteri teſtamento fit mētio ſimpliciter de morte, 38
intelligitur de morte æterna & non de corporali: ergò videtur, quod eadem lege veteris teſtamenti ſodomitæ non debent pati mortem naturalem. Sed ad tollēdum iſtud obiectum, adduco vobis textum etiam loquentem de morte naturali, Leuitici, 20. cap. vbi dicitur, quod mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet iumento, ſimul interficietur cum eo. † Sed vos videtis dietim, 39
quòd pro hoc crimine clerici degradātur, & poteſtati temporali remittuntur demū illis ac cęteris laicis imponitur pœna ignis: quia condemnatus iſto crimine viuus cōburitur, vt citius memoria hominis deleatur: ſicut de hæreticis conſtitutum eſt. Et ſecundum Hieronymum in tranſlatione, hoc vitium eu tantæ deteſtationis, vt illud ſolùm nominare ſit turpiſſimum polluaturque os loquentis ſubijciens, quòd

apud Deum Sodomia intantum est dete-
stabilis, vt illa nocte, qua redemptor fuit
natus, omnes sodomitæ subitò perierint.
40 & † dicunt quidam, illa nocte Vergilium
peremptum fuisse, qui quàm plurimùm
tactus erat illo vitio sodomitico.

Apud hystoriographos, concubitores
puerorum vltimo supplicio afficiebantur,
ac alijs diuersis pœnis puniebantur secun-
dum legem quam tulit Scatinius. & refert
Valerius, propter hoc delictum Corneliũ
in carcere finem finijsse: legitur etiam Sca-
tinium fuisse condemnatum eò, quòd tan
tùm cum filio Marcelli stuprum tentaue-
rat. Lucius Tribunus militum à Plocio,
quẽ stuprare volebat, occisus fuit: & quàm
plures alij, qui hoc pessimo vitio labora-
uerunt hac lege Scatinia sunt condemna-
ti: quos amplè refert Eguinnarius Riualis,
Senator Dalphinalis, in libro hystoriæ iu-
41 ris ciuilis. Legitur etiam, † quòd Semira-
mis regina, quæ Babylonicam vrbem fieri
fecit, tantæ fuerit libidinis & spurcitiæ, vt
modò filium proprium, sed etiam equum
vsq; ad coitum amauerit.

Præterea, teste Iosepho ac alijs hæbrai-

cis

cis ſcriptoribus, Sodomitæ & Gomorræi, otio & diuitijs florentes in omne libidinis flagitium abierunt: ita quidem, vt vulgò mares paterentur muliebria, quorum animos libido intantum inceſſerat, vt nedum ab hoſtibus colendis abſtinerent; quibus conſpurcabatur † Nero, qui Sporum pue- 42
rum, cuius amore infami deperibat, dempta virilitate, in ſexum fœmineum tranſformare conatus eſt, eoq; raptus eſt demẽtię, vt nõ ſine dote & ornatu exquiſitiſſimo nuptiarum, qualis coniugibus Cæſaris eſſe conſueuerat, in domum ſuam publicè euocatum, vxoris loco habuerit, vt Petrarcha & Suetonius referunt. Legimus etiam Ariſtonem Etheſum, vt refert Guido de Fontaio in hyſtorico collectorio, cum aſina concubuiſſe, ex qua progenuit pullam, & pariformiter Fuluium cum equa coitum habuiſſe, & ex ea hypponam ſuſcepiſſe, ab equa matre denominatam: Alij quidem brutis ſeſe iniunxerunt, quos tantum expectat vltima flammarum exuſtio.

Vltimò videamus ad quem ſpectet cognitio & punitio huius criminis. Breuiter concludatis. quòd iudex eccleſiaſticus de

isto crimine habet iurisdictionem, vt de eo possit cognoscere etiam contra laicos, vt est tex. in c. clerici, extra de excessib. prælat. quem ad hoc notat Panor. in versi. laici excommunicationi subdantur, ergò text.
43 ille clarè probat, † quod cognitio & punitio spectat ad ecclesiam. Istam opinionem tenet Abbas in c. Archiepiscopatu, extra, de raptoribus. vbi dicit, quòd qualitercunque homines peccent contra naturam, vel in actu venereo, vel adorãdo idola, vel alio modo, dum tamen peccatum sit contra naturam, ecclesia, etiam contra laicos, habet iurisdictionem. Et per istam rationẽ concludit Ioannes Andreas in c. 1. de vsur. in 6. quòd iudex ecclesiasticus punit vsurarios etiam laicos, qui vsurarij dicuntur delinquere contra naturam; cum faciunt germinare pecuniam, quæ naturaliter nõ germinat ista est communis opinio, quòd ecclesia cognoscit de sodomia, ideo vlterius non insisto. Sed prædicta vobis sufficiant pro declaratione prædictarum specierum. Quomodo autem clerici puniantur, pro simplici fornicatione, aut pro concubinatu publico vel occulto, ista plenè

de-

declarabũtur in tex. infra. nunc clarè ſe offert noſtra rub. de publ. concub. cuius verba exordior. *DE.*

SVMMARIVM.

1 *Præpoſitio, De, variis modis in iure poteſt intelligi.*

2 *Præpoſitio, De, quantum attinet ad iſtum titulum, accipitur declaratiuè, vel demonſtratiuè, tàm ad oculum, quàm ad intellectum, quia per rubrum declaratur & demonſtratur quid author in nigro ſit tractaturus.*

CIRCA iſtam præpoſitionẽ, De, & eius expoſitionem, Doctores vtriuſq; iuris quamplurimum laborauerunt, & diuerſas tradiderunt ſignificationes, præcipuè Alber. de Roſate ſuper eodẽ verbo, & Lucus de Penna, in l. omnes iudices, de decurionib. libr. 12. Codicis, & dominus Franciſcus, de Pauinis in tractatu, de officio & poteſtate capituli ſede vacante, vbi ponit pluſquam viginti quinque ſignificationes, quas pro nunc ſuperfluum eſſet recitare. Ego autem dico, quantum attinet ad præſentem locum, quòd prępoſitio, De, tri-

pliciter poteſt intelligi. †Primò, vt pona-
1 tur pro alia præpoſitione, pro, & pro iſta
expoſitione facit tex. in §. grauiſſimum, in
authen. vt nulli iudicum. collat. 9. in verſi.
de qualibet, id eſt, pro qualibet, & in §. ne-
ceſſarium, in verſi. de qualibet, tit. ſupra al-
legato: & tex. clarior de iure, in l. venditio-
nem. in verbo, de quo, gloſſ. ibi exponit, id
eſt, pro cuius vtilitate, ff. de aqua pluuia ar-
cend. quibus addite tex. notabilem, in l. 2.
§. lenocinij, in verbo, de adulterio vxoris,
debet exponi, id eſt, pro adulterio, ff. de a-
dult. & ſecundum iſtam expoſitionem di-
cemus de publicis concubinarijs. §. Ad iſta
expoſitio non videtur ciuilis: quia in hoc
titulo nihil pro eis, ſed contra eos decidi-
tur: quod intelligatis temporaliter; ſpiri-
tualiter autem tractatur de fauore animæ
ipſorum concubinariorum, vt à peccato,
& concubinatu retrahātur. Et iſta fuit prin
cipalis intentio Papæ, qui fundat ſe ſuper
lege diuina, & peccato mortali; cuius in-
tentio ſeu finis eſt, vel eſſe debet, euitare
peccatum, & Deo animas lucrifacere, vt
notat gloſſ. in c. cum contingat. extra, de
iureiur. & ſic diuerſis reſpectibus idem eſt
dice-

cere, de publicis, vel pro publicis concubinarijs.

Alia & canonica potest esse expositio, vt ista præpositio, de, sumatur pro dictione, propter. & ita accepit Cicero, lib. 1. Epist. quem etiam refert literarum princeps Budæus, in annotat. pandectarum. in l. redhibere. ff. de ædil. edict. authore Cicer. sic dicente. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum, vt quoniam tu nisi perfecta re de me non conquieuisti. de me, inquit, id est, propter me. Similem expositionem fecit Imperator. in l. 1. C. quando ciuilis actio criminali præiudicet. in verbo, de re familiari, gloss. ibi exponit, id est, propter rem familiarem. Et isto modo sumitur apud Vlpianum, in l. diuus Pius. ff. de petitio. hæred. in verbo, de qua controuersia, gloss. ibi exponit, id est, propter quam. Ideo secundum istam expositionem dicamus supplendo ad rubricam, de publicis concubinarijs puniendis, hoc est, de pœnis propter publicos concubinarios inductis: nam principaliter hæc constitutio inducta fuit propter illos puniendos, & in casu necessitatis iuxta subiectam materiam, vna

dictio æquiuocè & synonimicè pro alia plerumq; exponitur, vt not. gloss. & DD. in l. eas causas. ff. de conditio. & demonstr. quod est vtile pro rescriptis Apostolicis, ad saluandam malam grammaticam.
2 † Vel verius dicamus, quod ista prępositio, De, accipitur hîc declaratiuè vel demonstratiuè, tàm ad oculum, quàm ad intellectum: quia per rubricam declaratur quid author in nigro tractaturus sit, vt videtis eum fecisse in omnibus rubr. iuris: & ista videtur verior expositio reiectis alijs.

PVBLICIS CONCVbinariis.

SVMMARIVM.

1 *Iura facientia de concubinario mentionem absolutè intelliguntur de publico, & non de occulto.*

2 *Peccata latentia in hoc sæculo non habent vindictam.*

3 *Officiales Episcoporum, publicè corrigentes clericos occultè peccantes, non correctores, sed proditores canon appellat.*

4 *Christus conuersatus est cum publicanis & peccatoribus.*

5 *Concubinarij possunt dici in triplici differentia*

retia, scilicet strictè, largè, & largißimè.

6 *Obscuritas omni iure damnatur, vnde testis obscurè deponens, iterum venit examinandus.*

7 *Superfluè in instrumentis aut aliis dispositionibus, nullum verbum, nulla dictio apponi debet.*

HOc dicit ad differentiam occultorum concubinariorũ, de quibus licet Papa infra faciat mentionem; tamen de eorum punitione in hoc titulo explicitè nõ agitur, sed remanet in dispositione iuris communis. Vnde in foro contentioso † iura punientia 1
absolutè concubinarios, intelliguntur præcipuè de publicis, & nõn de occultis † quia 2
peccata latentia in hoc seculo non habent vindictam. c. christiana religio. 32, q. 5. quia ecclesia non iudicat de occultis, sed iudicio diuino relinquit. l. erubescant impij. 32. distinct. in versic. de manifestis quidem loquimur: quia secretorum Deus cognitor & iudex est. † Qui tex. videtur facere cõ- 3
tra certos officiales & vicarios episcoporum, qui, cùm fraterna cũ monitione clericos occultè peccãtes corrigere deberent,

illos tamen manifestant, vt publicè scandalum patiantur: vnde canon tales non correctores, sed proditores appellat. Scribit etiam Nicolaus Papa Ludouico Imperatori, qui erat promptus punire præsbyteros, etiam occultè peccantes, dicens, se legisse in scripturis, quòd Imperator Constātinus, cum videret sacerdotes peccantes, illos sua clamide cooperiebat, ne ab alijs viderentur, & hoc habetur transumptiuè in c. in scripturis 96. dist. Oportet nos ergo in hoc mundo viuere cum fornicatoribus
3 & peccatoribus: † quoniam Christus est conuersatus cum publicanis & peccatoribus: sciebat enim Iudam proditorem, quem celauit & tollerauit.

Et vt ad conceptum sermonem redeamus, præmittunt noui autores, quòd concubinarij possunt dici in triplici differen-
4 tia. Primò † strictè, scilicet, quādo abutūtur cū illa, quæ modo vxorio ad vsum veneris illegitimè tenetur. illa, de mente iuris, concubina non dicitur, nisi ex affectu teneatur per modum vxoris, sic vt eam in vxorē posset ducere: & ista sunt correlatiua inter concubinam, & cōcubinarium, & disposi-

tum

tum in vno, videtur esse dispositũ in alio. Vnde in statuto, aut alia dispositione fauorabili, appellatione concubinæ & concubinarij, continentur tantum illi, cum quibus nuptiæ esse possunt: & ideò si statutum dicat, quòd concubina sequatur forum concubinarij, debet intelligi, de solutis. Secundò, iste terminus, concubinarius, accipitur largè, vt intelligatur de illis, qui tenẽt mulierẽ, non ex affectu matrimonij, licet ambo sint soluti, vt faciũt scholares, q pro certo tẽpore puellas inducũt in eorum studijs: quia illæ propriè vocantur focariæ scholares fornicatores; sed secundum largam significationem, concubinarij & cõcubinæ possunt appellari. Tertiò accipitur largissimè, & secundum communem & vulgarem vsum loquendi, concubinarij appellari possunt sacerdotes, aut alij constituti in sacris, vel vxorati, qui vltra vxores carnaliter alias mulieres cognoscũt, quos lex ciuilis propriùs loquendo, adulteros & sacrilegos nuptiarum appellat. l. quamuis C. ad l. Iuliam, de adult. Vnde secundum propriam significationem vocabuli, concubinarij appellantur, quos lex canonica,

& ista Papalis constitutio, tanquam concubinarios mandat puniri: & licet isti concubitus adulterij & sacrilegij magis frequententur, tamen dissimulatione iudicũ etiam ecclesiasticorũ remanent impuniti.

Expeditis verbis rubricæ, superest, vt ad titulum transeamus, in quo protestor, nolle me aliquid sentire aut tenere aliter, quã quod sedes Apostolica & sancta mater Ecclesia, sentiunt & tenent, quam protestationem fecit Ioachim. Abbas in c. damnamus. extra, de summa trinit. & fide cathol. Procedam per dictiones seu clausulas separatas, vt ea, quæ dicenda sunt, facilius possint intelligi, & memoriæ commendari: quoniam partitio animam incitat, mentem præparat, memoriam conseruat, & faciliorem pro iuuenibus dicit intelligentiam. l. Caius. §. Titius, in verbo. per duas partes. ff. de lega. 2. & in l. 1. ff. de doli excep. & dicit philosopus, quod per partes facili⁹ perducimur ad cognitionem totius: & verba docentis prolata sub prædubio inuolu-
6 cro, pariunt duplicitatem, † seu obscuritatem, quæ omni iure damnatur. vnde quælibet scriptura si obscurè loquatur, pro nõ
scripta

ſcripta habetur, l.1.in fi.ff.de ijs quę pro nō ſcri.haben. Sic teſtis, qui obſcura depoſuit iterum venit examinãdus. c. cum clamor. de teſtib. & paria ſunt non reſpondere, vel obſcurè reſpondere. l. de ætate. §. nihil intereſt.ff.de inte.actio. Et generaliter dicatis, quod Doctor nunquam per verba extranea debet proponere dicta ſua, ſed per communia & vſitata. vt notatur in c.relatum.87.diſtin.†Et quia Bald.in rub.de cō- 7
trahen emp.refert, quod inſtrumentis ſeu contractibus & alijs depoſitionibus, nedū clauſulæ, verum etiam nullum verbum ſuperuacuè debet intelligi fuiſſe prolatū, ſed debet aliquam virtutem operari, ſecundum ſubiectam materiam, l. hanc legem, in verbo, ſuperuacuum non eſſe, de contr. emp. & in l.ſtipulatus.in prin. ff. de vſur. & dicit text. c. ſi Papa, de priuileg. in 6. quod verba debent operari, & dicit idē Bal.quod actus ampliantur per dictiones ampliatiuas & copulas.l.qui fundum.§.qui agrum. ff.de contr. emp. ꝙ dictū ſequitur Alex. in cōſi.85.in 4.vol. ET.

SVMMARIVM.

1 *Verba ſecundum ſubiectam materiam*

quandoq; impropriantur, & vna dictio in alteram resoluitur.

2 *Continuatio quomodo diffiniatur.*

3 *Statuentium & rescribentium voluntatem semper in rescriptis & statutis recipimus.*

4 *Dictio, &, in continuatione est repetitiua praecedentium, sicut dictio, Item.*

LICET sint infinitæ leges exordiētes per istam dictionem, &, tamē in corpore iuris non reperitur alius titulus qui sic exordiatur: ideò videamus, quomodo in hoc loco exponatur. Respōdetur, quod tripliciter potest intelligi. Primò, exponitur pro, etiam. §. de quibus, C. de nouo C. faciēdo. & notatur in l. 1. in verbo, nam & reipublicè. ff. sol. matrimoń. quæ dictio extat implicatiuè: ideò sensus erit, quod Papa nec dum statuit circa pacificos possessores sed etiam intendit statuere circa publicos concubinarios, & iste intellectus non videtur alienus à prædicto sensu.

Secundò ista copulatiua, Et, potest resolui in dictionem, Item, vt tradit Iaś. in l. re coniuncti, in 9. coll. versi. copulatiua, & resoluitur in, Item, ff. de lega. 3. pro quo facit tex.

tex. in l. Lucius. §. qui habebat. ff. ad Trebel. & in l. triplici. ff. de verb. & rer. sig. & in l. cũ quidam. C. eod. tit. & in l. sæpe. ff. de verb. & rer. sign. † vbi non videtur absurdum de 1
iure, quòd ratione subiectæ materiæ verba quandoq; improprientur, & vna dictio in alteram resoluatur, & hoc tradit Oldradus cons. 189. Secundum istam expositionem, ista dictio, Et, stabit continuatiuè, & erit sensus; quia supra in tit. præcedenti, Papa tractauit certos modos, quibus quis declaratur non habere ius in beneficijs, nunc in isto titulo ponit alium modum priuationis. † Nec ista expositio videtur contrariari 2
diffinitioni continuationis, quæ est actus successiuus tendens ad perfectionem eiusdem materiæ: & ista censetur fuisse mens Papæ stattientis, secundum quam verba intelliguntur, & non è contra, c. secundò requiris. in verbo, verba intentioni, de appel. † quia in rescriptis & statutis, semper reci- 3
pimus voluntatem rescribentium & statuentium, ex qua sermo recipit interpretationem. Vnde dicit Imperator in §. fin. in auth. de iudicibus. coll. 6. volumus enim quod leges nostræ volunt: idem ergo est ac

4 si Papa dixisset, item insuper statuimus. †Nec credo meliorem expositionem posse dari: quia dictio, &, maximè, in continuatione, est repetitiua præcedentium, sicut dictio, item l. Seiæ, §. Caio. ff. de fund. instr. & l. prætor. §. eritq; differentia. ff. de vi bonorum rapt. Ita concludit Corneus, consi. 387. versi. succedit. in 1. vol. & Bart. in præallegato §. Caio. & in l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino tritic. & oleo. legat. vbi dicit, quod copulatiua, &, habet repetere qualitatem præcedentium.

Tertiò dicatis, quod ista copulatiua, Et, ponitur amplificatiuè, vt notatur, in l. cũ antiquioribus. C. de iure deliberan. & eius propria natura est, diuersa coniungere, & potius ampliare, quàm restringere. Corn. cõsi. 104. inci. licet. per tex. in l. ea tamẽ adiectio. ff. de legat. 3. vbi copula, Et, extat augmentatiuè, & non restrictiuè, seu demõstratiuè, dum dicitur, & quæ eius causa parata sunt, augetur legatum: detracta coniunctione, minuitur & restringitur, secundum Bar. in d. l. omnes pop. & in l. cunctos populos. de summa trinita. & inducit ampliationem vltra ea, quæ specificè dicta sunt,

sunt.Rom.cons.460.incip.illa verba.

INSVPER.

SVMMARIVM.

1 *Expositionis natura est, rem penitus obscuram deducere ad claritatem & veram interpretationem.*

2 *Credendum non est alicui quantacunq; sit doctrina, vel sanctitate, nisi suum dictum, lege, vel ratione comprobauerit.*

3 *Dictio insuper quomodo exponitur.*

4 *Dictio, super, sine compositione importat pignoris obligationem.*

HANC dictionem moderni supra in tit.de collat. dupliciter exponunt. Vno modo, vt accipiatur pro dictione, præterea. & pro ista expositione allegant tria iura, quæ in veritate nec textus, nec glossæ ita exponunt: imò iste primus intellectus expositiuus videtur esse contra naturam expositionis, † q̃ est, rẽ penitus obscurã deducere ad claritatẽ & verã interpretationẽ seu explicatio- 1
nẽ, vnde apud Cicer. expositio, ꝓ interpretatione accipitur: sed dictio exponẽs difficilior reperitur quam dictio exposita, ergo

ista explanatio, insuper, id est, pręterea, nō videtur bona. Alio modo exponunt, dictionem, insuper, id est, vltra. Similiter ista expositio non videtur vera quia glo. pragmaticæ sanctionis, quæ nihil allegat, potuit probabiliter ignorare naturam & interpretationem huius dictionis, quā nec
2 iuribus, nec authoritatibus probat; † nec credendum est alicui quantacunq; sit sanctitate, vel doctrina, nisi illud quod dixerit; lege, vel ratione comprobauerit. c. ego solis. 9. distinct.

Ego autem dupliciter aliter expono tex. Vno modo, vt dicamus, † insuper, id est, fortius, & ista expositio videtur congruere menti constituentis, vt sit sensus. Quod in
5 pręcedēti tit. Papa statuit cōtra clericos detinentes beneficia sine tit. vt ordinarius declaret ius in eis non competere, & talia beneficia, deficiente titulo, alijs conferre, nunc fortius statuit, vt in casu præcedentis constitutionis ordinarius possit priuare clericum suis beneficijs, quamuis in eis ius verum, & iustum titulum habeat. Secundò, aliter potest exponi, vt dicamus, insuper, id est, ampliùs, quod est aduerbium qua-

qualitatis, & habet vim repetitionis & excessus, secundum Alber. qui allegat tex. in l. si sic. ff. de lega. 3. & scrib. in l. verbum amplius. ff. de rer. sign. Nec melior posset dari expositio, ponderando hanc dictionem, insuper, quæ est cõposita: natura autẽ verborum compositorum est, vt fiat augmẽtatio, hoc est, composita debent augeri & recipere augmentum. Ias. in rub ff. solut. mat. per gl. in l. 1. ff. depositi. † Vbi verò scri- 4
beretur in aliquo actu absq; compositione, tunc induceret ius; vt si mutuò tibi decem super tali re: vel lego tibi decem super tali fundo; isto casu, dictio, super, sine compositione importat pignoris obligationẽ, vt eleganter tradit Ro. singu. 625. cuius caput exorditur, Compresta. temerarium tamen esset recedere à Doctorum expositione. Dicamus ergo, quod hæc dictio, Insuper, exponitur, id est, præterea, quæ secundum Alber. est continuatiua & repetitiua ad præcedentia. §. præterea. Instit. quib. nõ est permiss. fac. testamen. exponitur etiam pro dictione, vltra, per gl. sing. in l. Seiæ. in princ. ff. de fund. Instrum. & gl. ibi, in verb. insuper, exponit, id est, vltra institutio-

nẽ.dictio etiã, vltra, est implicatiua præcetentium. Bar.in l.qui ita.ff de dote præleg. per tex.in l.si vltra.ff. de fideiuss. Et sic omnes expositiones prædictæ secundum interpretationem vocabuli, & mentem constituentis, possunt sustineri: quia in idem reincidunt.

STATVIMVS.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, statuimus, prolatum ab eo, qui habet potestatẽ legis vel canonis condendi, inducit ius nouum.*

2 *Papa est ordinarius omnium Christianorum, & sedes Apostolorum, est mater illorum.*

3 *Constitutio facta à Papa, dicitur facta ab vniuersali ecclesia.*

4 *Legatus in prouincia sibi commissa potest facere generalem constitutionem, idem Archiepiscopus in synodo prouinciali, & Episcopus in sua diœcesi statuere potest.*

5 *Imperator vel alius princeps non est exemptus à iurisdictione Episcopi.*

6 *Papa est loco Petri, Episcopi verò loco Apostolorum.*

7 Capi-

7 Capitulum potest statuere in non concernentibus statum ecclesiæ, aliàs non posset nouas facere consuetudines, seu statuta, vel antiqua immutare sine Episcopo.
8 Vniuersitas laicorum, item & magistri alicuius artis statuere possunt.
9 Papa an possit statuere contra ius.
10 Papa statuendo potest imponere pœnam mortis, sed non exequendo: quia si hominem ipse occideret, incurreret irregularitatē.
11 Angelus si malè sentiret de fide, posset à Papa iudicari & excommunicari.
12 Papa est subditus omni doctrinæ euangelicæ: ideò non potest contra euangelium dispensare.
13 Papa in gradibus consanguinitatis lege diuina prohibitis non dispensat.
14 Præcepta negatiua moralia obligant omni tempore.
15 Prælati inferiores non possunt decreta sedis Apostolicæ immutare.
16 Episcopus etiam cum capitulo nihil potest statuere contra ius positiuum.
17 Pœna Episcopi non seruantis canones.
18 Ratio quare Episcopus non potest statuere contra ius positiuum.

19 *Papa generaliter statuendo, licet in totum non poßit tollere ius diuinum, potest tamen in parte moderare.*

20 *Papa potest particulariter statuere super decimis non soluendis.*

21 *Papa ex eminenti causa potest dispensare contra dicta Apostoli.*

22 *Papa ex legitima causa potest dispensare, quod clericus constitutus in sacris, licet sit monachus, poßit contrahere matrimonium.*

23 *Papa licet non poßit constituere quod vsuræ soluantur, potest tamen ex iusta causa facere, quod fructus non computantur in sortem.*

24 *Prælatus, si cognoscat, quod clericus concubinarius efficeretur deterior, si cõpelleretur mox dimittere concubinam, poterit ad tempus sine peccato tollerare.*

25 *Inconsueta propter scandalum euitandum tollerantur.*

HOC enim verbum à Papa profertur, vnde succedit doctrina, quam tradit Panorm. in c. cum venerabilis. de iudicijs. scilicet,
1 † quod verbum, statuimus, prolatum ab eo,

eo, qui habet potestatem legis vel canonis condendi, inducit ius nouum, ergo noui iuris promulgatorium. gloss. in c. vt litigantes, in verbo, statuimus, de officio ordinarij, in 6. quod secus est in verbo, mandamus. Sed hæc opinio Panor. absolutè non procedit: quia aliàs à iure communi dispositum erat, quod clericus non solum pro publico concubinatu, verum etiam pro simplici fornicatione, si erat incorrigibilis, poterat deponi, & inhabilis reddi, & suis beneficijs priuari, vt dicam infra, in verbo, & alios non publicos cõcubinarios à iure statutis. Hodie autem secundum quosdã hoc verbum, statuimus, est consilij, & secundũ hoc exponitur, id est, consulimus, in c. statuimus. 4. distinct. & hoc ibi gloss. declarat vel aliter exponatis, pro verbo, componimus, id est, ad meliorem formam reducimus: quia ita se habet natura dicti verbi, componimus. l. 2. §. deinde. ff. de orig. iur. Vel aliter dicatis secundum Canonistas in cap. 2. in fin. extra. de iudic. quod hoc verbum, statuimus, intelligitur secũdum subiectam materiam: est enim verbum præsentis temporis, vnde non significat rem

perfectam & consummatam: quod secus est in verbo, statuerit, licet futurum sit, quod cum effectu, & non verbotenus accipitur. l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisq; iuris. & rationem assignat, ibi Iason: quia verbū, statuerit, formatur à præterito indicatiuo, quod rem perfectam & præteritam significat.

Ponderetis præterea hoc verbum, statuimus, quòd Papa seu sedes Apostolica, in spiritualibus & alijs actibus ecclesiasticis potest facere generalem constitutionem, quæ omnes subditos adstringat. c. fina. de
2 consuet. † quia Papa est ordinarius omniū Christianorum, & sedes Apostolica est mater illorum, c. cuncta per mundum. 9. q. 3.
3 † Et ideò constitutio facta à Papa, dicitur facta ab vniuersali ecclesia, vt est expressum in cap. pia consideratione, de except. in 6 quia in eo tota ecclesia repræsentatur, vt tradit Roman. consi. 263. incip. quæritur.

4 Ampliate † in Legato, qui in prouincia sibi cōmissa potest facere generalē cōstitutionem, c. 1. de loca. & conduct. & habetur in cap. fin. de offic. legat. Secundò amplia-

tur

tur in synodo prouinciali, quæ similiter constitutionem facere potest, c. quod dicitis. 16. distin. Tertiò ampliate in Episcopo, qui in sua diœcesi statuere potest, c. vestra nobis, de locato. Vnde veniens contra decretum, seu constitutionem Episcopi, excommunicari debet. c. si quis venerit, extra, de maior. & obed. quia in sua diœcesi est maior quocunq; principe seculari illius diœcesis. c. omnes principes. tit. supra allegato. † Ex quo infertur, quòd nullus prin- 5
ceps de iure communi est exemptus à iurisdictione Episcopi, licet sit Imperator; quia adhuc subijceretur Episcopo loci: vnde beatus Ambrosius adhuc Episcop⁹, Theodosium Imperatorem excommunicauit, c. duo. 96. distinct. & in c. si autem, 11. quæst. 3. & ibi hoc notat gloss. Imò simplex sacerdos præfertur militi seculari: nam iste est miles Imperatoris ille verò est miles Christi. c. ante omnia. 40. distinct. & miles Christi præponitur, c. Iulianus, 11. quæst. 3.
† Papa enim est loco Petri, Episcopi ve- 6
rò sunt loco Apostolorum.

Restat ergo, quod Episcopus potest facere generalem constitutionem,

dum tamen non statuat contra canones; & sic valet statutum Episcopi, per quod prohibetur clericis sub pœna excommunicationis, ne habeant in suis domibus, vel alibi teneant, vel conuersentur cum mulieribus suspectis & diffamatis: quia hoc iure communi prohibitum est, toto titulo de cohabitatione cleric. & mulier.

7 Quartò ampliate in † Capitulo, quod potest sibi facere statutũ. c. cũ accessissent. extra, de constit. præcipuè in leuibus non concernentibus statum ecclesiæ: aliàs non posset nouas facere constitutiones, seu statuta, vel immutare antiqua sine Episcopo, c. cum consuetudinis, extra, de consuetud. Quintò ampliate procedere in vniuersitate clericorum vel magistrorum, quæ potest sibi facere statuta, c. ex literis, de constitution.

8 † Sextò ampliate in vniuersitate laicorum, quæ similiter potest statuere, vt quotidiè videtis in confratrijs, & alijs statutis municipalibus. c. quæ in ecclesiarum. de constitut. & ibi DD. & in l. fin. in verbo, qui statutis. C. de iurisd. omn. iud. Vltimò ampliate in magistris alicuius artis, qui possunt facere statuta. vt notat glo. & DD. per

illum

illum tex. in præallegata. l. fin. & Bart, in d. l. omnes populi. in 1. quæst. principali, & scrib. in l. item magistri. ff. de pact. Et ita in terminis decidit dominus Franciscus Marcus decisio. 174. eò quod tales magistri videntur habere collegium seu vniuersitatem, & possunt constituere syndicum. l. 1. §. 1. ff. quod cuiusq; vniuersit.

Dubitatur modo, ex quo ista constitutio est secundum ius commune, an Papa possit statuere contra ius. † Videtur 9
quod sic. quia ipse est supra ius, & eius potestas latissima est, & hæreticum esset disputare de illa: quoniam factum à Papa, reputatur factum à Deo: quia non puri hominis, sed vicem Dei gerit in terris.
c. quantò. de translat. prælat. vnde † Papa 10
statuendo, posset imponere pœnam mortis, sed non exequendo: quia si hominem proprijs manibus occideret, incurreret irregularitatem, secundum Bald. & Felyn. in
c. si quis, de maiorit. & obedien. † Imò for- 11
tiùs, si possibile esset, quòd Angelus malè aliquid de fide sentiret, posset à Papa iudicari & excommunicari. vt habetur ad Galat. 1. vbi Paulus insurgit contra illos, qui

volunt inuertere euangelium Christi, sic dicens, Sed licet aut Angelus de cœlo euãgelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus dobis, anathema sit. Ex quibus videtur, quod Papa potest statuere contra ius, propter eius amplam potestatem, quã latè tradit Decius consi.351.exordiente, viso puncto.3.volu. Vos autem super isto articulo resolutione concludatis. Quod si agatur de iure diuino, tunc Papa absolutè contra illud statuere non potest: licet sit maior Apostolis, excepto Petro c. sunt quidam.20.quæst. 1. quod si contrarium faceret, non sententiam dare, sed errare vide-
12 retur: †quia omni doctrinæ euangelicæ subditus est, & ideo non poterit contra euangelium dispensare vel statuere, vt probatur, in c. deinde, 26. distinct. & in cap. sicut, 14. distinct. Istam opinionem firmat Anthonius de Butr. in cap. super eo, extra, de vsur. dicens, quòd contra prohibitum in veteri vel nouo testamento, Papa dispẽsare vel statuere non potest. Sed ante eum fuit singularis decisio Ioannis Andreæ, in regula, peccatum, de regu. iur. in mercurialibus, quem refert & sequitur Alexand.
consi.

consi. 49. incip. paucis vtar, in 4. volum. & pleniùs per Socy. consi. 164. incip. visa bulla Bonifacij. Hanc opinionem sequitur etiam Andreas Siculus in d. cap. cum in ecclesiarum. & Ias. in d. l. rescripta. C. de precib. imper. offer. vbi dicit, quod Papa absolutè non potest rescribere contra ius diuinum, quem etiam sequitur Romanus, cōs. 345. incip. circa primum, vbi dicit quòd Papa non potest aliquid statuere, per quod immutaretur generalis status ecclesiæ. Hanc etiam sententiam secutus fuit Abbas. in cap. literas. in 5 notab. de restit. spol. 13
vbi concludit, † quod in gradibus consanguinitatis diuina lege prohibitis, Papa non dispensat, nec consuetus est hoc facere, quod secus est in prohibitis à lege humana & iure positiuo: quia licet sit supra legem positiuam, in c. præposuit de concess. præbend. & in l. princeps. ff. de legibus, non tamen est supra legem diuinam, vt in eleganti consil. 374. tradit Petrus de Anchar. sed illam tenetur defendere vsque ad animam & sanguinem, & vsque ad omnes conatus. d. cap. sunt quidam:
† quia præcepta moralia negatiua omni 14

tempore obligant, etiam intantùm, quòd
ſi Romanus pontifex diſpenſaret, vel ſta-
tueret contra ea, quæ ſunt iuris diuini, illę
ſic taliter diſpēſatus, non eſſet tutus quo ad
Deum, ſecundum Innocen. in c. diuerſis,
extra. de cler. coniugat.

Ampliate iſtam deciſionem procedere
in Epiſcopo aut alio prælato inferiore à Pa-
pa, qui nec contra ius diuinum nec poſiti-
uum ſtatuere poteſt. c. inſtitutionis noſtræ
15 decreta, 25. quæſt. 2. vbi dicitur, † quòd præ-
lati inferiores non poſſunt nec in toto nec
in parte decreta ſedis Apoſtolicæ immuta-
re. & ad illum text. concordant plura alia
iura, quæ tradunt Iacob. de Butrig. & Alex.
in l. 1. ff. quod quiſq; iur. & idem Alex. con-
ſi. 130. incip. in cauſa, in 2. volu. vbi conclu-
16 dit, † quod Epiſcopus etiam cum Capitulo
nihil poteſt ſtatuere contra ius poſitiuum.
Canoniſtæ in d. c. quæ in eccleſiarum, legi-
ſtæ, poſt Bart. in præallegata l. omnes po-
puli. ita ſentiunt. & iſtum articulum amplè
examinat Henricus de Bottis in ſuo tracta-
tu ſynodali. Et ratio eſt ſecundum eos, qua
re Epiſcopi non poſſint ſtatuere contra ius
canonicum: quia finis iuris canonici eſt,
eui-

euitare peccatum, & animas Deo lucrifacere. vt notat gloss. in d. c. cum contingat, ideò statutum factum ab inferiore diceretur iniustum, & meritò non esset tenendũ: quia Episcopus tenetur seruare canones. c. à subdiaconibus. 22. distinct. quoniam custos canonum appellatur. c. cũ quibus. 24. quæst. 4. imò si illos violaret, blasphemaret in Spiritum Sanctum. c. violatores. 25. quæst. 1. sicut violator legum incidit in crimẽ sacrilegij, l. omnes, versi. violare tẽtauerit, pœnã sacrilegij sustineat. C. de priui. eorũ qui in sacro palatio militant. ergò meritò contra illos, Episcopus nihil statuere potest, & si de facto contrarium faceret, esset periurus, ex quo iurauit illos seruare. cap. ego. C. de iureiuran. & dicit Fely. in c. si quando, de rescript, quòd prælato non obseruanti canones licitum est resistere, quod dictum extollit Romanus singulari. 494. incip curialis de Florentia. † vbi ponit pœnam episcopi non seruantis canones, & remissiuè allegat gloss. sing. in c. sacerdos, 2. quæst. 7. quæ dicit, quod si prælati sint excommuuicati, vel hæretici, vel symoniaci, vel notorij fornicatores, vel non 17

seruant canones, licitum est ab eis recedere etiam ante sententiam.

Secunda ratio est, quã tradit Card Alex.
18 in c. si omnes, 19. dist. † quòd ideò Episcopus non potest statuere contra ius positiuum: quia potestas condendi canones immediatè processit à Deo: nec talis potestas data fuit Episcopis, sicut summis pontificibus: ergo contra illos nihil statuere possunt: quia non reperitur decisum in iure, quòd inferior possit infringere legem superioris cap. cum inferior. de maiorit. & obedien. Tertia potest esse ratio, & melior: quia constitutio Episcopi est particularis, nec potest ligare, nisi subditos: sed constitutio Papalis est vniuersalis: ideo Episcopus non potest infringere, quod per totum vniuersum mundum obseruari debet.

Ex quibus tria in summa reportari possunt. Primò, quod Episcopus contra ius positiuũ nihil statuere potest. Secundò: quod Papa circa illud benè potest statuere, quia est supra ius positiuum, & in eo sufficit sola voluntas, quæ habetur pro causa, nec aliter quærendum est de ratione, maximè in his, in quibus habeat plenissimam dispositio-

tionem: ideo omnia quæ facit circa ius positiuum, præſumuntur facta cum iuſta ratione, ex quo cenſetur habere omnia iura in ſcrinio pectoris c.1. de conſtit. in 6. & in l. omnium. C. de teſtam. & hoc eſt propter valentes viros qui debent ſibi aſſiſtere, vt dicit Panor, in c ex literis, in 5. notab. de reſtit. in integ, Vltimò reportetis, quòd Papa contra ius diuinũ funditus ſtatuere nõ poteſt, & ſic non poſſet ſtatuere, ꝙ clerici perſiſtãt ſine peccato in publico cõcubinatu.

Prædtcta deciſio limitatur, vt procedat abſolutè, hoc eſt, in totum, ſecus in parte, pro qua poteſt tollere ius diuinum, vt tradunt canoniſtæ, in cap. propoſuit, de conceſſ. præbend. & in d. c. quæ in eccleſiarum & Guilielmus de monte Serato, in commento pragmaticæ ſanctionis, vbi ex pluribus concludit, † quòd licet Papa non poſ- 19
ſit in totum, id eſt, vniuerſaliter ſtatuere, quod decimæ non ſoluantur, ex quo ſunt ſub præcepto legis diuinæ, vt habetur Leuitici 28. & num. 18. ſunt enim decimæ, tributa animarũ egentiũ, quas Deus in ſignũ dominij ſibi reſeruauit. c. decimæ. 16. q. 1. inſtituit n. Deus decimas, vt eſſẽt ſacerdotib⁹

cibus in domo domini:& ideo, ex quo debenter diuina constitutione, non poterit statuere quod non soluantur: † tamen
20 quandoq; ex causa potest particulariter statuere & dispensare super decimis non soluendis. vt not. gl. & DD, in c. à nobis, extra, de decimis,

Secundò ista limitatio probatur, quia dominicalis solemnitas est sub præcepto decalogi, quòd exorditur, sabbata sanctifices, prout habetur in titulo de ferijs, circa principium: & Deuteronomij cap. 5. & licet Papa non in totum statueret, faciendo generalem constitutionem, quod vnusquisque exerceat artem suam die dominica; potest tamen ex causa statuere & dispensare particulariter cum aliquibus, vt licitum sit piscari die dominicali propter ingentem necessitatem superuenientem. c. licet de ferijs. Fortificatur hæc decisio: quia licet Papa non possit vniuersaliter statuere contra decisionem Apostoli, vt habetur ad Galat. 1 tamen † ex eminenti cau-
21 sa poterit dispensare cum aliquibus, contra dicta Apostoli gloss. in c. lector. 34. dist. quæ dicit, quod Lucius Papa dispensauit cum

cum Episcopo Panormitano, qui fuit bigamus.

Tertiò ista limitatio probatur: quia licet Papa non possit vniuersaliter statuere, quod matrimonium consummatum copula carnali, dissoluatur, propter resistentiam iuris diuini. vt in c. quos Deus coniunxit. 33. quæst. 3. & Matthæi, 19. tamen propter vrgentem causam matrimonium etiam ex toto potest dissolui, vt est casus in c. gaudemus. de diuor. † quia etiam poterit ex legitima causa statuere, quod clericus in sacris possit contrahere matrimonium, quamuis sit monachus, vt aliàs dixi de rege Aragono. 22

Quartò ista limitatio probatur; quod licet Papa non possit statuere, quod vsuræ citra peccatum permittantur, quia esset contra legem veteris testamenti, & legem euangelicam, quæ vndequaque fœnerari prohibent, maximè clericis, propter quod à beneficio & officio suspenduntur, & si se non correxerint, ad degradationem proceditur, vt notatur, in c. canonum. & in cap. quoniam, & in c. si quis oblitus. 22. quæst. 4. & si sint vsurarij manifesti, remanent

ſuſpenſi ab executione officij, donec ad arbitrium Epiſcopi ſatisfaciant & reſtituant quæ receperint. c. quia in omnibus. extra, de vſur. † tamen quandoq; ex iuſta cauſa Papa ſtatuit, quod fructus non computentur in ſortem. c. ſalubriter. de vſuris.

Quintò, iſta limitatio fortificatur in iuramento, ſuper quo Papa non poteſt ſtatuere in totum, quod iuramentum non liget: quia eſt de iure diuino. c. & ſi Chriſtus; de iureiurand. & habetur Matthæi 6. tamē poterit particulariter ſuper iuramento cū aliquo diſpenſare, vt tenent Canoniſtæ per gloſſ. in cap. quanto. de iureiur. ſuper quo etiam Epiſcopi hodie mediante ſigillo diſpenſant. Sextò fortificatur: quia ex quo horæ ſunt de iure diuino, non poteſt Papa vniuerſaliter ſtatuere, quod clerici conſtituti in ſacris ad illas non teneantur; poteſt tamen particulariter, hoc eſt, cum vno facere, quod horæ canonicæ tantùm dicantur in parte: vt notat Cardi. in Clem. 1. de celeb. miſſa. Septimò facit, quòd licet Papa non poſſit ſtatuere, quod ſtetur dicto vnius teſtis in omnibus cauſis: quia eſſet contra ius diuinum, quo cauetur, quod in

in ore duorum vel trium ſtet omne verbũ, vt habetur Deut. 19. & in c. in omni negotio, de teſt. & Matth. 18. tamẽ ex certis cauſis poterit ſtatuere, ꝙ ſtetur dicto vnius teſtis.

Vltimò prædicta confirmantur, quia licet Papa non poſſit ſtatuere, quod clerici teneant publicas vel ſecretas concubinas, vel aliter impunè fornicentur, propter reſiſtentiam iuris diuini, vt in illo præcepto, non mœchaberis, ſub quo continetur omnis illicita fornicatio extra fœdus matrimonij: tamen quandoq; ad euitandum maius malum tollerantur fornicationes, & illas ſub diſſimulatione pertranſit eccleſia. c. duo mala, 3. diſtin. Hinc eſt, † quod ſi 24
prælatus cognoſcit, quod clericus concubinarius efficeretur deterior, ſi præcisè cõpelleretur dimittere concubinam, poterit ad tempus etiam ſine pecato tollerare, vt in ſpecie decidit Panorm. in cap. vt clericorum, in princip. 2. collat. extra, de vit. & hon. cler. pro cuius dicto facit tex. in argu. in c. requiſiuit. extra, de ſpõſal. † Et propter 25
futurum ſcandalum euitandũ inconſueta tollerãtur, & iuris præcepta relaxãtur. c. per uenit. 45. diſt. & in c. 2. de deſponſ. impub.

Et in casu eminentis necessitatis, cessat legis, vel statuti, vel hominis dispositio seu prohibitio. l. de pupillo §. si quis riuos ff. de noui oper. nunciatio. & in l. prætor ait. § si debitorem. ff. de his quæ in fraud. cred. ergo clericus in concubinatu est tollerandus, vt deteriora euitentur: quia præceptis iuris diuini est exceptus casus curandi corpus & animam. Apparet ergo quòd ex causa potest fieri statutum contra canones, secundum Bald. in d. l. omnes populi. & in c. fi. quem ibi refert & sequitur Panor. extra, de consuet. non autem poterit Papa statuere contra ius diuinum, nisi in casibus supra qualificatis.

QVOD QVICVNQVE.

SVMMARIVM.

1 *Dictiones, quicunque, quæcunque, qualiscunque, quælibet, quibuscunque, vnicuique, omnis, cuiuscunque, quicquid, de iure quid importent.*

2 *Fæmina sub hoc verbo, quicunque, non comprehenditur, sed restringitur ad personas habiles, licet non fuisset posita dictio, clericus.*

HAEC dictio generalis est & effrenata, sicut

cut † dictiones, quæcunq;, qualiscũq;, quilibet, quibuscunq;, vnicuiq;, omnis, cuiuscunq;, & cæteræ dictiones vniuersales, quę nihil excludunt, sed omnia includunt. Idẽ dicendum est de dictione, quicquid, quæ vniuersalis est, & præcisa. secundum Bald. in l. cum virum C. de fideicom. & nihil excipit, secundum Bart. in l. quæ omnia. §. planè. ff. de procura. & in c. 1. qualiter olim feud. poterat alienari. Sub hoc enim verbo, quicunque, compræhenditur ciuitas, municipum, collegium, & vniuersitas, vt concludit Albe. per illum tex. in l. metum. §. animaduertendum. ff. quòd metus causa; & de sua natura compræhendit tam masculos, quam fœminas, vt in l. quicunq;, & ibi DD. C. de seruis fugit. & in l. ait diuus. ff. de iure fisci. tamen in hoc text. † sub hoc verbo, quicunq;, non compræhenduntur fœminæ, licet de clericis Papa hîc non fecisset mentionem: quia licet hæc dictio sit geminata, & habeat signum vniuersale, restringitur tamen ad personas habiles. Bart. & DD. in l. habeat vnusquisq;. C. de summa trinit. & Iason. in l. fideiussor. §. prætor ait. ff. qui satisdare cogun. Item, in hoc tit.

Marginal numbers: 1 (line 1), 2 (line "de iure fisci").

Papa intendit tractare de punitione clericorum concubinariorum, & non de punitione concubinarum, vt infra dicam, dictio enim, quæcunq; & qualiacunq; beneficia, & ad illa habilitatus expressis quibusdam secularibus, non censetur habilitatus ad regularia, sicut relatum, quod est similitudinis, & nō dissimilitudinis: & ideò refert similitudinem cum expressis, vt notatur in clemen. 1. de rescript.

CLERICVS.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniugati cum vnicis virginibus gaudent priuilegio fori, si habitum & tonsuram deferant.*

2 *Clerici non habent habitum determinatum à iure gloss. in clem. 1. in fin. de elect. Alex. consil. 149. incipien. in causa, in 6. volu. quod est notandum contra officiales prohibentes clericis portare caligas albas.*

HOc nomen à Mathia exordium sumpsit, qui fortè electus est, & primus per Apostolos in clericum ordinatus, vt tradit Isidor. lib. 7. ethimologiarum, & habetur transumptiuè, in c. cleros. 21. distinct. sub

cuius

cuius denominatione omnes ordinati intelliguntur,& ſic præſbyteri, Diaconi, ſubdiaconi,lectores,cantores.c.de perſona,in fin.11. quæſt. 1. continentur etiam qui primam & ſimplicem habent tonſuram,vt tenet glo.in verbo,pſalmiſta.d.c.cleros.quia clericatus licet faciat ad principium, tamẽ enumeratur inter ordines ; quoniam per primam tonſuram ordo clericalis confertur. c. cum contingat, de ætat. & qualit. & per illam tonſuratus gaudet priuilegio clericali,gloſſ.in c.fin.de tempo. ordinan. in 6.& idem habetur in glo.in cle. quoniã. in verbo, clericus,de vita.& hone.cler.quę dicit,quod dictio,clericus,includit habentem primã tõſuram.Et generaliter dicatis, ꝙ appellatione clericorũ, ſaltẽ largo ſumpto vocabulo, veniũt omnes clerici cuiuſcũq; gradus, ſecundũ Pano.in c. bonæ.in 1. notab.de poſt.pręl.† Quibus addite,ꝙ etiã 1
clerici cõiugati cũ vnicis virginibus continẽtur,qui in criminalibus ſi habitũ & tõſurã deferãt,clericales reputantur & gaudent priuilegio fori, c. vni de cler.coniug.Et ſic iſta conſtitutio habet locum in clericis cõiugatis, & etiam in laicis ſaltem, quantum

ad cæteras pœnas, vt dicetur in versic. monemus omnes laicos, vt similiter à concubinatu abstineant.

CVIVSCVNQVE CONditionis status.

SVMMARIVM.

1 *Differentia est inter gradum & statum.*
2 *Status clericorum fuerunt tres.*
3 *Fratres mendicantes sunt magis incapaces, quàm serui pœnæ, quibus etiam ad alimenta relinqui non potest.*

1 PAPA hîc † videtur facere differentiã inter ista duo nomina: quia licet non apponatur copulatiua, Et, ponitur tamen punctus, qui habetur loco copulæ, sicut facimus differentiã inter gradum & statum: nam canones statum inferiorum clericorum, magis appellant gradum, quam statum. Dicamus ergò
2 quod tres fuerunt status clericorum. † Primus fuit in primitiua ecclesia, quo tempore nulla bona possidebant, sed omnia erãt communia. Secundus fuit post primitiuã ecclesiam tempore Syluestri, quo tẽpore ecclesię erant dotatæ, quidã tamẽ clerici expressæ vel tacitè, renunciauerunt proprijs,

ſcilicet per ingreſſum religionis, & regularis habitus aſſumptionem: & ideo talis, qui ex propoſito, & modo aſſertiuo dicit, meus liber, mea cappa, peccat mortaliter, niſi hoc dixerit ex lubrico linguę, † quod maximè procederet in fratribus mendicantib⁹, 3
quibus etiam ad alimenta relinqui non poteſt: quia ſunt magis incapaces, quàm ſerui pœnæ, vt tradit Iaſ. in l. ex facto. §. Iulianus. ff. de vulg. & pup. ſubſt. Tertius fuit ſtat⁹ clericorum, qui nec expreſsè, nec tacitè proprijs renũciauerũt, ſed bona immobilia poſſidẽt, maximè domos, in quib⁹ tenent ſuas concubinas, & de iſtis duobus ſtatibus eccleſiæ loquitur conſtitutio iſta. Vel aliter, dicatis quod ſtatus clericorum eſt triplex. Primus eſt illorum, qui ſunt in dignitate poſiti, vt Epiſcopi, Præpoſiti, Decani, & alij habentes dignitatem in eccleſia. Secundus eſt illorum, qui ſunt nobiles ſine dignitate. Tertius eſt illorum, qui nec nobiles, nec in dignitate conſtituti ſunt, vt patet in ſimplicibus & inferioribus ſacerdotibus, & de omnibus iſtis loquitur iſta conſtitutio. Vnde iſta dictio, ſtatus, ſignificat præſtantiam, conditionem, & qualita-

tem, in qua quis reperitur: vnde apud Cic. qui ſtatus rerumq; & temporũ conditio. & apud Hierony. corporis noſtri certi ſtatus. & probatur in ca. 2. in fi. vt lite pendente, & in l. 1. ff. de ca. diminutio. & in l. eius. qui in prouin. ff. ſi cer. pet. & in ca. fi. de verb. ſign.

RELIGIONIS.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſecundum largam ſignificationem dicuntur religioſi.*

2 *Conuerſi non ſunt nec clerici nec religioſi: ideò poßunt habere proprium & contrahere matrimonium.*

3 *Templariorum ordo ſimiliter & humiliatorum ex certis legitimis cauſis fuit damnatus & abolitus: tales non veniunt appellatione clericorum.*

QVIA religioſi in profeſſione ſua habent in ſe votum continentiæ, videtur quod appellatione clericorum ſecularium religioſi non compræhendantur, nec è contra: quia religioſi ſimpliciter non dicuntur clerici, ſed diuerſis nominibus nuncupantur; ergo non ſunt idem. l. ſi idem. C. de codicil. & in pluribus partibus iuris, clerici & religioſi

giosi ponũtur tanquã diuersa.c.licet.versi.
tam circa viros religiosos, quã clericos.de
off.ord. maximè in ista constitutione,quæ
est pœnalis & odiosa, cuius verba ciuiliter
& strictè sunt interpretanda:† secus secun- 1
dum largam significationẽ, secũdum quã
clerici dicuntur religiosi: quia licet sint di-
uersi in qualitate, tamen continentur sub
eodẽ genere.c.duo sunt genera Christiano
rum.12.q.1.secũdum Imo. in c.sedes.de re-
scr.& Fely.in c.tua nos,de iureiur.Nec etiã
continentur monachi. l. omnes. §. præte-
rea.versi. clerici siue monachi, C. de epis.&
cler.&in l.generaliter.versi.monachi:licet
nõ sint clerici. eod.tit.16.q.1.Nec similiter
conuersi monasteriorũ cõpræhenduntur
secundum Ioan.And.in add.ad Specul. in
tit.de rescr.præsent §. fin.versi. item nota,
quod si literæ.& ibi dicit Spec.quòd si lite-
ręsint generaliter concessę contra clericũ,
& contra quosdã alios, certè per illas nec
monachi nec conuersi possunt conueniri:
†quia conuersi non sunt,nec clerici nec re 2
ligiosi: vnde possunt habere proprium,&
contrahere matrimonium.Bar.in d.auth.
ingressi.quem sequitur Guido Papę decisi.

615.incip.religiosi: & idem Speculat. cod. tit versi.quid si in rescripto, vbi dicit, quòd nec Episcopus absolutè continetur clericorum appellatione.

Ex quibus patet, quòd templarij hæretici, qui emerserunt anno post imperium Augusti, & quos Clemens Quintus (qui Benedicto successit) deleuit & in concilio Vienensi damnauit, licet à principio eorum ordo fuisset approbatus, quia ipsi etiã hospitarij poterant ex priuilegio prædicare, secundum gloss. c.adiicimus.16.quæst.1.
3 †tamen ordo dictorum templariorum, & similiter humiliatorum ex certis legitimis causis fuit damnatus & oblitus, vt ampliùs non esset in ecclesia Dei per Clementem & Lucium summos pontifices, tales enim sic religiosi non continentur appellatione clericorum. Quomodo autem monachi aut alij clerici cum monialibus habitare non debent, dicetur infra.

DIGNITATIS.

SVMMARIVM.

1 *Canonici in ecclesia Cathedrali dicuntur esse in dignitate, & eis possunt committi causæ Apostolicæ.*

2 *Mix*

2 *Mixtum sub simplicibus in odiosis continetur.*

3 *Abbatia an contineatur appellatione dignitatis.*

HIc videtur quod existentes in dignitate non comprehendantur appellatione clericorum, vnde canonici ecclesiarum Cathedralium non continerentur, aliàs nõ fuisset opus exprimere verbum, dignitatis. Rationem assignat Panor. in rub. de vit. & honest. cler. quia in canonicis, & cæteris constitutis in dignitate inest quædam qualitas, quæ non reperitur in simplicibus clericis: quia à quoquam verti non debet in dubiũ,
† canonicum in ecclesia Cathedrali existẽ- 1
tem, existere etiam in dignitate: quia eis tanquam existentibus in dignitate causæ Apostolicæ committuntur. Roman. consil. 443. & gloss. in c. si canonici, de offic. ordin. in 6. in gloss. penul. dum dicit, quod dignitate & honore priuandi sunt. Sed prædicta procedunt vbi ageretur de stricta
vocabuli significarione, † & in materia o- 2
diosa, quo casu sub simplicibus non continetur mixtum; secus in larga & impropria

ſignificatione & in materia fauorabili. Et ideo priuilegium ſeu tributum conceſſum generaliter clericis, compræhenderet Epiſcopos, canonicos, & alios clericos conſtitutos in dignitate: quia verba ſunt intelligenda & interprætanda ſecundum ſubiectam materiam, & vt minus lædant ius cõmune. l. 11. C. de noxal. act. quia verum eſt, Epiſcopos & canones eſſe clericos, cũ qualitate tamen, quæ non habet mutare ſubſtantiam. Abbatia tamen ſecuudum Imol. in c. inquiſitores. de hæret. in 6. ſub nomi-
3 ne dignitatis non cõtineretur. † Sed an veniat monachus ſub nomine dignitatis, videte Lapum allegatione 101. in tit. de ſucceſſion. & gloſſ. in c. 2. de præbend. in 6. & referũt Ioan. And. vidiſſe declarari Abbatẽ non contineri dignitatis appellatione.

ETIAM.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, etiam, accipitur implicatiuè & affirmatiuè.*

2 *Dictionis, etiam, natura eſt implicare caſum minus dubitabilem, & explicare caſum magis dubitabilem.*

HAEC dictio eſt implicatiua, c. 1. de cõmo-

modat.c.cum omnes.de constit.&in l.etiã C.de furt. † Aliquando accipitur affirmatiuè,& tunc capitur pro,certè,vt Matth.11. 1
dum dicitur, Prophetam etiam plusquam Prophetam,& Ioannis 11.dum dicitur,etiã tu nescis quia amo te, &†natura illius est 2
implicare casum minus dubitabilem,& explicare casum magis dubitabilem,vt notatur in l.etiam. ff. solut. matr. Raphaël,Caius,& Romanus,in l. qui se patris. C. vnde liberi.Ias.in l.si cui legetur. §.si Titio. ff. de legat. 1. quia non erat dubium, quin clerici etiam in dignitate constituti comprehenderentur in constitutione ista. Sed maior dubitatio vertebatur de pontificibus, qui similiter in pœnam istius decreti incidunt.pro quibus facit tex. in l. Centurio. ff. de vulg.versi. etiã propria bona filij:quia vbi nulla erat dubitatio, quin in pupillari substitutione cõprehenderentur bona patris,vt plenè dixi in tracta. meo substitutionum. Sic etiam minus dubitabitur de clericis simplicibus. Vnde Papa in hac constitutione,illos necdum comprehẽdere voluit, verùm etiam alios qui sunt maioris præeminentiæ, vt sequitur in tex.

SI PONTIFICALIS.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus simpliciter electus ante consecrationem non venit appellatione pontificis.*

2 *Abbas an veniat sub nomine pontificis.*

ID est, Episcopalis. quoniam appellatione pontificum compræhenduntur Episcopi,& alij superiores, secundum Cardina.in Clem.fin de celebra.miss. & Firmimū in §.pontificum. Quod est verum,si talis Episcopus sit consecratus,aliàs simpliciter electus vel confirmatus,
1 †ante consecrationem non venit appellatione pontificis,vt dicit gl.in Clemen. dignum, de celebra.miss.in verbo, pontificum. quā extollunt Panor.&Fely.in c.eā te.de rescr.
2 †Videtur ergo quòd Abbas non includatur sub nomine pontificialis; & ideò Papa hîc intendit punire Episcopos concubinarios,cum etiam lex ciuilis nullam mulierem secum habere,aut habitare eis permittat: si autem contrarium probatum fuerit,ab episcopatu proijciatur:quia indignum se ostendit officio, in auth. Episcopo.C.de Episco.& cler.& in corpore,vnde sumpta fuit. in auth.cod.tit.colla 9.

Vel

VEL ALTERIVS PRAE-eminentiæ fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Cardinales ab alio, quam à Papa, & consilio simul distringi non possunt.*

2 *Papa licet omnia posit, intelligitur tamen habito consilio cum fratribus.*

3 *Excommunicatio generalis quorumcunq; nõ compræhendit Cardinales, nisi de eis fiat specificata mentio.*

4 *Generalis dispositio simpliciter prolata non compræhendit personas priuilegiatas.*

5 *Constitutio seu statutum quantumcunq; sit generale, non continet personas, quæ non sunt de iurisdictione constituentis.*

6 *Papa etiam sine concilio potest ex causa deponere Imperatorem.*

7 *Generali sermone non continetur persona priuilegiata.*

8 *Cardinalis publicus & notorius concubinarius, si monitus, sit incorrigibilis, potest à Papa & concilio puniri.*

9 *Papa si sit publicus & notorius concubinarius an ligetur ista constitutione, ita quod possit accusari, vel deponi, vel saltem à papatu suspendi.*

10 *Integritas præsidentium est salus subditorum.*

11 *Sermo generalis non comprehendit personam loquentis.*

12 *Superioris authoritas in dispositione censetur reseruata.*

13 *Authoritas superioris excusat à iuramento.*

14 *Papa omnes est iudicaturus: sed à nemine venit iudicandus.*

15 *Deus causas hominum voluit terminare per homines, sed causam Papæ suo iudicio reseruauit.*

16 *Papa de crimine sibi obiecto non cogitur stare iudicio alicuius: quia dominus eum iudicat.*

17 *Papa non potest se submittere iudicio iudicis secularis.*

18 *Papa si persistat in peccato debet monere per euangelicam denunciationem: à qua non liberatur.*

19 *Verba euangelica, quibus dicitur, si non audierit, dic ecclesiæ, non intelliguntur in Papa, qui non potest iudicari ab ecclesia militante, sed solum ab ecclesia triumphante.*

20 *Hæresis propriè loquendo dicitur solum in duo-*

duobus casibus, quando quis malè sentit de articulis fidei, & de sacramẽtis ecclesiæ.

21 Dispositio quæ simpliciter facit mentionem de hæresi, propriè intelligi debet.

22 Papa pro crimine hæresis si sit incorrigibilis potest deponi & corrigi per concilium generale.

23 Papa in hæresi potest conuinci duobus testibus.

24 Papa errans habet maiorem reatum quàm cæteri: ideò sine spe veniæ condemnandus est vt diabolus.

25 Accusati de hæresi si sint parati se corrigere, debent recipi ad purgationem, quod malè seruatur per officiales nostri temporis, qui ignorantias recipere nolunt.

26 Papa in tribus casibus tenetur obedire concilio generali.

27 Papa si esset publicus adulter, vel concubinarius, vel vxorem duceret, & sic vniuersalis ecclesia pateretur scandalum, si sit incorrigibilis habetur pro hæretico.

28 Papa in quinq; casibus potest ab alio iudicari.

29 Papa in dando terras ecclesiæ suis consanguineis si sit incorrigibilis potest à papatu deponi.

30 *Papa non potest incidere in canonem latæ sententiæ, nisi in casu hæresis gloss. in d. c. quicunque.*

31 *Papa si sit suspectus de hæresi quomodo contra eum debeat procedi, & concilium conuocari.*

32 *Papa hæreticus reputatur minor quocunque catholico.*

33 *Papa in foro pœnitentiali subijcitur simplici sacerdoti.*

ID est,altioris,aduerbium , enim , eminenter,exponitur,id est altè,vnde prę-
emineo,præsum,antesto,quasi ante alios emineo. à quo descendit istud nomen,præeminentia , & si referatur ad qualitates supra scriptas , non potest aliter intelligi secundum veram interpretationem,nisi in Archiepiscopis,vel Cardinalibus , aut legatis , vel Patriarchis : quia post Papam, in excellentia vltra omnes dignitates ecclesiæ , Cardinales sunt maiores in
1 præeminentia: † quia ipsi simul cum Papa omnes iudicant,nec ab alio, quàm à Papa, & collegio Cardinalium iudicari possunt: quia dicuntur caput ecclesiæ vniuersalis. Clemen.ne Romani. de elect. & Bald.in l.I

cum

 2
cum multa, C de bon. quæ lib. †quia licet
Papa omnia poſſit, hoc tamen intelligitur,
habito conſilio cum fratribus, vt notatur
in c.1. de tranſla. prælat. nec quicquam arduum facere poteſt, ſine dicto conſilio. ſecundum Ioan. And. in c. antiqua. & in c. dilectus, de conceſſ. præben, vbi concludit,
quod in diſpoſitione, in qua ſimpliciter fit
mentio de clericatu, vel dignitate, non cõtinetur dignitas cardinalatus, nec Epiſcopalis, niſi de ea ſpecifica fiat mẽtio. & iſtud
dictum ſequitur Nicolaus de Milis. in §. cardinalis. vbi aſſignat rationem: quia non
eſt dignitas, ſed culmen dignitatis, gl. in ca.
2. de præb. in 6. ergò multò forti9 idem erit
dicendum in dignitate cardinalatus, quæ
eſt maior epiſcopali; ſubijciens, quod iſta
verba, clerici cuiuſcunq; dignitatis, quamuis ſint generalia, & vniuerſalia, tamen nõ
continentur Cardinales, niſi hoc exprimatur, vt ex pluribus tradit Barbat. conſi. 1.
coll. 28. in 1. volu. pro quibus facit dictum
Ioan. Monachi. in c. 1. de Schiſmaticis. in 6.
vbi dicit, † quòd in generali excommuni- 3
catione quorumcunque, non continentur Cardinales, niſi de eis fiat ſpecialis mẽ-

tio: quia generalis mentio non sufficit de aliqua persona, quando requiritur specificatio, gl. in c. inquisitionis. de hæret. in 6.
4 Alex. in consi 103. in 1. vol. † & generalis dispositio prolata simpliciter non compræhendit personas priuilegiatas gl. & DD. in l. postquàm liti. C. de pact. & dicit Bald. in d. l. omnes populi. & in l. fin. §. in compu-
5 tatione. C. de iure deliber. dicitur, † quod constitutio seu statutum quantumcunq; sit generale, non compræhendit personas, quæ non sunt de iurisdictione constituentis. quod dictum sequitur Barba. in c. cum accessissent. circa fin. de constit. sed Cardinales absolutè non sunt sub iurisdictione Papę: quia non ab eo solo, sed à cōsilio possunt distringi; licet Abbas in quadā quæst. incip. Episcopus. in 11. col. videtur tenere,
6 † quòd Papa solus ex potestate amplissima quā recepit à Christo, etiā sine concilio, potest ex causa deponere Imperatorē, ita, vt nō sit necesse cōuocare conciliū: sed Host. in c. 2. de cler. non resid. sentit contrarium.
7 Præterea facit etiam, † quia in generali sermone non continetur persona priuilegiata, & in ecclesia dignitate constituta. c.

cum

cum ſit periculoſum. de ſent. excom. in 6. Petr. de Anchar. conſi. 296. incip. pro clariori. & conſ. 298. incip. officialis. vbi dicit, quòd reg. cancellariæ, quæ annullat gratiam, in qua verus valor beneficij non exprimitur, non habet locum in gratia facta Cardinali. Vnde tanta eſt eorum potentia, & authoritas, vt mortuo pontifice, eorum dignitas non decreſcat, ſed vireſcat, non confundatur, ſed magis diffundatur, imò in eis tota authoritas eccleſiæ refunditur. Qua de re, Papa in numero Cardinaliũ ſe connumerat, ſicut Imperator in numero ſenatorum: tales enim ſub iſta pontificali cõſtitutione cõpræhendi poſsũt, maximè, quãdo in eis eſſet adeo publicus & notori⁹ cõcubinarius, q̃ vniuerſalis eccleſia ſcãdalizaretur, tũc ſi moniti, eſsẽt incorrigibiles †poſſent à Papa, & cõcilio diſtringi: quia in 8
eis oritur maius ſcãdalũ, quã in prælatis inferioribus, ex quo ſunt magni cõſiliarij sũmi põtificis, quorũ ſapiẽtia mũdus regitur, & qui ex obſcuris aperta faciunt, illi ex toto orbe terrarum pauci ex multis, ſingularis ex omnibus aſſumuntur. Nunc dubitari poſſet, an Papa ligetur iſta conſtitutione,

9 †ita quod ſi teneant publicam concubinã,
poſſit accuſari, vel deponi, vel ſaltem à pa-
patu ſuſpendi. Videtur, quòd ſic, quoniam
iuſtum eſt principem obtemperare ſuis le-
gibus. Præterea iſta conſtitutio loquitur
per verba generalia & geminata, quorum
natura eſt, omnes compræhendere, ergo
generaliter debet intelligi, vt Papam com-
præhendat. argu. l. de pretio. ff. de pub. in
rem act. quia verbo, generali, omnia con-
tinentur. c. ſunt nonnulli. 1. q. 1. &, c. quicũ-
que. 33. qu. 2. Et ratio eſt: quia quantò plus
quis eſt conſtitutus in maiori dignitate, de
linquendo magis & grauius debet puni-
ri, quàm cæteri inferiores, ratione mali ex-
empli, c. cum magnæ, de voto & voti re-
dempt. iuxta dictum Gregorij. in c. præci-
puè. 11. q. 3. dicentis: ſcire debent prælati,
quòd ſi vnquam peruerſa perpetrẽt, toties
morte digni ſunt, quoties ad ſuos ſubditos
perditionis exempla tranſmittunt: quo-
10 niam † integritas præſidentium, ſalus eſt
ſubditorum. c. miramur 61. diſtinct. Item
facit; quia iſta conſtitutio, ſaltem, quo ad
Deum, parum, aut nihil differt à lege diui-
na, per quam prohibetur omnis fornica-
tio;

tio; & constat legem Diuinam præferendam esse humanis constitutionibus: ergo Papa ligatur ista constitutione: quia legi diuinæ conuenit. Cum ergo ista constitutio transierit in contractum, efficitur irreuocabilis, secundum Innocen. in c. in nostra. de iureiur. ideò obligatur ad eius obseruantiam.

Alij fuerunt in contraria opinione dicentes, quòd Papa non ligatur sua constitutione: † quia sermo generalis non cō- 11
præhendit personam loquentis. l. inquisitio. C. de soluti. l. si mercedem. ff. de actio. emp. & vend. & ibi glo. Bart. & Bald. & in l. qui insulam. §. fi. cum gl. ff. locati. Bart. in l. si quis legauerit. ff. de legat. 1. & in l. Paulus. §. si sciente. ff. de pigno. † & in quacunq; di- 12
spositione intelligitur reseruata authoritas superioris, sicut in generali sermone non videtur quis voluisse compræhendere ea, quorum prolatio ipsi proferenti esset pœnalis, vel prohibita, vt dicit Bar. in l. codicillis. §. instituto, ff. de leg. 2. & in l. fi. ff. ad municipa. & notant Canonistæ, in c. veniens. de iureiur. gl. in c. constitutus. de rescript. ex quo infert Oldr. consi. 97. incip.

factum tale eſt, quòd ſi Abbas cum Capitulo iurarunt, non recipere monachos vltra certum numerum, intelligitur. niſi ſuperior contrarium ſuſcepetit, & idem tenent Cynus & Saly. in l. fi. C. ſi contra ius, vel vti. publ. Paul. de Caſtr. & DD. in l. fi. ff. qui ſatiſd. cogan. dum dicunt, quòd ſi debitor iurauit nullam exceptionem opponere, ſi poſtea ſuperior ſibi concedat exceptionem quinquennalem, poterit illã op-
13 ponere, nec incurret periuriũ: † quia ſemper intelligitur excepta authoritas ſuperioris. Ergo authoritas Papæ in hac conſtitutione vigetur exempta, & ita concludit Felyn. in c. conſtitutus de reſcrip. verſi. authoritas Papæ. vbi dicit, quòd à iuramento excuſat authoritas ſuperioris & iſtam opinionem ſecutus fuit Pano. in c. omnis vtriuſq; ſexus. in 5. coll. verſ. ex his ſoluitur alia quæſtio, de pœniten. & remiſſ. Patet ergo quod Papa non ligetur ſua conſtitutione, nec etiam conſtitutionibus ſuorum prædeſſorũ: ſicut Principes & Imperatores, qui ſuis legibus & conſtitutionibus non conſtringuntur. l. princeps. ff. de legib. & ſic licet Papa & princeps debeãt viuere ſecundũ leges,
tamen

tamen non constringãtur, nisi ex debito honestatis, vt notatur in l. digna vox. C. de legib. Vnde concludendum videtur, Papam pro publico seu notorio concubinatu non esse puniendum pœnis huius con-
stitutionis: † quia qui omnes iudicaturus 14
est, à nemine iudicandus est, vt in d. c. si Pa-
pa. 40. distin. † quia causas hominum Deus 15
voluit per homines terminari, sed causam Papæ suo iudicio reseruauit. c. aliorum. 9.
q. 3. † Et ideo de crimine contra eum obie- 16
cto, non cogitur stare iudicio alicuius. glo. in c. si quis pecunia. 79. dist. sed excipere poterit contra accusantem, Dominus est, qui me iudicat, nemo enim iudicabit primam sedem, neq; ab Augusto, neq; ab omni clero, nec à regibus, nec à populo iudicabitur: quia facta subditorum iudicantur à nobis, nostra verò iudicantur à domino. in c. ne-
mo. & in c. facta. 9. q. 3. † Nec Papa potest se 17
submitere iudicio iudicis secularis, quamuis posset se submittere iudicio iudicis inferioris. c. nos incompetenter. 2. q. 7.

† Nec refragari potest dictum Panor. in 18
c. proposuit. de concess. præbend. dum dicit, quod si Papa sit criminosus vel persistẽs

notoriè in peccato mortali, debet moneri
per denunciationem euangelicam, de qua
habetur Matth.18.& in c.ſi peccauerit.2.q.
1.& in c.nouit, de iudic. quibus reſpondet
Hoſtien.quod in d.c.propoſuit, quem re-
fert, & ſequitur Dec. in conſi. quod edidit
Piſis pro Chriſtianiſſimo Ludouico Fran-
corũ rege, vbi dicunt, quòd ſi Papa perſiſtat
in peccato, poterit admoneri iuxta regulã
euangelicam, à qua nõ eſt liberatus, & hoc
quantum ad primam partem regulæ, in
qua dicitur, ſi peccauerit in te frater tuus,
19 corripe eum inter te & ipſum.† Sed quan-
tum ad aliam ſecundam partem regulæ, in
qua dicitur, ſi non audierit dic eccleſiæ: ta-
lis ſecunda pars non intelligitur in Papa,
quia vt dixi, ab eccleſia militante non po-
teſt iudicari: vnde dicunt, quod illa verba,
dic eccleſie, in Papa intelliguntur de eccle-
ſia triumphanti & cœleſti, à qua duntaxat
iudicari poteſt: vt in d.c. ſi Papa. vndequa-
que ergo vrgent dubia: ſed videamus quæ
ſit magis verior opinio in puncto iuris.

Breuiter ſi agatur in crimine hæreſis,
quod propriè dicitur duobus caſibus tan-
20 tũ.† Primò, ſi quis aliter ſentit de articulis
fidei

fidei, quam ſentiat Romana eccleſia. cap. hæc eſt fides. 24. quæſt. 1. Secundò, quando quis malè ſentit de ſacramentis eccleſiæ, c. ad abolendam. de hæret. & ita concludit Panor. poſt Hoſti. in ca. firmiſſimè. de hæret. † & ideo lex, vel diſpoſitio, quæ ſimpliciter facit mentionem de hæreſi, debet intelligi propriè: quia verba propriè intelliguntur ſecundum Bart. in l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. † tunc Papa pro illo crimine, ſi ſit incorrigibilis, poteſt deponi & corrigi per concilium generale, vt habetur in d. c. ſi Papa. † & hoc caſu poſſet conuinci duobus teſtibus. gloſſ. in c. præſul. 2. quæſt. 4. quam Panorm. reputat ſingul. in c. cum eſſes. de teſt. & in hoc eſt deterioris conditionis, quàm ſint Prælati & Cardinales: † quia Papę reatus eſt maior, quàm aliorum. Ideò ſine ſpe veniæ condemnandus eſt vt diabolus: vt ibi dicit gloſſ. vt legitur de Ioanne Papa. 24. qui propter ſimoniam depoſitus fuit. Quæ deciſio procederet, vbi Papa eſſet pertinax, & nollet ſe corrigere, aliàs ſi ipſe, vel alius inferior ſit paratus ſe corrigere non debet deponi. d. c. ad abolendam. nec debet de hæreſi dam-

21 22 23 24

nari.c.dicit Apostolus.24.quæst.3.Sic fecerunt multi Romani pontifices, qui infamati iniustè de certis criminibus, se purgauerunt.prout fecit Sextus Damasus, Petrus Gregorius, qui eorum innocentiam purgauerunt, in c. mandastis. 2. quæst. 5. cap. Petrus, 2.quæst.7.quos etiam refert Romanus, consi.12.incip.beatissimus pater. Quæ iura videntur facere contra iudices eccle-
25 siasticos, † qui accusatorum de hæresi vel alijs criminibus nolunt recipere purgationes, licet sint parati se corrigere, nec eos audire in suis innocentijs. Et idem tenet Guilielmus de monte Serrato, in commento pragmaticæ sanctionis, vbi ponit
26 tres casus, † in quibus Papa tenetur obedire generali concilio. Primus in pertinentibus ad fidem. Secundus in pertinentibus ad extirpationem Schismatis c.si duo. 79. distinct. Tertius, in pertinentibus ad generalem reformationem ecclesiæ, vt etiam notatur in d.c.si Papa.

Vos autem ampliate procedere istud, vt non solum habeat locum in crimine hæresis, verũ etiam in alio crimine, per quod vniuersalis status ecclesiæ pateretur scan-

dalum. quo casu, si crimen esset publicum, & Papa nollet corrigi, haberetur pro hæretico: vnde si esset publicus adulter, vel 27
notorius concubinarius, vel vxorem, prout fecit nouissimè Sembergensis Episcopus qui ducendo vxorem, ecclesiam suam scandalizauit, duceret isto casu Papa accusari posset gl. in d. c. si Papa, quæ communiter approbatur per Panor. in c. significasti. de elect. & in quadam sua disputatione. incip. Episcopus. in fi. 2. dubij. vbi dicit, quòd totus mundus obseruat illam gloss. quam ex pluribus firmat Romanus consi. 528. incipien. quæstio. quam etiam sequitur Decius in præallegato consi. † vbi ponit quin- 29
que casus, quibus Papa ab alio iudicari potest.

Imò fortiùs tenet Panormit. in c. cum venissent. 4. colum. de iudic. quod Papa potest deponi, si in dando terras ecclesiæ suis consanguineis esset incorrigibilis, quod dictum refert Fely. in cap. si audientiam. in princip. de rescript. & in d. cap. quæ in ecclesiarum. quos refert & sequitur Frãcisc. de Ripa. in tractatu de peste. Dicunt tamen theologi, quod Papa non possit

accuſari, nec etiam de quolibet alio crimine, licet notorio, niſi de hæreſi duntaxat: quia propriè ſymonia non dicitur hæreſis, ſicut nec alia crimina: quia nō concernūt articulos fidei vel ſacramēta eccleſiaſtica, vel ſaltē generalē conſtitutionem concer-
30 nētem etiam fidem noſtram. † Vnde Papa non poteſt incidere in canonem latæ ſententiæ, niſi in ſolo caſu hæreſis: peccat tamen mortaliter, ſi cōmunicat cum excōmunicato, niſi in illis quæ ſpectant ad eius correctionē: ſed quilibet alius benè incidit in excommunicationem, non per ſententiam excommunicationis, ſed per ſentententiam canonis, vt notatur in c. quicunque. 11. quæſt. 3. gloſſ. ibi exponit verbum, quicunq;, ſcilicet, alius quam Papa. Ex quibus apparet, quod ſi crimen ſit adeò notorium, quod per illud totalis ſtatus eccleſiæ ſcandaliſetur, tunc Papa poſſit accuſari, & ab vniuerſali eccleſia iudicari.

31 † Videamus nunc incidenter, quid ſi Papa eſſet ſuſpectus de hæreſi, ita quod talis ſuſpicio non poſſit diſſimulari ſine magno ſcandalo fidei, quomodo contra eum procedi debet? Canoniſtæ, & theologi videntur

dentur varij. De turre cremata post Archi. in d. c. si Papa. † dicit, quòd primò per 31
Reuerendissimos debet requiri per publicam confessionem Christianæ fidei, vt talem infamiam à se abijciat: & si Papa hoc recusauerit facere, isto casu esset requirendus, vt vniuersale congreget concilium: & si hoc facere postposuerit, debebit ad minus præstare authoritatem dictum concilium congregandi, ad fines inquirendi, an illa, quæ obijciuntur Papæ, sint vera. Quòd si omnia prædicta recusauerit, domini Cardinales, in quibus tanta est authoritas, de qua supra feci mentionem, poterunt congregare & conuocare prælatos ecclesiæ, qui inquirent, an vera sit suspicio hæresis contra Papam vel non: & si hoc domini Cardinales facere postposuerint, isto casu Imperator & Princibes Christiani, quibus commissa est defensio ecclesiæ, hoc possent facere: sicut factum est tempore Marcelini Papæ, vt habetur in c. nũc autem. 21. dist. Qui prælati sic congregati debent requirere Papam, vt talem congregationem authoriset, prout Symachus Papa: Quòd si Papa noluerit præstare authoritatem, præ-

lati ſic congregati poterunt procedere ad inquirendam veritatem, an verum ſit de quo Papa publicè infamatur, licet ipſe contradicat.

Quæritur nunc, qua authoritate hoc facient prælati ex quo ſuperior contradicit? Reſpondetur quòd authoritate iuris. d.c. ſi Papa. & ibi dicunt DD. quòd in caſu hęreſis, concilium vniuerſale ſolum videtur eſſe competens: & ſi Papa prælatis ſic congregatis, facta debita inquiſitione, recuſaret præſtare authoritatem, licet congregationi, ipſum ius dare, aliàs prouiſio iuris eſſet fruſtratoria, quæ diſponit; quod in crimine hæreſis concilium poteſt Papam iudicare, vel hæreticum declarare. Sed quid ſi prælati per eorum inquiſitionem reperierint, quòd in veritate Papa erat hæreticus, vel contra eum erat vehemens ſuſpicio: tunc iſto caſu cõcilium per veras & ſanctas ſcripturas debet Papæ demonſtrare, quòd illud quod tenet eſt hæreſis, & quod talem
32 hæreſim publicè confiteri debeat: † quia Papa hæreticus, reputatur minor quocunque catholico, ſaltem in eo, quod eſt hæreticus, gloſſ. in c. Acatius, in verbo, in hæreſim.

ſim. 22. quæſt. 1. & ſi indilatè vel infra terminum ſibi præfixum errorem ſuum abiurauerit, nihil eſt, quod vlterius contra eum concilium poſſit facere. d. cap. ſi Papa. & in quantum Papa pro lapſu dictæ hæreſis nouerit ſe eſſe reum per confeſſorem ſpiritualem, cui in illo actu ſubijcitur, & ex ſententia ſui confeſſoris ligabitur. glo. in c. nemo. 9. q. 3. iuxta ſuam conſcientiam faciet ſibi prouideri de pœnitentia ſalutari, vt in d. c. cum autem: †quia in fo- 33
ro pœnitentiali, Papa ſubijcitur ſimplici ſacerdoti. gloſſ. in c. ſanè, in verbo, terminandam, extra. de offic. & poteſtate iud. deleg. Sed per hoc non credo, quod cõfeſſori tollatur arbitrium imponendi pœnitentiam, quam iuxta qualitatem perſonæ & delicti fuerit arbitratus, ex quo pœnitentiæ, vt ſuperius dixi, ſunt arbitrariæ. Quod ſi Papa errorem ſuum reuocare recuſauerit, iſto caſu conciliũ poterit cõtra eũ dupliciter procedere. Vno modo, vt à Papatu deponatur, ex quo reperiatur pertinax & incorrigibilis: Alio modo abſq; reali depoſitione procedet cõciliũ, & declarabit, ꝙ talis ſic in hæreſim lapſus amplius de Papatu nõ ſe intromittat.

QVI.

SVMMARIVM.

1 Relatiuum, qui, quãdoq; declaratiuè, quandoq; restrictiuè, & aliis variis modis in iure accipitur.

2 Relatiuum quis, vel qui, se refert ad substantiuum qualificatum, & intelligitur facta relatio cum omnibus suis qualitatibus, & sic ista constitutio non se extendit ad Abbatissam.

1 SCILICET, Clericus. Relatiuum istud † quandoq; declaratiuè, quandoq; restrictiuè, & alijs varijs modis sumitur, quos ponit Lucas de Penna in l. vn. de Castrensi omnium Palatinorum peculio. lib. 12. C. & sic istud relatiuũ, qui, quod est masculini generis, restringit & declarat, quod in antecedenti, hoc est, in verbo, quicunque, Papa tantùm sentit de masculis, & non de fœminis, licet non fuisset apposita dictio, clericus. l. à. filio. §. fina. & ibi Bar. ff. de alimen. & cibar. leg. l. omnes. ff. ad Trebel. l. ea tamen adiectio. ff. de legat. 3. & Alexan. consi. 29. incipien. quoniam abundè in 1. vol. & est summa declaratio ad regulam, quæ in l. diuus ait: poni-

tur

tur. ff. de iure fiſci: in qua dicitur, quod maſculinum concipit fœmininum: nam iſtud relatiuum, quis vel qui, ſe refert ad ſubſtantiuum qualificatum. d. l. cunctos populos. & ibi Bar. & in l. ſi quis ſeruum. §. fin. ff. de legat. 3. & relatio ad præcedentia, intelligitur facta cum omnibus ſuis qualitatibus. vt ibi notat Alexan. Ergo videtur quod iſta conſtitutio tanquam pœnalis non extendatur ad Abbatiſſam perſiſtentem in publico concubinatu. vnde caſus iſte tanquã obmiſſus remanet in diſpoſitione iuris communis.

PRAESENTIVM NOtitiam, quam habere præſumitur poſt duos menſes, poſt earundem publicationem.

SVMMARIVM.

1 *Clericus præſumitur habere notitiam huius conſtitutionis, altero de quinq; modis.*
2 *Publicè fieri dicuntur, quæ fiunt in ſynodo, vel in acongijs eccleſiæ parochialis.*
3 *Fama publica ſufficit ad ſciendum edictum fuiſſe publicatum.*
4 *Decretum ſuperioris afficit etiam ignorantes.*
5 *Scientia conſtitutionis principis præſumitur*

duobus mensibus elapsis.

1 QVADRVPLICITER secundum Alber. † hæc notitia potest peruenire & præsumitur perueniſſe ad clericos. Primò, per proprium, aut aliorum auditum, ſcilicet, ſi publicationem præſentis conſtitutionis audiuerint: quia etiam ſcire dicimus, quod ab alijs audiuimus. Secundò per viſum, vt quando oculariter int-rfuerũt negotio, & viderunt publicationem, vt dicit tex. in c. hoc videtur, verſi. aut oculis ſuis conſpicit. 22. q. 5. Tertiò, ſi publicatione receperint literas à talibus perſonis, quibus fides ſolo verbo, & ſine literis eſſet adhibẽda. Quartò, ſi publicatio fuerit facta iudicialiter, prout ſolent fieri dietim in parlamentis, & alijs curijs regijs. Quintò, ſi publicatio facta fuerit in ſynodo, maximè ad illos, qui
2 tenentur intereſſe, † vel in acongijs, quia illa quę fiunt vel dicuntur in acongijs eccleſiæ parochialis multis adſtantibus, dicuntur publicè fieri. vt habetur in Clem. 1. §. ſi verò, de foro competen. ergo in prædictis caſibus notitia ad clericos pręſumitur perueniſſe. Item, fama publica ſola ſufficit ad ſcien-

ſciendum edictum fuiſſe publicatum, ad hoc, vt conſtitutio ſuperioris obſeruetur per gloſſ. quam ibi notat Abbas in cap. 1. in verbo, publicè, de poſtulat. prælat. † Item 4
& alia ratione: quia decretum ſuperioris afficit etiam ignorantes, cap. 1. de conceſſ. præb. in 6. & ibi hoc notat Petr. de Anchar. in 4. notab. & in Clemen. 1. in 9. notab. de appell. † Item, de iure, elapſis duobus men- 5
ſibus, ſcientia conſtitutionis principis præſumitur ad hoc, vt clerici teneantur pœna huius conſtitutionis, quæ fundatur ſuper præſumptione: ideo non eſt neceſſe, quod publicatio peruenerit ad aures ſingulorum. c. quod diſcitis. 16. diſt.

IN ECCLESIIS CAthedralibus factam.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, In, de ſui natura denotat intrinſecitatem.*

2 *Eccleſia in larga ſignificatione, compræhendit hoſpitalia, quæ dicuntur loca eccleſiaſtica.*

3 *Teſtator ſi relinquat pecuniam erogandam in eccleſiã, ſufficit quod erogetur in pau-*

peres Christi.

4 *Legatum simpliciter factum, ecclesiæ videtur esse relictum.*

5 *Porticus quid dicatur, & an contineatur appellatione domus remissiuè*

ERGO per argumentũ à contrario sensu, videtur fuisse de mẽte Papæ, quod talis publicatio non debeat fieri extra ecclesias Cathedrales,
1 propter dictionem, † in, cuius natura denotat intrinsesitatem. l. 1. §. in flumine. ff. de fluminib. Quod est verum, nisi ecclesia esset destructa, vel esset aliud impedimentum, propter quod ista constitutio publicari non posset: quia tunc posset fieri in alio loco congruo. gloss. in cap. sicut. in verbo, necessitas. & in c. concedimus, de consecr. dist. 1. Papa hic subijcit, Cathedralibus,
2 † quia iste terminus, ecclesia, absolutè positus sine adiuncto saltem in larga significatione, compræhendit hospitalia, vt tenet Geminianus in c. cupientes. §. 1. de electio. in 6. & Rochus de Curte, in tract. iuris patronatus, in §. in ecclesia. qui allegat Federicum de Senis, dicentem hoc. in consi. III. vbi dicit, quod hospitale appellatur locus

cus ecclesiasticus. Aliquando ecclesia continetur appellatione pauperum, vt notatur per illum text. in c. relatum, de testam. vnde infert Alex. cõsi. 104. in 4. vol. † quod 3
si testator reliquerit pecunias in ecclesiam erogandas, sufficit quod erogentur in pauperes Christi. † Sed quãdo simpliciter fuit 4
factum ecclesiæ, cui ecclesiæ videtur relictum. Videte Aufrerium decisi. 56. Quandoq; & ista publicatio, quæ fit in ecclesijs Cathedralibus, fit dupliciter. Vno modo respectu illorum, qui sunt de corpore ecclesiæ. Alio modo respectu aliorum, qui sunt extra; & ista solent regulariter fieri in synodis, quæ fiunt in ecclesijs Cathedralibus. Idem dicendum est, si publicatio fuerit facta in septis, vel in claustris, vel cœmeterio, vel porticu, dictę ecclesiæ, contiguis: quia illa loca ex quo sunt contigua, videntur de continentibus & cohærentibus ecclesiæ: ideo in odium delicti habet locum dispositio huius constitutionis. † Quid au- 5
tem dicatur porticus, & an porticus comprehendatur appellatione domus, & an factum in porticu ecclesiæ, videatur esse factum in ecclesia, videte quæ plenè scripsi

in repetitione legis, liberorum appellatione. ff. de verb. & rer. sign. in quæst. 3.

QVAM SI IPSI DIOECEcesani omnino facere teneantur.

SVMMARIVM.

1 *Diœcesani appellatione intelligitur tantum de Episcopo.*

2 *Ecclesiæ in diœcesi existentes sunt subiectæ Episcopo de iure communi, nisi probētur exemptæ.*

3 *Beneficia omnia diœcesis præsumuntur secularia de iure communi, nisi probentur regularia seu monachalia, quæ solum ex duobus probari possunt.*

4 *Capitula exempta possunt suis subditis constitutionem istam promulgare.*

ID est, Episcopi, vel eorum vicarij tantum. Sed videtur, quod etiam intelligatur de alijs inferioribus prælatis, qui in eorum monasterijs, habent subditos & exemptos, qui non tenentur venire ad synodum & ad ecclesiam Cathedralem. Item videtur, quòd alij simplices sacerdotes possint facere hanc publicationem: quia appellatione Episcopi, venit præsbyter. cap. legimus. 93. distinct. & hoc te-

tenet Speculat. in tit. de instrum. æditio. §. nunc verò. versi. 77. Vos autem dicatis contrarium: † quia appellatione diœcesani, intelligitur solum de Episcopo, gloss. in 1
Clemen. 1. in verbo, diœcesani, de foro compet. & gloss. in Clem. quamuis. in verbo, diœcesani, de iure patron. nec de alio diœcesano, quàm de Episcopo intelligi potest, propter suam iurisdictionem, ponderando verba, Cathedralibus ecclesijs, quæ non possunt ad alium prælatum inferiorem referri, maximè, † quia omnes eccle- 2
siæ in diœcesi existentes, sunt subiectæ Episcopo de iure communi, nisi probentur exemptæ, c. si quidam, & c. decretum. 10. q. 1. & in c. omnes Basilicæ. 16. q. 7. Sicut dicimus, † quod de iure cõmuni, omnia be- 3
neficia sunt secularia, nisi probentur regularia, vel monachalia, quæ tantum ex duobus probari possunt. secundum Roman. consi. 32. primò, per fundationem, secundò, ꝙ talia beneficia per monachos, vel regulares fuerint recta per 40. annos. Vos autem addatis p̃dictis, † quod Capitula q̃ om- 4
nino sunt exẽpta à diœcesano, possunt suis subditis promulgare hãc constitutionẽ, & ad hoc tenẽtur p̃cisè: quia verbũ, teneãtur

importat præceptum & neceſſitatem, vt habetur in clem. exiui de paradiſo. §. item ordo. de verb. ſignif.

POSTQVAM PRAEſentes ad eorum notitiam peruenerint, fuerit publicus concubinarius.

SVMMARIVM.

1 Clericus concubinarius ante iſtam conſtitutionem erat ipſo iure ſuſpenſus ab officio & beneficio.

HIc incipit ponere primam pœnam clericorum publicorum concubinariorum. Sed videtur, quòd iſta conſtitutio nihil addat, ſed ſit ſuperflua: cum aliàs de iure, clericus publicus concubinarius debebat priuari beneficio, vt in terminis tenet Panor. quem communiter ſequuntur DD. per illum tex. in c. ex parte. in verbo, publicè fornicariam haberet, in 3. notab. extra, de teſt. qui allegat tex. in c. nullus, & in c. præter.
1 32. diſt. †Et clericus publicus concubinarius, ante iſtam conſtitutionem erat ſuſpẽſus ipſo iure ab officio & beneficio. & iſta eſt communis opinio ſecundum Panor. in c. cum

c.cum non liceat. versic. isti secundum cõmunem opinionem sunt ipso iure suspensi. extra. de præscript. ergo de nouo nihil fuit additum. Respondetur, quòd imò ista constitutio plura coniunctim addit, quæ in corpore iuris erant dispersa, vt infra dicam in versi. publici autem.

A PERCEPTIONE fructuum.

1 Concubinarius an suspendatur à pensione sicut à fructibus.

2 Pensiones dicuntur fructus ciuiles, & appellatione fructuum continentur.

3 Constitutio quæ facit mentionem de fructibus, continet pensionem in odium delinquentis.

4 Clericus an in impetratione teneatur facere mentionem de pensione.

5 Collatio beneficiorum continetur appellatione fructuum: quia est in bonis & fructu mensæ Episcopalis.

6 Capitulum, sede vacante, non potest conferre beneficia pertinentia ad solam prouisionem Episcopi.

7 Episcopus suspensus à fructibus sui episcopatus, videtur etiam suspensus à collatione

beneficiorum, & à iure præsentandi & eligendi.

8 *Notorius concubinarius licet posit suspendi à fructibus, poterit tamen eligi, & beneficium acquirere tempore suspensionis.*

9 *Pœnæ maleficiorum veniunt appellatione fructuum.*

10 *Concubinario suspenso an debeat relinqui de fructibus ne egeat & fame pereat.*

11 *Suspensus & excommunicatus æquiparantur relegato.*

12 *Malè meriti publica egestate debẽt laborare.*

13 *Clericus finito tempore suspensionis potest repetere fructus medio tempore subtractos.*

14 *Distributiones quotidianæ & mortuaria siue anniuersaria non computantur in valorem beneficij.*

1 DE quatuor hîc dubitari potest. Primò, †an notorius concubinarius suspendatur à pensione, sicut à fructibus beneficij. Concludit e, quod sic: quia pensionos habentur loco fructuum, qui propter beneficium percipiuntur, & ratio suspensionis habet locum in vtroq; casu, scilicet, vt cleri-

ricus retrahatur à concubinatu per ſubſtra-
ctionem prouẽtuum, ergo in vtroq; debet
eſſe eadem diſpoſitio: † quoniam penſio- 2
nes dicuntur fructus ciuiles, & appellatio-
ne fructuum continẽtur, vt tradit Bald. in
l. ſi traditio. C. de act. empt. & vend. vbi di-
cit, quòd ſi quis in libello petat fructus, in
tali petitione compræhenduntur penſio-
nes. † Idem etiam, ſi conſtitutio, vel ſtatu- 3
tum faceret mentionem de fructibus, vt
in caſu præſenti, continerentur penſiones
ſaltem in larga ſignificatione, & in odium
delinquentis, vt notant Anthon. de Butri.
& Imol. in cap. cum dilectus. de conſuetu-
dine. & hoc tenet Alexan. conſil. 181. inci-
pien. in cauſa & lite vertente. in 2. vol. For-
tificatur per dictum Innocẽtij, & Hoſtien.
in c. poſtulaſti. de reſcr. vbi dicunt, † quòd 4
de penſione perpetua conſtituta iure be-
neficij, deberet fieri mentio in impetratio
ne, aliàs gratia redderetur ſubreptitia, ſe-
cus, ſi ageretur de penſione conſtituta à
laico, quamuis authoritate Epiſcopi tan-
quam pro titulo beneficij: quia de tali
penſione non teneretur clericus face-
re mentionem: quia non eſt beneficium,

ſed moritur cum perſona, vt tradunt Domini de Rota, in deciſi.210. ſub tit. de reſcr. gratioſis. in antiquis. Idem dicendum eſt
5 de collatione beneficiorum: † quia illud includitur appellatione fructuum, cum dicatur eſſe in bonis & fructu menſæ Epiſcopalis, vt notant Canoniſtæ per gloſſ. in c. cũ olim. de maio. & obe. quæ eſt ſingularis
6 ad hoc, † quod ſede vacante, Capitulum non poteſt conferre beneficia pertinentia ad ſolam prouiſionem Epiſcopi, quam ſequitur Ioannes Andr. in c. 1. ne ſede vacante, & Philippus Francus. in c. bonæ. de appellat. & rationem aſſignat, gl. in d. c. cum olim, quia omnes fructus & iura Epiſcopatus debent fideliter reſeruari ſucceſſori. Item alia ratione: quia collatio benficiorum, dicitur donatio: quia licet Epiſcopus teneatur conferre beneficium, non tamẽ tenetur conferre certæ perſonæ, vt notat gl. in c. relatum de præbend. & in c. quamuis. in verbo, penſione, eod. tit. in 6. ergo Capitulum ſine conſenſu prælati non poteſt alios fructus diſtrahere. † Patet ergo
7 quod Epiſcopus, qui ſuſpenditur à fructibus ſui epiſcopatus, ita videtur ſuſpenſus à
colla

collatione beneficiorum, ſicut clericus à perceptione fructuum, & penſionis. Idem dicendum eſt in iure præſentandi, vel eligendi: quia omnia iſta iura ſunt fructus, & appellatione fructuum continentur. vt tradit Romanus, conſi. 268. Vos tamen aduertite, quod licet in caſu huius conſtitutionis clericus notorius concubinarius, poſſit ſuſpendi à fructibus ſuorum beneficiorum, †poterit tamen eligere, & eligi, & 8
acquirere beneficium durante tempore ſuſpenſionis, quod eſt ſummè notandum, ſecundum Canoniſtas, in c. cum dilectus, de conſuetud. & ratio eſt: quia iſta non eſt vera ſuſpenſio, ſed quędam bonorum ſubtractio in pœnam, quod ſecus eſt, ſi clericus eſſet ſimpliciter ſuſpenſus à beneficijs ſine alia determinatione: quia ſuſpenſio non eſſet reſtricta ad certam Eccleſiam: iſto caſu deciſio Canoniſtarum ſupra allegata non haberet locum. Idem dicendum †eſt de pœnis maleficiorum, quæ veniunt appellatione fructus. vnde ab illis ſimiliter 9
clericus publicè concubinarius videtur ſuſpenſus. Quæ autem contineantur appellatione fructuum, reddituum, prouen-

tuum, obuentionum, & emolumentorum, videte Bald. in l. videamus. ff. de vſur. & gloſſ. in c. generali. de elect. in 6. & glo. in Clem. ſtatutum, eod. titu. & Innocen. in c. paſtoralis. verſic. prouentus, extra, de donatio.

Secundò poſſet dubitari, an clerico cõcubinario, cui fructus ſunt ſuſpenſi, debeat relinqui de illis fructibus ne egeat, & fa-
10 me pereat. † Videtur quòd ſit habenda ratio, ne cogatur mendicare. c. diaconi. 93. diſtinct. argum. l. inter eos. ff. de re iudic. quia etiam depoſito interdum prouide-
11 tur. c. ſtudeat. l. diſtinctione. † Præterea ſuſpenſus & excommunicatus ęquiparantur relegato: ſed ad tempus relegato non ſubtrahuntur bona, niſi hoc in ſententia exprimatur, per l. deportatorum. C. de pœnis. Ego autẽ puto contrarium, quòd imò clerico ſuſpenſo propter concubinatum, de talibus fructibus nõ eſt ſubueniendum. gloſſ. in c. paſtoralis. in verbo, ſubtrahan-
12 tur. de appellatio. † quia malè meriti publica egeſtate debent laborare. l. bona fides. ff. depoſiti. & ſic durante ſuſpenſione, nihil debet attractare de beneficio eccleſia-

ſtico

stico; & in hoc æquiparatur excõmunicato, qui non est priuatus in totũ, sed solum pro tempore. Hæc decisio limitatur, nisi suspensus esset in articulo mortis, vel in alia extrema necessitate, quo casu esset ei subueniendum, secundum iura in contrarium allegata, maximè si non haberet alia bona, ne cogatur in obprobrium cleri mendicare. Vbi autem clericus esset suspẽsus propter contumaciam, non esset ei prouidendum: quia comparendo, posset sibi prouidere, vt notat Abbas in præallegato c. pastoralis. §. verum. col. penul.

Tertiò posset dubitari. † An finito tempore suspẽsionis de iure possit clericus repetere fruct⁹ medio tẽpore subtractos. 13
Gl. in d. c. pastoralis. distinguit, aut suspensio erat facta iniustè, & tũc potest, per tex. in arg. in l. ex causa desertionis. ff. de re mil. vbi dicitur, ꝙ si miles propter desertionem fuerit reiect⁹ à militia, & postea apparuerit desertionẽ non fuisse veram, debet medij tẽporis recipere stipendia, cui addite tex. in c. quia diuersitatem. extra, de concess. præbend. si aut iustè fuit suspensus, & non poterit petere fructus medij temporis, vt est

casus in argumentum, in l. cum allegatis. de re milita. lib. 12. C. aliàs facilitas veniæ præberet delinquendi incentiuum, quod esse non debet. c. est iniusta misericordia, 23. q. 4. Et sic fructus percepti tempore suspensionis, suspenso non restituuntur, sed ecclesiæ applicantur, secundum Innocentium, in c. ex insinuatione. de appellationibus. & dicetur infra in versi. quos suus superior in fabricam.

Vltimò dubitari posset, cui applicabuntur isti fructus pro tempore suspensionis. Respondetur, quòd si consistant in distributionibus quotidianis, debent applicari alijs clericis assistentibus diuinis, quia illa dantur ratione certi ministerij, scilicet his qui intersunt diuinis: illæ enim non sunt de corpore beneficij, nec sub illo comprahenduntur; prout notatur in cap. vn. de cler. non residentibus in 6. & in c. licet, de præben. & distributiones quotidianæ sunt aliud, quàm illud, quod datur ratione præbendæ, vt notatur in §. fin. §. in illis. de concession. præben. in 6. Quibus addite, quòd si quis impetret beneficium. vsque ad certum valorem, in tali summa non computantur

tantur distributiones quotidianæ: quia illæ non augent corpus præbendæ, sed debentur propter operam personæ, vt est casus in argumentum, in l.1. versi. sed magis operam beneficij loco.ff, si mens.fals.mēs. dixerit, vt in terminis tenet Oldrad.consi. 118, in tit.de præbend ff.de verb.sign.idem tenent domini de Rota, decisi.134.in tit.de rescr.gratio.in nouis, & etiam Ioan.Andr. in addit. ad Specul. de concessi. præbend. in versi. demum quærebatur. vbi concludit, † quod distributiones quotidianæ, & 14
mortuaria seu anniuersaria non computantur in valorem beneficij: Si verò tales fructus sint de per se distincti, isto casu debent conuerti in vtilitatem illius ecclesiæ, à qua clericus suspenditur, vt est casus in c. pen.versi. in vtilitatem eiusdem, extra. de clericis non residentibus.

OMNIVM BENEFIciorum suornm.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio c.2.de præbend.in 6. non habet locum in episcopatibus Abatijs & aliis dignitatibus electiuis.*

2 *Papa in episcopatibus non habet plenitudi-*

nem potestatis, nec Episcopos deponere potest, sicut cæteros beneficiatos.

3 *Hospitalia, præceptoriæ, præstimonia, an veniant appellatione beneficiorum.*

4 *Beneficia cognoscuntur esse ecclesiastica ex quatuor.*

5 *Capella vel altare quod datur in titulum, cõpræhenditur appellatione beneficiorum.*

PAPA in hac constitutione omnia beneficia compræhendere voluit, licet aliâs de iure communi non comprehenderentur triplici ratione. Prima, propter dictionem, omniũ, quæ est vniuersalis affirmatiua, & omnia includit, & nihil excludit. l. Iulianus. ff. de legat. 3. & l. à procuratore. C. mandati. Secunda ratio, quia superius Papa voluit includere omnes personas in quacunq; dignitate etiam pontificiali existẽtes, ergo multò fortiùs voluit includere quæcueq; beneficia etiam pontificialia. Tertia ratio, quia hæc constitutio inducta fuit cõtra clericos cõcubinarios in odium criminis, ratione cuius à propria natura verborum receditur: & ideò de stricta significatione vocabuli beneficiorum appellatione non compræhen-

henditur Episcopatus, vel Abbatia, vt ex pluribus firmat Lappus allegatione 84. in tit. de conceſſ. præbend. nec etiam diſpoſitio cap. 2. de præb. in 6. qua cauetur, † quòd 1
beneficia vacantia in curia, alius quàm Papa conferre non poſſit, non habeat locum in Epiſcopatibus, Abbatijs, aut alijs dignitatibus electiuis, quarum prelati in Romana curia mortui ſunt: quia in eis erit locus electioni, & non prouiſioni ſedis Apſtolicæ. gloſſ. eſt ſingu. in præallegato cap. 2. in verbo, dignitatum, quæ expreſsè dicit, quòd Nicolaus tertius, ita fuit interpretatus in eccleſia Bracharenſi, & ſic libera & plena diſpoſitio dignitatum perſonatuum ac aliorum beneficiorum ad Romanum pontificem ex plenitudine ſuæ poteſtatis noſcatur pertinere, cap. licet, de præbend. in 6. tamen ſecus eſt in Epiſcopatibus. † vnde non poteſt omnes Epiſcopos 2
deponere ſicut cæteros beneficiatos: quia Epiſcopi tenent locum Apoſtolorum, & ex hoc turbaretur vniuerſalis ſtatus eccleſiæ, ſecundum gloſſam communiter approbatam, in cap. per principalem. 9. quæſtio. 3. nec etiam appellatione bene-

ficiorum diœcesis veniunt exempta, vt tradit Felyn.in c.graue.de offic. ordinarij. nec etiam strictè loquēdo compræhenditur præbenda.secundum Canonistas. in c. postulasti,de rescript.

Tamen prædictis non obstantibus dicite, quòd hîc Papa intellexit de omnibus beneficijs cuiuscunque sint dignitatis vel qualitatis.vnde præbendæ,dignitates,vicariæ, & hospitalia continentur appellatione beneficiorum, quod verum est in casu huius constitutionis,sed in literis gratiosis concessis ad beneficia,non continerentur hospitalia,nisi de illis fieret mentio, quod dictum notat Roman.cons.332. sed in alijs literis talia hospitalia si sint consueta conferri clericis in titulum perpetui beneficij, includerētur appellatione beneficiorum, aliàs secus: quia tunc venirent potius sub nomine officij,glo.in Clemen.dispendiosam,in verbo,beneficijs ecclesiasticis,extra
3 de iud. †Item præceptoriæ,prioratus,&administrationes temporales, secūdum subiectam materiam veniunt sub appellatione beneficiorum, quia in latissima significatione iste terminus beneficiorum,sumitur

tur pro temporalibus & commendatitijs beneficijs. Corneus consi. 66. incip. placet. in 3. vol. Et ratio est: quia latè & impropriè loquendo, commenda videtur præbere titulum, secundum glossam, quam ad hoc notāt Canonistæ, in c. nemo. de elect. in 6. Ex quo infertur, quod si Papa reseruauit dispositioni suæ omnia beneficia vacantia in curia, talis reseruatio trahitur ad præceptorias: ergo sic dicendum est in casu isto propter dictionem, omnium, quæ habet signum vniuersale: ideò omnia beneficia includit. c. si Romanorum. 19. dist. & in c. solitæ. de maior. & obed.

Præterea sub denominatione beneficij, includerentur etiam præstimonia, quia licet præstimonium habeat separatas qualitates à natura aliorum beneficiorum, tamen habetur loco beneficij ecclesiastici. Panor. consi. 47. incip. illud de iure quæritur. in 2. vol. vbi dicit, quod beneficia cognoscuntur esse ecclesiastica ex quatuor. † Primò, quando de illis non potest fieri 4
prouisio de iure communi, nisi per Episcopum, vel alium prælatum ecclesiasticum, licet quandoq; præsentatio pertineat

laicum. Secundò, quando non poteſt prouideri, niſi clerico. Tertiò, quando habet aliquid ſpiritualitatis annexum, vel cui adnectitur. Quartò, quando prouidetur purè ſine pacto vel conditione, & non pro aliquo commodo temporali, aliâs committeretur ſimonia. Sed an talia præſtimonia in larga vel ſtricta ſignificatione, contineãtur appellatione beneficiorum, videte Nicolaum de Milis. in §. beneficiorum autem appell. Sic etiam in ampla ſignificatione compræhenderetur penſio, à qua clericus propter notorium concubinatum ſuſpenderetur, aliter fieret fraus huic conſtitutioni: quia beneficiati vt de concubinatu nõ puniantur, renunciarent ſuis beneficijs reſeruatis fructibus pro penſione, vnde con-
5 ſtitutio iſta redderetur illuſoria. †Præterea altare vel Capella, quæ datur in titulum, includeretur appellatione beneficiorum: vt eſt gl. magiſtralis, in Clem. ſi beneficiorum. in prima glōſſ. circa fin. extra, de decimis. quæ dicit, quod altare vel capella dicitur beneficium eccleſiaſticum, ex quo ita fuit ordinatum per Epiſcopum, vt in ſpecie tradit Decius conſi. 209. incip. in caſu pro-

propoſito, in 2. vol. vbi concludit, quod appellatione beneficij continentur altaria, quæ dantur in titulum. & idem Dominicus in c. 1. circa fin. verſi. iſtud dubium ſemel habui de conſuetud. in 6. ſed plerique contrarium tenent. Ego autem ſic puto eſſe diſtinguendum, quod aut ab initio in fundatione interuenit autoritas diœceſani, & tunc cenſetur beneficium: aliàs ſecus: vnde infero, quod gratia non eſt ſubreptitia, poſito, quòd in illa nulla fiat mentio de tali capellania, ex quo non interuenit conſenſus Epiſcopi, quo caſu, non poteſt dici beneficium. & iſtam diſtinctionem ita obſeruant Domini de Rota.

SPACIO TRIVM menſium.

SVMMARIVM.

1 *Diſpoſitio quæ de menſibus facit mentionem de proximis intelligitur.*

2 *Tempus appoſitum in iſta conſtitutione an per officialem augeri vel minui poßit.*

3 *Dilatio inducta à iure non poteſt augeri vel minui.*

4 *Mensis, quot diebus constet, quatuor sunt opiniones.*

1 SCILICET futurorum proximorum: quia quando in aliqua dispositione absolutè, hoc est, sine aliqua determinatione fit mentio de mensibus, intelligitur de proximè futuris: sicut dicimus in eo, qui simpliciter stipulatur aliquid sibi dari calendis: quia intelligitur de proximis. l. eum qui calendis. ff. de verb. obligat. & tex. in argu. in c. non potest. §. illud, versi. intelligitur de duobus primis. de præbend. in 6. Ratio est, quia tempora seu dilationes debent coarctari seu ampliari: quia materia dilationum est restringenda. cap. pia. circa prin. extra, de exceptio. ca. fi. de dolo & contuma. & in l. 2. C. de temp. appellat. & istud spacium trium mensium, dicitur dilatio iuris. l. 1. C. de dilat. & in §. spacium. 3. q. 3. † Sed an istud tempus possit
2 per Officialem augeri, vel abbreuiari, dicite, quod non: quia pœna per istam constitutionem est inducta, secundum Bald. in auth. qui semel. & in authen. iubemus. C. de iud. †Item dicendum est de dilationi-
3 bus inductis à iure sine hominis ministerio,

rio hominis, vt dilatio dandi libellum, vel probandi: quia ex causa augeri potest, vel abbreuiari Alexan. post Bar. in l. 2. ff. de re iud. de stylo tamen curiæ: dilationes sunt arbitrariæ. Guido Papæ decisio. 429. incip. procedi debet.

Sed quæro, quot dies computantur pro quolibet mense. Tres videntur opiniones. 4
†Prima, vt quatuor hebdomadæ constituant mensem: & ista computatio fit communiter à paganis & rusticis, vt tradit Mandagotus in tit. de elect. in c. 3. in verbo, vnum mensem, vbi refert, quòd ita obseruatur in Metrapolitana & prouinciali curia Bituricensi, dum certæ literæ expediũtur: & sic pro quolibet mense non essent nisi viginti & octo dies. Secunda fuit opinio medicorum dicentium, quod mensis verus naturalis constat triginta diebus, nõ tamen completis in totum: quia verè quilibet mensis est triginta diebus maior, minor tamen viginti nouem. secundùm authoritatem Galeni & Hypocratis, quorum opinio apud legistas fuit recepta, per tex. in l. miles. §. sexaginta. & in l. si maritus. §. hæc. ff. de adulter. & tex. ad literam in auth.

iubemus, in versicu. intra triginta dies. & in versic. alius mensis. C. de iudic. & quando à iure vel à iudice fit mentio de mense tunc pro illo computantur triginta dies & vocabitur mensis legalis. vt not. Alex. per illum tex. in l. fin. in 2. notab. C. de iure delib. & idem Alex. cons. 114. in 5. vol. & Alciatus in l. cum bissextus. ff. de verb. & rer. sign. Tertia fuit opinio aliorum dicentium, quod isti tres menses computantur secundum quod occurrent in calendario: & ideò si suspensio fuerit facta quarta Maij, finietur quarta Augusti exclusiuè, & ita cõmuniter seruatur, vt refert Mandagotus in tit. supra allegato, circa principium cap. 3. per gloss. communiter approbatam in ca. quam sit, in verbo. mensem. de electione, in 6. quam sequitur Alex. in l. de diuisione, circa princ. ff. solut. matr.

SIT IPSO FACTO.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, sit, tantum importat sicut ista verba, ipso iure, vel ipso facto, importatq; canonem latæ sententiæ.*

2 *Verba ista, notatur, reuertatur, eo ipso, ipso iu-*

re, omnino, sciat se incursurũ, & similia, sunt verba importantia canonem latæ sententiæ.

3 *Verba, incurrat excommunicationem vel suspensionem, intelliguntur ipso iure vel ipso facto & sine sententia.*

4 *Beneficium an possit alteri conferri sine alia sententia, quando pœna incurritur ipso facto vel ipso iure.*

VIDETVR, quod ista verba, ipso facto, superfluè ponantur, propter verbum, sit, positum in textu, quod de sui natura idē importat, quod, ipso facto, Bal. in l. 1. in noua lectura. C. de secū. nup. in versi. sit infamis, ibi exponit, scilicet ipso facto. ex quo infert, quòd si statutum municipale dicat, quòd si quis commiserit tale crimen, sit infamis, vel sit bannitus, certè intelligitur ipso facto, sine ministerio iudicis. † Ratio est, quia istud verbum, sit, importat canonem latæ sententiæ, & tantùm importat, sicut ista verba, ipso facto, vel ipso iure, gloss. notabilis, in c. quicunque, in verbo, innodetur, de hæretic. in 6. quæ dicit, quod quando lex vel canon loquitur

per ista verba, infamis sit, innodatus sit, anathema sit, importat canonem latæ sententiæ. hoc idem tenet Iason. consi. 18. incip. videretur. in versi. secundnm verbum sit, in 4. vol. & Card. in clemen. 1. de excess. prælato. prout dicimus de certis alijs verbis importantibus canonem latæ senten-
2 tiæ. †vt sunt ista verba, notatur, reuertatur, eo ipso, ipso iure, omnino sciat se incursurum, & similia. Nec in his requiritur sententia, nisi declaratoria ita Hemi. post gloss. d. c. quicunq;. secus si lex verbo futuri temporis conciperetur.

Sufficiebat ergo dicere, sit suspensus, propter verbum, sit, quòd, vt dixi, importat canonem latæ sententiæ etiam sine aliquo adiuncto, vt clarè tradit Bald. in cap. Rodulphus, in versi. excommunicatus, extra, de rescript. Panor. & Felyn. post eum in c. nullis iudicum, versi. tamdiu sit sequestratus, de foro competen. Et ideò, quando lex vel constitutio, quæ imponit pœnã, loquitur per verbum futuri temporis, vt est istud verbum, sit, quia dicit, sit suspensus vel excommunicatus, vel sit priuatus, pœna censetur apposita ipso iure, nec re-
qui-

quiritur alia ſententia iudicis, vt conclu-
dit Matheſilanus in notabili, 115. pro qui-
bus adduco glo. quam ad hoc notant Bar.
Bald. & Paul. de Caſt. in l. in criminali, in
verbo, habeatur. verſi. mulctatus ſit. C. de
iuriſd. omnium iud. Paul. de Caſt. in auth.
hoc amplius. C. de fideicom. ergo videtur,
quod iſta verba, ipſo facto, ſunt ſuperflua.

Nec ſimliter obliuioni tradendum eſt:
quod iſta verba, ipſo facto, canonem latæ
ſententiæ importent, vt eſt text. multum
notabilis, ſecundum Dominicum iuncta
gloſſ. in cap. vt periculum. verſi. excommu
nicationis ſententiam incurrat ipſo facto,
ne cler. vel monach. ſecular. nego. ideò nõ
erat neceſſaria ſentẽtia iudicis, ſaltem quo
ad effectum iuris, per gloſſ. in cap. hac con-
ſtitutione in verbo, incurrat. de offi. & po-
teſt. iudic. deleg. in 6. quæ dicit, † quòd iſta 3
verba, incurrat excommunicationem vel
ſuſpenſionem, intelliguntur ipſo iure, vel
ipſo facto, & ſine ſententia. Hoc idem in
ſpecie tradit Matheſila in ſingulari 12. vbi
ponit plura verba importantia canonem
latæ ſententiæ, & idem Aug. in d. l. in cri-
minali, & Card. in Clem. 1. de pœnis. Cor-

neus, consi. 89. incipien. viso supra scripto puncto, circa principium, penul.col. vbi ex pluribus concludit, quòd verba, ipso facto, apertè denotant, pœnam incurrisse sine sententia: quia quando lex irrogans pœnam loquitur per verbum, sit, vel per verbum, incurrat, certa pœna censetur irrogata ipso iure. & notat Bald. in l. 2. C. de Episcop. audient. & gloss. interlinearis, in Clemen. 1. in verbo, incurrat. de vsuris. quæ dicit, quòd verbum, incurrat, significat incontinenti sine aliquo temporis interuallo. & tex. in l. fin. in versi. infames constituti sint, gloss. ibi dicit, scilicet, ipso iure. C. locat. & notat Barto. post gloss. in l. 1. ff. de his qui notantur infamia. & gl. in c. in pœnis, de reg. iur. in 6. & in cap. quicunq;. in verbo. innodetur, de hæret. & glo. in cap. cupientes. §. cæterum, in verbo, suspensos, de elect. in 6. & melior de iure, in c. clericis, circa fin. in versic. in excommunicationis sententiam incidunt ipso facto, de immunitate ecclesiarum, in 6. & in c. an Apostolicæ, in fin. in versic. ipso facto excommunicationis sententiam, de senten. & re iud. in 6. & in c si religiosus,

versi.

versi. ipso facto electio viribus vacuetur. de elect. in 6. & Bald. in authen. habita. C. ne filius pro patre, & latè tradit Alex. consil. 139. incipien. viso puncto, in princ. 2. col. in 7. vol. vbi dicit, quod istæ dictiones, ipso iure, ipso facto, mox, statim, & cæteræ similes, sunt synonimæ. Concludite ergo ex prædictis, quod statim & ipso iure, absq; alio hominis ministerio, vt etiam tradit Archid. in c. ipso iure, de rescrip. eodem libro. & in c. fœlicis recordationis, in verbo, ipso iure, de pœnis. eodem libro. & omnes istæ important canonem latæ sententiæ, vt in iuribus supra allegatis. idem tenet Dominicus, in c. 1. §. sacri, de homicidio. in 6. vbi vult per illum textum, quòd quando incurrit ipso facto pœnam priuationis beneficij, potest absq; alia sententia beneficium conferri alteri. & vt dixi, iura quæ dicunt, aliquem debere puniri aliqua pœna ipso iure vel ipso facto, debent intelligi, vt sufficiat illum declarare vel pronunciare culpabilem prædicti criminis, vnde incurreret pœnam iuris, licet iudex in sententia hoc non expresserit.

SVSPENSVS.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſio, interdictio, continentur appellatione cenſuræ eccleſiaſticæ, ſicut excommunicatio.*

2 *Suſpenſio & depoſitio ſic differunt ſicut deportatio & relegatio.*

3 *Suſpenſio perpetua habet vim priuationis, tamen non debet imponi, niſi pro graui crimine.*

4 *Suſpenſus ſimpliciter ab officio videtur ſuſpenſus à beneficio.*

5 *Suſpenſio canonis & hominis differunt.*

6 *Clericus finitis tribus menſibus ſuſpenſionis, an ſine alia abſolutione poſſit percipere fructus beneficiorum.*

7 *Suſpenſus, ſi durante ſuſpenſione, ſe intromittat de negociis beneficij, non incurrit irregularitatem.*

8 *Suſpenſus à celebrando non prohibetur intereſſe diuinis.*

9 *Suſpenſus ab ordine ſacerdotali poteſt exercere officia inferiorum, ſecus ſi abſolutè ſit ſuſpenſus.*

10 *Celebrans, durante ſuſpenſione, efficitur irregularis.*

AP-

APPELLATIONE censuræ ecclesiasticæ, †venit suspensio & 1
interdictio, sicut excommunicatio, vt est casus, in c. quærenti, in verbo, sed suspensionis, extra, de verb. signif. & licet verbum, suspendimus, ponatur pro verbo, deponimus, c. si quis Episcopus, 1. q. 3. in verbo, suspenditur. glo. ibi exponit, id est, deponitur. tamen hîc accipitur pro eo, qui ad certum tempus suspenditur à fructibus suorum beneficiorum, &
non in perpetuum. †Et ideò differentia est 2
inter depositionem & suspensionem, sicut inter deportationem & relegationem: quia sicut deportatio est in perpetuum, ita depositio. & sicut relegatio est ad tempus, ita & suspensio: & sic temporalis suspensio non operatur vltra tempus præfinitum, perpetua verò æquiparatur depositioni. vt notat Decius in cap. Apostolicæ, de excep. vnde Calderinus & Imol. in cap. cum dile-
ctus, de consuetud. dicunt, † quod perpe- 3
tua suspensio ab officio habet vim priuationis, ita, quod taliter suspensus censeatur priuatus beneficio, & merito de tali beneficio, potest alteri prouideri, quia censetur

vacare. Aduertere debent domini ecclesiastici, quòd talis perpetua suspensio non potest imponi, nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur. Et super hoc da
4 tur regula, † quòd licet iura simpliciter suspendant clericum ab officio, tamen talis suspensio inducit etiam suspensionem à beneficio, gloss. in Clemen. cupientes, de
5 pœnis. in gl. magna, in vers. & nota. † Quæ autem dicatur suspensio facta à canone, vel ab homine, videte Innoc. in c. sicut. de cohabitat. cleri. & mulier. ponentem duas aut tres differentias. Dicatis tamen, quòd si clericus sit notorius fornicator, vel homicida, vel hæreticus, vel notorius peccator, ipso iure, seu ipso facto, talis suspensio impedit executionem ordinum, etiā post peractam pœnitentiam, vt notat gloss. in c. cum non liceat. de præscript. & Ioannes Andr. in c. per tuas, de simonia. & in c. vt clericorum, & ibi Hostiens. de vita & honest. cler.

Iuxta istum textum tamen dubitatur. An finitis dictis tribus mensibus suspensionis, possit suspēsus percipere fructus suorum beneficiorum sine aliqua alia absolutione.

tione. Dominus Aufrer. in decisi. 298. di- 6
stinguit. † quia, aut agitur de suspenso à canone, vel ab homine. primo casu, non requiritur absolutio, sed sufficit sola iudicis declaratio. secundum gloss. in Clem. 1. de decimis, saltem quo ad se non est simpliciter suspensus ab officio vel beneficio, sed duntaxat à fructibus beneficij, † ideò pen- 7
dente tempore suspensionis, clericus se intromittens de negocijs beneficiorum, nõ incurrit irregularitatem, sicut in casibus contrarijs. † Sic etiam suspensus à celebrã- 8
do, non propter hoc intellgitur suspensus ab interessendo diuinis, vt notatur in cap. de viro. 7. quæst. 2. † suspensio etenim si- 9
cut exhæredatio stricti iuris est. Sic suspensus ab ordine sacerdotali, potest exercere officia inferiorum, tamen si clericus sit absolutè suspensus ab ordine, intelligitur suspensus ab omni ordine. Effectus autem suspensionis factæ ab homine est, † quòd 10
celebrans, durante illa, in ordine à quo fuit suspensus, irregularis est. De duobus quæri posset, quæ tamen causa breuitatis obmitto. Primò, an clericus suspensus ad tempus, vt hîc, teneatur dicere horas

canonicas, & quid in suspenso ab officio? Secundò, an cũ prælatus suspendit clericũ à fructibus suorum beneficiorum, extendatur talis suspensio ad alia beneficia existentia extra suam iurisdictionem? videtur quod sic, vt infra dicam.

QVOS SVVS SVPErior in fabricam.

SVMMARIVM.

1 Portio canonica non soluitur pro relictis in fabricam ecclesiæ.

2 Contribuere qui teneantur pro fabrica ecclesiæ.

3 Reparationes ecclesiarum Cathedralium, & parochialium, ad quos de iure & consuetudine spectent.

4 Parochiani an teneantur ad fabricam.

5 Reditus ecclesiæ in quot partes debeãt diuidi.

HOc est, ædificiũ, reparationẽ, seu structurã, vt habetur in c. de fabrica, de cõsec. dist. 1. & in c. futurã ecclesiã. 12. q. 1. & venit à verbo, fabricor, quod idem est, quòd cõpono, & accipitur pro toto corpore ædificij, c. religiosus de reliquijs, & venera. sanctorum. in 6. quandoque accipitur pro restauratione.

ne. vt in c. ex parte, versi. ad restaurandam fabricam, extra, de his, quæ fiunt à maiori parte capituli. † & ista fabrica in tantum est 1
priuilegiata, vt de relictis non soluatur aliqua canonica portio Episcopo, seu ecclesiæ parochiali, vt est casus ad literam in cap. fin. extra, de testam. & in c. ex parte. in 3. versi. vel ad fabricam ecclesiæ, extra, de verb. sign.

Sed quæri potest. Qui possunt cogi ad contribuēdum pro fabrica ecclesiæ. Istam quæstionem tradit Panor. in c. 1. extra. de ecclesijs ædificandis. & Dominus Aufred. in deics. 499. & Fely. in d. c. quæ in ecclesiarum. Hostien. & Ioan. Andr. in præallegato c. 1. Innocen. in d. c. ex parte. † Sed in 2
summa vos resoluatis, quod aut agitur de reparatione ecclesiæ Cathedralis, aut de alia inferiori. Primo casu, aut in tali ecclesia sunt certi reditus, pro fabrica illius, prout sunt in pluribus ecclesijs, & tunc si talis reditus sufficiunt, nulla debet fieri contributio, si verò nulli sunt reditus, ad hoc deputati, vel illi qui sunt, non sufficiunt, isto casu Episcopus & Capitulum tenentur ad reparationem fabricæ de fructibus, qui su-

persunt detractis necessarijs, & refert idem Aufrerius, quod ita obseruatum fuit in Episcopis Mimatensi, & Lothorensi, & Archiepiscopo, & Capitulo Auxitano, qui omnes ad hoc per supremam curiam parlamenti Tolosæ condemnati fuerunt, & istud quotidiè obseruat curia: sed an hoc possit facere de iure, dicit tacendum. Vnde licet Domini de parlamento sint iudices temporales, & de titulis beneficiorum cognoscere non possint, poterunt tamen cognoscere de his quæ sunt facti, scilicet de necessarijs & moderatis expensis, consistẽtibus in fructibus, & de eorum possessione. c. cum nostris. de concess. præben. & poterit Episcopus cum maiori parte Capituli fructus beneficiorum vacantium deputare ad fabricã cathedralis ecclesiæ: & similiter poterit statuere, ꝙ quilibet canonic⁹ habeat conferre de reditibus præbendæ, pro reparatione dictæ fabricæ, vt probatur in c. fi. de his quæ fiunt à maior. parte Capituli. quod dictum firmat Ioan. Andr. in d. c. fina. de testa. & Barto. in l. si quis ad declinandam. de Episc. & cler. vbi volunt, quòd si testator absolutè reliquerit legatum pauperi-

peribus, poterit Episcopus applicare fabricæ ecclesiæ pauperis.

Secundò, si agatur de reparatione ecclesiæ parochialis, tunc seruanda esset prædicta distinctio. Si verò non sint aliqui fructus ad hoc destinati, tunc dicite, † quod in 3
istis seruanda esset consuetudo, quæ est alterius legis interpres, prout dicimus in solutione decimarum. Si verò nulla extat cõsuetudo, recurrendum est ad ius commune, scilicet, quòd rector ecclesiæ parochialis, vel beneficiatus in alia ecclesia, tenentur ad fabricam de superfluis, id est, reditibus, qui supersunt deductis necessarijs expensis: quia ipsi non tenẽtur vltra quã facere possunt, deducto semper ne egeant. c. de his. extra, de eccl. ędif. Vltimo loco vbi fructꝰ ecclesiarũ non sufficerent, † parochiani 4
possunt compelli ad fabricam ecclesiæ, in qua audiunt diuina, & ecclesiastica sacramenta percipiunt, nec possent parochiani, volendo euitare onus, cedere vsu ecclesiæ: quia hoc non dependet à voluntate eorum. Et notate hoc in summa, † quòd de 5
reditibus ecclesiæ, & oblationibus defunctorum, quatuor oportet fieri portiones:

quarum vna datur prælato ſeu rectori pro ſe & familia, & pro hoſpitalitate ſeruanda. Secunda debet dari clericis indigentibus ratione eorum beneficiorum. Tertia debet dari pauperibus. Quarta debet exponi pro fabrica eccleſiæ.

VEL ALIAM EVIdentem vtilitatem eccleſiarum, ex quibus ij fructus percipiuntur, conuertat.

SVMMARIVM.

1 *Iudices non debent corrigere malos mores vt illorum pœnas conuertant in ſuam vtilitatem, ſed pauperibus, vel fabricæ eccleſiæ applicari debent.*

2 *Vicariorum & Officialium auaritia hîc notatur.*

3 *Pecunia data à canonico, vel ab alio, vt eligatur, debet applicari illi eccleſiæ cui eſt facta iniuria ſimoniaca.*

4 *Patronus ſi vendat ius patronatus cui applicabitur.*

5 *Executor vel hæres an poßit relictum ad certam piam cauſam commutare in alium pium vſum.*

6 *Diſpoſitio teſtatoris debet ſpecificè adimpleri,*

ri, nec potest in alium vsum commutari, nisi ex iustissima causa.

7 *Dispositio testatoris etiam per Episcopum alterari non potest, nec per legatum de latere, sed per Papam tantùm.*

PAPA hîc duo vult dicere in effectu. Primò, quod pœna, quæ à iure irrogatur, destinata ad certum vsum, si vsus ille non indigeat, potest cõuerti in alium vsum similem. Secundò dicit, quod prælatus pœnam irrogatam à iure pro se retinere non potest, sed illam debet erogare in pios vsus. Tertiò dicit, quod pœnam statutam à iure pro crimine notorio, non potest Episcopus conuertere in pecuniariam pœnam, vt habetur in c. licet de pœnis, vbi expresse dicitur, quòd pœnæ pecuniariæ quas Episcopus recipit pro delicto, ipse illas non lucratur, sed conuerti debent in vtilitatem ecclesiæ. Et sic notetis, quod Episcopi, vel eorũ Officiales, qui condemnant clericos ad certam pecuniã, quæ tamen pœna non est à iure, vel statuto Episcopi statuta, si velint euitare radicẽ cupiditatis & auaritiæ non debent illam facere propriã, nisi essent in maxima ege-

ſtate, ſed tenentur illam conuertere in cau ſam piam, vel in fabricam piorum loco-
2 rum, vel publicorum. †Ratio eſt, quia iudi ces non debent corrigere malos mores, vt illorum pœnas pecuniarias in ſuam vtilitatem conuertant, ſed illam in vſum pauperum, aut alium erogare debent, ſecundum Bald. & Io. Fab. in l. 2. C. de Epiſco. audien. licet Doctores, in c. dilectus in verbo, emendæ, de offi. ordi. dicant, quòd Epiſcopi poſſent ſibi retinere emendam pecuniariam à lege vel ſtatuto impoſitam. Inciuiliter† ergo faciunt Epiſcopi, ac cæteri vicarij & Officiales, qui tales emendas de ſanguine ſuorum ſacerdotum faciunt proprias, illasq; ſicut cæteras poſſeſſiones ad firmam tradunt, & de illis certum ſtatum proprium habent, iuribus tamen vndequaq; refragantibus.

De duobus quæri poteſt. Primò, cui eccleſię dicti fructus applicentur? Reſpõdeo, quod illi, vel illis, quibus præerat clericus concubinarius, vt dicitur in textu. & ratio eſt, quia illis eccleſijs videtur eſſe facta iniuria, vt eſt caſus in arg. in l. generaliter, §. illud. ff. de calumniato. vbi pecunia data, vt iniu-

iniuria fiat alteri, debet applicari illi cui iniuria veniebat inferenda. † Idem dicendũ 3
est in Episcopo vel canonico dante pecuniam, vt eligatur: quia talis pecunia debet applicari illi ecclesiæ, cui iniuria fuit facta per electionem simoniacam. pro quibus facit gl. in c. quia clerici, in verbo, spoliandos, de iure patr. quæ dicit, ꝙ quando venditur ius patronatus, tunc illud ius applica bitur illi ecclesiæ, cui per venditionem est facta simoniaca iniuria, quod idem tenuit Bar. in §. præ omnibus. in auth. de sanct. Episc. quẽ refert & sequitur Io. de Anania. in d. c. qa clerici. & Paul. de Cytadinis, in tract. iuris patr. in 1. par. q. 27. & Rochus de Cur. in eo. tract. in verb. si. q. 25. & tradit Roma. sing. 331. in c. tu scis. Secundò quæri potest. An hæres vel Episcop⁹, vel executor possit legatũ relictum ad certum piũ vsum, conuertere ad alium pium vsum, ponitc exemplum. Testator disposuit, quod tertia pars bonorũ suorũ distribuatur pro certis missis dicẽdis vel pro capella cõstruẽda, modò hæredes vel executores volũt in aliũ vsum cõmutare, scil. ꝓ puellis maritandis, aut ꝓ potestate vel via publica reficiẽdis, an hoc

facere possint. Distingue. Aut voluntas defuncti non potest adimpleri, prout ipse voluit, quia forte illa tertia pars legata non sufficit pro capella construenda, vel pro illo numero missarum dicendarum: isto casu talis commutatio potest fieri in alium pium vsum, & tale relictum non efficeretur caducum. c. nos quidem. de testam. vbi dicitur, quòd si relictum nõ possit ad vsum destinatum deputari, commutabitur in aliam piam causam, eò, quia vbi intentio non potest adimpleri in casu, in quo testator voluit, commutabitur in alium, & in l. legatum. ff. de vsufr. l. vbi dicitur, quòd relictum ad opus illicitum debet conuerti
4 ad opus licitum. † Notetis tamen, quòd licet ista dispositio possit conuerti ad aliam piam causam, tamen talis operis iniuncti commutatio non poterit fieri per solum hæredem, nec etiam per solum Episcopum seu eius vicarium vel Officialem, sed requiritur consensus vtriusq;, scilicet, hæredis, Episcopi, vel executoris, si datus sit, vt est casus in d. l. legatum. versic. adhibitis hæredibus, & primoribus ciuitatis dispiciendum est, in quam rem conuerti debeat fideicõmissum

missum, & hoc notat Panorm. in d. c. nos quidem. per illum tex. in versi. ordinari tecum, & est vtile scire pro illis, qui fundant capellanias, vel pia legata, & volunt, quòd missa in tali altare dicatur, & non in alio, certè si in illo non possit celebrari, quia est interdictum vel destructum, vel est alia iusta causa, propter quam voluntas defuncti non possit obseruari, prout testator disposuit, tunc cõuersio debet fieri in aliam piã causam, per hæredem & Episcopum simul: vt in d. c. nos quidem. in versi. pias voluntates defunctorum Episcopali decens est studio adimpleri.

Aut dispositio testatoris potest adimpleri, prout ipse disposuit, tunc communis est opinio, † quòd nõ possit in alium vsum commutari, sed debeat adimpleri in forma specifica, nisi hoc fiat de licentia Papæ, qui non facit de potestate ordinaria, sed de absoluta. per tex. in Clemen. quia contingit. de relig. domib. & ibi hoc notant expresse Card. & Bart. in d. l. legatum. & Iaco. Butr. in l. si quis ad declinandam, in §. sin autem. C. de episc. & cler. vnde dicit Bart. in l. 1. C. de his quæ pœnæ nomine. quòd

legatum relictum pro virginibus maritandis non potest conuerti in alium pium vsum, eò, quia legitima voluntas non pertinet ad arbitriū alicuius, & clariùs per Bal. in authen. nisi rogati, in 2. coll. C. ad Trebell. vbi dicit, quòd executor datus ad virgines maritandas, non potest dare illam quantitatem virgini intranti religionem, ex quo voluntas defuncti aliter se habet. & istud tenet Guido Papæ, decisi. 556. incip. te
6 stator, vbi dicit, † quòd certa dispositio testatoris, respectu personæ vel causæ, non potest per Episcopum alterari, & refert ita fuisse iudicatum in parlamento Delphinali. facit etiam tex. in l. hac lege, de aquæ ductu. libr. 11. C. vbi dicitur, quod præfectus conuertens aurum aquæ ductus ad aliud opus tenetur resarcire de suo.

Et licet Papa possit de plenitudine po-
7 testatis alterare † & commutare voluntatem defuncti, tamen non videtur quòd illa vtatur, nisi apponat clausulam, non obstante, per quam clarè apparet, quòd vult vti illa suprema potestate, & ita debet intelligi tex. in d. Clem. quia contingit, in verbo, sedis Apostolicæ, & ita intelligit Bald.
in

in l. si testamentum. C. de testam. Tamen legatus de latere non posset facere istam commutationem voluntatis. Card. in d. Clement. quia contingit. & ibi dicit gloss. quod non sufficit potestas legati de latere, sed requiritur potestas Papæ. Ideò dicit Bart. in d. l. legatum, quod ad talem peruersionem voluntatis requiritur authoritas principis, ergo non sufficit consensus hæredis, vel authoritas Episcopi, vel legati de latere. & ita concludit Aufred. decisio. 26. quia inferior à Papa non potest alterare ius commune. cap. fin. de offic. Archipræsby. & per Ioan. Andr. in c. 2. de constitut. in 6. & hoc tenet Federicus de Senis, consi. 2. Et licet inferior à Papa possit tale ius commune adiuuare, vt dicit gl. in Clemen. ne Romani. de elect. non tamen potest illud alterare: quia voluntas defuncti siue cocernat temporalitatem, siue spiritualitatem, pro lege obseruatur. c. vltima voluntas. 13. q. 2. & sic Episcopus non potest in hoc dispensare, cap. dilectus, de temporibus ord. Ratio est, quia quando canones imponunt legem Episcopis, ipsi nō dispensant, nisi eis in specie reperiatur concessum

ex cauſa maxima & vrgenti, vt videtur probare tex. in d. Clem. quia contingit, dum dicit, quod ea, quæ ad certum vſum fideliũ ſunt deſtinata, ad illum debent conuerti, & non ad aliũ, ſalua authoritate ſedis Apoſtolicæ. Barbat. conſi. 32. incipien. ſcripſit Propheta. quem ſequitur Rochus de Cur. in tractatu iuris patronatus. in §. pro eo, in 15. principali quæſt. Quod eſt notandum contra hæredes & patronos laicos, qui, vt dixi, non poſſunt alterare voluntates fundatorum, nec etiam Epiſcopus, quia hoc ſolus Papa facere poteſt, & diſponere de pijs relictis, prout vult Clem. dudum. de ſepulturis. verſi. penitus reuocamus, caſſamus, vacuamus, & irritamus. Eſt enim Papa gubernator in ſolidum eccleſiæ vniuerſalis, cuius Romana curia eſt caput, ergo ad eum tanquam ad caput ſpectat ſingula mẽbra commutare, c. cuncta per mundum, 9. quæſt. 3. Quæſtionem iſtam latius examinaui in repetitione l. liberorum appellatione, in 9. principali ponderatione. ff. de verb. & rer. ſignifi.

NEC NON HVIVSMOdi publicum concubinarium.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Negationes duæ licet æquipolleant affirmationi, tamen tres negationes stant in simplici negatiua, & redditur ratio.*

HIc sunt duæ negationes, ideò succedit regula iuris, quòd duobus verbis negatiuis lex videtur affirmare. l. duobus negatiuis. ff. de verb. & rer. signif. quibus addite, quòd licet duæ negationes æquipolleant affirmationi, vt hîc, † tamen secus in tribus negationibus, quæ si reperiantur in aliqua dispositione, stant in simplici negatiua, vt est casus in l. 1. versi. nonnunquam non, ff. de cadauerib. punitorum. & in l. nonnunquã prætor non repellit. ff. de collat. bonor. addite tex. notab. in l. 1. versi. non insubtiliter non putat. ff. de hæred. instit. ponderando dictionem, in, quæ secundum Bald. ibi sapit naturam negatiuæ. Ratio est, quare tres negationes non æquipollent affirmationi sicut duæ, quia tertia negatio negat, quod reperit affirmatum. 1

VT PRIMVM TALEM esse nouerit.

SVMMARIVM.

1 Dictio, vt, regulariter importat modum & non conditionem.

ID est, quamprimum, quæ pro dictione citò, accipitur. l. 2. ff. de admini. rer. ad ciuitatem perti. vel exponite, cum primùm potuerit, vel, vbi primùm, & ita capitur in l. 1. §. domus, versi. vt primùm reperierit. C. de falsa moneta, facit enim relationem eorum, quæ dicta sunt. l. 1. §. hoc e-
1 dicto. & ibi Bar. ff. de postul. 1. † & licet hæc dictio, vt, regulariter importet modum, & non conditionem, vt declarat Bart. in l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. & alijs varijs modis exponatur in iure, tamen si sit posita in rescripto, vel in rubrica iuris, vel statuti municipalis, importat necessitatem. Speculator in tit. de disputationibus, & allegationibus aduocationum. §. fi. versi. sed nunquid iudex, vt apparet in rub. ff. in ius vocati vt eant. & in rubrica, vt legibus & senatusconsultis bonorum possessio detur, & in rubr. vt infra certum tempus. C. in authen. vt proponatur nomen Imperatoris, & in titu. vt omnes obediant iudicibus prouinciæ. & in rubrica, vt ecclesiastica beneficia, & in titulo, vt lite non con-

contestata cum similibus.

MOX.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, mox, idem est quod, ipso iure, importatq; canonem latæ sententiæ.*

2 *Dictio, mox, de sui natura non requirit aliquod interuallum temporis, licet momentaneum.*

3 *Dictiones, Confestim, & statim quomodo intelligantur.*

HAEC dictio est præcisa, & quando adijcitur verbo futuri temporis, vt hîc in verbo, teneatur, habetur ac si Papa fuisset vsus verbo præteriti, vel præsentis tēporis, importatq; canonem latę sententiæ, qui non dicitur executorius, vt notat glo. in c. licet canon. in verbo, executione, de elect. in 6. Vnde datur regula, quod quando in dispositione ponūtur ista verba, mox, ipso iure, vel similia, talis dispositio † dicitur contine- 1
re canonem latæ sententiæ. vt notat gloss. in c. cupientes, in verbo, suspensos, de electio. in 6. & idem importat, quòd, ipso iure, gl. est communiter approbata in auth. de incest. nup. circa prin. in verb. imminere,

collat. 2. per text. in l. si quis maior. C. de transact. & ibi hoc not. Bart. & post eum Thomas Parpalia in 26. notabili. & pleniùs per Alexand. in l. diuortio. in 4. coll. ff. sol. matrim. & Mathesilanus sing. 112. & prædictam gloss. reputat sing. Francisc. Cremen. singul. 7. incip. tu scis. Tamen secundum propriam significationem dictiò, mox, idẽ significat, quod confestim, gloss. notabilis in l. 1. in verbo, mox, ff. si cert. pet. quæ glos. procedit secundum Bart. Alex. & DD. ibi, nisi causa contrarietatis euitandæ, importatque ministerium iuris, & iudicium summarium, vt declarat Ias. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquiren. possessio. Et ideò vbi lex dicit, tale quid fiat, mox, vt in isto tex. certè non desiderat strepitum iudicij, vt notatur in l. meminerint. in gloss. C. vnde vi. & Bart. in l. 1. ff. iudicatum solui. & in his, quæ possunt per legem tantum explicari, significat quid fieri immediatè, & non tempore aliquo. Sed in his quæ desiderant factum hominis, significat aliquid successiuè fieri sine expectatione alicuius extrincesi, secũdum Bal. in l. si quando. de bonis vacantibus. lib. 10.

Dictio

Dictio, mox, in propria ſignificatione, vt dixi, idem importat,† quod dictio con- 2
festim, quæ ſimiliter eſt latæ ſententiæ. & de ſui natura nõ requirit aliquod interuallum etiam momentaneum. per text. quem allegat Alex. in l. placet. intelligitur ipſo iure, id eſt, non requiritur ſententia. Ergo text. iſte hoc vult dicere in effectu, quòd Papa mandat prælatis, vt ſi clericos cognouerit eſſe publicos concubinarios, mox moneat eos, hoc eſt, vt indilatè, confeſtim, illicò, incontinenti, & ſine aliquo interuallo, & procraſtinatione dimittant concubinas, ne in eorum ſpurcitia ſordeſcere videantur.

Aduertite, quòd licet verbum, mox, propriè loquendo non patiatur momentum, ſeu interuallum temporis, tamen aliquando ſecundum ſubiectam materiam denotat interuallum ex ſignificatione larga, aliquando breue, aliquando longum, ſecundum Alexand. in d. l. Gallus, §. caſus ille in difficilis. & idem Barto. Imol. Roma. Alex. & Moderni, in l. 1. §. qui præſens. ff. de verb. obligat. & Bart. in l. fructus. ff. ſolut. matrim. & Bald. in d. §. caſus ille. & De-

cius in c. cum non ab homine, in 21. coll. versi. tertius casus, extra. de iudic. Aliquando dictio, mox, denotat longum interuallum, scilicet vnius anni, c. si in qualibet, 20.
3 q. 2. & in c. sequenti. † vbi idem dicitur de dictione, statim. Aliquando importat triennium. l. sed et si in conditione. in verbo, mox vsucaptus. ff. de hæred. instituendis. Quandoq; accipitur pro, statim, cum quodam tamen temperamento decem dierum. l. promissor. ff. de constituta pecunia. vt declarat gl. magistralis in c quia propter. in verbo, mox publicent, de elect. & nõ est aliqua dictio in iure, tàm sit præcisa, quæ non intelligatur cũ aliquo tẽperamẽto, vt dicit Bald. in l. tutores. in fin. C. de administr. tuto. & argu. l. quod dicimus. ff. de solutio. & tale temperamentum seu modicum interuallum interpretabitur arbitrio iudicis, maximè, quando tempus nõ est specificatum à lege, vel à canone gl. est in c. quam sit, in verbo, quàm citius. de electio. in 6. & idem gl. in c. an sit. in verbo, incontinenti. de appella. Et generaliter dicatis, quòd vbi in dispositione non est determinatum certum tempus, relinquitur

ar-

arbitrio iudicis, l. 1. versi. cum dicit tẽpus, nec adiecit diẽ, sine dubio ostendit esse in ius dicentis potestate, quẽ diem præstituat. ff. de iure delib. Ex quibus apparet, quòd statur arbitrio prælati, quando talem monitionem debeat facere suis clericis concubinarijs, dum tamen non protrahatur ad longum: quia aliter inferior non posset alterare dispositionem superioris, contra naturam propriẹ significationis. exponatis ergo dictionẽ, mox, quàm citius fieri poterit, vt saltem habeat temperamentum possibilitatis & vt summariè & ordine iuris non seruato procedat.

SVVS SVPERIOR MONERE:

SVMMARIVM.

2 *Monitio facta de mandato iudicis dicitur esse facta per iudicem.*

2 *Scribens literam de mandato alterius à mandante censetur scripta.*

SCILICET per se, vel per alium, hoc est per nuncium seu seruiẽtem: † quia monitio facta de mandato iu- 1
dicis, dicitur facta per iudicem. glo. in §. illud quoque in verbo, decreto, in auth. de hæred. & falcid. pro quo dicto

facit ſing. doctrina Antho. de Butrig. in c. cum cauſam. in fin penul. coll. de iuram. calum vbi dicit, quòd licet c. 2 de confeſſ. in 6. velit, quòd reus debeat eſſe iuſſus & monitus à iudice, vt habeatur pro confeſſo, ſi non reſponderit poſitionibus, tamen ſufficit ad hoc, vt incurratur pœna, quòd fiat per nunciũ de mandato iudicis. Quod dictum ſequitur Angel. in authen. hoc amplius in verbo, monitus à iudice, C. de fideicommiſſ. quem ſequitur Hypolitus in l. de vnoquoq;. ff. de re iud. vbi concludit, quòd licet in caſu prædictæ authenticæ requiratur, quod monitio fiat à iudice, tamẽ ſi fuerit facta per nuntiũ, habetur ac ſi fuiſſet facta à iudice. & iſtam opinionem tenet Ioan. de Imola, in præallegato c. cum cauſam. prout aliàs in caſu ſimili dixi in repe-
2 titione l. admonendi. ff. de iureiur. † de eo, qui mandato alterius ſcripſit literam: quia à mandante cenſetur ſcripta. Sufficit ergo in caſu iſtius conſtitutionis, vt clerici ad relinquendum concubinas moneantur per Officialem, aut per aliquem ex ſuis nũtijs, & ſi clericus monitus non obedierit, dicitur delinquere: quia monitio importat

tat

tat præceptum. c. ignorantia. 38. distinct. Oldrad. consi. 80. An autem requiratur trina monitio, vel sufficiat vnica, dicam infra, in versi. & per suum superiorem admoniti.

TENEATVR.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, moneo, iubeo, præcipio, inducunt necessitatem.*

2 *Concubinarius quantumcunq; sit publicus, non incidit in pœnam huius constitntionis, nisi monitione præmissa.*

3 *Monitio vnica an in casu huius constitutionis sufficiat.*

4 *Monitio legitima quæ dicatur de iure.*

5 *Monitio facta à iudice habet vim peremptorij.*

6 *Monitio facta in synodo habet vim trinæ monitionis, & sic peremptorij.*

SCILICET ex necessitate, †verbum 1
enim moneo, est meræ necessitatis, sicut verbum iubeo, & præcipio. Et ideò si talia verba ponantur in rescripto, quia Papa, vel princeps dicit: monemus vel iubemus, vt de tali causa cognoscas. illa enim clausula, non exhortatio-

nem & voluntatem, sed necessitatem inducit, vt tradit. Alber. in l. sæpe audiui. ff. de offic. præsid. & in c. qui iubente. 11. q. 3. vnde lex vel constitutio, quæ per talia verba loquitur, obligat superiorem sub pœna peccati. c. 2. de maior. & in Clem. exiui de paradiso, de verbo. signif. & quòd verbum moneo, inducat necessitatem & præceptum, tenet Oldrad. consi. 80. qui allegat text. sing. in c. ignorantia, versi. sanctas scripturas legere admonentur. 38. distinct. iste text. facit contra iudices ecclesiasticos, qui clericos pro concubinatu secreto, vel aliàs non legitimè apparente de illo, nulla præcedente monitione excommunicant, incarcerant; & aliàs ad priuationem seu suspēsionem beneficiorum tanquam rudes canonum, procedunt, ignorātes decisionem iuris, qua cauetur, quòd ad hoc, vt incurratur pœna, quæ ipso iure statuitur propter obmissionem seu negligentiam, requiritur monitio, quæ debet præcedere vindictam. c. indignè. 12, quęst. 2. & sic non posset Officialis procedere ad pœnam istius constitutionis monitione non præmissa, quantumcunque clericus esset publicus seu no-

to-

tórius concubinarius, quod dictum extollit Innoc. in c. extirpandæ. §. quia verò, de præbend. quem ſequitur Petrus de Ancha. in c. licet canon. de conſtitut. gloſſ. & Canoniſtæ, in c. veſtra, extra, de cohabitatione clericorum, & mulierum. Ratio ſumitur ex textu, in c. fraternitatis, 33. diſt. dum dicitur, quòd hodie defectus noſtri temporis, (in quo nō ſolum merita, ſed etiam corpora hominum defecerunt) non patitur cenſuram antiquorum canonum manere.

Dubitatur ad hoc. Vt ſuperior poſſit procedere ad pœnam huius conſtitutionis, †an vnica ſufficiat monitio, vel an requirantur plures? Bart. & Iaſon in d. authen. 3
hoc amplius, in verbo, monitus à iudice, dicunt, quòd vbi agitur de priuando iure ſuo aliquem, non ſtatim ſed poſt lapſum certi temporis, ſufficit vnica monitio, aliàs vbi pœna incurreretur incontinenti, eſſet neceſſaria duplex monitio. Alij autem dicūt, quòd imò, requiritur trina monitio, prout articulum iſtū examinat Fely. in c. 2. de magiſtr. & canoniſtæ in d. c. licet canō. & in præallegato. §. quia verò. q allle-

gant gloss. in c. ex literis. versi. 1. 2. & 3. com-
4 monitus, extra, de consti. † quæ dicit, quod
legitima monitio dicitur illa, quę est trina.
Ego autem dico, quod in casu istius consti-
tutionis sufficit vnica monitio, duplici ra-
tione. Prima, quia hic superior procedit
non seruato ordine iudiciario: vnde vnica
sufficeret admonitio, vt declarat Felyn. in
præallegato c. 2. Secunda, quia text. iste di-
cit, quod superior monere teneatur, ergo
non requiritur trina monitio: † quia si fa-
5 cta fuerit à iudice, habet vim peremptorij,
& trinæ monitionis per tex. & ibi glo. hoc
notat Bar. in l. consentaneum, C. quomo-
do & quando iudex. & idem Barto. in l. si
finita §. Iulianus. ff. de damno infecto. & in
l. ad peremptorium. ff. de iudic. Et ista deci-
sio non solum habet locum, quando su-
perior ore proprio moneret clericum pu-
blicum & notoriè concubinarium, verum
etiam habet locum, quando nuntius, præ-
sente superiore, de suo mandato moneret
clericum: nam præsentia superioris opera-
bitur, vt talis monitio habeat vim perem-
ptorij, & ita concludit Bald. in d. l. cessante.
vnde, attentis prædictis qualitatibus, puto
suffi-

ſufficere vnicam monitionem, dum tamen perſonaliter & ſpecificè fiat, aliàs generalis non ſufficeret.

Addite prædictis, † quòd ſi monitio fuerit facta in ſynodo, habebit vim peremptorij, gloſſ. in c. ſi Epiſcopus, 18. diſtin. quæ dicit, quòd monitio facta in ſynodo, habet vim trinæ monitionis, & illam gloſſ. ſequitur Panorm. in d. c. ex literis. & Felyn. in c. cum ſit Romana. de appell. & Franciſ. Rippa, in c. 1. de iudic. Henricus de Bottis, in tractatu ſynodali, qui cæteros Canoniſtas refert, ea ratione. quia regulariter in actibus extra iudicialibus ſufficit vnica monitio, nec requiritur trina, vt latè tradit Roman. ſingu. 424. incip. ego dixi. & ita communiter in ſynodis obſeruatur ſecundum Ioa. And. in c. propoſuit, de clerico excommun. miniſtr. & ſic, quando aliquid mandatur vel prohibetur fieri in ſynodo per Epiſcopum, vel eius vicarium ſub aliqua pœna, tale mādatum habetur loco trinæ monitionis. Sic etiam obligati ad reſidentiam faciendam, ſi fuerint moniti in ſynodo, poſſunt priuari abſq; alia monitione, ac ſi ter fuiſſent moniti. Vnde monitio ge-

Cc

6

neraliter facta in synodo contra executores testamentorum, qui negligunt infra annum exequi voluntates decedentium, habet vim trinæ monitionis, ideo deuoluit ad Episcopum executionem absq; alia monitione. Ex quibus reportetis, quòd quando in dispositione vel constitutione apponuntur ista verba, monemus, præcipimus, vel alia æquipollentia, talia verba important præceptum, & habentur loco trinæ monitionis, vt in terminis decidit Federicus de Senis, consilio, 109. incipien. quæstio. Ego autem prædicta intelligo procedere contra tales clericos, qui secundum legem diœcesanam tenentur in synodo comparere, aliàs, ex quacunq; via iudex procedat siue per viam suspensionis, siue priuationis, monitio debet præmitti, nec debet sine ea ecclesiasticus iudex procedere ad dictas pœnas, nisi talis clericus esset manifestus & notorius concubinarius & incorrigibilis, quia hoc operatur notorietas, vt dicam infra in verbo notorium est.

VT INFRA BREVISsimum termnum.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Terminus multis & variis causis de iure potest dici breuis.*

2 *Terminus vel causa quando de iure dicatur breuis vel ne, relinquitur arbitrio iudicis.*

ISTA verba faciunt dubium, cũ terminꝰ possit dici breuis multipliciter. quãdoq; accipitur pro anno, quandoque pro triginta diebus, quandoq; pro duobus mensibus, interdum accipitur pro vno die, hîc autem Papa in superlatiuo loquitur, ideo terminus non potest esse breuis, qui breuissimus est. †Dicendum tamen est 1
quod iste terminus arbitrio superioris relinquitur, qui inspecta qualitate personarum, & criminis, statuet clerico præfixum terminum, vt à se abijciat concubinam, prout dicimus in causis, in quibus necessariò sententia non est ferenda in scriptis. authent. nisi breues. C. de sentent. ex breuiculo recitandis. Et ideò postquam terminns erit statutus per Episcopum, non poterit immutari, priusquam lapsus fuerit, licet ex causa prorogari possit, vt tradit Cardina. in Clem. 1. de vita & honest. cler.

2 in 9. quæst. † sed quæ causa dicatur breuis nec ne, relinquitur iudicis arbitrio, qui habet arbitrari inspecta qualitate personarum & summæ petitæ, secundum Bar. Bal. & Saly. in d. authen. nisi breues.

CONCVBINAM DImittat.

SVMMARIVM.

1 Concubina, meretrix, & focaria, diuersimodè à iure appellantur.

2 Concubinas habens duas tales, quæ propriè de iure ciuili appellantur legitimæ, efficitur infamis. & nu. 3.

4 Impedimentum iuris ciuilis quantum ad legitimationem quæ fit per sequens matrimonium, est sublatum de iure canonico, cui in hoc standum est, & non iuri ciuili.

5 Concubina ad hoc, vt dicatur legitima, principaliter requiruntur nouem.

6 Concubina & vxor in quibus differunt & in quibus æquiparantur de iure.

7 Castitas non potest dici in concubina sicut in vxore.

8 Legatum relictum vxori quousq; castè vixerit, an perdatur per transitum ad secundas nuptias.

9 Con-

9 *Concubinæ appellatione venit quælibet alia mulier, cum qua copula illicita habetur, secundum largam significationem.*

10 *Meretrix licet multis modis dicatur, de iure tamen propriè dicitur illa, quæ palam sui corporis quæstum facit, licet in lupanari non sit prostituta, sed quęq; causa quæstus admittit.*

11 *Dictio, multorum, verificatur etiam in duobus.*

12 *Meretricis proprium est recipere mercedem, & non dare.*

13 *Meretricis diffinitio, & quare scorta appellentur.*

PAPA hîc impropriè & inciuiliter loquitur, eò, quia talis mulier propriè nõ dicitur cõcubina, sed potiùs lex illam appellat focariam, per tex. in argumen. in l. 2. C. de donation. inter virum & vxorem. Vnde pro faciliori intelligentia terminorum præmitte, quòd mulieres, quæ extra fœdus matrimonij coëũt, dicuntur in triplici differentia. † Alia ap- 1
pellatur concubina, alia meretrix, alia focaria seu fornicaria: & an dispositio faciens mentionem de vna, compræhendat aliam

(videretur enim quod non, quia odia restringenda ſunt, c. odia. & ibi Dyn. de regu. iur. lib. 6. & diuerſitas nominum, arguit diuerſitatem rerum, l. ſi idem. C. de codicillis. maximè, quia conſtitutio pœnalis propter identitatem rationis trahitur de perſona ad perſonam, prout ex pluribus probat Romanus conſi. 429. incipien. conſidero. Videamus ergo quæ propriè & ciuiliter dicatur concubina. Reſponde ſecundum Bart. & DD. in l. concubinam. ff. de
2 concubinis. † quòd illa verè appelletur cõcubina, quæ eſt ſoluta & corrupta, & per hominem ſolutum retinetur in domo ſimul, ſicut ſi eſſet vxor, in qua eſt affectus indubitatus ſicut in vxore, cuius affectus præſumitur ex quo ſimul cohabitant: vnde lex appellat concubinam, quæ ſine nuptijs tenetur in domo, quaſi loco vxoris. l. Maſſurius. ff. de verb. & rer. ſignifi. Et dicit Gratianus in cap. omnibus. in §. concubina. 34. diſtin. quod concubina dicitur, quæ ceſſantibus legalibus inſtrumentis iuncta eſt, & cui coniugali affectu inſiſtitur: & ideo ſi quis teneat mulierem in domo ſua loco vxoris, hoc eſt, cum quo poterat eſſe ma-

matrimonium, nec cum ea poterat committi adulterium, vel stuprum, vel incœstus, vel alius dānabilis & acusabilis coitus, sed solùm simplex fornicatio, illa propriè appellatur legitimè concubina, & dicitur affectus indubitatus, quando cum vnica concubina tantum cohabitat: quia si cohabitaret cum duabus, affectus ille diceretur dubitatus, ideò propriè non posset dici concubina. gl. est in §. si quis autem defunctꝰ, in verb. omnino. in auth. quib. mo. nat. effi. sui, colla. 7. Imò potiùs diceretur infamia, † quia, habens duas concubinas effici- 3
tur infamis sicut ille, qui vno tempore ducit duas vxores: vt ibi dicit gl. in verbo, cōcupiscentia, & tanquam infamis repelleretur à testimonio Item etiam in illo, qui tenet vxorem, & concubinam simul cohabitando, vt concludit Bal. in l. neminem. C. de incœst. nupt. sed dicit, quod illud non obseruatur de facto, si tamen opponeretur in iudicio, repelleretur tanquam infamis ipso facto etiam ab accusatione publici criminis: sed Barto. in l. 1. in fine, versi. quid si quis habet duas concubinas. ff. de his, qui not. infa. dicit, quòd per hoc nō est infamis

nec punitur. Sed non recedatis ab opinione Bald. quæ procederet, maximè in publico & notorio concubinario, vt ab effrenata libidine retrahatur, vt notatur in l. fi. argum. illius l 1. C. de natur. liber. & vtrum natus ex patre tenente duas vel plures cõcubinas succedere possit illi, vel è conuerso, videte Speculat. hoc notantem. in titu. de successio. ab intesta. in § 1. versi. & notat Iason. in §. pœnales, in 10. col. Instit. & Nicolaum de Vbaldis, & Mathesilanus in tractatibus successionis ab intestato. & ego plenius scripsi, in eodem tractatu, vbi nihil aut parũ quo ad istum articulum intactum re iqui. Ex prædictis apparet, quod si solutus teneat mulierem extra domum, licet solutam, & cum ea simul non habitet, non dicitur legitima concubina, nec filij qui nascuntur ex tali muliere retenta extra domum, dicuntur naturales tantum, & meritò per subsequens matrimonium non possunt legitimari: quia deficit extremum habile, scilicet, cohabitatio & affectus, qui procedit ex animi destinatione. vt est text. & ibi Bar. in d. l. concubinam. Quæ decisio non procedit secundum Canonistas in c.

nisi

nisi cum pridem. de renunciati. quàm expressè firmat ibi Ioann. Andr. subijciens, quòd filij, qui nascuntur ex muliere extra domum retenta, siue propriè non dicatur concubina, per subsequens tamen matrimonium legitimari possunt, & etiam per rescriptum principis: quia per illud videtur sublatum impedimentũ ciuile, † quantum ad legitimationem, maximè, quo ad illam, quæ fit per sequelam matrimonij: quia magis Canonistis, quam Legistis standum est, & ideò ambiguitates legum, canonibus resoluuntur. Vnde in materia canonum non pudeat legistas, qui quamplurimum sunt superbi, consulere Canonistam & è contra: quia legista, nisi sciat canones reputatur asinista, & refert Dominicus in c. statutum, in gloss. super verbo, copia, de rescrip. in 6. quòd si iudex ecclesiasticus assumat assessorem merè legistam, super causa merè canonica, poterit vt suspectus recusari.

Reportetis ergo in summa, quòd ad hoc, vt de iure dicatur legitima cõcubina, requiruntur plura. † Primò, quòd amicus 5
& amica vndequaq; sint soluti, & quòd

coitus illorum tanquam qualificatus iure ciuili accusari non possit, & sic, quòd vtroq; tempore inter eos possit contrahi matrimonium, omni impedimento medio cessante, vt concludit Bart. per illum tex. in l. 1. in verbo committit ff. de concub. & facit text. in d §. ad hæc in authen. vt liceat matri & auiæ. Secundò requiritur, quòd simul cohabitent, & quòd affectus sit indubitatus sicut in vxore, cuius affectus, vt dixi, tanquam præsumptus, inducitur per cohabitationem. Tertiò requiritur, quòd sit retenta in domo pro cũcubina, & quòd per amicum retenta, reputata, & tractata fuerit, vt concubina, omnibus propinquis hoc scientibus & vidẽtibus. Quartò requiritur, quòd sicut vxor debet esse vnica, sic etiam concubina, ca. is qui, 34. distinct. aliàs si teneret duas, verè non dicerẽtur concubinæ, seu potiùs focatiæ seu fornicariæ. Quintò requiritur, quod sit retenta in domo in habitu concubinæ, quia habitus debet esse distinctus ab habitu vxoris, vt infra dicã. Sextò requiritur, ꝙ ab amico ducatur in domum suam publicè, sicut vxor publicè dicitur, licet diuersis respectibus

quo

quoad ſolemnitatem, vt notat Archidia. in cap. is qui.

Septimò requiritur, vt ea ducatur eo animo, vt ex illa liberos ſuſcipiat, & ſic in concubinatu debet eſſe ſtudium quærendæ poſteritatis, & non libidinis adimplendæ, vt eſt caſus in l. ſi quis ingenuam. ff. de capt. & poſtlimit. reuerſ. Octauò requiritur, quod poſtquam amicus induxerit in domum ſuam, quod illam honeſtè tractet, & pleno honore diligat, ſicut vxorem. l. cum tabulis. §. quoniam ſtuprum, in verbo, pleno iure dilexerat, ff. de his quib. vt indig. Nonò requiritur, quod amicus fuerit proteſtatus coram omnibus cognoſcentibus eum maximè vicinis, vel quòd aliàs declaret animum ſuum, quod non aliter intendit eam tenere, quàm pro concubina, & loco vxòris, & quam in futurum ſperat in vxorem ducere. & iſtud requiſitum ponit Bald. in l. eam. quam, verſi. nota quod licitus concubinatus. C. de fideicommiſſ. Et iſta proteſtatio quam facit amic⁹, quod intendit illam mulierem tenere pro cõcubina ſi erat vidua vel virgo, illam excuſat,

quod de ſtupro accuſari non poſſit, vt habetur in l in concubinatu. ff. de concubinis, vbi dicitur, in concubinatu poteſt eſſe & aliena liberta & ingenua, & maximè ea, quæ obſcuro loco nata eſt, vel quæſtum corpore fecit: alioquin ſi honeſtæ vitæ, & ingenuam mulierem in concubinatu habere maluerit, ſine teſtatione hoc manifeſtum faciēte, non cōceditur. pònderes verbum, ſine teſtatione. & clariùs in d. §. quoniam ſtuprum. & ibi Barto. Sed vltra prædicta, ad hoc, vt dicatur legitima concubina, & quod iure ciuili impunè poſſit retineri, & quod eius filij dicantur naturales tantum, & quod eorum patri naturali ab inteſtato ſuccedere poſſint in certis vncijs à iure ſtatutis, plura alia requiruntur, quæ traduntur per Ioann. de Anania in rubrica extra, de adult. & per Ludou. de Penna, in l. ſi cohortalis. de cohortalibus & principibus cornicularijs lib. 12.

Et quo ad effectum naturalem, vxor & concubina differunt, & iura quàm plurimùm facientia mentionem de vxore, licet ſint odioſa, propter affectum naturalem,
6 vendicant ſibi locum in concubina, †vt

apparet in filio, qui poteſt exhęredari, ſi car naliter patris concubinam cognoſcat, ſicut nouercam: quia affectus naturalis in vtraq; videtur æqualis, §. aliud quoq; capitulum, in auth. vt cum, de appella. cog. col. 8. Idem dicatis de vaſallo, quia ſicut priuatur feudo ſi cum vxore domini ſui coierit, c. 1. §. item ſi fidelis, in tit. quib. mod. feud. amittatur. & in §. rurſus. quæ fuit prima cauſa benefi. amitt in vſibus feudorum, ita etiam ſi coierit cum concubina domini: quia, vt ſupra dixi, parum differt ab vxore. l. item legato, § parui refert. ff. de leg. 3. quia ſecundum Richardum Malumbra, quem ibi refert Barto. inter vxorem & concubinam non videtur differentia, ſaltem inſpecto iure naturali, ſecundum quod non eſt dignitas §. hinc nobis, in authen. de Monach. colla 1. quia iure naturali omnis coitus erat æqualis, & omnes naſcebantur legitimi, nec adhuc erat diſtinctio perſonarum. §. liceat, in authen. quib. mod. natura effi. legit. quod ſecus erat iure ciuili, ſecundum quod, perſonæ & dignitates fuerunt diſtinctæ. vt notatur in l. 1. ff. de poſtu. Ideò iure ciuili inter cæteras differentias quæ

ſunt inter vxorem & concubinam elicitè tres. Prima, quia in vxore matrimonium eſt ſolemnizatum, ſed concubinatus non habet aliquam formam iure ciuili inductam ſaltem publicam: quia in eo non vertitur publica vtilitas, argumen. l 1. ff. ſolut. matrimon. Secunda eſt differentia: quia maritus confert dignitatem vxori, l. fœminæ. ff. de Senatoribus & habetur de dignitat. libr. 12. C. quod ſecus eſt in concubina, ad quam non tranſit dignitas concubinarij, vt dicit gloſſ. in d. §. parui refert. Tertia eſt differentia in modo donandi ſeu relinquendi, quoniam facilius relinquitur vxori, quam concubinæ.

Addite certos alios caſus in quibus vxor & concubina æquiparantur, aliquos ponit Lappus in rubr. de donatio. inter virum & vxorem. Primò æquiparantur in eo, quia ſicut acquiſita per vxorem conſtante matrimonio præſumuntur acquiſita de bonis mariti, vt euitetur præſumptio turpis quæſtus. l. quintus, ff. de donation. inter virum & vxorem. ſic etiam acquiſita per concubinam, durante concubinatu præſumuntur acquiſita de bonis concubinari.

binarij. & ita potest iutelligi text. in d.§. parui refert. istam æquiparationem ponit Bald. in l. 1. C. de natu. liber. Aequiparantur etiam quoad defensionem: quia sicut maritus non prohibetur defendere vxorem, ita nec concubinarius concubinam. In alio casu æquiparantur, quem tradit Bald. in auth si quis ruinas. C. de sacrosanct eccles. quia sicut maritus potest accipere fundum in emphyteusim pro se & vxore sua, vt tenet Spec. in ti. de locat. §. nūc aliqua, ita etiam concubinarius pro se & concubina sua, dum tamen non sit emphyteusis ecclesiastica, quæ ad tales personas inhonestè viuentes peruenire non debet. Item in alio æquiparantur, quia sicut vxor excludit fiscū in bonis mariti defuncti ab intestato, sine parentibus, auth. præterea. C. vnde vir & vxor. sic etiam dicendum est in concubina. per gloss. in §. consideremus. in verbo legitima, in authen de triente & semisse. col. 3 q̄ dicit, quod concubina vocatur in subsidiū. Sed ego multū dubito, quia cōcubina non succedit Amasio morieti ab intestato sine parētib. p gl. in d. §. cōsiderem⁹, in verb, siue, quā singulariter

notat ibi Angel. dicens, quod Amaſia non ſuccedit Amaſio, etiam in ſubſidium, licet vxor ſuccedat viro per titulum, vnde vir, & vxor. Item æquiparantur in alio caſu, ſcilicet in teſtimonio ferendo: quia ſicut vxor nō poteſt ferre teſtimonium pro marito, vel è cōtra, duplici ratione, prima, propter affectum naturalem. ſecunda, quia vxor dicitur domeſtica perſona, ſic etiam concubinarius prohibetur teſtificari pro concubina, in qua duæ prædictæ rationes militant. l. Maſſurius. in verſi. quæ vxoris loco ſine nuptijs in domo ſit. ff. de verb. & rer. ſign. vt in ſpecie tradit Aufred. deciſi. 4. in addit. quia inter ipſas, vt dixit, non differunt in affectibus naturalibus, ſed ſolum in dignitate: quia vxor maiorem debet habere dignitatem, quam concubina, vt in bibendo, comedendo, ſedendo, & de bonis mariti elargiendo, & etiam in veſtibus: quia non ita ſumptuosè debet veſtiri concubina, ſicu vxor, vt tradit Hoſtien. extra, de præſumptio. differunt etiam in honore: quia per vicinas non talis honor eſt tribuendus concubinę, quantus exhibetur vxori, imò videmus omni die, quòd in feſtis

& con-

uiuijs concubinæ non inuitantur, ſed nec audent intereſſe commercio aliarum honeſtarum mulierum, quia caſtè non viuunt, † quoniam in concubina non poteſt 7
dici caſtitas, ſicut in vxore, cum qua maritus dicitur caſtè viuere. l. eum qui, in verb. caſtitatis. C. de Epiſco. & cler. & in c. Nicena. 31. diſt.

Ex quo infert, † quòd ſi teſtator relinquat 8
vxori ſuæ certa bona, quouſque caſtè & honeſtè vixerit, non debet priuari legato, licet ſecundo nupſerit: quia illa quæ nupſit, dicitur ſeruare caſtitatem. l. mulier. §. cùm proponeretur. ff. ad Treb. & iſtam opinionem ſequitur Bart. in l. fin. C. de indict. & viduit. tollen. vbi dicit, quòd conſultum eſt, vt iſta verba addantur, ſcilicet, & vitam vidualem ſeruauerit. Sed Paul. de Caſtro. in præallegata l. eum qui. tenet cõtrarium, quia imò tranſeundo ad ſecunda vota, perdit legatum: quia maritus nõ præſumitur cogitaſſe de tali caſtitate matrimoniali, cum lex dicat, quòd eius anima triſtatur, ſed præſumitur intellexiſſe de caſtitate viduali. idem tenent Angel. in d. l. fi. & Imol. in l. cum filius. §. cum matrimo-

nium.ff.de legat.2.&idem Angel.&Imol. tenent contra Bar.in d.§.cum proponeretur & Bal.in l.1.C.de rap.virg.&ista est cõmunis opinio, quam sequitur Ias.in d.l.fi. subijciens, Bart.in hoc puncto æquiuocasse. Ex prædictis apparet, Papam hîc non ciuiliter fuisse locutum, sed propriùs dicendum erat, focariam seu fornicariam dimittat: quia his terminis vsus est Imperator in l.3.C.de donat.inter vir.&vxor. Sed saluando tex.istum ad omnia obiecta respondetur, quòd in isto tex.Papa accipit verbũ,
9 concubinam, impropriè,†nam secundum largam significationem appellatione concubinæ venit quælibet mulier, cũ qua illicita copula habetur, iuxta ethymologiam vocabuli: quia dicitur à, con, quod est, simul, & cubo, ideò tales impudicæ mulieres cohabitantes cum clericis iure canonico appellantur cõcubinæ, ex quo sumpta fuit ista rubrica de publicis concubinarijs.

Nunc videndum est, quæ propriè dicatur meretrix, & quid differat à concubina.
10 Dicite, quod meretrix†dicitut illa, quæ palam sui corporis quæstum facit, licet in lupanari non sit prostituta: quia meretrix dicitur

citur publicè se prostituere, etiam si non residat in lupanari, sed in aliqua taberna, vel caupona, vel domo, seu in alio loco, in quo suo pudori non parcit, sed vnumquemq; petentem causa quæstus admittit. l. palam quæstum facere. in princip. ff. de ritu nupt. per quem text. decidit Panormitan. in c. inter opera charitatis, de sponsalib. & in c. cum decorem, de vita, & honest. cleric. quòd illa dicitur meretrix, quæ inhonestè duos vel plures causa quæstus admisit. Vnde dicit Salyc. in l. qui adulterium. C. de adulter. quòd illa dicitur esse meretrix, & etiam ex hoc publica censeri debet, quæ in meretricio, vel in lupanari per viginti horas stetit. Cui videtur concordare textus, in cap. de iure canonico. in ca. vidua. versi. meretrix est, quæ multorum libidini patet. 33. distinct. † ponderando dictionem, multorum, quæ potest nō solum in tribus verificari. l. 2. circa finem. ff. de bonorum possess. secundum tabul. verum etiam verificatur in duobus, vt notatur in cap. de mulcta, extra, de præben. licet gloss. in 11
verbo, multorum, aliter exponat, dicens, quòd illa dicitur meretrix,

quæ plures quã tria millia viginti duo hominũ admisit: qa dictio multorũ, potest ꝑ illo numero accipi, vel etiã illa dicitur meretrix: quæ quadraginta homines admisit: quia ille numerus significat multitudinem. c. disciplina, 46. distinct. vel meretrix dicitur esse illa, cuius turpitudo est venalis, & istam diffinitionẽ ponit Augustinus in c. meretrices. 32. qu. 4. quam etiam sequitur Alciatus in d. l. Massurius. vbi dicit, quòd illa dicitur meretrix, quæ cum vno vel altero pecunia accepta se commiscet, sicut illa, quæ palam se prostituit, & ideò illa potest probari vel dici meretrix, quæ probatur per pecuniam cum aliquo cũcubuisse: quoniam illa est natura & proprietas meretricum, vt refert Bal. in l. item, §. quoties. ff. de cond. ob turpem causam, & meretri-
12 cibus dantur mercedes: † quia meretricis proprium est recipere mercedem, & non dare, vt legitur Ezechielis 16. vel etiam meretrix dici potest ad quam vnus accessit si mercedem proinde recepit, vt est tex. in argumentum in l. mariti, §. qui quæstũ, versi. siue enim sæpius, siue semel. ff. de adult. vel etiam meretrix potest dici illa, quæ vuluã
suam

ſuam facit venalem, quàm aliàs non faceret, niſi propter ſpem mercedis iam receptæ vel futuræ.

Sed veriùs eſt, vt inter cæteras diffinitiones non recedamus ab opinione Vlpiani in præallegata l. palam, vt dicamus meretricem illam eſſe, quæ publicè cauſa quæſtus duos homines admiſerit, qui multi dicuntur. gloſſ. in § fin. in verbo, multæ, Inſt. de iure perſo. & gloſſ. in c. latores, in verbo, multitudinem. de clerico excommunicato. & à deriuatione vocabuli meretrix ſecundũ Alb. † dicitur quaſi me retrotrahẽs à 13
bono opere, ſcilic. virginitate, vel caſtitate propter quæſtũ, ſeu lucrum. mœrere enim propriè eſt, lucri gratia aliquid operari, & mœrere dicuntur, quæ ſe ſordiſſimi quæſtus gratia proſtant, à quo meretrices ſunt appellatæ, Sic etiam ſcorta, veteres pellices nominabant, vnde ſcortæ appellatæ ſunt meretrices. Ex prædictis nota eſt vobis differentia inter concubinam & meretricem: nam filij, qui naſcuntur ab illa, vocantur naturales tantum, ſed liberi qui naſcuntur ab iſta, vocantur rectè vulgò quæſiti ſeu ſpurij, de quibus infra ſuo loco

dicemus. canones enim tales focarias seu fornicarias clericorũ concubinas appellãt.

ET SI ILLAM NON dimiserit, vel ea dimissa, aliam publicè resumpserit.

SVMMARIVM.

1 *Clericus monitus vt infra mensem dimittat concubinam si obtemperauit, sed statim resumpsit, an debeat puniri pœna huius constitutionis fine mensis non expectato.*

2 *Vxor quæ à marito aufugit, si statim reuersa est, non dicitur diuertisse, sed ibi ponuntur plura exempla.*

3 *Clericus eijciens concubinam cum intentione redeundi ad concubinatum, in foro cõscientiæ non debet à sacerdote absolui: quia videtur incorrigibilis.*

PATET ergo, quod pœna huius cõstitutionis non habet locũ contra clericos occultè & secretè reassumẽtes concubinas, quia qui de vno dicit, de alio negare videtur, ideo non via huius cõstitutionis ꝓcedendũ est cõtra tales, sed alias iure cõmuni, sicut in simplici fornicatione, dũmodo qualificata non fuerit, & ad istud cautè & astutè ambulare debẽt cle-

clerici à suo superiore moniti. Sed quid, si clericus fuerit monitus dimittere concubinam infra triginta dies, quod fecit, sed eã incontinẽti reassumpsit, an debeat puniri? Videtur quod non, dum tamen reassumẽs illam dimittat infra triginta dies, durante termino monitionis, vt notat gl. in clem. 1. in verbo, reassumpserit, de vita & hone. cle. quæ dicit, quòd si clericus habuisset terminum mensis ad concubinam dimittendã, & quinta die dimisisset, & decima quinta reassumsisset, dummodo eam dimiserit infra terminum, non erit locus pœnæ. Decisio illius gl. limitatur secundum DD. ibi, vt procedat, quando dimissio fuisset facta simpliciter, secus, vbi constaret de dimissione facta expresse, propter monitionem præcedentem: quia tunc monitio fuit sortita effectum suum, & sic non potest dici, quòd ampliùs duret termin⁹ monitionis, vnde reassumptio facta per eum nocebit ei, tanquam facta expirata monitione, licet postea ductus pœnitentia, quod reassumpserit, dimittat concubinã intra terminũ sibi datũ in monitione & in hoc possẽt decipi plures.

Ratio istius constitutionis † videtur es-
1 se, quia clericus monitus per superiorem vt dimittat concubinam, licet obtemperauerit, sed protinus illam vel aliam superinduxerit, videtur incorrigibilis, ex quo semel à suo superiore verbis fuit correctus, & tamen à delicto non desistit, vt notatur in c. neminem. 45. distinct. ideò habetur ac si illam nunquam dimisisset. argum. eo-
2 rum, quæ diximus de † vxore, quæ si recesserit à marito, si incontinenti reuersa est, diuersisse non videtur, ad hoc vt puniatur, vt in regula, quicquid calore iracundiæ, in versic. vxor quæ breui reuersa est, non videtur diuertisse ff. de reg. iur. Hæc ratio posset ex pluribus confirmari. Primò in fugiẽte, quia fugiens, & citò spontè reuertens, non q dicitur fugitiuus, sicut natus non videtur statim mortuus est, & non videtur fuisse, qui parum durauit. c. nam & ego. & ibi gl. extra, de verb. sign. Similiter non dicitur mortuus, qui statim ad vitam reuocatur, prout de Lazaro dicimus. vnde glo. in l. ex his. ff. de legib. dicit, quod debuit recuperare bona sua, quia non videtur fuisse mortuus, qui tam citò resurrexerat: & de plu-

pluribus alijs, puta, de translatione dominij, quæ solum momento durat: quia illa non est in consideratione. l. fin. §. fin. C. de bon. quæ lib. Fortificatur prædicta ratio in alienatione feudi, quasi si feudū alienatum incōtinenti reuertatur ad vasallū, nō videtur alienatū ad hoc, vt vasallus feudo priuetur, vt notant Feudistæ. in c. 1. in ti. quod iuris si post alienationem feudi vasallus id recuperauerit. His adijcitur, quæ diximus de donatione inter patrem & filium, maritum & vxorem, quæ valet modo fiat eo pacto, vt apud donatarium non maneat, sed illa ad alium incontinenti transferatur. Sic etiam non videtur soluisse, qui incontinenti recuperat pretium. l. qui soluit, ff. de solutionibus, nec etiam versum videtur, quod nō durat, l. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso. nec venisse videtur, qui incontinenti abijt, nec quis fingitur fuisse in loco, qui ibi tantum per momentum stetit, vt alibi respondit Iurisconsultus sub tit. ff. de captiuis, & post liminio reuersis. vbi captus ab hostibus statim reuersus nūquā apud hostes fuisse fingi potest, & ibi rationem adferunt iuris ciuilis quàm fi-

delissimi, interpretes, nec videtur abesse q statim est reuersus. De vasallo qui dominū reliquit in bello per momentum, & statim redijt, non videtur illum reliquisse, sic etiam recuperans possessionem, fingitur nunquam fuisse expulsus. Similiter nō videtur possessionem adeptus, qui statim amisit vel in ea turbatur. Ex perdictis iuribus & rationibus patet, quòd clericus concubinam reassumens, videtur omni tempore in eodem concubinatu perstitisse, ex quo erat in proposito eam recuperandi. Vnde non est mirandum, si iste clericus sic relapsus in foro cōtentioso, debeat suis beneficijs priuari: quia etiā in foro cōsciētiæ si abijceret à se concubinam, cū proposito & intentione redeundi ad publicum concubinatum, certè non deberet per sacerdotē absolui, eò, qa non videtur corrigibilis neq; contritus, c. legatur. in verbo, nisi se corrigētib⁹. 24. q. 2. vera enim pœnitētia seu electio cōcubinę nō est, nisi causa peccādi excidatur de præsenti aut in futurū propter scādalū. c. satisfactio. de pœnitē. dist. 3.

IVBEMVS, VT IPSVM omnibus suis beneficiis omnino.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dictio, omnino, adiecta verbo futuri temporis, idem importat, quod dictio, ipso iure, hoc est, sine sententia.*

2 *Dictio, omnino, de sui natura excludit omnem gratiam & dispensationem & intelligitur sine aliqua ope exceptionis.*

3 *Verba, nullo modo, sunt præcisa, & habent clausulam decreti annullatiuam importantq; nullitatem actus ipso iure.*

4 *Diæcesanus priuat clericum beneficijs etiã in aliena diæcesi existentibus: realis tamen subtractio fiet per Episcopum beneficij.*

ID est, ipso iure: quia talis est natura huius dictionis, omnino, vt ita exponatur secundum Alexan. consi. 6. incip. circa processum. in 3. vol. & Fel. in c. Rodulphus, in 21. col. de rescript. & in cap. fraternitatis, de testib. vbi concludunt, quod quando, dictio, omnino, adijcitur verbo futuri temporis, idem importat, quod dictio, ipso iure, vt declarat Corsetus in singul. incipien. omnino, & Roman. in singulari, 1. incipien. verbum omnino. & Matthesila. singu. 112. incipien. tu scis.

1 vbi dicit,† quòd licet verbũ præsentis temporis intelligatur ipso iure, tamen secus est in verbo futuri temporis, vt est verbum, cadat, priuetur: quia intelligitur per sententiam, quod singulariter fallit, nisi talibus verbis esset adiecta dictio, omnino, quia intelligeretur tunc, ipso iure, hoc est, sine sententia & ministerio hominis. Sed ante Franciscum Cremensem fuit singulare dictum Baldi in Margarita Innocentij, in verbo, priuatio. & clarius, in l.1. in verbo, si pecunia. ff. depositi. vbi tradit talem doctrinam; Quod quando lex, vel statutum loquitur absolutè, per verbum futuri temporis, scilicet, cadat, vel priuetur, intelligitur, quod priuetur per sententiam, secus si fuerit adiecta dictio, omnino, quia isto casu intelligitur ipso iure, nec requiritur sententia. Eandem opinionem secutus fuit Bald. in l.1. C. de his, quæ pœnæ nomine. Saly. & Iason. in l.2. C. de iure emphyt. & pro ista opinione allegatur gl. communiter approbata, in l.1. §. si pecunia, in verb. omnino, ff. depositi, q̃ exponit, i. ipso iure, & illam reputat. sing. Rom. in præallegato singulari. & Alexand. post eum. in additio.

ad

ad Bart. in l. Imperator. ff. de iure fisc. & Fely. in cap. pastoralis, de exceptio. addite similem gloss. de iure canonico in cap. fin. in verbo, omnino. de offic. & potest. iud. delegati, in 6. quæ dicit, quòd dictio, omnino, intelligitur sine aliqua ope exceptionis, & importat canonem latæ sententiæ, habetq; executionem paratam, & præcisam habet naturam. secundum Decium, consi. 1. incip. memini me aliàs consuluisse in 1. volum. impeditq; purgationem moræ, secundum Angel. in l. fin. C. de fideicō. & Alexand. & Francisc. de Rippa, in l. si Insulam. ff. de verb. oblig. Et si hæc dictio ponatur in aliqua dispensitione, videtur excludere dispensationem, vt expressè notat Panormita. in c. cum magno. in 2. col. ne cler. vel monach. secul. nego. se immisceāt: secundum Ioannem de Anania. & Panor. post Ioannem Andr. in cap. qualiter. de accusat. † quòd verbum, omnino, est istius naturæ, vt omnem gratiam & dispensatio- 2
nem excludat, & idem importat, quod omni casu, vel sine difficultate & dilatione. Et si hæc dictio, omnino, fuerit adiuncta cum negatiua, importat idem quod nullo mo-

do Alexand. consi. 173. incipien. visis in 7. volum. qui allegat tex. in l. naue sauphelli, & ibi gloss. in verbo, omnimodo. ff. locati. & illa verba, nullo modo sunt præcisa, & tollũt omnem potentiam in contrarium, prohibentq; dispensationem glo. in clem. 2. in verbo, concedatur, & in verbo, nullo modo, de ætat. & qualitat. Alexand. in l. si. C. de testamen. militis. & Panor. in d. c. qua
3 liter. †Et talia verba habent clausulam decreti annullatiuam & important nullitatem actus ipso iure gloss. in authen, si qua mulier. C. ad Velleian. vt quando testator in suo testamento disponit, quòd res nullo modo alienentur, per illa verba intelligitur, velle, quod etiam in casibus specialibus aliàs permissis alienari non possint Ias. in l. 1. §. sublata. coll. 2. versi. 2. ff. ad Trebel. & sic dictiones, omnino, & omnimodo, sunt præcisæ, l. si possessot. in prin. ff. de petitio. hæredita. & Institu. de tutel. in fin. & in cap. & si Christus, de iureiurand. & intelliguntur, quo ad omnem sui partem, c. si religiosus. de elect. in 6. Et dum in isto
4 tex. dicitur, †omnibus suis beneficijs, intelligite, de alijs beneficijs etiam existentibus
in

in aliena diœcesi, realis tamen ſubtractio fiet per Epiſcopum beneficij: quia Epiſcopus delicti condemnat clericum priuando eũ beneficio alibi ſito, ſed executio realis fit ab Epiſcopo beneficij, vt eſt caſus in cap. poſtulaſti. extra, de foro competenti.

PRIVET.

SVMMARIVM.

1 Clericus concubinarius an in caſu iſtius conſtitutionis ſit priuatus ipſo iure, ita quod nulla requiratur ſententia propter verbum, omnino.

2 Homicida licet efficiatur irregularis, tamen non eſt ipſo iure priuatus: ſed requiritur ſententia.

3 Depoſitio eſt perpetua remotio à miniſterio altaris.

4 Clericus non debet remitti curiæ ſeculari niſi in duobus caſibus, quando eſſet incorrigibilis, & quando homicidium eſſet qualificatum.

5 Verbo futuri temporis, ſi adijciatur dictio, omnino, an intelligatur cum vel ſine ſententia. eliciuntur duæ regulæ.

6 Verba legis vel ſtatuti ſi dirigantur ad iudi-

cem ex his oritur officium iudicis, & non actio.

7 *Beneficia notorij concubinarij etiam moniti non posset Episcopus alteri conferre ante sententiam declaratoriam.*

8 *Irregularis ante declarationem potest beneficium resignare.*

9 *Clericus qui priuatur propter delictum à quo tempore teneatur ad restitutionem fructuum.*

10 *Donatarius ingratus à quo tempore tenetur restituere fructus.*

11 *Fructus legitimæ à quo temporæ sunt restituendi.*

12 *Emphyteuta & vasallus à quo tempore teneantur restituere fructus quando propter delictum vtilitas fuit consolidata cum proprietate.*

ET sic perpetuò, ex quo loquitur sine præfinitione temporis, cap. si autem de cohabit. cler. & mulier. & ratio huius esse potest: quia beneficia ecclesiastica sunt stipendia ministrorum ecclesię, qui secundum vitam clericalem & sacerdotalem debent viuere. ideo à iure statutum est, quòd si spurcè, & cri-

criminaliter viuant, dictis beneficijs priuari debeant: & viris honorificè viuentibus canonicè prouideri, q in illis casto corpore & animo ministrent. † Videtur ergo per su- 1
pradicta, quod si clericus reperiatur post admonitionem publicus concubinarius, ipso iure sit priuatus omnibus suis beneficijs propter præcedentem dictionem, omnino, quæ adiungitur, cũ isto verbo, priuet, quod est futuri temporis, ergo in tali priuatione nulla requiritur sententia superioris per iura superiùs allegata. Sed ego puto contrarium, quod imò in casu istius decreti, beneficiati non sunt priuati ipso iure, sed requiritur sententia priuationis, prout diximus, † in homicida, qui licet efficiatur ir- 2
regularis, vt habetur in c. 1. de homicidio, tamen non est priuatus ipso iure beneficijs, nisi per sententiam priuetur. vt post Panormit. concludunt Canonistæ, in c. cum nostris. de concess. præbend. & in rubr. de clerico excommunicato ministrante. Bal. in l. cum fratrem. C. de his, quib. vt indig. Decius consi. 166. incipien. ego Philippus, Dec. in 1. vol. & est cõmunis opinio secũdũ Ioannem de Anania, & Fely. in c. cum in-

quiſitionis, de accuſatio. & Præpoſit. in c. ſtudia 50. diſtinct. Anthon. Corſeti ſingulari, incipien. ſententia, vbi refert, quod opinio Canoniſtarum in d. ca. cum noſtris, communiter tenetur, nec poterit iudex imponere pœnam priuationis à beneficio, niſi id exprimatur à iure, gloſſ. ſingul. in cap. fin. de iure patro. & in cap. cum vos, de offic. ordinarij. & licet præſbyter pro homicidio ex propoſito facto incurrat irregularitatem & deponi debeat ab altaris miniſterio, vt eſt text. in præallegato cap.
3 1. † quia depoſitio eſt perpetua remotio ab altaris miniſterio. Abbas, & Decius in d. c. at ſi clerici. & depoſitus ſimpliciter, intelligitur depoſitus perpetuò, licet non exprimatur gloſſ. notab. in cap. 1. 50. diſtinctio.
4 in gloſſ. fina. † Tamen poſt depoſitionem non remitti curiæ ſeculari, ad hoc, vt patiatur pœnam mortis, niſi in duobus caſibus. Primò, quando eſſet incorrigibilis. Secundò, niſi homicidium eſſet qualificatum, puta, quia patrem vel matrem occidiſſet, & cum iſta opinione tranſeunt Panor. & Canoniſtæ, in d. c. at ſi clerici. Ideò pro declaratione iſtius verbi, priuet, aſſumatis

matis

matis vobis duas regulas, quæ non ſolent regulariter continere peccatum, nec ciuile, nec canonicum.

Prima † eſt regula. Quod quando ver- 5
bo futuri temporis adijcitur dictio, omninò, ſi executio illius verbi referatur ad ius, vel ſtet impersonaliter, quia decretum dicit, ſit priuatus vel priuetur omnino, fateor, quod intelligitur ipſo iure & ſine ſententia: talia enim verba ſimul iuncta canonem latæ ſententiæ ſignificant, vt in iuribus allegatis notum extitit. Secunda eſt regula. Quod executio illius verbi futuri temporis, cui adiungitur dictio, omnino, abſolutè refertur ad iudicē, iſto caſu intelligitur ipſo iure, ſed requiritur ſententia, vt patet in iſta conſtitutione, in qua verbū, priuet, licet futuri temporis, tamen eius executio refertur ad illa verba, ſuus ſuperior, vnde illud verbū, priuet, exponi debet, id eſt, ſit priuādus, vel ſuperior eū priuare debeat: quia propter ſubiectam materiā receditur à natura verborū, ſecundū quā verba intelligēda ſunt: Et licet verba cōſtitutionis ſint generalia, vel obſcura, debent tamen ſanè intelligi, & reſtringi ſecundū perſonā, ad quā

executio refertur, vt tradit Iaſ. in auth. ingreſſi, n. 18. C. de ſacroſ. eccl. & in l. ſi paſcēda
6 pecora. C. de pact. vbi dicit, † quod ſi verba legis, vel ſtatui dirigantur ad iudicē, oritur officium iudicis, & non actio: idem tenent moderni, in l. ea demum. C. de collatio.

Ex prædictis apparet, clericum publicū concubinarium, licet monitum, non eſſe omninò, id eſt, ipſo iure, priuatum ſuis beneficijs, & ſic dictio, omnino parum operabitur, niſi dicatis, quod verbum, priuet, poſitum in iſto textu, debeat exponi, id eſt,
7 priuatum eſſe declaret. † Et ideo licet iura plerunq; vtantur verbis inducentibus priuationem ipſo iure, vel ipſo facto, non tamen erit locus impetrationi ante ſententiam declaratoriam. Et ſic notetis, quòd beneficia notorij concubinarij etiam moniti non poſſet ſuus ſuperior alteri conferre antequàm per ſententiam priuetur, vt eſt originalis deciſio Innocentij, in c. ſicut per illum textum. de cohabita. cleri. & mu-
8 lie. † Idem dicatis in homicida, vel ſimoniaco, vel alijs irregularibus, quorum beneficia ante ſententiam declaratoriam alteri conferri non poſſunt, imò pro eis à iure in

du-

ductum est, quod antequam per superiorem declarentur irregulares, possunt cui volunt eorum beneficia resignare.

Sed iuxta prædicta posset dubitari. † An 9
clericus, qui propter delictum priuatur beneficijs, teneatur ad restitutionem, & à quo tempore? Respondetur quod teneatur restituere fructus à tempore delicti cõmissi, & non à tempore priuationis, & sic tenetur ad integram restitutionem fructuum medij temporis, quo fuit in beneficio tolleratus: ita decidunt Bald. & Angel. per illum text. in l. prædonis. ff. de petit. hæred. qui text. facit contra benficiatos, qui sciunt se posse priuari beneficio, quia eorũ institutio non fuit canonica, si postea priuentur, tenentur tanquam prædones, ad restitutionem fructuum, quod dictum sequitur, Decius consi. 118. incip. viso instrumento. in 1. vol. & idem Angel. & Paul. de Cast. & DD. in l. 1. C. de his quib. vt indig.
† Prout dicimus de donatario ingrato, qui 10
tenetur ad restitutionẽ fructuum à tẽpore ingratitudinis commissæ, sequitur Franciscus de Ripa, in l. fin. C. de reuoca. donat.

11 †Sic etiam dicimus de fructibus legitimæ: quæ si debeantur in rebus corporalibus hoc est, in certa specie, debent restitui à tẽpore mortis, & non à die petitionis: secus si legitima deberetur in certa quantitate, puta, ex statuto, tunc fructus non essent restituendi, nisi à tempore moræ. Card. consi. 8. incip. præsupposito statuto. Alex. consil. 69. incip. super primo dubio, in 1. volu. qui allegat gloss. ordinariam, in d. l. fideicommissaria, circa fin. 1. gloss. Alber. & Iason, in
12 l. 2. C. de iure emph. vbi concludũt, †quòd emphyteuta tenetur ad restitutionem fructuum ab illo die, quo emphyteusis fuit resoluta. sequitur Bald. in l. si pater. C. de vsufruct. & DD. in d. l. vbi dicunt, feudatariũ teneri ad fructus perceptos à die commissæ feloniæ. idẽ Rom. in l. diuortio. ff. sol. matr. Ex qbus restat vera opinio, fruct⁹ beneficiati esse restituendos à die delicti perpetrati.

Et nihilominus hi publici concubiuarij.

SVMMARIVM.

1 *Licet ista dictio, nihilominus, proferatur negatiuè, habet tamen sensum affirmatiuũ.*

ID est sine dubio, non minùs similem modũ loquendi posuit Papa, in c. funda-

damenta, in §. quod si, in verbo, nihilominùs. & ita ibi exponit Archid. de elect. in 6. vel aliter secundum Albe. posset exponi, id est, non ideò minus, qui allegat tex. in l. is qui. §. si postea. in verbo, nihilominus, ff. quod vi, aut clam. gloss. ibi exponit, id est, non ideo minus, & in c. cũ æterni tribunal iudicis, in vers. parti quam læserat nihilominus condemnandus. de re iud. in 6. & in §. illud, in verbo, nihilominus, Instit. quibus mod. ius patr. potest. solu. & si ponatur in materia pœnali, vt hîc, erit sensus in isto versi vt denotet augmentũ pœnæ, scilicet, quod clerici nolentes desistere à publico concubinatu, priuentur suis beneficijs iam obtẽtis, & nihilominus, id est, vltra hoc in obtinendis beneficijs, officijs, honoribus, & dignitatibus, nisi seruata forma huius constitutionis sint inhabiles vel aliter in isto vers. potest elici sensus, vt referatur ad suspensionẽ fructuũ, scilicet, quòd publicus concubinarius est suspẽsus à fructibus suorum beneficiorum per tres menses, & si fuerit monitus, est priuandus, & nihilominus est inhabilis ad beneficia, & ista duo quasi reincidunt in vnum. † & quam- 1

uis ista dictio proferatur negatiuè, habet ta
1 mē in se sensum affirmatiuum, vt notatur
in clem. quamuis. in §. volumus, in versic.
procedant nihilominus, extra, de foro
compet.

VSQVEQVO CVM EIS per suos superiores post ipsarum concubinarum dimißionem manifestamq; vitæ emendationem.

SVMMARIVM.

1 Ad hoc vt Episcopus dispenset cum publico concubinario duo copulatiuè requiruntur.

2 Clericus concubinarius, licet dimittat concubinam, tamen debet facere emendationem de præterito.

3 Mater meretrix emendata poteſt exhæredare filiam ob meretricium.

4 Legatum relictum meretrici vt se emendet, dicitur relictum ad pias causas.

5 Clericus concubinarius quomodo dicatur vitam suam emendare.

6 Clericus non debet compelli ad abiurandum mulieres suspectas metu periurij, & facit contra ignaros Officiales.

7 Adulter poteſt compelli ad abiurandum adulte-

te-

teram & iuramento alligabitur.

8 Clericus qui ſolemnem egit pœnitentiam non admittitur ad clerum.

DVo hîc copulatiuè requiruntur †adhoc vt Epiſcopus diſpẽſet cũ publicis concubinarijs. Primò, quod concubinas dimiſerint. Secundò, quod fecerint pœnitentiam de fornicatione. exponatis, emendationem, id eſt, correctionem, quæ propriè habet locum in vitijs, & malis moribus. l. in corrigendis, C. de emendat. prop. & in l. ſi virgis. C. de emendatione ſeruor. & in c. teſtimonium, §. ſi verè ſit de crimine emendatus, extra, de teſtib. & in c. nullus, in verbo, quouſq; reatum ſuum emendet, id eſt, corrigat, de foro competen. aliter autem accipitur, in l. ædita actio. in verſi. quam emendari vel mutari licet. C. de ædend. & tex. iſte poteſt ad hoc allegari, † quod non ſufficit, 2
quod clericus publicus concubinarius dimittat concubinam, niſi de præterito cõcubinatu emendationem faciat, qua facta, amplius non dicetur concubinarius: vnde iura, vel conſtitutio, facientia mentionem de concubinario, vel meretrice, non ha-

bent locum in emendato, vel emendata Bal. in l. filiam. C. de inoff. testamen. quem sequitur Hypolitus de Marsilijs, in l. vnica.
3 C. de raptu virginum. dum dicit, † quod licet mater meretrix non possit exhæredare filiam meretricem, tamen secus est, si mater fuerit emendata, & reducta ad honestã vitam: quia vltima consuetudo debet attendi. hoc idem tenuit Fulgo. in d. l. arenã, & propter emendationem à tali concubinatu in multis relaxatur dispositio iuris.
4 hinc est, quòd † legatum si fuerit relictum meretrici, vt à suo meretricio se emendet, valet de iure: quia videtur esse factũ ad pias causas, Bald. in l. imperialis. C. de nupt. & in l. 1. de sacrosanct. eccles. vbi aliàs de iure nõn valeret.

Sed quæro, quomodo clericus concubinarius dicatur vitam suam emendare, an sufficiat, quòd post dimissionem concubinæ, viuat castè, & quòd àmodo non deprehendatur in suspicione concubinæ, vel an sit necesse, quòd realiter faciat talem emẽdationem vitæ? Videtur, quod sic: quia ex quo publicè peccauit scandalosè tenendo concubinam, per contrarium publicã debet

bet facere emendationem ad ſimilitudinẽ relapſorum in hæreſim.† Ego autem con- 5
trarium dico: nam ſufficit quòd clericus ſeipſum emendet, abijciendo concubinã à ſe, & quòd à cætero honeſtè viuat, & nullam mulierem ſuſpectam in domum ſuam ſuperinducat, vel cum ea conuerſetur, quo caſu, dicetur facere manifeſtam vitæ emendationem, † nec aliter per ſuperio- 6
rem poterit compelli ad abiurandum mulieres ſuſpectas metu periurij incurrendi, cum ſuccurratur prælato contra clericum alia via iure communi, cap. clericos, de cohab. cler. & mul. intantũ, quòd ſi ſuper inde haberet priuilegiũ Apoſtolicũ, ſibi non prodeſſet, vt eſt tex. in c. ſuper eo, tit. ſupra allegato, quod dictũ facit contra Officiales ignaros, qui cogunt iurare clericos, quod nunquã cum talibus mulieribus ſuſpectis ſe reperient. † Quod ſecus eſt in adultero, 7
qui poteſt cogi ad abiurandã adulterã, & iuramento alligabitur d.c. cũ haberet. †Cle- 8
ricus autẽ, qui ſolemnẽ pœnitentiam egit, non admittitur ad clerũ, c. illud, 50. diſt. tamẽ ſi neceſſitas vel vtilitas eccleſiæ exegerit, tunc poterit deputari inter oſtiarios vel

lectores, ita tamen, vt epistolam, vel euangelium non legat. cuius rei triplex redditur ratio. Prima, propter dignitatem sacrorũ ordinum. Secunda propter timorem recidiui. Tertia, quia ille, qui sic pœnitentiam solemnem egit, nõ haberet frontem alios corrigendi, cum eius peccatum fuerit publicum.

FVERIT DISPENSATVM. ad susceptiones quorumcunq; honorum dignitatum, beneficiorum, & officiorum sint inhabiles.

SVMMARIVM.

1 *Nec Capitulum, nec alij prælati inferiores Episcopo dispensant contra canones: quia dispensatio est actus iurisdictionis, nisi eis à iure vel priuilegio concedatur.*

2 *Fornicatio simplex est de leuioribus & minoribus delictis, ideo Episcopus dispensare potest.*

3 *Crimina seu delicta considerantur in quadruplici differentia: crimina quando dicantur grauia vel non, statur arbitrio superioris.*

4 *Pœna perpetui carceris æquiparatur morti.*

5 *Dispẽsatio quare in casu huius constitutionis requiritur.*

6 Pu-

6 *Publici concubinarij sunt infames.*

7 *Notorietas criminis inducit irregularitatem impeditq; ordinis executionem & beneficij assecutionem.*

REQVIRITVR ergo, quòd dispensatio fiat per diœcesanum: quia Prælati inferiores, vt Abbas, Decanus, Archipræsbyter, Archidiaconus, Capitulum, & alij, nunquam dispensant contra canones, etiam vbi dispensatio à iure permittitur, nisi in specie eis concedatur: quia dispensatio est de lege iurisdictionis. c. conquærente. & c. dilectus. de offi. iud. ord. & est actus iurisdictionis, potestas autem dispensandi, mensuratur à potestate imponendi pœnam: quia dispensatio est de maioribus negotijs, cap. didici. 1. quæst. 7. Et talia grauia crimina Episcopis tanquam sponsis & vniuersalibus ordinarijs reseruantur: vnde non potest quis dispensare super pœna, quam non potest imponere, vt tradunt Canonistæ, in d. §. de adulterijs. † Et sic prælatus inferior Episcopo non potest dispensare, tamen in casibus à iure expressis, vt hîc, dispensare possunt. Idem dicendum est in 1

Abbate, vel in Capitulo, aut alio inferiore Prælato, qui si habeant iurisdictionem Episcopalem, dispensare possunt secundum Anthon. de Butrio in d. § de adulte. Quod est verum, quando ille inferior haberet illud ex priuilegio, vel consuetudine, vel cõtractu, aliàs inferior Episcopo, dispensare non posset cum publicis concubinarijs.
2 Patet ergo, † quod in simplici fornicatione non qualificata ex maiori vel grauiori delicto, Episcopus dispensat; quia ista sunt de leuioribus & minoribus delictis, secus est in grauioribus & maioribus, super quibus Episcopus non dispensat.

Dubitatur, quæ dicantur maiora, & grauia delicta? Respondeo, quòd illa, ex quibus causatur irregularitas, super qua solus Papa dispensat, nisi in casibus à iure expres-
3 sis. † Ego autem puto, quòd delicta seu crimina cõsiderantur in quadruplici differentia. Quædam sunt leuia, pro quibus clericus non debet deponi, nec beneficio priuari, sed ad tempus suspendi, vel aliter corrigi ad arbitrium superioris. secundum Panor. in c tuæ. de pœnis. Quædã grauia, pro quibus clericus potest deponi. Fely. in c. at si cle-

si clerici. † quæ autem dicantur crimina 4
grauia, statur superioris arbitrio. Quędā grauiora, pro quibus vltra dispositionem potest detrudi in monasteriū. Quædā grauissima, pro quibus, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis, poterit de iure canonico deponi & dānari ad perpetuū carcerē: † quo 5
niam pœna perpetui carceris æquiparatur morti. vnde Bal. in l. reos. C. de accusat. appellat etiam capitalem. Et aduertite, quod licet ordinarius possit dispensare cum clerico sibi subiecto super adulterio, aut alijs minoribus delictis, tamen requiritur per istum textum, quod ille clericus per prius egerit pœnitentiam pro illo crimine super quo dispensatur, saltem ex debito iustitiæ. secundum Antho. de Butr. in d. §. de adult. & ibi rationem assignat: quia cum impœnitente & in peccato perseuerante, nō potest dispensari: quia videtur incorrigibilis & non contritus: tamen de stricto iure teneret dispensatio, licet nulla præcedisset pœnitentia, nisi in casu huius constitutionis, cuius dispositio in forma specifica venit obseruanda. Vnde dictio, superiores, refertur ad Episcopos, propter verbum, diœ-

ceſani, poſitum ſupra: quia ad illos ſpectat priuare clericos concubinarios, & non ad inferiores, ſcilicet, Abbates, Archidiaconos, Decanos, & Capitula: quia tales nõ ſolent contra Canones diſpenſare, niſi eis expreſsè concedatur ſecundũ DD. in d. §. de adulterijs. quia vt dixi, diſpenſatio eſt de grauioribus negocijs, c. didici. 1. quæſt. 7. ideò Epiſcopis reſeruatur: tamen in certis caſibus Capitulum poterit diſpenſare.

Dubitatur vlteriùs, quare in caſu iſtius decreti, requiratur diſpenſatio ſuperioris, ex eo, quod fornicatio eſt peccatum, quod poteſt deleri confeſſione? † Reſpondetur, quod ex quo clericus fuit relapſus in publicum concubinatum poſt admonitionem, quatuor incurrit. primò inobedientiam, ſecundò incorrigibilitatem, tertiò ſuſpenſionem iuris, quartò inducitur ſcandalum in eccleſia. Ideò iſta delicta non poterant funditus ſola pœnitentia & emendatione deleri, niſi cum relaxatione ſuperioris. Meritò ergo ante talem diſpenſationem, clericus ad honores eccleſiaſticos vel mundanos, & officia vel beneficia obtinenda ipſo iure incapax & inhabilis reddebatur:

†quia

†quia tales publici concubinarij ſunt infa- 7
mes, 6. quæſt. 1. vnde portæ dignitatis, eis patere non debent. vt in regula, infamibus, & hoc probat iſte tex. ponderando dictionem, ſint, quæ important canonem latæ ſententiæ. Tale enim verbum ſignificat iuris ſententiam, & hominis miniſterium excludit. Et ſic ex iſto tex. reportetis, quod tradit Panormit. in c. poſt tranſlationem, de renunciatione, quod omne delictum publicum & notorium impedit aliquem ad ordines promoueri, & alia beneficia aſſequi, etiam pœnitentia peracta. Vn
de talis notorietas criminis inducit irregu- 8
laritatem, & impedit ordinis executionem & retentionem beneficij: quia retento beneficio non poſſet criminoſus notorius congruam agere pœnitentiam. ideò requiritur optima ratione diſpenſatio. Irregularitas tamen, quæ eſt à iure poſitiuo introducta, non habet locum, niſi in caſibus à iure expreſſis. & hoc vult dicere tex. iſte in effectu.

QVI SI POST DISPENſationes recidiuo vomitu ab huiuſmodi publicum concubinatū redierint.

SVMMARIVM.

1 *Concubinatus reiteratus præsupponit deliberationem.*

2 *Recidiuatio est periculosioris & difficilioris curationis, quàm sit prima infirmitas.*

3 *Pœnitentia est inutilis, si post eam clericus recidiuauit.*

4 *Recidiuantia in delictis de iure punitur quod multis probatur exemplis.*

5 *Peccata venialia efficiũtur mortalia propter reiterationem.*

6 *Ebrietas de se non est peccatum mortale, nisi propter reiterationem.*

ISTE text. est notabilis ad hoc, quod si clericus post peractam pœnitentiam redierit ad vomitum, id est, ad solitum concubinatum, grauius debet puniri:
1 q̃a perpetuò fit inhabilis, ea ratione: † quia iste concubinatus reiteratus præsupponit deliberationem, glo. est in c. si quis iratus, 2. q. 3. & dicitur redire ad peccatum, sicut canis ad vomitum, & porcus ad lutum, vt habetur Prouerb. 26. quia clericus recidiuus ad concubinatum comparatur illi, qui manum mittit ad aratrum, & aspicit vnde ista verba, recidiuo vomitu, exponũtur,

tur, id est, solito peccato, & sicut iudicio medicorum in infirmitatibus corporalibus, †recidiuatio est periculosior & difficilior 2
in curando, quàm sit prima infirmitas, vt notat gl. in verbo, iurauit, in auth. vt non luxur. contr. natur. vt experientia docet, quia homo ex infirmitate iam habita, est melius dispositus ad malas impressiones. & ægritudines suscipiendas, quàm esset ante infirmitatem: sic etiam spiritualiter contingit ad recidiuationem spiritualis infirmitatis. nam cũ homo recidiuat in peccatum inuenit materiam melius dispositam, quam esset ante, ergo meritò peccatum, ibi fortiùs radicatur, & tenacius imprimitur: & ratione huius fortioris impressionis habet se peccator in peiori statu, quã antea fuit: quia quæ fortius imprimuntur, difficilius extirpantur, & fiunt nouissima illius concubinarij recidiuati peiora prioribus: vt habetur Lucæ 11. ca. Patet ergo, quod clericus concubinarius post confessionem & peractam pœnitentiam de concubinatu, si ad illum redierit per recidiuationem, maximam incurrit ingratitudinẽ apud Deum, ex quo tantũ beneficiũ,

ſcilicet,remiſſionis culpę tradidit obliuio-
ni:à qua ipſemet nullomodo ſe ſoluere
poterat, abſolutus eſt gratis à Deo, & co-
ram Deo recidiuando, efficitur ingratus.
Ideo habebitur ac ſi nullũ peccatũ fuiſſet
ſibi dimiſſũ vt exẽplariter oſtendit Chriſtꝰ
Ioã.5.c. dicẽs,vade in pace,& amplius noli
peccare, ne deterius tibi aliquid contin-
3 gat. † Ergo ſic clericus poſt vitæ emenda-
tionem recidiuauerit, talis pœnitentia e-
rit inutilis,ex quo ſequẽs culpa eum coin-
quinat,cap.inanis eſt pœnitentia,& in c.ir
riſor.de pœniten.diſt.3.

Sic videmus leges ciuiles, quæ benefi-
cium compoſitionis denegauerunt illis,
qui aſſiduè peccant, aut qui impunitatem
veteris commiſſi non emendationi, ſed
conſuetudini deputauerunt,vt dicit tex.in
l.3.in fin.C.de Epiſc.audien. ſic etiam acri-
ter puniunt delicta redeuntia, ad vomitũ,
vt patet in furto,reiterato:&ideo ſi merce-
narius hodie furetur vnam rem magiſtro
ſuo, & die ſequenti furetur aliam, propter
talem reiterationem debet furca ſuſpendi,
prout notat Bal. in l.apud antiquos.qui ibi
allegat Nicolaum de Neapolis hoc dicen-
tem.

tem. C. de furtis. consuetudo peccandi, seu contumacia pœnam cumulat. l. legati. ff. de pœnis. ideò ea crescēte, ciuile est, vt pœna crescat: vt patet etiam in hæreticis, qui si post peractam pœnitentiam redeunt ad vomitum, brachio seculari remittuntur, c. ad abolendam, de hæretic. † & sic delicta 4
multiplicata efficiuntur capitalia, vbi aliàs non essent, & hoc est propter recidiuationem, secundum Bart. in l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de re publica. Item, licet peccata in foro conscientiæ secundum constitutiones sanctorum patrum reputentur leuia & venalia solum, tamen si fuerint reiterata, † efficiuntur mortalia, c. vnum. §. 5
criminis, 23. dist. & ibi habetur, † quòd licet 6
ebrietas de se non sit peccatum mortale. vt notat Panor. in ca. à crapula, de vita, & honest. cleri. quia talis assiduitas & reiteratio includit deliberationem. secundum gloss. in d. cap. si quis iratus, & notatur in l. si mulier, ff. ad Velleian. sicut dicimus de reiteratione ictuum, quæ inducit propositum & deliberationem, notat Bald. consi. 212. incip. visis. & istud sequitur Romanus, in d. l. si verò, §. de viro. in 31. fallen. ff. solut. matr.

vbi dicit, quod ſi conſuetudo ſit in aliqua ciuitate, quòd in reuerentiam alicuius ſancti, liberatur incarceratus à carceribus, talis conſuetudo non habet locum in eo, qui primò à carcere fuit relaxatus, & poſt, pro ſimili delicto fuit iterum incarceratus. Patet ergo, quòd clerici recidiuantes ad publicum concubinatum, per hanc conſtitutionem grauius puniuntur: quia perpetuò ad obtinenda beneficia ſunt inhabiles, maximè in caſu monitionis præmiſſæ, tunc delictum reiteratum grauius veniet puniendum duplici ratione. Prima, quia tale delictum videtur deputatum cõſuetudini. Secunda, quia reiteratio videtur inducere incorrigibilitatem, vt habetur in ca. cum non ab homine: extra, de iudicijs.

SINE SPE ALICVIVS dispenſationis.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt bis diſpenſare cum publico concubinario: quia crimina remiſſa non niſi ſemel merentur habere remiſſionem.*

2 *Peccator non niſi ſemel ad gratiam recipi debet.*

3 *Cum*

3 *Cum redeuntibus ad vomitum seueritas exercenda est.*

4 *Recidiuatio clerici concubinarij inducit septem pericula.*

5 *Clericus recidiuans ad concubinatum, diuinæ misericordiæ dicitur irrisor.*

6 *Trinitas ac Angeli & sancti tristantur si clericus ad concubinatum recidiuat.*

ID est, pietatis & misericordię & sic ad similitudinem eorum, qui in hæresim reuertũtur, quibus omnis dispensatio & audientia denegatur. d. cap. ad abolendam. Et sic notatur iste text. ad hoc, quod † Episcopus, non potest bis dispensa- 1
re cum publico concubinario. Ratio huius constitutionis esse potest, quoniã crimina remissa non nisi semel merentur habere remissionem, præcipuè si tales concubinarij, consuetudini actum deputauerunt. l. 1. §. 1. ff. de abigeis. vnde dicit textus in ca. si vir, in fi. de adulterijs. † quòd ad gratiam 2
peccator nisi semel recipi debet: quandoquidem etiam Deus peccanti assiduè, de facili non elargitur misericordiam. in cap. Diaconi, in fin. 93. distin. Ex quibus infertur, quòd si delinquentes sint clementer

tractati, si postea in eodem crimine depræhensi sint perseuerantes, acrius puniri debeant. l. capitalium. §. solent. ff. de pœnis.
3 † quia cum prædictis redeũtibus ad vomitum, non clementia sed seueritas est exercenda.

Sicut enim peccantibus iubemur esse misericordes, sic obstinatis concubinarijs & impœnitentibus misericordiam impendere prohibemur, c. non potest. 23. quæst. 4. talis enim remissio criminum præbet occasionem delinquendi, vt dicit tex. in c. si quis Decanus. 50. dist.

Et aduertite, † quòd recidiuatio clerici concubinarij inducit septem pericula. Pri-
4 mum est, quod auferat sibi fructum præteritæ contritionis, satisfactionis, imò omnia alia sua facta annihilat, quæ sibi ad salutem parum proficiunt, si incorrigibilis in eodem publico concubinatu moriatur. vt dicit Ezechielis, 18. si iustus auerterit se à sua iustitia, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas operatus est, non erunt in memoria. Secundum periculum est, quia recidiuatio vilificat clericum concubinarium admodum, vt habetur Prouerb.

26.

26. ſicut canis qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ad ſtultitiã ſuam. Et ideo clericus qui per vitæ emendationem concubinatum euomit, & ad illum reincidit, facit ſicut canis, & ei ſimilis eſt.

Tertium periculum eſt, quia clericus recidiuans, in maiorem poteſtatem diaboli incidit, & deinde fortiùs à diabolo poſſidetur. Sicut miles, qui caſtrum amiſit, & poſtmodum illud recuperat, certè melius cuſtodit, & fortiùs poſſidet, ne iterum amittat: ſic etiam facit diabolus qui clericum concubinarium per pœnitentiam & emẽdationem vitæ perdidit, & poſtea per recidiuationem recuperat, diligentiùs illum in peccato cuſtodit. Vnde de talibus redeuntibus ad vomitum dicendũ eſt, quod ſcribitur Iob. 21. ducunt in bonis dies ſuos & in puncto ad inferna deſcendunt. Quartum periculum eſt, quia clericus recidiuãs ad pœnitentiam tardius inſurgit, ſicut infirmitas iterata vel vulnus curatum, quando renouatur, difficilius ſanatur, imò talia nouiſſima peccata, ſunt peiora prioribus, vt habetur, Lucæ 11. Quintum pericu-

5 lum est, † quia clericus recidiuans est irrisor diuinæ misericordiæ, quæ sibi per emendationem vitæ fecerat pacem cum diuina iustitia. Sextum periculum est, quia sicut tota Trinitas, virgo Maria, omnes Angeli & sancti lætantur in conuersione pec-
6 catoris, † sic è conuerso tristantur, si recidiuat & ad vomitum reuertatur. Septimum & vltimum periculum est, Quod talis clericus recidiuans arescit, quia separatur à merito & passione Christi, & à participatione omnium bonorum existentium in cœlo, & in terra, priuatur omni gratia Dei, & erit sicut palmes abscissus a vite, vel sicut membrum abscissum à corpore. Ergo clericus recidiuans ad concubinatum, arescet, vt exinde melius ardeat in futuro: quia extrudetur & in ignem mittetur, vt habetur Matthæi, 7. Cauendum est ergo, ne ad vomitum redeamus, quia impœnitētibus nulla spes dispensationis promittitur, & hoc est, quòd in effectu vult Papa hîc.

AD PRAEDICTA PRORsus inhabiles existant.

SVMMARIVM.

1 Di-

1 *Dictio, prorsus, importat canonem latæ sententiæ.*

2 *Dictio, prorsus, intelligitur, ipso iure & sine sententia.*

ISTVD enim aduerbium, prorsus, idem significat, quòd, omnino, & sicut dicimus arbor prorsus à radicibus euulsa est, sic etiam clericus recidiuans ad solitum concubinatum prorsus, id est, omnino, penitus, funditus, & in totum fit inhabilis, & naturam in se habet præcisam. cap. statutum. §. prouisurus, in versi. nihil prorsus exigat ab eisdem, de rescript. in 6. & in cap. præsentium, in verbo, nulla prorsus, de testib. eodem lib. & in l. fi. versi. omnium ratihabitio prorsus retrahitur. C. ad Maced. Decius consi. 113. incip. viso tenore priuilegij, in 1. vol. † importatq; 1
hæc dictio canonem latæ sententiæ, & habetur acsi Papa dixisset: clerici recidiuantes ad concubinatum, prorsus, id est, ipso iure, vel ipso facto, inhabiles existant. & sic inducit dispositionẽ pœnę ipso facto, nec requiritur aliqua sentẽtia, licet hæc iũcta fuerit verbo futuri tẽporis prout est verbũ, existat, text. est quẽ ad hoc pro notabili

allegat Panor. in c. quibusdam. versi. nihil prorsus amittant, extra, de pœnis. quod dictum extollit Matthesilanus in d. notab. 112. & Philippus Francus in c. 1. de postulãdo, & Corsetus in suo notab. incip. pœnitus, qui allegat text. ad hoc notatum per Panor in c. ad aures, versi. omnem prorsus actionem excludit, de præscrip. † & quòd
2 dictio, prorsus, intelligatur ipso iure & sine sententia. ita decidit Corneus consi. 312. incip. in hac consultatione. vers. & licet illud verbum, prorsus, in 1. vol. qui allegat text. in c. sacris, versi. non eam prorsus excludit de his, quæ vi metusve causa fiunt. & in l. derogatur, in verbo, prorsus, tollitur. ff. de verbor. & rer. sign. ego autem adduco vobis text ad literam à nemine (vt credo) põderatum in authen. licet, in versic. nati ex damnato coitu prorsus omnino beneficio secludantur. C. de natural. liberis.

QVODQVE SI HI, AD quos talium.

SVMMARIVM.

1 *Officialis qui per negligentiam non corrigit clericum concubinarium dicitur particeps criminis.*

2 *Præ-*

2 *Prælatus qui poteſt clericum corrigere, & nõ corrigit, non dicitur Epiſcopus, ſed canis impudicus.*

3 *Synodus epiſcopalis ad hoc principaliter fuit introducta, vt delicta quæ emerſerint cor rigantur.*

SVPRA viſum extitit, quomodo clerici puniantur propter publicum concubinatum, hîc verò traditur, quomodo ſuperiores puniantur, ſi per negligentiam omiſerint clericos concubinarios corrigere: talis enim correctio ex debito officij imminet prælatis, aut eorum officialibus ſub pœna peccati mortalis, quando ex tali correctione præſumeretur clericum emendari. † Imò videntur 1
eſſe participes criminis, ſi non corrigant vel prohibeant c. facientis. 81. diſt. vbi dicitur, facientis procul dubio culpam habet, qui poteſt corrigere & negligit emendare: quia qui alios ab errore reuocare poteſt, & non reuocat, ſeipſum errare demon ſtrat, vt in c. 2. extra, de hæret. & in c. cum ex iniuncto. eod. tit. dum dicit, quòd quilibet tenetur alium à peccato corrigere, ſi poteſt, maximè † prælatus, qui ſi crimina 2

non corrigat, non meretur dici Episcopus, sed canis impudicus, vt literaliter dicit tex. in c. nemo. 83. dist. Et ideo si Episcopus permittat clericis tenere concubinas, aut vxoribus vacare, & eos non correxerit, pœna interdicti venit puniendus. cap. eos qui. 32.
3 dist. † est enim synodus Episcopalis ad hoc principaliter introducta, vt delicta, quæ emerserint, corrigantur. c. peruenit. 18. dist. Hæc notanda sunt contra Episcopos ac cęteros iudices ecclesiasticos, qui si vni delinquenti parcant, vniuersæ ecclesiæ moliuntur interitum.

CORRECTIO.

SVMMARIVM.

1 *Constitutio ista an intelligatur de correctione corporali vel verbali, hoc est, de admonitione.*

2 *Corrigere, & corripere differunt.*

3 *Clericus à correctione non potest appellare, nisi propter excessum.*

4 *Officialis excedens in corrigendo venit deponendus.*

5 *Correctio plus debet habere mansuetudinis, quàm rigoris.*

6 *Nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem*

tem recipit.

7 *Priuatum crimen non est publicè arguendũ.*

8 *Clericus noiẽs subire correctionem, tanquam incorrigibilis, est curiæ seculári tradẽdus.*

9 *Clericus quantumcunque sit criminosus, si tamen per ecclesiam possit corrigi, non est curiæ seculari tradendus.*

10 *Clericus circa periculum membrorum potest verberari.*

11 *Præsbyteri nisi pro grauibus & mortalibus culpis verberari non debent.*

12 *Præsbyteri in casu quo verberantur hoc debet fieri per ministerium ecclesiæ, & in ecclesia ianuis clausis, & non per laicum.*

PAPA hîc loquitur de illa correctione, quæ fit imperio potestatis, quæ solis maioribus conuenit. De duob⁹ dubitari potest. Primò, †an intel- 1
ligatur de correctione corporali, vel de verbali, hoc est, de admonitione. Præmittite, quod verbum, corrigere & corripere, inter se sic differũt, licet vtrumq; æquiuocè ponantur. † corripere est corporaliter flagel- 2
lare & castigare: corrigere est ad bonũ dirigere. & hæc differentia elicitur ex textu. in c. sicut hi. §. necesse. 49. dist. Vtramque

potest facete Episcopus,&verbalem,& realem per se,aut iudices temporales, si qua-
3 litas delictorũ id exposcat, † nec à tali correctione poterit clericus appellare,nisi propter excessum. c. ad nostram. de appellat.
4 † Vnde si Prælatus in corrigendo excedat modum, venit deponendus, c. cum beatus.45. dist. & in c. qui sincera, eadem dist.
5 vnde † dicitur, quòd correctio debet plus habere mansuetudinis, quam rigo-
6 ris:quoniam † nimia asperitas, nec correctionem, nec salutem recipit, sed castigatus leuiter reuerentiam exhibet castiganti.
7 † Vnde priuatum crimen non est publicè arguendum,sed vbi contingit malum, ibi moriatur.ca.si tantum.6. quæst.2. & in c.si peccauerit.2.quæst.1.

Secundò posset dubitari, quid si clericus concubinarius nollet subire correctionem sui superioris, & sic esset incorrigibi-
8 lis? † Respondeo,quod potestas secularis posset supplere defectum ecclesiæ.c.sacerdotum.11.q.1.&c. princeps.23. q.5. Et sic notate casum, in quo clericus est tradẽdus curiæ seculari, scilicet, quando est contumax & incorrigibilis, sic enim Donatistæ

per

per Imperatorem fuerunt puniti: † si verò 9
clericus per ecclesiam possit corrigi, tunc quantumcunq; criminosus sit, non est curiæ seculari tradendus. d. c. at si clerici. Et in hoc peccant sæpe Episcopi, & eorum vicarij, qui clericos depositos non tamen incorrigibiles, tradunt curiæ seculari.

Tertiò posset dubitari, an clericus pro delicto possit verberari. Videtur quòd non, quia reos sanguinis defendit ecclesia, vt in illo vulgato canone, reos sanguinis. præterea quando ecclesia tradit clericum pertinacem brachio seculari, debet obnixè rogare, ne pœnam mortis, aut membri inferat, vt habetur in illo vulgato canone, ego Berengarius. † Contrarium est verius, 10
dum tamen fiat citra periculum membrorum, vt habetur in d. c. cũ beatus, & in c. fi. 35. dist. Et quod ecclesia possit clericũ verberare notat Abbas, in c. 1. de calumniatoribus. quod est verum, secundum Præpositum in c. fin. in clericis minoribus, qui pro minoribus culpis verberantur. Abbates autem, præsbyteri & Leuitæ non debent verberari nisi pro grauibus & mortalibus culpis, † & in casu, in quo veniunt verbe- 11

12 randi, non debent verberari † per laicum, ſed hoc fieri debet per miniſtrum eccleſiæ, & in eccleſia ianuis clauſis, prout notat de turre cremata in c. illi. 5. quæſt. 5.

PERTINET.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an clericum exemptum delinquentem poſſit corrigere, diſtinguitur.*

SCILICET Imperio poteſtatis, & iuriſdictionis, vt ſupra dixi. ſed iuxta hoc dubitari poſſet. Si clericus exemptus delinquat, an Epiſcopus poſſit eum corrigere, gl. in c. placuit. 6. q. 3. arguit ad vtramque partem, tamen ſecundum magis communem opinionem dicite.
1 † Quod ſi priuilegiatus delinquat circa rem non exemptam, vt in contractu, vel maleficio, vel occidendo hominem, vel adulterando, vel tenendo publicam concubinã, iſto caſu Epiſcopus loci poſſet punire tale delictũ: quia licet perſona ſit exẽpta, tamẽ res, in qua delinquit, non eſt exẽpta, vt notatur in c. 1. de priuil. in 6. quia ratione delicti celebrati in loco non exempto poteſt exemptus puniri per ordinarium loci. Priuilegium ergo exemptionis operabtur ſolùm

solùm quantùm ad forum domicilij, vt in d.c.1. & ratione delicti perditur priuilegiũ omne: quia honorem reatus excludit, c. priuilegium.11 q.3. & in qua prouincia quis deliquerit, illic iuri subiaceat omni priuilegio cessante, auth. qua in prouincia. C. vbi de crimine agi oportet. Nec enim prætextu priuilegij concessi flagitiorum crescit authoritas. l. 2. de priuileg. scholar. lib. 12. C vnde dicit Imperator. in authen. de mandatis Principum, in §. quod si delinquens. coll 3. delinquentes non permittas aliquibus priuilegijs vti, ergo in dictis casibus Episcopus exemptos corrigere poterit. Si verò priuilegiatus delinquat circa rem exemptam, puta, malè se gerendo in suo officio, vel in portando habitum, vel alienando res suæ ecclesiæ, certè isto casu à solo Papa poterit corrigi. Alij autem dicunt, quòd pro delicto occulto solus Papa cognoscit, sed pro notorio Episcopus potest corrigere exemptum. sed prima opinio videtur verior.

EOS VT PRAEDICTVM EST, punire neglexerint.

SVMMARIVM.

1 *Ex prælatorum negligentia in non corrigendo suos clericos oriuntur tria mala.*

NEGLIGENTIA prælati probatur eo ipso quod habuit potestatem puniendi & non fecit gloss. in c. si clericus, in verbo, negligentis, de præbend. in 6. Archid. in c. 1. 13. distin. quoniam dolus est nolle exequi, quod patet. l. dolus. ff. mandati. & quando quis potest aliquid exequi remedijs oportunis, & non facit, nec illis vtitur, dicitur per eum stare, & eius negligentia arguitur c. licet Episcopus. de præbend. in 6. Cardi. in clem. si plures, de præbend. gloss. in c. licet canon. de elect. †Ratio impulsiua hu-
3 ius constitutionis fuit, quia si prælati circa correctionem suorum clericorum fuerint negligentes, ex eorum negligentia ipsis prælatis oriuntur tria mala. Primò oritur confusio, quoniam sicut honor est patri, habere filios benè instructos in moribus, sic etiam est confusio patri vel Prælato, habere filios vel subditos incorrigibiles. Vnde dicitur Ecclesiast. 22 confusio patris est de filio indisciplinato. Secundum malum, quod conuertitur in Prælatum negligentem

item corrigere clericum concubinarium est, quia culpæ suorum subditorum quos non corrigit, in eum transeunt, c si is qui. 23. quæst 4. & in c. qui vitijs. 23 quæst. 5. Tertium malum est, pœna corporalis, punitur enim Prælatus non solum in futuro, sed etiam in presenti. c. si quis Epi copus 83. dist. vbi dicitur, quòd Prælati negligentes corrigere subditos, veniunt deponendi. Ratio prædictorum est, quia Prælati ex neglectu correctionis videntur subditos fouere in suis criminibus. c. qui præest. 24. quæst 3. vnde si crimen repertum non vendicat, vt conscius criminis debet puniri: quia videtur esse in lata culpa, vel dolo præsumpto. Ideò legitur Numeror. 25. initiatus est Israel Belphegor, & iratus dominus, dicit ad Moysen: Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulo.

Addite alia tria mala, quæ ex negligentia Prælatorum in corrigendo, in clericos retorquentur. Primum est, scilicet executio, quoniam delinquens aliquando credit, ex quo non corrigitur, illud quod facit, non esse malum. Secundum malum est, delicti multiplicatio: quia delicta quæ non

corriguntur, per negligentiam facilius multiplicantur. Tertium malum est, scilicet finalis perditio: quia qui non corriguntur, velocius delicta continuant, & finaliter perduntur, sicut patet de Adoua dicente: ego regnabo, quem pater interdum corripuit, & finaliter fuit interfectus. Studeāt ergo Prælati, vt clericos cōcubinarios corrigant: quia virga & correctio tribuit sapientiam, vt habetur Prouerb. 29. cap. Adfert etiam correctio siue emendatio consolationem, locupletissimus testis est regius Psalmographus, Psal. 23. in hæc verba: virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. Et vide scribentes in rubr. C. de emendatione seruorum.

EORVM SVPERIORES, tam ipsos de neglectu, quàm illos pro concubinatu omnibus modis.

SVMMARIVM.

1 Omnibus modis, hæc verba apposita in dispositione exponuntur, id est, ipso iure.

HAEC enim verba, omnibus modis, important executionem paratam, & sic rem iudicatam, nec aliam exigunt condem-

demnationē.† Vnde si in aliqua dispositio- 1
ne hæc verba essent apposita, exponuntur, idest, ipso iure, vt tradit Bald. in l. 1. §. si pecunia, ff. depositi. qui refert gloss. ita exponentem, in authen. vt defuncti seu funera, coll. 5. in verbo, omnibus modis, & illam gloss. reputat singularem Romanus in singulari & Mathesilanus in notabili, 112. Apparet ergo, quòd superior poterit punire Prælatos negligentes, & clericos concubinarios pro concubinatu omnibus modis, id est, ipso iure, vel veriùs dicatis, omnibus modis, hoc est, per viam inquisitionis, vel accusationis, vel denunciationis, siue procedatur officio iudicis, siue alio modo. Et sic est hic casus, in quo Archiepiscopus habet iurisdictionem contra subditos sui suffraganei, scilicet, quando Prælati inferiores sunt negligentes corrigere clericos publicos concubinarios, vt notat gloss. magistralis. in c. pastoralis. in §. 1. de offi. iud.

DIGNA PVNITIONE animaduertant.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, animaduertant, quomodo in hoc textu exponi debet, & de etymologia vocabuli.*

ID est, grauiter puniant, & ita ponitur in l. si quis in hoc genus. C. de Episcop. & cler. animaduertere autem est eius, qui in alterum habet potestatem, & ritè potest cum animaduersione punire.
1 †Et ab ethymologia vocabuli animaduersio, secundum Alber. dicitur: quia anima in corpore vertitur. Vnde secundum propriam significationem vocabuli, hoc verbum, animaduertant, in isto textu deberet exponi, id est, verberent, vel iram exerceãt, quia natura huius dictionis ita patitur, vt videtur probare tex. in ca. fin. in versic. animaduersione debita castigandi. de excep. lib. 6. Sed ista dispositio non congruit huic tex. quia Papa hîc non intelligit corporaliter punire Prælatos negligẽtes, nec etiam clericos concubinarios, sed vult, vt puniãtur, aut pœna suspensionis, aut priuationis beneficiorum, nisi ponderetis dictionem, seueriter, quę punitionem corporalem infligere videtur. Tamen animaduersio consistit circa degradationem, & curiæ seculari traditionem. Vnde, si clericus publicè concubinam reassumpserit post admoninem, suspensionem, & beneficiorum priuatio-

uationem, tanquam incorrigibilis, poterit degradari & deponi. Videamus qua pœna debeant puniri Prælati, qui negligunt punire clericos ſpurciſſimè in concubinatu viuentes, de Prælatis hîc ponitur vnica pœna, vt ſubijcitur in textu.

IN CONCILIIS ETIAM prouincialibus, & Synodalibus aduerſus tales negligentes in puniendo, vel de hoc crimine diffamatos.

SVMMARIVM.

1 *Diffamatus de concubinatu debet ſe purgare, & ſi defecerit in purgatione tanquã conuictus puniri debet.*

2 *Purgatio canonica an ſit ſubſidiaria, & an fœminæ admittantur, & laici in ſubſidium, & multa de purgatione, & eius natura traduntur.*

3 *Hæc dictio, diffamatos, accipitur in bonam partem, etiam in ſacra ſcriptura, licet regulariter accipiatur in malam partem, per tex. in l. diffamari.*

VNDE traditur regula † quod diffamatus de concubinatu debet ſe purgare, in qua ſi defecerit, punitur tanquam conui- 1

ctus, sed si concubinatus possit probari per testes, vel sit notorius, eo casu non est iniũgenda purgatio, quæ solum habet locum, cum casus est in dubio. Et ad probandum diffamationem non sufficit vana vox populi, sed reqritur aliqua præsumptio vel cõiectura, ex quibus infamia traxerit originem, & sic testes deponentes super infamia, debent reddere causam sui testimonij, vt tradunt Canonistæ post Panor. in c. veniens. de probationibus. Quæ decisio habet locum, quando præcessit accusatio vel denunciatio, quo casu, si deficiat in purgatione, punitur tanquam conuictus, si verò nullus modus agendi præcesserit, sed iudex propter infamiam ex suo officio, vel ad instigationem fisci, clerico indicit purgationem, eo casu pœna erit arbitraria, nec punietur tanquam conuictus, sed alia mitiori pœna. Quomodo autem fieri debeat
2 purgatio, † & cuius ordinis debeant esse compurgatores, & de numero illorum, & an in defectum clericorum compurgatorum admittantur laici & fœminæ, & an deficientibus clericis, laicis, & fœminis, admittatur clericus ad purgationem solo iuramen-

mento, videte scribentes, in titu. extra, de purgat. canonica. Et ista vltima verba non solùm intelliguntur de Prælatis negligentibus punire clericos concubinarios, verùm etiam referuntur ad prælatos de hoc crimine concubinatus diffamatos, propter dictionem, hoc, quæ est demonstratiua, & habet tacitam repetitionem personarum, & qualitatum præcedentium, vt declarat Bar. & DD. in l. 1. ff. de operis noui nunciatione. Et nolite omittere, † quòd 3
licet hæc dictio, diffamatos, interdum accipiatur in bonam partem, etiam in sacra scriptura vt expresè refert Paul. ad Theß. cap. 1. in versi. à vobis enim diffamatus est sermo Domini, tamen hîc, & in quacunq; alia dispositione regulariter intelligitur in malam partem. l diffamari. C. de ingenuis manumißis. & ibi Bald. Sed quomodo probetur, Prælatos de isto crimine esse diffamatos, videte Bart. Alexan. & Moder. in l. turpia. ff. de leg. 1.

ETIAM PER SVSPENSIOnem à collatione beneficiorum.

SVMMARIVM.

1 Negligentia prælati in corrigendo clericos, peccatum mortale est, nec pastor potest se excusare si propter suam negligentiam lupus oues comederit.

2 Negligentia prælati in publicis criminibus dicitur lata, quæ dolum repræsentat.

3 Negligentia prælatorum inferiorum suppletur per superiores.

4 Capitulum an possit supplere negligentiam prælati.

RATIONES videntur esse in promptu, quoniam prælati negligentes in correctione culparum, assimilantur dormienti, de
1 cuius manu cadit bacul⁹ pastoralis.† Item, eorum negligentia peccatum mortale est, vt notatur in c. dictum 81. dist. nec poterit pastor se excusare si propter suam negligentiam lupus oues comederit: quia qui potuit hominem liberare à morte, & hoc per suam negligentiam distulit, eum occidisse videtur. Sic etiam Prælatus, qui clericum à concubinatu retrahere potest, sed hoc negligenter omittit, in eadem culpa videtur, c. qui alios, de hæretic. & in can. negligere,
2 2. q. 7. † Præterea negligentia Prælati in publi-

bli-

blicis criminihus dicitur lata culpa, quæ dolum repræſentat & in crimine doli cadit.l.1 §.his quoq;.ff. de actio. & obligat.& in criminibus grauioribus lata culpa,&negligentia inducunt irregularitatem, vt in terminis tradit Lucas de Penna. in l. 2. de naufrag.lib. 11. C. & ſic in corrigendis peruerſis, negligentia Prælatorum, maximè poſt admonitionem &publicationem huius decreti,aggrauatur quãtum ad culpam & quantum ad pœnam c. indignè. 12. qu. 2. qui æquiparatur contemptui, & crimen fouere videtur, vnde meritò à collatione beneficiorum ſuſpenduntur.† Et ſic negli- 3
gentia Prælatorum inferiorum ſuppletur per ſuperiores,can.Artaldus 8. q. 3. † Sed 4
an Capitulum poſſit ſupplere negligentiam Prælati, videte Mandagotum ſuper hoc articulo diſtinguentem in cap.1. circa finem,& in prima parte de electio.

VEL ALIA CONDIGNA pœna ſeueriter procedatur.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus pro magna & craſſa negligentia poteſt à prælatura deponi.*

2 *Officialis,Rex,Dux, Adminiſtrator iudex*

possunt propter negligentiam à regno & aliis dignitatibus priuari.

3 *Præsbyter cuius culpa seu negligentia infirmus moritur sine confeßione, quo modo puniri debet.*

4 *Sacerdos quicunque requisitus puerum in neceßitate Baptisare, si ex negligentia moritur sine Baptismo, non obstante aliqua excusatione venit deponendus.*

QVIA negligentia Prælatorum punitur secũdum diuersitatem & qualitatem eorum, quæ negliguntur. Aliquando pro neglectu imponitur excommunicatio duorum mensium. vt est tex. in can. quicquid, 1. quæst. 1. Aliquando punitur grauius, quia sibi imponitur pœna depositionis, vt habetur cap. placuit vniuerso concilio, 11 q. 3. vnde si circa iura ecclesiæ Prælatus esset in
1 †magna & crassa negligentia, posset à prælatura deponi, vt habetur in cano. dictum, & ibi gl. in verbo, negligẽtia. 81. dist. & in c. cum ad monasterium. §. fin. & ibi gloss. in verbo, negligens de statu monachor. quòd dictum sequitur Bald. in l. 1. de officio præfecti vrbis, vbi dicit lex. † Si officialis videat aliquos

aliquos inter se rixantes, & non se interponit, cum possit per se, vel per alios, potest ab officio remoueri. quod dictum sequitur Ias. in l. eum qui res. C. de procurato. & ibi allegat Ioan. Andream, Geminianum, tenētes, quod Rex, vel Dux, vel Comes, possunt à regno, & alijs dignitatibus priuari. c. grandi. & ibi gloss. in verbo, regis, de supplenda neglig. Prælatorum. lib. 6. Decisio habet locum in administratore, aut iudice, qui propter negligentiam possunt ab administratione remoueri, vt est casus in l. si quos. in versic. propter negligentiam ab officio remotis. C. de offi. præfect. prætor. orientis & Illirici. quibus concordat gloss. in præallegato c. cū ad monasterium, quæ dicit, † quòd Abbas propter negligentiam 3
potestà dignitate remoueri. Idem dicatis in præsbytero, cuius culpa seu negligentia infirmus moritur sine cōfirmatione, nam reus erit animæ illius. vt dicit gloss. in c. officium, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresb. pro qua facit tex. ad literā. in c. si præsbyt. 16. q. 6. † Idē dicendū est de sacer- 4
dote, qui si in quocunq; loco se reperierit, nec requisitus, puerū in necessitate voluerit

baptizare, non obſtante aliqua excuſatio-
ne, ſi puer ſine baptiſmo moritur, præſby-
ter eſt deponendus. c. quicunq;. de conſe-
cratio. diſt. 4. imò fortiùs dicit tex. in c. ad-
miniſtratores. 23. q. 5. quòd vbi iudex ſecu-
laris eſſet negligens in iuſtitia facienda, cer
tè eccleſia debet ſe intromittere, & com-
pellere ipſum. Ex quibus apparet Prælatos
negligentes erga ſuos ſubditos, varijs pœ-
nis eſſe afficiendos. Limitetis procedere in
duobus caſibus. Primò, quando eſſet craſ-
ſa negligentia, quo caſu æquipararetur do-
lo & latæ culpæ. Secundò, quando Præla-
tus huic negligentiæ occurrere poſſet, ſe-
cus ſi non poſſet: quia tunc non caderet in
negligentiam, vbi eſſet impoſſibilitas. iſto
caſu Prælati & cæteri adminiſtratores non
punirentur pro neglectu. l. quod te. verſi.
ſi in poteſtate tua fuerit. ff. ſi cert. petatur,
quem Iaſ. allegat pro notabili, in l. ſi mihi
& tibi. §. ſi quis ſeruos. ff. de legat. 1.

ET SI HI, QVORVM deſtitutio ad nos & ſedem prædictam ſpectat, per concilia prouincialia aut ſuos ſuperiores, propter concubinatum publicum reperiantur priuatione digni.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Destitutio Episcoporum est reseruata Papæ & non alteri, etiam Legato de latere.*

2 *Inquisitor non potest procedere cõtra Episcopum, sed hoc debet Papæ denunciare.*

3 *Papa an de plenitudine potestatis possit Episcopum sine causa episcopatu priuare.*

4 *Papa Zacharias Childericum Regem Franciæ deposuit & Pepinum patrem Caroli Imperatoris substituit.*

5 *Concilium prouinciale potest Episcopum suspendere.*

6 *Concilium prouinciale quod propriè dicatur.*

7 *Sedes Apostolica olim erat apud Antiocham.*

8 *Sedes Apostolica nunquam moritur, sed durat perpetuò.*

9 *Rescriptum concessum ad beneplacitum Papæ morte ipsius extinguitur, secus si fuit concessum ad bene placitum sedis Apostolicæ.*

10 *Episcopus de iure communi quantum ad potestatem instituendi & destituendi habet fundatam intentionem suam.*

11 *Ecclesia Cathedralis infra corpus ecclesiæ habet intentionem fundatam à iure communi.*

1 APPARET ergò, † quòd deſtitutio Prælatorum maximè Epiſcoporum, Papatui eſt reſeruata & non alteri etiam Legato de latere, ſecundum Panor. in c. 1. in 7. col. de iudicijs. & ſic nullus citra Papam poteſt deſtituere Epiſcopum, c. accuſatus. 3. quæſt. 6. Quod procedit, dato, quòd Epiſcopus eſſet hæreticus, † quo caſu contra eum inquiſitor hæreticæ prauitatis procedere non poſſet, ſed hoc debet Romano pontifici denunciare, vt eſt caſus in c. inquiſitores, de hæret. in 6. & in c. & quaſi intromittere compellere ipſum. Ex quib⁹ apparet, quòd nemo citra Papam poteſt Epiſcopum à ſuo Epiſcopatu remouere, licet deliquerit. Ratio, quia eius eſt deſtruere, cuius eſt condere, & omnis res per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſoluitur. At cauſa efficiens Epiſcopum, eſt Papa, ergo per eum deſtitui debet. Hæc probari poſſunt in ſimili, per l. ex facto. de vulga. & pupil. vbi hoc adnotant DD. & in c. 1. de reg. iur. in antiq. & hoc dictum ſequitur Panor. in c. cum ſuper, in 3. col. de cauſa poſſeſ. & proprietatis, vbi dicit, quòd licet certus numerus Epiſcopo-

ſcoporum in cauſa criminali, poſſit cogno ſcere de cauſa contra Epiſcopum exigentem depoſitionem, nullus tamen citra Papam poteſt illum deponere, & ſic inferiores à Papa poſſunt cognoſcere, ſed deciſionem tenentur Papæ reſeruare. Ergo ſpectare poteſt ad Archiepiſcopum vel Legatum cognoſcere, an Epiſcopus ſit deſtituẽdus, à ſolo tamen Papa poteſt deſtitui, Ideo exponatis, deſtitutio, id eſt, depoſitio ab officio & beneficio. †Et iſtud procedit in-
3 tantum, quòd Papa poſſit Epiſcopum deſtituere, & illum Epiſcopatu priuare, etiam ſine cauſa, vt eſt gloſſ. ſing. in cap. per principalem. 9. quæſt. 3. quam ſequitur Cardi. in clem. 1. vt lite pendente, & Panor. in ca. tranſlato in gloſſ. 2. de conſtitut. & Barbat. in cap. quod ad tranſlationem. de offic. deleg. & Iaſ. in l. ſi reus in fin. col. ff. de pact. Ea ratione, quia Papa in beneficialibus habet plenitudinem poteſtatis, vnde de beneficijs eccleſiarum, prout vult, liberè diſponere poterit: & nedum clerico, verũ etiam Prælato poterit auferre titulum beneficialem: quia ex quo in beneficijs habet plenam & liberam adminiſtrationem, nõ

est necesse, vt in auferendo apponat clausulam, non obstante aliqua lege. Alex. cons. 2. incip. Visis codicillis, in 1. vol. & maximè apud Christianos est tanta autoritas Papæ, qui ex causa tamen ardua, potest principes seculares deponere, licet ei in temporali-
4 bus non subijciantur, † quoniam Zacharias Papa aliàs Childericum Regem Franciæ deposuit & in eius locum Pipinum patrem Caroli Imperatoris substituit. c. alius, 15. quæst. 6. Addite tamen prædictis, quod notabiliter tradit Panorm. in c. graue nimis, in 3. notab. per illum tex. de præbend. Quod concilium prouinciale, licet nō possit Episcopum destituere, vt supra fuit dictum, habet tamen iurisdictionem super omnes de prouincia. Ideò Episcopum, & cæteros Prælatos poterit suspendere: cōcilium enim prouinciale propriè dicitur,
5 † quod Metropolitanus cum suis suffraganeis in sua prouincia celebrat. vt in cap. sicut, de accusat. & in ca. graue, de præbend. & tex. clarior. in cap. peruenit. 17. dist. & in c. sextæ synodi. 16. distin. Et prouincia propriè loquendo, dicitur vna patria seu regio, in qua constituitur vnus Dux, non au-
tem

tem intelligitur de Archiepiſcopatu, ſed de Monarchia, vti de Francia, vel Hiſpania, vt tradunt Innocen. & Panor. in cap. vltra tertiam. de teſtibus. citra tamen depoſitionem concilium prouinciale erit iudex, vt habetur in cap. ſcitote, 6. quæſt. 3. & notant DD in c. 1. de iudicijs. & refert Panor. in c. cum inferior, de maiorit. & obedien. Quod ſi Epiſcopus delinquat in territorio alterius Prælati, poterit ab eo iudicari & puniri.

Et ſi quæratur. Quare dicit ad nos, & ſedem prædictam? Reſpondetur, quia licet
Papa moriatur, †ſedes tamen Apoſtolica, 6
quæ olim erat apud Antiocham, iubente domino, per Petrum fuit tranſlata Romã miraculosè, vt habetur in c. rogamus, 24.
quæſt. 1. † talis ergo ſedes nunquam mori- 7
tur, ſed durat perpetuò, cap. ſed ſi religiosè de reſcrip. in 6. Vnde reſcriptum conceſſum ad benè placitum Papæ, morte ipſius
extinguitur, † ſecus, ſi fuerit conceſſum ad 8
benè placitum ſedis Apoſtolicæ, vt ibi dicit text. In alijs autem beneficijs ſecus eſt:
†quia Epiſcopus in ſua diœceſi habet fun- 9
datam intentionem ſuam de iure cõmuni,

quo ad poteſtatem inſtituendi, vel deſti-
tuendi, in c. nullus. & in c. omnes baſilicæ.
16. quæſt. 7. cap. cum ex iniuncto, verſi. tam
inſtitutio quam deſtitutio noſcitur perti-
nere, extra, de hæretic. & c. cum venerabi-
lis, & in cap. de Xenodochijs. de religio. do-
mib. c. cum veniſſent, & c. ex frequentibus.
de inſtitut. Quod eſt verum ſecundum do-
minum Franciſcum Marcum, in deciſio.
109. quo ad ius proprietatis, & non quo ad
ius poſſeſſorij, c. olim in tertio, de reſtitut.
ſpoliatorum. Et hæc deciſio non procedit
in Prælato inferiori, qui interdum ex con-
ſuetudine vel priuilegio habet poteſta-
tem inſtituendi vel deſtituendi, vt in iu-
10 ribus per eum ibi allegatis. † Idem di-
catis in eccleſia Cathedrali, quæ infra
corpus eccleſiæ habet intentionem fun-
datam de iure communi, quo ad deſtitu-
tionem vel inſtitutionem beneficiorum,
vt notat Panor. in c. ad audientiam in pri-
mo, de eccleſ. ædificand. & in c. dilectus, de
Capellis monachorum.

STATIM.

SVMMARIVM.

1 Dictio, ſtatim, nouē modis in iure intelligitur.

2 Di-

2 *Dictio, statim, prolata à iure propriè intelligitur sine interuallo.*

3 *Dictio, statim, importat canonē latæ sententiæ.*

4 *Dictiones, incontinenti, mox, illico, protinus, continuè, immediatè, repentè, cito, indilatè, subito, ex incontinenti. quomodo accipiantur in iure.*

5 *Dictiones supradictæ debent recipere interpretationem & interuallum secundum arbitrium iudicis.*

ID est, factis informationibus super negligentia Prælatorum, & publico concubinatu. Et dicite, quod hæc dictio, statim, varijs modis potest capi in iure.
†Interdum accipitur pro sex horis, cap. tri- 1
bus gradibus, de consecra. dist. 2. Interdum denotat spacium vnius mensis. l. diuortio. & ibi gloss. & Alexand. ff. solut. matrim. Interdum accipitur pro vno vel duobus mēsibus, cap. 1. §. si autem statim, extra, de frigid. & malefic. Aliquando intelligitur intra triginta dies, l. fin. ff. de tutoribus & curatoribus datis ab his, & in l. 2. & ibi Luc. de Penna. de decurion. libro 10. & in l. diu, versicu. sed statim, de susceptoribus præpositis, & Archar.

lib.10.C.Interdum recipit interuallum decem dierum.l.promissor. ff. de constit.pecu. Interdum intelligitur cum quodam temperamento temporis.l.quod dicimus. de solutio.&istud temperamentum magis intellectu percipi, quàm locutione exprimi potest. vt dicit text. in l. ratum, in fin. titu.supra allegat. Interdum hæc dictio exponitur,id est, quàm citiùs fieri poterit, vt in simili dicit gloss. in cap. quam sit, de elect.in 6.Interdum exponitur,id est, paulo post, & ita exponit gloss. in c. quicunq;, in verbo,statim,77.dist. Interdum importat spacium viginti annorum, vt est tex. & ibi gloss.in l.1.§.fin.in verbo, statim,ff.de iure fisc.& prædicta intelligatis,quòd dictio,statim, secundum subiectam materiam aliquando intelligitur de breuiori vel lõgiori tempore.per gloss.superius allegatam,in d.c.quicunq;. cui concordare videtur glo. in cap.1, in verbo, incontinenti, extra, de mutuis petitionibus. & ita cum Barto. concludunt Moderni,in l.1.§. qui præsens. ff.de verb. oblig.

Tamen secundum propriam vim & na-
2 turam huius dictionis, statim, vt †intelligatur

gatur sine interuallo. vt declarant Imol. & Iaſ.in d.l.diuortio.& Alex.poſt Bal. in præallegato §. qui præſens. qui allegat tex.in l. tutor qui repertorium,in §.vſuræ.ff.de administratio.tutor.& in l.ædiles.§.idē ſciendum.ff.de ædil.ædict.pro quibus facere videtur text. in l. cum quidam, ante fin. ff. de legat. 2. maximè quando profertur à iure, quo caſu in his, quæ per legem tantum poſſunt explicari, ſignificant quid immediatè fieri, & non in tempore aliquo: prout dicimus de verbo, confeſtim,à lege prolato: quia intelligitur nullo modo interueniente. vt notat Bald. per illum tex.in l.de pupillo, in §. ſi quis fortè, in verbo,confeſtim, ff. de oper. noui nunciatio. & iſto caſu idem importat quod ipſo iure, ſecundum Bart. in l. Imperator. ff.de iure fiſci. pro quo adduco tex. ſingularem,in l.1.verſi. in re præſenti,id eſt, ſtatim.ff.de ſolu.importatq; hæc dictio, canonē latæ ſentētiæ, vt miniſterium iudicis,& omne interuallū excludat, gl. eſt,quæ hoc literaliter dicit, in cap. cum excommunicato, in verbo,ſtatim,11.quæſt.3.& gloſſ.in l.commiſſa,in verbo,ſtatim, quæ exponit,

id est, ipso iure, ff. de public. & vectig. & ista est communis opinio secundum Barto. in l. iubemus. §. sanè, C. de sacros. eccles. & in præallegata l. Imperator. licet tex. in l. in suis. ff. de suis. & legit. hæred. in verbo, statim, ipso iure. Sed dicite, quod ibi verba, ipso iure, fuerunt apposita ad maiorem expressionem & clariorem demonstratio-
3 nem. †Idem dicatis de dictionibus, incontinenti, mox, illico, protinus, quæ idem significant, quod, incontinenti & statim: & quando aliquid dicatur fieri statim, vel incontinenti, videte Guidonem Papæ, decisio. 132. Idem dicatis de dictionibus, continuè, immediatè, repente, citò, indilatè, subitò, & ex continenti, quæ similiter omnem moram excludunt, & ferè omnes canonem latæ sententiæ important.

Ego autem dico, non obstantibus superius adductis, quòd hæc dictio, statim, posita in textu isto, non excludit moram, nec etiã habet certum terminũ præfixũ, ergo
4 meritò †ista dictio, & similes recipient interpretationem arbitrio iudicis. l. 1. in fin. ff. de iur. deliber. & cum ista opinione residet Panorm. in c. an sit deferendum. extra, de ap-

de appellationibus. vbi concludit, quod quando tales dictiones non habent certam determinationē à iure, certè recipiūt interuallum secundum arbitrium boni iudicis, qui ex bono & æquo in hoc arbitrabitur, iuxta l. si domus. §. in pecunia ff. de legat. 1. & Bart. & Bald. in l fin. C. de his qui à non domino. † vbi dicunt, quòd dictio, incontinenti, intelligitur, cum primum poterit arbitrio boni viri, quos sequuntur Socy. & Aret. in l. 1. ff. de verb. obli. & ibi Ioan. de Imol. in d. §. qui præsens. vbi dicit, quod verbum, incontinenti, potest extendi etiam vsque ad decem annos, vt vim vi repellere liceat. quos sequitur Fely. in c. si vigilanti. de præscript. & DD. in l. clam. §. qui ad nundinas. ff. de acquirenda possessio. Et ita hanc dictionem, statim, intellexit Papa hîc, vt intelligatur, quā citiùs fieri poterit. 5

CVM PROCESSV INquisitionis ad nos deferantur.

SVMMARIVM.

1 *Procurator fiscalis Episcopi non debet citare, vel alias molestare clericos sine informationibus legitimis.*

2 *Consuetudine regni proceditur sola via inquisitionis contra delinquentes.*

3 *Titulus de accusationibus non habet locum in regno: quia fiscus dicitur accusator.*

4 *Fiscus nec pars priuata debent esse præsentes in responsionibus & confrontationibus.*

SENSVS istius versic. est. quod licet Metropolitanus, aut Prælati inferiores à Papa possint inquirere & cognoscere, an Episcopus sit dignus priuatione pro negligentia vel concubinatu, non tamen poterunt illum priuare: quia, vt dictum est, destitutio Papę tantum reseruatur, & sic causa Episcopi per concilium prouinciale, vel per Archiepiscopum potest tractari vsq; ad depositionem exclusiuè, sed realis depositio reseruatur Papæ, vt in c. accusatus, 3. quæst. 6. Sed statim apud Papam deferuntur, & remittuntur cũ processu inquisitionis, hoc est, cum infor-
1 mationibus. † Et prædicta facere videntur contra certos procuratores fiscales Episcoporum, qui nullis præcedentibus informationibus saltem legitimis, clericos personaliter citant, & ad antiquas compositiones inducunt, quod prohibitum est per ordinationes regias, vt ex pluribus demonstrat gloss. consuetudinum Burgundiæ, fol. 85. coll.

85.coll.4. vbi dicit, quod procurator non potest trahere in iudicium sine informationibus. † Hodie tamen in regno proce- 2
ditur, sola via, & sic extraordinariè, vt tradit Bart. in extrauaganti ad reprimendum, in verbo, inquisitionem, & Guilielmus Benedicti, in d.c. Raynucius, num. 200. vbi dicit, quod in præsenti regno non habet locum titulus de accusationibus, & indifferenter proceditur contra delinquētes per processum extraordinarium sola via inquisitionis, † & in hoc regno accusator dicitur 3
fiscus, † qui fiscus, nec pars priuata debet es- 4
se præsens in responsionibus & confrontationibus accusati. vt notat gloss. in c. in primis. 2. quæst. 1.

ET EADEM DILIGENtia & inquisitio.

SVMMARIVM.

1 *Sola inquisitio non est sufficiēs ad destituendum quem beneficio.*

2 *Inquisitio summaria delictorum debet præcedere capturam clericorum.*

3 *Clerici ex debiliori inquisitione capiendi & incarcerandi non sunt.*

4 *Episcopus non potest restituere infamem.*

5 *Clericus tabellio condemnatus de falso per Episcopum non potest restitui ab eo, vt instrumenta conficiat.*

6 *Concubinarius, vel homicida, vel alias irregularis, licet sint digni priuatione, possũt tamen ante sententiam resignare beneficia, nisi vacarent per contractum matrimonij.*

EXPONITE, diligentia, id est, processus, de quo supra fuit facta mentio, & ponderetis hîc text. †quòd
1 sola inquisitio, siue sit generalis, siue specialis, non est sufficiens ad destituendum quem beneficio suo, nisi fuerit qualificata. vnde inquisito debet dari copia articulorum super fama, c. qualiter. § debet, de accusatio. nisi dicatis, prout dicit Innocen. in c. cum dilecto, de sententia excommunicationis, quem sequitur Bald. in sua Margarita, in §. inquisitio. scilicet, quod inquisitio dicatur processus ordinari⁹, id est, legitimus, & sic ista inter se confunduntur.
2 Et notate, quod inquisitio summaria delictorum debet præcedere capturam clericorum: quia in criminali ad capturam personæ non potest procedi sine causæ cognitio-

tio-

tione secundum Ioan. Andream, in c. si clericus, de sententia excommunicationis, in 6. † Nec clerici ex debiliori inquisitione capiendi seu incarcerandi sunt, cum sola relaxatione à carcere non possint restitui per iudices ad integritatem suæ famæ: quia † Episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit seruatum principi. Canonistæ post Innocentium in cap. cum T. de re iudicata. † Ideo si clericus tabellio per Episcopum sit condemnatus de falso, non poterit eum Episcopus restituere, vt instrumenta conficiat.

3

4

5

Sed quæro iuxta prædicta, vtrum valeat renunciatio beneficij facta ab illo, contra quem inquiritur de crimine digno priuatione? Concludite quod sic, ita decidit Fely. in c. in nostra, in antepenultima coll. in versi. 5. extra, de rescript. qui allegat gloss. in cap fina. in verbo, finita, vt lite pendente, libr. 6. † Et ideo concubinarius, vel homicida, vel aliàs irregularis, licet sint digni priuatione, tamen ante sententiam declaratoriam possunt resignare quibus volũt, antequam deponãtur, secus in casu, in quo essent priuati ipso iure: puta per contractũ

6

matrimonij, quo casu non posset resignare in fauorem alterius, Innocentius in cap. cum nostris. de concess. præbend.

IN QVIBVSCVMQVE generalibus Capitulis, etiam prouincialibus, quoad eos seruetur.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum, mortuo Episcopo, potest clericos publicos concubinarios destituere, priuare, excommunicare, & suspendere ab officiis, & beneficiis.*

2 *Capitulum, sede vacante, potest facere statuta, Synodum congregare, visitare si opus sit, inquirere, punire de maximis criminibus: quia succedit Episcopo, potestque inquirere contra hæreticum & inquisitum, detinere eum in carceribus Episcopalibus & non in propriis.*

QVIA sicut synodus Episcopalis & Metropolitana, bis in anno celebrantur, sic etiam ecclesia Cathedralis vel Metropolitana celebrat Capitula generalia, in quibus accuratius tractatur de vitæ continentia, de moribus ipsotum clericorum fornicantium, aut aliter delinquẽtium. Cæterum cõsiderare poteritis, quòd textus

textus iste nõ patitur istam expositionem: quia ista dictio, prouincialibus, non refertur ad Episcopatum vel Archiepiscopatũ, sed debet intelligi de Monarchia, scilicet de Francia, vel Hispania, vel Anglia, vel Italia, vel de alia simili regione, quæ propriè secundum terminos iuris dicitur prouincia, secundum Innocent. & Panor. in d.c. vltra tertiam. in fin. extra, de testibus. qui allegant tex. in l. notitionem. in §. 1. ff. de verb. & rer. signifi. quamuis secundum largam interpretationem canonum, per Archiepiscopatus distinguantur prouinciæ.

Nũc quæritur. An Capitulum, mortuo vel destituto Episcopo, possit clericos publicos concubinarios iuxta formam huius constitutionis destituere, priuare, excommunicare, & suspendere ab eorum officijs & beneficijs. † Concludite quòd sic: quia 1
sede vacante, Capitulum succedit quo ad omnem ordinariam & plenariam iurisdictionem, quæ competebat Episcopo mortuo. Ita in specie concludunt Domini de Rota, in decisi. III. incip. fuit dubitatum, sub tit. de renũciat. in nouis. quod idem sequitur Federic. de Senis. in tract. permuta-

tionis, in quæst.36. & clariùs in quæst.30. incip. an Capitulum sede vacante, vbi arguit ad vtramq; partem, & tandem concludit,
2 †quod sede vacante, potest facere statuta, congregare synodum Episcopalem qualificatiuè tamen, visitare si opus sit, inquirere & punire de maximis criminibus. c. ad abolēdam. in verbo, sede vacante, extra, de hæretic. Et ideò quicquid potest Episcopus viuens in corrigendo crimina, & mores reformando, & puniendo, potest Capitulum, sede vacante, prout notant DD. in c. hisq;, de maior. & obed. & in c.1. eod. tit. in 6. quia Capitulum succedit Episcopo generaliter in spiritualibus & temporalibus, aliàs tempore vacationis crimina remanerent impunita, quod esse non debet vt notat. in clem. 1. in verbo, Capituli. de hæret. per quam singulariter decidit dominus Franciscus de Pauis, in tit. de offic. & potest. Capituli, in 6. quæst. quod si Capitulum in casu præmisso inquirat contra hæreticum, debet tenere inquisitum in carceribus Episcopalibus, & non in proprijs: quia hoc non facit iure proprio, sed vt administrator Episcopi. Limitetis prædictam

dictam decisionem procedere in clericis, & non in Abbatibus, qui à Capitulo, sede vacante, propter talia crimina priuari & destitui non possunt, ex quo casus iste est de grauioribus: ideo punitio ad solum Capitulum etiam generale non spectat: & ita videtur sentire Dominicus in cap. 1. de poenitentijs & remissionibus in 6.

POENIS ALIIS.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, aliis, est repetitiua similium, & denotat relationem præcedentium.*

2 *Dictio, alius, alia, licet sit implicatiua similium, non tamen implicat maiora*

3 *Concubinatus pœna vna per alteram nō confunditur.*

QVAS tradit Hostiensis in tit. de cohab. cler. & mulier. quarum optio, ex quo sunt diuersæ, remanet in arbitrio iudicis. Sed quæ sunt aliæ pœnæ, quibus puniuntur concubinarij publici. Videtur quòd sint similes supra scriptis, propter dictionem, alijs, quæ de sui natura est repetitiua similium, & denotat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate, & sic implicat similia gloss.

in l. si fugitiui, in verbo, alia pœna. C. de seruis fugitiuis. & gloss. in l. 1. §. 1. in verbo, aliã causam, ff. de pollicitat. & glo. in l. 1. in verbo, alio quocunq;. ff. mandati. & gloss. in clement. Abbates, in verb. alij, de rescript. & hoc sequitur Ludou. de Roma. in consi. 485. incip. in casu. & Panor. in c. in sacris. de sepulturis. vbi dicit, quòd hæc dictio, alijs, facit positionem eiusdem qualitatis cum præcedentibus. Vos autem domini dicatis contrarium, quod imò clerici pro publico concubinatu non puniũtur similibus pœnis tantum, sed aliquando grauius, aliquãdo leuius. & sic dictio, alijs, non semper est implicatiua seu repetitiua similium, gloss. in l. Iulianus. ff. de hæred. instit. & gl. magistralis. in l. non solum. §. quæritur. ff. de procurat. quam sequitur Hypolitus de Marsilijs, in rubr. C. de probat. vbi gl. adducit exemplum de sacra scriptura dicente, Christus fuit crucifixus, & alij duo latrones cum eo, non propterea sequitur, quòd Christus fuerit eiusdem qualitatis & sic latro, nec valet argumentum propter absurditatem euitandã: hoc idem tenet Panor. in c. accedens. in fin. coll. de præbend. Si

tamen

tamen iungeretur cum dictione, quamuis, tunc comprȩhenderentur pœnæ maiores expreſſis, vt decidit Alexan. conſi. 7. incip. attentis, in 6. vol. † & ſic licet dictio, alius, 2
alia, implicet ſimilia, & non maiora, vt in c. ſedes Apoſtolica, de reſcript. tamen fallit, quando eſſet adiecta verbo, vniuerſali, quo caſu comprȩhenduntur maiora expreſſis, gloſſ. in clemen. 1. de re iudica. & ibi Imol. & gloſſ. in c. quamuis, in verbo, quolibet, de electio. in 6. Exponatis ergo iſta verba, pœnis alijs, ſcilicet, ſimilibus vel minoribus, & etiam omnibus: quia in odium concubinatus per impoſitionem pœnæ poſitæ in iſta conſtitutione, aliæ, quæ ſunt inſertæ in corpore iuris non videntur relaxatæ. † & ſic vna non confunditur per alteram, licet vna imponatur ipſo iure, & alia 3
per hominem, quod etiam habet locum in criminalibus imponendis coram diuerſis iudicibus: tunc condemnatus per iudicem eccleſiaſticum poteſt accuſari & puniri per iudicem ſecularem, vt eſt caſus in c. fœlicis. §. per hoc quoq;. de pœnis, in 6.

CONTRA PRAEDICTO

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarij an poßint donare concubinæ.*

2 *Meretrix licet ſit turpis perſona, non tamen eſt infamis, niſi eſſet deprehenſa in adulterio.*

3 *Donatio vel legatum, factum meretrici valet de iure.*

4 *Meretrix non turpiter recipit quod ſibi donatur.*

5 *Coniunctus poteſt meretricem coniunctam inſtituere.*

6 *Meretrici ius in pignore acquiritur.*

7 *Donatio, vel promißio, vel datio pignoris facta meretrici valet de iure.*

8 *Peccat grauiter qui promiſſa meretrici non ſeruat.*

9 *Donatum meretrici, an in foro animæ debeat reſtitui, diſtinguitur.*

10 *Meretrix de acquiſitis in meretricio poteſt teſtari, & aliàs ad volũtatem diſponere.*

11 *Papa teſtari poteſt*

12 *Cautela, quod meretrix de acquiſitis in meretricio non poßit teſtari, nec aliàs diſponere.*

13 *Meretrix an de acquiſitis ex meretricio poſſit facere eleemoſynam, & decimas perſol-*

soluere.

14 *Tripliciter aliquid dicitur esse illicitè acquisitum.*

15 *Quomodo intelligitur, facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*

16 *Miles non potest donare focariæ.*

17 *Concubina an possit hæres institui à concubinario.*

18 *Frater in tribus casibus non quærelat testamentum fratris, etiam instituta turpi persona.*

19 *Triplex ratio quare miles non potest donare focariæ.*

20 *Doctores, & aduocati concubinis donare nõ possunt.*

21 *Dispensator est quilibet in re sua, licet abutatur.*

22 *Clerici constituti in sacris nõ possunt donare concubinis efficaciter, & redditur ratio.*

23 *Sacerdoti non datur repetitio rerum donatarum & traditarum ipsi concubinæ, licet à fisco possint vendicari.*

24 *Donatio facta concubinæ per clericum, vel Doctorem, vel militem valet in tribus casibus.*

25 *Donatio an firmetur iuramento inter personas prohibitas.*

26 *Sacerdos an poßit donare concubinæ, vel illam instituere propter gratuita seruitia, distinguitur.*

27 *Assertio meritorum facta inter personas prohibitas, & quid si sacerdos ex causa mutui confiteatur se habere decem, & ita iurat in testamento, vel aliàs.*

SCILICET publicos concubinarios, qui vltra pœnas insertas in hac constitutione, pluribus alijs puniuntur, quæ in corpore vtriusque iuris disperse sunt, ex quibus Moderni studiosè 39. enumerant, quas patiuntur concubinarij. Sed dicite quod plures ex his potius sunt damna & incommoda concubinatus, quam pœnæ, quæ per iudicem possunt irrogari. Ego autem septimam in ordine examinabo, quæ multoties in iure & in facto reuertitur, ali-
1 quid addendo, in qua habetur. † quod clerici conbubinarij prohibentur donare publicæ concubinæ. Sed antequam ad decisionem huius articuli deueniam, quatuor subleuabo dubitationes. Primò, an meretrices licitè acquirere possint, ita quod si me-

meretrici aliquid fuerit donatum, vel relictum, valeat talis donatio, vel legatum, vel an remoueatur ab ea tanquam ab incapaci, & debeat applicari fisco, prout dicimus de alijs personis incapacibus, †attento ma 2
ximè, quia est turpis persona. l. Pātonius, in verbo, turpes personæ veluti meretrices. ff. si quis à parente fuerit manumiss. non tamen est infamis. l. pen. ff. de infam. nisi esset depręhensa in adulterio. l. palam. §. quæ in adulterio. ff. de ritu nupt. istum pūctum tractat Bart. in l. affectionis. ff. de donat. & in l. miles ita. §. mulier. ff. de milit. testa. vbi determinat, vtrum legatum factum meretrici sit validum. hanc post Bart. plenè examinant Paul. de Cast. Alex. Ias. & Moderni, in §. sed quod meretrici. l. idem. ff. de cond. ob turp. caus. Cyn. in l. 2. & in l. mercalem. C. eod. tit. vbi quærit, an data causa libidinis possint repeti, & Bar. in l. non dubium. C. de legib. & Ioan. Andr. in regula, in pari. de reg. iur. in 6. igitur ad institutam redeamus quæstionem.

Concludite, †quod donatio, vel lega- 3
tum, factum istis meretricibus valeat & teneat de iure, vt est casus in d. l. affectionis.

quæ sub indiuiduo hoc literaliter dicit, &
tex.in l.3.§.sed quod meretrici, supra alleg.
Nec illud quod est donatum meretrici
causa libidinis, repeti potest, vt est casus in
l.cum te. de condictio. ob turpem causam
& ita concludunt Cynus, Bald. & Salycet.
in d.l. mercalem. Rationem assignat tex.in
d.§. sed quod meretrici: quia solummo-
do ex parte donantis versatur turpitudo,
& non ex parte meretricis: quia licet me-
retrix turpiter faciat ex eo quod sit mere-
4 trix, † tamen ex quo est meretrix non tur-
piter recipit, quod sibi donatur. gloss. est in
c.ex transmissa, in verbo, licitè, extra, de de-
cîmis. Si ergo meretrix turpiter non reci-
pit, quod sibi donatur, certè efficitur do-
mina rei donatæ, vnde donanti nulla com
petit repetitio. Et istam opinionem tenet
Iason. in d.l. miles. de re iudicata. qui refert
aliàs consuluisse de quodam testatore, qui
mulierem impudicam quam longo tem-
pore tenuerat in suo contubernio, hæredē
instituit: valet enim talis institutio. & idem
tenet Ang. in auth. quibus modis naturales
efficiantur legitimi, circa principium. per
5 quem tex. decidit, † quod cõiunctus potest
in

in ſuo teſtamento relinquere omnia bona ſua meretrici coniunctæ. & hoc not. DD. in l.3. in fi. ff. de cond. ob turp. cauſ.

Et iſta concluſio non ſolũ procedit, quãdo res donata eſſet expedita & tradita meretrici, verum etiam habet locum, ſi ei dũtaxat pignus fuerit traditum: † quia iſto caſu meretrix non ſolum poterit retinere pignus, ſed etiã poterit agere cõtra donatorẽ vt illud redimat. & ideo ſicut dominiũ rei traditæ acquiritur donatario per traditionẽ, ſic etiã meretrici ius in pignore videtur eſſe acquiſitũ. ex quo dicit Cyn. in l.2. C. de cond. ob turp. cauſ. quòd ſi ſcholaris promiſerit meretrici † aliquã quantitatem pe- 6
cuniç propter libidinem cum ea habitam, & ipſa faciat eum citari coram Rectore, vel Doctore vniuerſitatis, certè efficaciter poterit petere, quod per ſcholarem fuerat ei promiſsũ: quia qui retinet meretrici, quod promiſſum eſt, iniuſtè facere videtur. Et ita communiter concludunt Bart. & Alex. in d. §. ſed quod meretrici. quod donatio, vel promiſſio vel datio pignoris facta meretrici, valet de iure, nec ab ea per fiſcum auferri poteſt. Quod dictum refert

Paul. de Castro. in præalleg. §. & istam opinionem sequitur Panor. in c. quia pleriq;. in 5. vol. extra. de immunitate ecclesiarū. vbi concludit, tales donationes, vel pro-
7 missiones factas meretricibus valere, † & grauiter peccat, qui promissa meretrici nō
8 seruat: † quia sicut meretrix turpiter non recipit, quod sibi donatur, sic etiam turpiter non stipulatur vel recipit promissionē.

9 Secunda oritur dubitatio. † An illud, quod est datum vel promissum meretricibus, debeat restitui in foro animæ, & si non restituatur, an fiscus possit illa auferre tanquam ab incapacibus? Paul. de Cast. in d. §. sed quod meretrici, distinguit meretricem publicam & priuatam. Si meretrici publicæ donatum fuerit, quæ palam quæstum faciebat, non tenetur ad restitutionem, nec illud fiscus poterit auferre aut manum apponere, etiam post mortem meretricis: quia ex quo erat meretrix publica, licitè acquisiuit, quod sibi donatum fuit, & refert Cynus in d. l. cum te. quod ista videtur esse verior opinio, quam sequitur Panor. in d. c. quia pleriq;. Si verò donatio fuerit facta alteri mulieri ob libidinem, quæ propriè non

nō erat meretrix, quia in his attēditur propria ſignificatio, & iſto caſu ex quo iniuſtè recipit, quia adulterium vel ſtuprum commiſit, non efficitur ſuum, & licet dominiū rerum donatarum tranſeat in talem mulierem, tamen fiſcus, ablator iniuſtè acquiſiti, totum ab ea auferre poterit. Ratio eſt: quia ex quo iſta mulier non erat publica meretrix, palam faciens quæſtum, quod recipit, dicitur turpiter recepiſſe. Vnde in ea ceſſat diſpoſitio illius §. ſed quod meretrici, & meritò ex promiſſione agere nō poterit, imo recepta in foro animæ tenetur reſtituere, aliàs fiſcus poterit illa occupare, & ita communiter de iure tenetur.

Tertia oritur dubitatio. † An meretrix 10
de his quæ in meretricio acquirit, poſſit teſtari, & aliàs, prout vult, diſponere. Cynus in d l. cum te, tenuit quod ſic. idem tenet Bald. in l. 1. C. de condict. ob turpem cauſam. & Alber. in l. ſi curamus. ff. de teſtam. & Panor. in d. c. quia plerique. & in d. c. cum decorem, extra. de vita & honeſt. cleric. vbi atteſtatur, iſtam eſſe communem opinionem, ea ratione, quia edictum de teſtamētis eſt prohibitorium, & quilibet poteſt te-

ſtari, niſi expreſsè prohibeatur, ſecundũ Alber. in d. l. ſi quæramus. † vnde Papa poteſt teſtari, prout tamen declarat idem Alber. in anthen. licentiam, C. de Epiſcop. & cleri. & in l. cum hæredes. C. qui teſtam. fac. poſſ. ſed iure non reperitur deciſum, quod meretrix prohibeatur teſtari. Et iſtã opinionem ſequuntur Iaſon & Moder. in d. l. miles. de re iudic. vbi dicunt, quod meretrix & quælibet alia mulier impudica habet teſtamenti factionem actiuam & paſſiuam, vnde poteſt vniuerſalem hæredem facere, & hæres vniuerſalis inſtitui, ex quo directò non prohibetur. Idem tenuit Angel. in tractat. de teſtamentis. in 15. col. vbi dicit, quod mulier, quæ facit quæſtum corpore ſuo, poteſt teſtari. allegat text. in l. ſed & qui. ff. ad Trebellian. quæ opinio ſecundum DD. procedit in meretricibus palam quæſtum facientibus, vel in alijs mulieribus impudicis, in quibus non poteſt cadere adulterium, ſtuprum, vel incœſtus: quia in illis coitus à lege ciuili non eſt criminaliter damnatus. Patet ergo, quod tales meretrices tam inter viuos quam in vltima volũtate, de acquiſitis in meretricio, prout

11

volunt

volunt, possunt disponere. † Sed quod meretrix de acqsitis in meretricio testari, aut aliàs disponere non possit. tenet Bal. in d. c. cũ decorem. & Ias. in d. §. sed quod meretrici, tradũt cautelã, † scil. ꝙ consanguinei 12
meretricis faciãt sibi facere à iudice interdictionẽ bonorũ, hoc enim ad iudicẽ spectat per tex. iũcta gl. in l. mulier. ff. de curat. fur. & per hoc sibi inter dicta bonorũ dispositio tamẽ inter viuos, quã in vltima volũtate, iuxta l. is cui bonis. ff. de verb. obliga.

Quarta oritur dubitatio. An meretrix possit de acquisitis ex meretricio facere eleemosinam & decimas persoluere. † Vi- 13
detur quod sic, per gl. quæ arguit ad vtrãq; partem, in cap. ex transmissa, in verbo, licitè, de decimis. & tandem concludit affirmatiuè: addite in verbo, illicitis, & in cap. non putandum. 1. quæst. 1. & refert Paul. de Castr. in d. §. sed quod meretrici: quod meretrix, quæ publicè se exhibet, de eo, quod acquirit, potest facere eleemosinam, & ista est communis opinio secundum Panorm. in d. c. quia pleriq;. Quæ decisio secũdũ Archi. in d. c. nõ putanda, non procedit in oblationibus, quæ fieri nõ debent ex quæstu

meretricio. Huius verò dicti ratio deprę-hendi poteſt ex canonibus præcedentibus, eadem cauſa & quæſtione, & ibidem videre poteritis Archidi. & Aegidium, vbi multa de quæſtu meretricio ediderunt. Theologi autem tenent contrarium, quod de tali lucro non debet fieri eleemoſina. c. eleemoſina. 14. q. 5. vbi dicitur, quod eleemoſina placet Deo, ſi eſt facta de rebus illicitè quæſitis, ſed omne turpe lucrum dicitur illicitè quæſitum, ergo ſacrificium vel oblatio ſeu eleemoſina de meretricio offerri non debet, & habetur Deuter. 24. dum dicit, non erit meretrix de filiabus Iſraël, nec offeres mercedem proſtibuli, nec precium carnis in domo Dei tui. Vnde Auguſtinus in libro de verbis domini dicit, facite eleemoſinam de iuſtis laboribus, & non de fœnore & vſuris ac illicitè acquiſitis. Reſtat ergo, quod de quæſtu meretriciali eleemoſina fieri non debeat. Sed quæ iſtarum ſit verior opinio videamus.

Breuiter concordãdo Theologos cum Canoniſtis & Legiſtis, Reſpondetur, quòd tripliciter aliquid dicetur illicitè acquiſi-
14 tum. † Primò, quando illud non poteſt retineri

tineri

tineri per acquirentem, ſicut contingit in furto, rapina, & in vſuris: quia acquirens de illis tenetur facere reſtitutionem, meritò de eo eleemoſina fieri non debet. Secundò aliquid dicitur illicitè acquiſitum, ita quod acquirens non poteſt pro ſe retinere, nec etiam tenetur reſtituere illi, à quo acquiſiuit, vt contingit in eo, quod acquiſitum eſt per ſimoniam, iſto caſu, obſtante lege diuina, ex quo non debet fieri retentio neque reſtitutio, illud illicitè acquiſitum, debet erogari pauperibus. Tertiò aliquid poteſt illicitè dici acquiſitum, non quod ipſa acquiſitio ſit illicita, ſed, quod illud, ex quo acquiritur illicitum ſit, vt in eo quod acquiritur per meretricem, quoniã illud vocatur turpe lucrum: quia quod meretrix meretricium exerceat, turpiter agit: quia facit contra legem Dei, tamen tale lucrum ipſa iuſtè retinere poteſt, nec à fiſco vendicari poteſt. ergo licitè de eo poteſt fieri eleemoſina. & hoc probatur Lucæ 16. ca. in quo dicitur, facite vobis amicos de Mãmone iniquitatis. Mammon enim ſignificat diuitias, † quia Mammon erat Deus diuitiarum, ergo de diuitijs iniquè acqui- 15

ſitis poteſt ſibi aliquis facere amicos ſpirituales eleemoſinas largiendo, etiã de quæſtu meretricali, & cum hac opinione reſidet beatus Thomas de Aquino ſecunda ſecundæ. 32. quæſt. procedit, vt dixi, in talibus mulieribus quæ propriè ſunt meretrices facientes palàm quæſtum ſui corporis.

Redeamus ad inſtitutam quæſtionem, an donatio vel legatum cõcubinæ factum teneat de iure. Diſtinguendum eſt, aut qualitati perſonæ nõ repugnat, quod ei donari poſſit, & valet donatio, ideo ſi laicus non habito reſpectu ad coitum præſentem vel præteritum, donaret concubinæ ſuæ, ductus pietate vt poſſit matrimonio collocari, & vt à concubinatu retrahatur, talis donatio de iure valet, imò efficaciùs valeret, ſi eſſet collata in illam quæ iam deſierat eſſe concubina, gloſſ. in l. miles, ita in §. mulier. ff. de milit. teſtam. ſecus ſi donaretur futuræ concubinæ, quo caſu non valeret, Alex. in addit. ad Bar. in d. l. affectionis, nec abſolutè prohibetur de iure quin legari & donari poſſit concubinæ, l. donationes in concubinã. ff. de donat. vbi habetur, quod donatio facta concubinæ, reuocari nõ poteſt,

test, licet ex post facto fuerit secutum matrimoniũ. quia à principio valuit. Si ergo illi donari potest, multo fortiùs legari. l. itẽ legato. § parui refert. & l. qui concubinam. ff. de leg. 3. & in l. si prędia. ff. de donat. inter vir. & vxor. vbi habetur, quod licet non valeat donatio inter cõiuges, valet tamen inter concubinariũ & concubinam, licet fuerit facta tempore concubinatus: quia cuilibet potest donari, nisi expresse prohibeatur, etiam si donatarius sit absens, l. nec ambigi. C. de donati. & in l. absenti. ff. eod. tit. quod procedit etiamsi donatio fieret inter extraneos & ignotos. l. in extraneos. tit. supra alleg. Et quod donatio facta concubinæ per laicum valeat, est casus per locum à speciali. in l. 2. C. de donation. inter vir. & vxorẽ. nam in casu illius l. † est speciale in 16
milite, vt focariæ non possit donare, ergo in alijs laicis & paganis ius commune est in cõtrarium. Ex quibus patet laicum posse suæ concubinæ donare & legare.

Dubitatur, an à concubinario possit hęres institui. † Dicite aut concubinarius nul 17
los habet fratres, tunc institui potest, secus si fratres habeat, quia tũc nõ potest in præ-

iudicium illorũ,Ang.ita refertur cõſuluiſ-
ſe conſi 171.incip. ſuper puncto. Ratio eſt,
quia frater poteſt quærelare teſtamentum
fratris,inſtituta turpi perſona. l.fratres.& l.
fratris. C.de inoff. teſt.quod procedit,quā-
do eſſet inſtitutus infamis infamia facti,
propter illa verba,leuis notæ macula,poſi
ta in d.l. fratres. notat Ioannes Andr. in c.
omnipotens,de accuſatio. † Hæc deciſio
18 non procedit in tribus caſibus, in quibus
frater nõ quærelat teſtamētũ fratris,etiā in
ſtituta turpi perſona.Primò,quando frater
teſtator habet filios naturales & legitimos.
Secũdo,quādo frater qui p̄teritur, eſſet na-
turalis tantũ,cũ nõ habeat iura agnationis:
qa ſicut naturalis tantũ repellitur à quære-
la,ſic multò fortiùs frater naturalis Tertiò
quando frater prçteritus eſſet turpis perſo-
na,ſicut inſtitutus. Et ideò, cum concubi-
na ſit perſona inhoneſta & turpis,vt in prç-
allegata lege diximus, tanquam turpis per-
ſona in præiudicium fratris inſtitui non de
bet. & ſi ſecus factum fuerit, rumpetur te-
ſtamentum per querelam,& frater,excluſa
concubina,ſuccedet ab inteſtato, ſi quarta
ſibi relicta non fuerit, vt concludit Bald. in
d.l.

d.l.1.supra allegata. Sum modo in secundo membro distinctionis, scilicet, quando qualitas personæ non patitur, vt ei donari possit, puta, quia ille, qui donat est miles, quo casu non valet, vt est casus in d.l. miles ita hæredem, in § mulier. vbi dicitur, quod mulier, in qua potest cadere turpis suspicio, nihil potest capere ex testamento militis. vt idem tenet Aufred. decisi. 141. vbi dicit, quod adulter potest legare adulteræ, nisi sit miles. Et ista ꝓhibitio ꝓcedit in tantum, quod illud, quod est relictum mulieri, quam miles per stu rum cognouerat, vendicatur à fisco, l mulierē, ff. de his quib. vt indig. quia ex quo turpiter datur, turpiter recipitur, & merito ad fiscum pertinet. l. Claudius. versi. non ad mulierem, sed ad fiscum pertinet, tit. supra proximè allegat.
† Triplex datur ratio, quia miles præsumi- 19
tur omnia acquisijsse à Republica, vnde videtur indignum, quod bona Reipublicæ deueniant ad meretrices. secundum Bart. & DD. in d.l. miles. & in d. l. affectionis. Secunda ratio est, ne miles propter talem donationem efficiatur pauperior, vt postea armis inseruire nō possit. Tertia ratio pro-

hibitionis est, ne deserat arma, qui verisimiliter persuasionibus & fictis adulationibus meretricis illa desereret. Quarta ratio est, quam tradit Angel. in d. §. mulier. scilicet vt milites castitate seruata fortiores & audaciores reddantur ad arma. Vnde scribit Victorinus, quòd olim dum pugnare debebant, focariæ expellebantur à bello, & sic remanet firmata conclusio. Quod milites armatæ militiæ, concubinis seu focarijs suis prohibentur donare.

Dubitatur, an hæc decisio habeat locum in Doctoribus & aduocatis. Dicite quod sic, quia dicuntur milites legalis militiæ, & in pluribus æquiparantur militibus armatæ militiæ, vt tradit Hostiensis, in tit. de donatio. & Ioan. And in c. de his extra, de sepulturis. & ista est communis opinio, † quòd tales suis concubinis donare
20 non possint, quam sequitur Bart. & Angel. in d. l. affectionis. Sed aduertite, quod ibi Bart. nullam mentionem facit de doctore, sed tantum loquitur de clericis, & sic de militibus cœlestis militiæ: istam communem opinionem sequitur Lancelotus Galiola, in l. centurio. in 4. dubitatione principali

pali. ff. de vulg. qui allegat Bart. hoc tenentem, in l. miles ita hæredem. in §. mulier. ff. de milita. testam. Sed vos etiam aduertite, quia ibi Bart. similiter nullam mentionem facit de Doctore, nec etiam in l. miles. de re iudicata, sed loquitur tantùm de patrono causarum, sicut Hostiensis, tamen Alexan. in d. l. centurio. dicit communem opinionem esse tenendam, quòd Doctor concubinæ suæ donare non possit. Ratio est, quia Doctores gaudent priuilegio militum, vnde priuilegium substituendi iure directo post aditam hæreditatem, & post pupillarem ætatem, competit Doctoribus & aduocatis: quia non minus prouident humano generi, quam si patriam armis defenderēt. l. aduocati. C. de aduo. diuer. iud. & refert Host. in prœm. summæ, quòd vita aduocatorū fidelium & iustorū iudicū, vitam actiuā sine plica ducentiū, sit magis fructifera quàm vita contēplatiua. Et sic rationes, q̄ habent locū in milite, habent etiā locū in Doctore, q etiā per fictas adulationes induceretur ad donandum cōcubinæ, & ex post deduceretur ad paupertatem, & finaliter retraheretur ab vtilitate publica.

Sed videtur quod hæc argumentatio, quæ fit de milite ad Doctorem, non sit bona, quia quod miles non possit donare cõcubinæ, est contra ius commune, quo cauetur, quod quilibet possit donare nisi ex-
21 presse prohibeatur, †ex quo quilibet est dispensator in re sua, licet illa abutatur: quoniam inciuile videtur ingenuis hominibus, non habere facultatem rerum suarum alienandarum. l. non vsq,. ff. si quis à patr. fuer. manumiss. & appellatione alienationis, venit omnis actus, per quem inducitur translatio dominij, vt DD. tradũt, in l. fin. C. de iure emphyteu. ideo iura quæ dicunt militem non posse donare concubinę, videntur odiosa, ergo restringi debẽt, vt tantum militem & non Doctorem & aduocatum comprehendant. Sed verior est prior sententia, quia si finalis ratio & impulsiua, quæ est in casu, à quo fit extensio, habet locum in casu extenso, de vtroq; idẽ ius disponi videtur etiam in odiosis, sed ratio finalis propter quam miles prohibetur donare concubinæ, est, ne ducatur ad paupertatem, & per consequens, ne retrahatur à bono publico, quæ ratio etiam habet locum

cum

cum in casu extenso, de vtroq; idem ius disponere videtur etiã in odiosis, sed ratio finalis propter quam miles prohibetur donare concubinæ, est, ne deducatur ad paupertatem, & per consequens, ne retrahatur à bono publico, quæ ratio habet etiam locum in Doctore, qui tanquam vir effœminatus & impudicus retraheretur à studio & consultatione, patrocinio, & lectura, & sic ab vtilitate publica, ideo considerata ratione finali, prohibitio legis extenditur ad Doctorem & aduocatum.

Vltimò loco videndum est. An clerici cõstituti in sacris, possint efficaciter donare eorum concubinis. † Concludite quod 23
non, argu. l. miles. ff. de re iudicata, & eius effectu, & ibi notate gl. in l. miles ita hæredem. in §. mulier. ff. de milit. testam quæ iura loquuntur in milite donante, vel legante concubinæ, ergo multò magis debent habere locum in milite cœlestis militiæ, vt ibi dicit Bart. per gl. in d. l. miles, & in l. affectionis, quod iura irritantia donationem factam concubinæ per militem, habent locum in clerico. idem tenent Bar & Saly. in l. 2. arguendo à speciali. C. de donat. inter

virum & vxorem, Hostien. & Ioan. And. in c. de his. de sepulturis. Panor. in c. fi. de do-nat. inter virum & vxorem. Fely. in c. cum ex officij, de præscriptionibus. & idem Pa-norm. in c. 1. de clerico ægrotante, vbi ex pluribus concludit, quod quantum ad pro hibitionem, miles & clericus parificantur: quia miles secularis honorabilior non est clerico c. duo sunt. 96. distin. & refert Ma-lumbra Ricardum ita disputando tenuisse, quem sequitur Bar. in d. l. affectionis, & cla riùs in l. mulierē. de his. quib. vt indig. hæ-
23 ret. aufert. † Et ista est communis opinio, quam sequitur Aufred. in decisi. 145. vbi di-cit, quod adulter in suo testamento potest legare adulteræ, dummodo non sit miles armatæ vel cœlestis militiæ, q refert Cyn. hoc tenentem in d. l. mulierem. Ratio est, quia clericus dicitur miles c. militare, 23. q. 1. & refert Alex. in d. l. Centurio. quod pri-uilegia & omnia iura exorbitantia facien-tia mentionem dę milite armatæ militiæ, habent locũ in milite cœlestis militiæ. Pa-nor. in c. Episcopus, extra, de præben. & di-gnitatibus. & in c. quærelā. de iureiur. hoc idem tenet Mathesilan. in notab. 61. licet
Socy.

Socy- fuerit in cōtraria opinione. Sed præcedens est verior, quia ratio finalis, quæ est in milite & Doctore, ne à militia & lectura retrahantur propter publicam vtilitatem, vendicat sibi locum in clericis, ne à diuinis distrahantur: quia in eis non minor, sed maior vertitur vtilitas. vnde Aaron pugnabat, & Moyses orando vincebat. Ex præmissis restat, quod donatio vel legatum factū concubinæ per clericum de iure improbatur. Infertur ex hoc, quòd pro donatione facta concubinæ, non poterit ipsa habere actionē efficacem contra presbyterum conantem, si res tradita non fuerit: quia pro his, quæ sunt turpiter promissa non datur actio. l. 2. C. de cōdi. ob tur. cau. sed si res donatæ, essent cōcubinæ traditę, & cleric⁹ vellet illas repetere, velut ex contractu inutili, & à iure reꝓbato, certè nō posset: qa in pari causa turpitudinis, fieret melior conditio possidētis, per reg. in pari, de reg. iu. in 6. Et notetis, ꝙ licet † sacerdoti nō detur repetitio rerū donatarū & traditarū ipsi cōcubinæ, ꝗtamē absolutè nō erūt ipsi⁹ focariæ, sed ab ea tāq̃ à ꝑsona incapaci ꝑ fiscū auferētur. Sed an istę res, donatę cōcubinę per clericū 24

acquirantur fisco imperij, hoc est, temporali, vel fisco ecclesiæ, dicam infra, de filijs sacerdotum.

Prædicta conclusio non procedit in tribus casibus.
25 †Primò, si cleric⁹, vel Doctor, vel miles iurauerit dictam donationem obseruare: quia si iuramētum faciat actum aliàs à lege improbatum valere, vt in terminis in milite decidit dominus Anth. de Petrucia Doctor Cathurcensis, in l. 1. in 3. notab. ff. de iureiuran. Roman. consi. 43. inci. ad primum, qui refert Federicum de Senis, ita consuluisse. & Antho. de Butrig. in c. cū contingat. de iureiur.
26 †quia sicut inter coniuges donatio firmatur iuramento, ita inter concubinarium & concubinam: quia inter eos iure ciuili nulla aut parua erat differentia, nisi quantum ad honorem, & dignitatem, vt in d. §. parui refert. Secundo, non procedit, quando donatio esset facta concubinæ per Regem, vel principem, qui esset supra legem, secundum Bald. 456. & in consi. 232. incip. recolo me consuluisse: quia Rex non prohibetur donare vxori, ergo etiam poterit concubinæ propter æquiparationem, quæ prohibitionem cessare

re

re facit. Ratio est, quia cùm Rex in regno suo teneat locum Imperatoris, tales regales donationes collatas in vxores vel concubinas, legibus non subijciuntur, quantũ ad insinuationem, vel capacitatem personarum. l. donationes. C. de donat. inter virum & vxor. & in l. sancimus. C. de donat. & cum hac limitatione resìdet Oldra. cõsi. 231. sub. tit. de donat. & testam. Tertiò, non procedit, quando donatio esset facta filio in potestate, quo casu valeret, acsi esset facta mulieri extraneæ, & non suspectæ, vt consuluit Petr. de Ancha. in consi. 247. incip. dubium facit.

Circa istam vltimam limitationem dubitatur. An sacerdos propter bene merita, & gratuita seruitia, quæ recepit à concubina, possit illam hæredem instituere, aut ei aliquid inter viuos, seu testamento relinquere ita, quod ipsa efficaciter possit tale donatum retinere. † Puto sic esse dicendũ. 27
aut talia allegata sunt vera, & probari possunt, & valet donatio: quia licet donatio prohibeatur inter personas prohibitas, vt inter patrem & filium, maritum & vxorẽ, sacerdotem & concubinam, tamen dona-

tio, quæ ratione benemeritorũ, & sic propter causam, valet: quia habet naturam aliam & diuersam à cõditione simplici: ideò propriè non potest dici donatio, sed cuiusdam debiti naturalis restitutio, ex quo naturaliter erat obligatus, quæ obligatio vocatur donatio ad antidota. l. sed & si. § consuluit in verbo, antidota. ff. de petitione hæreditatis.

Fortificatur hæc decisio per ea quæ tradunt Floria. & DD. in l. qui testamentum ff. de probationibus. & in l. cum quis decedens, in fin. ff. de leg. 3. vbi habetur, quod inter prohibitas personas inter se donare, cæteri contractus non prohibentur, sed ex collatione seruitiorum & benemeritorũ, sacerdos ad remunerãdum naturaliter est obligatus, ergo remunerando concubinã à qua habuit merita & seruitia, non dicitur donatio simplex, sed obligatio ad antidota. & istud est verum, dum tamen talis donatio remuneratoria nõ excedat bene merita, aliàs illud excessiuum reuocaretur per legitimos successores. Si verò talia seruitia allegata non possint probari, tunc sumus in casu prohibitiuo, vt nõ teneat donatio, licet

licet ſacerdos aſſerat in inſtrumento, ſe recepiſſe à concubina talia gratuita ſeruitia: quia ſola aſſertio & narratio bene meritorum, nõ inducit plenam nec ſemiplenam probationem, † quia fuit emanata inter 28
perſonas prohibitas. Vt in duobus iuribus ſupra proximè allegatis, quibus concordat textus, in l. ſi fortè. in verſi. veritatem enim expectauimus, ff. de Caſtrenſi pecul. in quibus dicitur, quod talibus verbis narratiuis non datur fides, quoniam obſtante prohibitione, dicta aſſertio adiecta præſumitur in fraudem legis, vt in caſu expreſſo conſuluit Decius, conſi. 132. incip. in caſu; in 1. volum. Sed quid ſi preſbyter confiteatur ſe debere decem concubinę ſuæ ex cauſa mutui, & ita iurat inter viuos, vel in vltima voluntate, an præſumatur confeſſio fuiſſe facta in fraudem. dicam infra in materia ſpuriorum, in verſi. filios, ex tali concubinatu procreatos.

ET ALIOS NON PVblicos concubinarios à iure ſtatutis in ſuo robore permanſuris.

SVMMARIVM.

1 *Diluuij causa fuit flagitium libidinis.*

2 *Pœnæ sacerdotum fornicãtium ex sacra scriptura.*

3 *Clerici in sacris constituti si vxores ducant, quomodo puniri debeant vltra irregularitatem.*

4 *Clericus de facto contrahens matrimonium videtur de hæresi suspectus.*

5 *Missam notorij concubinarij scienter nullus audire debet.*

6 *Notorius concubinarius si celebrat vel exequitur officium suum, est irregularis ipso facto.*

7 *Celebrari faciens sacerdotem, sciens illũ concubinarium, peccat mortaliter.*

8 *Notoriè concubinarij sunt suspensi ab officio quo ad se & quoad alios. dato quod monitio illa interuenerit.*

9 *Clericus quantumcunq; sit fornicarius, si celebrat conficit verum corpus Christi.*

10 *Clericus pro simplici fornicatione non debet deponi, sed aliàs d ebet puniri arbitrio iudicis.*

11 *Melius est quod iudex repræhendatur de misericordia quàm de rigore.*

12 *Sacerdos cognoscens mulierem solutam dicitur*

citur tantum simplex fornicatio.

13 *Iudices in puniendo clericos concubinarios, non canones rigorosos, sed misericordes insequi debent.*

14 *Clericus propter mendacium non venit deponendus.*

15 *Fornicatio in Episcopo & cæteris Prælatis est digna depositione, quia in iis non est simplex fornicatio de iuris rigore.*

16 *Papa non dispensat circa cognationem spiritualem, secus circa carnalem.*

DE pœnis à iure statutis pro concubinatu occulto, seu pro simplici fornicatione videndum est. Ideò dicite, quod pro istis grauis pœna imponitur, ex quo culpa coram Deo reputatur grauissima, propter quod interempta fuerunt viginti quinq; millia hominum, vt habetur Iudicum 20. cap. vnde Sodomitæ & Gommorræi, teste Iosepho, & alijs Hebraicis scriptoribus, diuitijs & otio florentes, in omne libidinis flagitium abierunt, ita quidem, vt vulgò mares paterentur muliebria. Horum animos libido intantùm incesserat, vt nedum ab hostibus violandis abstinerēt, † quapropter diluuij causa, fuit 1

luxuria. vt habetur Genesis 6. ca. quoniam cum homines cœpissent multiplicari super terram, & filios procreassent, videntes filij Dei filias hominum, quòd pulchræ essent, acceperunt sibi vxores ex illis. Iratusq; dominus, dixit: delebo hominem, quem creaui à facie terræ, ponderanda sunt illa verba, videntes filij Dei filias hominum, per filios Dei, intelligimus sacerdotes & alios ecclesiæ ministros, de quibus in Psal. Dauid dicitur, ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. per filias autem hominum, quarum nuptiæ filijs Dei fuerunt interdictæ, omnes mulieres intelligimus, à quibus omnes presbyteri abstinere debent. Sicut ergo propter peccata filiorum Dei, qui cum filiabus hominum fornicati sunt super terram, fuit factum diluuium, in quo ferè omnia animalia cum delinquentibus interierunt; sic etiam propter fornicationem sacerdotum, alij quam plurimi eorundem subditi, fornicatoriam & inhonestam vitam sequentes, ipsi cum eisdem presbyteris in flumina damnationis æternæ pereunt, & miserabiliter submerguntur.

Præ-

Præterea, † quod fornicarij sacerdotes 2
graui pœna debeant puniri, facit lex veteris testamenti in argumentum num. 25. ca. dum dicitur, quod filij Israel fornicati sunt cum filiabus Moab, cum quibus omnis coitus secũdum legem prohibitus erat. Ideò dominus propter hoc iratus dixit ad Moysem, tolle cunctos principes & suspende eos in patibulo, vt auertatur furor meus ab Israel, dixitq; Moyses ad Iudices Israel, occidat vnusquisq; pximos suos, & occisi sunt illo die viginti quatuor millia hominum. Si ergo filij Israel fornicantes cum mulieribus alienigenis graui punitione sunt percussi, quantò magis debent puniri sacerdotes fornicarij, qui sunt vel esse debent veri filij Israelitæ; quibus omnis coitns vtraque lege censetur interdictus.

Vlterius facit illa decisio Matthæi, 5. cap. quod sicut carnale matrimonium dissoluitur propter solam fornicationem, & vir ab vxore fornicante separatur & è contra, quanto magis sacerdos, qui est sponsus ecclesiæ, & ab illa & à Deo separari debet. Nec posset grauior pœna reperiri,

quam quod Christianus à Deo separetur & inter omnes alias pœnas censuales & actuales, quas damnati patiuntur, illa secundum theologos reputatur crudelior, quæ illos visione Dei priuat. Apparet ergo quam grauis pœna plecti debeant sacerdotes fornicarij, ex quo per fornicationes inducitur pœna perpetua. Vnde ad Cor. 5. ca. legitur, quod Paul. Apostolus sathanæ tradidit illum fornicatorem, qui cum sua nouerca carnaliter peccauerat, vt à Diabolo cruciaretur: quia neque fornicatores, neq; idolis seruientes, neq; adulteri regnum Dei possidebunt, vt etiam habetur ad Corinth. 6. ca. quia opera carnis sunt manifesta, prout est fornicatio, & qui talia agit non intrabit regnum Dei, vt legitur ad Gallatas. 6. cap. & ad Ephes. 5. cap. in quo dicitur, hoc scitote intelligentes, quòd omnis fornicator aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hæreditatem in regno Christi. Ideò nisi quis, maximè sacerdos, abstinuerit à fornicatione, salus ipsi esse non potest. Patet ergo, quod fornicatoribus erit sepultura in stagno & in igne ardente & sulphure.

Postre-

Postremò, dubium non est, quin sacerdotes fornicarij à communione clericorum repelli debeant §. si quis autem. in authen. de monach. coll. 1. vbi dicitur, quòd si presbyteri, Diaconi aut subdiaconi reperiantur concubinas habere, aut vitam luxurijs tradere, excluduntur modis omnibus à clero. talis enim exclusio, secundum opinionem Canonistarum, debet intelligi de suspensione ab officio, quæ fit ad tempus, vel de depositione, quæ fit in perpetuum Et ideo si presbyter aut alius in sacris aut minoribus ordinibus constitutus, ducat vxorem aut cõcubinam habeat palam, aut occultè, statim cadat ab ordine ecclesiastico. §. dicimus. in auth. quomodo opor. Episc. coll. 1. & in c. decernimus. 28. dist. vbi dicitur, decernimus, † vt hi, qui in ordine 3
subdiaconatus sunt, & supra vxores duxerint, aut cõcubinas habuerint, officio atq; ecclesiastico beneficio careant: ideò si abs se non eiecerint & castè vixerint, à dignitate graduum sunt excludendi, & si admoniti bis aut ter, indurati permanserint, per suos Episcopos curiæ seculari tradantur: quia ipse indignum sacerdotio se iudi-

cat. §: presbyteros. de sanct. Episc. coll. 9. Et in c. presbyteris. 17. dist. dum dicit, si presbyter vxorem ducat, ab ordine deponi debet, item, efficitur irregularis, vt neq; in susceptis ordinibus possit ministrare nec ad maiores suscipiendos admitti. Et iura quæ dicunt, quod clericus contrahens matrimonium, debeat deponi ab ordine, debent intelligi secundum Archid. ibi, id est, ab officio & beneficio: præterea est excommunicatus ipso iure, vt in clem. vnic. de consan. & affinit. cuius absolutio ab Episcopo reser-
4 uata redditur. † Præterea de hæresi videtur suspectus, vt procedatur per inquisitorem contra eum. & vltra pœnas prædictas, presbyter vel in sacris constitutus, si sub figura matrimonij virginem violauit, tenetur pœna stupri, & vltra depositionem, in arctiori carcere vel monasterio debet detrudi. Sed an clericus beneficiatus contrahēs matrimonium sit ipso iure priuatus beneficio, vel an requiratur sententia, ponit Aufred. decisio. 240. & quid si matrimonium erat nullum, dixi supra, in præfationibus.

Contra presbyteros fornicatores facit illud

illud, quod habetur in cap. nullus, cum sequenti 32. distin. † vbi dicitur, quod nullus 5
audiat missam sacerdotis, qui notoriè focarias & concubinas detinere perhibetur, etiam sine aliqua monitione superioris: quia talis clericus ex notoria fornicatione est suspensus ab officio & beneficio, & ab omnibus actibus ordinum, & tamdiu est suspensus, quamdiu in vitijs perseuerat, † & 6
si interim celebrat, & exequatur officia sua etiam semel, efficitur irregularis, & secundum Innocentium, Hostiensem, Archidiaconum, & Anthonium de Butrio in d. ca. vestra, dispensatione Papæ indiget. † Imò 7
fortiùs dico, quod quicunq; committit alicui sacerdoti, quem scit esse in peccato mortali, aliquem actum ecclesiasticum faciendum, si exequatur talem actum, certè ille, qui ei commisit, peccat mortaliter: quia præbet illi occasionem peccandi nam iubens & faciens eadē pœna puniuntur, vt refert Hieronimus in epistola beat Eusebij ad Damasum Episcopum Portuēsem sic dicens, qui iura scit, & vitam presbyteri agnoscit, & eum pro se celebrare facit, sit eiusdem peccati conscius, nec

non,&pœnæ particeps. Ratio eſt, quia agẽs &conſentiens pari pœna puniuntur. c. 1. de off. & pote. iud. deleg. nec talia cõmittente contra actus diuinos excuſantur à peccato mortali, niſi iura ignorent, vt dixi, quatuor rationibus. Prima, vt cum tales ſacerdotes viderint, ſe & ſua ſacrificia à populo contẽni, rubore verecundiæ confuſi faciliùs ad
9 pœnitentiam prouocentur. † Secunda ratio, quia clerici notoriè concubinarij, ſunt ſuſpenſi ipſo iure, quò ad ſe & quo ad alios. c. quæſitum. de cohab. cler & mulier. Tertia ratio, quia exiſtens in peccato mortali, vel alio malo ſtatu, vt eſt publicus concubinarius, nullum actum eccleſiaſticum exequi poteſt ſine nouo peccato mortali. Vnde Deus non ſolum opera malorum non acceptat, imò ſacerdos exiſtens in peccato mortali, vel in ſtatu vehementi &ſuſpecto, in omni actu ſui ordinis peccat mortaliter, ſiue audiat confeſſionem, ſiue abſoluat, ſiue prædicet, ſiue aquam benedicat, ſiue aſpergat, & à fortiori, ſi celebrat. Et ideo, ſi non eſt in propoſito peccata firmiter dimittendi, aut verè contritus, vt communiter ſunt concubinarij ſuperbi & intẽ-
perati,

perati, ſi talis centies confiteatur, non abſoluitur, quia deriſor confeſſionis appellatur, in c. irriſor. de pœniten. diſt. 3. Quarta ratio, quia benedictiones talium concubinariorum conuertuntur in maledictiones c. ſi qui ſunt presbyteri, 81. diſt. vnde dominus loquens presbyteris malis & concubinarijs per Malachiam Prophetam, cap. 2. dicit, maledicam benedictionibus veſtris. Scimus enim quoniam Deus peccatores non exaudit, vt habetur Ioan. 9. cap. tales enim ſacerdotes incurrunt multas ſpeciales maledictiones, quæ enumerantur Deuter. 18. & Leuit. 16. Ex quibus patet, quòd presbyter concubinarius celebrans, vel eum celebrari faciens, æquali pœna puniuntur, ideo ſtatutum fuit, miſſas talium non eſſe audiedas.

Iſta deciſio procedit, quando ſunt notoriè fornicarij, quo caſu vitandi ſunt in officijs eccleſiaſticis, poſito, quod nulla monitio interuenerit, ſecus ſi crimen non ſit notorium, tunc in officijs non eſſent vitandi, vt eſt caſus & ibi Panor. in d. c. quæſitum. Iſtam deciſionem ſequitur Guido Papæ, deciſio. 758. incip. fuit dubitatum. vbi

concludit, quod clericus notoriè concubinarius celebrans incurrit ipso facto irregularitatem, quia ipso iure est suspẽsus ab officio quo ad se, & quo ad alios: ideo si se immisceant diuinis officijs, efficiuntur irregulares. c. 1. §. sciturus, de re iud. in 6. ideo, veniunt puniendi, hoc est priuandi suis beneficijs, secus, si concubinatus esset occultus, quia in hoc mundo peccata latentia non habent vindictã. Notate tamen, quòd licet presbyter quantumcunq; sit fornicarius, tamen verum corpus Christi efficaciter conficit, atque etiam alia sacramenta, quia quæ sancta sunt, coinquinari non possunt.

Alia autem pœna imponitur clericis fornicãtibus, vt illis per septem annos imponatur pœnitentia salutaris, vt in c. hoc ipsum. 30. p. 2. Vel verius puniri debent pœna suspensionis & excommunicationis, c. clericorum, extra. de cohab. cler. vbi dicitur, quod si presbyteri, vel alij in sacris constituti, concubinas habere probẽtur, per suspensionem & interdicti sententiam debent cogi, vt illas dimittant, sic quod sinistra suspicio de illis haberi non possit, & si illas

illas, vel alias habere præsumpserint, perpetua sententia excommunicationis feriantur, & si moniti, eas à se nõ eiecerint, ab officijs ecclesiasticis sunt suspendendi, & si suspensi eas detinere præsumpserint, à beneficijs perpetuò sunt mouẽdi. gl. sicut ad extirpandam. & in c. fin. de cohab. cler. & mulier. Hæc prædicta decisio, quæ loquitur in presbytero, habet locum in Episcopo, qui nullam secum debet habere mulierem, aut cum ea habitare. Si autem contrarium probetur, ab Episcopatu proijciatur, quoniam ostendit se indignum sacerdotio. d. §. presbyter. & in l. Episcopo. C. de Episc. & cler.

Alia pœna imponitur secundum canones Apostolorum & auctoritatem Sancti Syluestri, quæ inducit depositionem: ista hodie non est in vsu, de qua habetur, in c. presbyter. 83. dist. tot etiã & tã variæ imponuntur pœnæ sacerdotibus, vt aliquando puniantur grauiter, aliquando grauius, aliquando iustè, aliquando per iudices ecclesiasticos tenetur media via: Alij autem dicũt, vt Goffr. in sum. in t. de coha. cler. quẽ refert Pano. in d. c. at si cler. q̄ si fornicatio

ſit notoria &ſcandaloſa, debet ſacerdos deponi. c. quam ſit, de exceſſ. prælat. Alij autẽ diſtinguunt, quod aut fornicatio eſt qualificata, vt quia clericus monialem carnaliter cognouit, vel eſt iniuſta cum adulterio, ſi vxorem alterius cognouit, vel cum incœſtu, ſi conſanguineam, vel affinem, vel filiã ſpiritualem, quam audiuit in confeſſione, vel quam baptizauit, vel quam leuauit de ſacro fonte, vel ſi presbyter in vxorẽ virginem duxerit, iſtis caſibus fieri debet depoſitio, vt in iuribus ſupra allegatis. Alij autem dicunt, quod ſi clericus fuerit fornicatus cum ſoluta, cum qua de prædictis fornicationibus qualificatis nihil poſſit imputari, tunc ſi ſit in ſacris conſtitutus, fiet depoſitio ſecundum aliquos, ſecus, ſi non ſit conſtitutus in ſacris. Sed verius eſt vt dicamus, quod licet de rigore ſit deponen-
10 dus, † tamen de æquitate pro iſta ſimplici fornicatione non debet deponi, & hanc humaniorem ſententiam amplectimur. per gl. in c. Maximianus. 81. diſt. & gloſſ. in c. lator. 2. q. 7. Corſ. in ſingu. incip. fornicatio. qui allegat tex. & gl. in c. presbyter. 82. diſt. & iſta eſt communis opinio, quam refert

fert Decius in d.c.at si clerici.& Ioan.de Anania,in c.significauit.de adult. & Ioan.de Salua,in tract.beneficiorum.in 3.par. in q. 3.vbi concludunt, quod pro simplici fornicatione clericus punitur arbitrio iudicis,vt plenius statim infra dicam.

Alij autem dicunt,quòd presbyteri concubinarij primitus debent admoneri canonicè, vt suas concubinas eijciant, quod si cessare noluerint, pœna interdicti & suspensionis mulctentur, & demum si contumaces sint, pœna depositionis puniantur. Alij autem dicunt.vt Panor.in d.c.at si clerici.quod punitio istorũ fornicãtium remanet in arbitrio iudicis ecclesiastici, qui consideratis qualitatibus delicti & personarum,si fornicatio sit notoria, vel occulta,vel scandalosa, & etiam attenta consuetudine,imponet pœnam aut suspensionis, aut depositionis beneficij,vel patietur aliã pœnam, quam arbitrabitur imponẽdam, dum tamen non grauem,sed mitiorem arbitretur:†quoniam melius est,quòd iudex 11
reprǽhendatur de misericordia, quam de rigore,c.alligãt,26.quæst.fin.ex quo hodie pauci sunt sine vitio carnali, vt dicit tex.in

in c.ſanctitas tua. l. diſtinct. Alij autem vt Cardin. in clem. fin. de hæretic. & Speculator in tit. de inquiſitione. §. 3. verſi quod ſi crimen, & Angel. de Vbaldis. in §. qui Deo. in authen. quomodo oporteat Epiſcopos, dicunt notorium fornicatorem à ſacerdotio eſſe ſuſpenſum.

Et ſi obijciatur, quod in ſacerdote non poſſit dici ſimplex fornicatio, ſed adulteriũ, vt tenet Paul. de Alezarijs in præalleg. clem. 1. qui pro hoc adducit gl. quam ibi ſequitur Bart in l. 2. C. de Epiſcopis & clericis, quòd in presbytero fornicante dicitur incœſtus, & eius liberi dicuntur ex incœſtu nati. & illam gloſſ. approbant Bart. Bald. & Angel. & ſic presbyter pro quacunq; fornicatione debet deponi.
12 † Ego autẽ arbitror, contrarium eſſe verius, quod imo in ſacerdote cognoſcente mulierem ſolutam & corruptam, dicitur ſimplex fornicatio, dum tamen non ſit qualificata. & iſtam ſequitur Federicus de Senis. conſi. 166. incip. mulier accuſata, quem refert & ſequitur Felyn. in d. cap. at ſi clerici, pro qua eſt textus, in cap. quia circa, in verbo, ſimplici fornicatione, extra, de bigam. idem eſt textus,

textus, in cap. presbyter, versicu. quod fornicatus fuerit vel adulterium commiserit, 28. distinct. & sic non potest negari, quin ille textus loquatur de simplici fornicatione, quia verba legis vel canonis absolutè prolata, intelliguntur in casu simplici & proprio. Vnde gloss. in d. l. 2. per iura supra allegata remanet, quo ad hoc reprobata. Ista decisio limitatur, nisi presbyter fornicans esset Episcopus vel religiosus, quo casu semper diceretur committere adulterium, prout concludunt Legistæ, in d. l. 2. & Felyn. in d. c. at si clerici, Anthonius de Butr. in c. significasti de adult.

Verius est ergo vt dicamus, præsbyterū pro simplici fornicatione non esse deponendum. tres sunt glossæ singulares & approbatæ. Prima est in cap. Maximianus in verbo, remoueantur, 80. dist. quæ arguit ad vtramq; partem, & tandem concludit, nō debere fieri depositionem, cum pauci sint, qui non laborent tali vitio, d. cap. sanctitas. Secunda est glossa, in cap. si presbyter. 82. distinctio. quæ dicit neminem esse deponēdum propter simplicem fornicatio-

nem, nisi in ea sacerdos perduraret. Ad canones antiquos, qui imponebant depositionē, responderi potest. Quod hodie corpora nostra sunt fragiliora, quam essent olim, pro quo facit tex. in c. fraternitatis. 34. dist. vbi dicitur, quod ætas & defectus nostri temporis, quibus non solum merita, sed etiam corpora defecerunt, censuram antiquorum canonum manere non patiūtur. Et etiam alia ratione. Quia natura nostra faciliter labitur ad delicta. §. si verò is in auth. de monach. maximè ad ea, sine quibus pauci inueniri possunt, sicut est fornicatio, quæ ex naturali concupiscentia venit. §. vnum. in auth. de restitut. & ea quæ parit in vndecimo mense, nostra enim infirmitas in ruinam turpitudinis, id est, coitus, prona est c. sicut. 32. quæst. 2 ideo difficile est continere. Quare simplex fornicatio mitius debet puniri, quam alia crimina qualificata, cap. qui admisit, 15. q. 8. ex quo vita continentiæ est arctissima. Tertia & vltima est, gl. in c. lator. in verbo, in criminali, 2. quæst. 7. quæ dicit, quòd pro simplici fornicatione hodie non debet induci clerici depositio, nisi hoc factum fuerit de rigore,

gore. † Patet ergo quod in puniendo cleri- 13
fornicarium non canones rigorosos, sed misericordes debeant iudices sequi. Et ista est communis secundum Canonistas, in d. c. at si clerici. pro qua consuluit Alex. cons. 72. incip. inspecta, in 1. vol. qui refert Ioan. Andr. hoc tenere in d. c. vt clericorum. & ita communiter tenent DD. excepto Paulo de Aleazarijs in d. clem. 1. de offic. ord. & idem Dominicus & Archid. in c. notum. 2. quæst. 1 vbi dicunt, sacerdotem pro simplici fornicatione esse deponendum. Sed præcedens opinio est magis communis, quam sequitur in sing. incip. propter simplicem fornicationem ipse Corsetus & Felyn. in d. c. at si clerici, vbi dicit, quod clerici depositio non debet fieri nisi pro graui crimine, per gl. in c. 1 de capel. monac. in 6. & Ioan. de Imol. in d. c. vt clericorum, & eam probat per argumentum à maiori: nam fornicatio est minus peccatum, quàm mendacium dolosum, sed † propter mendacium 14
clericus non deponitur, ergo nec pro simplici fornicatione: sed aliàs debet puniri secundum quod videbitur Episcopo, licet Alex. in consi. supra allegato, dicat, talem

coitum non esse puniendum per iura & rationes superius adductas, quamuis Aret. in c. cum non ab homine, tenuerit esse deponendum: sed præcedens opinio communiter tenetur in consulendo & iudicando.

15 Hæc decisio † non procedit in Episcopo & in cæteris prælatis in quibus fornicatio dicitur graue crimen, ideo est dignum depositione, vt tenet Panor. in c. fin. de purg. cano. quia in Episcopo fornicatio propriè non dicitur simplex. imò semper committit adulterium vel incœstum spiritualem: cum habeat ecclesiam suam in sponsam, maximè quando fornicatur cum muliere, quæ esset de sua diœcesi, quo casu dicitur spiritualis filia: vnde grauior pœna Episcopo veniret infligenda. Et subijcit ibi Panor.
16 quod ecclesia Romana † nunquam legitur dispensasse circa cognationem spiritualem, & tamen in matrimonio contrahendo, circa cognationem carnalem vel affinitatem quotidiè dispensatur. Sed Corsetus, in verbo, fornicatio, tenet etiam Episcopum pro simplici fornicatione nō qualificata non esse deponēdum, dictum eius procedit de æquitate, cum rationes supra

adductæ

adductæ in ſacerdote, militent in Epiſcopo, quod ſecus eſt de ſtricto iuris rigore.

PVBLICI AVTEM INtelligendi ſunt, non ſolum ij quorum concubinatus per ſententiam.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non ſolùm probat, verùm etiam inducit notorium.*

2 *Sentẽtiæ appellatione intelligitur diffinitiua.*

3 *Decretum iudicis appellatur ſententia interlocutoria.*

4 *Legatum relictũ eccleſiæ intelligitur de principaliori.*

5 *Cauſa ſimpliciter commiſſa Officiali, ſi plures Officiales ſint, intelligitur de principaliori.*

6 *Concubinatus crimen ad hoc, vt per ſententiã efficiatur notoriũ, duo requiruntur.*

7 *Publicè excõmunicatus quando quis dicatur.*

8 *Publicè fieri dicitur quod fit in eccleſia.*

9 *Depræhenſio in delicto, licet ſufficiat ad infamiam, tamen ſola depræhenſio non reddit publicum delictum, vel notorium, niſi aliter conuincatur.*

PAPA hîc declarat verba rubricæ dicens, quod notorius ſeu publicus con-

cubinarius dicitur, qui per sententiam ita
1 declaratus fuit, † & sic non solum senten-
tia probat, verum etam inducit notoriũ. l.
emptorem, in prin. & ibi gloss. ff. de actio.
emptio. & vendit. & in c. vestra, de cohab.
cler. & mulier. & ista verba literaliter ad-
scribuntur in decreto consi. Basiliensis, in
1. sessione, in princ. Sed quæritur, de qua
2 sententia hîc intelligatur, † Respondetur,
de diffinitiua, quæ venit sub appellatione
sententiæ. l. quod iussit. ff. de re iudic. & in
l. 1. §. biduum. & ibi gloss. ff. quando appel-
lan. sit. & Bald. in addit. ad Specul. in tit. de
sententia, in versi. nomine sententię. vnde
si statutum dicat, quod de sententijs solua-
tur gabella, vel quod à sententia non ap-
3 pelletur, intelligitur de diffinitiua, † & non
de interlocutoria, vt est decretum Iudicis,
quod appellatur sententia interlocutoria,
l. fin. C. de exhibend. reis. ratio est, quia ter-
minus qui potest referri ad duo, si absolutè
à lege vel cõstitutione proferatur, debet in
telligi in digniori & potentiori significato.
vt in d. §. biduum. & in l. 1. §. qui in perpe-
tuum. ff. si ager. vectig. vel emphyteu. peta-
tur. & in cap. penul. de senten. excommun.
†vn-

†vnde si legatum simpliciter fuerit relictũ 4
ecclesiæ, intelligitur factum principaliori ecclesiæ, & digniori illius ciuitatis, vt ex pluribus tradit Socyn. in l. ciuibus. ff. de rebus dubijs, vel †etiam si causa fuerit simpli- 5
citer commissa Officiali vel Iudici, intelligitur de principaliori, licet plures sint Officiales secundum Angel. in §. ex maleficijs. instit. de act. per tex. in clem. & si principalis. & ibi gloss. de rescrip. †Et sic ad hoc 6
vt crimen concubinatus, per sententiam efficiatur notorium, requiritur, quòd sit diffinitiua & quod sententia faciat casum publicum & notorium, est tex. in c. cum olim, de verb. signifi. & in c. cum inter. de re iud. †Sic etiam ille dicitur publicè excom- 7
municatus, qui in acongijs, vel per sententiam sui Iudicis sedentis pro tribunali, ita fuit declaratus: vel illud dicitur publicè fieri, quod fit in ecclesia multis astantibus. vt tradit Innocen. in cap. statuimus in verbo, publicè relaxare, extra, de maledicis. & in c. fin. in fi. in verbo, publicè proponatur, extra. de dolo & contu. nec sufficeret ad hoc vt clericus dicatur publicus cõcubinarius, quòd sit in concubinatu depræhensus,

8 †sola depræhensio in delicto, non reddit delictum publicum vel notorium, nisi aliter conuincatur. vt notat gloss. & ibi tex. in cap. ex literarum, in verbo, depræhensam extra, de eo qui ducit in matrimoniũ, quã poll. per adult. quæ dicit, quod licet depræhensio in delicto sufficiat ad infamiam. l. palam. §. fi. ff. de rit. nup. tamẽ non sufficit ad hoc vt dicatur conuictus & publicus.

AVT CONFESSIONEM in iure factam.

SVMMARIVM.

1 *Confessio facta per clericum coram suo iudice tanquam coram persona priuata, non habet plenæ priuationis indicium: tamen sufficiens est ad torturam.*

2 *Ad hoc vt clericus per suam confessionem dicatur publicus concubinarius, duo requiruntur, primò quod fuerit facta corã iudice, secundò, quod sit facta in forma iudicij.*

3 *Dispositio odiosa faciens mentionem de probatione non compræhendit confessionem.*

4 *Confessio & sententia quoad effectum æquiparantur.*

5 *Clericus confiteri dicitur licet ore neget, dũ-* tamen

tamen euidentia facti illum conuincat.

6 *Confeßione sola in crimine hæresis potest quis damnari.*

7 *Confeßio facta in foro pœnitentiali non probat.*

8 *Confeßio facta extra ius an inducat notoriũ, distinguitur.*

9 *Confeßio extraiudicialis operatur quoad effectum torturæ in laico, secus in clerico, qui non debet torqueri ex confeßione extraiudiciali.*

10 *Clericus non debet torqueri, nisi duo concurrant.*

11 *Clericus in tortura non debet interrogari, nisi de criminibus, pro quibus erant indicia, & pro quibus erat infamatus, & non pro aliis.*

12 *Clericus non debet torqueri per laicos, aliter torquẽtes & iubentes sunt excõmunicati.*

13 *Confeßio extraiudicialis facta coram multitudine personarum, transit in crimen notorium.*

14 *Confeßio facta coram Syndico ciuitatis plenè probat.*

15 *Confeßio extraiudicialis facta per clericum quæ transit in specificum nomen delicti*

præiudicat confitenti.
16 *Confeßio extraiudicialis in delictis pertinẽtibus ad formam ecclesiæ, præiudicat.*
17 *Clericus confeßione extra iudiciali facta coram iudice laico torqueri non debet.* (*sit.*
18 *Cleric⁹ vacillãs in testimonio an torqueri pos-*
19 *Perseuerare quãdo quis dicatur in tormentis per confeßionem.*
20 *Confeßio facta in tormentis nullis præcedentibus indiciis, est nulla, dato quòd confitens in ea perseuerauerit. & nu. 21.*

HAEC verba exponi debent, id est, lite cõtestata, & in loco, vbi redditur ius, ita exponit gl. in l. vnica. C. de confess. quia si clericus confiteatur se tenere concubinam, illa confessio inducit notorium, & probat clericum esse publicum cõcubinarium. d. c. fin. de cohab. cler. dummodo in confessione perseueret, aliàs secus vt habetur in l. 1. §. quæstioni. ff. de q̃st. & ita tenet Spec. in t. de notorijs criminib. §. iam notorio. Limitetis istud procedere, quando clericus confitetur coram Officiali in forma Iudicij, secus si fieret extra formam Iudicij, hoc est, iudice non sedente pro tribunali, quo casu non diceretur facta

facta in iudicio, nec ex ea induceretur notorium, vt est gloss. in c. Deus omnipotens. 2. q. 1. † Patet ergo, quod licet cõfessio facta 1
coram iudice, non in forma iudicij, sed coram eo, tanquam coram priuata persona, puta quia non sedebat pro tribunali, non valeat neq; habeat vim plenę probationis, vt notat gl. in l. iubemus. C. de liber. causa. & notatur in d. l. cum scimus. C. de agricol. & cens. tamen sufficiens habet iudicium pro tortura, & est communis opinio secũdum Roma. consi. 8. incip. viso facto. † Ad 2
hoc ergo, vt clericus dicatur publicus concubinarius per suam confessionem, duo copulatiuè requiruntur, scilicet quod cõfessio fuerit facta corã iudice, & in forma iudicij.

Sed videtur, quod talis confessio facta in iure non debeat nocere clerico confitenti, per text. in l. 1. §. diuus. & in §. quis vltro. ff. de quæst. per quem tex. decidunt Legistæ, quòd confessio facta coactè non noceat, etiam præcedentibus legitimis indicijs. Secundò facere videtur tex. in l. exemplo, C. de prob. vbi dicitur, quod fiscali propria scriptura nõ inducat plenam probationem, ergo nec propria cõfessio, maximè

3 in casu odioso, vt hîc, † vnde si dispositio odiosa & pœnalis faceret mentionẽ de probatione, non comprehenderet confessionem, secundum Panor. & Ioan. de Imol. in rub. de probat. Tertiò quod ista confessio non inducat crimen contra clericum, fa-
4 cit tex. in d. l. 1. † Diuus. de quæstio. vbi dicitur, quòd non oportet confessiones reorũ pro facinoribus exploratis habere, si nulla probatio religionem cognoscẽtis instruat. Quartò facit, si tales confessiones factæ in iure valerent, statim esset inuenta via, per quam vincula indissolubilia dissoluerentur: quia vir & vxor confiterentur nunquã contraxisse matrimonium. & Abbas & monachus confiterentur professionem nunquam fuisse factam. Sed impossibile est talia dissolui, ergo videtur, quod licet clericus in iure confessus fuerit, se tenere concubinam, talis tamen confessio non inducat notorium, nec probet publicum concubinatum: ideo cum non teneatur stare huic confessioni, non debet puniri huius constitutionis pœna.

Præcedens opinio verior est, per iura superius allegata, sicut dictũ fuit de sentẽtia.

† Ratio

†Ratio est: quia confessio & sententia quo 4
ad effectum æquiparantur, vt in isto textu,
sed sententia & iudicium redditur in inui-
tum.l. inter stipulantem. §. si Stichum. ff.
de verb.oblig. ergo idem dicendum est de
confessione, vt clericus cogatur illi stare.
Reportetis ergo, quod omne crimen est,
vel efficitur notorium, quando quis in iu-
re per sententiam condemnatur, siue reus
conuincatur, siue confiteatur, & confiteri
intelligitur, vel ore, vel euidentia facti. †Et 5
ideo, si delatus ore neget, dummodo eui-
dentia facti appareat, non minus crimen
dicetur notorium, vt patet in fornicatio-
ne, de qua habetur in c. de manifesta. 2. q. 1.
vbi dicitur de eo, qui publicè nouercam
suam tenebat, nec poterat aliqua tergiuer-
satione celari, Idem dicendum est in cleri-
co tenente concubinam publicè, & ex ea
habente liberos, licet ore neget, tamen ip-
sa facti euidentia illũ conuincit, vt concu-
binatus dicatur notorius, si tamen aliter
non cõstaret de delicto, clericus ex sola cõ-
fessione damnari nõ debet. Bar. in l. 1. §. itẽ
illud. ff. ad senatusc. Sylleia. Bal. in auth. sed
nouo iure, C. de seruis fugiti. Ias. in l. error.

C. de iuris & facti ignorantia. Felyn. in c. auditis. de præscriptionibus. Angel. in d. l. vnica. de confessis. Paul. de Castr. in l. quoties. §. si quis nomen. ff. de hæredib. institu. Hypo. de Marsi. in prin. suæ practicæ crimi-
6 nalis. † Quod est secus in crimine hæresis, in quo potest quis ex sola confessione damnari. Bald. in l. si quis non dicam rapere. C. de Episcopis & clericis. Fely. in d. c. auditis. & Nicolaus Arleatensis in tract. hæresis, in 2. notab. vbi limitat procedere prædictam decisionem, quando talis confessio esset
7 facta in iudicio, hoc est coram iudice, † & non in foro pœnitentiæ, quo casu non probaret in c. sacerdos. & ibi Panor. de offi. ordin. & Bald. in l. Archigerontes. de Episco. audient. Sed quid de confessione facta extra ius an faciat notorium, ita quòd confitens teneatur stare huic confessioni?
8 † Distinguite. Aut confessio fuit facta in causa respiciente delictum, & sic in criminali: Aut in causa ciuili. Primò casu concludite, quod talis confessio non operetur aliquod præiudicium confitenti glo. est in c. de hoc verbo, in iure confessi. de simo. quã sequitur Bald. & DD. in l. admonendi, de iu-

iureiur. eò, quia non auditur perire volens. l. non tantum. §. quid ergo. ff. de appell. Ex quibus patet, confessionem extraiudicialem in criminalibus non debere nocere clerico confitenti se habere concubinam.

Ista decisio secundum Canonistas limitatur non procedere in certis casibus. Primò quo ad effectum torturæ: nam 9
per confessionem factam extra ius, potest quis torqueri, Panorm. in c. si quis de gradu. de purgat. cano. gloss. approbata secundum Bar. in l. capite quinto, in verbo, accusatori, quæ dicit confessionem extraiudicialem esse sufficientem ad torturam. Et ita concludunt domini de Rota in decisi. 180. incip. licet confessio. sub. tit. de confes. in nouis, quod dictum sequitur Bald. in d. l. vnic. C. de confess. Sed hæc limitatio nõ procedit in clerico, secundum Fely. in c. de hoc, de simo. vbi dicit, quod licet aliàs confessio extraiudicialis sit sufficiens ad torturam, per gloss. in d. l. capite quinto, ff. de adult. amen. hoc non habet locum in clerico: ideo quamplurimum errant iudices ecclesiastici, qui pro confessione extraiudiciali torquent clericũ, quod sequitur Dec.

in d.c.at ſi clerici.col. 9. verſi. quartò limi-
10 tatur. †Et notate ſingulariter, quod cleri-
cus nō debet torqueri niſi duo concurrāt.
Primò, quod ſit ſuſpectus, & quod indicia
ex quibus redditur ſuſpectus ſint plenè pro
bata. Secundò, quòd ſit tale crimen, pro-
pter quod poſſit deueniri ad torturam, vt
notant Canoniſtæ, maximè Abbas, in re-
gula, cum in contemplatione. de regu.iur.
Et dicit Abbas antiquus, & Cardi. in c.1. de
depoſito, quod clericus non debet torque-
ri, licet ſint mille indicia contra eum, niſi
ſit infamatus de illo crimine, & quando
fuit tortus pro crimine, pro quo erant in-
dicia, & erat infamatus, non debet torque-
11 ri, †nec interrogari pro alijs criminibus oc
cultis, pro quibus non erat infamatus, nec
12 erant indicia, † & ſic nō debet interrogari,
niſi pro illis, pro quibus torquetur: quia in
delictis & criminibus occultis nemo cogi-
tur ſe ipſum prodire. Quod eſt ſummè no-
tandum contra iudices eccleſiaſticos, qui
clericos dum ſunt in tortura, interrogant
& examinant de alijs delictis, quam pro il-
lis, pro quibus torquentur, quod facere nō
debent, imo eſſet iuſta cauſa grauaminis.
Caueant

Caueant † præterea, ne suos clericos per 13
laicos faciant torqueri, aliter facientes hoc & iubentes sunt excommunicati. Antho. de Butrio, in c. vt famę. de sent. excomm. & refert quòd ita tenuit Archid. ipse Fely. in c. vniuersitati. de senten. excom. in c. presbyteri. in 5. quæst. 7. & Decius. in c. dilectus, de appellat.

Secundò limitatur, vt non procedat,
† quando talis confessio esset facta coram 14
multitudine personarũ, quia illo casu transiret in crimen notorium. Canonistæ post Ant. de But. in d. c. vestra, & in d. c. at si cler. & sic per talem confessionem extraiudicialem plenè probatur crimen. Tertiò limita 15
tur non procedere quando confessio esset facta coram syndico ciuitatis: quia ex quo repræsentat populum, induceret probationem, & confitens possit puniri, fuit singulare dictum Salyceti, in l. quoniam, ff. de his, qui notantur infam. Quartò limitatur, nisi aliqua persona publica, vt notarius nomine fisci, reciperet confessionem, quo casu præiudicaret confitenti. vt tradit Fely. in
d. c. at si clerici. † Quintò limitatur, vt non 16
habeat locum, quando talis confessio

extraiudicialis transiret in specificum nomen delicti, exemplum, si clericus glorietur se commisisse adulterium, vel homicidium, tunc ex tali confessione venit puniendus pœna suspensionis, vt est casus in c. quam sit graue crimen, extra, de concess. prælatorum. Vltimò limitatur, vt non habeat locum in delictis pertinentibus ad forum ecclesiæ fauore animæ, vt in crimine
17 vsurarum: † & ideò si quis extra iudicium confiteatur à Titio extorsisse vsuras, talis confessio præiudicat ad hoc, vt confitens teneatur illas restituere. videte Barto. in l. ictus fustiũ. ff. de infamibus. ponit aliquos casus, in quibus confessio extraiudicialis sufficienter causata cum legitimis circum-
18 stantijs inducit notorium. † Sed an clericus ex confessione iudiciali possit torqueri? Dicite, quod aut confessio fuit facta coram iudice laico, & tunc non potest, secundum Canonistas in d. cap. at si clerici, si verò fuerit facta coram iudice ecclesiastico, licet non suo, isto casu posset torqueri, secundum Cardinalem in d. c. per inquisitionem, extra, de electio. & ibi
19 tradit, † an clericus vacillans in testimonio possit

possit torqueri, videte etiam Bald. in sua
Margarita Innocentij, in verbo, clericus.
Alij autem aliter distingunt. Quod aut
quis coactè confitetur, aut spontè. Si coa-
ctè putà, quia confessio fit in tormentis, &
tunc non nocet etiam præcedentibns legi-
timis indicijs, d. §. diuus. & in d. §. si quis vl-
tro. quod est verum, nisi confitens post tor
menta in ea perseuerauerit, quo casu vale-
ret. gl. in l. 2. C. de custod. reorum. † & dici- 20
tur perseuerare, quando confessionem suã
non reuocat, nec ab ea appellat. Ideo facta
confessione in tormentis, reus debet duci
coram iudice, vt de nouo spontè confitea-
tur, tunc illa confessio esset perfecta, vt vi-
detur casus in d. l. 2. Malè ergo & iniustè fa-
ciunt domini assessores, qui incontinenti
facta confessione in tormentis, reum du-
cũt ad iudicẽ, vt de nouo confiteatur, cer-
tè talis confessio ita subitò facta non valet:
quia præsumitur esse facta in tormentis, &
metu illorum: quia quæ incontinenti fiũt,
videntur inesse. l. lecta. ff. si cert. pet. & istud
est dictum singulare Iacobi Butriga. quod
multum commendat, Angel. in d. l. 2. Et
notate istam practicam, quod inter confes-

ſionem, quæ fit coram Iudice, debet eſſe ſpatiũ ad minus vnius diei, & vnius noctis.

21 Addite prædictis, † quòd confeſſio facta in tormentis nullis præcedẽtibus indicijs, eſt nulla, dato, quòd confitens in ea perſeuerauerit. ſecundum Bart. in l. maritus. ff. de quæſtion. ſi verò confeſſio fuerit facta ſpontè in criminalibus, tunc ſi contineat verum, valet, alias ſecus, quia poteſt quandocunq; reuocari, vt notatur in l. 1. tit. ſupra allegato. Si verò dubitetur, an contineat verum vel falſum, tunc in dubio præſumitur, quod contineat verum: quia non eſt præſumendum quod contra ſe mentiatur, arg. l. generaliter. C. de non num. pec. tamen propter confeſſionẽ ab initio ſponte factam, eſſet iuſta cauſa mitigandi pœnã clerico concubinario: quia mitius agitur cum confeſſo quam cum conuicto. l. palam. §. penult. ff. de ritu nupt. Quæ deciſio ſecundum dominum Franciſcum Marcum, in quæſt. 121. procedit maximè, quando confeſſio fieret corã Iudice eccleſiaſtico, ex quo eccleſia, nulli ſpontè redeunti, claudit gremium, vt patet in hæreticis non relapſis. c. ad abolendam, extra, de hæret.

Reſtat

Restat ergo ex prædictis, quod si clericus confiteatur in iure, se tenere concubinam, illa confessio inducit plenam probationem, & pēr eam crimen efficitur notorium..

SED PER REI EVIDENTIAM.

SVMMARIVM.

1 *Probatio quæ fit per rei euidentiam, præfertur omnibus alijs probationibus.*

2 *Probatio quæ fit per visum est perfectior cæteris: quia in illa nulla præsumitur subornatio testium.*

2 *Statutum quod dicit, quòd nulla admittatur probatio, certè illa probatio, quæ fit per rei euidentiam, non videtur exclusa.*

ID est per inquisitionem oculorum: talis enim rei euidentia dicitur, cum ipsum factum est notorium. c. quæsitū. extra, de cohab. cler. † Probatio enim quæ 1
fit per rei euidentiam, præfertur omnibus alijs probationibus. Romanus consi. 104. incip. pater reuerende, in fin. col. vbi dicit, † quòd probatio quæ fit per visum, est per- 2
fectior cæteris. §. fin. in versi. oculorum inspectione, Instit. de gradibus. pro quo facit singulare dictum. Bald. in rubrica. C. de

probat. vbi dicit; quod probatio per rei euidentiam est optima, & superlatiua probationum: quia illi sunt verissimi sermones, qui concordant rebus sensatis, teste Aristot. & Auerroe. subijciens, quòd nulla legis virtus potest excludere probationem quæ fit per rei euidentiam, & allegat Azonem hoc tenentem in summa. C. ad l. Aquiliam. & idem Bald. in l. contra negantem eod. tit. vbi dicit, quod illa dicitur esse optima & euidentissima probatio, quæ fit per euidētiam & inspectionem loci, quod dictum extollit Barbat. in c. euidentiā. de accusat. & Imo. in l. si expressim, de appell. Oldrad. consi. 106 & Petr. de Anchara. in consi. 112. & istam opinionem secutus fuit Hypolitus de Marsi in d. rub de probat. vbi allegat plura consilia, Alex. & idem Bald. in l. si quis. C. de testibus. vbi dicit, quod cū probatio per rei euidentiam sit melior cæteris, ita quod in ea non presumatur subornatio testium, admittitur etiam post didicita testificata & idem tenet Alex. consi. 35. incip. viso processu. in 5. vol. vbi dicit, quod huic probationi, quæ fit per rei euidētiam, nunquam intelligitur fuisse derogatum.

†Vn-

†Vnde si statutum diceret, quod nulla pro- 3
batio admittatur, nunquam illa intelligitur exclusa, vt etiam tradit Iason, in l. 1. ff. de oper. nou. nun.

QVAE NVLLA POSSIT tergiuersatione celari.

SVMMARIVM.

1 *Tergiuersatio quid dicatur in iure, & vide plura de expositione huius termini.*

ID est, dissimulatione seu occultatione, vel palliatione, vt notat in c. ad Apostolicæ, versi. nulla possit tergiuersatione celari, de re iudic. in 6. vel exponatis, tergiuersatione, id est, dolo, vel fraude, seu calumnia, †vel verius, tergiuersatione, id est, 1
nulla ratione poterit clericus tenens publicam concubinam dissimulare, & fugere veritatem: quoniam vertere terga, propriè est, veritatem subterfugere, ab allusione vocabuli: vel veriùs exponatis, tergiuersatione, id est, excusatione probali, d. c. Apostolicæ. & in c. tua. de cohabitat. clericor. Ille ergo dicitur publicus concubinarius, quãdo publicè tenet concubinã, sicut maritus vxorem, & cõmuni opinione pro tali reputabatur: quia presbyter scientibus & viden-

bus vicinis, frequentabat domum ipsius concubinæ, & cum ea versabatur, ei præstãdo alimenta, & spurios ex eo procreatos nutriendo & è conuerso. Intantum, quod clericus non auderet negare contrarium, aliter negatio esset nulla, nec eum releuaret à concubinatu. Si verò concubinatus non esset admodum notorius, quia poterat probabiliter tergiuersari, exemplum, si clericus teneat concubinam cum matre, & asserat illam esse ancillam matris, nec de ea erat suspectus, vel infamatus. Isto casu non dicetur publicus concubinarius, nec crimen dicetur esse notoriũ, propter prædictam tergiuersationem, nec etiam illa dicetur publica concubina, sed potius dicetur mulier subintroducta, seu subinducta: ideo debet expectari monitio & eius contemptus, secundum Abbatem, in d. c. vestra, cuius opinionem sequitur & refert Syluester in sua summa, in verbo, clericus, & in verbo, concubinarius.

NOTORIVM EST.

SVMMARIVM.

1 *Notorium septem vel octo modis diffinitur.*

2 *Qualitas loci vel temporis ostendit quando ali-*

aliquid possit dici notorium.

3 *Notorium aliud iuris aliud facti aliud præsumptionis.*

4 *Iudex an incontinenti possit reum condemnare, & punire de crimine sibi notorio.*

5 *Notorij facti diffinitio.*

6 *Iudex temporalis citra excommunicationem potest capere clericũ notoriè fornicantem ad fines adducendi & remittendi ad iudicem Ecclesiasticum.*

7 *Notorietas operatur plures & singulares effectus.*

8 *Notorietas æquiparatur expressioni.*

9 *Notorium facti est triplex s. permanẽtis, trãseuntis, interpolatum, & præsumptionis.*

10 *Notoriũ licet releuet ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi.*

11 *Notorium potest probari per duos testes.*

12 *Turbam, populum, parochiam, decem homines faciunt.*

13 *Nox facit vt factum noctu, non dicatur notorium.*

14 *Actus potest dici continuus aptitudine, licet non actualiter.*

15 *Notorij concubinarij, licet sint in minoribus constituti, si se immisceãt diuinis in-*

currunt irregularitatem.

16 *Septem conclusiones eliciuntur contra notorios concubinarios.*

17 *Notorij concubinarij perseuerantes vsq; ad mortem, non sunt cum aliis fidelibus sepeliendi.*

18 *Homicida vel notorius concubinarius, licet sit depositus ipso iure, requiritur tamen sententia.*

19 *Notorietas operatur quòd in pluribus solemnitas & iuris ordo relaxatur.*

20 *Notoriè doctus non debet examinari.*

21 *Selemnitas quæ requiratur in alienatione rei Ecclesiæ & minoris.*

22 *Notoriè criminosus non appellat.*

23 *Differentia inter mulctam & pœnam.*

24 *Appellationi hodie in regno indistinctè defertur, nisi in causis recredentiarum beneficiorum.*

25 *Notorium in quo differt à fama.*

GLOSSA in l: omnis diffinitio. ff. de regul. iur. dicit autore Boetio, quòd declaratio dictionis vel termini ab ipsa diffinitione proficiscitur, quia substantiã cuiusq; rei significat. Et secundũ Budęũ, in annot. ff. diffinitio est earum rerum, quæ sunt

ſunt propriè eius rei, quam diffinire volumus, breuis & circumſcripta quædam explicatio. vnde Bald. in rub. C. de probatio. in 2. col. † dicit, quod notorium dicitur illud, quod ſine rubore negari non poteſt. vt notatur in d. c. veſtra. in verſi notorium ſic diffinitur. Secundò notorium aliter diffinitur, vt dicatur illud propriè, quod eſt ita euidens, vt non poſſit aliqua diſſimulatione celari, & cuius teſtis eſt populus, & iſta diffinitio ponitur in c. tua nos. extra, de cohab. cler. & in c. de manifeſta, 2. q. 1. Tertiò notorium aliter diffinitur, ſecundum Bal. in authent. quod locum. C. de collation. vt dicatur illud, quòd continuò videre poſſunt omnes, & per hoc poſſet differre à manifeſto. & ſecundum iſtam diffinitionem infertur, quod illud, quod fit de nocte, non poſſit dici notorium, ex quo notorium dicitur illud, quod omnes ſui natura ſciunt, vel eſt veriſimile, quod ſciant, vt tradit Bal. in l. cum fratrem. C. ad Sylleyanum. Et ſic notorium non poteſt eſſe aliquid, niſi id fiat in loco publico, coram multis aſtantibus, ita, quod maior pars id poſſit videre: illa ergo, quæ fiunt in domo,

Nn 5

1

quæ non possunt de facili probari, non pos
2 sunt dici notoria. † Et qualitas loci ostendit, quando aliquid possit dici notorium. idem dicendum est de qualitate temporis, ideò ea quę de nocte fiunt, non possunt dici notoria, nisi sint talia quæ possunt percipi sensu corporeo à maiore parte populi, vt sonus campanæ, secundum Anthoniũ de Butrio. in d. c. vestra. 25. coll. Vel aliter secundum Bald. in l. ea quidem. C. de accusatio. notorium diffiniri potest, quasi coram turba & populo factum. Vel aliter notorium potest dici omne illud, quod in iudicio probatum est, & ideo si appareat Iudici, vt Iudici, quod aliquid fuit factum vel dictum in figura iudicij, dicetur notoriũ, licet populus vel maior pars hoc nesciat; quia notorium causatur ex confessione iudiciali, vt hîc, & etiam notatur in l. ictus fustium. ff. de his qui notant. infam. & clarè per Bald. in l. properandum. circa principium. C. de Iudic. Vel aliter secundum Canonistas notorium diffinitur, vt dicatur communis & indubia certitudo rei, de qua quæritur indubiam fidem faciens. & istam diffinitionem ponit Paul. Criland. in tract.
de

de quæstio. Vel aliter notorium propriè & strictè loquendo consistit in notorio facti tantum. alia autem notoria, scilicet, per probationem, confessionem, vel sententiam sunt impropriè notoria. Anthon. de Butr. in d. c. vestra. col. 28. versi. venio ad secundũ, quod est notandũ propter statuta.

Viso, quid dicatur notorium in genere de eius speciebus videndum est. † Notoriũ 3 aliud dicitur iuris, aliud facti, aliud præsumptionis. Notorium iuris dicitur, quando quis condemnatur, vel quando quis in iudicio aliquid confitetur, vel quando in iure aliquid plenè probatur, vel quando super aliquo facto iusta defensio probatur. Ratio primi est, quia confessus in iure pro condemnato habetur, nec alio opus est, quam vt condemnetur, d. l. vn. de confess. & in l. qui sententiam. de pœnis. Ratio secundi est: quia reus cõuictus per legitimas probationes, est condemnandus, d. l. qui sententiam. Ratio tertij est, quia res iudicata pro veritate accipitur. & istam diffinitionem ponit Bald. in sua practica. Vel aliter notorium iuris diffiniri potest, vt dicatur confessio voluntaria, clara

probatio, iusta & irretractabilis diffinitio, facta in vero iudicio. Dicitur autem spontanea confessio: quia si fuerit facta in iure, oritur notorium: d. c. vestra. & quia confessus in iure pro conuicto habetur. l. proinde ff. ad l. Aquil. Item ex clara & indubitata probatione oritur notorium, c. cum olim, de verb. sign. & habetur in l. ingenuum. ff. de statu hom. vbi habetur, quod ex diffinitione seu sententia, quæ amplius retractari non potest, oritur notorium, & appellatur notorium iuris, duplici de causa. Prima, quia oritur in iure, id est, ex his quę fiũt in iudicio. Secunda, quia arbitrio iudicis inducitur. Vel aliter notorium iuris potest diffiniri, vt dicatur omne delictum seu crimen, quod committitur in iudicio, id est, apud acta iudicij: quia talia acta possunt dici notoria, ex quo ibi multa solent adesse, vt in aduocato delinquente in iudicio, vel in teste, vel in iniuria, quam litigantes, vel eorum aduocati vicissim in iudicio sibi inferunt: vel etiam in eo qui refert arma coram iudice sedente pro tribunali: vel etiam in eo, qui iurat per caput Christi, vel aliter blasphemat. Talia enim notoriè &

& pu-

& publicè fieri dicuntur, quæ apud magistratum fiunt.

Et si quæratur. An Iudex de isto crimine sibi notorio possit incontinenti reum condemnare & punire. †Dicite, quòd debet cũ 4
primò interrogare, an tale crimen commiserit & si confiteatur, statim poterit eum punire, si vero neget, debet testes ibi præsentes coram delinquente sub iuramento examinare, & si posset probare, quod ita de liquerit, per confessionem suam, vel alio modo, certè statim illum puniet, vt supra dictum est, aliàs sine probatione non posset illum condemnare: licet audiuerit & viderit crimen, & sit sibi notorium: ratio est, quia crimina quæ committuntur iudice sedente pro tribunali, iudex dicitur nosse vt Iudex, ideo requiritur vlterior probatio criminis. videtis ergo quid dicatur notorium iuris, de quo plenè tractat Nicolaus de Milis. in §. notorium.

Notorium facti dicitur crimen, cuius testis est populus, & dissimulationi non est locus, & intelligite, quando crimen est notum maiori parti populi. †Vel aliter noto- 5
rium facti potest diffiniri vt dicatur, publi-

ca,famosa,& communis insinuatio,prouè niens ex euidentia, quæ nulla potest tergiuersatione celari, vt quia est adeò notum, & certum omnibus,quod non sit locus inficiationi, ex quo omnes sciunt,vel saltem maior pars,d. l. qui sententiam, & d. c. vestra,& c.euidentia,de accusatio. Exemplificatur in clerico,qui est depræhensus in crimine fragranti, per patrem vel maritum, cum filia vel vxore:quo casu, citra excommunicationem, si quis suadente diabolo, à patre posset occidi,&sine incursione pœnæ canonis,17.quæst.4. & ista est communis opinio secundum Bald. Angel. & Rapha. Cumensem,in l.quid ergo. in §. si hæres.ff.de legat.1. & est casus in c. si verò in 1. §.fin. de sententia excommunicationis.
6 †Quæ decisio habet locum in iudice temporali vel alio laico, qui sine metu excommunicationis possunt capere clericũ notoriè fornicantẽ, hoc est,in crimine fragrãti repertũ ad fines adducendi & remittendi ad iudicem ècclesiasticum. secundum Hypolitum de Marsil in d.l.vn.de raptu virginum.& Angel.in tracta.maleficiorum, in §. fama publica : quia talis repertio facta

 cta in crimine fragranti tollit defensionem rei. † Imò notorietas & repertio tam fortiter operantur, vt licet aliàs reus non possit renunciare suis defensionibus, tamen repertus in fragranti crimine, si esset condemnatus, non potest appellare: imò contra eum potest incipi ab executione, & etiam potest sine processu condemnari: quia nec accusatio, nec denunciatio, aut inquisitio, vel exceptio in notorijs necessaria est, nec in eis debet libellus recipi. Alciatus in sua practica, in titu. de inquisitione. & potest etiam notorium allegari post conclusionem in causa, Canonistæ, in c. peruenit. de emptione & venditione.
7

Item, si notoriè constet de errore, sententia est ipso iure nulla, etiamsi in sententia error non sit expressus: † quia 8
notorietas æquiparatur expressioni. Felyn. in cap. inter cæteros, de re iudicata. & in cap. cum ordinem, de rescriptis. Innocentius in cap. 1. de offic. vicari. Angel. in l. si pars, ff. de inofficio. testamen. Philippus Franc. in cap. dilecto, de appellat. Alexand. in l. de pupillo. §. qui opus.

ff de oper. nou. nun. Præterea vbi notoriũ eſt, quod abſenti nulla competit defenſio, tunc ille abſens non eſt citandus. Panor. in c. ex inſinuatione, in fi de appell. & in c. nõnulli, de reſcript. & in conſi. 68. in 2. vol. Aduertendum tamen eſt, quod licet prædicta ſint vera, tamen in delictis ſola deprehenſio non reddit crimen publicum, vel notorium, niſi aliter conuincatur. gloſſ. eſt notabilis, in c. ex literarum, extra, de eo qui ducit in matrimon, quam poll. per adult. adde tex. forma. in c. illud, extra, de præſumpt. vbi dicit Romanus pontifex, quod licet vir aliquis ſit in lecto dephrehenſus cũ muliere nuda, non tamen dicitur adulterium vel ſtuprum commiſiſſe.

9 Et iſtud notorium facti dicitur † triplex, ſcilicet, permanens, id eſt, continuum. Exemplum, ſi clericus in domo ſua, ſicut maritus vxorem, tenet concubinam, talis concubinatus dicitur notorius, quaſi res ſit nota omnibus volentibus videre. Tunc ſuper iſto notorio facti perſeuerantis, poſſet iudex facere proceſſum, & procedere ad ſententiam ſine litis conteſtatione, nec requiritur probatio, nec receptio teſtium: quia

quia notorium operatur effectum. Quòd si Iudex videt libellum & petitionem notoriè friuolam, potest illam reijcere. Operatur etiam, quod in criminali potest procedi per inquisitionem, ad imponēdam pœnam sine accusatore, & etiam sine libello. Anthon. de Butr. in d. c. vestra. col. pen. & istud est verum, nisi clericus negaret, talem concubinatum esse notorium, quo casu debet audiri: † quia licet notorium releuet 10
ab onere probandi, non tamen releuat ab onere proponendi. Et ideo si factum negetur esse notorium, debet semper probari, quod res sit notoria, ad quod sufficiūt duo testes. vt notatur in l. si verò. §. fin. ff. qui satisd. cogan. Vnde si clericus opponat concubinatum non esse notorium, † certè de- 11
bet probari crimen esse notorium, quæ probatio potest fieri per duos testes, qui reddita ratione suorum dictorum, deponent cōcubinatum esse notorium, ex quo totus populus, vel saltem maior pars hoc scit. Sufficit enim, quod decem homines hoc viderint, † talis enim numerus facit 12
populum, ex quo multitudinem denotat, prout diximus de turba, quæ ex decem con

ſtituitur.l.ait prætor.§.turba.ff.de vi bon. rapto. ſic etiam decem homines faciũt parochiam.Reſtat ergo,q̃uod ad inducendum notorium, ſufficiunt decem homines. quòd procedit ſecundum quoſdam, quando illi decem facerent maiorem partem populi.Alij autem dicunt, quòd imò requiritur maior pars populi vel viciniæ: quia per iſta indũcitur fama publica,vt notatur in l.3 §. eiuſdem. ff. de teſtib.Alij autem dicunt, quod ad cognoſcendum, an concubinatus dicatur notorius, ſi non ſit expreſſum lege vel canone, debet relinqui arbitrio iudicis. vt eſt tex. in c. de cauſis, in fin.extra,de offic.& poteſt. iud. deleg. Dicendum eſt igitur, quod crimen dicetur eſſe notorium, quando omnes illud ſciũt, vel eſt veriſimile ſcire, vt quia committitur coram populo vel maiori parte, in loco pulico, puta,in foro,vel eccleſia congregato populo.Et intelliguntur prædicta, ſcilicet inſpecta qualitate temporis:quia licet tenebræ ſint aptæ ad malum. l. 1. §. tria. ff. de ventr. inſpic. iuxta illud, qui malè agit, odit lucem.† tamen illud quod fit de no-
13 cte, non probatur ob id eſſe notorium.ca.
per-

perniciosam. 18. quæst. 2. quia esset contra diffinitionem notorij, vt supra dictum est.

Aliud dicitur notorium facti transeuntis, & non redeuntis, puta, si quis coram populo publicè confessus fuerit: quia tale crimen potest dici notorium, prout tunc, & non pro nunc: quia occisus amplius non viuit. Aliud dicitur notorium interpolatum, puta in eo, qui semper est paratus ad mutuandum sub vsuris: quia non semper mutuat, sed interpolatim; † quoniam act⁹ 14
potest dici continuus aptitudine, licet non actualiter, prout dicimus de seruitute aquę recipiendæ, quæ potest dici continua, ex quo est prompta omni tempore recipere aquam, licet non semper fluat. Vel verius ponatis exemplum in clerico, qui non continuè, sed interdum tenet concubinam, quo casu dicetur notorium facti interpolatum. Quartum est notorium præsumptionis, hoc est, facti præsumpti, exemplum in paternitate vel filiatione, vnde si vir & vxor alimēta pręstant, & vocēt aliquē filiū vel pro affine habeāt: talis notorietas inducit præsumptionē, ꝙ ille sit eorū filius

vel affinis, vt notat gloss. in c. manifesta, 2. quæst. 1. & in c. per tuas de probatio. & in c. transmissa. qui filij sint legit. Quid verò dicendum sit, si mater præstiterit filio alimenta, an præsumatur id facere eo animo, vt repetere velit, hoc diuorum principium constituionibus pluribus apertè expressum est, & est tex. l. alimenta, C. de neg. ge.

Vltimò, contra notorios fornicatores elicitè sex conclusiones. Prima erit ista. Notorius fornicator si celebrauerit incurrit irregularitatem: quia suspensus p canone à diuinis siue ab officio si celebrat, est irregularis. Sed presbyter notorius concubinarius per canonem est suspensus ab officio, igitur celebrando incurrit irregularitatem, prout diximus de notorio simoniaco, qui si à canone est suspēsus & celebrat, similiter efficitur irregularis. vt Hostien. in c. tanto. de simonia. vbi concludit, quod si clericus propter crimen sit suspensus ab officio quantum ad se & quantum ad alios à canone siue à iure, ita videtur suspensus, vt semper incurrat irregularitatem. & hoc idem tenet Archidia. in c. cum æterni. de sentent. & re iud. in 6. licet Innocen. in c. fi.

de cler

de cler. excommunicato. videatur tenere contrarium. Sed præcedens opinio videtur verior, quia notorius concubinarius quoad se & alios est suspensus ab officio, vnde si celebrauerit, vel aliàs diuinis officijs se immisceat ipso facto efficitur irregularis. d.c. cum æterni, & venit beneficio priuandus. Et ista est communis opinio, pro quo iudicatum fuit, vt refert Guido Papæ decisio. 558. quia ex quo erat suspensus, non debuit celebrare nec euangelium vel epistolam dicere, aut alijs diuinis officijs se immiscere, dato, quod essent simplices clerici, quia si immisceant se officijs reputatis minoribus efficiuntur irregulares. c. si quis presbyter, & ibi Panor. de cler. excommu.
Cauere ergo debent † notorij concubinarij aut alij, qui ab officio sunt suspensi, 15
quia si celebrent, poterunt perpetuò deponi, licet nulla præcesserit monitio vt est casus in c. latores de cler. excommun. Et prędicta procedunt in sacerdote suspenso ab officio, secus si esset tantum suspensus à beneficio, quia tunc celebrando non incurreret, nec excommunicationem nec irregularitatem. Prout à contrario dicimus de

irregularitate, propter quam licet presbyter suspendatur ab officio, non tamen suspenditur à beneficio, secundum Innocentium, in ca. nisi cum pridem, de renunciatione.

17 Secunda sit conclusio. † Quod clerici notoriè concubinari, qui celebrando sunt effecti irregulares, per solum Papam vel ab eo potestatem habentem, possunt super tali irregularitate dispensari. Ioan. Andr. per illum tex. in d. c. cum æterni, in gloss. in verbo, per summum pontificem, quæ dicit, quod iste casus est de reseruatis Papæ, vnde nec Episcopus, nec synodus dispensare potest, Guido Papæ decisi. 548. incip. fuit dubitatum.

Tertia sit conclusio. Quod clerici notoriè concubinarij non sunt admonendi ad celebrandū diuina simul cum alijs clericis, vt notant DD. in c. sacerdotum, de cōsecrat. dist. 2.

Quarta sit conclusio. Quod clerici notorij concubinarij perseuerantes in concubinatu vsq; ad mortem sine effectuali pœnitentia, non sunt cum alijs fidelibus sepeliendi, in c. non existemus. 13. quæst. 1.

&

& in c.quibus,& in c.quæſitum. & in c.pro obeuntibus. eadem quæſt. quibus dicitur, quod omnis notorius concubinarius in peccato mortali decedens, prohibetur in cœmeterio ſepeliri. Reſtat ergo, quod clerici perſeuerantes in notorio concubinatu vſq; ad extremum vitæ, videntur incidiſſe in pœnam.c. vtriuſq; ſexus.de pœnit. & remiſſio.

Quinta ſit concluſio. Quod ſi clerici beneficiati notorij concubinarij, contumaciter ſteterint in tali infamia, propter quã incurrunt ſuſpenſionem vel excommunicationem, fructus ſuorum beneficiorum eis ſubtrahendi ſunt, nec eis de illis eſt ſubueniendum, niſi caſu quem ſupra declaraui, in verbo, à perceptione fructuum, & iſtã concluſionem ponit glo. in c. paſtoralis, in verbo, ſubtrahantur, de appellatio. Notate quod ſuſpenſio clericorum notoriè concubinariorum, non tantum refertur ad presbyteros, verum etiam ad alios clericos in ſacris exiſtentes, & ideo ſicut ſacerdos ſuſpenſus propter notorium cõcubinatum non debet celebrare, ſic etiam nec alij clerici in ſacris exiſtentes debent adminiſtrare

in ordine suo, vt tradunt DD. in c. præter hoc. 32. dist.

Sexta sit conclusio. Quod licet à clerico occulto concubinario licitè audiantur diuina, tamen à notorio concubinario sub pœna peccati mortalis abstinendum est. Ratio est, quia nō solum quo ad se, verum etiam quo ad alios suspensus est ab officio: vnde audientes diuina peccāt mortaliter. istam conclusionem ponunt Ant. de Butr. & Panor. in d. c. vestra.

Septima sit conclusio. Quòd licet notoriè criminosus, sit ipso iure irregularis & suspensus ab officio, c. ex tenore, & ibi hoc notat Ioan. Andr. de tempo. ordina. & in c. fin. eodem tit. & Innocen. in c. nihil. de electio. Anto. de Butr. in d. c. vestra, tamen ista notorietas nō habet vires ad aliquem deponendum vel ad priuandum, nisi sequatur sententia depositionis vel priuationis. Bald. in l. cum fratrem, in 3. col. C. de his quib. vt indign. Ex quo dicto duo infe-
18 runtur. †Primò, quod etsi prælatus vel clericus notoriè criminosus sit, non tamē est depositus ipso iure, quamuis sit homicida, sed requiritur sententia, vt nota Innocen.

in c.

in c.cum nostris de concess. præbend. Secundò, quod licet aliquis sit notoriè prodigus, tamen non est depositus ipso facto ab administratione bonorum, sed requiritur sententia interdicti. vnde ante interdictionem poterit contrahere, & testari, quod est verum, quantum ad executionē facti: quia illo casu licet delictum sit notorium, tamē requiritur sententia, vt notat gloss. in c. ad nostram, in 3. de iureiurand secus est, quantum ad effectum iuris. Alex. in l. is cui bonis, in princip. 2. col. ff. de verbo. oblig. Rationem prędictarum conclusionem inducit notorietas. & ordo iuris relaxatur secundum Innoc. in c. ex tenore, de rescript. qui allegat tex. in d c. ad nostram, & facit tex. literalis, in d. c. de manifesta 2. q. 1. quod dicit, quod causa manifesta non desiderat ordinem iudiciarium.

Ex ista ratione multa possunt inferri. Primò, †quod vbi locus est euidenter notorius, non est necesse, quod in libello vel 19
accusatione apponātur confinia illius loci Bart. in l. libellorum. de accusationibus. & in l. demonstratio. ff. de condit. & demonstrat. & in l. fin. circa principium. ff. si cer-

tum petat. & ibi dicunt DD. quod vbi eſſet
euidenter notorium, quod principalis de-
bitor non eſſet ſoluendo, tunc iſto caſu, nõ
facta prius excuſſione contra principalem
debitorem, poſſet fideiuſſor conueniri. Idē
Panor. in c. ſuper his, de pœnis. dum dicit,
quod in delicto notorio iudex poteſt man-
dare pœnam imponi ſine aliqua condem-
natione, & Innocen. in c. cum in cunctis.
20 de electi. vbi etiam dicit, † quod ille, qui eſt
notoriè & euidenter doctus, vt ſunt boni
Baccalarij & lectores Toloſani, qui in aſ-
ſumptione gradus Doctoratus non debēt
examinari, nec etiam Doctores regentes,
qui in conſiliarios Regis recipiuntur: pro-
ut fuit intimus & reuerendus pater meus
dominus Ioannes de Boyſone, qui ob eius
cõtemplationem ſine guſtu gradum cum
rigore examinis mihi præbuit. pro quibus
facit glo. in c. placita. 15. quæſt. 4. quæ dicit,
quòd citatio, quæ notoriè & euidenter eſt
nulla, non adſtringit citatum, nec eum fa-
cit incidere in pœnam, quam ſequitur In-
nocen. in c. ex parte. de verbo. ſign. dum di-
cit, quod ille, qui eſt citatus ad ſynodum,
ſi notoriè & euidenter eſt exemptus,
non

non tenetur comparere.

Ex quibus patet, quod notorietas tollit ſolemnitatem iuris, vnde licet res eccleſiæ non poſſint alienari, niſi ſeruata ſolemnitate iuris, vbi tamen notoriè & euidenter apparet talem alienationem vertere in vtilitatem illius eccleſiæ, iſto caſu valet alienatio, etiam non ſeruata ſolemnitate canonis ſine exceptione, cap. decernimus. 12. quæſt. 2. & c. primi, de rebus eccleſi. non alienandis, in 6. & c. nulli. extra, eodem titulo. Ratio eſt, quia ad hunc finem debet præcedere inquiſitio commodi, vel incommodi, vt liqueat de vtilitate eccleſiæ, cuius res diſtrahuntur. ſed vbi vtilitas eſt euidens & notoria, non eſt neceſſaria inquiſitio. argumento. l. continuus actus. §. cum ita. ff. de verbor. obligatio. Et in terminis ita reperio conſuluiſſe Petrum de Anchara. in conſi. 197. incipien. ſubtiliter. & ad plenum.

Vos autem aduertite, quia Barto. in l. cum hi. §. cauſam. de tranſact. † videtur cõ- 21
trarium velle per text. in l. ſi fundus. ff. de rebus eorum. dum dicit, quod alienatio rei minoris, vel eccleſiæ fieri non debet,

nisi, solemnitate requisita, quamuis vtilitas pupilli, vel ecclesiæ esset euidens. Pro cuius dicto videtur facere tex. in ca. 1. versi. præsertim, de reb. ecclesiæ non alienan. in 6. vbi non valet alienatio rei ecclesiasticæ, nisi fuerit seruata solemnitas, quãuis fieret in necessitatem vel in euidentẽ vtilitatem ecclesiæ, nec staretur assertioni instrumenti dicentis, quod alienatio fuit facta in vtilitatem ecclesię, nisi appareat vera vtilitas: vt concludit Guilielmus de monte Landino in clem. 1. de rebus ecclesiæ non alienand. & Innoc. in c. grauis. de deposito. & gloss. in c. si quos. 12. quæst. 2. & tex. in l. iubemus in 2. C. de sacrosanct. eccl. & idem tenet Guido Papæ, in l. sciendum. ff. de verbor. oblig. & in sing 373 incip. donatio. vbi dicit, quod si in instrumento venditionis factæ à Capitulo alicuius ecclesiæ contineatur, quod venditio fuit facta præcedentibus inquisitione & legitimis tractatibus, certè ista verba inter easdem partes non probant, cum sint enunciatiuè prolata super prohibitis, nisi in specie probetur de commodo, vel incommodo, aliàs esset reperta via, qua ecclesiæ fraudarentur. videte

de te Decium consi. 606. in 4. vol. vbi dicit, quòd vbi crimen est notorium, omnis solemnitas iuris promissa videtur.

Dubitatur an in casu huius constitutionis, si clericus fuerit condemnatus de notorio concubinatu, possit appellare. Concludit † quod non, quia notoriè crimi- 22
nosus non appellat. Bart per illum tex. in l. constitutiones. ff. de appellat. & hoc firmãt Canonistæ per text. in cap. cum sit Romana. § cum autem. quos ibi refert Cardi. Alex. extra, eodem tit. Et ideò si procedatur contra clericum tanquam contra notoriè concubinarium, facta prius discussione notorietatis, non poterit appellari, sicut dicimus è conuerso, vbi grauamen esset notorium: quia appellatio non posset tolli, glo. in verbo, appellationem. in c. ex conquæstione, de restit. spoliat. Patet ergo, quòd non valeat appellatio ab illo, qui ad aliquam pœnam super notorio crimine, vel confessione, quæ inducit notorium, per Iudicem est condemnatus. l. si qua ff. de verb. & rer. signifi. & in c. quicunq;. 2. q. 6. vbi dicitur, quod confitentis appellatio nõ auditur, quod secus est in mulcta, à qua

poteſt appellari, vt eſt caſus in d. l. ſi qua. Et notetis differentiam inter pœnam & mulctam.
23 † Pœna propriè eſt illa, quæ ſtatuitur à lege; Mulcta verò, quæ ſtatuitur ad arbitrium Iudicis: quia à lege non fuit ſtatuta. Et ſic notorium operatur hunc effectũ, quod ſententia in notorio lata, poteſt mandari executioni, non expectato lapſu decem dierum, qui dantur ad appellandũ: quia cum non poſſit appellari, fruſtra differtur executio, niſi ex iuſta & rationabili cauſa, vt declarat Aufred. in deciſio. 175. in
24 additione. † Hodie tamen de generali conſuetudine regni Franciæ indiſtinctè defertur appellationi. gloſſ. in cap. 1. §. quoq;. in verbo, iniuſtè, circa fin. de friuolis appella. in pragmatica ſanctione. Idem tenet Nicolaus Boerij, in conſuetudinibus Biturigũ, in tit. de iuriſdictione omnium iudicum. §. 7. in gl. fin. circa fin. vbi dicit, quod de cõſuetudine regni Franciæ in patria conſuetudinaria, & in foro ſeculari, omni appellationi defertur, exceptis cauſis recredentiarum beneficiorum, & prouiſionalũi, iuxta ordinationes regias. Notorium autem
25 differt à fama in eo, † quod in notorio opor-

oportetquod populus, vel maior pars fuerit præsens, ita quod posset deponere, vt testis per sensum corporeum. Infamatio autem sufficit, quod maior pars aliquid dicat, licet in illo facto non asserat se fuisse præsentem. Antho. de Butr. in d. c. vestra, col. 4.

SED ETIAM QVI MVlierem de incontinentia suspectam & diffamatam.

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio viri & mulieris suspectæ seu diffamatæ, de iure canonico inducit publicũ concubinatum.*

2 *Mulierum occasione, viri multi etiam sancti ceciderunt.*

ET sic † sola cohabitatio viri & mulieris suspectæ seu diffamatæ, de iure canonico inducit publicũ concubinatum, ideo prohibitum fuit clericis habitare cũ fœminis ca. interdicit. 32. distinctio. & hoc multiplici ratione. Prima est, propter perfectionem virtutis, ad quam nunquam aut difficulter quis peruenire poterit, qui fœminarum consortio delectatur. 1

ctatur. Secunda prohibitionis ratio est, propter custodiam castitatis, quam clerici in collatione ordinũ implicitè seruare iurauerunt,& est difficile, imò impossibile illam seruare, habitando cum mulieribus. Tertia ratio est, † exemplo multorum vi-
2 rorum magnorum, qui occasione fœminarum ceciderunt, vt patet de Eua, cuius occasione Adam cecidit. Genes 3.cap. Itẽ duæ filiæ Loth, volentes ex patre suo concipere, cum verbis eum fortassis ad hoc inducere non auderent. mediante vino proposito peregerunt, bene ergo alium homi nem decepissent, quando nec proprio patri pepercerunt, Genes. 16. cap. Præterea mulieres Mohabitæ filios Israel deceperunt, contra quos Baalam Ariolus cum omnibus suis magicis artibus nihil operari poterat. num. 23. c. Item, mulieres intantum Salomonem deceperunt, vt coleret Deos earum. 3. Regum. c 3 Iudith etiam fefellit Holofernem, à facie cuius terra tremere videbatur Præterea Herodes, qui Ioannem Baptistam metuebat, sciens eũ virum iustum, & tamẽ Hærodias eius vxor intantum laborauit, quod fecit eum in carce-

carcere decollari, Matthæi 6. ca. Raab meretrix abſcondit exploratores Ioſue, & illos qui quærebant eos, fecit currere vſq; ad vada Iordanis, dicendo, quod exierant clauſa porta. Ioſue, 2. cap. & quamplures alias fallacias etiam in viros ſacros, mulieres fecerunt. Stultum & præſumptuoſum igitur eſſet, ſe illis fortiorem exiſtimare. Quarta ratio prohibitionis eſt, quia ita conuenit ſtatui & ordini clericorum, vt votum continentiæ ſit annexum, qui ergo caſtus eſſe deſiderat, ſtudeat ſobrietati. Quinta ratio eſt, propter excellentiam miniſterij ſacerdotalis, ad quam pertinet maxima pollere mundicia, iuxta illud, mundamini, qui fertis vaſa domini. Ratio enim inſtitutionis ſacerdotij fuit: quia ſine cultu diuinorum non poteſt eſſe fœlix vita. Sexta ratio eſt, propter teſtimonium bonæ famæ, quam deturpare videtur cohabitatio & familiaritas cum mulieribus. Vltima ratio prohibitionis eſt, ſcilicet exempla ſanctorum patrum, qui cum alcumine virtutis leguntur euitaſſe conſortia mulierum, vt tradunt DD. in d.c. interdicit. Ergo qui cũ mulieribus ſuſpectis & diffamatis, hoc eſt,

extraneis & iuuenibus habitat, si monitus non desistit, dicitur publicus concubinarius, quia est notorium præsumptionis.

TENENT.

SVMMARIVM.

1 *Clerici de incontinentia non suspecti possunt conuersari cum matre, amita, sorore &c.*

2 *Clerici cũ quibus fœminis sit permissum vel prohibitum habitare, nouem traduntur resolutiones.*

3 *Episcopi an posśint de iure cohabitare cum fœminis non suspectis.*

4 *Mulier quantumcunq; sit despecta vel vetula, à clericis non est suscipienda ad obsequium domesticum.*

5 *Apostoli secum ducebant vxores suas pro cibis parandis, & vt de mercede prædicationis pascerentur.*

6 *Moniales, cum clericis vel religiosis nullo modo debent cohabitare.*

7 *Prælatus viuendo luxuriose, dicitur polluere Ecclesiam cui præest.*

IN domo propria vel conducta aut aliena, quia ad vtrumq; locum se extendit ratio prohibitionis. ergo hic videtur tex. apertus, sumendo argumentum à contrario

trario sensu; quod clerici licitè possint tenere mulieres, & cum illis habitare, dum tamen non sint suspectæ vel diffamatæ. Vos autem dicite, quod talis argumentatio non valeat: quia per eum induceretur absurditas & correctio iuris communis, vt patet in l. eum qui. C. de Episcopis & cler. dum dicitur in tex. quicunque sacerdotio vel clericatus honore fulciuntur, extranearum mulierum sibi interdicta consortia cognoscant. & in c. 1. de cohab. cler. & mulier. vbi in consilio Maguntinensi, interdictum fuit fœminis cum clericis habitare, etiam cum illis, cum quibus secundum Canonistas sanctiones nulla esset sinistra suspicio, videlicet cum matre, amita, sorore, aut alia consanguinea propter dictum Augustini, quod infra referam. Ad idem facit tex. in c. hospitiolum. 33. dist. vbi Hieronimus alloquens clericos, Hospitiolum (inquit) tuum, aut rarò, aut nunquam mulieres intrent: quoniam non potest toto corde cum Deo habitare, qui fœminarum assessibus copulatur.

Sed contra videtur † quod clerici licitè possint cum quibusdam mulieribus

conuerſari, ſcilicet cum matre, amita, ſorore, aut cum filia quam ante clericatum habuerunt, quia in illis naturale fœdus nihil ſæui criminis ſuſpicari permittit, vt dicit tex. in præallegata l. eum qui. & in c. interdicit. 32. diſt. & clariùs in c. volumus, & in c. fœminas. 81. diſt. Vt habeatis ergo veram reſolutionem, an de iure ſit permiſſum clericis, habitare cum aliquibus mulieribus ſecundum Legiſtas & Canoniſtas, in d. l. eum qui. & in d. c. interdicit. ſequentes elicite reſolutiones.

2 Prima eſt. † Quod conſanguineæ aſcendentium vel deſcendentium, vſq; ad quartum gradum poſſunt licitè habitare cum clericis, quia vſq; ad illum gradum ceſſat prohibitio. c. non debet, de conſanguinitate & affinitate, & d. c. volumus. & c. cum omnibus, eadem diſt. quia in talibus, vt dixi, naturale fœdus nihil permittit ſæui criminis ſuſpicari. c. à nobis, de cohab. cleric.

Secunda eſt concluſio. Quod conſanguineæ in linea tranſuerſali vſq; ad ſecundum gradum incluſiuè poſſunt licitè cohabitare cum clericis, niſi tales conſanguineæ ſecum haberent ancillas ſuſpectas, aut

alias

alias mulieres diffamatas.c.legitur. 81. dist. vbi nec Augustinus cum sorore habitare consentijt: quia quæ cum mea sorore sunt, sorores meæ non sunt.

Tertia est conclusio. Quod quamuis permittatur clericis posse habitare cum aliquibus consanguineis, † non tamen Episcopis permittitur, qui etiam cum tali- 3
bus mulieribus excessiuam & immoderatam familiaritatem habere non debent, ne vilis & contemptibilis habeatur.c.quorundam.33.distin. vbi Nicolaus Papa dicit, quod si Episcopus admonitus nollet desistere, deponatur.

Quarta est conclusio. Quod licet permittatur clericis posse habitare cum aliquibus consanguineis, tamen si sit suspicio iuuentutis, vel caloris naturalis, illo casu habitatio prohibetur, c.1. extra, de cohab.cler.& mul. Et ita soluitur contrarium factum in d. c. interdicit. quia debet intelligi de clerico sene vel debilitato, in quo nulla præsumitur suspicio incontinentiæ.

Quinta est conclusio. Quod sicut permittitur clericis posse habitare cũ aliqui-

bus consanguineis, sic etiam possunt habitare cum aliquibus alijs, quæ non sunt cõsanguineæ, puta, quia sunt de familia & domestica necessitate, vt sunt ancillæ & pedissequæ, dum tamẽ non sint suspectę, vt probare videtur, tex. in c. cum omnibus. in verbo, familia domestica. 81. distin.

Sexta est conclusio. Quod licet permittatur clericis posse habitare cum aliquibus mulieribus extraneis à consanguinitate, vt
4 sunt ancillę domesticæ: † tamen nulla mulier extranea quantumcunque despecta & vetula, est à clericis suscipienda, specialiter ad domesticum obsequiũ. Ratio est, quia magis frequenter delinquitur, vbi sine suspicione delictum potest esse tutum.

Septima est conclusio. Licitum est clerico in sacris constituto, in domo sua vxorem tenere, quam ante susceptionem ordinum habuit legitimam, si sit despecta, vel vetula, de qua de incontinentia nulla suspicio oriri possit: quoniam † Apostoli v-
5 xores suas ducebant secum, non quidem causa libidinis, sed vt eis in cibis parandis famulatum præstarent, & ab eis à mercede prædicationis pascerentur, gloss. est in c.

om-

omnino. in verbo, Paulo. 31. distin. quod in telligite de orientalibus presbyteris.

Octaua sit conclusio. † Quod moniales 6
nullo modo permittũtur cum clericis aut monachis cohabitare. c. sanctimonialis. 32. distinct. & in c. sacratos. de consecratio. dist. 1. quod idem dicendum est in religiosis, qui cum monialibus conuersari non debent, in cap. monasteria, & in c. diffinimus. 18. q. 2. & in c. monasteria, extra, de vita & honest. cleric. sed ipsæ à domibus ipsorum religiosorũ debent arceri, nec debent pati ad illas ingredi, nec in publico vagari, sed intra claustra monasterij morari debẽt. c. primo, de statu regularium. in 6. & in c. mulieres. de iud. eodem libro. sed religiosi debent loqui cum mulieribus si fuerit necesse in locutorio tantum clauso ostio, vt non pateat accessus, vel respectus mutuus, & si contingat ante portam conuentus loqui cum aliqua fœmina, caueat frater religiosus ne illam intentè respiciat, sed eius sermo sit breuis, & rigidus. & si cum aliqua muliere in locutorio quatur, petat licentiam à suo supiore & tunc non sedens, sed stans loquatur, ex-

epto, cum matre, vel cum ſorore, vel niſi de hoc ſpecialem habuerit licentiam. Patet ergo, quod conſortium fœminarum etiam verbale religioſis eſt interdictum.

Nona ſit concluſio. Quod Epiſcopi ac cæteri religioſi nullam debent ad cohabitandum admittere mulierem. §. Epiſcopũ verò, in authent. de ſanctiſſimis Epiſcopis. collat. 9. & in §. cogitandi, de monachis.
7 †Ratio eſt, quia Prælatus viuendo luxurioſè dicitur polluere eccleſiam, cui præeſt, quo ad opinionem hominum: quia cohabitio cum fœminis facilem occaſionem incontinentiæ præſtat: quia videtur habere ſpeciem mali, & abſtinendum eſt non ſolum à malis, ſed etiam à ſpecie mali. c. cũ ab omni ſpecie mali. extra, de vita & hone. clerico.

ET PER SVVM SVPERIOREM admoniti.

SVMMARIVM.

1 *Trina monitio an in caſu huius conſtitutionis requiratur.*

2 *Grauamen quando dicatur legitimũ, ad hoc vt ſit locus appellationi.*

3 *Clericus, ad hoc vt dicatur publicus concubinarius*

narius, sufficit vnica monitio extraiudicialis.

SCILICET, vt dimittant eorum concubinas, qui si post monitionem inobedientes & incorrigibiles reperiantur, suspendentur vel deponentur. & illud erit in electione iudicis ecclesiastici, vt est casus, & ibi Panor. in c. sicut ad extirpanda, de cohab. cler. & mulier. † Sed an in casu hu- 1
ius constitutionis requiratur trina monitio? videtur quod sic, per text. in c. si quisquam titu. supra alleg. vbi dicitur, quod si clericus per suum superiorem fuerit tertiò monitus, & non desistit confabulari cum mulieribus, potest excommunicari, ergo sic dicendum videtur in casu præsenti. Ratio est, quia sicut per trinam monitionem conuincitur duritia seu pertinacia Prælatorum, ad hoc, vt constituantur in mora, vt est casus, & ibi hoc notant Ioan. Andr. in c. 1. de supplenda negligentia Prælatorum. sic etiam conuincitur pertinacia subditorum, qui similiter constituuntur in mora, prout in terminis tradit Bal. in c. 1. in verb. monitus, in tit. de milite vasallo qui contumax est, in vsibus feudorum. Ex quibus

poteſtis elicere notabilem practicā, quòd ad hoc, vt inferior conſtituat ſuperiorem in mora, requiritur trina requiſitio ſeu pro
2 teſtatio: † qua facta, grauamen dicetur legitimum: ideo illo caſu erit locus appellationi, & poterit recurri ad ſuperiorem: quia talia ſubterfugia ſeu diſſimulationes habebūtur pro recuſatione. Sint ergo cauti graduati & nominati, qui in vim gradus vel nominationis, acceptant beneficia, vt ordinarium conſtituant in mora, per trinam requiſitionem ſeu proteſtationem: quia tunc collator dicetur grauare ſeu recuſare: ideo eſſet locus recurſus ad immediatum ſuperiorem.

Alij autem aliter diſtinguunt. Quod aut agitur de monitione, quæ debet fieri in iudicio, & tunc procedit prædicta opinio, vt trina monitio ſit neceſſaria, d. c. ſi quiſquā. & in c. ſi autem clerici, in verbo, vel tertiā commonitionem, eodem tit. & in c. de illicita, in verſi. tribus edictis fuerit ad iudicem prouocatus. 24. quæſt. 3. & in c. contingit, in verſi. ſi tertiò commoniti, & in c. ſacro approbante concilio, in verbo, competenti monitione præmiſſa, extra, de ſenten-

ten-

tentia excommunicationis. quibus dicit, quòd clericus, nisi trina monitione præmissa, non debet perdere priuilegium clericale nec à suo superiore excommunicari, & dicit Bal. in auth. item nulla, C. de Episc. & cler. quod si agatur de monitione iudiciali, requiritur trina monitio, vel saltem vna quæ sit peremptoria, vel quæ habeat vim peremptoriæ, vt plenius dixi supra, in verbo, monere teneatur, quo casu, sufficeret vnica monitio. Quod est verum, nisi ageretur de priuatione iuris, & de incurrenda pœna; quo casu, si lex dicat, trinam monitionem esse necessariã, certè vnica non haberet vim peremptoriæ, nisi in casu limitato, supra, in verb. monere teneatur: & ita concludunt Canonistæ, in præall. c. cõtingit, videlicet, quando ageretur de publico concubinario, vel quãdo monitio esset facta p superiorẽ: qa, vt dixi, haberet vim trinæ monitionis. Aut agitur de monitione extraiudiciali, & tunc concludatis, † quod 3
ad hoc, vt clericus dicatur concubinarius, sufficit vnica monitio: quia iura, quæ non specificè loquuntur, interpretantur strictè in odium concubinarij: & ita cõmuniter se

resoluunt Canonistæ in c. cum nobis. de electio. & Legistæ in l. si finita in §. Iulianus. de damno infecto. Et ideo si clericus monitus, spreta monitione non desistat à concubinatu, reputatur à iure proprius concubinarius.

IPSAM CVM EFFECTV non dimittunt.

SVMMARIVM.

1 *Vxor quæ aufugit à marito si incōtinenti reuertatur, non dicitur diuertisse.*

2 *Arrestum habens per ciuitatem, si egrediatur illam & in momento reuertatur, non dicitur egressus.*

3 *Curatus nō videtur qui statim in pristinā reuertitur infirmitatem.*

4 *Verba legis, vel constitutionis debent intelligi cum effectu.*

QVIA habent intentionem redeundi ad vomitum, id est, ad solitum concubinatum, quo casu nullus esset effectus dimissionis, cum paria sint, concubinam non dimittere, vel dimissam incontinenti reassumere: hoc enim videtur factum in fraudem. Ideò tales clerici sic facientes, non euitarent pœnam huius consti-

ſtitutionis, quin non dicantur publici con cubinarij, ſicut in ſimili dicim⁹ † de vxore, 1
quæ aufugit à marito: quia ſi incontinenti reuerſa eſt, non dicitur aufugiſſe, ad hoc vt pœna diuerſionis puniatur, vt eſt caſus in regula, quicquid calore iracundiæ, in fi. ff. de reg. iur. & in l. 3. à qua ſumpta fuit prædicta regula ff. de diuortijs & repudijs, & in c. diuortium. de pœniten. diſt. 1. quibus concordat text. in arg. in l. ſi pro parte, in §. verſum. ff. de in rem verſo. vbi dicitur, quod non dicitur verſum illud, quod non durat. Vnde, licet vaſallus reliquerit dominum ſuum in bello periclitantem, ſi tamen incontinenti reuertatur, non dicitur reliquiſſe, ad hoc, vt feudo priuetur. Sicut etiam dicimus de eo, qui ſub certa pœna promiſit venire: quia ſi incontinenti receſſerit, fingitur non veniſſe: ideò pœnam promiſſionis non euitabit. † Sicut è contrario dici- 2
mus de illo, qui habet arreſtum per ciuitatem, quia ſi egrediatur illam, & in momento reuertatur, non dicitur egreſſus: quia ſi ſtatim reuerſurus eſt, non videtur abeſſe, vt notat Angel. per illum textum. in l. cum antiquitas. C. de teſtam. facit in ſimili text.

3 l. ex facto, §. vnde scio. ff. de hære. inst. † Similiter dicendum est, de infirmo curato per medicum constituta mercede: quia si incontinenti reincidat in pristinam infirmitatem, non videtur curatus, ad hoc, vt consequatur salarium: quia curatio non durat cum effectu, vt voluit Bartholom. Brixiensis, in quæstio. 73. incip. medicus quidam. Ex quibus patet, quod clericus non dicitur dimisisse concubinam cum effectu, qui incontinenti dimissam vel aliã reassumpsit. & hanc opinionem sequitur Bart. in l. sicut. in §. superuacuum. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. vbi dicit, quod si superior præcipiat alicui in iudicio, vt sub pœna pecuniaria habeat exire domum, si exeat & incontinenti reingrediatur, certè fingitur non exiuisse. † Ratio
4 prædictorum est, quia verba legis vel constitutionis debent intelligi cum effectu, vt in c. relatum. de cler. non resid. aliàs redderentur illusoria.

QVIA VERO IN QVIbusdam regionibus nonnulli iurisdictionem ecclesiasticam habentes.

SVMMARIVM.

1 Rex

1 Rex Franciæ non dicitur mere laicus.
2 Quatuor sunt tantum Reges qui vnguntur.
3 Rex Franciæ & Angliæ habent ius conferẽdi certa beneficia ex priuilegio, & non de iuris rigore.
4 Domini de Parlamento cognoscunt de abusu commisso per iudices ecclesiasticos.

VT sunt Episcpi vel eorum Officiales & comissi, non autem intelligitur de laicis in quibus nulla est iurisdictio ecclesiastica, † excepto Rege Franco- 1
rum, qui secundum Ioannem Monachũ, in cap. licet, de præbend. in 6. non dicitur merè laicus: vnde in spiritualibus videtur habere iurisdictionem, patet, quia vngitur secundum Albericum de Rosat. in 1. rubrica Codicis, qui allegat Hostiensem & Goffredum in summa, in titu. de sacra vnctione, vbi dicit, † quod quatuor sunt 2
tantum Reges, qui vnguntur, scil: Rex Hierosolomitanus, Rex Franciæ, Rex Siciliæ, & Rex Angliæ. Vnde est, quòd istud incõcussè obseruatur, † ꝙ Reges Franciæ & Angliæ, in 3
eorũ regnis habẽt ius conferẽdi certa beneficia, nec nõ durãte vacatione, habẽt ius reducẽdi, & ad manũ suã accipiẽdi tẽporalia

ex eis prouenientia. & hoc tenet Specula. in tit. de legat. §. nunc tractemus, versi. sed nunquid legatus, qui allegat tex. in c. Adrianus, & in c. in synodo. 63. dist. † & hoc te-
4 nuit gloss. in verbo, regaliæ, in tit. de annal. in pragmatica sanctione. & contra alios reges talem iurisdictionem exercentes, fuit prouisum per Gregorium 10. in concilio Lugdunensi, quod est descriptum in c. generali constitutione, de elect. in 6. Et ita hodie Rex Franciæ certa beneficia & præbendas potest conferre, vt legitur de Imperatore, qui etiam ex priuilegio, in qualibet ecclesia Alamaniæ potest facere vnum recipi, vt refert Speculat. in tit. supra allegato. & ibi Ioannes Andr. in addit. & sicut Rex Franciæ habet ius patronatus in ecclesijs Cathedralibus, vt patet ex tenore istorum concordatorum, ita etiam Rex Hispaniæ, vt declarat Bald. in suo proœmio Decretalium, in §. Rex pacificus, & in c. quanto, de iudic. Sed intelligatis prædicta ex priuilegio, non autem de stricto iuris rigore, quo iure nemini etiam Regi competit absoluta iurisdictio spiritualis: quia ad eam exercendam sunt incapaces laici, vt concludũt
Cano-

Canonistæ per illũ tex. in c. causam, de præscrip. & in c. tua, extra, de decim. nec consuetudo potest eum facere capacẽ. c. Massana. & c. sacrosanctæ, de electio. Aduertite tamen, quòd licet Iudices laici non possint exercere iurisdictionem spiritualem, tamẽ si Iudices ecclesiastici notoriè & abusiuè versẽtur in iurisdictione vel potestate, etiã cõtra subditos, isto casu tanquã à notorio abusu posset ad regẽ, & eius supremã curiã appellari, maximè si decreta canonum nõ seruentur, & hoc de consuetudine, quæ secundum scribentes fundatur ex decisi. tex. in cap. principes, & in c. administratores. & in c. Regum, 23. quæst. 5. Et hoc sequitur dominus Meraldus in commento constitutionis Leoninæ, quoniam regia potestas ad hoc etiam est instituta, vt exequi & inuiolabiliter obseruari faciat decreta sanctorum patrum, promulgata spiritu Dei, vt dicit tex. in auth. quom. opor. Epis. circa prin. & in l. fi. C. de summa trinit. & fide Catho. Sicut dicimus, vbi ageretur de possessorio recuperandæ rerũ sacrarũ seu ecclesiasticarum, seu interdicto vti possidetis, cui æquiparatur casus nouitatis, seu interdicto, vn-

de vi, aut remedio canonis redintegranda. in his casibus Iudices regij seculares cognoscerent etiam contra personas ecclesiasticas ex generali consuetudine regni Franciæ, quæ approbata fuit per Martinum, vt in terminis tradit Guido Papæ. in 1. decisi. & in consi. 65. incip. viso themate. ratione enim temporalium, clerici regibus sunt subiecti, cap. his ita. 11. quæst. 1. notat Bal. & DD. in l. de his. C. de Episc. & cler.

PECVNIARIOS QVAESTVS à concubinariis percipere non erubescunt.

SVMMARIVM.

1 *Officiales extorquentes pecunias à clericis vt eorum teneantur concubinas, qua pœna puniri debeant.*

VNDE lex ciuilis vndequaq; exclamat, tales quæstus lasciuos esse euitandos. l. Quintus Mutius, in verbo, turpis quæstus. ff. de donatio. inter virum & vxorem, & in l. etiam. C. eod. tit. Spurcè ergo
1 faciunt † quidam Officiales, qui vagantes per diœcesim, iubent ad se venire sacerdotes per suos satellites, quos secum ducunt, eosque interrogant; Habetis ancillam? si dicant, non domine Officialis, interloquēdo,

do, dicunt, date singuli scutum, & habeto-te. Si verò habeant concubinam, vt illam non dimittant, pecunias quas possunt, ab eis extorquent: quoniam sunt certi sacerdotes, qui ea conditione nati sunt, vt facilius non solum bonis, verum etiam beneficio renunçient, quam suas dimittant cõcubinas. Ideo Iudices ecclesiastici talia facientes, grauissima pœna, scilicet, maledictionis plecti debent, vt subijcitur in textu hîc.

PATIENTES EOS IN tali fœditate sordescere.

SVMMARIVM.

1 Dictio, sordes, quomodo in iure & apud Ciceronem & cæteros hystoriographos accipiatur propriè.

PROPTER precium vel pecuniam à clericis acceptam, † pro illis etiam sordes accipitur, vt est tex. in c. 1. de re iud. 1
in 6. Vel propriè sordes ad Iudices refertur, vnde de sordibus Iudicum, scribit Cic. Philip. 1. vt enim sordidissimus videbitur, ita seueritate iudicandi sordes suas eleuet. & idem in 3. Nihil humile de Tarquinio, nihil sordidum accipimus. Tales enim Iu-

dices ſordidos appellamus, qui propter a-
uariciam crimina diſſimulant. Vel verius
dicamus dictionem, ſordes, reorum ſtatũ
cõditionemq; ſignificare, vnde ſordidum
dicimus, vilem & abiectum, vt ait Cicero
in Piſon. nec minus lætabor, cum te ſem-
per ſordidum, quam ſi paulisper ſordida-
tum viderem. Inde ſordidati dicti ſunt, qui
rei delati ſunt, à quibꝰ venit iſtud verbum,
ſordeſcere, quod ad Iudices eccleſiaſticos
auaros hoc loco tractum eſt. Ideo etiam in-
terdum ſordidatus dicitur, qui ob ino-
piam aut auariciã abſoleta veſte detritaq;
vtitur. Sic etiam dicimus, ſordes iudicum
& ſordidi iudices, prout ſunt quidam Offi-
ciales noſtri temporis, qui vt ſuſtineant ſta-
tum pompoſum (diminutio etiam ſtatus
hominem ſordeſcere facit, vt dicit text. in
l. quiſquis, in § filij, in verſi. egeſtate ſorden-
tibus. C. ad l. Iuliam maieſta.) quæſtus pe-
cuniarios accipiunt, conſiderantes, quod
ſi ſuperfluum ſtatum non conſeruarent, à
ſuis ſacerdotibus viderentur deprimi, c. ſi
qui teſtium. in verbo, depreſſi de teſtibus.
Caueant ergo ne in tali fœditate, hoc eſt,
vitio & macula carnali ſordeſcant, & alios
ſor-

sordescere patiantur, aliàs si illam fœditatem non redarguant, grauius peccāt & puniri debent, quam concubinarij. argum. tex. in c. qui aliorum 24. q. 3. quia non corrigendo concubinarios per patientiam videtur præstare cōsensum & authoritatem, c. qui consentit, 11. q. 3. nec posset reperiri grauior pœna, quam illa, quæ subijcitur in textu h. c.

SVB POENA MALEDIctionis æternæ præcipimus.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum factum à Papa, non ab homine, sed à Deo videtur factum.*

2 *Verbum, præcipimus, est præcisum & necessitatis.*

HOc enim præceptum † non ab homine, sed à Deo factum videtur, & idcirco ex quo Papa non puri hominis, sed Dei gerit vicem in terris, factum ab eo, reputatur factum à Deo: quoniam ipse est successor Petri, & vicarius Christi. c. quanto. & c. licet, de translatio. Talis enim maledictio æterna erit terribilis in die iudicij, cum Christus dicet, ite maledicti in ignem æternum. vt habetur Matthæi. 25. & eam in 1

pluribus locis sacræ scripturæ reperimus
2 prolatam, † vnde Deus loquens de malis sacerdotibus, per Malachiam Prophetam dicit, maledicam benedictionibus. Et idẽ habetur Matthæi 21. ficus habens folia sine fructu, maledicta fuit à Deo, & continuò aruit. Sic etiam Genesis, 3. cap. legitur, serpentem fuisse maledictum, in quo dicitur, maledictus erit inter omnia animantia & bestias terræ, super pectus tuum gradieris. Et postea ibidem ad pœnam hominis dictum est, maledicta terra in opere tuo, & scribitur etiam Genesis, 4. cap. quod Cain quoq; post mortem fratris sui maledictus fuit super terram. Accedat etiam quod legitur libro Trenorum Hieremiæ, cap. 2. vbi lamentauit Hieremias excidium ciuitatis Hierusalem, Et dominus altare suũ maledixit sanctificationi suæ. Dauid etiam in oratione sua dicebat, stillauit super nos maledictio, vt habetur Danielis 9. ca. Videtur quod Papa hîc superfluè loquatur, quia sufficiebat solũ dicere, præcipimus, quia verbum illud est præcisum & necessitatis, vt notat Cardin. per illum tex. in clem. 1. in prin. de reliq. & vene. sanct. & in c. quod præcepit.

precipit. 14. q. 1. & si contemnatur, inducit peccatum mortale, vt notat Card. in clem. supra allegata, & in clemen. magistris. & gl. in c cum aliquibus. de rescrip. in 6 & Alex. in l & quia. ff. de iurisd. omn. iud. Modern. in l sæpe. ff. de offi. præsid. Sed dicite, quòd hæ verba maledictionis æternæ sunt ibi apposita ad magis terrendum Iudices ecclesiasticos, vel verius dicite, quod iste est solitus modus loquendi per summos pontifices. Idem dicendum est de istis verbis, quæ solent apponi in fine constitutionis, indinationem Dei omnipotentis & Beatorum Apostolorum Petri & Pauli se nouerit incursurum, quæ verba important, vt contrauenienes priuetur beneficio, secundum aldum. Papa ergo hîc præcipit sub prædicta pœna Prælatis ac cæteris Iudicibus ecclesiasticis, vt subijcitur in textu.

N DEINCEPS SVB pacto.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod dolus futurus remittitur, est nullum.*

2 *Delictum iam per gratiam remitti non possunt.*

3 *Pactum factum inter delinquentes, nõn præiudicat fisco.*

4 *Paciscendo videtur quis fateri delictum*

5 *Infamis efficitur qui de delicto paciscitur.*

6 *Criminosi, ex ordinatione Regia prohibentur p quoscunq; Iudices recipi ad cõpositiones.*

PROVT faciunt quidam graphari & commissarij spirituales patriæ nostræ, qui discurrentes per diœcesim cum presbyteris paciscuntur, & cum illis, mediante pecunia, paciscuntur, scilicet, quod durante eorum firma non molestabuntur, nec contra eos aliquas conficiet informationes: promittentes prætereà eos circa fiscum Episcopalem conseruar indemnes, tales enim pactiones à iure impro
1 bantur triplici ratione. † Prima, quia actũ per quod delicta futura remittunt̃, est nullum l. si vnus. §. nulla pactione eci po test. ff de pactis. Secunda, quia inuit sacer dotes ad delinquendum, & istud dium se quitur Saly. qui allegat Iacobum Butigar. hoc tenentem in l. de rescripto. C. de prec.
2 Imperat. offerend. vbi dicit, † quod delicta futura etiam per gratiam remitti non pos-
3 sunt. Ex quibus infertur, quòd † pars denun-

nuncians paciſcatur cum parte denunciata, tale pactum non præiudicat fiſco, quin poſſit procedere, vt criminoſus puniatur, triplici ratione. Prima, † quia tale pactum 4
operatur, vt accuſatus videatur fateri delictum. l. quoniam. ff. de his qui nõtantur in fam. Secunda, † quia ille, qui de delicto pa- 5
ciſcitur, efficitur infamis. l. athletas. §. fi. cũ l. ſequenti. eod. tit. & notatur in §. ex quibuſdam, Inſtitu. de pœna temerè litigant. Tertia ratio eſt, quia per illud pactum delicta remanerent impunita, & daretur occaſio ſacerdotibus iterata flagitia committẽdi. c. de his. 50. diſtin. quod abſurdum de iure videtur, l. conuenire. ff. de pact. dotal. Et refert Benedict. in verbo, primo mortuo itaque teſtatore. nume. 116. quòd in regno Franciæ Carolus filius Regis Francorum in abſentia ſui patris, anno Domini 1356.
† ordinauit ac prohibuit quibuſcunq; re- 6
gijs iudicibus ac alijs inferioribus, ſub pœna priuationis iuriſdictionis recipere criminoſos ad compoſitionem, ſed puniri eos voluit pœna delicti. De iure autẽ quid dicendum eſſet, vide ſcrib. in l. tranſigere. C. de tranſact.

COMPOSITIONE.

SVMMARIVM.

1 Verbum, compositio, in iure dupliciter accipitur, scilicet largè & strictè.

2 Compositio facta per iustè incarceratũ valet.

3 Compositio facta super criminibus etiam ecclesiasticis non valet, imò curia Parlamẽti illam reuocat.

4 Fiscales & graphariĳ faciẽtes compositiones, debent puniri pœna confusionis, & delinquens debet puniri pœna iuris.

5 An pœna à iure ob istam compositionem statuta conuerti possit per compositionem in aliam pœnam pecuniariam.

6 Iudex ex certis causis poteſt pœnam iuris minuere, & illam in pecuniariam conuertere, imò quandoq; potest facere quòd crimina remaneant impunita.

7 Iudices facientes sententias venales vt concussores puniri debent.

8 Iudices nõ debent esse clementiores lege, quòd facit contra Officiales, qui iudicare non debent, nisi quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est.

9 Statutum, quòd homicida puniatur pœna pecuniaria tantum, non valet.

10 Cri-

10 *Crimina in personis & non in facultatibus, sunt vlciscenda, etiam si Iudex Ecclesiasticus agat contra clericum delinquentē.*

11 *Aetas & personæ qualitas possunt inducere Iudicem ad pœnam mediocrem,*

12 *Prælatus an teneatur de delicto cōmisso per Officialem suum ac officiarios delinquentis in eorum officio.*

PACTVM & compositio non sunt idē, sed differunt: quia licet inter ista duo substantiua non ponatur copulatiua, dictio, Et, ponitur tamen punctus, qui habetur loco copulæ. vt tradit Bald. in l. placet, in fin. C. de sacrosanct. eccles. & Barto. in l. cum duobus. §. si coëunda. ff. pro socio. Iste terminus, compositio, in iure accipitur dupliciter. † Primò, large, pro trans- 1 actione seu amicabili concordia, quæ fit inter partes ratione controuersiæ. & de ista loquitur tex. in c. præsentium, de testibus. in 6. Secundò, accipitur strictè, pro abolitione criminum, vt hîc. Ex quo infert Oldradus in consilio, 274. sub titu. de pactis. quòd compositio facta de controuersia super possessionibus non se extendit ad delicta. Vnde ea non obstante, Iudex, qui

habet merum & mixtum imperium, poterit illa punire.

Dubitatur modo. An compositiones factæ super criminibus sint licitè de iure? Videtur quod sic, quod Iudex in quantum potest, debet lites dirimere, & partes ab expensis releuare, c. frequens, de restit. spolia. in 6. illasq; debet inducere ad compositionem, vt in terminis dicit Speculat. in tit. de offic. omnium iud. in §. deseruit, circa fin. Pro cuius dicto facit tex. in ca. fin. in versi. poteris partes tuas ad componendum interponere. extra, de transact. & clarior text. in can. si quis contumax. in versi. solidos Episcopo componat. 17. quæst. 4. Vnde Bart. in l. qui à latronibus. ff. de testam. infert,
2 †quod compositio facta per iustè incarceratum valet. Fortificatur prædicta decisio: quia sicut ordinarius cum sibi subiecto in minoribus potest dispēsare post peractam pœnitentiam, vt habetur in cap. at si cler. de iud. Sic multò fortius poterit admittere compositionem, quia illa pecunia in locum pœnitentiæ, seu pœnæ sustinendæ commutabitur.

Contrariam opinionem de iure credo ve-

veriorem, quòd imò super criminibus cō-
poni non potest, præcipuè quando crimi-
na sunt notoria seu manifesta, propter ra-
tionem.l.transigere.C.de transact.&istam
sequitur Archidiaco, in c. in omnibus.2.q.
3.vbi videtur concludere, † quod super cri- 3
mine ecclesiastico, non potest componi.
Idem tenet Guido Papæ, in decisi. 326. in-
cip.de iure.vbi dicit, quod curia parlamēti
tales compositiones non tollerat, sed fa-
ctas reuocat. † vnde procuratores fiscales & 4
grapharij talia facientes, debent puniri pœ
na concussionis.l. 1. ff. de concussionibus.
vel pœna Turpiliani, vt est casus secūdum
Barto.& gloss.ibi.in l.ab accusatione.§.nū-
ciatores.ff.ad Turpilianum. Hæc decisio ex
pluribus firmari potest. Quia grauiter de-
linquentes non debent euadere impuniti,
iuxta illud, quod dictum est à domino, ma-
leficos non patiaris viuere super terram, vt
habetur in c. reos sanguinis. 23. quæst.5. &
num.35.c.vbi dicitur, nō recipies pretium
ab eo, qui est reus sanguinis. Idem habetur
Deuteronom.13 cap.vbi dicitur, non par-
cat ei oculus tuus, vt miserearis & occultes
eum, sed statim interficies eum. idem 19.c.

vbi dicitur, morietur, nec miserebitur ei⁹. hoc idem habetur in Psalmo, Dauid. 58. in versi. nō misereatur omnibus, qui operantur iniquitatem. & Exodi, 24. cap. pauperis quoque non misereberis in iudicio. Vnde sicut quis peccat in nimia correctione, sic etiam propter nimiam indulgentiam, & iustitia in iniustitiam mutatur, quia si sunt nequam propter spem veniæ, fiunt nequiores, c. vt famę, de sent. excommun. Et sicut nec inuidere, ita nec misereri cadit in sapientem, secundum Tullium. 2. Tuscul. quæst. Si igitur compositiones à Præsidibus sunt reprobatæ, ergo multò magis in procuratoribus fiscalibus, ac alijs firmarijs mulctarum, apud quos nulla est iurisdictio; & si contrarium factum fuerit, poterunt componentes iterum pœna iuris de eodem crimine puniri. Et istud videtur verior opinio de consuetudine, quæ malè nostris temporibus seruatur per Officiales, Graphariós, ac Arrendatores spirituales, quos non decet lucris turpibus inquinari.

Vlteriùs dubitatur. An pœna istius constitutionis, quæ est inducta contra clericos concubinarios, vel Prælatos, eos patientes

sor-

sordescere in tali fœditate, vel etiam quæli bet alia pœna à iure statuta, † possit licitè p compositionē conuerti in pœnā pecuniariā? Videtur quod sic, per tex. ad literā. in c. presbyteri interfecti cōpositio, ext. de pœn. vbi habetur, quòd cōpositio propriè est in pecunia, quæ interdū per delinquentē pro crimine infertur, hoc est, pro homicidio sacerdotis. † Prætereà ex pluribus causis potest Iudex minuere pœnā etiā à lege præfixam, puta propter publicā vtilitatem, vt est tex. in l. ad bestias, ff. de pœn. & in c. scias. 7. q. 1. Et needū propter necessitatē publicam iura possunt transgredi, verum etiā quandoq; crimina possunt remanere impunita, argum. l. at si quis. § generaliter. vers. diuus. ff. de religiosis & sumptibus funerum. Ergo multò magis poterit iudex per compositionem commutare pœnam criminalem in pecuniariam: quoniam per ablationes pecuniarum seu bonorum, criminosi coërcentur. c. si vos. 32. q. 5 vnde vulgariter dicitur, qui bona nostra tollit, vitam quodammodo auferre dicitur.

5

6

Contrariam sententiam de iure credo veriorē, eò, quod pœna statuta à lege nō de

bet dimitti per interuentionem cuiuscũq; pretij, sicut nec debet vitio cupiditatis inferri. l. iubemus. C. ad l. Iuliam repetundarum. † qui text. facit contra Iudices facien-
7 tes processus vel sententias venales, qui tan quam concussores pœna illius legis puniũ tur: ergo pœnam statutam à iure in aliam
8 commutare non possunt: quia † Iudices non debent esse clementiores lege, nec debent flecti contra legem, in §. oportet. in auth. de iudicibus. & in §. si quis autem ad numerationem. in authen de triente, & semiss. Vnde sicut Iudex pœnam duriorem, quam lex imponit, imponere non debet. c. allegant 26. q. fin. sic etiam mitiorem, quam lex infligit, infligere non debet: quia in Iudice sicut gloria clementiæ affectanda non est, ita etiam nec gloria seueritatis. l. respiciendum. ff. de pœn. Sic patet, quòd supplicia à lege statuta, iudex delinquenti inferre debet, ergo per compositionem pro illis non debet recipere pretium, ne videatur hoc facere ex radice cupiditatis & auariciæ. vnde dicit tex. in c. licet, extra, de pœnis. quòd pro sustinendis delinquentibus prælati à suis subditis pe-
cuniam

cuniam exigere non debent, nec in corrigẽdo propter vitium auaritiæ pœnam pecuniariam imponere.

Cauere ergo debent Officiales nostri temporis, ne aliud, quàm quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditũ est, iudicent, vt habetur, Instit. de offic. iud. in princ. Solent enim Iudices in assumptione officij iurare, quod delicta delinquentium secundum formam à iure præfixam exequentur, vt dicit Imperator in authẽt. iusiurandum quod prestatur ab his qui administrationem. in versi. sed exequar vniuersa delicta, coll. 1. ergo Iudex tenetur obseruare leges, & secundum eas ferre sententiam. Patet ex præmissis, quod pro crimine Iudex non debet recipere pecuniam nomine compositionis: quia non in pecunia sed in corporalibus, vel aliter secundum qualitatem criminis admissi, leges vel canones puniunt delinquentes: quia iuxta mensuram culpæ, modus plagarum esse debet, vt habetur Exod. 21. ca. & Deuter. 19. Ex quibus infert Lucas de Penna, in l. 1. de desertorib. lib. 12. Cod. quod non valeat statutum, quod fit in Italia, videlicet, † quòd

homicida puniatur pœna pecuniaria tantum. & allegat Archid. hoc notantem in c. duo, 32. q. 4. Hæc opinio Legiſtarum, & Canoniſtarum videtur concordare cum lege veteris teſtamenti, vt habetur Num. 35. in quo dicitur, non accipies pretium ab eo, qui eſt reus ſanguinis. Reſtat ex prædictis verificata opinio, quòd à pœna ſtatuta à lege vel conſtitutione recedi non debeat per compoſitionem pecuniariam, ſed debent Iudices contra Laicos delinquentes infligere pœnam corporalem à lege ſtatutam: nec pro ea recipere pecuniam: †quia vt di-
10 xi, in perſonis, & non in facultatibus crimina ſunt vendicanda, etiamſi Iudex eccleſiaſticus agat contra clericum delinquentē, vt expreſsè dicit text. in c. illud. 26. q. 6.

Nec obſtant iura in contrarium allegata. Quibus reſpondetur, quod non procedant abſolutè, ſed cauſatiuè tantum, ſcilicet, propter fauorem publicæ vtilitatis, vel propter dignitatem: quia dicit tex. in c. cōtumaces, 50. diſtin. quòd pœnæ ſint imponendæ iuxta ordinem dignitatis, vel alijs legitimis de cauſis poterit Iudex pœnam ſtatutam à lege vel conſtitutione per com-

po-

positionem commutare in pecuniariam. & illa causa sumitur † ex persona, & ex ætate 11
quæ Iudicem ad pœnam mediocrem inducere potest. l. auxilium. §. in delictis. ff. de minoribus. c. 2. de Apostatis. c. 1. de delict. puero. item ex tempore, ex loco, ex rei cõditione, ex criminũ vniuersitate, & ex peccatorum qualitate. In prędictis casibus poterit Iudex à iure præfixam pœnam in aliã commutare, in cæteris tã de iure, quàm de consuetudine prohibetur compositio. Et ista decisio est valde notanda contra Officiales, procuratores fiscales, & mulctarum arrendatores, qui etiam pro graui crimine tam laicos, quam clericos delinquentes ad mittunt ad compositionem. † Sed an Epi- 12
scopus teneatur de delicto sui Officialis, ac Officiariorum delinquentium in officio videte Stepha. Aufre. decisio. 163. & Felyn. qui cæteros refert. in c. Petrus. de homicid. & Archid. in c. si Episcopus. de offi. ord. in 6. & D. de Rota. in decisio. 278. sub titu. de officio vicarij, in nouis, incip. si vicarius.

AVT SPE ALTERIVS quæstus.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, quæstus, in bonam & malam partem accipitur.*

2 *Officialis plerumque ex auaritia, vel pro quæstu, aut pro eorum vendicatione innoxios condemnant, & noxios absoluunt.*

3 *Officiales recipientes munera ad peruertendũ iudicium, comparantur Iudæ, qui pecuniã & laqueum simul accepit.*

1 ID est, †turpis lucri, & ita in malam partem accipitur, hîc aliâs autem quæstus propriè dicitur, illud quod ex opera, solertia, seu industria alicuius oritur. vnde Prælatus, qui talem quæstum facit graui pœna canonum puniri debet, vt est casus in argumentum. in l. mariti, §. qui quæstũ ex adulterio vxoris. ff. de adult. † Ista etiam
2 crimina ex auaritia & cupiditate Iudicum procedunt, qui plerumq; pro quęstu pecuniæ innoxios condemnant, & noxios absoluunt, quod legibus prohibitum est, vt dicit tex. in §. quapropter. in auth. vt Iudi-
3 ces sine quoquo suffragio, coll. 2. †Prælati ergo aut eorum Officiales, qui recipiunt munera, ad peruertendum iudicium, comparantur Iudæ, qui pecuniam & laqueum simul accepit, prout de hoc habetur, figura

Iudi-

Iudicum, 3. cap. vbi Rex Eglon, munera, & mortem simul ab Aioth recepit, & de talibus dicetur, prout antiquitus dictum fuit de Achab, qui dimisit Benadac, 3. Regum, c. 20. quia dimisisti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius. De illis etiã dicitur Prouerb. 29. cap. auarus Princeps, seu Prælatus, destruit diœcesim, & Esayæ 1. cap. Principes tui infideles, socij furũ, omnes diligunt munera, sequuntur retributiones, pupillo non iudicant, & causa viduæ non ingreditur ad illos. de illis etiam habetur Hieremiæ 6. & 8. cap. à minore vsque ad maiorem omnes auaritiæ student.

TALIA QVOVIS MOdo tollerent.

SVMMARIVM.

1 Reperiens aliquem in stupro, & recipiens pretium vt non dicat, punitur pœna adulterij, sic etiam sacrilegium seu simonia est, pecunia aut fauore celare peccatorem, vel non pœnitentem reconciliare.

ALITER asperè sunt corrigendi, vt habetur in summa, & in c. peruenit. 84. dist. vnde decisum est in concilio Lateranensi, quod describitur in c. nemo,

extra, de simonia, quòd sacrilegium seu simonia est, pecunia seu fauore celare peccatorem, vel non pœnitentem reconciliare. Vnde Innocen. 3. in cōcilio generali, quod est descriptum in c. vt clericorum, extra, de vita & honest. cler. refert, Prælatos graui pœna canonum esse puniendos, qui obtentu pecuniæ, vel alterius quæstus & commodi temporalis, clericos in suis spurcitijs & iniquitatibus tollerant. pro quibus facit tex. in l. de crimine. in fi. C. de adult. vbi dicitur, quod si aliquis reperierit quem in stupro, & recipiat pretium vt non dicat, punitur pœna adulterij.

AVT DISSIMVLENT.

SVMMARIVM.

1 Dissimulatio Prælatorum in obmittendo, vel non obuiando, est peccatum mortale.

QVo casu in prælato est peccatū mortale, dissimulatio. glo. in c. clericis. in verbo, dissimulatione, de immunitate eccles. in 6. quem allegat Panor. in c. 1. extra, de treug. & pace, pro quibus facit tex. in c. si rector. 43. dist. & gl. in c. ea quæ. de of-
1 ficio. Archi. quæ dicit, † quòd negligentia, id est, dissimulatio, in obmittendo, vel nō ob-

obuiando, est peccatum mortale. Et notate, quod iste terminus, dissimulatio, sonat in malam partem, vt habetur 2. Regum, c. 13. de Amon filio Dauid, qui dissimulauit languorem, vt posset decipere Thamar, quam libidinosè amabat. Idem habetur 2. Machabeorum, cap. 5. cum venisset Apolonius Hierosolimam missus ab Antiocho pacem dissimulans, quieuit vsque ad diem sabbati, & tunc feriantibus Iudæis, arma suis capere præcepit, & omnes qui ad spectaculum venerant, trucidauit.

ALIOQVIN VLTRA præmissam negligentiæ pœnam, duplum eius quod propterea acceperunt restituere.

SVMMARIVM.

1 *Concussor secundum canones tenetur in quadruplum.*

2 *Concussiones indebitas faciens colore sui officij, debet viuus concremari.*

HOc dicit ad differentiam criminis concussionis, † cuius pœna secundũ canones est, vt concussor teneatur in quadruplum, c. quoniam quidem. in verbo, soluat quadruplũ. 18. dist. & in c. militare 1

in verbo, concussor, 23. q. 1. Quæ decisio secundum gloss. habet locum, tam in laicis, quam clericis; secundum verò leges punitur extraordinariè, vt notat gloss. & Card. in clem. 2. §. 1. de hæret. Et propriè concussor dicitur, qui subditos concutit, vt pretiũ soluant pro eo, quod ex officio suo ipse facturus est; & generaliter, qui à subditis aliquid extorquet, quod facere non deberet,
2 concussor dicitur. vnde, † qui colore sui officij concussiones facit indebitas, viuus cõcremari debet, vt est tex. in l. vniuersi. C. vbi causæ fiscales.

ET AD PIOS VSVS omnino conuertere teneantur, & compellantur.

SVMMARIVM.

1 *Verba, teneantur, & compellantur, importãt obligationem & necessitatem.*

2 *Verborum geminatio multos effectus operatur de iure.*

3 *Officialis, pœnam impositam clerico pro delicto non debet conuertere in vsus proprios vel Prælati.*

ISTVD verbum, omnino, importat formam præcisam. gloss. in c. ex eo, de elect.

elect.in 6. & in c. quamuis, de pactis, eod. libr. Alex.consi. 88. in 4. vol. & habet vim generalis dispositionis, l. si quis pro eo. §. si nummos. ff. de fideiussor. † Verba ista, te- 1
neantur & compellantur, sunt verba inducentia obligationem & necessitatem, ita quòd Iudex non potest à forma recedere. vt notatur in l. sæpe. ff. de off. præsid. & maximè, quando verba sunt geminata, vt hîc, quæ geminatio ostendit enixam voluntatem disponentis. Vnde, licet confessio facta parte absente, non noceat confitenti. l. si certum. §. si quis absens. ff. de confess. & cap. fin. eod. ti. tamen de æquitate canonica valet, quando fuit geminata, Bar. in l. cum scimus, de agrico. lib. 11. C. & vbi mora est geminata, non admittitur purgatio, etiã de æquitate canonica. l. traiectitiæ. §. de illo, & ibi Angel. ff. de act. & obligatio. Roma. consi. 352. incip. quæritur. Bart. & Alex. in l. si insulam. ff. de verb. obliga. † Et quan- 2
do geminatio est facta, apparet, quod dispositiones vult ita intelligi, nec aliter interpretari vel declarari, licet aliam reciperet interpretationem vel declarationem glo. in clem. 1. in verbo, diœcesanus, de iure pa-

tro. & talis geminatio habet vim clausulæ, non obstante, & ex certa scientia, secundũ Auth. de Butr. in c. quæ in ecclesiarum, de constitut. De virtute verborum geminato rem, vide, quæ plenè scripsi, in l. liberorum appell. ff. de verb. & rer. signifi.

Dum hîc dicit ad pios vsus, non ergo fisco, sed pauperibus debet erogari. l. si clericus. C. de Episc. audien. & ibi DD. notant,
3 † quod pro isto delicto non Episcopus vel eius Officialis imponere pœnam pecuniariam clerico, conuertendam in vsus proprios ipsius imponentis, sed debet conuerti in pios vsus. Vos autem aduertite, quòd tex. iste hoc non dicit: quia in isto versi. agitur tantum de pœna imponenda Iudici ecclesiastico, qui ex illicita pactione, vel quæstu pecuniario, patitur clericum per dissimulationem stare in concubinatu; isto casu non debet ad proprios, sed ad pios vsus applicari. Ratio istius constitutionis est, ne quis ex suo delicto reportet commodum. Sed quando ageretur de pœna imponenda clerico propter concubinatum, an debeat applicari fisco Episcopi, vel conuerti in pios vsus, dixi supra, in verbo, conuertat.

& in

& in d.l.liberor.appell.vbi plenè examinaui,an dispositio testatoris facta ad certum vsum pium,possit per hæredem vel executorem conuerti in alium pium vsum. Sed an prælati talia patientes debeant puniri vltra poenam præsentis constitutionis? Cōcludite, quod sic saltem pœna suspensionis ab officio, vt decidit Papa Vrbanus secundus in synodo apud Malachiam,in ca. cos, in versi. si Episcopi consenserint eorū prauitatibus officij, interdictione mulctētur. 32. dist.

Quod est verum, quando ageretur tantum de punienda sola negligentia,secus, si Prælati, vel eorum Officiales pro prædictis acceperint pretium,aut alios quæstus pecuniarios, tunc enim grauiori. pœna punirentur,scilicet, perpetuæ depositionis, quam statuit Innocen. tertius in concilio generali,sub tit.de vita & honest. cler.in c.vt clericos,in verbo,perpetuò deponatur.

IPSAS AVTEM CONcubinas,aut suspectas, Prælati omnibus modis.

SVMMARIVM.

1 *Verba, omnibus modis, important clausulam iure institutionis.*

2 *Dictiones omnimodo, & nullo modo, sunt latæ sententiæ.*

ID est, omnibus casibus, vel omnibus remedijs, vel exponatis, id est, ipso iure, vt in terminis decidit Bal. in l. 1 in § si pecunia. ff. depositi. qui allegat gl. ordinariam, in authen. vt defuncti seu funera eorũ non iniurientur, circa principium tit. in verbo, omnibus modis. collat. 5. quæ exponit, id est, ipso iure, hoc idem tenuit Ang. ibi. & in auth. de litigiosis & illam gloss. sequitur Alex. in consi. 44. incipien. visa facti narratione, in 3. vol. vel verius exponatis ista verba, omnibus modis, id est, sine aliqua distinctione, & sine ope exceptionis, vt decidit Alex. per illum tex. in l. vbi autem non apparet, in §. fin. in versi. omnimodo efficitur stipulatoris. ff. de verb. oblig. dictio, omnimodo, vel omnimodam, prolata in singulari, eadem habet naturam, quam habet dictio, omnino: quia vtraq; est præcisa & importat canonem latæ sententiæ. est enim dictio vniuersalis & omnia compræhendit. glo. in clem. 1. in verbo, omnimodam,

dam,de for.compet.& notat gl.in c.graue,
de offi.ord.Iaſ.in l.ſi quis in conſcribendo,
in 6 notab.C.de pact. & in l. imperium. ff.
de iuriſd.om.iud. Et quando ſunt prolatæ
in ſingulari,vel plurali, de iure tantæ ſunt
potentiæ,quod †licet relictum filio ſimpli 1
citer in teſtamento,non valeat,niſi iure in
ſtitutionis relinquatur,vt in §.aliud quoq;
Capitulum.in auth.vt in c.cum de app.co-
gnoſc.tamen ſi in teſtamento fuerit appo-
ſita clauſula, omnibus modis, omni iure,
omnimodo, teſtamentum ſuſtinetur ac ſi
iure inſtitutionis fuiſſet relictum,ita notat
Bald.in l.quoties,in fi.C.de hæredib.inſtit.
& Paul.de Caſtr. in conſi.345. incip. ſuper
puncto,& idem Fulgoſi.in conſi.90.incip.
in quæſtione Ioannis.quos ſequitur domi-
nus meus Decius,in conſi.14.incip.pro te-
nui facultate. in 1. vol. iſtæ enim dictiones
ex quo ſunt vniuerſales, comprehendunt
omnem caſum.†Idem dicatis de dictione, 2
nullo modo,quæ eſt vniuerſalis negatiua,
& excludit omnem exceptionem, & expo-
nitur,id eſt, nullo iure, exludit etiam om-
nem gratiam & diſpenſationem,inducitq;
canonem latæ ſententiæ,ſimilemq; habet

naturam, quandoq; maiorem, quam habeant illæ dictiones, de quibus superius fecimus mentionem, quorum studiosus vim ipse perquirere poterit.

CVRENT A SVIS SVBditis per auxilium & brachi secularis inuocationem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex secularis capiens clericum etiam violenter, dum tamen sit requisitus per Ecclesiasticum, non incidit in excommunicationem.*

2 *Præsumitur pro sententia, non pro appellatione.*

3 *Secularis inuocatus, an teneatur exequi sententiam inuocantis si fuerit appellatum à tali sententia, distinguitur.*

4 *Præsumendum est quod brachium seculare frusta non imploretur.*

5 *Iudex secularis inuocatus, an possit opponere exceptionem iniustæ sententiæ*

6 *Delegatus à Papa, an possit inuocare brachiū seculare.*

7 *Iurisdictio ordinaria est fauorabilis, delegata est odiosa.*

Delegatus in causa commissa est maior quolibet

bet ordinario.

AD istum tex. concordant plura iura ciuilia & canonica, quod Iudices ecclesiastici contra subditos rebelles & incorrigibiles possint inuocare brachiū seculare. primò text. in l. si quis in hoc genus. C. de Episc. & cler. in l. Episcopale. C. de Episc. audient. & in c. 1. de offi. ordinar. & ibi omnes Canonistæ, & Innocen. in ca. quoniam, eod. tit. Paul. de Castr. in consi. 41. & clarior text. in c. vt officium inquisitionis. de hæret. in 6. Alex. in l. 2. ff. de iuris. omn. iud. †Et iudex secularis, vel eius fa- 1
milia ad hoc requisitus per Episcopum, si capiat clericum incorrigibilem etiam violenter, non incidit in excommunicationem: quia hoc facit iure permittente, vt est casus apertus, in c. vt fame, de senten. excōmunica. & si requisitus nollet præstare auxilium, cogitur per excommunicationem. per text. in d. cap. 1. quem ad hoc notat Panorm. in 2. notabili, de offic. ordinat. & gloss. vbi in verbo; publicum, notat, quod sicut Iudex secularis debet impendere auxiliū Iudici ecclesiastico, sic etiā è contrario, Iudex ecclesiasticus debet

iuuare iudicē temporalē requirentē, cōtra Laicos rebelles, si sit requisitus: quoniam vtraq; potestas per alteram iuuatur. c. cum ad verum 96. dist. & in c. si Imperator. eadem distin. quibus dicitur, quòd sicut pro actibus spiritualibus principes seculares debent recurrere ad ecclesiam, sic etiam Iudices ecclesiastici pro temporalibus debēt recurrere ad seculares, nec eorum officia sunt turbanda promiscuis actibus. l. consulta diualia. C. de testam.

De duobus nunc videndum est. Primò, si Officialis inuocat brachium seculare, cōtra subditum suum incorrigibilem, an iudex temporalibus absolutè, hoc est, sine aliqua exceptione teneatur sibi præstare auxilium. Videtur, quod sic: quia iudex secularis est tantum merus executor, & ideo tenetur exequi, etiam si sciret sententiam iniustam: quia de alio non debet se intromittere, nisi de executione, vt est text. in c. pastoralis. §. quia verò. vers. nihilominus exequi tenetur eandem, extra, de offi. & potest. iud. cui concordare videtur tex. in l. executorem. C. de executio. rei iud. & Canonistæ in cap. 2. extra, de maledicis. & clarius in l. si

quis

quis latrones. C. de his qui latrones occultauerunt. per quam decidit Alber. in d. l. Episcopale, quod inuocatus per Iudicem ecclesiasticum, quoquomodo fuerit inuocatus, tenetur illi præstare auxilium, aliter clerici propter Iudicis sui impotentiam incorrigibiles, per appellationem vel aliter semper excluderent correctionem, à qua, vt superius dixi, appellari non potest. c. ad nostram, de appellat. Rationem assignat Alber. quia pro sententia Iudicis in dubio præsumendum est, vt dicit text. in c. sicut, in fi. extra, de re iudica. † non autem præ- 2
sumitur pro appellatione, sicut pro sententia. vt notatur in c. vt debitus, de appel. Apparet ergo ex prædictis, quòd Iudex secularis in quocunq; casu, dum tamen iustè fuerit, per Episcopum, vel eius vicarium requisitus, tenetur eis præstare auxilium.

Alij autem fuerunt in contraria opinione. † Quod imò Iudex temporalis inuoca- 3
tus, non tenetur exequi sententiam inuocantis, præcipuè si à tali sententia fuerit appellatum, ea potissima ratione. Quia per appellationem suspenditur iurisdictio iudicantis secundum canones, c. venientes,

de iureiuran. imò secundum leges non videtur extincta, vt est casus in l. 1. in fin. ff. ad Turpil. & facta, pendẽte appellatione, sunt nulla, tot. tit. ff. nil. noui appellat. pendente, & in c. non solum, de appell. in 6. Cum ergo videretur esse factum â non competenti Iudice. inuocatus non tenetur ei parere: imò illo casu ille, contra quem fit inuocatio, posset resistere, quia si iudex ecclesiasticus post legitimam appellationem procedat ad vlteriora, videtur facere iniuriam Iudici ad quem, pro quibus facit tex. in l. quoniam Iudices. C. de appel. vbi dicitur, quod Iudex vel eius Officialis, non recipientes appellationem puniuntur in triginta pondo auri. Patet ergo, quòd Iudex temporalis inuocatus in præiudicium appellationis, non tenetur præstare auxilium.

Alij autem aliter distinguunt, vt Anth. de Butr. in d. c. 1. de offi. ordina. Quod aut agitur de re merè spirituali, & isto casu, Iudex ecclesiasticus inuocet brachium seculare, Iudex temporalis sine aliqua exceptione tenetur exequi sententiam illius: quia de rebus spiritualibus non debet se intro-

mit-

mittere, tanquam Iudex incompetens. Aut agitur de re concernente temporalitatem, vel causam mixtam, in qua Iudex secularis est competens, & tunc non tenetur exequi sententiam Iudicis ecclesiastici, nisi sibi faciat fidem de processu. in hac sententia fuit Barto. in l. diuus. ff. de custod. & exhibitio reorum. Et licet sua opinio sit vera, de iure tamen repræhenditur communiter per DD. in casu, in quo loquitur, scilicet in crimine hæresis, per tex. qui ineuitabiliter facit contra eum, in cap. vt inquisitionis, in §. prohibemus, de hæret. in 6.

Breuiter super isto puncto ego puto aliter esse distinguendum. Aut brachium seculare imploratur extraiudicialiter, aut iudicialiter. primo casu subdistinguite, aut notoriè & euidenter constat Iudici seculari, quod auxilium implorotur iniustè, & tunc non tenetur ei parere. Ratio est: quia non debet eum iuuare ad malum, sed ad ea quæ sunt Deo placita, & non ad præiudicandum, vt dicit textus in præallegato cap. 1. quoniam in hoc casu, Iudex secularis non est inferior, sed est par Iudici

ecclesiastico, ideò non tenetur prestare adiutorium, si iniustè petatur, vt notatur in d.c. cum ad verum. Secus est, si non cōstet iudici seculari, quod auxilium iniustè imploretur, quia tunc tenetur parere, †quo-
4 niam præsumendum est, quod brachium seculare non imploratur frustra & ista fuit sententia Innocen. in d. c. 1 quem ibi refert & sequitur Panorm. Si verò brachium seculare iudicialiter imploretur contra subditum incorrigibilem, puta, quia pluries monitus fuit, vt dimittat concubinam, vel vt concubina recedat à domo clerici, & super hoc lata fuit sententia, à qua nec per clericum, nec per concubinam fuit appellatum, neq; reclamatum; certè isto casu si reperiatur incorrigibilis, potestas secularis requisita tenetur sententiam Iudicis ecclesiastici mandare executioni, †nec aliquo
5 modo debet admittere exceptionem iniustæ sententiæ, vt notat Dominicus, in c. cum quidam seculares, de exceptio. lib. 6. & ita procedit text in d. cap. pastoralis, in §. quia verò, de offi. & potesta. iud. delega. & istam opinionem Innocen. sequitur Alex. de Imo. in consi. 130. inci. in causa, in 4. vol.

Vlti-

Vltimò, quia constitutio ista loquitur de inuocatione brachij secularis, quæ fit per Prælatum, & sic per Iudicem ordinarium, ad euitandum scandalum, dubitatur modo, † an Iudex delegatus possit similem 6
facere mentionem. Videtur quod non, nisi in rescripto suæ delegationis hoc specialiter contineatur: quia iura quæ faciunt mentionem de inuocatione brachij secularis, loquuntur tantum in Ordinario, & non in delegato. vt notat Archidiaconus in d.c. officium §. denique. de hæret. Præterea facit, quia delegatus habet certam pœnam à iure statutam, scilicet, censuras, quas contra rebelles & contumaces fulminat, in c.1. in versi. districtione ecclesiastica poteris coërcere, de offic. deleg. ergo delegatus debet esse contentus illa pœna. Fortificatur, quia † iurisdictio ordinatia est fa- 7
uorabilis, delegata autem est odiosa. ergo non potest cogere Iudicem temporalem, vt suam sententiam mandet executioni, & istam opinionem sequitur Alber. in d.l. Episcopale.

Alia fuit opinio Speculat. in tit. de legato. in §. sequitur videre, versi. sed nunquid

ſeculare brachium.vbi concludit,quod de
legatus poteſt inuocare ſecularem poteſta-
tem:quia ſi ordinarius poteſt,per iura ſupe
rius allegata, ergo multò fortius poterit
8 delegatus, † qui quo ad cauſam ſibi com-
miſſam, eſt maior quolibet ordinario.c.
ſanè.de offic.iud.deleg. & gloſſ. in c. ſigni-
ficaſti, eodem titu. Archidia. in d. c. admi-
niſtratores Federic.de Senis, conſi. 163.in-
cip.ſuper inuocatione. Antho. de Butr. in
c.tanta, de exceſſ. prælato. Card. in clem.
1. de offic. deleg. Paul. de Caſtr. in conſi.
39. incipien.viſis,& iſta communis eſt opi-
nio.

SI OPVS FVERIT.

SVMMARIVM.

1 *Inuocatio brachij ſecularis non debet à iudice laico impendi, niſi in ſubſidium.*

2 *Inuocatio brachij ſecularis in quibus caſibus habet locum.*

ERGO ſi Prælatus, vel eius Officialis
cum ſua familia poſſit exequi ſenten-
tiam vel facere adimplere præce-
ptum ſuum, non debet implorare alie-
1 num brachium, † quod impendi non de-
bet, niſi in ſubſidium, ſcilicet, quando vi-
res

res proprij officij non sufficiunt, per text. quem ad hoc notat Bald. in l. 2. in verbo, non sufficere, C. de his qui latron. occultauer. & sic inuocatio brachij secularis, ita demum habet locum, quando Iudex ecclesiasticus fecit, quod potuit, & non habet vltra quid faciat: & ideo si clerico concubinario vel concubinæ fuerit factum præceptum sub pœna excommunicationis, vt vnus non conuersetur cum altero, & ipsi contemnant censuras, isto casu poterit inuocari selulare brachium, vt in terminis notat Petr. de Ancha. in c. postulasti, de homicid. Dicuntur autem secundum Host. contemnere excommunicationem, quādo infra diem assignatam non obediunt, vel aliter, non satisfaciunt: vnde † iura, quæ 2
de inuocatione brachij secularis loquuntur, ponunt clausulam; si opus fuerit, vel necesse fuerit. vt probatur in d. c. 1. de offic. ord. in verbo, cum opus fuerit, & in c. quoniā, in verb. si necesse fuerit, eod. tit. & in c. si in verbo, si opus fuerit. de excess. prælat. & in ca. periculoso. circa fin. in verbo, si opus fuerit, de statu regular. in 6. & in cap. cum ab homine, in verb. cum ecclesia, nō

habet vltra quid faciat, de iud. & in c. statuimus, in verbo, si necesse fuerit, de maledicis. & hoc etiam Archid. in c. administratores, 35. q. 5. quibus concordat tex. de iure ciuili, in præallegata l. 2. in verbo, non sufficere. Ex quibus concludatis, brachium seculare non debere impendere auxilium Iudici ecclesiastico in casu istius constitutionis, nisi ex vrgente necessitate.

POENITVS ARCERE.

SVMMARIVM.

1 *Concubina clerici, an sit de foro iudicis secularis vel ecclesiastici, distinguitur.*

2 *Punitio criminis concubinatus ad quem spectet, an ad iudicem ecclesiasticum vel ad laicum.*

3 *Concubinatus secundũ leges non erat crimẽ.*

4 *Maritus tenens cõcubinam, si non dimittat potest ab Episcopo excommunicari.*

5 *Concubina clerici an possit puniri per temporalem iudicem, distinguitur.*

6 *Concubina clerici non comprehenditur appellatione familiæ: quia etiam vxor iniusta non continetur.*

7 *Concubina clerici occulta punitur per Episcopum.*

8 *Con-*

8 *Concubinæ clericorum secundum canones tri pliciter puniuntur.*

ID est, prohibere, vel expellere. & ita exponitur, in l. fratres, in verbo, pœnitus arceantur. C. de inoffi. testam. & in l. 2. in versi. arceantur turbę ab illicitis congregationibus. C. de summa trinit. & fide cathol. & in clem. 1. in versi. arceantur insolētijs. de offi. ordin. & in c. cum infirmitas, in versi. tam ab ingressu ecclesiæ arceantur, eod. tit. & dicit ibi Panor. in 5. notab. quòd in casu huius constitutionis clericus concubinarius potest arceri violenter, & si opus est, potest inuocari brachium seculare, vt in d. c. administratores. quia natura huius verbi, arcere, denotat violentiam, & pōderādum est verbum, penitus, quod idem significat, quòd, ex toto, vel prorsus, c. 1. de supplenda negligentia Prælatorum. in 6. & notatur in clem. fi. de procurato. & intelligitur ipso iure, in l. si quis aduocatorum. in verbo, penitus arceantur. C. de postul. Panor. in c. in quibusdam, de pœnis. Alex. in l. qui vsumfructum. ff. de verb. obligat. Et dicite, quòd pœna, quando clericus interdicitur ab ingressu ecclesiæ est illa, & mi-

nor quam ſit pœna ſuſpenſionis ab offi-
cio:& iſta interdictio operatur, quòd cleri-
cus non debet ſe fungere in officio diuino
ſicut faciebat antea, aliàs efficeretur irregu
laris,c.is cui,de ſent.excom. in 6. Iſta deci-
ſio eſt vera, ſi ipſe celebraret diuina in ec-
cleſia, ſecus ſi extra eccleſiam, vt in orato-
rio priuato,quo caſu non eſſet irregularis.
Præterea, ille cui ingreſſus eccleſiæ eſt in-
terdictus,ſi intra eccleſiam adminiſtrat ſa-
cerdoti in miſſa,efficitur irregularis ſecun-
dum Canoniſtas,in d.c.is cui. Sed iſta ver-
ba poſſunt facere dubium, an referantur
tantum ad Iudicem eccleſiaſticum, vel an
ad brachium ſeculare,vel ad vtrumq;. Vn-
de ſuccedit quęſtio,an concubina ſubijcia-
tur brachio ſeculari, ita, quod coram eo
poſſit conueniri, vel an ſequatur forum
concubinarij, ſicut dicimus de vxore,quæ
eſt conuenienda coram Iudice ſeu mariti.
l.cum quædam puella, de iuriſd. omnium
Iudic.& in l.exigere dotem.ff. de iudi. & in
l.fin.de incolis,lib.10.C.& in l.fin.§.2.ff.ad
municipales,etiam mortuo marito donec
alteri nubat.l.2.tit.proximè allegato, & ar-
gumento text. in c. 2. qui, in fine de ſepul-
turis

turis, in 6.

Super hoc puncto distinguite. Aut agitur de concubina laici, & tunc illa non sequitur forum concubinarij, vt in specie decidit Speculat. in tit. de competenti iudic. addit. §. 1. versi. 44. quia castitas vxoris debet aliquid operari vltra luxuriam. pro ista opinione facit tex. ad literam. in l. de iure in fi. ff. ad municipales. Aut agitur de concubina clerici, tunc illa sortitur eius forũ, & coram eo respondere debet, vt tenent Alexand. & Modern. in d. l. cum quædam puella, & Ludou. de Roma. in sing. 658. incipien. licet vxor. qui pro hac parte allegat duas gloss. iuris canonici, in cap. eos qui, in magna gloss. 32. distinct. † quia concubina 1
sacerdotis dicitur esse de eius familia, & idem priuilegium habet familia, quod dominus. c. ad liberandum. de Iudæis, alia est gloss. in cap. clericum. 11. quæst. 1. omnes enim de familia clericorum, videntur de foro ecclesiæ, quia non iure ciuili, sed iure canonico dicitur ancilla ecclesiæ, vnde punitio illius pertinet ad Iudicem ecclesiæ. Præterea, talis concubina ratione delicti efficitur de foro ecclesiæ, sæpe enim ratio-

ne delicti efficitur quis de iurisdictione alicuius, cui primo non erat subiectus. 6. q. 3.

Aut agitur de punitione criminis
2 concubinatus, † & tunc Iudex ecclesiasticus cognoscere, determinare, & punire poterit; quoniam hæc est opinio indubitata, quòd concubinatus est crimen merè ecclesiasticum, vt tradit Panorm. in c. cum sit generale, de for. compet. qui refert Goffredum Doctorem antiquum hoc tenuisse. Idem tenent Fely. & Canonistæ. in c. ecclesia S. Mariæ. de constitu. ideo de hoc crimine cognoscere debet: quia ab ecclesia habuit originem & prohibitionem. c. nemo sibi blandiatur. 32. q. 4. Vnde meritò per Iudicem ecclesiasticum punitio fieri potest, vt declarat Ioan. Andr. in regula. sine culpa de reg. iur. in 6. Ratio esse potest:
3 † quia secundum leges ciuiles, concubinatus non erat crimen, l. in concubinatu. ff. de concubinis, & ista est communis opinio, quæ procedit, maximè secundum Panor. quando agitur de concubinatu commisso cum clerico, quo casu non verteretur in dubium, quin non sit de foro Iudicis ecclesiasti.i, ac meritò ab illo concubina

pos-

possit puniri & excommunicari. c. si cōcubinæ, de sent excom. † Sic etiam maritatus 4
tenens concubinam, potest ab Episcopo excommunicari, vt notant Aret & Iason in l. ex ea parte. in §. mulier. ff. de verb. obliga. & istud fit per curatos ecclesiarum parochialium diebus dominicis, quibus concubinarij per statuta synodalia iuri conformia excommunicantur.

Sed vlterior oritur dubitatio. An Iudex secularis possit punire concubinas clericorum? † Distinguite, aut talis concubinatus 5
erat publicus, seu notorius, aut occultus. Primo casu, quando erit concubina clerici publica, tunc non est dubium, quin Iudex secularis possit eam punire. Ratio est, quia concubinatus clericorum est reprobatus omni iure, ergo Iudex secularis imponendo pœnam publicæ concubinæ, nihil videtur attentare contra sacros canones: quia vnum ius & vna potestas per alteram adiuuatur. Vnde canones non videntur cogitasse, quod tales concubinæ clericorum sunt exemptæ à iurisdictione Iudicis secularis. Quod patet ex mente illorum, qui imponunt pœnam clericis for-

nicantibus, ſed de concubinis eorum nulla fit mentio, quaſi ad eos nihil pertineat, licet cum presbyteris fornicentur. ideo dicit Bart. in l. cunctos populos, C. de ſum. trinit. & fide cathol. quod perſona, cum qua, vel in qua delinquitur, non videtur conſtituere nouum forum, nec laici eximuntur à iuriſdictione Iudicis ſecularis, licet exemptum, & penitus non ſubditum offenderint. Præterea licet canones eximant clericum, & eius familiam à iuriſdictione Iudicis ſecularis, c. nullus, de foro competenti, tamen non reperitur iure cau
6 tum, † quòd concubina clerici compræhendatur appellatione familię: quia etiam vxor iniuſta non contineretur, vt in d. l. de iure, §. fi. ad municipales. Reſtat ergo, quòd Iudex temporalis poteſt notoriam concubinam clerici punire, nec per hoc libertas ecclesiæ, vel honeſtas clericorum violatur, ſed potius adiuuatur: ſed qua pœna debet puniri, dicatis, quòd hoc relinquatur arbitrio iudicis.

Aut concubinatus eſt occultus, quia nō generat ſcandalum in populo, iſto caſu, cognitio & punitio ad Epiſcopum, & non ad

Iudi-

Iudicem ſecularem ſpectat: quia in hoc mundo peccata latentia non habent vindictam, ſed ſupremo reſeruantur iudicio. c. Chriſtiana, 32. quæſt. 5. vnde in hoc mundo oportet nos viuere cum fornicatoribus & peccatoribus, ſicut Chriſtus eſt conuerſatus cum publicanis & peccatoribus: quoniam ipſe ſciebat Iudam eſſe proditorem, celauit & tolerauit. Scribit enim Nicolaus Papa Ludouico Imperatori, qui erat promptus punire ſacerdotes etiam occultè peccantes, dicens, ſe legiſſe in ſcripturis, quòd Imperator Conſtantinus, cum videret presbyteros occultè delinquentes, illos ſua clamide cooperiebat, ne ab alijs viderentur. c. in ſcripturis. 96 diſtin. quod dictum facit contra plures Officiales, qui, cum fraterna monitione clericos occultè peccantes corrigere deberent, illos publicè ſcandalizant. vnde canon eos non correctores, ſed proditores appellat. Ex quibus remanet firmata communis opinio, † quòd cōcubina clerici occulta punitur per Epiſco- 7
pū. Ratio eſt, quià ille grauiter delinquit in Deū, & in eccleſiā, intantū, quòd efficiatur ſerua eccleſiæ, & Epiſcopus poteſt eam vē-

dere si non habeat filios. c.quidam.81.dist. & si Episcopus non possit eam punire, tradet brachio seculari. & ista est communis opinio, quam secutus fuit Petr. de Ancha. in consi.196 incip. Magnifice. Et si quæratur, qua pœna debeant puniri concubinæ sacerdotum. Respondetur, quod canones sunt in triplici differentia. † Primò, quia
8 tex in c.fraternitatis.34. dist. dicit, quod debeant recludi in arcto monasterio, donec condignam egerunt pœnitentiam. Secundò, tex. in d.c. quidam clerici dicit, quod tales concubinæ clericorum per Episcopum venundantur, & ad tempus relegantur; & secundum sententiam alterius canonis tribuitur authoritas secularibus principibus, vt eas possint perpetuo iugo seruitutis mãcipare, quam refert Vrbanus Papa secundus. in c. eos.32.dist.

QVI ETIAM FILIOS ex tali concubinatu procreatos.

SVMMARIVM.

1 *Spurius multipliciter in iure diffinitur.*

2 *Spurius dicitur à duobus primis literis.*

3 *Spurius nec ex testamento, nec ab intestato, patri vel auo de iure ciuili succedere põt.*

4 Na-

4 *Naturalis tantum contra testamentum patris in nihilo succedere potest.*

5 *Legatum factum spurio est nullum.*

6 *Spurius non est successibilis in feudo paterno, etiam per viam donationis, aut alterius contractus.*

7 *Spurio per legitimos successores non possunt remitti bona in præiudicium fisci.*

8 *Spurius non venit appellatione coniunctorũ.*

9 *Spurius potest esse executor in testamento sui patris.*

10 *Spurius excluditur etiam ab alimentis.*

11 *Ecclesia instituta an posit relinquere spurio illa bona.*

12 *Vxor instituta si instituat spuriũ, an videatur inductum tacitum fideicommissum.*

13 *Spurius est capax bonorum alterius præterquam patris sui, tam in vltima voluntate, quàm inter viuos.*

14 *Spurius an posit institui ab illo quem pater instituerat, & dicitur quòd sic, nisi in duobus casibus.*

15 *Spurius an posit emere ab illo cui pater vendidit.*

16 *Spurius an posit se tueri exceptione præscriptionis, si per longa tempora possedit bona*

patris.
17 *Spurius qui non poteſt inſtitui, an ſaltẽ poſ-ſit ſubſtitui, & diſtinguitur.*
18 *Spurio exemplariter non poteſt ſubſtitui à patre.*
19 *Vulgaris ſubſtitutio durat, licet inſtitutio ſit nulla, & ſubſtitutus admittetur excluſo fiſco.*
20 *Inſtitutus licet pro ſe adire nõ poſsit, poterit tamen adire, vt alij reſtituat.*
21 *Relictum ſpurio palam, non applicatur fiſco, ſed hæredi ſcripto, vel venientibus ab inteſtato.*
22 *Spurius eſt indignus culpa aliena, & non ſua.*
23 *In legem Iuliam ambitus incidunt qui clam & ſecretè officia & dignitates poſtulant, ſecus ſi palam. idem dicendum eſt in beneficiis eccleſiaſticis, & redditur ratio.*
24 *Spurio quando aliquid dicatur eſſe relictum clam, vel palam.*
25 *Hæredes quomodo dicantur accommodare teſtatori tacitam fidem de reſtituẽdo ſpurio, & quibus caſibus videatur inductũ tacitum fideicommiſſum.*
26 *Bona ſi auferãtur à ſpurio ſacerdotis cui ap-pli-*

plicabuntur, an fisco Ecclesiæ vel fisco tẽporali, distinguitur.
27 Sacerdos an possit vendere filio suo spurio.
28 Confessio pretij recepti à spurio per patrem, an valeat.
29 Confessio de recepto facta inter coniuges an valeat.
30 Recognitio facta per maritum an præsumatur fraudulenta.
31 Presbyter si confiteatur se habuisse decem à sua concubina ex causa mutui, an valeat confessio.
32 Concubina sacerdotis an possit cogere hæredem ad soluendum pro tempore, quo præstitit seruitium tanquam ancilla.
33 Confessio facta inter personas prohibias, præsumitur fuisse facta in fraudem de iure ciuili.
34 Præsumptio quæ est euidens tollit præsumptionem legis.
35 Spurius an possit institui sub conditione si ingrediatur religionem, eo quod ingressus tollit omnem maculam.
36 Pater non potest filium ingredientem religionem exhæredare, etiam propter præteritam ingratitudinem.

37 *Spurius an poſsit inſtitui ſub conditione, ſi legitimetur, vel eũ capere poterit, hoc eſt, cum erit capax.*

38 *Princeps de poteſtate abſoluta poteſt legitimare ſpurium, vt ſuccedat etiam in præiudicium agnatorum.*

39 *Clauſula, ex certa ſcientia, operatur plenitudinem poteſtatis.*

40 *Legitimatio retrotrahitur ad tempora natiuitatis & conceptionis.*

41 *Qualitates an debeant exprimi in legitimatione, diſtinguitur.*

42 *Excommunicatus pluribus excommunicationibus, ſi petat ſe abſolui ſimpliciter nõ erit abſolutus.*

43 *Verba generalia non comprehendunt perſonas odioſas.*

44 *Exprimi debent qualitates in legitimatione ſeu diſpenſatione.*

45 *Papa conferendo ſpurio epiſcopatum, videtur eum legitimare.*

46 *Comes Palatinus an poſsit legitimare?*

47 *Mixtum an cõprehendatur ſub ſimplicibus.*

48 *Intellectus.l.ſi ita facta ſit exhæredatio, ff. de iniu. & rupt. teſta.*

49 *Dos ſeu alimenta debentur ſpuriæ vel ſpu-*

rio

rio de æquitate canonica.
50 Differentia inter dotem & alimenta.
51 Æquitas canonica fundatur super æquitate naturali.
52 Dispositio. c. cum haberet, quomodo intelligatur.
53 Alimenta possunt publicè & occultè relinq.
54 Spurij de fructibus beneficiorum possunt alimentari & dotari.
55 Sacerdos vltra causam alimentorum in certis casibus potest relinquere spurio.
56 Spurio an possit relinqui causa remunerationis.
57 Dispositio. c. cum haberet, non habet locum quando spurius habet artem ex quo possit viuere.
58 Relictum spurio vltra legitimum modum alimentorum deuenit ad legitimos successores.
59 Relictum spurio pro alimentis, extinguitur.
60 Legatum factum spurio de proprietate non valet, tamen limitatur quatuor limitationibus.
61 Dispositio dicti c. cum haberet, habet locum tam in foro ecclesiastico quàm seculari.
62 Statutũ an possit habilitare spurios vt pos-

sint succedere? disputatur ab vtraq; perte.

63 *Consuetudo quando est contra ius positiuũ, non derogat illi iuri, nisi sit rationabilis.*

64 *Spurius qui non potest succedere patri, an statim posit institui ab auo? disputatur ad longum.*

65 *Persona, quæ est prohibita succedere, omnes ex illa descendẽtes intelliguntur ꝓhibitæ.*

66 *Legatum vel institutio facta contemplatione spurij non valet.*

67 *Dos profectitia dicitur, licet à patre nõ procedat.*

68 *Præsumitur quis vti iure suo & non fraudem inire.*

69 *Nepos naturalis & legitimus descendens ex spurio potest ab auo institui, dum tamẽ spurius non sit ex damnato coitu.*

70 *Cognatio nulla contrahitur cum spuriis patris.*

71 *Presbyter an posit instituere nepotem ex spurio descendentem.*

72 *Presbyter potest adoptare, licet non posit cõtrahere matrimonium ex dispensatione Apostolica.*

73 *Spurius simplex succedit, etiam stantibus liberis naturalibus & legitimis, dum tamẽ*

mater

mater non sit illustris.

74 *Maior castitas requiritur in mulieribus nobilibus, quàm in aliis.*

75 *Liberi descendentes ex matre, quæ cum proprio seruo est fornicato, nullo modo succedunt ei.*

76 *Illis casibus, quibus non possunt succedere parentibus spurij, iisdem etiam parentes prohibentur illis succedere.*

77 *Spurij si sint ex diuersis matribus non succedunt inter eos.*

78 *Spurij iure moribus recepto quatenus succedunt, hisq; succedatur.*

79 *Dispositio l. si qua illustris, non habet locum in regno Franciæ.*

80 *Naturales in regno Franciæ libere de bonis suis possunt disponere, tam in viuos, quã in vltima voluntate.*

81 *Spurius ad dignitates, honores, & officia est inhabilis.*

82 *Spurius an sine dispensatione poßit Doctorari.*

83 *Spurij an poßint esse tabelliones, Procuratores, & legitimi testes?*

84 *Spurij continentur appellatione turpium personarum.*

85 *Improperans alicui, quòd ipse est spurius, an teneatur actione iniuriarum, si verũ sit?*
86 *Actio non requiritur patri pro iniuria facta spurio damnato, secus, si esset facta naturali tantum.*
87 *Spurius potest esse Decurio, & poni ad regimen ciuitatis.*
88 *Serui propter penuriam possunt esse milites.*
89 *Impuberes nõ admittuntur ad honores nec temporales nec ecclesiasticos, etiã propter penuriam hominum.*
90 *Expositus potest ad sacros ordines promoueri, & redditur ratio cur magis in exposito, quàm in spurio hoc habeat locum.*
91 *Spurij sunt iuris patronatus incapaces.*
92 *Filij spurij temporaliter puniũtur vitio patris, sed non spiritualiter.*
93 *Spurij quamplurimum sunt subtiles & ingeniosi.*
94 *Salomonis libido & spurcitia notatur.*
95 *Bartolus fuit filius expositus.*
96 *Dominus noster Iesus Christus non solum ex alienigenis cõmixtionibus, sed etiam de adulterinis nasci voluit.*
97 *Dauid proditoriè adulteriũ & homicidium commisit.*

98 *Christus*

98 *Christus non solùm de bonis parentibus, verum etiam de malis dignatus est nasci.*

IMPROPRIE Papa hîc loquitur. Proprius ergo dixisset, spurios, quia tales sunt, qui illo iure filij nominandi non sunt, quia ex illicito & reprobato coitu, etiam de iure canonico orti sunt, vt notatur in c. nisi cum pridem, in §. personæ, in verbo, spurios. de renun. Qui igitur ex coitu sacerdotali nascitur: spurius dicitur, † & 1
à deriuatione vocabuli dicitur quasi non purè natus: quoniam nascitur ex spurcitia, quæ significat immundiciam, vnde spuriè aduerbium, idem significat, quòd turpiter atq; immundè, & dicitur, quasi extra puritatem matrimonij natus, arguendo ab ethymologia vocabuli, quod argumentum validum est in iure, cum diffinitio non repugnat. l. 2. §. appellata. ff. si certum petat. Tales enim nati ex clerico & coniugata dicuntur infames, secundum Nicolaum de Vbald. in tract. de success. coll. 26. in quarta specie liberorum. & Azo in summa, de his qui not. infam. vbi dicit, quod filius natus ex sacerdote, dicitur infamis infamia facti. Vel aliter spurius diffiniri potest, vt deriue-

tur à græca voce,ſcilicet,ſporades, quæ di-
ctio,ſecundum Iuſtinianum, in §.ſi aduer-
ſus,Inſtit. de nupt. ſignificat paſſim, vulgò
& ſparſim; hinc ſporades inſulæ dicuntur.
Et propriè dicitur ille, qui patrem habet
incertum,aut habet talem, quem habere
non licet,vt dicit rex. in l. vulgo concepti.
ff.de ſtatu hom. Vnde apud Plutarchum in
problematis, ſpurius dicitur à duabus pri-
2 mis literis,quæ ſunt, † S. &P. id eſt, quaſi ſi-
ne patre,ſcilicet,certo, vel approbato na-
tus. & alijs decem modis dicitur ſpurius,
quos longè examinaui in repetitione l.li-
berorum appellatione. ff. de verbor.& rer.
ſignific. Tamen vt ego poſſim votis veſtris
ſatisfacere circa hãc materiam ſpuriorum,
quæ ab alijs ſcribentibus in vnum conge-
ſta non fuerunt, circa ſucceſſionem breui-
ter me ſoluam.

Et in primis dubitatur, an ſpurius poſſit
capere de bonis patris per eum relictis? Re-
3 ſpondetur quod nõ, † nec inter viuos,nec
in vltima voluntate.§.fin.in authen. quib.
mod.natur.effic.ſui.collat. 7. nec ex teſta-
mento patris, nec ab inteſtato ſuccedere
poſſunt: quia in eis non reperiuntur iura
agna-

agnationis, vel cognationis, vel coniunctionis.l.ſi ſpurius. ff. vnde cogna. ex teſtamento verò patri vel auo, vel cæteris ex eis deſcendentibus, non ſuccedunt, auth. licet.C.de natura lib. Idem eſt dicendum in naturalibus tantum, † qui nunquam contra teſtamentum & voluntatem patris ſuc- 4
cedere poſſunt, gloſſ. in l. 1. in verbo, naturales, & ibi Bart. ff. de bonorum poſſeſſio. contra tab. & Bald. per illum tex. in l. fi. C. de natu. libero. & ſic ſpurij in bonis patris ſunt incapaces, vt declarat Barto. in l. fi. in verſi. an iſtis ſpurijs. ff. de his quib. vt indig. & eum ſequitur Alexan. in conſi. 74. & Bald. in conſi. 241. incipien. ſpurio. in 2. volum. & Ioann. de Anania, in conſi. 46. quos ſequitur dominus Decius, in conſi. 288. incip. quæritur in effectu, in 2. volum.
† qui indifferenter concludunt, legatum 5
ſpurio factum, eſſe nullum, † Nec eſt 6
ſucceſſibilis in feudo proueniente à patre, etiam per viam donationis aut alterius contractus, vt in ſpecie decidit AEgidius Bellamera, in deciſione 742. ſub titu. de donationib. Vnde ſi dominus directus ignoranter inueſtiuerit

ſpurium de feudo, quia credebat eum eſſe legitimum, talis ignorantia non affert ſibi præiudicium. Et ſic concluditur, quod patri ſuo ab inteſtato ſuccedere non poteſt, ſed fiſcus, excluſo ſpurio, ſuccedet. per l. ſi incœſti. C. de natural. liber. & ita in ſpecie determinat Bal. in d. l. certum. C. vnde legitimi, in verſ. ſed pone baſtardus, vbi dicit,
7 quod ſi legitimi ſucceſſores volunt facere gratiam ſpurio, de ipſis bonis, vel remiſſionem vel pactum inire, non poſſunt in præiudicium fiſci, ſed debent cum effectu dicta bona retrahere à ſpurio infra duos mēſes, quibus elapſis, ſi reperiatur poſſeſſor, fiſcus poterit illa vendicare.

Ampliate, etiam ſi pater in teſtamento mandaret bona ſua vel partem diſtribui inter pauperes, vel coniunctos, vel illos, quibus executor viderit diſtribuenda, non po-
8 terit executor eligere ſpurium: † quia non venit appellatione coniunctorum, nec poterit illa diſtribuere cōtra prohibitionem iuris in perſonam prohibitam, ne concedatur per indirectum, quod prohibetur directè, & ſi diſtribueret ſpurio, videretur eſſe relictum, à patre: quia factum executoris,

ris, exequentis volũtatem, iudicatur idem cum facto testatoris. l. vnum ex familia. § si de falcidia quæratur, ff. de legat. 2. ibi dicit tex. quod electus non dicitur capere ab illo, qui eum eligit, sed dicitur capere ab illo, cuius iussu electus fuit. Hanc sententiam secutus fuit Bald. in l. ab eo, C. de fideicom. vbi concludit, † quod licet spurius possit es- 9
se executor in testamento sui patris, tamen ex quo excluditur à successione illius, non poterit sibimet ipsi distribuere. Idem dicẽdum est in Episcopo, qui hæreditatem distribuendam inter pauperes accepit: † quia 10
spurio testatoris dare non potest etiam pro alimentis, à quibus excluditur. §. vltra quidem, in verbo, nec alendus est à parentib. in auth. quib. mod. natur. effician. sui. & si de facto ei aliquid donatum fuerit, excluso fisco, euocabitur per Episcopum, qui inter pauperes distribuet, vt concludit Innocen. in c. ex literis, de offic. deleg. quem sequitur Bald. in l. id quod pauperibus, de Episc. & cler. Ideo si ecclesia hæres instituta, donaret spurio testatoris, illa donatio secũdum Bald. redderetur nulla. licet Aret. in l. si is, qui ex bonis. in 5. coll. in versi. vbi autem

ecclesia. ff. de vulga. non firmet hanc opinionem, ex eo, quod in ecclesia non præsumatur fraus, quæ præsumitur in priuato. c. 1. §. si diuersum. in tit. de alienat. feudi. vbi dicitur, quòd ecclesia tanquam cultrix, & auctrix æquitatis, non patitur aliquid fieri contra iustitiam, sed in priuato circa istos spurios non tantum consideratur fraus legis, sicut incapacitas personæ. Concludatis ergo secundum DD. post Bald. in l. eam
11 quam. C. de fideicommiss. † quod si ecclesia instituta, vel cui donatum est à patre, posteà donaret spurio intuitu pietatis & paupertatis, vel expressa causa remunerationis, talis donatio possit sustineri de iure.

Dubitatur. Testator instituit vxorem illamq; grauauit, vt quibus voluerit, hæreditatem restituat (idem dicatis de presby-
12 tero testante) demum † ipsa heredem instituit spurium testatoris, an videatur inductum tacitum fideicommissum; Barto. in d. l. Lucius. §. in testamento, cõcludit, quòd nõ, nec hæreditas ab eo poterit auferri per fiscum: quia sola coniunctio sanguinis nõ inducit præsumptionem fraudis. l. fi. ff. de
his

his quibus vt indig. quem ſequitur Bald. in conſi. 241. incipien. Spurio pater donare non poteſt, in 2. vol. Addite prędictis, quòd licet executor, qui tenetur diſtribuere bona inter pauperes, non poſſit eligere ſpurium teſtatoris poterit tamen ipſe eligere ſpurium proprium, pauperem. Sicut ex diſpoſitione teſtatoris poteſt naturalis tantũ vel ſpurius capere bona, quæ non ſunt ipſius diſponentis, quia filius executoris non videtur capere ab executore, ſed à teſtatore ſecundum Paul. de Caſtr. in d. l. ſi is, qui ex bonis. & notatur per gl. in §. fin. quib. mod. natur. effic. ſui. quod ſecus eſſet, ſi eligeret ſpurium teſtatoris: quia, vt dixi, videretur relictum à patre. Limitetis iſtud vltimum non procedere abſolutè in ſpurium teſtatoris, in quo eſſet euidens paupertas; quo caſu, executor poſſet in illum de bonis patris diſtribuere: quia erogantur tanquam pauperi, & non tanquam filio. & ita conſuluit Benedictus de Capra, in conſi. 54. & hoc tangit Barto. in d. §. in teſtamento. & in l. hæreditas. de his, quibus vt indig. & Alexan. in d. l. is qui ex bonis. & eſt communis opinio.

Reſtat ergo firmata communis opinio, quòd filij ſacerdotum ac cæteri ſpurij, iure ciuili, bonorum patris ſunt funditus incapaces, nec per viam vltimæ voluntatis, nec per viam contractus etiam onerosi, nec directè, nec indirectè per ſe, nec per interpoſitam perſonam aliquid de ijs capere poſſunt. & ita concludit Cyn. Bart. Bald. & Saly. per illum tex. in l. 1. C. de natur. liber. Et ſi reperiatur ſpurius poſſidere aliqua bona patris, præſumitur illa tenere in fraudem, & meritò ab eo poſſunt auocari. ſecũdum Barto. & Florian. in l. qui teſtamentum. ff.
13 de probation. †Sed ab alijs, præterquam à patre, tam in vltima voluntate, quam inter viuos capere poteſt: & ideo licet ſacerdos non poſſit inſtituere ſpurium, non prohibetur tamen inſtitui ab extraneo: quia non prohibentur, niſi parentes, vt eſt gloſ. in d. § fin. Vnde ſpurius non prohibetur ſuccedere fratri legitimo, per l. ſi is qui ex bonis, & illam glo. ſequitur Bart. ibi, & in l. conditionis. ff. de donat. cauſa mort. & Alber. in l. cum in liberis. C. de hæred. inſtit. quia licet ſpurius non poſſit eſſe teſtatoris hæres, non tamen prohibetur eſſe hæres

hæ-

hęredis: quia principaliter non succedit testatori. l. Titij qui testamentum. ff. de his quib. vt indign. Sed an istud procedat indistinctè, dicam infra in illa quæstione; an spurius, qui non potest capere iure institutionis, possit iure substitutionis. Quo loco latiùs hac de re edisseram.

De duobus posset dubitari. Primò ex quo sacerdos non potest instituere spuriũ, an saltem possit institui ab illo quem pater hæredem instituerat? Breuiter videtur quod non, maximè in bonis obuentis ab ipso testatore, ea ratione, quia sicut prohibitus est succedere illi, quem data opera interfecit (quia in personam vtriusque redditur incapax. ita dicit gl. in l. Lucius Titius. in verbo, inducendam. ff. de iure fisci quæ assignant rationem, quia hęres hæredis, dicitur hęres testatoris) sic videtur dicẽdum, quod institutio facta ab hærede patris, in fauorem spurij, non teneat, saltem in bonis ipsius patris. † Contrarium tenuit Bar. 14
in d. l. si is, qui ex bonis. vbi concludit quòd dicta institutio facta in fauorem spurij, est valida: quia ex tali actu testandi non debet præsumi fraus, argumen. l. ex hoc edicto. §.

licet hæredem. ff de alien. iud. mut. causa fact. & hanc opinionem ante Bart. tenuerunt Speculat. & Ioannes Andr. in tit. de successiõn. ab intestat. in versic. sed quid si pater instituit. & Bald. in l. eam quam. C. de fideicommiss. qui pro ista opinione adducit glo. singularem, in auth. quib. mod. natur. effi. sui. & Alexand. in consi. 51. incip. viso themate, in 2. vol. qui allegat tex. ad literam, in d. l. Titij qui testamentum. de his quib. vt indig. in verbo, principaliter, vbi dicitur, quòd principaliter consideratur institutio, quæ fit per hæredem, nõ autem consideratur institutio remota facta per patrem naturalem in fauorem hæredis. Et iste videtur vtilis modus relinquendi spurio, scilicet, quòd hæres institutus à patre, simpliciter instituat spurium: quia nõ prohibetur acquirere ab extraneo gloss. in §. fin. quibus mod. natura. effic. sui. coll. 7.

Prædicta conclusio limitatur non procedere in duobus casibus, in quibus spurius institutus ab hærede patris, non consequitur hæreditatem. Primus est secundum Bald. & Imol. quando pater spurij grauasset expresse hæredem de restituendo hæ-

do hæreditatem, & hæres accommodasset expressam vel tacitam fidem defuncto de restituendo huic incapaci; quo casu, propter fraudem legis, vterque priuaretur hæreditate, & applicaretur fisco, iuxta l. non intelligitur. ff. de iure fisci. Secundus casus est secundum Alexend. quando post mortem patris naturalis, hæres institutus esset passus semper possidere spurium: quia ex ista continua possessione, tacitè deprahenderetur fraus legis.

Secundò posset dubitari. Sacerdos habens spurium, vendidit bona sua Titio, deinde Titius illa vendidit spurio filio primi venditoris, † quæritur, an spurius possit 15
emere ab illo, cui pater vendidit? Bart. in d. l. si is qui, format hanc quæstionẽ, & tandẽ concludit, quòd dicta alienatio nõ valeat: quia fraus facilius committitur in contractibus, quam vltimis voluntatibus, quod subtili ratione probatur. Quoniam cum Officiali habente officium publicũ, non licet cõtrahere, & hoc inducit suspicio fraudis. l. non licet. ff. de contrah. emptio. cum similibus, & tamen in vltima voluntate

non est prohibitum relinquere Officiali, in l.non dubium.&ibiDD.C.de legib. Apparet ergo fraudem facilius committi in contractibus,quã in vltimis voluntatibus, idq; multis iuris partibus continetur.

Sed aduertite si placet, quod ad hoc, vt si venditio præsumatur facta in fraudem, si spurius emat ab illo cui pater vendidit, quatuor vel saltem vnum ex his concurrere debent. Primò, quod spurius emerit omnia bona patris, quo casu, lex facilius præsumit fraudem, quam si alienatio fuisset facta de certa parte bonorum. Secundo, vt spurius emat per interpositam personam, quia si ex minimo inducatur præsumptio fraudis, alienatio vitiabitur. Tertio, si in emptione quam facit spurius ab hærede patris, non fuerit facta aliqua numeratio pretij, sed interuenit tantum confessio, tũc præsumetur facta in fraudem. Vltimò, si spurius emat incontinenti ab eo, qui emit à patre: certè propter talem festinationem emptio videtur facta in fraudem, & habetur ac si à patre emisset: quia ea, quæ fiunt sine interuallo, videntur inesse & fieri in primo actu. prædictis quatuor cessantibus

non

non procederet decisio Barto.

Dubitatur vlteriùs. Sacerdos donauit vel vēdidit spurio certas possessiones, quas quietè & pacificè per longa tempora posse dit, nonne contra sacerdotem patrem, & alios potest se tueri exceptione præscriptionis? Videtur quod sic, maximè quando spurius possedisset per longissimum tempus, quod est triginta vel quadraginta annorum, tunc enim præscriberet ius excipiendi, l. si quis emptionis, §. 1. C. de præscr. 30 vel 40. annorum. propter bonam fidē presumptam autoritate superioris, argum. l. & generaliter ff. de noxalib. † Sed contraria opinio verior est in puncto iuris, scilicet 16 quod spurius non potest præscribere res sibi datas, etiam per longum tempus, ita in terminis tenet Bald. in l. nullo, C. de rei vēdicat. & clariùs in d. l. id quod pauperibus. Ratio est: quia suus titulus est reprobatus & inhabilis ad habendum dominium in bonis patris, etiam ex vero titulo, ergo nō poterit prescribere; cum longa possessio in casu præmisso non plus debeat operari, quam verus titulus, qui in spurium incestuosum cadere non potest. istam opinio

nem ſequitur Philippus Corneus in conſi, 236. incip. videtur, in 2. volu. vbi dicit, quòd præſcriptio 40 annorum non patrocinatur ſpurio: quia ex quo acquiſiuit contra iura, videtur eſſe in mala fide, per regulam, qui contra ius mercatur, de regu. iur. in 6. & in l. quemadmodum, de agricol. & cenſ. libr. 11. Cod. Sed poſſeſſor malæ fidei nullo tempore præſcribit, cap. vigilanti, & ca. fin. de præſcript. & in regula, poſſeſſor malæ fidei, de reg. iur. eod. lib. Ergo ſpurius nõ poteſt ſe tueri exceptione præſcriptionis: quia titulus iure non ſubſiſtit, & vitiato titulo, poſſeſſio vitiatur. l. nullo. C. de rei vend. & poſſeſſio potiſſima pars eſt vſucapionis.

Sed an ſpurius, qui non poteſt per patrem inſtitui, poſſit ſubſtitui, diſtinguite. Aut ſpurius eſt ſubſtitutus vulgariter, aut pupillariter; primo caſu non poterit ſuccedere virtute ſubſtitutionis, ea ratione, quia directè, & non per interpoſitam perſonam per vulgarem ſuccedit patri, cum ſit eius teſtamentum. Inſtit. de vulg. circa princip.
17 †Et iſtud procedit etiam, quando pater grauaſſet filium naturalem & legitimum reſti-

restituere hæreditatem spurio: quia per istã fideicommissariam succedere non posset, cum per illum succedatur in bonis testatoris per mediam personam, inst. l. cohæredi. §. cum filiæ. ff. de vulga. in quibus bonis spurius est incapax. Si verò spurius fuerit legitimo filio substitutus pupillariter, tunc eueniente casu substitutionis, admittetur ex expressa pupillari, ad bona impuberis tantum, ad quæ spurius est capax etiam ex dispositione patris: quia licet sit prohibitus succedere patri, non tamen prohibetur succedere fratri, d. l. si is qui ex bonis, & istam distinctionem facit gloss. singularis, in §. fina. in verbo, participium, authent. quibus mod. naturali. effic. sui. coll. 7. & per illam gloss. refert singulariter Bald. se aliâs consuluisse, quòd frater legitimus institutus à patre, possit fratrem spurium instituere, qui ei succedet ex mero testamento fratris, in omnibus bonis dicto legitimo fratri acquisitis vndecunque etiam in paternis, ex quo per aditionem erant effecta proprium patrimonium fratris legitimi. Et sic in prædicta l. si is qui ex bonis, est casus multùm singula-

ris,in quo pupillaris expreſſa non comprehendit tacitam vulgarem, ſcilicet quando pupillariter ſubſtitutus erat incapax bonorum teſtatoris. Ego autem dico, quòd in iſta pupillari, in qua ſpurius eſt ſubſtitutus, veniunt tantum bona pupilli, & non illa quæ fuerunt patris, vt ampliſſimè in materia ſubſtitutionum ſcripſi. quibus addite,
18 †quod ſpurio exemplariter ſubſtitui non poteſt, ſicut nec pupillariter, vt concludit Bald. in l. humanitatis. verſi. ſecundo videamus de perſonis. C. de impuber. Quæ ſententia non procedit in matre, quæ ſpurio poteſt exemplariter ſubſtituere: quia ei legitimam præſtare cogitur, dum tamen nō ſit natus ex damnato & reprobato coitu. Ego autem fortius dico, quòd licet pupillaris vel exemplaris non poſſit fieri ſpurio, tamen ſecus eſt in vulgari, vt in ſpecie concludit Bald. in d. l. humanitatis, in verſic. idem aduerte quod iſtis ſpurijs. & ideò ſi presbyter inſtituat ſpurium ſuum hæredem, & ei vulgariter ſubſtituat,
19 †quamuis inſtitutio ſit nulla, & pro non ſcripta, tamen ſubſtitutus admittetur per vulgarem, fiſco excluſo, & etiam excluſis ve-

venientibus ab intestato. Ratio est, quia vulgaris semper durat, licet institutio sit pro non scripta, & efficitur caduca, vel institutus nunquam fuerit in rerum natura, vel fuerit mortuus viuēte testatore, adhuc voluntas testatoris conseruatur ex expressa vulgari. l. cum ex filio, §. fi. in verbo, viuo patre, & in l. si pater impuberem, in verbo, viuo patre, ff. de vulgari. Vnde si pater in certa parte bonorum instituat spurium, & eum per fideicommissum grauet, vt illam partem restituat Titio, certè licet legatum sit pro non scripto, ratione incapacitatis, tamen non debet remanere penes hæredem, sed spurius tanquam executor testamēti, poterit restituere fideicommissario, secundum Bal. in l. ab eo, in versi. quæro si testator donauit spurio, C. de fideicomm. Ego addo vobis tex. in l. cogi. in §. hi qui solidum. ff. ad Trebellia. vbi dicitur, † quòd 20
hæres institutus, qui solidum pro se capere non potest, poterit tamen adire, vt alij restituat. Nec illud videtur inconueniens, cū etiam spurius possit constitui executor testamenti paterni, dum tamen ex hoc non sentiat commodum, & in hoc residet Bal.

in l. si quis ad declinandam. in versi. iuxta, hoc quæro, C. de Episcop. & cler.

Modò dubitatur, si sacerdos aliquid relinquat spurio suo, cui applicabitur, fisco vel hæredi scripto, vel venientibus ab intestato? Videtur quod fisco. per tex. in l. 1. circa principium. ff. de iure fisci. vbi enumerantur sedecim causæ, in quibus hæreditas applicatur fisco, inter quas enumeratur ista, scilicet, quãdo institutus est indignus, sed constat spurium esse indignum, ergo fiscus debet admitti. per text. in l. Papinianus. in §. meminisse. ff. de inoffi. testam. vbi dicitur, quòd illud, quod aufertur, ab aliquo tanquam ab indigno, applicatur fisco, & in l. cum tabulis. §. fin. ff. de his quib. vt indig. Fortificatur, quia vbi hæres est incapax ex delicto testatoris, videtur quòd hæreditas deuoluatur ad fiscum, vt notat A-
21 zon in summa, C. de natural. liber. † Ego autem puto contrarium, quòd imò hæreditas, in qua spurius est institutus, reuertitur ad venientes ab intestato: quia quando hæres institutus est incapax ipso iure, tunc hæreditas non applicatur fisco, per l. si in metallum. ff. de his quæ nõ pro scripto haben-

bentur. Ratio, quia talia relicta & institutiones, quæ fiunt istis spurijs, habentur pro non scriptis, ideo nō transeunt ad fiscum, sed deueniunt ad substitutos, si sint, quibus deficientibus bona deuenient ad alias personas, quæ enumerātur in l. vn. §. in primo, de caduc. tollend. sed spurij ipso iure sunt incapaces. § fi. quib mod. natu. eff. sui, & in d. auth. ex cōplexu. & in l. si spurius. ff. vnde cogna. & in l. si pater. & ibi gl. & in l. nec apud. C. de hæredib. institu. quibus dicitur, quòd quando aliquis efficitur indignus absq; culpa sua, hæreditas non transit ad fiscum: † sed euidenter apparet spurium nō 22
esse indignum culpa sua, l. legem, & in l. fi. C. de natur. libe. ergo hæreditas in qua ipse est institutus non transit ad fiscum. Confirmatur ratione: quia ista institutio, quæ fit in fauorem personæ, quæ funditus est incapax, habetur pro nō scripta: sed si scripta non esset, deueniret ad substitutos, vel ad venientes ab intestato; & sic apparet, quòd hæreditas non applicabitnr fisco propter institutionem, quæ est nulla: secus si institutio de iure valeret, quia tunc auferretur ab hærede, tanquam ab indigno, & fisco

applicaretur. Istam opinionem sequitur Bald. in Margarita Innocentij, in verbo, hæreditas. vbi dicit, quod quando titulus non cadit in eum, vt in spurium, tunc non admittitur fiscus. quod dictum Baldi ampliatur in quocunq; casu, in quo quis ipso iure repellitur, vt in casu l.1. C. de secundis nupt. & in casu l. hæreditas, C. de his quib. vt indig. Et ideo ex quo filius presbyteri ipso iure erat incapax bonorum patris, si instituatur à patre, vel aliquid sibi relinquatur, excluso fisco, admittentur venientes ab intestato, & ita concludit Corneus in consi. 236. incip. videtur prima facie, in 2. vol. & ista est communis opinio, pro qua consuluit Alex. de Imol. in consi. 202. incip. perspectis verbis testamenti, in 6. vol. Reportetis ergo ex præmissis, quod quando institutus est incapax ex delicto & vitio testatoris, regulariter hæreditas non transit ad fiscum, licet gl. in d. l. hæreditas, dixerit contrarium, præterquam in casu posito in l.1. de natu. lib. & in l. si quis incesti. de incest. nupt. & in casu l.1. de secund nup. & ista videtur esse verior resolutio, secundum Barto. in d. l. fin. de his quib. vt indig.
quem

quem ſequuntur Ang. Alex. & Iaſ. in prædicta l. hæreditas. tit. ſupra proximè allegato, vbi concludunt, quòd in caſu præmiſſo fiſcus non admittitur, ſed veniunt ſubſtituti, aut veniẽtes ab inteſtato, vt etiam in terminis conſuluit Barbat. in conſi. 46. incip. præclarè ſcribitur, in 1. vol.

Prædicta concluſio limitatur vt procedat, quando ſacerdos relinqueret aliquid ſpurio ſuo palam & publicè, tunc non applicaretur fiſco: quia legatum vel inſtitutio non valeret, ſed remaneret apud eos, à quibus legatum præſtandum eſt. l. non intelligitur. ff. de iure fiſci. & Bal. in d. l. fin. de his quib. vt indig. ſecus ſi relinqueret clam & ſecretè, quia tunc relictum remoueretur à ſpurio, & fiſco applicaretur, excluſis omnino venientibus ab inteſtato, vt declarat Bar. in l. Lucius. §. in teſtamento. ff. de legat. 1. & in præallegata l. fi. & in d. l. hæreditas. & Ang. & DD. in l. 1. de naturalib. lib. quos refert & ſequitur Decius in prædicto conſi. 311. vbi atteſtatur eſſe communem opinionem, quòd quando ſpurio palam aliquid fuit relictum, ſi non ſit ſubſtitutus, fiſcus excluditur, & venientes ab inteſtato

admittuntur: ſecus ſi clam & tacitè, vel per interpoſitam perſonam, quia iura præſumunt, quòd ſit relictum in fraudem legis.
23 † Idem dicendum eſt de lege Iulia ambitus, in quam incidunt, qui clàm & ſecretè officia & dignitates poſtulant, quia lex præſumit id fieri in fraudem Reipublicæ, vnde meritò talibus officijs publicis priuari debent. Idem dicendum videtur in perſequẽtibus & poſtulantibus clam beneficia eccleſiaſtica, quia in eis præſumitur labes ſimoniæ: ſecus, ſi palam & publicè, quod in officijs vel dignitatibus non videtur à iure improbatum. l. 1. §. 1. ff. de pollicitationib. ita notat gl. & Barto. in l. Barbarius Philippus. ff. de offic. prætoris. Rationem iſtius limitationis ponit tex. in l. non exiſtimo, ff. de adminiſtratione tutorum, vbi dicitur, quòd illa, quæ per tutorem fiunt palam & publicè, præſumuntur facta bona fide, ſecus ſi facta ſunt clam & latenter, quia tunc lex præſumit eſſe facta in fraudem, vt in caſu præmiſſo.

Dubitatur iuxta prædictam limitationem, quomodo preſbyter dicatur relinquere ſpurio ſuo palam, vel clam? Reſpon-

spondeo, quod illud dicitur fieri palam, quod fit coram pluribus, l. palam. ff. de verborum & rer. significat. Vbi dicit Vlpianus, palam est, quod fit coram pluribus. Et ideo si hæres accommodaret fidem defuncto, de restituendo incapaci coram duobus testibus, diceretur fieri palam: quia in pactis & promissionibus, pluralis locutio numero duorum contenta est. Vel etiam relinquitur palam, quando testator exprimit qualitatem personæ, cui relinquit: quia dicit, relinquo tali filio meo spurio. † Sed clam dicitur fieri, 24
quando non potest venire ad notitiam. l. clam possidere. ff. de acquirenda possessione. Prædictis addite, quòd actus dicitur clam fieri, quando fit, non seruata consuetudine vel consueta solemnitate, licet fiat coram testibus. Vel etiam clam fieri dicitur, quando aliquid fit, absente illo, cuius præsentia requiritur. Vel etiam dicitur clã fieri, quando notario & testibus imponeretur silentium, vt nihil de gestis inter eos dicãt, vel quãdo aliquid fit parte nõ citata, vel nõ citato eo, q potest cõtradicere. Quãdo autẽ aliquid dicatur fieri clã, & in qbus

casibus, videte Fely. in c. consuluit, de offic. delegat. & in c. cum quidam, extra, de iureiur. Matrimonia etiam clam fieri non debere varijs rescriptis, in ti. de clādestina despon. in antiquis, clarissimè expressum est, nuptiæ enim palā celebrandæ sunt. c. 1. ext. eodem. Vnde matrimoniorum præconia (banna vocant) inducta sunt, & eo iure vtimur. Vnde & electio canonicorum clandestinè facta, non valet ipso iure, imò quā-citius facta est, debet publicari, c. quia propter. §. electiones, de elect. Quod secus est in matrimonio, quia licet clam fieri non debeat, tamen si factum fuerit, tenet, glo. est in c. ex literis. de clandestina desponsat. Concludit ergo ex supradictis, quòd si hæres accommodat tacitam fidem de restituendo totam hæreditatem, vel partem illius spurio, videtur delinquere in fraudem legis, ideo debet pati pœnam, quia hæreditas fisco applicatur. Secundum Barto. & DD. in d. l. non intelligitur. ff. de iure fisci.

Sed quomodo probabitur, quòd hæres accommodauerit tacitam fidem patri, de restituendo spurio, quia potest fieri, quod nemo audiuerit, tamen heres in conscien-

tia

tia promisit, quòd totum vel certam partem spurio restituet, nec aliter potest probari de fide accommodata, & in dubio, fraus vel dolum non præsumitur. l. quoties. §. dolo. ff. de probat. & in l. dolum. C. de dolo. & in l. meritò. ff. pro socio & licet esset aliqua suspicio fraudis, tamen hoc non sufficeret, ad hoc, vt hæreditas fisco applicaretur secundum Ange. in d. §. in testamento. † Ideo dicite, quòd illud dicitur 25
fieri clam, quando quis per scripturam priuatam promittit testatori, quod restituet spurio, vt est casus in l. in tacitis fideicommissis. in versi. qui domestica cautione vel chirographo se obligaret ad præstandum fideicommissum ei, qui capere non potest. ff. de leg. 1. Quod secus est secundum quosdam, si promitteret restituere incapaci per publicum instrumentum: quia illa, quæ fiunt coram notario & testibus, dicuntur fieri palam, & non latenter. Ego indico vobis tex. supra allegatum, vt faciat contra presbyteros beneficiatos, habentes spurios quibus non possunt relinquere sua beneficia, ne videatur in eis cadere successio. qui adhibent hanc cautelam; quia renuntiant

alteri extraneo, ea tamen tacita conditio-
ne & promissione de renuntiando spurio.
Certè ista promissio argumento illius le-
gis videtur facta in fraudem canonis tan-
quam simoniaca, & ideò vterq; scilicet, re-
nuncians, & ille cui fit renuntiatio, priua-
ri debet beneficijs. Cōcludite igitur, quod
ad hoc, vt hæreditas applicetur fisco, duo
copulatiuè secundum Bart. requiruntur,
videlicet, quòd spurio fuerit relictum clā,
& quod etiam hæres accommodauerit ta-
citam fidem de restituendo spurio, vel sal-
tem consideratur, quomodo ille, qui ex te-
stamento vel ab intestato vocatur, delique
rit in fraudem legis, ad hoc, vt hæreditas
deueniat ad fiscum.

Super hoc oritur dubitatio. Presbyter
instituit fratrem, vel extraneum, qui testa-
tori tacitè accommodauit fidem de resti-
tuendo spurio, & ad hoc tacitè se astrinxit
per scripturam priuatam, vnde est in ca
causa, vt hæreditas remoueatur à spurio tā-
quam ab indigno, & fisco applicetur, an ap
plicabitur fisco ecclesiæ, vel fisco Imperij,
26 & sic temporali. †Breuiter quidam dicunt
quod ex quo agitur de bonis presbyteri,
debet

debet applicari fisco ecclesiæ, quia in illis eccelsia præfertur fisco Imperij. l. si quis presbyter. C. de Epis. & cle vbi bona clericorum, deficientibus coniunctis etiam ab intestato, deferuntur ad ecclesiam, cui videtur concordare text. in §. interdicimus. in authent. de ecclesiastic. titul. collat. 9 & clarior text. in §. si verò liberi. authen. vt cum de appel. cognosc. quibus dicitur, quod si persona ecclesiastica moriatur ab intestato, nullis coniunctis superstitibus, successio pertinet ad ecclesiam, ergo sic dicendum est in casu præmisso, quod bona presbyteri, quæ auferuntur à suo spurio debeant applicari fisco ecclesiæ, & non alteri.

Alij autem fuerunt in alia sententia dicentes, quòd debeat applicari fisco Imperij. quod ita videtur vrgere tex. in d. §. meminisse. l. Papinianus, vbi illud, quod aufertur ab indigno, debet applicari fisco, scilicet, Cæsaris, idem tex. in l. ex facto. §. Iulian⁹. ff. de vulg. Ergo nemini est dubiũ, quin ista bona, q̃ auferũtur isti spurio, applicẽtur fisco Imperij, patet, qa ista pœna cõfiscationis descẽdit à iure ciuili, ergo nõ debẽt ap-

plicari fiſco eccleſiæ, quia Epiſcopus propriè non habet fiſcum, ſecundum Bald. in rubr. de priuilegio fiſci. vnde ſecundum eũ nihil poteſt confiſcare, quod eſt verum de ſtricto iuris rigore, tamen hodie de generali conſuetudine Epiſcopus habet fiſcum. Videamus iam quæ iſtarum ſit verior opinio. Breuiter diſtinguite. Aut hæres qui teſtatori presbytero accõmodauit tacitã fidẽ de reſtituendo ſpurio, eſt laicus, & tunc, quia ius laico erat acquiſitum, bona applicabuntur fiſco temporali: quia conſideratur perſona propinqua, ſcilicet hæredis, qui erat laicus, & non perſona remota, ſcil. ſacerdotis, à quo bona prouenerũt. Ratio eſt: quia etiam princeps ſecluaris poteſt ſtatuere ſuper iure quærendo eccleſiæ, licet nõ poſſit ſuper iure quæſito, vt tradit Bal. in d. l. ſi quis preſbyter. quem ſequitur Hypolitus de Marſilijs, in ſing. 194. incip. magna eſt differentia. vbi refert, in eodem caſu ſe habuiſſe centum ducatos, pro prolatione ſententiæ cuiuſdam cauſæ, vertentis inter Epiſcopum Tortonæ & Franciſcum de Palma. Aut hæres inſtitutus erat preſbyter, iſto caſu, quia perſona quæ delinquit,

erat

erar de foro ecclesiastico, ideo applicatur fisco ecclesiæ. Ratio est, quia bona sacerdotis per sententiam Iudicis non applicarentur fisco Imperij, ergo etiam ne applicabuntur per sententiam legis. & ista videtur esse vera resolutio, quam remissiuè sequitur Iason Maynus in d.l. hæreditas.

Fortius dubitari posset. Si sacerdos nihil relinquat suo spurio, sed ei vēdat fundū pro cētum libris, quas cōfitetur habuisse à dicto spurio, nunquid valet iste cōtractus. Videtur quod sic, quia pater non prohibetur facere contractum venditionis, aut alium contractum onerosum cum spurio suo, fraude tamen cessante, cum non sit in potestate sui patris, qa est extra legitimum matrimonium natus, nec illud à iure prohibetur. & hoc expresè tenet gl. in l. qui testamentum, in verbo, modum ff. de prob. †Ego autem puto opinionem contrariam 27
esse veriorem, scilicet, quod confessio facta à sacerdote de pretio numerato faciat, quod spurius consequatur fundum sibi à patre venditum: quia ius præsumit, quòd ista confessio sit facta in fraudem legis, ex quo fit inter personas prohibitas. Et ista es-

se verior opinio secundum Bar. & DD. in l. si forte. ff. de Castr. pecu. reprobata opinione gl. in d. l. si testamentum. & intantum procedit, quod talis confessio percepti præcij non valet, quamuis sit iurata per patrem, secundum Bart. à Saxof. in l. cum quis § Titia honestissima. ff. de leg. 2.

Prædicta opinio procederet secundum Alex. in l. si donatione. C. de collat. maximè, quando ageretur de magna quantita-
28 te pretij, † quæ non præsumeretur esse penes spurium; & sic talis confessio pretij recepti à spurio facta per patrem non valet, vt concludit Lanfrancus de Oriano, in c. quoniam contra falsam, in §. confessiones, extra, de probatio. quia ex quo fuit emanata inter personas prohibitas, præsumitur fraudulenta patet, quia sicut donatio facta inter coniuges, videtur prohibita,
29 † sic etiam confessio de recepto, facta inter eos præsumitur suspecta. quod dictum sequitur Ange. in l. penul. §. mulieres. ff. solut. matrim. licet Bar. in l. quis pro eo. ff. de fideiussorib. dicat non procedere, quia cõfessio esset iurata. Vnde si maritus in vltima dispositione confiteatur se habuisse cẽ-

tum

tum libras pro dote suæ vxoris, & iussit, vt sibi restituentur, nec aliter apparet de solutione dotis, dubitatur, an post mortem mariti vxor possit repetere ista centum confessata Concludite, quod illa confessio præsumatur fraudulenta, quia facta est inter personas prohibitas: sed illa centũ poterit repetere vigore legati, vt notatur in l. si non designata. C. de falsa causa. Et si aliquis vestrum dicat, nonne idem est, vt mulier consequatur centum ex confessione, vel ex legato. Dicite quod non, quia si deberentur ex vera confessione, possent deduci tanquam creditum, quod absorberet legatum, quia creditores præferuntur legatarijs. l. fi. § licentiam de iure delib. Quæ 30
decisio facit contra maritos, qui in testamentis recognoscunt vxoribus plures summas & quantitates, quas nũquam fortè habuerunt; quia de iure talis confessio non præiudicat, nisi essent aliæ coniecturæ, quæ inducerent semiplenam probationem; quia fortè maritus, dum viuebat coram aliquibus confessus fuit se habuisse illa centum nomine dotis ab vxore, vel ab eius parẽtibus, tales cõiecturæ simul iũctæ

cum confessione inducerent plenam probationem. Et ideo cauta debet esse vxor, quæ marito suo facit facere istam recognitionem, vt dum viuit, eam inducat, vt coram testibus similem faciat confessionem, quam facit in testamento. Sic ergo videtis, confessionem factam inter personas prohibitas, viribus non subsistere, & ita videtur dicendum in donatione vel confessione facta inter patrem & filium, quia non valet, obstante prohibitione legis. Et notetis decisionem istam, quæ quotidie contingit in sacerdotibus, qui ita simulatè relinquere volunt suis spurijs & concubinis in
31 fraudem legis, † ideo si presbyter confiteatur se habuisse centum à quadam sua concubina ex causa mutui vel depositi, vel etiã confiteatur se emisse fundum nomine cõcubinæ, de pecunijs tamen ipsius concubinæ, prout quotidiè faciunt presbyteri nostri temporis, qui suis focarijs emunt domos & alias possessiones, & asserunt emisse ex ipsarum pecunijs; certè talis assertio, ex quo est facta inter personas prohibitas, nõ valet. & ita in terminis consuluit dominus Decius in consi. 132. incip. in casu, in 1. vol.

&Pe-

& Petrus de Anchara in consi. 248. cuius caput incipit, dubium facit: quia præsumitur fraudulenta, vnde post mortem sacerdotis, ei ab intestato succedentes, poterunt talia prædia aut pecuniam confessatam repetere à talibus, scilicet, à concubina & spurio.

Nunc possit quæri. An ista ancilla concubina sacerdotis possit tales possessiones aut pecuniam confessatam retinere ratione sui seruitij & salarij, quia forte stetit in seruitio ipsius sacerdotis per octo vel decẽ annos. † Breuiter concludite, quod non, 32
quia cum sit amica & concubina, non potest dici, quod sit eius ancilla, maximè cum non appareat de aliqua conuentione salarij inter eos facta: quia isto casu sufficit, quod concubina habuerit victum & vestitum, secundum Florianũ in l. sed & si quid in verbo, mancipiorum. ff. de vsufruct. Et ista decisio facit contra seruitores & ancillas, qui seruiunt non facta mentione mercedis, referunt etiam Bar. & Alex per illum tex. in l. in his. in §. Seruius ff. de solu. quod licet seruitor seu famulus à suo domino simpliciter debeat vestiri, tamen si ex pacto

seruiat pro alimentis tantum, prout faciũt seruitores scholarium, eo recedente, tenebitur domino restituere vestimenta sibi facta. Ideò cautè debent esse concubinæ & ancillæ sacerdotũ, vt in principio faciant sibi à suis dominis constitui certã mercedem, qa mortuis sacerdotib⁹ illud ꝙ aufertur ab eis, poterit retineri ratione salarij cõstituti.

Et prædicta conclusio procedit etiam in confessione facta in vltima voluntate, vt quia sacerdos in testamento fuit confessus, se debere centum spurio ex aliqua causa, certè confessio non valet: quia præsumitur facta in fraudem legis. d. l. qui testamẽtum, de probationibus. & in l. cum quis decedens. § Titia honestissima. de leg 2 & Alex. in l. si diuortio. ff. de verbo. oblig. Ioan. de Imol. in d. l. si is qui ex bonis. Quod procedit etiamsi iuramentum super tali confessione fuerit appositum secundum Bar. in præalleg § Titia honestissima. quem refert & sequitur Alexand. in consi. 18. incip. consideratis, in 3. volum. & in consi. 45. incipien. habita, in 1. volum. vbi plenè tractat de confessione emanata in vltima voluntate inter personas prohibitas. Si ergo

confessio facta in vltima voluntate in fauorem personæ incapacis, in qua nemo præsumitur esse immemor suæ salutis. in l. fin. C. ad l. Iuliam repetundarum, † non valet, multo magis præsumetur esse facta in fraudem, si fiat inter viuos, & meritò nullius erit momenti. Ex quo infertur secundum Barto. & Salycetum, quòd dispositio l. hac edictali. C. de secund. nuptijs qua cauetur, quòd binubus non potest relinquere secundo coniugi titulo liberalitatis plusquam vni liberorum prioris matrimonij minus habenti. Quod etiam habet locum in vxore, quæ in suo testamento confitetur, se habuisse à secundo marito centũ aureos ex mutuo vel alia causa; quia non valet confessio, nisi probetur, quòd vxor illi realiter numerauerit; quia lex præsumit fuisse factam in fraudem, propter prohibitionem personarum, licet super tali confessione fuerit appositum iuramentum, quod idem tenet Barto. in l. Aurelius, in §. fina. ff. de liberatione legata, vbi hoc latè tractat. 33

Limitatur prædicta decisio vt nõ procedat, quãdo spuri⁹ realiter patri numerasset

pretium, vel nisi esset aliqua verisimilitudo pro dicto spurio, quòd dictam pecuniam tanquam propriam potuerit numerare: quia fortè aliquo casu multa bona acquisiuerat, vel habebat artem ex qua verisimiliter potuit dictum pretium acquire-
34 re: tunc † ista præsumptio, quæ est euidens & verisimilis, tolleret aliam præsumptionem legis. Procederet etiam ista limitatio in marito dicente, se emisse de pecunia vxoris, vel in parte confitente se habuisse pecuniam à filio, quia si constat vxorem, vel filium, aliunde habuisse bona pręterquam à patre vel à marito, isto casu tolleret præsumptio iuris, secundum Ang. in consi. 153. incip. pater emit domum. quem sequitur dominus Decius in præallega. consi. 18. Et ideo si verisimiliter spurius aliũde, quã à patre potuerit habére pretiũ, cõtractus factus inter eos erit validus. Videtis enim multoties istos spurios ac alios illegitimè natos esse subtiliores & agiliores tam in literis, quam in alijs artibus męchanicis. huiusmodi fuere Gratianus decreti sacri compilator, & eius fratres, quorum vnus scripsit libros sententiarum.

Quæ-

Quæritur. Sacerdos instituit hæredem spurium suum sub conditione, si religionẽ ingrediatur, an valeat institutio? Guilielmus de Cugno, in l. 1. C. de sacrosanct. eccl. concludit, quod sic, ac si esset legitimatus per oblationẽ curiæ, quem sequitur Alex. in l. necessarijs. in col. fi. ff. de acquiren. vel amit. hæred. & Canonistæ in c. cum deputati, de iud. † Ratio est, quia ingressus tollit 35
maculam & incapacitatem sine culpa incursam, & in spurio tollet irregularitatem, & illegitimum facit legitimum, & per illũ omnia vota facta in seculo resoluuntur, & ingressus religionis intantum operatur, quod per illum tollitur ingratitudo, † nec 36
pater potest filium ingredientem religionem exhæredare, etiam propter præteritam ingratitudinem, c. non liceat. 19. q. fi. Et sic ingressus facit spurium capacem bonorum patris, tamen plerique dicunt, hoc procedere iure pontificio & non Cæsareo.

Dubitatur secundò. An sacerdos possit instituere spurium sub conditione, si legitimabitur? Respondetur, quod valeat conditio, & mortuo patre, poterit legitimari & succedere sicut legitimus & naturalis. Ita

notat Carolus Ruynus, in l. Gallus. §. & qd
37 si tantum. ff. de liber. & posth. † Vel etiamsi
spurius fuit institutus à patre, cum capere
poterit, quia quando reperietur capax per
legitimationem, admittetur: cum talis cō-
ditio adiecta per testatórem non reijcia-
tur l. in tempus. ff. de hæred. instituendis.
Et dicunt DD. quòd non videatur tutior
modus relinquendi spurio, quam iste, scili-
cet, quod pater cōsentiat, vt post mortem
suam vel ante, spurius legitimetur, secun-
dum Iacobum de Aret. in d. l. Gallus. in §.
quod si is. & Ang. & Imolam, in l. si quis
instituatur. ff. de hæred. instit. & gloss. in l.
sicut. ff. quib. mod. vsusfruct. amittatur.
Imò fortius concludit Bal. quem sequun-
tur DD. in d. l. Gallus. §. instituens, quòd
spurius institutus sub prædictis conditioni
bus, donec erit legitimatus, vel efficietur
capax, poterit agnoscere bonorum posses-
sionem, & administrare tanquam curator
bonorum, licet Baldus sibimet contrarius
in l. eam quam. in penul. coll. dicat, institu-
tionem spurij factā sub prædicta conditio-
ne, non valere. Sed non recedatis à præce-
denti opinione, quæ est verior & magis cō-
munis

munis, & eam nouissimè sequitur dominus Dec. in regu. ea quæ rarò. ff. de reg. iur. vbi latissimè de spuriorum successione disputat.

Sed an spurius possit legitimari ad hoc, vt patri succedat? Videtur quod non: quia legitimatio nihil aliud est, nisi quædam fictio, quę fingit illegitimum fuisse legitimè natum, vt in authent. quib. mod. natural. effic. legit. sed vbi non potest operari veritas in casu vero, ibi non potest operari fictio in casu ficto, sed in veritate spurius nunquã potuit esse legitimus, ergo nec per fictionem, id est, per legitimationem. Propterea ista legitimatio, quæ fit de spurio nato ex damnato coitu, secundum veros terminos iuris non dicitur legitimatio, quæ est fauorabilis, sed propriè dicitur esse dispensatio contra ius commune, quæ in effectu est odiosa, vt concludunt Paul. de Castro, in consi. 219. incip. super puncto, & Franciscus Curtius in consi. 74. incip. super memorata, & dom. Dec. in cõsi. 393. inc. consului superioribus diebus, in 3. volu. vbi dicit, quod in ista legitimatione, quę in effectu vocatur dispensatio, regritur

causa, sine qua concedi non debet, nec solent principes legitimare istos spurios sine iusta causa, maximè in præiudicium agnatorum. Et causa dicetur iusta, quando spurius facit aliquod magnum seruitium principi, vel Reipublicæ, prout de pluribus spurijs apud Hystoriographos legitur, qui in bello triumphauerunt, sicut Alexander Magnus, Hercules, Romulus, & cæteri quorum patres ignorantur, vel tales sunt, quos habere non licet. Vlterius facit, quia princeps de potestate ordinaria non potest spurios legitimare, sed tantum de potestate absoluta. d. §. si quib. mod. natur. eff. leg. ideò oportet, quod deroget illi legi, vel constitutioni, vt format Antho. Roselli, in tractat. successionis ab intestato, & Alciatus in l. 2. col. pen. de verb. oblig. Ergo videtur spurium non posse legitimari ad hoc, vt patri succedat & legitimus dicatur.

Contrarium tenet Bart. in d. authen. ex complexu, quod imò spurius potest legitimari per principem quo ad temporalia. Ratio est, quia quod spurius non dicatur legitimus, & quod patri non posset succedere, istud est solum impedimentum iuris ci-

uilis

uilis, quod faciliter per principem tolli potest gloss. communiter approbata in §. naturales. in titu. si de feudo fuerit controuersia inter dominum & agnatos. vbi dicitur, quòd princeps potest spurium legitimare, vt succedat in feudo, etiam in præiudicium agnatorum, & illam gl insequuntur ibi feudistæ; quia quando agitur de iure quærendo, princeps potest etiam sine causa illud ius tollere, & ideo potest legitimare spurium in præiudicium agnatorum, quibus hæreditas venit deferenda, & istam opinionem sequitur Alex. qui dicit illam esse communem, in consi. 2. in 1. vol. qui allegat Bald. hoc tenentem, in l. rescripta. C. de precib. Imperatori offerendis.

Prædicta conclusio procederet, quando expresè constaret de mente Principis, quòd vellet per legitimationem præiudicare agnatis, vel substitutis, tunc valeret legitimatio in eorum præiudicium, quod secus est, si de mente principis non constet: quia priuilegium seu dispensatio, in dubio debet intelligi, sine præiudicio alterius. c. super eo, de offic. & potest. iud. deleg. Et dicitur constare de expressa mente principis,

quãdo princeps in ſpecie hoc expreſſit, vel quando in conceſſione appoſita fuit clauſula, ex certa ſcientia, & illud quod eſt factũ ex certa ſcientia principis, amplius in dubium reuocari non debet: quia per illam clauſulã princeps voluit præiudicare illi,
39 cui ius erat quæſitum: vnde illud, † quod princeps facit ex certa ſcientia, videtur facere de plenitudine poteſtatis: quia ita importat illa clauſula ſecundum Bald. in l. I. eos. C. de appellation. & Panorm. in c. ad hæc. de renuntiat.

Præterea iſti ſpurij legitimati per principem ſuccedent legitimanti, agnatis, & cognatis ac ſi ab Imperatore eſſent legitimati: quia non eſt dubitandum, quin poſſit legitimare ſpurios etiam quo ad ſucceſſionem. Bald. in l. cum in adoptiuis, col. pen. C. de adoption. De Imperatore minus dubitandum eſt, quin poſſit legitimare ſpurios etiam natos ex coitu inceſtuoſo, dummodo apponat clauſulam derogatoriam (non obſtante quacunq; lege in contrariũ faciente) ſecundũm Sal. in d. auth. ex complexu, quem ſequitur Guido Papæ. in deciſi. 260. & dicit Alex. poſt Paul. de Caſtro.

in l.

in l.quis posthum. de liber. & posth. quòd sacerdos potest facere legitimari suos spurios, & post legitimationem succedent patri, qua facta non censentur fuisse spurij. §. illud, quib. mod. natur. effi. legit. & Bald. in l. & si contra mandata principum: C. de nup. vbi dicit, quod Imperator potest legitimare filiũ sacerdotis, vel alium incestuosum, & ex post non debet vocari spurius. Et ista legitimatio seu dispensatio operatur singularem effectum, quod institutio, quæ purè fuit facta de spurio per patrem, licet habeatur pro non scripta, tamen si patre viuente, spurius legitimetur, talis institutio reconualescit, non obstante regula iuris dicente, quòd institutio quæ ab initio inutilis fuit, tractu temporis conualescere non potest. Ratio huius decisionis videtur esse, quia legitimatio est tantæ virtutis, quod nedũ † retrotrahatur ad tempora natiuitatis, verum etiam ad tempora conceptionis, vnde iura fingunt, legitimatum fuisse legitimè conceptum. l. qui in prouincia. §. diuus Hadrianus. de ritu nuptiarum. Et quod dictum est de Imperatore, idẽ dicendũ est de rege Frãciæ, qui est Imperator 40

regno suo, in quo leges similes facere potest.

An necessariò requiratur, quod in legitimatione exprimantur qualitates spurietatis, vel an sufficiat in genere exprimere spurium fuisse illegitimè natum? Breuiter distinguite: aut legitimatio fit ab Imperatore, aut à Principe, aut ab alio inferiore, aut à summo pontifice. Primo casu, sufficit exprimere in genere, quòd fuerit illegitimè natus, licet sit natus ex coitu adulterino, incestuoso, sacerdotali, vel religioso, dum tamen apponatur clausula (non obstante aliqua lege in contrarium faciente) quia talis clausula videtur supplere omnes defectus. Ratio est, quia in fauorabilibus genus habet includere speciem. l. si chorus, cum similibus de legat. 3. ita concludit Bald. in l. si qua illustris, in vers. idem nota C. ad Orphicianum, qui dicit simpliciter Ioannem Andr. hoc tenere. & idem Bald in l. Paulus. ff. de statu homin. & in c. 1. §. naturales. si de feudo fuerit conuersia inter dominum & agnatos. Addite Host. & Ioan. Andr. in c. fin. de filijs presbyterorum. vbi dicunt, quòd in dispensatione facta cum

illegitime nato, non requiritur, quòd exprimantur nomina vel circumſtantiæ parentum. ſed de ſtylo ſufficit expreſſio in genere, à quo non licet diſcedere, c. quam graui, de crimine falſi. & iſta eſt communis opinio, pro qua conſuluit Alex. de Imol. in conſi. 138. incip. oportunè conſideratis. in 1. volum.

Si verò fiat à principe, & ſpurius ſit maculat⁹ duplici macula, puta, quia fuit natus ex inceſtu, vel adulterio, iſto caſu reqritur, quòd in legitimatione † exprimantur omnes qualitates ſpurietatis, aliâs eſſet nulla: 41
quia ſi illa qualitas fuiſſet expreſſa, potuiſſet reddere principem difficiliorem ad faciendum gratiam: & ideo ſi ſpurius dicat ſe natum ex ſoluto & ſoluta, & ſit natus ex inceſtu, vel adulterio, vel ex ſacerdote in ſacerdotio, vel extra, certè talis legitimatio redditur ſubreptitia, Ludo. de Roma, in l. ſi verò. §. de viro, in 35. fall. ff. ſolu. matr. Et iſta eſt cōmunis opinio, quam latè ꝓſequitur Iaſ. in §. omnium. in 6. col. in verſi. quid autem ſi aliquis eſſet ſpurius. Inſtit. de action. & Fely. in c. poſtulaſti, in 3. col. de reſcript. vbi adducit ſimile de excommunicatione.

†quia si quis sit excommunicatus pluribus excommunicationibus, & simpliciter petat se absolui, nisi exprimat causas excommunicationis, non erit absolutus. c. ex parte, extra, de officio ordinarij, refert praeterea Iacobus de Bellouisu. in §. & quoniam, quib. mod. natur. effic. sui. & Anthon. de Butr. in c. per venerabilē, qui filij sunt legitimi. quod in legitimatione quae fit à principe etiam viuo patre, debet fieri mentio, quòd pater habeat alios liberos, vel agnatos successores, aliter non valeret in praeiudicium tertij, vt etiam concludit Alex. in consi. 25. incip. circa primum. in 1. vol. & in ista legitimatione spurij, qui plures patitur maculas, non sufficeret clausula, non obstante, quia verba generalia non comprehendūt casus vel personas odibiles. l. Lucius §. Lucius Titius, ff. de leg. 2. vbi dicitur,
43 †quod verba generalia restringuntur, vt odiosa non comprehendantur. Hoc idem in proposito voluit Bald. in l. 1. C. de furtis. vbi dicit, quòd vbi sunt plures defectus, clausula generalis, non obstante, non sufficit, nisi defectus in specie exprimantur, & ideo rescriptum Principis non se extenderet

ret ad defectus suppressos, maximè, quando vna qualitas spurietatis fuisset expressa, & alia suppressa. Istud limitatur non procedere, quando Princeps in legitimatione esset vsus verbis generalibus importantibus geminationem, vt si in rescripto dicat, qualitercunq; , vel ex quocunque coitu natus fuerit, vel etiam si esset apposita clausula, ex certa scientia, quia, vt dixi, talia verba purgant & supplent omnes defectus suppressos.

Si verò nos loquamur de legitimatione seu dispensatione, quæ fit per Papam, † tūc 44
omnes qualitates spurietatis coram eo debent exprimi, ita quòd omissio illarum vitiat rescriptum Apostolicum, ideò narrari debet, ex quo coitu spurius natus sit. Ratio est secundum Canonistas, quia est qualitas quæ aggrauat delictū, vt tenet Rota, in decisi. 212. In tit. de filijs præsbyt. in antiquis. & quia illa, quæ communiter reddunt Papam difficiliorem ad concedendum gratiam, vel reddere possent si expressa essent, certè si fuerint suppressa, subreptitiam & inutilem faciunt suppressionem. Vnde refert Ioan. Andr. in cap. fin. de filijs presbyt.

quòd ſedes Apoſtolica non ſolet de facili diſpenſare cum genitis ex religioſo, vel ex coitu adulterino & inceſtuoſo: ergo meritò qualitates debent exprimi. Imò fortius dico, quod licet ſpurius fuerit legitimè diſpenſatus ad obtinendum omnia, & quæcunq;, & qualiacunq; beneficia, & bullas ſuæ diſpenſationis leuauerit, attamen in quacũq; alia impetratione beneficiorum, debet facere mentionem de qualitate ſpurietatis, ſi ſit filius presbyteri, vel de quo coitu ſit genitus, & ſi iſta obmitterentur, impetratio redderetur nulla. c. 2. de fil. presby. & ſic vitiaretur ipſo iure, etiamſi eſſet facta motu proprio, quia gratia non confirmatur contra intentionem concedentis, vt tradit Marſi. in deciſi. 10.

Notanter addite prædictis, quod ſi Papa ſcit aliquem eſſe ſpurium, & illum facit Epiſcopum, videtur cum natalibus reſtituere, id eſt, legitimare, ita quòd tanquam legitimus ſuccedere poſſit alijs. iſta ſunt verba Bald. in d. l. imperialis. §. ſi mulier

45 †Imò fortiùs concludit, quòd ſicut per dignitatem Epiſcopalem collaatam ſpurio, Papa videtur eum legitimare, ſic etiam videtur

detur legitimatus per ingressum religionis, per quem, vt dixi, tollitur omnis macula & infamia proueniens sine delicto. Sed hæc decisio secundum Bart. in d. auth. ex complexu, procederet quo ad spiritualia, & non quo ad temporalia, quo casu, solus Imperator vel Princeps legitimare potest, nisi essemus in terris ecclesiæ. Et si per Principem de consensu patris fuerint restituti natalibus, poterunt à patre institui etiam in testamento minus solemni, & sic cum duobus testibus, secundum Moder. in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam.

Circa istam legitimationem istorum spuriorum dubitatur. † Comes Palatinus 46
habet facultatem legitimandi spurios natos ex coitu adulterino, item, habet etiam potestatem legitimandi incestuosos, modo reperitur aliquis, qui vtrumq; vicium patitur, quia fuit natus de adulterio & incestu simul, an à tali Palatino possit legitimari. Breuiter conclude quod sic, Alex. in l. si ita scriptum. ff. de lib. & posth. & Angel. in l. clemens. ff. de hæred. instit. & idem Angel. & Bald. in d. §. omnium, Fel. & Dec.

in d.c.at ſi clerici.in §. de adulter. Ioan.de Anania in conſi.95.incip.viſis & ponderatis ſubtilis Carolus Ruinus & Fortunius Garſias, in d. l. Gallus, in §. & quid ſi tantum. Felyn. in cap. fin. de ſimonia.& in c. poſtulaſti, de reſcriptis. Præpoſitus in d. c. per venerabilem. Bart.Bald.& ferè omnes ſcribent.in l.2.de verb.obligat. quos ibi refert Alciatus ſubijciens, quòd ab iſta opinione in practica non eſt recedendum.

Et dicta communis opinio procederet ſecundum Paul.de Caſt. & Raphaël Cum. in d.l.2.quando talis legitimatio fieret patre viuente, & conſentiente, ſecus ſi poſt mortem,quia hoc caſu non valeret in præiudicium aliorum filiorum. & opinio iſta procederet de æquitate non de rigore,qua æquitate attenta, ſub ſimplicibus comprehenderetur mixtum, quando caſus eſt fauorabilis,vt in d.l. ſi ita ſcriptum, & in d. l.
47 clemens.† Si autem caſus iſti eſſent odioſi non compræhenderetur mixtum ſub ſimplicibus.& ita concludit Bar. quem ſequũtur DD.in præallegata l. 2.Et ſi vnus veſtrũ dicat,iſte caſus eſt odioſus,quia propriè nõ eſt legitimatio, ſed eſt diſpenſatio, quæ in eſſe-

effectu, vt dixi, est odiosa, ergo videtur, quod sub istis simplicibus non contineatur mixtum. Sed non recedatis à priori opinione, quæ est verior, cum saltem ratione principis legitimantis, aut illius, cui mādatur fieri legitimatio casus iste sit fauorabilis, licet respectu spurij dicatur odiosus. Et diligenter adnotate, quod licet in vltimis voluntatibus, & sic in casu fauorabili, sub simplicibus contineatur mixtum, tamen secus est in contractibus, in quibus strictior fit interpretatio, & imputandum est contrahentibus, quare legem apertiùs non dixerunt, iuxta l. veteribus. de pact.

Sed contra doctrinam Barto. in d. l. 2. dum dicit, quod in odiosis sub simplicibus contineatur mixtum, videtur text. apertus in contrarium in l. si ita facta sit exhæredatio. ff. de iniust. & rupt. testam. induco vobis tex. Testator habens vxorem prægnantem, ita testatus est, si filius mihi nascatur, illum exhæredo, vel si filia mihi nascatur, illam exhæredo, text. dicit, quòd vtrisque natis post mortem testatoris non rumpatur testamentum: quia vterque est exhæredatus, licet

alternatiuè & separatim de eis fuerit facta mentio & exhæredatio. ergo hîc est tex. bene inductus, quòd in odiosis sub simplicibus contineatur mixtum. ista fuit noua & subtilis inductio Fulgosij, per quam dicit opinionem Bart. non procedere.

Vos autem domini non recedatis ab opinione Barto. quæ est vera & communis, scilicet, quòd in odiosis, sub simplicibus non cõtineatur mixtum. Nec videtur † ob-
48 stare text. in d. l. si ita facta sit exhæredatio: quia respondetur, quòd licet in illa l. sit casus odiosus propter exhæredationem, tamen alio respectu casus est ibi fauorabilis, scilicet, propter conseruationem testamenti: quia si vterq; non esset exhæredatus, alter tanquam præteritus diceret testamentum nullum. ergo fauor testamenti conseruandi facit, vt mixtum contineatur sub simplicibus, & dicit ibi Alex. quod ad illam l. aliud responderi non potest.

Sed vos subtiliter considerate, quomodo solutio Alex. non videtur tuta, ea ratione; quia conseruatio testamenti non magis videtur fauorabilis, quam institutio filij. l. cum quidam. ff. de liberis. & posth. & licet

responsio Alex. posset de iure sustineri, tamen ad dictam l. si ita facta. aliter & subtilius respondeatis; quod ibi testator cogitauit de vtroq;, ex quo vtrumq; nasciturum expressit, ergo per expressionem testatoris non est mirum si sub simplicibus etiam in odiosis, contineatur mixtum.

Sequitur vt videamus, an saltem de iure canonico possint aliquid capere de bonis patris? Breuiter concludite quod sic, dato, quod tales spurij sint nati ex reprobato & accusabili coitu, tamen de æquitate canonica debent à parentibus alimentari, iuxta facultatem bonorum patris, † cui æquitati 49
hodie statur etiam de iure ciuili propter naturalem æquitatem, quod sacri canones considerauerunt. & ista equitas procedit instinctu naturæ, ex quo educatio liberorum est de iure naturali, ne tales spurij priuati alimentis, pereant. Et iste casus est hodie clarè decisus. in c. cum haberet, circa fin. extr. de eo qui ducit in matrim. quam polluit per adult. & per illum tex. concludunt Bar. & DD. in d. auth. ex complexu, quod pater non solum spuriæ vel spurio potest relinquere alimenta, verum etiam potest relin-

quere dotem, quæ succedit loco alimentorum. & ita concludit Bart. in d. l. fi. supra allegata, & refert ibi ita de facto consuluisse. Et ideo sicut pater filiæ spuriæ tenetur præstare alimenta, sic etiam eam tenetur dotare, & dotem condecentem sibi constituere. ita post Bart. concludit Matthesilanus in singulari. 174. incip. nota singulare dictum. Et istam decisionem ibi ampliat procedere in filia nata ex nefario coitu & incestuoso, & ecclesia hoc inducit ex æquitate, cui est standum, vt dixi etiam in vtroq; foro secundum Anthon. Corset. in singul. incip. filij spurij.

Ex quibus inferunt Feudistæ in c. 1. §. similiter, de Capitulis Corradi. & in c. 1. apud quem Iudicem vel dominum questio feudi terminari debeat. Si consuetudo sit in patria, vel etiam lege feudorum caueatur, quod vasalli teneantur contribuere & iuuare dominum pro filia sua maritanda (de hoc vide Guidonem Papæ, in decisio. suis) certè poterit eos talliare etiám pro spuria maritanda, nam sicut necessariò debet ei præstare alimenta, sic etiam tenetur eam dotare: quia argumentum de dote ad alimenta

menta procedit, licet Ang. in l. à filia. ff. ad Trebell. Roman. & Imol. in l. 1. ff. ſolu. matrimon. teneant, argumentum non procedere de alimentis ad dotem. & clarius per Saly. in authen. res quæ, C. communia de leg. & per eundem Angel. in l. fi. C. de dot. promiſſ. Et quod tale argumentum non procedat, hoc probant ciuili ratione: quia filius tenetur alere matrem, l. ſi quis à liberis, ff. de liberis agnoſcendis, & tamen non tenetur eam dotare, vt eſt caſus in l. tutor ſecundum dignitatem, § fin. in verbo, nec nuptiale munus matri. ff. de adminiſtratione tutorũ. †patet, quia aſt lata differen- 50
tia inter dotem, & alimenta, eo, quia pater non tenetur dare filio vel filiæ alimenta pro toto tempore eorum vitæ, ſed tantum ſucceſſiuis temporibus, ſecus eſt in dote, quã pater tenetur filię aſſignare vnica præſtatione in proprietate, ſicut dicimus de legitima, quæ nõ ſolũ in pecunia numerata, ſed etiã in ꝓprietate præſtari iubetur, idq; noua diui Principis Iuſtiniani cõſtitutione expreſsũ eſt, tex. eſt rotũd⁹ in §. 1. in verb. fi. in auth. de triẽ. & ſemiſſ. col. 3. Qui tex. facit cõtra ſtatuta & cõſuetudines quarundam

regionum, vbi patres relinquunt filijs modicam pecuniæ summam nomine legitimę, minus tamen quam à lege determinatum sit, & vix semiunciam relinquunt, quos accusatores naturę commodè appellare possumus, ex mente l. maximum vitium, C. de liberis præteri vel exhæredatis. quod obseruabis contra nationem Allobrogum. Legitima autem dotis loco succedit tex. formalis. l. vnica §. quo à nobis. C. de rei vxor. act. ideo si pater assignauerit dotem filiæ, talis assignatio durat etiam post eius mortem, quia dos dicitur proprium patrimonium filiæ. tex. est apertus in l. Pōponius Philadelphus. ff. famil. herciscun. & ex ea viuere debet. l. 3. §. sed vtrum. ff. de minoribus. quam etiam transmittit ad hæredes suos. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo, actio. quod est aliud in alimentis, quæ morte extinguuntur. l. cum hi, §. modus. ff. de transactio. Sed nolite recedere à priori opinione, quæ est communis propter æquitatem, ne filia spuria meretricetur defectu dotis. Ergo in ambiguis pro dote respondere meli⁹ est, tam vt euitetur istud, peccatum vt quàm, cōtrahatur matrimonium,
cui

cui in dubio fauendum est. c. quamuis. de re iudicat. & in l ambiguis. ff. d regu. iur. & ibidem videre poteris dominum Philippũ Decium. Concludendum est ergo pro opinione feudistarum, vtpote quæ æquissima sit, & pro hac vide etiam dominum Matthæum Opham Gribaldum, in suo eleganti successionum tractatu, sub tit. de natur. liber. allegantem multa iura, & adde scribentes Canonistas vulgato illo c. cum haberet.

Præterea decisum est in iure, quòd si spurius vel spuria non habent, vnde secundũ qualitatem personarum, honestè possint se alimentare, pater tenetur illum alere, & filiã dotare. d. l. si quis à liberis. Ratio est: quia ius alimentandi prouenit à iure naturali. l. 1. ff. de iustit. & iure, quæ natura est omnibus liberis communis, siue sint nati ex coitu legitimo, siue ex damnato. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. & ideo omnes qui nascebantur, iure naturali erãt liberi. §. licet, quib. mod. natur. effic. sui. & tex. in d. c. † cum haberet, fundat æquitatẽ 51
canonicam super æquitate naturali, quæ filios spurios etiam incestuosos vult esse

alendos, tam à patre, quam à matre, non facta differentia filiorum : & ista est communis opinio, quam sequitur dominus Ioan. Baptista, in l. si qua illustris. C. ad Orphi. Vnde licet spurius sit illius qualitatis, quod matri succedere non possit, quia erat adulterinus vel incestuosus, tamen si non habet, vnde possit educari, potest de dote materna consequi alimenta. Et ideo, attenta æquitate Canonica, qua parentes tenentur spurijs præstare alimena, posito, quòd pater & mater sint mortui, tamen eorum successores tenebuntur illa præsta-
52 re. †Et sic dispositio d.c. cum haberet, circa spurios procedit, tam mortuis quam viuis parentibus, vt spurij alimententur, & spuriæ dotentur. Ista æquitas canonica est mota ea ratione, ne filia indotata propter paupertatem cogatur meretricari, quod tenderet ad verecundiam, & infamiam suorum progenitorum, & ne spurius bonis & alimentis parentum destitutus, cogatur ad furtum, & ad cætera turpia, vnde posta se queretur vltimum supplicium. Et ratio esse potest, non enim est danda delinquendi occasio, sed eam potius tolli debere prudentis

dissimè à iureconsulto responsum est. l. cõuenire ff de pactis dotalibus. Quo fit, vt ius dari non possit ad beneficia vacatura, ne detur votum captandæ mortis alienæ c. 2. extra, de concessio. præben. Tolle etiam simile pulchrum è. l. 1. §. penul. ff. de æden. vbi dicit Iureconsultus, diem instrumenti ędendum non esse, ne detur materia fabricandi falsum. Sic in proposito, spurij, aut spuriæ alimentis institui aut priuari non debent. Ista est limitatio æquissima ad dictam authen. ex complexu, quæ restrictio fundatur ex æquitate canonica.

Et ista opinio secundum Bald. in d. authent. ex complexu, in versic. quæro nunquid sacerdos, procedit, vt isto casu presbyter possit de proprio patrimonio spurium alimentare, & spuriam dotare, vel sibi fundum pro dote relinquere: nec dos data marito, vel fundus datus loco dotis, auferetur ab eo per fiscum: quia dicit Barto. in l. fin. §. si à socero. ff. quæ in fraudem creditor. quod bona ipsius non erant ipso iure confiscata, & dos est titulus onerosus, saltem respectu viri, maximè in patrimonialibus, in quibus

clericus habetur pro laico, c. cum dilectus. in verbo, tanquam laicus. & ibi hoc notat Panorm. de iure patro. Notate etiam singulariter, quòd licet hæres possit repetere à spurio tanquam ab indigno, illud, quod
53 fuit sibi donatum per sacerdotem, † tamē eius spurius poterit retinere vsq; ad modū alimentorum, in quibus saltem reperitur capax: quia possunt publicè & occultè relinqui. Et ista est singularis limitatio, ad tex in d. c. cum haberet, nec tale relictum alimentorum videtur esse factum in fraudem legis, quamuis in eam causam relictū non fuerit.

Ampliate hanc decisionem, vt non solum procedat in bonis patrimonialibus, verum etiam in bonis ratione ecclesiæ acquisitis, vt sunt fructus & reditus beneficiorū, de quibus presbyter nō habēs propria, potest vxorem & filios ac consanguineos pauperes alere. gloss. est magistralis. in cap. omnino. in verbo, mercedem, 31. distin. ea ratione, quia nemo vnquam carnem suā odio habuit, in c. non existimemus, 13. q. 2. quoniam dicit Panorm. in c. 1. de cohabit.
54 cler. & mulier. † quod beneficiatus de fructibus

ctibus beneficij potius debet subuenire in eleemosina facienda suis consanguineis & proximioribus, quam extraneis, duobus tamen concurrentibus, scilicet, quòd multum indigeant, & quod hoc faciat ad subueniendum in necessitate. & non ad ditandum, & sic de bonis ecclesiæ debet erogare cum mẽsura. Vnde ille, q est executor testamẽti ad distribuẽdũ bona inter pauperes, põt poti⁹ distribuere in suos cõiunctos pauperes, quàm in extraneos: qa prima charitas à seipso incipit. Ideo dicit Bart. in l. cum quidam fideicommissum, ff. de leg. 2 quòd si electio bonorum distribuendorum fuerit data Priori prædicatorum, ipse poterit eligere fratres pauperes de suo ordine. Itẽ pater executor poterit distribuere inter filios suos pauperes. Sic ergo patet, quòd beneficiatus, licitè de fructibus beneficij potest alimentare, dotare sororem, neptem vel aliam coniunctam, vel spuriam: quia licet clericus procreando spurios malè & cũ peccato fecerit, ex quo tamen sunt geniti, non sunt perdendi, sed eis est subueniendum in necessitatibus, iuxta dispositionem d. c. cum haberet. Sed Odofredus in

l. ſi mandauero, in § ſi tibi centum. ff. mād. & Florian. in l. latius. ff. ſi ſeruitus vendic. & Angel. in l. apertiſſimi. C. de iudi. & Barbatia. in c. 1. de locato. quos refert & ſequitur Ioann. Luppi, in d. c. per veſtras, dicunt, quòd eſt quædam conſtitutio cuiuſdam Cardinalis Sabinenſis, quæ incipit, non ſolum poſita, de vita & honeſt. cler. in clem. quam dicunt eſſe approbatam per Papam, quæ dicit, quòd clericus de patrimoniali poteſt alere & dotare filiam, & alios conſanguineos, ſed non de fructibus beneficiorum. & ita debet intelligi text. in d. c. cū haberet. Sed ego in iudicando & conſulendo non recederem à priori opinione, ex quo dicta conſtitutio non eſt inſerta in corpore iuris, quam etiam tenuerunt Anthon. de Butr. & Panormit. in c. peruenit. de arbitr. & Decius in c. clerici. de iudic. & Nicolaus de Vbald. in tract. ſucceſſ. ab inteſtato.

Et ſic habetis reſolutam opinionem iuribus & rationibus & authoritate plurimorum Doctorum firmatam, quòd pater poſſit donare ſpurio cauſa alimentorum. Quæ opinio etiam procedit, licet pater illi ſim-

ſimpliciter donauerit, nec in donatione adiecerit, quòd illud donat pro alimentis. Indubio tamen cenſetur donatum cauſa alimentorum, maximè, quando non haberet, vnde poſſet ſe alere. & iſta eſt ſingularis ampliatio, ad d.c. cum haberet.

Quæritur. An † ſacerdos vltra cauſam 55 alimentorum poſſit relinquere ſpurio ſuo? Concluditē, quod ſic, ſcilicet propter gratuita ſeruitia & bene merita ſibi per ſpurium impenſa, ita tenet Bald. in conſi. 66 incipien ſi dicta inſtitutio. Et hoc operatur remuneratio, propter quam in multis relaxantur & reſtringuntur regulæ iuris communis, vt patet in donatione facta inter patrem & filium, item in donatione, quæ fit per militem, vel per clericum concubinæ, & in illa, quæ fit inter coniuges: quia licet tales donationes non valeant propter reſiſtentiam iuris, valent tamen cauſa remunerationis benemeritorum. vt in eiſdem terminis conſuluit Petrus de Anchar. in conſi. 247. incipiente, dubium facit. Idem dicendum videtur in tutore, in Prælato, in procuratore, in minore, in Decurionibus, & pluribus alijs

personis, quæ licet absolutè non possint donare vel alienare, possunt tamen causa remunerationis & propter benemerita
56 præcedentia. † Et sic est modus notabilis, per quem presbyter potest relinquere spurio vsque ad æquiualentiam benemeritorum. Sed quia ista donatio posset fieri in fraudem legis; ideo aduertite, quod talia gratuita seruitia debeant probari, nec sufficeret assertio patris dicentis, se fuisse consecutum illa benè merita à spurio. Requiritur etiam quod non sint obsequalia, ad quæ filius naturaliter tenetur, prout dicimus de donatione remuneratoria facta filio, de qua plenè scripsi in repetitione.l.pater.C.de inoffi.dona. & ista est communis opinio secundum scriben. in l. si donatione.C.de collatio.

Sed aduertite, quod ista equitas iuris canonici venit in aliquibus casibus modificanda. primò, vt non procedat, quãdo spurius haberet aliunde vnde posset se alimentare, vel haberet artem, ex qua posset lucrari victum suum: quia isto casu non haberet locum dispositio d. c. cum haberet, secundum Alexan. in consi. 74. incip. viso

pro-

processu, in 2. volum. Et ista modificatio maximam partem de iure videtur continere: † quia ratio finalis & impulsiua dictæ 57
æquitatis est, ne filij spurij priuati alimentis pereant fame, quæ ratio cessat, quando spurius habet bona vel artem, ex quibus potest se alimentare, ergo cessare debet dispositio legis. text. formalis in l. adigere. §. quamuis, ff. de iure patro.

Secundò, dispositio d. c. cum haberet, venit modificanda vt procedat, quando pater solum relinqueret spurio vel spuriæ aliquid, quod sufficeret pro alimentis, vt sic sacerdos possit dotare spuriam, vsq; ad quantitatem alimentorum. † Si verò 58
pater eis relinqueret vltra legitimum modum, præsumeretur esse relictum in fraudem, vnde legitimi successores possent illud excessiuum reuocare, in defectum & negligentiam illorum, applicaretur fisco, Ideo dicit Bald. in d. l. id quod pauperibus, quòd executor non potest omnia bona, nec maiorem partem distribuere spurijs pro alimentis, & illud, quod reperietur distributum vltra legitimum modum, reuocabitur. vt est tex. in argumentum, in l. fi. ff.

de exercito. actio. vbi dicitur, quod si nauis indigebat refectione, & præpositus seu magister nauis pro ea reficiẽda pecuniam vltra necessitatem à creditore acceperit, dicitur in textu, quòd creditori contra dominum nauis non detur actio pro toto credito, sed solum vsque ad quantitatem, quæ sufficiebat pro legitima refectione. Et in istis alimentis quæ præstantur spurio, non attenditur dignitas personæ, sed attenditur necessitas viuendi: quia lex canonica illa concedit causa miserationis, ergo non habetur respectus ad dignitatem.

Sed iuxta prædicta dubitatur. Presbyter dotauit spuriam, & dos quamplurimum excedit legitimum modum alimentorum, an ne mortuo patre, legitimi successores statim possint illud excessiuum reuocare, vel an debeant expectare, quòd filia sit defuncta, vel quod saltem matrimonium sit dissolutum? Distinguite. Aut mortuo patre dos fuit reuersa ad filiam per dissolutionem matrimonij, & tunc, quia filia reperitur habere istam dotem titulo lucratiuo, & clarè reperitur decisum, quod spuriæ non possit dari vltra

ali

alimenta, ergo illud, quod reperietur excedere legitimum modum alimentorum, statim poterit reuocari. Aut verò dos non fuit reuersa ad filiam, quia adhuc durat matrimonium, tunc constante matrimonio illud excessiuum repeti non potest, quia maritus reperitur habere dotem titulo oneroso. istam distinctionem ponit Barto. in l. fin. in § si à socero. ff. quæ in fraud. credito. aliena. sunt. quem sequitur Angel. in l. ignoti. C. de reuocand. his quæ in fraud. cred. & clarius in §. item si quis in fraudem. de actio. quos sequitur Campegius in tractatu de dote, in quæstio. 48. primæ partis.

Aduertite, quod ista opinio Barto. non videatur procedere in puncto iuris, quòd imo venientes ab intestato possint reuocare à marito, etiam constante matrimonio, illud, quod excedit alimenta, vt tenet Nicolaus de Vbald. in tract. successionis ab intest. similiter contra Bart. tenet Ioan. Lupi. in c. per vestras. de donat. inter vir. & vx. in §. in constituenda. Ratio contra Bar. potest esse hęc. Illud quòd excedit legitimum modum alimentorũ obstate prohibitione

iuris à principio fuit nullum, imò in fraudem legis videtur esse donatum, vt etiam tenet Bart in d. l. fin. de his quib. ergo cum illud excessiuum à principio erat nullum, tractu temporis conualescere non potuit, vnde imputandum est marito, qui contraxerit matrimonium cum illa spuria, quia debuit explorare de qualitate & conditione personæ, cum qua contraxit; quod si secus fuerit, non excusatur à culpa, vt in reg. qui cum alio contrahit ff. de reg. iur. Item contra Bart. facit, nam si pater dotaret filiam naturalem & legitimam excessiuè, alij filij post mortem patris, illud excessiuum possent reuocare etiam constante matrimonio, per tit. de inoffic. donat. ergo multò fortius illud, quod est donatum spuriæ poterit reuocari, licet matrimonium non sit dissolutum. Saluando tamen Bart. dicatis, quod sua opinio procederet, quando maritus ignoranter contraxisset matrimonium cum spuria, quam credebat esse legitimã, prout faciũt presbyteri, qui cum maritant suas filias, dicunt illas esse neptes. isto casu ignorantia & error facti excusaret maritum, nec videtur esse particeps fraudis

dis

dis cum patre naturali dotem constituente & ita limitat Albe. prædictam regulam, qui cum alio, non procedere, in casu erroris vel necessitatis, & ista opinio videtur maximam continere æquitatem.

Dubitatur, ex quo sacerdos potest relinquere spuriæ fundum pro dote, vel pro alimentis, an mortua spuria, fundus ille reuertatur ad patrem naturalem, & ad suos legitimos successores, vel an transeat ad filios legitimos spurij, si habeat, vel ad suos legitimos successores? Breuiter † dicite, quod 59
tale relictum non durat nisi vsq; ad vitam spuriæ, qua mortua, dos reuertitur ad patrem, si viuat, si verò non viuat, reuertitur ad successores. ita tenuit Bald. in d. l. eam, quam. quem sequitur dominus Decius in consi. 311 incip. in casu proposito. in 2, vol. vbi concludit, quod si pater relinquat fundum spurio pro alimentis, eo mortuo, nõ transmittitur ad heredes spurij. idem tenet Bal. in consi. 456 inci. quidam Franciscus, vbi dicit, quòd legatum factum spurio pro alimentis, non transit ad hæredes spurij, nec ratione proprietatis, † quia legatum 60
factum spurio de proprietate non valet. d.

c.cum haberet.nec ratione alimentorum, quia illa finiuntur morte, meritò ergo reuertitur ad venientes ab intestato. per tex. notabilem in l.1.C.de natur. lib. Et ibi dicit Azo.quòd ille tex.procedit in quocunque spurio. & dicit etiam ibi Barto. quód quicquid pater dedit spurio, siue per se, siue per interpositam personam, omne illud debet restitui legitimis successoribus, & sic deuenit ad illos,ad quos deueniret ab intestato, si relictum non fuisset, aut ijs non stantibus, ad fiscum, licet spurius haberet liberos naturales & legitimos. Imò fortius dico, quod si pater relinquat spurio cæteras possessiones pro alimentis, & ipse de fructibus illarum possessionum possit se alimentare, certè proprietas non transiet ad eum: sed penes hæredes patris remanebit: quia causa impulsiua istius relicti fuit causa alimentorum, sed alimenta, quæ debentur alicui, per eius mortem terminantur, hoc est, cum vita finiuntur. d.l. cum §.modus.de transact.&in l.dominus. ff.de vsufr. Ex præmissis videtur concludēdum,quòd post mortem spurij illud,quod est donatum pro alimentis, reuertitur ad

patrem

patrem vel ad suos legitimos successores.

Ista conclusio posset recipere quatuor limitationes. Primo, vt procedat quando pater coactus per præceptum seu sententiam Iudicis constituisset dotem spuriæ, quia tunc post mortem spuriæ reuerteretur ad patrem vel ad hæredes, nam ex quo ipsa consecuta fuit dotem contra voluntatem patris, æquum est, ipsa mortua, reuertatur ad patrem, secus, si pater ei liberè dotem constituerit, & voluerit quòd post eius mortem transeat ad filios istius spuriæ, tunc ea mortua, successores patris eam reuocare non poterunt. ita concludit Barto. in d.l. fin. de his quibus vt indig. vbi dicit, quod non est tutior modus relinquendi spurio, quam iste, dum tamen relictum nõ excedat modum alimentorum.

Secundò posset limitari vt procedat, quando res data in dotem erat notabilis æstimationis, vt tunc reuerteretur ad hæredes patris. secus, si esset vilioris æstimationis, puta, quia dedit paruam quantitatem pecuniæ, quæ vtendo consumitur, prout dicimus in vestimentis vel blado, vel vino, quæ omnia, vt dixi, sunt consumpta,

& mortua filia per hæredes non possunt repeti,& istud exemplum ponit Ioan.Baptista,in d.l.si qua illustris.

Tertiò posset limitari vt procedat, prout absolutè loquitur in spurio,& sic in illo, cui de iure pater nihil poterat relinquere, quo casu,si de clementia iuris canonici aliquid fuerit relictum pro alimentis, consequens est, vt illa clementia non trahatur ad præiudicium legitimorum successorum, ideo post mortem spuriæ illud reuocare poterunt. Secus, si pater constitueret dotem filiæ naturali tantum, quia illa est capax bonorum patris saltem in parte. isto casu mortua naturali filia, illud quod erat sibi donatum, non reuerteretur ad hæredes patris, nisi quatenus excessisset legitimum modum: quia illud plus posset reuocari, vt est casus in l.1.de natu.liber.

Vltimò limitari posset vt procedat, quia nihil aliud contra ius disponeretur, quo casu mortua spuria relictum pro alimentis non succedit lucro suorum liberorum, sed ad hæredes patris reuertitur: secus quãdo aliud contra ius particularitér disponeretur. ponite exemplum in statuto, quo disponitur

ſponitur, quod vxore præmoriente in matrimonio, maritus lucretur dotem. iſto caſu, ſi ſpuria moriatur in matrimonio, maritus lucrabitur dotem virtute ſtatuti, niſi aliter actum fuerit: ideò imputandum eſt patri, quare circa ſtattutum non prouidit. Iſtũ caſum ponit de Pallat. Rub. præal. c. per veſtras. quem pro nunc ego non vrgeo, ex quo ſtatuta quæ faciunt mentionem de filijs, non comprehendunt ſpurios, tãquam perſonas odioſas.

Dubitatur vlterius. An diſpoſitio d. c. cum haberet, habeat locum tantum in terris eccleſiæ, & ſic in foro eccleſiaſtico, vel etiam in terris Imperij, & ſic in foro ſeculari. † Breuiter Ioan. de Imo. in l. Lucius, in §. 61
1. de legat. 1. videtur dicere, quod non habeat locum in foro ſeculari, ſed tantùm in terris eccleſiæ, ea ratione Quia de iure ciuili alimenta non poſſunt relinqui ſpurio, d. auth. ex complexu. ſed in terris Imperij ſeruatur ius ciuile & in terris eccleſiæ ius canonicum gloſ. in c. 2. de arbitr. in 6. ergo videtur quod ſpurijs alimenta non debeãtur extra terram Imperij. Concludite tamen in contrarium, quòd imò debentur

in vtroq; foro: quià in vtroq; militat ratio naturalis & æquitas, per quam pater tenetur alere ſpuriam, & per conſequens dotare. & ità tenet glo. in d.c. cum haberet, quã ſequuntur ibi DD. & iſta eſt communis opinio ſecundum Angel. in tract. teſtamentorum. in §. item relinquit filio ſpurio. vbi dicit ita fuiſſe iudicatum per Iudices Marchionis Ferrariæ. pro qua opinione conſuluerunt Alex. in conſi. 74. incip. circa primum, in 3. volu. & Aretinus in conſi. 48. incip. reuocatur in dubium, & clarius per Alex. in l. 1. ff. ſolu. matrim. ex prędictis habetis claram intelligentiam d. c. cum haberet.

Viſum fuit quomodo de iure ciuili ſunt incapaces etiam quo ad alimenta, videamus an per ſtatutum poſſint habilitari ad hunc effectum, vt patri ſuccedere poſſint?
63 †videtur quòd ſic: quia ſtatuta poſſunt diſponere circa facultatem bonorum, quia bona ſunt ſub poteſtate ſtatuentium, ideo debet valere ſtatutũ. maximè, ſi concernat ſucceſſionẽ, circa temporalia. Vos autem concludite contrarium, vt etiã concludũt Bar. & Imol. & cõmuniter DD. in l. teſtam. factio.

factio. in versi. quæro an per statutum ff. de testamentis. vbi dicit, spurium non posse habilitari per statutum, vt succedat patri cum alijs legitimis. & refert istam quæstionem aliâs fuisse disputatam, & tandẽ fuisse conclusum non valere, per tex. in l. 1. ff. de natalibus restituendis & in §. fi. quib. mod. natural. effic. sui. vbi dicit, quod spurius nullum habet participium illius legis. & ista est communis opinio, quam secuti fuerunt Panor. & Fely. in d. c. in præsentia. de probationib. pro qua etiam consuluit Federicus de Senis, in consi 278. incip. factũ. quæ opinio conuenit cum dispositione iuris diuini, vt legitur Genes. 21. c. dictum est Abrahæ, eijce ancillam & filium: quia non erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ. quod idem attestatur Apostolus ad Galat. 4. Quod dictũ etiã obseruatur iure canonico, c. dicat aliquis. 32. q. 4. & in c. nõ omnis 32. q. 2. & refert August. in c. quid est, 35 q. 7. quòd ex lege Dei statutũ est, vt illi, q ex incestuoso coitu nascũtur, nullo iure parẽtibus succedãt. Si ergo iure diuino tales illegitimè nati excludãtur à successione parẽtum, ergo nec populus, nec princeps cõtra istud

aliquid ſtatuere potuerunt. Itē, quia iſti ſpu
rij prohibentur ſuccedere propter turpitu-
dinem patris, vnde ex quo actus eſt repro-
batus propter turpitudinem, tale ſtatu-
tum valere non debet. c. quæ contra mo-
res hominum ſunt. 8. diſt.

Præterea facit, quia dato quod tale ſtatu
tū municipale non eſſet contra ius diuinū,
ſed tantum contradicat iuri poſitiuo, re-
63 quiritur tamen, quod ſit rationabile, † ſi-
cut dicimus de conſuetudine contraria iu-
ri poſitiuo: quia illi nō derogat niſi ſit ratio
nabilis, c. fi. extra, de conſuet. ergo etiam
nec ſtatutum, quod procedit ab eodem
fonte. facit vlterius: quia tale ſtatutum,
quòd illegitimi ſuccedant ſicut legitimi
eſt inhoneſtum & nutritiuum peccati, pa-
tet, quia ipſi excluduntur ab hæreditate in
pœnam patris adulterantis, vel fornican-
tis. imo etiam tales liberi à ſacris ordinibus
repelluntur. c. ſuſcitantibus. 15. q. 8. non au-
tem hoc fit in pœnam filiorum qui non
peccauerunt. c. naſci de adulterio. 56. diſt.
Apparet ergo, quod tale ſtatutum, nec eſt
honeſtum, nec rationabile, quia viri habē-
tes vxores ſteriles, accipient concubinas, vt
ex

ex eis suscipiant filios & hæredes.

Confirmatur, quia quod spurius succedere non possit, ista est pœna à lege imposita, ergo per statutum tolli non potest: quia solus princeps potest facere, quod spurius succedat, ergo cum tantum sit reseruatum Principi, inferior contrarium non potest disponere. l. rescripta. C. de precib. Imperat. offerend. Prætereà, princeps hoc statuere non potest, nisi dicat, non obstante aliqua lege, sed populus non potest vti ista clausula, ergo non valet statutum. & ita arguit Bald. in l. 1. in versi. ex prædictis C. de iure aureo. annulorum. tanquam inducens peccatum & contemnens matrimonia.

Et propter istam rationem Host. in sum. in tit. qui filij sunt legit. refert, quòd Imperator non potest facere legem generalem legitimantem spurios: quia dolus futurus remitti non potest l. si vnus. §. illud. ff. de pactis.

Sed Bald. in d. l. 1. supra allegata, in versi. sed dubitatur nunquid statutum possit eum facere successibilem, arguit ad vtramque partem, & tandem conclu-

dit, quod tale statutum non valeat in natis ex damnato coitu, secus in alijs spurijs: quia sicut valet statutum iuris communis, quòd spurij succedant matri, ita valet statutum municipij, vt patri succedant. Sed opinio Baldi non est vera, quia in vtroque spurio semper inducitur peccatum, & occasio delinquendi. Sed Imola subtilius considerans dicit, quòd fortè posset attentari, quod tale statutum valeret in naturalibus tantùm de iure ciuili, cum illo iure bastardus sit capax bonorum patris, authent. licet. C. de naturalib. liberis. & in corpore vnde sumpta est, in authen. de triente & semisse: ideò videbatur valere statutum, quod naturales tantum succedant cum legitimis. Istam opinionem sequitur dominus Benedict. in c. Raynutius. fol. 121. vbi dicit, quod licet naturales non possint vltra certam portionem succedere ex testamento vel ab intestato, tamen fallit vbi statutum vel consuetudo patriæ eos habilitaret, vt æqualiter, vel vltra vnciam succedant cum legitimis, qui allegat Bald. hoc literaliter dicentem. in §. hoc autem notandum est. in ver-

si, quæ-

si quæro quid de iure Longobardorum. in tit. de his qui feudum dare possunt.

Ego autem puto opinionem Bald. non esse veram, quia iure canonico omnis coitus, excepto matrimoniali, est prohibitus. c. nemo sibi blandiatur. 32. q. 4. vnde de iure canonico statutum, quod habilitat naturalem tantum ad succedendum cum legitimis, non valet: quia, vt dixi, præberet facultatem peccandi, & in materia peccati ius canonicum præualet iuri ciuili, vt notat gloss. in regula, possessor, de reg. iur. in 6. ergo tale statutum non valet, quando naturalis indifferenter fuit habilitatus, secus si statutum dicat, quod non obstantibus legitimis, naturales succedant: quia isto casu non ita datur occasio fornicandi, sicut in præcedenti, ideo valeret, & ita concludit Imol. in d. l. testamenti factio. & Aluarotus in cap. 1. qui feudum dare poss. & Panormita. in cap. per venarabilem, in 8. quæst. qui filij sunt legitimi, & istud puto verius.

Apud Legistas difficilior oritur dubitatio. An nepos naturalis & legitim⁹, natus ex naturali, vel spurio, possit institui ab auo?

Breuiter facite duo membra, aut nepos ille descendit ex naturali tantum, aut ex spu-
64 rio. †primo casu subdistinguite, aut auus habet alios liberos naturales & legitimos, & tunc non plus potest relinquere nepoti, quā poterat patri illius nepotis, sed stāte legitima sobole, pater non potest relinquere naturali tantum, nisi certum modum, ergo auus huic nepoti non plus relinquere poterit.

Aut auus nullam aliam iustam sobolem habet, isto casu dicite, quod poterit instituere istum nepotem naturalem & legitimum, descendentem ex naturali tantum, etiam in tota hæreditate, licet eius pater non potuisset institui in totum, vt habetur in l.fin. in versi. nulla legitima sobole subsistente, C. de natural. liberis. Si verò agatur de nepote naturali & legitimo descendente ex spurio, & quæratur, an ille nepos succedere possit auo, distinguite: aut vult succedere ab intestato, vel ex testamēto, primo casu, succedere non potest, & ita concludunt Cynus & Odofred. in d.l.fi. & Petrus de Ancha. in consi. 389. incip. visis. & Bald. in l.fin. C. de verbor. significat. vbi dicit,

dicit, quod isti spurij non dicuntur esse de domo & idem dicit esse in nepotibus natis ex talibus illegitimis, ea ratione, quia nulla potest esse consequentia legitima ex illegitimo nascendi principio, vt dicit tex. in d. l. fin. de natural. lib. Et ista videtur cōmunis opinio secundum Dec. in consi. 65. incip. pro tenui facultate. & refert Benedictum Capram ita consuluisse, in consi. 136. incip. & si visis. Quæ conclusio maximè procedit, secundum Bald. in d. l. si quis incestu. & in d. c. in præsentia. in nepotibus natis ex spurio, nato ex damnato coitu: quia non poterunt succedere auo ab intestato, vt est tex. ad literam, si subtiliter ponderetur, in duobus locis, in præallegata l. fi. in versic. sed interuentu sobolis naturalis nullum ius legitimum subesse potest, & in alio versicu. iura enim ab intestato in aui successione nemini eorum penitus acquirimus. vbi deciditur, quod si quis habeat naturalem & legitimum, certè ex quo naturalis non potest patri ab intestato succedere, nec etiā nepos auo, licet sit naturalis & legitimus, si ergo nepos descēdens ex naturali tantum non possit succedere auo

ab inteſtato, ergo multò fortius prohibetur nepos deſcendens ex ſpurio. Ratio eſt, quia nepos cenſetur legitimus ſucceſſor per medium infectæ radicis, à qua pro-
65 cedit; † & quando vna perſona prohibeatur ſuccedere, etiam deſcendentes ex ea prohibiti intelliguntur per tex. in l. ſi viua matre. C de bonis matern. & ideo pro hac communi opinione conſuluit Raphael Cumenſis. in conſi. 117. incipien. in teſtamento: quem refert & ſequitur Alexand. in conſil. 174. incip. ſuper eo, in 5. volu.

Ad ſecundum membrum diſtinctionis deueniamus, ſcilicet, an auus poſſit inſtituere nepotem naturalem & legitimum natum ex ſpurio, vel ei aliquid relinquere? Adhuc ſuper hoc puncto diſtinguite, aut ille auus habet legitimam ſobolem, tunc non poteſt eum inſtituere. d. l. fin. quia ſi ibi Iuſtinianus facit diſtinctionem in filio naturali, ergo multò magis fieri debet in nepote deſcendente ex ſpurio, cui auus non plus poterit relinquere, quam poterat ſuo ſpurio; & iſta eſt communis opinio ſecundum Paulum de Caſt. & Imo. in l. Gallus §. quod ſi is, ff. de lib. & poſt.

Nec

Nihil deficit.
vide ſequentem paginam.

Nec obstat si dicatur, quod in nepote descẽdente ex spurio nullum vitium erat respectu aui, vnde nepos ille censetur tanquam extraneus, sed auus non prohibetur relinquere extraneo, etiam extante legitima sobole, l. extraneum. C. de hæredibus instit. & in §. fin. Instit. eod. titu. ergo videbatur, quòd auus possit relinquere huic nepoti tanquam extraneo. Vos autem non recedatis à priori opinione, quia non potest dici nepos, qui non habet legitimam stipitẽ, alia legitima sobole existente, maximè si talis descenderet ex accusabili coitu, quia tunc in sui odium dicitur extraneus: vnde succedit regula iuris, quòd illud quod in odium alicuius fuit inductum, non debet in eius fauorem conuerti. l. siquis solidum. ff. de hæredib. instituendis. & sic auus tali nepoti nihil posset relinquere, nisi pro alimentis, prout poterat spurio de æquitate canonica, iuxta tamen declarationem superius factam.

Aut auus nullam habet legitimam sobolem, & adhuc subdistinguite: aut illum nepotem instituit contemplatione spuri: quia sacerdos dixit, ex quo non possum instituere

stituere spurium meum, instituto filium suum, ad fines, vt spurius postea possit habere administrationem & vsumfructum bonorum. Certè talis institutio non valebit, † quia cum pater non possit relinquere 66
spurio per directum, prohibetur per obliquum, & sic per mediam personam: quia videretur esse factum in fraudem legis. Ratio est, quia spurius videtur institutus à patre. l. aditio, ff. de acquirend. hæred. vbi dicit tex. quod institutus contemplatione alicuius, acquirit illi totam hæreditatem, & non instituto, cui concordat tex. i. l. profectitia circa principium. ff. de iure dotium.
† vbi dos non solum dicitur esse profectitia, quæ processit à patre, verum etiam illa dicitur profectitia, quæ data est ab extraneo contemplatione patris. idem videtur facere tex. in l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. per quem text. decidunt Aretin. & Alex. quod donatum filio ab amico patris, habetur acsi esset donatum patri, ideo sibi acquiritur, & non illi, cui donatum fuit. cui concordat gl. posita in verbo, substantia. l. cum oportet. C. de bonis. quæ liber. quæ expresè dicit, quod donatum fi- 67

lio contemplatione patris, iudicatur profectitium. Ergo sic dicendum est in hoc casu, vt non valeat institutio nepotis facta ab auo contemplatione spurij. Et si vnus vestrum dicat, quod prædicta conclusio procedat, quando constat, nepotem esse institutum cõtemplatione sui patris. Sed quid si auus nepotem simpliciter instituat, an in dubio videatur institutus patris contemplatione, ad hoc, vt institutio sit nulla. Cõcludite, quod institutio nepotis non præsumitur esse facta in fraudem, ad hoc, vt bona deueniant ad spurium, vt est casus in argumentum in l. nec adiecit. ff. pro socio. vbi donatum socio simpliciter, in dudio non præsumitur esse donatum cõtemplatione alterius socij, sed acquiritur illi, cui donatum fuit; & sic auus instituendo simpliciter nepotem ex spurio, in dubio non videtur instituisse patris contemplatione, argumento l. meritò. ff. pro socio. vbi dici-
63 tur, quod in dubio † quis præsumitur vti iure suo potius, quam fraudem & consilium furti inire, & sic omnia acquiruntur nepoti legitimo descendenti ex spurio, tam quo ad vsumfructum, quã quo ad proprietatẽ, & ni-

& nihil acquiretur ſpurio patri ſuo.

Modò tranſeamus ad vltimum membrum diſtinctionis, ſcilicet, quando auus ſimpliciter inſtituit nepotem ex ſpurio, vel expreſsè eſt proteſtatus, quod nō velit, nec intelligat, quod acquiratur ſpurio? Super hoc puncto quidam fuerunt in iſta opinione dicentes, quod auus nullo modo poterat inſtituere talem nepotem & eum ſecuti fuerunt Cynus & Odofredus, in d. l ſi qui indiſtinctè tenent auum non poſſe relinquere nepoti ex ſpurio, ſiue auus habeat alios legitimos liberos ſiue non, & eos ſequitur Bald in d. l. Gallus, in §. quidam rectè, dicens; quod non valeat talis inſtitutio: quia ſi valeret, acquireretur patri ſuo ſpurio, quod eſt prohibitum de iure tam directè quam indirectè.

Ratio eſt, quia auus inſtituendo nepotem, præſumitur moueri affectu & ratione turpi, & eadem turpitudine, qua principaliter mouetur ad filium ſpurium, ita & ſecundario mouetur ad nepotem, & iſtud non videtur eſſe prohibitum, niſi propter turpitudinem inſtituentis, vt refrenetur vitium paternum.

vt dicit tex.in d.l·fi.nam affectio,quam habet auus erga nepotem, videtur dependere ex affectione sui filij spurij. argum. l. dedit dotem.ff. de collat.dotis. Hæc opinio probatur alia ratione, quia licet nepos natus ex spurio sit naturalis & legitimus, tamen procedit ex radice infecta & damnata,& sic non potest dici nepos,cum non habeat stipitē de iure ciuili, quia persona media est probibita,& quando vna persona est prohibita, omnes descendentes ex ea prohibitæ videntur,quia cū spurio nato maximè ex damnato coitu, nulla est cognitio l. si spurius.ff.vnde cognati. Hoc tamen accipiendum est secundum distinctionem & determinationem Iureconsulti Vlpiani in d.l.si spurius,scilicet, vt inter patrem & filium spurium nulla sit cognatio, vt dicit ibi tex. Ratio potest esse, quia spurius nullum patrem habere intelligendus est,aliud in matre.l.hac parte.vnde cogn. Et istam opinionem tenet Fulgo.in consi 23.vbi dicit,quod talis nepos non potest institui ab auo ea ratione:quia aui non minus solent amare nepotes quam filios,ergo in odium sceleris non debet permitti auo posse instituere

tuere nepotẽ. Pro cõfirmatione prædicto-
rũ facit singulare dictum Petri de Anch. in
cõs.392. dicentis, quod immunitas cõcessa
nobilibus non cõprehẽdit nepotes natos
ex radice infecta, ergo videtur dicẽdum, ꝙ
nepos natus ex spurio nõ possit institui ab
auo.

Contrariam opinionẽ de iure credo ve-
riorem, ꝙ imò auus potest instituere nepo-
tem naturalẽ & legitimũ descendentẽ ex
spurio: & istam partẽ imprimis tenuit Bar.
in d.l. Gallꝰ. in § quid si is, quẽ ibi sequũtur
Moder. & ibid. Bar. in suo quodã consi. in c.
Odosius habẽs filium, vbi deducit per plu-
rat iura & rationes, ꝙ auus potest instituere
talẽ nepotẽ, & ibi dicit, ꝙ ita fuit iudicatũ
pro opinione sua, † Istã opin. sequitur Pan.
in d. c. cũ haberet, vbi cõcludit, ꝙ licet pa- 69
ter non possit instituere spuriũ, auus tamẽ
& cæteri cognati patris, nõ prohibentur eũ
instituere: quia quoad illos, nõ dicitur spu-
rius. Et hoc videtur tenere gloss. in d.l. fi. in
verbo, participiũ, quib. mod. na. eff. sui, sub
ijciens ꝙ hoc iure nõ probatur, ꝙ spurius
illis cognatis prohibeatur succedere, ideò
non prohibetur succedere fratri suo legiti-

mo & naturali, etiam ex dispositione pa-
tris, vt in præallegata l. si is qui ex bonis. Ist-
opinionem tenet Bald. qui videbatur sibi
contrarius in consi. 146. vbi dicit, quod li-
cet nepos sit natus ex radice infecta, tam-
si non habet aliã maculã, erit habilis ad ho-
nores & successiones, & in eo concurren-
omnia quæ concurrerent in legitimo &
naturali, & ista est communis opinio pro
qua consuluit Alex. de Imol. in consi. 74
incip. circa primum dubium. in 5. volu.

Et quod auus possit instituere nepotem
ex spurio, hoc probatur tribus rationibus.
Prima, quia vitium seu defectus patris non
præiudicat filio nisi in his, q̃ ex pſona patris
descẽdũt in filiũ & non in his q̃ aliũde pro-
ueniunt per personam patris, sed in casu i-
sto nepos non venit ad hæreditatẽ aui per
mediam personam sui, sed ex se ipso admit-
titur. Secunda ratio facit à simili, quia si a-
uus haberet filium deportatum non pos-
set eum instituere ex quo est incapax de iu-
re ciuili. l. 1. ff. de hæred. inst. & tamen non
prohibetur instituere nepotem descendẽ-
tem ex filio deportato, l. 1 §. pen ff. de bon.
poss. contra tab. & ideò quamuis non pos-
si

ſit inſtituere ſpurium non tamen prohibetur inſtituere nepotem. Tertia ratio facit ſecundum Bar. quia licet auus non poſſit inſtituere filium hæreticum, non tamē prohibetur inſtituere nepotem chriſtianū ex hæretico deſcendentem, l. cognouimus. & in authen. idem de Neſtorianis. C. de hæret. Sic dicendum eſt in caſu noſtro, vt auus poſſit nepotem ex ſpurio deſcedētem inſtituere, quia vitium patris non debet nocere nepoti, ex quo in eo non reperitur tale vitium, & ideò nihil acquiretur patri ſpurio, ſed omnia acquirentur nepoti, etiam quoad vſumfructum. Et ſic habetis reſolutam communem opinionem. quæ procedit ſecundum diſtinctiones ſupra factas, quam etiam ante Bart. fuerat ſecut⁹ Fedé. de Senis, in q. 57. in c. videtur mihi. In donatione tamen dicūt Spec. & Ioa. And. in ti. de ſucceſſ. ab inteſtato, §. 1. verſi. ſed nunquid donationem, quod quis non poteſt donare nepoti ex ſpurio, quia facere præſumitur propter affectionem, quam habet ad filium, l. ſi forte, de caſtrenſ pecu. ideò pręſumitur fraus. l. qui teſtamentum. ff. de probation. niſi pater donans aſſerat

cum iuramento, quod hanc donationem faciat contemplatione nepotis tantum, & non filij ſpurij, iſta enim expreſſio iurata tollit illam iuris præſumptionem, argu. l. item Mela. §. 1. ad l. Aquil. quo caſu talis donatio nepoti facta occaſione ſpurij cenſeri non debet, & ita præſumptio fraudis ceſſare debet.

Iſta concluſio indubitanter procedit, quando nepos deſcenderet ex ſpurio, qui nõ erat natus ex dãnato vel accuſabili coitu, quo caſu valeret prædicta inſtitutio, qa ſolum prohibitio legis fit de patre ad filiũ ſpurium, ergo non debet extendi ad nepotem, qui nullo modo peccauit: ſecus eſt autem ſi nepos deſcenderet ex filio inceſtuoſo, quia tunc ab illo inſtitui non poſſet. & iſtam reſtrictionem ponit Bald. in d. l. ſi qs inceſti, quem refert & ſequitur Alexan. de Imol. in d. l. Gallus, in §. quid ſi is q, in verſ. ſecundò limita. & dicit hoc ſingulare dictũ non fuiſſe ab alio tactum præterquam à Baldo. addite Bald. vltra Alex. hoc dicentem in c. in præſentia. de proba. Ego autem nouiſſimo loco addo vobis dominũ Benedict. hoc tenentẽ, in c. Raynutius, fol. 124. in verſi.

in versi. potest enim pater, qui nihil allegando velociter pertransit. vnde dicatis, quod ratio istius restrictionis esse potest, quia nepos non potest censeri legitimus successor, propter infectam radicem, à qua procedit, † quia cum talibus spurijs nulla 70
contrahitur cognatio, & ista videtur esse magis communis opinio, quamuis Iason, in d. §. quid si is, per quatuor vrgentia fundamenta insudauerit tenere contrarium? Sed non recedatis à præcedenti opinione, quæ authoritate tantorum virorum est fulcita. non tamen tam attendendum est, quis dixerit, sed quid rectè dictum sit, vt rectè animaduertit Accursius ad l. sed licet, in glo. fin. per illum tex. ff. de officio præsidis.

Oritur dubitatio. Sacerdos habet spurium, & ex eo habet nepotem natum ex legitimo matrimonio, † an possit illum ne- 71
potē instituere. Breuiter Alex. in d. §. quid si is, dicit, quòd vno modò tantum presbyter poterit relinquere hæreditatem nepoti ex spurio, scilicet per adoptionem, vt quia erat in potestate sui patris, & auus presbyter adoptauit, quod facere potuit; vel etiā

per arrogationem, vt quia nepos erat sui iuris,& ab auo presbytero fuit arrogatus in filium coram principe, & post adoptionẽ vel arrogationem nepos auo suo presbytero succedere poterit: sed ante Alexan. fuit decisi. Angel, in l. & qui vxores. ff. de adop. qui dicit istam doctrinam esse peregrinã. Nec obstat si dicatur, quòd presbyter non potest contrahere matrimonium, ergo nõ
72 poterit adoptare. † Respondeo secundum Alexan. quòd presbyter impeditur adoptare ex accidenti, scilicet ex sola presbyteratione, non autem sibi contingit vitio naturali, ergo meritò non prohibetur adoptare. Et cauete vobis, quia licet nepos iste possit adoptari, tamen naturalis tantùm, vel spurius, per eorum patrem naturalem adoptari non possunt, vt habetis textum recitantem antiquas opiniones, in l. legẽ, Anastasij. C. de naturalibus lib. circa fin.

Sed videtur quod ista decisio Alexand. quam sequitur Iason non sit bona: quia si hoc esset verum, quod presbyter posset adoptare nepotem ex spurio, certè vna via concederetur per indirectum, quod alia via prohiberetur per directum, & idem A-

ex. esset sibi ipsi contrarius in eo, quòd dixit in præcedenti limitatione, dum limitando concludebat, quod nepos ex filio incestuoso descendēns non potest institui ab auo, sed natus ex sacerdote dicitur natus ex incestu, gl. sing. in l. 2. C. de Epis. & cler. cui auus nihil relinquere poterit, nec directè nec per obliquū, scil. per adoptionē, vel arrogationē, quæ videtur non posse fieri per sacerdotē, qui si pcrearet liberos, illos non haberet in potestate, & sic videtur, q decisio Alex. nō sit vera, intelligite tamē gl. sup. alleg. prout declaraui in præcedentib⁹ lect.

Aliquis ex vobis posset obijcere. Spado, qui ex vitio accidens in generare non potest, potest tamen adoptare, vt habetur institutio. de adopt. ergo idem videtur dicendum in sacerdote, qui solum impeditur propter impedimentum accidentale. Respondetur, quod alia ratio militat in spadone quā in presbytero: quia spado de iure ciuili potest contrahere matrimonium, & habere filios in potestate, quod aliud est in clerico in sacris constituto, qui nec matrimonium contrabere potest, nec filios in sacerdotio genitos habere in

poteſtate, ergo adoptare nō poteſt, & ita in terminis concludunt Guiliel. de Cugno. & Albericus de Roſate, in præallegata l. & qui vxorem. Oculariter ergo videtis opinionem Alex. & Iaſ. in d. § quid ſi is qui, non eſſe veram. Ego autem vno caſu ſaluo opinionem illorum, ſcilicet quando ſacerdos faceret adoptionem vel arrogationem, ex diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ, quæ diſpēſare poteſt cum clerico cōſtituto in ſacris, vt matrimonium contrahat, prout diſpenſauit cum Rege Aragonum prius monacho, quia presbyter impeditur ex diſpoſitione iuris poſitiui, idq; principum conſtitutionibus conſtitutum eſſe comperiet ſtudioſus lector, & in Nouell. Iuſtin. ſub tit. de ſanctiſſimis Epiſcopis. coll. 9. quibus locis enumerata comperies clericorum genera, quibus matrimonia inire prohibitum eſt, idq; concilio Niceno decretum eſt, vt apertiſſimè in decreto Gratiani declaratur 19. diſt. Orientalis tamen eccleſiæ ſacerdotes à matrimonijs non prohibētur, ſed eis legitimè tamen vtuntur: nam cum Nicena ſynodus clericos ob eorum abuſus à nuptiis abſtinere iuberet, Panutius ab orien-

tali

tali ecclesia missus procurator, huic rei intercessit, & quod vulgò dicunt, se opposuit, quo factum, vt in nubendi possessione adhuc sint. sed Papa potest dispensare super dispositione iuris positiui, quia est supra ius positiuum, super iure autem diuino dispēsare non potest, c. proposuit, & ibi notatur extra, de concess. præbend. & ita concludit Joannes And. in regula, semel Deo, de reg. iur. in 6. & in c. cum ad monasterium, de statu monachorum. Et sic habetis clarè expeditum istum articulum, an & quando auus possit relinquere vel instituere nepotem ex spurio descedentem. Videte viginti cautelas quas ponit Firminus, in §. pater volēs instituere, quādo & in quibus pater possit relinquere suo spurio, duodecim ponit Cepola, in 27. cautel. tres ponit Ludou. de Rom. in consi. 43. & plures alias Barbat. in addit. ad Alex. in l. pater. C. de hæred. instit. quas diligens scholaris poterit inuestigare.

Restat vt videamus, an spurij sint capaces bonorum matris. Distinguite, aut nati sunt ex tali coitu, qui à lege ciuili criminaliter non potest accusari, vt cum scholaris solutus cognouit mulierem etiam solutā,

quæ tamen non erat sibi concubina in domo retenta, quia filius qui ex istis nascetur, quamuis dicatur spurius, non tamen dicitur natus ex damnato vel accusabili coitu. Vel clariùs ponite exemplum secundum Barto. in l. si vxor. ff. de adulter. in eo, qui tenet duas concubinas solutas, tamen quia filij, qui nascuntur ex eis, non dicuntur simpliciter naturales, sed dicuntur spurij nati, tamen ex non damnato seu accusabili coi-
73 tu, † & tunc isto casu clarum est, quòd iste spurius possit succedere matri, tam ex testamento quam ab intestato. l. 1. §. sed & vulgò quæsiti. ff. ad Tertyll. & in §. nouissimè. Instit. ad Orphic. tales enim spurij & vulgò concepti, quo ad matrem dicuntur legitimi, & illis tenetur relinquere legitimã, aliter tanqum exhæredati, possent quærelare eius testamentum, l. si suspecta, §. 1. ff. de inoffic. testam. quia ipsa tenetur alere filium vulgò quæsitum, sicut naturalem & legitimum. l. si quis à liberis. §. 1. ff. de liberis agnoscendis: quia etiam potest suscipere tutelam filij naturalis tantum, sicut potest naturalium & legitimorum, l. fin. C. quando mulier tutoris officio fungi possit. Ista
deci-

decisio singulariter ampliatur, vt isti spurij succedant matri, etiam stantibus alijs naturalibus & legitimis, quia hoc non reperitur prohibitum. Ratio est, quia isti spurij ex parte matris dicuntur habere coniũctionẽ & cognationẽ, seu proximitatẽ. l. si spurius, in verbo, nomine proximitatis ff. vnde cognati. Vbi dicit Iureconf. Vlpian. si spurius intestatus decesserit, hæreditas eius iure consanguinitatis aut agnationis, ad nullum pertinebit: quia consanguinitatis itemq; agnationis iura à patre oriuntur, proximitatis verò nomine, mater eius aut frater ex eadem matre natus, bonorum possessionem eius ex edicto petere potest. Ponderemus dictionem, proximitatis, Cum igitur mater filio spurio proxima sit eo nomine illi succedet, per d. l. si spurius. Quod verò inter matrem & spurios filios sit cognatio, hoc eleganter à Caio Iurecõsulto in hæc verba responsum est. l. hac parte, ff. vnde cognati. hac inquit parte, Proconsul naturali æquitate motus, omnibus cognatis permittit bonorum possessionem, quos sanguinis ratio vocat ad hæreditatem, licet iure ciuili deficiant. Itaque

etiam vulgò quæsiti filij matris, & mater talium liberorum, item & ipsi fratres inter se, ex hac parte bonorum possessionem petere possunt: quia sunt sibi inuicem cognati. Vides matrem filio, & vice versa succedere, verum est ergo quod dicimus, filium spurium matri succedere non prohiberi. Extat & in eandem sententiam elegans Vlpiani responsum, in l. 1. §. sed & vulgò. ff. ad senatusc. Tertyl. sed & inquit, vulgò quę siti admittuntur ad matris legitimam hæreditatem. Hoc autem vsque adeo verum est, vt spurius auiam ex matre excludat, Guilielm. Cassad. in decis. suis sub ti. de successione ab intestato, decisi. vn. per totum. Ratio huius rei esse potest, quia in successione, prima causa liberorum est, in authē. de hæredib. ab intest. venien. col. 9. const. 1. Licet tamen spurij ad successionem matris admittantur, patri tamen eos hæredes esse lex prohibuit, auth. licet. C. de natural. liber. cum similibus infinitis, quæ per te reperire poteris. Sed quæ est ratio differentię cur spurius patri succedere prohibeatur, matri verò non item? hanc esse verissimū est, quia patrem nullum habere intelligun
tur

tur.§ vulgò quæsitos. Inst. de successio. cognato. saltem qui certus sit, pater siquidem is est, quem nuptiæ demonstrant. l. qui semper. ff. de in ius vocan. l. filium eum definimus. ff. de his qui sui vel alien. iur. mater verò certa semper est. Remanet ergo firma decisio nostra, qua dicebamus, filium spurium matri succedere posse tam ex testamento, quàm ab intestato.

Limitatur prædicta conclusio vt non procedat, quando mater istorum spuriorum esset illustris, quo casu non succederēt cum alijs liberis naturalibus & legitimis, vt est casus in l. si qua illustris, C. ad Orphic. licet Alber. de Rosate, ibi dicat, quod ille tex. hoc nón probet, quia non loquitur in spurijs, sed in naturalibus tantum, vt patet in versi. sin autem concubina liberæ conditionis, quia hæc est communis opinio, quod spurij, seu vulgò concepti, non succedant matri illustri cum alijs legitimis, & sic tex. in d. l. si qua illustris. allegatur ad hoc, †quod in mulieribus nobilioribus requiritur maior castitas, quam in alijs, quia 74
habere spurium successorem, est magis ignominiosum personæ cōstitutæ in dignitate

quam alteri.

Aut ſpurius eſt natus ex coitu damnato, qui criminaliter de iure ciuili poteſt accuſari, ponite exemplum in eo, qui eſt natus ex coitu adulterino, quia talis coitus poteſt accuſari ad pœnam criminalem, quæ imponitur pro adulterio, vt declarat Ang. in § nouiſſimè, Inſt. ad Orphic. & iſto caſu, nõ admittetur ad matris ſucceſſionem ex teſtamento, vel ab inteſtato, vt notatur per illum tex. ſecundum Angel. in §. fin. in authent. quibus mod. natural. effic. ſui. col. 7. Item ponite clarius exemplum in filijs nefarijs vel inceſtuoſis, quia talis coitus eſt damnabilis & punibilis: ideò matri ſuccedere non poſſunt. ego adduco vobis tres gloſſ. magiſtrales, prima eſt, in d. l. ſi qua illuſtris, in gloſſ. fin. ſecunda eſt in d. auth. ex complexu. tertia eſt, in d §. nouiſſimè, quibus videtur concordare tex. in d. §. fin. ſup. allegato. Vel etiam ponite exemplum in filio ſacerdotis, qui ſecundum aliquos dicitur inceſtuoſus, ideo matri ſuccedere non poteſt, quamuis plerique dicant, iſtum coitum non poſſe accuſari criminaliter ad pœnam, ſicut fit pro adulterio, &

vero

vero inceſtu; cuius contrarium tenet gloſſ. in d. cap. per venerabilem, in verbo, adulterinis, & ibi Panorm. quæ dicit, quòd filij ſacerdotum dicuntur adulterini, vnde matri non ſuccedunt. quod dictum ampliat Panorm. in nato ex quocunque alio clerico conſtituto in ſacris, vt notat gloſſ. in l. 2. C. de Epiſcop. & cler. in verbo, filij, quæ dicit. quod filij nati in ſacerdotio dicuntur inceſtuoſi & adulterini, licet nati ſint ex vnica concubina clerici, ratio ſecundum eum eſt, quia in clericis concubinatus etiam ſimplex eſt damnatus, toto tit. ex- 75
tra. de cohab. cler. & mul. Idem dicatis in muliere, quæ cum proprio ſeruo fornicata eſt, quia liberi qui naſcuntur ex eis dicuntur ſpurij, & omnino exlcuduntur ab hæreditate materna, l. vnica, C. de mulieribus quæ ſeruis proprijs ſe immiſcuerunt, vbi vide DD. Similiter ponite exemplum in liberis natis in gradu pohibito, quia dicuntur ſpurij, ideo nec patri nec matri ſuccedunt: vt notat Phillippus Francus in cap. ſi pater, de teſt. in 6. ab inteſtato tamen, vt ſupra dixi, conſequuntur alimenta.

E conuerſo notate, quòd ea ratione, qua ſpurius non ſuccedit patri vel matri, ſic etiam pater prohibetur ſuccedere illi, vt cõcludit Bal. in d. auth. licet, quia inter eos nulla iura agnationis vel cognationis repe riuntur. vt nota. in l. hac parte. & in l. ſi ſpurius. ff. vnde cognati. Ideo reſolutiuè con-
76 cludite, † quod in caſibus, in quibus ſpurij non poſſunt admitti ad bona parentum, multò fortius debent prohiberi parentes, ne ad bona talium ſpuriorum admittantur cum ſint indigniores: quia tota incapacitas & macula deſcendit ab ipſis, & non à ſpurijs: vnde à ſucceſſione illorum repelluntur, vt notabiliter concludit Bar. in d. l. fin. ff. de his quib. vt indign. & clarius per Bald in l. certum C. vnde cognat. vbi dicit, quod ſi ſpurius habeat alium ſpurium, & filius moriatur ab inteſtato, non admittetur pater, ſed fiſcus: quia vt dicit, iura agnationis & cognationis inter eos ceſſant. Reportetis, quod ea ratione, qua mater excluditur à ſucceſſione ſui filij, ſpurij nati ex coitu dãnato de iure ciuili, ꝓpter quẽ nullum eſt ius agnationis vel cognationis inter eos; & ideo alter alteri non ſuccedit, ſupra

per illas tres gloss. supra alleg. sic etiam liberi istius matris, siue sint legitimi, siue illegitimi, ac alij sibi coniuncti per lineam maternam, excluduntur à successione istius spurij, tam ex testamento, quam ab intesto. Ratio est, quia omnes procedunt ex radice infecta, & quando vna persona est prohibita, omnes descendentes ab illa prohibitæ videntur, & sic iste sic illegitimè natus, non succedit matri, nec mater ei, nec cum fratribus ius cognationis cõtrahitur. quia deficit extremum habile ad hoc faciendum, vt in d. § fin. quib. mod. natural. effic. sui. Quod secus est in spurijs natis ex coitu non damnato, ac non accusabili à lege ciuili, quia in illis viget ius cognationis, vnde inter se succedunt, d. l. spurius. & d. l. hac parte, ff. vnde cognati. qui tex. hoc clarè probant.

Circa successionem istorum collateralium nolite omittere vnam singularem doctrinam, quam tradit Ang. in præalleg. §. fin. quod quando spurij sunt ex eodem patre, & ex diuersis matribus, † quod hinc 77
alter alteri non possit succedere: quia, vt dixi, deficit extremum habile, per quod cõ

trahitur ius cognationis, quia sibi inuicem non agnascuntur. §. filium verò. qb. mod. natural. effic. sui, secus si essent ex eadem matre, quia isto casu agnascuntur, ideo ab intestato vnus succedet alteri, d. l. hac parte. Et notetis perpetuò, quod si spurius moriatur relictis duobus fratribus, quorum vnus sit spurius, quem habet sibi coniunctũ ex latere matris, alius verò sit frater naturalis & legitimus, quem habet sibi coniunctum ex eadem matre, quis istorum duorum fratrum admittetur ad successionem fratris spurij præmortui? Angel. in prædicto §. concludit, quòd frater naturalis & legitimus excludet aliũ fratrem spuriũ, quia quando tractatur de fraterna successione, frater ille præfertur, qui pluribus nexibus reperitur coniunctus, sed in spurio reperitur tantum ius naturæ, & non ciuile, sicut in fratre naturali & legitimo, ergo præferetur.

78 Sed aduertite si placet, † quoniam videtur, quod decisiones supra adductæ, concernentes successionem istorum illegitimorum sint superfluæ, & nihil nobis seruiant, cum hodie ex generali consuetudine

ne regni Franciæ, tales illegitimè nati non succedant parentibus, nec parentes illis, quoquo modo fuerint nati extra fœdus matrimonij; & istam consuetudinem ponit in specie ille summus practicus Masuerius, in §. item naturales, in tit. de successionibus, testamentis, & vltimis voluntatibus & in §. item & si defunctus, in tit. de probationib. quem sequitur Benedict. in d. cap. Raynutius, in materia successionis ab intestato, vbi dicunt, quod ista consuetudo videtur honesta, quia cum iure diuino concordat, in quo dicitur, eijce ancillam & filium eius, non enim erit hæres filius ancillæ cum filio liberæ, vt legitur Genesis, 21. cap. & in c. non omnis, 32. quæst. 2. & in cap. dicat aliquis, 30. quæst. 4.

Et sic attenta consuetudine, naturales vel spurij, patri vel matri iure successionis in nihilo succedere possunt, debent tamen consequi alimenta, iuxta dispositionem d. cap. cum haberet, supra, de eo qui dux. in vxo. cui talis consuetudo non videtur derogare.

Ex ista decisione infertur † primò, quòd dispositio d. l. si qua illustris, qua cauetur, 79

quod ſpurius,licet non ſit ex damnato coi-
tu,non ſuccedat matri illuſtri, quod ſecus
eſt in naturali tãtum, qui ſuccedere poteſt
matri etiam illuſtri cum alijs liberis natu-
ralibus & legitimis,non videtur habere lo-
cum in regno Franciæ,obſtante dicta con-
ſuetudine,nec etiam habere locum diſpo-
ſitio d.auth.licet,quæ declarat, in quibus
poſſint naturales ſuccedere patri ex teſta-
mento,vel ab inteſtato. Secundò infertur,
quod ex quo baſtardi non ſuccedunt parẽ-
tibus,ſic etiam è conuerſo parentes,obſtã-
te dicta conſuetudine,talibus liberis illegi-
timis ſuccedere non poſſunt, cum magis
80 culpabiles reperiantur. † Tertiò infertur,
quòd iſti naturales vel ſpurij,in regno Frã-
cię liberè poterunt diſponere de bonis ſuis
tam inter viuos,quàm in vltima volunta-
te,quod ſi non facerent & morerentur, ex
quo in parentibus nulla eſt agnatio,omni-
bus excluſis, ſuccederet fiſcus vel alius do-
minus particularis illius terræ, in qua nati
ſunt, moram fecerunt & mortui ſunt.Ra-
tio conſuetudinis poteſt eſſe, vt concubi-
narij refrenentur, & à libidinoſis amplexi-
bus retrahãtur,apud Principes enim Chri-
ſtianos

ſtianos ſemper colenda fuit pudicitia, vt dicit Iuſtinianus, in l.1. ſi qua illuſtris.

Prædicta conſuetudo procedit, niſi tales illegitimè nati, eſſent legitimati, quia tunc ſuccedent, ſicut legitimi, & ſi legitimentur ad ſupplicationē patris pro ſucceſſione obtinenda, debet pater facere compoſitionem cum Rege de certa parte bonorum ſuorum, & debet acquittum reportare à camera computorum, aliâs, mortuo patre, talis legitimatio non ſortiretur effectum, vnde fiſcus ſuccederet, ac ſi baſtardus nunquam fuiſſet legitimatus, quia ſpurij ab inteſtato non habent alium hæredē, quam fiſcum. Et iſta videtur tutior cautela, quam ſeruare debēt ſacerdotes, qui ſuos ſpurios inſtituere volunt, quam etiam refert & ſequitur dominus Benedict. in loco ſupra allegato.

Videamus vlterius, an ſpurij poſſint admitti ad honores, dignitates, & an officia publica exercere poſſint? Breuiter (vt paucis me expediam) † concludite. Quod ſicut 81
ſunt inhabiles ad ſucceſſiones, ita etiam ad honores, & cætera officia concernentia vtilitatem publicam. Vnde videtur, quòd

adDoctoratus gradum assumi non possint secundum Cardina. & Alexand. in procemio Decretalium &DD. in clem. 2. de magist. pro quibus addito tex. in l. honor. §. de honoribus. ff. de muner. & honor. in verb. conditio natalium, vbi text. dicit, quod in adipiscendis honoribus & dignitatibus, qualitas personæ & conditio natalium cōsideranda est. Et ista videtur in pūcto iuris verior opinio, licet quidam in c. perpendimus. de sent. excomm. dicant contrarium, quia non est honor, qui competat alicui ratione publici officij, sed solum competit
82 spurio ratione priuati officij, † & ideo sicut potest facere téstamentum & ferre testimonium, ita etiam potest Doctorari, quod obseruaretur maximè quando spurius per sedem Apostolicam esset dispensatus, id quod obseruatum fuit in plerisque doctis viris.

Nec similiter potest spurius exercere tabellionatus officium, quia tales dicuntur infames saltem infamia facti, secundū Azonem in summa in titu. ex quibus causis infamia irrogatur. & Hostiensem in tit. de filijs presbyterorum, quos sequitur Bald. in

l. 1.

l.1.C.de iure aureorum annullorum. & in l.4 & ibi Alexand. ff. de liber. & posthum. & infames sicut prohibentur exercere officium tabellionatus quod officium in se videtur habere dignitatem secundum Bar. in l. eadem. ff. ad l. Iuliam repetundarum per tex, in l.2 de dignit. lib. 11. C. ita nec possunt esse notarij tales qui sunt ad tribunal Iudicis. Ego autem puto opinionem contrariam esse veriorem: quia tabellionatus officium, propriè nõ est dignitas, sed onus & est vile officium, vnde propter vilitatem officij appellantur serui publici, vt est text. notab in l. non enim. in verbo, seruo publico. ff. de adopt. non quòd ipsi sint serui, sed quia in dicto officio seruire tenentur, & ideo nec infamis prohibetur esse tabellio, quia, vt dixi, est onus, vt est gl. in l. fi. qui militare nõ poss. lib 12. C. ideo instrumẽta à talibus cõfecta de iure erunt valida. Istam opinionẽ seqtur Lupus, in c. per vestras. de don. inter vir. & vx. Quæ limitatur secũdũ eũ vt nõ procedat in notarijs, q̃ sunt ad lat⁹ principũ, qa tales dicũtur habere dignitatem, l.1. C. de mãd. prin. vel in illis, q̃ sunt ad latus Papæ, vel Episcoporum vel prælato-

rum aut aliarum illustrium personarum.
83 †Concludite ergo, quod obstãte infamia, spurius in curia talium non poterit esse tabellio vel procurator, nisi ad hoc legitimatus fuerit.

Ex quibus inferri potest, quod spurij nõ possunt esse legitimi testes, saltem in casu, in quo debent esse omni exceptione maiores. vt in casu, c. fin. extr. de iureiur. & hoc notant Legistæ, in l. admonendi. ff. eod. & ideo si quis haberet spurium natum ex reprobato coitu in testem, non deferretur ei iuramentum in supplementum probationis, quia in criminalibus probationes debent esse luce meridiana clariores, & testes debent esse omni exceptione maiores, l. fi. C. de probat. & in c. sciant cũcti, 2. quæst. 7. Certè si duo essent testes quorum vnus esset spurius, non facerent plenam probatio-
84 nem, †quia tales spurij continentur appellatione turpium personatum. Vnde succedit regula, quę traditur in l. fratres. C. de inoffi. testam. quæ dicit, quod licet frater nõ possit quærelare testamentum fratris, nisi quando esset turpis persona instituta, tamẽ si frater instituat spurium ex reprobatu coi

tu

tu natum eius frater per quærelam poterit rumpere testamentum. & ita tenent scribentes, in d. l. fratres. si tamen frater institueret fratrem suum spurium, valeret institutio, quia non prohibetur spurius succedere fratri legitimo secundum DD. per illum tex. in l. si is qui ex bonis. ff. de vulg. & pup. Idem dicamus de fratre instituente cõcubinam, quia ex quo ipsa est turpis persona, alter frater poterit quærelare testamentum. Ista est decisio notabilis, pro qua consuluit Angel. in consi. 171. quod est verum, nisi talis meretrix esset soror testatoris, quo casu poterit hęres institui excluso fratre, secundum Angel. quem sequitur Hypolitus de Marsil. in l. vnica, de rapt. virg. num. 199.

Ratio prædictorum esse potest, quia tales legitimi prorsus omni beneficio iuris excluduntur, auth. licet. C. de natur. lib. & nulla clementia illis impartitur, nec etiam illa quæ conceditur naturalib. §. fi. in auth. quib. mod. natur. effic. leg. Ideo si aliquis improperet illegitimè nato, quod sit spurius, propter hoc nõ tenetur actione iniuriarũ, quia interest Reipu. vt infamia illius manifestetur, propter honores publicos, &

85 successiones,† Sed ego puto istam decisionem absolutè non esse veram, ex quo talis defectus prouenit sine culpa spurij, in cap. nasci de adulterio,& ibi Cardina. Alexan. 56.dist. secundum Hostiensem in summa tit.de iniur. & Azo, in tit. de infamibus. quos sequitur Nicolaus Boer. in consi. 1. incip.si quis animo iniuriandi. Nolite tamen recedere à priori sententia, propter interesse publicum, ne spurij admittantur ad dignitates, quarum ipsi sunt incapaces. Et ista videtur verior opinio, secundum Alexan. in l.3. ff. de liber. & posthum. quæ procedit secundum Oldradum, in quocunq; alio casu,cuius manifestatio respicit interesse publicum,quia si improperet veritatem,nō tenebitur actione iniuriarum, vt ipse refert in consi.53.incip.solet dubita-
86 ri.Retineatis iuxta prædicta,quod† pro iniuria facta spurio, actio non quæritur patri naturali,maximè, quando esset spuius natus ex reprobato coitu. Ratio est secūdum Imol. quia constitutio iuris ciuilis est exorbitans à regu.iur.communis,quibus cauetur,quòd ex facto alterius, actio alteri regulariter non quæritur.l.stipulatio §. alteri.ff.

ri.ff.de verbor.oblig.l.1. C. per quas perso. nobis acquirit.quod secus est in filio naturali tantum,cui si facta fuerit iniuria, actio quæritur patri,licet nõ sit in potestate. hoc videtur probare text.in l. 1.in versi. licet in potestate non sit,&in l. 2.in verbo,ad iniuriam nostram porrigitur, & in l. 3. in versi. hoc idem in natalibus esse præstandum. ff. de liber. caus. & istud sequitur Barto. in l. cum scimus.de agricol.& censit. lib. 11. C. quem refert & sequitur Alexan. in §.si quis rogatus,l.ex facto tractatũ est. ff. ad Treb. quamuis Imo.ibi teneat cõtrariũ & malè.

Sed aduertite,† quia videtur, quòd spuri⁹ possit esse Decurio,& præponi regimini 87
ciuitatis, vt in terminis concludit Bart.in l.1.in versi.item ciuitates possunt regi per spurios.ff.solut.matrim.per tex.ad literam in l. spurij Decuriones fiunt ff.de Decurio. & eorum filijs,& ibi text. ponit rationem: quia non est impedienda dignitas illi, qui nihil admisit, hoc est, deliquit. Barto. videtur, quod istæ sententiæ sint contrariæ, sed respondetur, quod promptum est, iura iuribus concordare, quia verum est, quòd in defectum & propter iniuriam

aliorum legitimorum, ſpurij poſſunt eſſe Decuriones, & præponi regimini ciuitatis.l.generaliter §.ſpurios.tit.ſupr. alleg. vbi dicitur, quod poteſt aſſumi ad honores ſi non habeat legitimum competitorem. In hoc ſpurij æquiparantur ſeruis, qui ad honores promoueri non poſſunt, nec milites eſſe.l.penul.§.fin.C. qui militare non
88 poſſ. † legitur tamen tempore Hannibalis poſt bellum Canenſe, propter penuriam hominum, permiſſum fuiſſe ſeruis militare.vt refert Dec.in regula, in omnibus officijs.ff.de reg.iur, quæ deciſio non procederet in impuberibus, qui etiam propter penuriam hominum non poſſunt admitti ad honores.l.2.§. impuberes.ff.de iure im. Et nedum ſpurij repelluntur à dignitatibus & officijs temporalibus, verum etiam ab eccleſiaſticis; & ſic ad repellendum aliquem à dignitate temporali, vel eccleſiaſtica, non ſolum cõſideratur delictum per ſeipſum commiſſum, verum etiam conſideratur delictum ſuorum progenitorum.
89 †Vnde nõ poſſunt ad ſacros ordines promoueri, c.accedens.de purgatione canonica. nec dignitatum, aut aliud beneficium eccle-

ecclesiasticum habens administrationem, obtinere, sine sedis Apostolicæ dispensatione, & rationes ponit gl. in c. 1. & 2. de fil. præsbyt. nec ad aliquam Capellaniam etiã à iure patronatu laicali dependentem quo quo modo, sine prædicta restitutione natalium, præsentari possunt. c. literas & c. fi. tit. sup. allegato. Quæ decisio non procedit in filijs expositis, qui possunt ad sacros ordines promoueri secundum Ioan. de Anania, in c. 1. de infantibus expositis. † Ratio 90
quare expositi potius possunt ordinari quã spurij est; quia origo istorum expositorum est ignota, cum patrem incertum habeãt, & ideo sine aliqua macula videntur esse ingenui. l. 3. C. de infantibus expositis, & omni respectu expositi consequuntur libertatem ergo tanquàm ingenui & immaculati vtramq; dignitatem obtinere possunt. Sed ista ratio non habet locum in spurijs, quorum origo est nota, & incontinentia patris adfert præiudicium filio, iuxta illud:

Sæpe solet filius similis esse patri.

Vnde lex canonica, propter maculam descendentem à patre, inducit, quod tales sine prædicta relaxatione, ordinari nõ pos-

ſint. Nec illud eſt omittendum, quod licet ſpurij ac alij illegitimè nati repellãtur à dignitatibus & officijs eccleſiaſticis, ſint tamen capaces iuris patronatus, non ſolum in conſequentiam, ſed etiam quando ſuccedunt in hęreditate, aut etiam in alia vniuerſitate, in qua eſt ius patronatus, & poſſunt illud acquirere principaliter, videlicet ſi eis donetur, vel legetur, vel ſi ipſi cõſtruerent vel fundarent capellam, ius patronatus eis acquireretur, ſecundum Canoniſtas per illum tex. in c. pię mentis. cum c. ſequẽti. 16. quæſt. 7. vbi dicit text. quòd ius patro-
91 natus competit omni Chriſtiano, ergo per generalitatem illorum iurium, illegitimi erunt capaces iuris patronatus, vt concludit Rochus de Curte, in eodem tractat. §. competens, in verſic. ego in hoc puncto. Fortificatur, quia meretrix poteſt acquirere ius patronatus, & etiã excommunicatus, licet durante excommunicatione non habeat exercitium, ſecundum Ioan. Andr. & Panor. in c. nobis. de iure patronatus. Ratio ſecũdum eũ eſt, quia ius patronatus principaliter eſt inductum in fauorem eccleſiæ, & non in fauorem

rem fundantium, vt augmentetur cultus diuinus, & ne retrahantur à fundationib⁹: & istæ rationes habent locum in illegitimè natis ergo nō debet verti in dubium, quin istis acquiratur ius patronatus. & istud procedit ratione specialitatis, vt supra dixi.

Sed nescio qua de causa leges ciuiles, tā temere & inhumaniter spurios damnauerint, quod pleriq; absurdum reputāt, cum non ipsi, sed pater ipsorum peccauerit: vnde æquitati non congruit, quod filij teneātur pro delicto patris, qui solus in generatione peccauit. & non filij, ideo pater tantum puniri deberet, quia pœna suos debet tenere authores, nec pœna debet egredi personam delinquentis, l. *sancimus* cum similibus. C. de pœnis, quoniam scriptum Ezechielis, 18. quod filius non debet portare iniquitatem patris. & c. Iudæi, 1. quæst. 4. quia nulla culpa nascentis id euenit, vt dicit gloss. in c. 2. de filijs presbyter. & hoc idē tenet Hieronimus in Epistola contra Rufinū, quæ describitur in c. nasci. 85. dist. quoniam digni sunt misericordia, qui alieno vitio laborant. l. legem C. de naturalibus liberis. & in l. spurij. ff. de Decurion. & re-

fert Ioan. Chrisostomus super Matthæum homelia. 4. quod nemo de vitio parẽtum venit vituperandus. & hoc notatur auth. idem de Nestorianis. C. de hæret. Certè quidam dicunt, vt Grimaldi, quod decisiones facientes contra spurios procedunt, secundum Buffatos Iuristas, & non secundum philosophos, quia aliud est loqui secundum mores, & aliud secundum mate-
92 riam, †Vel aliter respondeatis, quòd spurij in casibus prædictis puniuntur vitio patris temporaliter, sed non spiritualiter. c. nunquam de vitijs parentum erubescamus. 56. dist. quoniã qualitates personarũ si virtutibus decorentur, apud Christum non recipiunt distinctionem, †imò apud homines
93 quamplurimùm sunt subtiles & ingeniosi. & secundum legem veteris testamenti, & Hystoriographos, ex meretricibus orti fuerunt quamplurimi magnanimi viri, inter quos Alexander Magnus non est omittendus, quem apud Corynthum Diogenes Laërtius virum in omnibus actibus ingeniosissimum appellat. Item, referunt vulgò conceptum Herculem illum monstrorum domitorem, tot exhaustis erumnis ad

coelum

cœlum ſublatum. Iudam Patriarcham, Romulum, qui primus vrbis Romanæ fuit conditor, & poſtea ſecundum Plutarchũ, in campo ad Capreum inſulam, ſubitò perijt fulmine: Pharam & Zaram fratres ex coitu illicito ortos referunt. Iephte qui inter viros ſanctos voce Apoſtoli numerat⁹, meretricis filius fuit. d. c. naſci, † de Salo- 94
mone quoq; indubitatum eſt, quin ex patre adulterino natus fuerit, & qui in principio regni ſui amator Dei, & poſtea amator mulierum vocatus eſt: turpiter & ſpurcè diuerſas mulieres amauit, & tanta in eo abundauit ſpurcitia & libido, vt illi ſeptingentæ vxores & trecentæ fuerint concubinæ. Quamplures fuerunt alij virtuoſi, qui ex ſpurca commixtione deſcenderunt, † vt 95
Bartolus, quem in l. quidam cum filium. ff. de verb. oblig. quidam referunt fuiſſe expoſitum, & adhuc remanet effigies ante portam Hoſpitalis ſancti Iacobi iuxta pontem ſancti Subracij Toloſæ, ibi apparet tã quam expoſitum, & in hoſpitali fuiſſe nutritum, vt legitur in quodam diſticho Gallico adpicto parieti dicti hoſpitalis.

Vltimò loco superest, vt aduertatis, quod licet in præcedentibus dictum fuerit de adulterinis, qui iure vtroque abominabiles
96 reputantur, †tamen Dominus noster IESVS Christus non solum ex alienigenis cõmixtionibus, sed etiam de adulterinis nasci voluit, quæ verba fuerunt Hyeronymi, quæ transumptiuè scribuntur, in c. dominus noster. 56. distinct. quæ sententia ex lege veteris testamenti probatur, Iudas enim Patriarcha concubuit cum Thamar nuru sua, & ex illo concubitu nati sunt Phares & Zaram Iudæ, postea Salomon, qui fuit dux in deserto Iudæ Obeth. Iudæ quoq; Booth. Iudæ postea Isay, qui fuit pater Dauid. ex illa ergo progenie ducitur origo Christi, vt legitur Genesis 38. c. & Ruth. 4. cap. Raab meretrix erat de Hierico, quæ fuit nupta Salomoni, qui erat princeps de tribu Iuda, de qua Christus postea dignatus est nasci; nec negari potest, quin Dauid per continuationem sanguinis fuerit pater virginis Mariæ. argum. l. liberorũ, ff. de verb. & rer. sig. Vnde ecclesia talem esse prædicat, vt patet in inuitatorio octauarum assumptionis, in quo dicitur, Aue domina Dauid Regis

gis filia. in plerisq; alijs locis attestatur eam ex clara progenie & stirpe Dauid descendisse, virgo Maria fuit mater Christi, ergo Christus fuit filius Dauid, vt habetur Matt. 1. cap. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid. & tamē indubitatum est Dauidem fuisse adulterum, quia tempore, quo solebant Reges ad Bella procedere, Dauid in domo sua remansit, † & proditoriè adulte- 97
rium cum Barsabea commisit & homicidium. vt habetur 2. Regum, cap. 11. & tamē Iesus Christus voluit descendere ex Dauide, qui fuit adulter & homicida. ergo non est inconueniens dicere, attenta continuatione sanguinis, Christum de adulterinis nasci voluisse. † & sic dignatus est nasci non 98
solum de bonis, verum etiam de malis parentibus, vt ostenderet propter bonos & malos conuertendos se in mundum venisse. Ita attestatur Ambrosius, quem Theologi, & Canonistæ sequuntur in illo can. cuius caput exorditur, integritas corporis, quorum sententiam secutus fuit senator Parisiensis egregius dominus Bartholom. Chassaneus in commēto consuetudinum Burgundiæ in ti. de success. bastardorū. §. 3.

APVD PATRES SVOS cohabitare non permittant.

SVMMARIVM.

1 *Spurij nec ad primam tonsuram, nec ad ordines cæteros, nec ad ecclesiastica beneficia etiam simplicia sine dispēsatione admittuntur.*

2 *Quatuor assignantur rationes quare spurij non debent cohabitare cum suis patribus.*

RATIO motiua huius constitutionis fuit incontinentia paterna, quam lex ciuilis & canonica præsumunt in filio spurio iuxta illud:

Sæpè solet filius similis esse patri.

Et ad istum textum concordant statuta Synodalia Episcoporum, concordat etiam historia veteris testamenti quæ describitur Genesis, 21. cap. in quo Sara dicit ad Abraham, eijce ancillam & filium eius: talis enim cohabitatio concubinarij & concubinæ, & suorum spuriorum generant scandalum in clero, & præbet malum exemplū populo. Ista est ergo grauissima pœna apud presbyteros, quod cohabitatio suorum spuriorum eis interdicatur, propter quam sacerdotes concubinarij non solum in

in ſeipſis puniuntur, verùm etiam in perſonis ſuorum ſpuriorum & concubinarum.

Patet primò, † quia tales liberi ad ordines vel eccleſiaſtica beneficia liberè non admittuntur? Secundò, quia ad tonſuram, vel ad alios minores ordines ſuſcipiendos penitus ſunt indigni, niſi cum eis per ſuos diœceſanos fuerit diſpenſatum; ad maiores verò ordines non, niſi cum diſpenſatione Papæ, poſſunt accedere. Tertiò, ad eccleſiaſtica beneficia, etiam quibus dignitas vel cura non ineſt animarum, vel ad alia curata beneficia obtinenda redduntur incapaces, niſi cum eis per ſedem Apoſtolicam diſpenſatũ fuerit, vt notant Canoniſtæ in cap. 1. de filijs presbyt. in 6. Sed ſi cum eis per eandem ſedem fuerit diſpenſatum, non niſi vnicum poterunt obtinere beneficium.

† Quartò, quia virtute dictæ diſpenſationis non poterunt obtinere beneficium 2
in eccleſijs, in quibus eorum patres fuerunt beneficiati, c. cum decorem, de filijs presbyterorum. Ratio eſt, quia indecorum eſt, vt in officio altaris

filius illegitimus patri ministret, in quo vnigenitus Dei filius pro salute humani generis victimatur. Debent ergo tales spurij longè a patribus habitare, aliâs essent testes notoriæ fornicationis parentum, cap. 1. de cohab. cler. & mulier.

IVBEMVS INSVPER, quòd in prædictis Synodis & Capitulis præmissa publicentur, & vt quilibet suos subditos ad ipsarum concubinarũ dimissionẽ moneat diligenter.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus vel Officialis arguens alium de cõcubinatu, debet esse à fornicatione alien⁹.*

2 *Dictio, quilibet, est distributiua.*

VT iam pudicitiæ subditis in synodis & Capitulis, non solum verbo, sed etiam exemplo denunciet, vt grex, q pastoris vocem moresq; sequitur, per exẽpla melius, quam per verba gradiatur: quia
1 † qui subditum de concubinatu arguit, debet esse à fornicatione alienus. Et quando superior increpat dictos concubinarios, vt suas dimittant concubinas, si illum audire contemnunt, insuper & contra eum sæuiunt, ille nihilominus increpet sequientes,

nec

nec timore superetur, quominus illos arguat: eius est enim officium, vel lapsis manum porrigere, vel errantibus iter salutis ostendere.

Vnde dicitur Ezechielis, 33. cap si impio, inquit, locutus non fueris, vt se à via sua & concubinatu custodiat, & ille perierit, sanguinē eius de manu tua requiram, hoc est, si ei peccata sua non annunciaueris, si eum non argueris, vt ab impietate sua conuertatur & viuat, & te, qui non increpasti, & ipsum, qui, te tacente, peccauit, flammis perennibus perdam. Et adnotate, quod hæc institutio compræhendit Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & quoscunq; inferiores habentes subditos,
† propter dictionem, quilibet, positam 2
in textu, quæ est distributiua, cuius natura est, vt plures esse intelligantur, & vt actus cuilibet eorum insolidum attribuatur, l. si pluribus, in principio, & ibi hoc notant gloss. & DD. ff. de legat. 2. & in l. non distinguemus, §. cum in plures. ff. de receptis arbitris. & Barto. in l. hoc articulo, ff. de hæred. inst. & differt secundum scribentes, in dictione, omnis, quæ est collectiua.

INIVNGIMVS PRAETERea omnibus secularibus viris.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, etiam, regulariter implicat personas similes in qualitate.*

2 *Dispositio quæ simpliciter facit mētionem de iudicibus secularib. intelligitur de laicis.*

ID est, laicis, quia de talibus hîc Papa intellexit propter subiectam materiam,
1 ponderando dictionem, etiam, † quæ regulariter implicat personas similes in qualitate, & de quibus minus dubitabatur. De inferioribus à principe non erat dubium, sed maior vertebatur dubitatio, an sub ista iniunctione comprehenderetur Rex? Deciditur quòd sic, iste versi. procedit ergo in laicis, licet appellatione secularium, veniant etiam clerici, vt est tex. & ibi gloss. in c. accusatus, in versi. religiosi grauius sunt puniendi, quam seculares clerici, de hæret. in 6. & tex. clarior de iure, in clemen. regulares, in vers. seculares clericos, de supplen. negligent. prælator. sed in dictis iuribus dictio, seculares, profertur cum adiuncto.
2 † Sed si in dispositione simpliciter fiat mētio de secularibus iudicibus, intelligitur de lai-

laicis.vt hic,& in c.seculares, de foro competenti in 6. verbum enim, iniungimus, positum in isto textu, obligat ad præceptũ, vt notant Canonistæ per illum textum in clement. quia contingit, in verbo, iniungimus, de religiosis domibus.

ETIAM SI REGALI PRAEfulgeant dignitate.

SVMMARIVM.

1 *Dispositio, quæ absolutè facit mentionem de Rege, intelligitur de Rege Franciæ per excellentiam.*

2 *Papa appellatur vicarius Christi, & factum autoritate sua, videtur factum autoritate Dei.*

3 *Papa in sua iurisdictione habet idem consistorium cum Deo.*

4 *Papa habet ius super Angelos tam bonos quam malos.*

5 *Papa dicitur Iudex viuorũ & mortuorum.*

6 *Papa in his quæ vult sua voluntas habetur pro ratione, nec in eo est exquirenda vlterior ratio.*

7 *Sacrilegium esset disputare de potestate Papæ.*

8 *Papa in omnes Reges Christianos habet iuris-*

dictionem spiritualem.

9 Bulla Papæ Bonifacij Octaui q̃ asserebat Philippum Pulchrum Regem Francorum sibi subesse in temporalibus.

10 Quatuor fuerunt imperia, Babilonis, Persarum, Græcorum, & Romanorum, quintum fuit imperium Christi.

11 Reges & alij Principes an subijciantur Papæ in temporalibus, disputatur ad plenum p̃ vtraq; parte.

12 Christus vsus est vtraq; potestate temporali & spirituali.

13 Childericus fuit priuatus Regno Franciæ & in eius locum ordinatus fuit Pipinus.

14 Constantini donatio.

15 Papa soluit tributum Imperatori.

16 Adrianus Papa cum vniuersa synodo cõcessit Regi Franciæ inuestituram Archiepiscoporum & Episcoporum.

17 Rex Franciæ non subijcitur Papæ in temporalibus.

18 Rex Franciæ neminẽ recognoscit superiorẽ.

19 Consuetudo tribuit iurisdictionem.

20 Causæ quædam sunt merè spirituales, quædam merè temporales, & quædam mixtè, quæ declarantur in specie.

21 Iuris-

21 *Iurisdictio temporalis & spiritualis à Deo processerunt.*

22 *Gladiꝰ quomodo accipiatur in sacra pagina.*

23 *Franci quare sic appellati sunt.*

24 *Præscriptio centenaria currit contra Romanam ecclesiam.*

25 *Eiectio ementium & vendentiũ quã Christus fecit de tẽplo, magis fuit actus sacerdotalis quàm regalis.*

26 *De donatione facta per Constantinum & de illius validitate vel inualiditate.*

27 *Rex Childericus nõ fuit depositus à regno, sed sponte ingressus monasterium vitam monachicam assumpsit.*

28 *Federicus Imperator à Bonifacio Octauo fuit depositus.*

29 *Clemens Quintus Henricum Imperatorẽ excommunicauit.*

30 *Præses ad clamorem populi non debet illicita perpetrare.*

ERGO videtur, quod Rex Franciæ compræhendatur, † quia appellatione Regis absolutè facta, debet intelligi de 1
Rege Franciæ per excellentiam. Vnde dicit Bald. in c. vnico. circa fin. de prohibita feud. alien. per Feder. quod qui iurat fide-

litatem, videtur excipere Imperatorem & Regem Franciæ, qui super omnes Christianos obtinet coronam libertatis & gloriæ: & refert etiam in consi. 217. incip. Ego puto, quod nemo præsumat honorem super vexilla inuictissimi Regis Francorum. sed an Rex Franciæ subijciatur Imperatori alibi plenissimè examinaui. De duobus hîc dubitari posset. Primò, an Papa in Regem Francorum habeat iurisdictionem spiritualem. Secundò, an Rex Franciæ in temporalibus subijciatur summo Pontifici.

Circa primum concluditur, quod sic, qa in spiritualibus Papa habet plenitudinē supremæ potestatis. vt tradit Bal. in c. ad audientiam. de præscriptio. & talem iurisdictionem habet à Deo, à quo dictum fuit: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis c. decretales. 20. distinct. & in cap. 2. de maior. & obed. & ideo cum
1 Christus dixit Apostolis vt laxarent retia, soli Petro dixit duc in altum, quæ verba denotant iurisdictionem, hoc est, scientiam, & intellectum, in c. non turbetur, cum se-
2 quenti, 24. quæst. 1. Canones enim † Papam

pam vicarium appellant. c. quanto. de translatione Episcopi, tenetq; in terris locum Dei, & factum authoritate sua, videtur factum authoritate Dei, dum tamen hoc fiat ex iusta causa, vt dicit tex. in c. inter temporalia, in verbo, diuina, & ibi DD. de translato Episcop. Imò fortius, secundum Canonistas † Papa in iurisdictione sua habet idem consistorium cum Deo, & dicitur ordinarius omnium Christianorum. c. 3
cuncta per mundum, 9. quæst. 3. & habet in se iura terreni & cœlestis Imperij, vt in præalleg. c. decretales. Et nedum Papa vicariatum suum gerit super terrestia & cœlestia, verum etiam habet † ius super Angelos 4
tam bonos quam malos, vt est text. apertus, in cap. per venerabilem. in versi. nescitis quoniam Angelos iudicabitis? qui filij sint legitimi. & habetur ad Corynthios 1, † viuorum enim & mortuorum Iudex dicitur, & de nullo aliquid facere potest, 5
vt est text. in argumentum, in l. vnica, in versic. etiam si inutilis eam validam effici, C. de rei vxoriæ actione. & in cap. re vera. de consecrationib. distinct. 2. & potest sententiam nullam facere validam,

c.fi.2.q.2.†Et in his quæ vult, voluntas ha-
6 betur pro ratione,nec vlterior ratio est ex-
quirenda,nec est, qui audeat dicere, quare
ita facis? vt dicit tex.in c.quamuis.de pœn.
dist.3.sua iurisdictio & authoritas censetur
exempta in iuramento,c. venientes. de iu-
reiurand.imò partes etiam inuitas potest
cogere ad componendum, & illud quod
mandat vel præcipit,licet sit graue & diffi-
cile,tamen faciendum est c. in memoria,
19.dist.est enim super omne ius, & dispen-
sare potest contra legem Apostolicam. ca.
fin.78. dist. & etiam contra legem veteris
testamenti,& contra votum solemne. c.1.
7 de voto.†Breuiter tanta est potestas Papæ,
vt de ea disputare, esset sacrilegium, vt re-
fert Hostiens.in tit.de consuetudine.& tex.
in argumentum,in l. disputare. C.de crim.
8 sacrileg.Ex prædictis † apparet Papam habe-
re iurisdictionem spiritualem, etiam in
omnes Reges Christianos.

Circa secundum dubium,an in tempo-
ralibus Papa habeat iurisdictionem in Re-
gem Franciæ? Hæc controuersia de facto
euenit tempore Bonifacij Papæ Octaui.qui
asserebat Philippum Pulchrum Regem
Fran-

Francorum ſibi ſubeſſe in temporalibus, prout apparet in bulla ad dictum Philippũ tranſmiſſa, † huius tenoris, Bonifacius Epi- 9
ſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Philippo Frãcorum Regi. Deum time, & mandata eius obſerua. Scire te volumus, quod in ſpiritualibus & tẽporalibus nobis ſubes, beneficiorũ & præbendarum ad te collatio nulla ſpectat, & ſi aliquorum vacantium cuſtodiam habeas, vſumfructum eorum ſucceſſoribus reſerues, & ſi quæ contuliſti, collocationem huiuſmodi irritam decernimus, & quod de facto proceſſerit, reuocamus, aliud credentes, hæreticos reputamus, datũ Laterani nonis Decembris pontificatus noſtri, anno. 7. Reſponſio Regis Philippi Pulchri ad literam ſeu bullam præcedentem. Philippus Dei gratia Francorum Rex, Bonifacio Octauo gerente ſe pro ſummo pontifice, ſalutem modicam ſiue nullam. Sciat tua magna fatuitas in temporalibus nos alicui non ſubeſſe, aliquarum eccleſiarum & præbendarum vacantium collationem ad nos iure regio pertinere & fructus earum noſtros facere, collationes à nobis factas & faciendas, fore validas in præteri-

tum & futurum, & earum poſſeſſores contra omnes viriliter nos tueri, ſecus autem credentes, fatuos deputamus ac dementes, Datum. &c.

Super iſto dubio vndequaq; vrgent rationes, ita, quòd difficile eſſet adducere veram demonſtrationem. Ego autem ſuper eo referam quæ à maioribus noſtrorum, tempore eiuſdem Philippi Pulchi diſputata fuerunt. Primò, quidam fuerunt in iſta ſentẽtia, quòd Rex Franciæ ac cæteri Prin-
10 cipes ſubijciantur Romano Pontifici, † & inprimis præmitto, quòd apud Papam reſidet Imperium; Quoniam quatuór fuerunt Imperia, primum fuit Babylonis, ſecundum fuit Perſarum, tertium Græcorũ, quartum fuit Romanorum, quintum fuit Chriſti. Vnde apud vicarium remanſit vterq; gladius, ſcilicet ſpiritualis & temporalis, vt dicit Barto in extrauagan. ad reprimendum in glo. ſuper verbo, totius orbis, quem refert Aluar. in tit. quis dicatur Dux vel Marchio, ergo Papa in temporalibus habet iuriſdictionem & authoritatem.

Secundò, opinio illorum firmatur. Nã eccleſia exemplata militans, eſt ad ſimilitudi-

tudinem ecclesiæ triumphãtis, iuxta illud quod habetur Exodi, Inspice & fac secundum exemplar, quod tibi in monte monstratum est, sed sicut in ecclesia triumphante nõ est nisi vnus & solus, & summus Hierarcha, cui omnes tam Angeli quàm homines in omnibus obediunt, sic etiam in ecclesia militante est vnus solus Hierarcha, cui omnes, tam clerici quam laici, tã principes quam alij Reges in omnibus, tam spiritualibus, quam temporalibus obedire tenentur, ergo non potest negari, quin temporalibus oẽs principes Papæ subijciãtur.

Tertiò, facit argumentum à simili. Quia sicut omnis multitudo ab vnitate procedit, sic etiam ad vnitatem reduci debet, ergo omnis multitudo prælatorum & principum, ad vnum summum quod est super omnes principes & prælatos, reduci debet, nullus autem talis est nisi Papa, ergo omnes etiam Reges illi obedire tenentur.

Quartò facit. Quia sicut vnus solus est creator omnium, tam † spiritualium quã 10
temporalium, & ab illo creatore omnia producuntur in esse, sic etiam vnus est finis, ad quem omnia sicut ad finalem ter-

minum ordinantur, prout ipſe teſtatur Apocalipſis 1. cap. in quo dicitur, ego ſum Al- & ω. id eſt, principium & finis. Sic etiam vnus eſt omnium gubernator & rector, tam ſpiritualium quam temporalium, ſed in gubernatione, vel regimine mundi, poteſt Deus habere vicarium, ergo vnus ſolus ſub Deo, id eſt, vicarius, regimē totius mūdi etiam quantum ad temporalia habere poteſt, ſed Deus hoc priuilegium non alteri quam Papæ conceſſit, ergo Reges illi obedire tenentur.

Quintò facit. Quia in vno corpore naturali vnum tantum eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & à quo omnia membra reguntur, ergo etiam in corpore myſtico quod eſt eccleſia, vnum tantum erit caput, aliter mōſtruoſum eſſet eccleſiā habere duo capita, ſicut id mōſtruoſum eſſet in vno corpore naturali, ergo omnes principes, Papæ tanquam capiti & principali etiam quò ad temporalia obedire tenētur.

Sextò facit. Quia ſecūdum Philoſophū, in omni genere rerum ordinatarum ad inuicem oportet ponere vnum, ad quod omnia reducantur, ergo in eccleſia quæ maximè

mè debet esse ordinata, oportet esse vnũ, ad quem, & per quem omnes alij ordinentur, sed non potest alius hoc facere nisi Papa, ergo Reges illi tenentur obedire.

Septimò facit. Quoniã ab exordio mũdi humanũ genus non nisi vnũ rectorẽ pręcipuũ legitur habuisse, sicut patet in diuersis statibus huius mũdi, ergo etiã nostris tẽporibus debet esse vnus præcipuus rector. Antecedẽs probatur, q̃a in statu innocẽtię. Adã præfuit omnibus, & p̃fuisset si semper in innocentia perstitisset. Post peccatũ verò in statu legis naturæ, Noë suo tempore p̃fuit omnibus. Postmodũ verò Abraham Isaac & Iacob, q̃libet eorũ præfuit populo Dei, fueruntq; sacerdotes Hostias Domino offerẽtes. Similiter Melchisedech Rex Salẽ fuit sacerdos summi Dei, vnde & ipse Christ⁹ dicitur sacerdos secũdũ ordinẽ Melchisedech, cui etiã Abrahã decimas obtulit, sicut dicitur Genes. 14. in signum q̃ ei suberat quantum ad tẽporalia. Similiter in lege Mosaica Moyses habuit vtrãq; potestatẽ, & vtroq; gladio vsus est, ergo multò magis in statu legis Euangelicæ debet esse vnus habens vtramq; potestatem, scil. spiritualem

& temporalem, sed non est alius, cui talia priuilegia competant, nisi summus sacerdos, id est, Papa, ergo omnes illi etiam in temporalibus obedire tenentur.

Octauò facit. Quia Christus, qui est caput ecclesiæ, de tribu sacerdotali & regia fuit ortus, vtramque dignitatem in se vehiens, ergo, & eius vicarius, id est, Papa, vtramq; dignitatem habet, ita, quod omnes Reges debeant ei esse subiecti sicut cæteri Principes.

12 Nonò facit. †Nam Christus vtraq; potestate vsus est, temporali, quando ementes & vendentes eiecit de templo, vt legitur Ioan.2. & etiam spirituali seu pontificiali, quãdo semetipsum obtulit hostiam Deo, sicut ait Apostolus ad Hebræos 9. vbi dicitur. Christus assistens pontifex. ergo Papæ eius vicario Reges obedire tenentur, cum vtraq; potestate fungantur.

Decimò facit. Quia Christus vicario suo videtur commisisse vtramq; potestatem, quando ei dixit, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, vt habetur Matthæi.16. & in c. quamuis. 21. dist. quia sicut in ædificatione materiali est

vnus

vnus lapis primarius & fundamentalis, sic etiam in ecclesia debet esse vnus princeps principalis, & totius ecclesiæ fundamentum, sed ista non possunt verificari nisi in Papa, qui est summus princeps, ergo alij principes tanquam inferiores etiam in temporalibus tenentur illi obedire.

Vndecimò facit. Quia tempore passionis Christi, discipuli ei duos gladio ostenderunt, dicentes, ecce duo gladij hîc, & respondit, satis est. qui duo gladij secundum sententiam Theologorū significant duas potestates, quæ sunt in ecclesia apud summum Pontificem principaliter residentes: quia quando necessitas est vrgens, potest ipse Papa vti vtraq; potestate contra quoscunq; etiam Reges & Imperatores, ergo negandum non est, quin ei in temporalibus subijciantur.

Duodecimò facit. Quia numerus binarius vilis & scandalosus in casu propositæ quæstionis reputatur, ex quo est principiū diuisionis, diuisio autem est fons & origo dissensionis, & dissensio est causa confusionis, ideo si in ecclesia essent distinctæ in duas personas, quarum vna non depende-

ret ab altera, eſſet in eccleſia magna confu‑ſio; vt ergo tale ſcandalum euitetur, dicendum eſt vtramq; poteſtatem eſſe penes Papam, ideo in temporalibus Reges illi obedire tenentur.

Decimo tertiò hæc opinio cõprobatur per tex. ad literam, in c. omnes, 22. diſtinct. vbi Nicolaus Papa ſcribens Mediolanenſibus, ſic ait, Romanam eccleſiam ſolus ille fundauit, & ſupra petram fidei ſtatim naſcentis erexit, qui beato Petro vitæ æternæ clauigero, terreni ſimul & cœleſtis Imperij iura commiſit, & illius priuilegio fungitur, cuius autoritate fulcitur. vnde dubiũ non eſt, quod quicunq; alicui eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiam faciat, qui autẽ Romanæ eccleſiæ priuilegia, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite tradita, auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur; & cum ille vocetur iniuſtus, hic eſt dicendus hæreticus, ſed talia priuilegia vicario Chriſti fuerunt conceſſa, ergo apud eum remanſit temporalis iuriſdictio.

Decimo quartò facit. Quoniam Papa poteſt abſoluere vaſallos à iuramento fidelitatis debitæ Domino temporali, quod facere

cere non posset, nisi haberet potestatem in temporalibus, ergo in illis principis ei debent esse subiecti.

Decimo quintò facit. Quia Papa positus est, vt vitia extirpet, excessus corrigat, & mores reformet, vt habetur in proœmio clemen. in versi. quia etiam. † Vnde hac ratione 13
Zacharias Papa potuit priuare Childericum Regem Franciæ regno suo, quia ex suo regimine vniuersa scandala imminebant Regno, & in eius locum ordinatus fuit Pipinus, vt dicit tex. in cap. alius, 15. q. 6. hoc firmat Pauor in d. c. per venerabilem. potestq; Reges & Imperatores excommunicare, c. duo. & c. si Imperator. 96. dist. sed talem depositionem facere non potuisset, nisi haberet temporalitatem, ergo in præallegato c. alius, videtur casus, quod Rex Franciæ, etiam quo ad temporalia subijciatur summo Pontifici.

Decimo sextò facit. Quia non licet his, qui iurisdictionem obtinēt temporalem, vel iustitiā exercent, ipsas ecclesias vel personas ad distrahendum vel alienandum & extra manum suam ponendum acquisita, vel q̄ deinceps acquirēt, aliquatenus coar-

ctare,sed hoc non posset Papa statuere nisi esset dominus omnium temporalium, ergo in temporalibus omnes subijciũtur ei.

14 Decimo septimò facit tex. in c. Constãtinus, cum sequenti, 96. distinct. † vbi Imperator Constantinus coronam & omnẽ dignitatem in vrbe Romana & in Italia & occidentalibus partibus Apostolicæ sedi concessit. dum dicit, palatium nostrum, & vrbem Romanam, & omnes Italiæ suæ occidentalium regionum prouincias, beatissimo Pontifici Syluestro concedimus, atq; relinquimus, & ab eo & successoribus eius decernimus, disponendum, itaq; iuri ecclesiæ Romanæ concedimus permanẽdum: quoniam vbi principatum sacerdotij & Christianæ religionis caput ab Imperatore nostro cœlesti constitutum est, iustum non est, vt ille Imperator terrenus habepast potestatem. Quæ verba demonstrãt, iurisdictionem fuisse penes Syluestrum Papam & eius successores, ergo Imperator ac cæteri reges in temporalibus subijciuntur Papæ.

Decimo octauò facit. Quia Papa Christi vicarius locum tenens in terra, dicitur

habe-

habere plenitudinem potestatis, sed non habet talem plenitudinem, nisi esset dominus temporalium, & spiritualium, vt de ipso verè dicatur, Domini est terra & plenitudo ius, ergo omnes Reges Papæ subijciuntur.

Decimo nonò facit, quia qui potest in maius, potest etiam in minus, vt est vulgata regula iuris, sed spiritualia sunt maiora temporalibus, id est, digniora, ergo si Reges subijciantur Papæ in spiritualibus, multò magis ei subijcientur in temporalibus.

Vigesimò, hæc opinio confirmatur per ea, quæ habentur ad Corinth. 6. in quo dicitur, Nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quantò magis secularia? quasi diceret: si possumus spiritualia iudicare, ergo & secularia. Ex quibus remanet verificata hæc opinio, quòd Rex Franciæ subijciatur Papæ in temporalibus.

Alij autem fuerunt in contraria opinione dicentes, quòd imò principes temporales non subijciuntur Papæ quo ad temporalia, & ista ex pluribus demonstratur. Primò, quia istæ duæ potestates, scilicet, temporalis & spiritualis, sunt inter se distinctæ

& ſeparatæ, proprer autoritatem Ariſtotelis, in 2. de anima dicentis, quod potentiæ diſtinguãtur per actus, & vbi actiones ſunt diſtinctæ, ibi neceſſariò poteſtates ſunt ſeparatæ, ſed gubetnatio temporalium & ſpiritualium ſunt actiones omnino diſtinctę, ergo ſunt poteſtates ſeparatæ, ſed eorum quæ ſeparata ſunt, vnum non ſubeſt alteri, ergo iuriſdictio & authoritas temporalis non ſubeſt ſpirituali. & ſic neceſſariò concludendum eſt, Reges adminiſtrantes temporalia non ſubeſſe ſummo pontifici.

Secundò facit ſimilis auctoritas Philoſophi dicentis, quod iuriſdictiones diſtinguntur penes obiecta, quia cum ſonus, qui eſt obiectum auditus, differt à colore, qui eſt obiectum viſus, ideo auditio & viſio ſunt duæ poteſtates diſtinctæ. Sed temporalia & ſpiritualia ſunt in totum diſtincta, nec ſub eodem genere continentur, nec etiam communicant in materia, igitur iuriſdictiones temporales & ſpirituales ſunt diſtinctæ ad inuicem non dependentes vna ab altera, ideo vna non ſubeſt alteri.

Tertiò facit. Actiones & potentiæ diſtin-

ſtinguuntur penes finem, quia cum intellectus & ſenſus ordinantur ad alium finem, ideo in anima ſunt diſtinctæ potentiæ, ſed poteſtas temporalis ordinatur ad alium finem, & ad alium ordinatur poteſtas ſpiritualis, ergo tanquam diuerſæ vna non ſubijciatur alteri.

Quartò facit, In principio creauit Deus cœlum & terram, vt habetur in principio Geneſis, ſecundum Theologos exponitur, id eſt, ſpiritualem, & corporalem creaturam: & iſta eſt prima & præcipua differentia, quæ eſt inter creaturas, quæ in materia non communicant, & diuerſa requirunt regimina, quia aliam, & aliam ordinationem habent, ergo poteſtates regendi vtramque neceſſariò ſunt diſtinctæ.

Quintò facit. Prima die creationis mūdi Deus creauit lucē, & diuiſit lucē à tenebris, & ſecundum gloſſat. Bibliorum, per lucem ſignificantur ſpiritualia, per tenebras temporalia, ergo diſtinguuntur & diuiduntur ſpiritualia à temporalibus, ſicut diuiditur lux à tenebris: ergo poteſtates vtriuſq; regiminis ſunt omnino diſtinctæ: quia dicit

Apostolus, quæ participatio lucis ad tenebras? quasi dicat nulla ergo non est verũ, quod vna potestas subsit alteri.

Sextò facit. Deus quarto die fecit duo luminaria magna ad Decorem & regimen vniuersi, scilicet Solem & Lunam, quorũ vtraq; officia sunt distincta & diuersa, quia Solem ordinauit vt præesset diei, Lunam verò vt præesset nocti, sed per ista duo luminaria intelliguntur duæ potestates, scilicet per Solem, intelligitur Papa, qui præest in spiritualibus, & per Lunam Imperator, qui præest, in temporalibus vt dicit tex. in c. solitæ, de maio. & obed. vbi sic dicitur, Ad firmamentum vniuersalis ecclesiæ fecit Deus luminaria magna, quæ sunt, Pontificialis auctoritas, & Regalis dignitas, sicut ergo Sol & Luna in medium à Deo sunt producta, licet multum differant claritate, sic etiam vtraq; potestas, scilicet põtificalis & Regia in medium à Deo sunt producta, licet differant dignitate, ergo ratione differentiæ vna nõ subijciatur alteri.

Septimò facit. In lege veteris testamenti prædictæ potestates fuerunt distinctæ, vnde & in ea lege fuit duplex vnctio, scilicet

cet

bet Pontificialis, & Regia, & habebant officia distincta ita, quod vnus non debebat nec impunè poterat officium alterius vsurpare, nec Regalis dignitas in temporalibus suberat Pontificali, ergo multò magis in lege noua dictæ potestates sunt distinctæ, ita quod vna quantum ad temporalia, non debeat subesse alteri.

Octauò facit. Lex gratiæ requirit maiorem spiritualitatem in pontificiali dignitate, quàm lex vetus, sed ne ministri veteris legis impedirentur à cultu diuino, noluit eos Deus habere dominium terrenorum, vnde tribus Leui non habuit partem & hæreditatem inter alias tribus in diuisione terræ promissionis, prout habetur in libris Leuitici, & Iosue, ergo multò minus Pontifices, & alij ministri nouæ legis debent habere vel quærere dominium terrenorū.

Nonò facit. Quoniam saluator dixit, nō est discipulus supra magistrum, nec seruus Domino suo, nec vicarius habet maiorem potestatem quam ille cuius vice gerit, sed Christus quamuis hæreditario iure esset Dominus omnium, tamen hac potestate vti noluit, sed etiam oblatam penitus re-

cuſauit,ſicut legimus Ioannis 6 cum eum quæreret populus,vt faceret Regem, fugit tanquam contemnens, & contemnendũ docens inſatiabilem voracitatem auaritiæ & ambitionis, ſpecialiter vicariò ſuo dans exemplum non ambiendi, & multò fortius non vſurpandi ſibi aliquo modo Imperatoriam vel Regiam dignitatem. ergo non eſt verum,quod Rex ſubijciatur Papæ quo ad temporalia.

Decimò facit illud,quod ſcribitur in ſacra pagina ꝙ cum Chriſto Domino diceret quidam, Domine, dic fratri meo vt diuidat meam hæreditatem, reſpondit ei homo, quis me conſtituit Iudicem ad diuiſionem ſuper vos? Ecce Dei filius ſuper diuiſione recuſauit iudicium, qui tamen conſtitutus eſt à Deo, viuorum & mortuorum Iudex,ergo vicarius eius de temporali iuriſdictione non debet ſe intromittere.

Vndecimò facit. Succeſſor Petri non habuit maiorem authoritatem quam habuit ipſe Petrus primus Chriſti vicarius, ſed nec Petro nec cæteris Apoſtolis Chriſtus permiſit habere dominium terrenorum, potius extremam humilitatem præcepit

cepit eis tenere & inuiolabiliter obſeruare, ſicut patet in Euãgelio, ergo ſucceſſor Petri nullã habet in temporalibus iuriſdictionẽ.

Duodecimò facit. Quoniam dominus interrogatus à Iudæis, vtrum liceret cẽſum dare Cæſari, an non, reſpõdit, reddite, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo. ergo illa quæ ſunt Dei & Cæſaris, diſtincta ſunt, ad denotandum, quod Papa non debeat ambire temporalia, in quibus nullam habet iuriſdictionem.

Decimo tertiò facit. In commiſſione vicariç facta Petro, non legitur poteſtatem tẽporalem ſed tãtum ſpiritualem ei fuiſſe commiſſam, dum inquit, Tibi dabo claues regni cœlorum, non dicit, & dominiũ terrenorum, vnde ſtatim ſubiungit quaſi ſemetipſum exponens, de ſpirituali tantũ poteſtate dixiſſe: Quodcunq; ligaueris ſuper terram, erit ligatũ & in cœlis, & quodcunq; ſolueris, &c. & poſt reſurrectionem ſuam dixit Apoſtolis, accipite Spiritũ ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. In quibus verbis ſucceſſoribus Petri tantum videtur commiſſa ſpiritualis iuriſdictio, & non temporalis.

Decimo quartò prædicta opinio probatur per tex. ad literam, in c. quoniam. 10. diſt. & ibi etiam gloſſ. in verbo, diſcreuit, vbi hæc quæſtio diſputatur, dũ dicitur, quòd Chriſtus officia vtriuſq; poteſtatis exercuerit, vt oſtenderet, quod vtraque poteſtas ab eodem proceſſerit, non quod vna perſona illa duo officia exerceat, vel gerere debeat. Hæc enim duo dona, Imperium & Sacerdotium, ab eodem principio ſunt, in auth. quomodo oportet Epiſcop. circa princ. collat. 3. Cum ergo iſtæ poteſtates ſint diſtinctæ, iuriſdictio temporalis non habetur à Papa, ſed à ſolo Deo, alioquin ſi ab ipſo haberetur licitè ad eum in temporalibus appellaretur, quod tamen iure prohibitum eſt, ex quo talia temporalia non cõtingũt ſuam iuriſdictionem. c. ſi duob⁹. de appel. & in c. cauſam, qui fil. ſint leg. Ex quibus iuribus clarè elicitur, Papam non habere iuriſdictionem temporalem, ideo in temporalibus Principes ei nõ ſubijciũtur.

Decimo quintò facit. Quicunq, ſoluit tributum alicui non videtur præeſſe in tẽ-
15 poralibus, ſed magis ſubeſſe, † ſed Papa ſoluit tributum Imperatori. c. tributum. 23. q. 8.

q.8.& in c. magnum quidem. 11.q. 1. ergo non eſt dicendum, quod Imperator aut alij Reges ei in temporalibus ſubijciantur.

Decimo ſextò facit. Ille, qui confirmat electionem alterius non debet ei ſubeſſe de iure, ſed Carolo Regi Franciæ à Papa fuit data poteſtas in ſynodo confirmandi Papam & ordinandi ſedem Apoſtolicam, ergo Rex Franciæ ei de iure ſubeſſe non debet. c. Hadrianus, in 2. 63. diſtinct. vbi dicitur, quòd poſt debellationem aduerſariorum eccleſiæ Romanæ, Adrianus Papa cũ vniuerſa ſynodo tradidit Carolo ius & poteſtatem eligendi Romanum Pontificem, ordinandi ſedem Apoſtolicam, & dignitatem Patriarchatus, & inſuper † ei conceſſe- 16
runt, Archiepiſcopos, Epiſcopos per ſingulas prouincias ab eo inueſtituram accipere. Hoc idem oſtenditur de Carolo & Othono filio eius, primo Imperatore Theutonicorum, cui & ſacerdotibus confirmata fuit facultas ordinandi Pontificem, & dandi inueſtituram Prælatis, quæ verba demonſtrant, Papam in temporalibus non habere ſupremam iuriſdictionem.

Decimo ſeptimò, pro iſta opinione fa-

cit tex.in c.solitæ,de maior.& obedien. vbi dicit Innocentius tertius. Non negamus, quin Imperator præcellat in temporalibus duntaxat qui ab eo receperunt temporalia,sed Papa & Romana ecclesia, quicqd habent in temporalibus, pro maiori parte perceperunt ab Imperatoribus,similiter aliæ ecclesiæ, temporalia bona quæ possident,receperunt à Regibus & Principibus, ergo apud illos tanquam apud collatores bonorum,remanet iurisdictio temporalis & non apud Papam,cui subesse non debēt. Pro quibus facit text. in c.licet, de for.cōp. vbi dicitur,quod laicus laicum pro re ciuili coram Iudice ecclesiastico nō potest cōuenire, nisi in defectum Iudicis secularis, ergo Papa in temporalibus habet tantum subsidiariam iurisdictionem, & sic Papa in temporalibus , & Imperator in spiritualibus non debent se immiscere.

Decimo octauò adducuntur iura magis in specie probantia, quòd Rex Franciæ
17 nō subijciatur Papæ in temporalibus. † primò,facit tex.in c.nouit.de iud.vbi dicit Innocentius, Non putet aliquis, quod iurisdictionem illustris Regis Francorum perturbare

turbare aut minuere intendamus, cum ipse iurisdictionem nostram, nec velit, ne debeat impedire. Et sic ille tex. clarè demonstrat, quod Papa non habeat vtrũq; gladiũ, neq; dicatur superior in temporalibus, qa de iure quis non dicitur superior, nisi ille, ad quem licet appellare, sed à Iudice seculari in temporalibus non licet appellare ad Papam, vt in præallegato c. si duobus, ergo multò minus in temporalibus Rex Franciæ debet summo Pontifici subesse.

Decimo nono facit tex. in c. causam. in 2. Qui filij sint legitimi, vbi sic dicitur. Nos attendentes, quòd ad Regem pertinet & non ad ecclesiam de talibus possessionib⁹ iudicare, ne videamur iuri Regis Angelorum detrahere, qui iudicium ipsarum ad se asserit pertinere, fraternitati vestræ mandamus, quatenus Regi possessionum iudicium delinquentes, de causa principali plenius cognoscatis. si hoc dicitur de Rege Angliæ, qui Romanæ ecclesiæ feudalis & cẽsualis est, ergo multò magis de Rege Frãciæ verum erit, qui in nullo prædictorum penitus est subiectus, vt dicit ibi gl. in verb. ad Regem, quod iurisdictio temporalis &

ſpiritualis eſt diſtincta & diuerſa, ergo Papa non habet vtramq; iuriſdictionem.

Vigeſimò & vltimò facit pro hac opinione tex. magis ad literam, in c. per venerabilem, tit. proximè allegato, vbi dicitur:
18 Quod † Rex Francorum in temporalibus ſuperiorem minimè recognoſcat. & tex. ille non indiget aliqua ſuppletione. Et ſi dicatur, prout dicit ibi gloſſ. quod verum eſt de facto & non de iure, quia de iure debet recognoſcere ſuperiorem, ſcilicet. Imperatorem, c. venerabilem. de elect. Reſpondeo, iſtud factum verſum eſt in conſuetudinem, quæ † dat iuriſdictionem, ſecundũ
19 Innocentium in præallegato c. nouit. in verſi. nota cõſuetudinem dare iuriſdictionem, & conſuetudo parificatur iuri & priuilegio. c. conqueſtus, in verbo, priſca conſuetudo, 9. q. 3. & maximè iſta, quia eſt approbata & hacten⁹ pacificè obſeruata, nec à Papa, nec ab Imperatore impugnata, imò iuramento & pactionibus fœderata, & ex temporibus longiſſimis iã præſcripta. Patet ergo ex prædictis, Regem Franciæ in temporalibus non debere ſubeſſe Papæ. & ſic habetis vtramque opinionem, iuribus ratio-

rationib. & autoritatib⁹ firmatã. Videam⁹
ergo, quæ istarum sit verior magis com-
munis & potius amplectenda.

Breuiter, opinio negatiua videtur verior
& communis, scilicet, quod Rex Francorũ
in temporalibus non subijciatur Papæ, nisi
in certis causis, in quibus potestas tempo-
ralis est subiecta spirituali. Et ideò, vt habea
tis veram demonstrationem huius articu-
li, † præmittite, quod quædam sunt causæ 20
merè spirituales, q̃dã merè tẽporales, q̃dã
mixtæ: Causæ verò merè spiritituales, sunt
causæ matrimoniales, de q̄bus loq̄tur tex.
in c. causã. de off. deleg. Item, causę decima
rũ, simoniæ, hęresis. c. ad abolendã, de hær.
c. excommunicamus, eo. tit. item, causa di-
uortij seu separationis matrimonij quan-
tũ ad thorum propter adulterium. Item,
crimen pacis fractæ, periurij, sacrilegij, & v-
surarum, Istæ directè pertinẽt ad iudicium
ecclesiæ, & multæ alię, de quibus facit men
tionẽ Inno. in d. c. nouit. nec quoquo mo-
do debet se intromittere Iudex tẽporalis.

Causæ merè temporales sunt causę feu-
dales & sanguinis, istas Deus commisit im-
mediatè & principaliter Imperatoribus &

Regibus, de quibus nec Papa, nec cæteri Prælati debent se intromittere, d. c. solitæ, vbi dicit Papa. Non negamus quin Imperator præcellat in temporalibus, ergo etiam & Rex Franciæ, qui in regno suo dicitur Imperator. Secundò facit tex. in d. c. nouit. vbi Papa sic loquitur. Non putet aliqs quod iurisdictionem illustris Regis Frãciæ perturbare aut minuere intendamus. Tertiò facit tex. in præallegato. c. causam. vbi Papa dicit, ad Regem, & non ad Papam pertinet de talibus possessionibus iudicare. Quartò facit tex. in c. verum. de foro competen. per quem tex. dicit Innocen. Quod quilibet Dominus quantumcunque villicus vel rusticus, super rebus feudalibus habet iurisdictionem.

Causæ mixtæ, sunt tẽporales, quæ habẽt quędã connexitatem cum spiritualibus, sicut est causa feudalis, quæ de se est temporalis, potest tamen habere connexionem cum spirituali propter iuramentum vel pactum, quia isto casu ratione connexitatis Papa posset cognoscere, sicut patet de dissensione mota inter Reges Franciæ & Angliæ, de comitatu Pictauiensi, Papa qui di-

rectè

rectè non poterat cognoſcere de cauſa feu dali, indirectè tamen, propter iuramētum vel pactum potuit ſe de illa intromittere. Idem dicatis de cauſa dotis, quæ per ſe eſt temporalis, & ad ſecularem Iudicem pertinet, ſi de ipſa tantùm agatur: quando tamen Iudex eccleſiaſticus principaliter cognoſcit de matrimonio, ſi incidat cauſa dotis, de ea tanquam de acceſſoria cognoſcet, ſicut de principali, cui eſt annexa, vt notatur in c. de prudentia, de donatio. int. vir. & vxor. & in c. per tuas, & c. ex tenore. qui filij ſint leg. vbi habetur, quod Iudex eccleſiaſticus de hæreditate, licet ſit temporalis, non poſſit cognoſcere, tamen ratione incidentiæ poterit. Apparet ergo euidenter, quòd directè in temporalibus Rex Franciæ non ſubijcitur Papæ, niſi ratione acceſſorij & connexitatis. Connexa enim eodem iure cenſenda ſunt.

Secundò præmittatis. † Quòd iſtæ duæ 21
iuriſdictiones, ſcilicet temporalis & ſpiritualis, immedatè à Deo inſtitutæ ſunt, de ſpirituali, quā Chriſtus Apoſtolo tradidit, habetur Matt. 16 dū dicit, tu es Petrus, & c. de Imperiali ſeu tēporali iuriſdictone habe

tur in auth. de instrument. caut. col. 6. circa principium, in versi. quia igitur Imperium de cœlo Deus constituit. & probatur etiam prouerbiorum, 8. c. in quo dicitur, per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt, per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. idem habetur Danielis, 4. cap. in quo dicitur, transfert Regna Deus atq; constituit, & nulla est potestas nisi à Deo, vt dicit Paulus ad Romanos, 13. ista duo principaliter regunt mundum, scilicet, autoritas sacrá Pontificum, & regalis potestas, c. duo. 96. dist. & in auth. quomodo oporteat Episc. col. 1. circa principium. Nec obstat si dicatur, quòd imò à populo Romano videtur esse imperium, vt habetur Inst. de iure naturali gentium, quia respondetur, quòd dispositione Dei factum fuit, sine quo factũ est nihil, restat ergo, quod vtraq; potestas à Deo instituta fuit.

Tertiò præmittatis Quòd prædictæ iurisdictiones temporalis & spiritualis ad inuicem sunt distinctæ & separatæ, patet, qa homo constat ex duobus scilicet, corpore & anima, & vita dicitur duplex, scilicet cor-

pora-

poralis & ſpiritualis, propter corporalem vitam conſeruandam, homo temporalibus indiget, propter ſpiritualem, ſpiritualibus. Imperatores & Reges poteſtatem habent ſuper corpora & res corporales ad vitam corpoream pertinẽtes, poſſunt enim & debent corporali pœna punire reos & legum Imperialium tranſgreſſores, habẽt etiam rem publicam ordinare, populos ſibi ſubiectos in pacis tranquillitate ſeruare, defendere patriam, aduerſarios debellare. Pontifices autem habent iuriſdictionem ſpiritualem, quæ ad regimen & ſalutem pertinet animarum.

Ex prædictis remanet verificata concluſio. Quòd Rex Francorum in temporalibus non ſubijcitur Papæ, quam vltra prædicta, pluribus iuribus & authoritatibus cõfirmo. Primò, adduco illud quod habetur Lucæ, 22. cap. † in quo dicitur, Domine ecce duo gladij hîc, at ille dicit eis, ſatis eſt: na 32
turali gladio vtuntur principes, ſicut dicit Apoſtolus ad Roman. 13. Princeps, non ſine cauſa gladium portat, Dei enim miniſter eſt & vindex in iram ei, qui malum facit: de ſpirituali gladio dicit idem Apoſto-

lus ad Ephes.6.dum dicit,galeã salutis assumite,& gladium spiritus, quod est verbum Dei. Gladio spirituali vtebantur Apostoli, materiali verò nunquam legitur, quòd vsi fuerint,nisi dicatur, quòd eminente passione Domini,Petrus cum haberet gladiũ exemit,& vnius auriculam amputauit,sed de hoc à Christo fuit repræhensus, ad demonstrandũ,quòd Christus nolebat quòd eius vicarius vteretur iurisdictione temporali:quia non legitur duos gladios absolutè fuisse Petro,sed vnus tantum,sicut ei dixit Dominus,conuerte gladium in vaginã. Petrus autem est repræhensus, non quia euaginandus non esset ab eo, sed quia euaginauit modo & tempore non congruo, quando,scilicet, necessitas immineret, ad demonstrandum, quòd Iudex ecclesiasticus non debet vti temporali gladio,nisi cũ magna deliberatione & necessitate. Apparet ergo, quod hæ potestates sunt ad inuicem separatæ & distinctæ, nec debent se mutuò perturbare, quia sicut Rex non debet se de spiritualibus intromittere, sic etiam nec Papa de temporalibus, nisi in casibus supra specificatis. Pro quibus facit tex

in c.

in c.cum ad verum.96.diſtin. vbi habetur, quod Imperator non debet arripere iura pontificatus, nec Pontifex nomen Imperatoris vſurpare, quaſi dicat, quicquid diſputando vel litigando dicatur, tamẽ cum ad veritatem diffiniendã ventum fuerit, debent duæ poteſtates remanere diſtinctæ. ſicut diuinitus ſunt inſtitutæ. Si ergo iſtæ duæ iuriſdictiones ſunt diſtinctæ in diuerſis perſonis, ergo non eſt verum, quòd Rex Franciç ſubijciatur Papç, apud quem nulla eſt actualis authoritas temporalis.

Secundò probatur. Quia Chriſtus in inſtitutione ſpiritualis poteſtatis nullum cõmiſit vel potius permiſit dominium terrenorum, vt habetur Matt.16. vbi Chriſtus vicarium ſuum inſtituit, ſcilicet, Petrum & eius ſucceſſores, dum dixit, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum, & non dixit, & dominium terrenorũ. Reuoluite cuncta ſcripturæ ſacræ volumina, nũquã inuenietis Apoſtolos ſediſſe, vt de tẽporalibus iudicarẽt, aut petijſsẽt, vt Reges & Principes eis in tẽporalib⁹ ſubijce

rentur,aut de his huiuſmodi reſpondere deberent.

Tertiò facit. Quia non maiorem poteſtatem exercere debet Papa,qui vices Chriſti gerit,quam Chriſtus exercuerit, nec reperitur ſcriptum, quod Chriſtus hac poteſtate temporali vti voluerit, imò ſibi oblatam refugerit, exemplo ſuo euidenter oſtẽdens,talem poteſtatem vicarium ſuum debere refugere & non ambire, nec ſibi Imperatoriam maieſtatem,aut regiam dignitatem vẽdicare. Ecce Dominus noſter IESVS Chriſtus Rex regum, & Dominus dominorum regale refugit dominium,& facinoroſum faſtigium recuſauit, qua ratione, & authoritate Papa eius vicarius vendicabit ſibi culmen vel nomen regiæ dignitatis? Aſſumptum probatur,quia in paſſione ſua interrogatus ſpecialiter à Pilato, ſi Rex eſſet, vt patenter oſtenderet in articulo mortis,quòd nolebat, vt eccleſia vteretur tali poteſtate,reſpõdit, regnũ meum non eſt de hoc mundo. quæ verba denotant Papam non habere iuriſdictionẽ aut poteſtatem temporalem.

Quartò probatur. Quia non maiorem iuriſ-

iuriſdictionem & authoritatem habere debet ſucceſſor Petri, quam habuit ipſe Petrus primus Chriſti vicarius, ſed Chriſtus, tam Petro, quam cæteris Apoſtolis poteſtatem dominium, & iuriſdictionem temporalem interdicit, imo eis extremam paupertatem, indicit, dicens, nolite poſſidere aurum & argentum. Propter quod ipſi Apoſtoli, volentes inuiolabiliter obſeruare præcepta Chriſti, gloriabantur tantùm de extrema paupertate, quantum cupidi & ambitioſi ſolent gloriari de opulentia terrenorum, vnde Beatus Petrus lætanter dicebat, argentum & aurum non eſt mihi. Videtis igitur quomodo Chriſtus præcepit Apoſtolis, vt tantum de ſpiritualibus & non de terrenis ſe intromitterent: ſciebat enim, quòd temporalia perturbant animum, diſtrahunt intellectum, & mentem demergunt ad inferiora, nec poteſt quis intēdere ſpiritualibus, qui ſeimplicat ſecularibus. d. c. cum ad verum. 96. diſt. Vnde dicit Apoſtolus, nemo Deo militans implicet ſe ſecularibus negotijs. & dicit Ambroſius. Qui terrenis occupantur, ſcire diuina non poſſunt, quia terrena diſtra-

hunt animam, & à cœlestium contemplatione perturbant. & sic non oportet animum Papæ ad regimen temporalium incuruari. Ex quibus patet, quod successoribus Beati Petri non est concessum dominium terrenorũ, nec tẽporalis iurisdictio.

Quintò fortiùs probatur. Rex Franciæ non ab homine, sed à solo Deo immediatè tenet & possidet regnum suum. l. Deo nobis C. de Episc. & cler. non autem tenet à Papa, nec in quantum homo, nec in quantum vicarius Christi est, quia Rex Franciæ neminem recognoscit vt superiorem, vt in preallegato c. per venerabilem habetur, qui tex. loquitur respectu temporalium. Et si dicatur, hoc est verũ de facto, sed non de iure Respondetur, quòd hoc fieri non debeat ea ratione, quia Franci nunquam fuerunt subiecti, nec Imperatori, nec alijs. Quod probatur ex antiquis hystorijs: nam post euersionem Troiæ, duodecim millia Troianorum ad partes Panoniæ peruenerunt, vbi ciuitatem Sicambriam construentes, permanserunt ibi vsq; ad tempora Valentiani Imperatoris, semper Romano Imperio infesti, & qa tributa Romanis solue-

soluere recusabant, expulsi fuerunt à dicto Valentiano, & iuxta morem aliarum nationum habitauerunt iuxta regnum in cõfinio Germaniæ & Allamaniæ, quos cum multis prælijs post idem Valentianus tentasset sibi subiugare, nec aliquatenus potuisset, appellauit eos Francos, id est, fortes & feroces, vt declarat gl. in pragmatica sanctione, in verb. Romanorũ, † & Galliã habi- 23
tantes, eãq; Franciam appellantes, nec Romanis nec alijs quibuscunq; voluerũt esse subiecti; & dato, quod Papæ vel Imperatori aliquãdo fuerint subiecti, quod non affirmamus, tamen ex tanto tẽpore præscripserũt & pacificè regnum possederunt, quod amplius non teneantur alicui respondere: † quia e- 24
tiã contra Romanam ecclesiã currit præscriptio centenaria c. ad audientiã in vers. contra Romanam ecclesiam non nisi centenaria currit præscriptio, extra, de præscr. Et quod Rex Franciæ à solo Deo & nõ à Papa teneat regnũ suũ, hoc demõstratur trib⁹ rationib⁹. Prima est, sacra vnctio diuinitùs missa, quas Reges Franciæ semper oportunis temporibus vnguntur. Secũda, hoc demonstrant notoria & manifesta miracula,

quæ dietim per Reges Franciæ in toto regno clarescunt: quoniam in adoptione regni filius iure hæreditario succedit patri, sic etiam quasi iure hæreditario alter alteri in simili potestate faciendi miracula succedit. Tertia ratio hoc idem probat, bonitas vitæ, claritas famæ, deuotionis feruor, sinceritas fidei Christianæ, quæ semper in Regibus, & in regno Franciæ præ cæteris regnis, & Regibns viguit. Ex prædictis remanet firmata conclusio. Quod in temporalibus Rex Franciæ habet omnimodã iurisdictionem, quã nec à Papa, nec à quoquam alio recognoscere debet.

Nec obstant ea, quæ pro parte contraria adducũtur. Primò, non obstat. quod Christus fuerit vsus vtraq; potestate, eijciens de templo ementes & vendentes. Quia respõdetur dupliciter. Primò, quòd ideò hoc fecit, vt ipso facto ostenderet, quod vtraque potestas ab eodem fonte processerat. Vel secundò aliter respondetur, quod Christus quamdiu fuit viator, iurisdictionem temporalem nusquam exercuit, sed ibi magis officium sacerdotale voluit exercere, quã temporalem iurisdictionem: nam illa

†eie-

† eiectio ementium & vendentium de tē- 25
plo, magis fuit actus ſacerdotalis quam regalis, & ſic fuit officium illius, cuius eſt tēplum mundare, ſpurcitias eijcere, mercationes & negotiationes terrenas prorſus ab eo expellere, vt patet ex verbis Chriſti dicētis, auferte iſta hinc, & nolite facere domū patris mei, domum negotiationis.

Non obſtat etiam quod dictum eſt de donatione facta eccleſiæ Romanæ per Cōſtantinum. Quia reſpondetur, quod non valuit, quia fuit nimis exceſſiua & immenſa pluribus rationibus. Prima, quia ſi valeret, non diceretur Imperator ſemper Auguſtus, quia eius propoſitū eſſe debet, ſemper augere Imperium & non minuere. Secunda ratio, quia Imperator eſt adminiſtrator Imperij & Reipublicæ, ſed adminiſtratoribus de iure interdicta eſt alienatio, niſi ex magna & graui cauſa. Tertia ratio, quia Conſtantinus non potuit prẹiudicare ſucceſſoribus, quin reuocare poſſint: quia par in parem non habuit Imperium. Quarta ratio, quia eadem ratione qua Conſtantinus potuit dare vnam partem, ſucceſſores poſſent dare aliam, & ſic detruncaretur

Imperium. Vel aliter ſecundum legiſtas reſponderi poteſt, quod dicta donatio valuit, tamen eccleſia non fuit in poſſeſſione niſi illius terræ & portionis quæ dicitur patrimonium beati Petri. Præterea donatio illa non potuit valere, quãtum ad illos, qui non erant ſubiecti Imperio: quia non potuit dare, quod ſuum non erat, Franci autẽ non erant ſubiecti Imperatori propter præſcriptionem longiſſimi temporis, quę currit contra Imperatorem & Papam, vt ſuperius declaratum extitit.

Similiter non obſtat, qnod Zacharias Papa depoſuerit Childericum Regem Franciæ. Quia reſpondetur, quod nunquam legitur, quod actualiter eum depoſuerit, ſed tantum deponendum conſuluit. vt dicit gloſſ. in d. c. alius, in verbo, depoſuit, 15. quæſt. 6. Interrogatus enim fuit Papa Zacharias quis potius regnare deberet, vel ille, qui ageret regni negotia, vel ille, qui non ageret, reſpondit, quòd primus, quo facto, Rex Childericus depoſitus à Baronibus, Pipinus ordinatus & inunctus fuit in Regem.

27 Vel alij dicunt, † quòd Childericus

cus non fuit depositus, sed spontè ingressus monasterium, vitam monachicam assumpsit. Barones autem regni super 28
electione Pipini dubitantes, an eis licitum esset hoc facere, consuluerunt Zachariam Papam, qui ita consuluit faciendum, licet sine consilio Papæ Barones regni hoc facere potuissent, vt infra dicam.

Nec obstat illa extrauagans Bonifacij Octauij, cuius caput exorditur, vnam sanctam, quæ dicit, quòd in summo Pontifice est vterque gladius, scilicet, spiritualis & temporalis, & quod non solum in habitu, verũ etiam in actu, potentia erat apud summum pontificem, non solum contra Regem Franciæ, vt patet in Childerico filio Dagoberti deposito, verum etiam contra Imperatorem, vt patet † in Federico Im- 29
peratore, qui à Bonifacio Octauo fuit depositus, c. Apostolicæ. de sentent. & re iudicat. Item de Clemente Quinto, qui Henricum Imperatorem excommunicauit, clemen. pastoralis, eodem titu. diuus Ambrosius Episcopus tantum, Theodosiũ Imperatorẽ excõmunicauit. item ab eo

Constantinus Imperator fuit depositus, &
in Carolum Magnum Regem Franciæ fuit
translatum Imperiũ, ergo videbatur, quod
Papa in Regem Franciæ haberet iurisdi-
ctionem, quia dicta extrauagãs, vnam san-
ctam, illum astringit.

Ad dictam extrauagantem responde-
tur. Quod illa extrauagãs fuit reuocata per
Clementem Quintũ, qui declarauit, quod
Reges Franciæ non censeantur magis astri-
cti & obligati, quam erant ante dictam ex-
trauagantem, vnam sanctam. Vel aliter re-
spondetur, quod illa procedit in materia
peccati, seu respectu spiritualium, & non
respectu temporalium, vnde in eis contra
omnes etiam Reges habet iurisdictionem,
& alia iura superius allegata loquuntur in
materia peccati, cuius ratione Reges & Im
peratores Papæ subijciuntur. Ad hoc quod
dicebatur, Zacharias Papa deposuit Regem
Franciæ aliter respondet Igneus repetit. Pa
piensi, videlicet, quòd Childericus filius
Dagoberti Franciæ malè versabatur in ad-
ministratione regni, tanquam effœmina-
tus propterea populus petijt à Zacharia Pa-
pa, vt Childericus deponeretur, & daretur

ei Pipinus, ne prudentia ipſius, ſtultitia alterius abſorberetur, ideo Zacharias populo petenti Pipinum, conſenſit, vt populo ſatisfaceret, per hoc tamen non poteſt dici de iure fuiſſe proceſſum, ſed magis ad nutum populi contra legem Decurionum. C. de pœnis. in qua dicitur, † quod ad cla- 40
morem populi Præſes non debet illicita perpetrare, ſed Zacharias magis debebat adhærere legibus, quam clamori populi. Nec obſtant aliæ in contrarium allegata, q̄bus faciliter poſſet reſponderi, quæ tamen breuitatis cauſa omitto. Ex quibus patet, pontifices in Reges Frãciæ non habere iuriſdictionem temporalem.

NE VLLVM QVALEcunq; inferant impedimentum quocunq; quæſito prælatus.

SVMMARIVM.

1 *Turbantes iuriſdictionem eccleſiaſticam per ſe vel per alios directè, vel per aliquem, & dantes conſilium, auxilium, & fauorem ipſo iure ſunt excommunicati.*

ISTE tex. facit contra Bailiuos, Caſtellanos, † poteſtates ſeculares, ac ceteros iuriſdictionẽ tẽporalem obtinentes, qui aut cõſilio, 1

auxilio,consensu,iuuamine, atq; fauore iurisdictionem spiritualem satagunt perturbare & extirpare,qui etiã monitione non præmissa,in currunt sententiã maioris excõmunicationis, velut sacrilegi. c. conquestus,in versi.tanquam sacrilegi sunt anathematizati,de foro cõp. & c. seculares Iudices,in verbo,censura ecclesiastica,eo.ti.lib.6.Vnde valeret statutũ factum per Episcopum, quòd turbantes iurisdictionẽ ecclesiasticam sint excommunicati,&istud sequitur Henricus de Bottis in tractat.synodali in 3. parte circa mediũ primi articuli. Ex quibus patet,ꝙ qui turbant vel impediunt ecclesiasticã iurisdictionẽ per se vel per alios,directo vel per obliquum,& qui ad illud dant consiliũ, auxiliũ vel fauorem,eo ipso sunt excõmunicati,c.pen. & c.fi.de immunitate ecclesiarũ,lib.6.& poterit Iudex illum punire, qui suam iurisdictionẽ turbat.Spe.in ti.de offi. om.iudi.in §.deseruit, in fi.& Guid.Pa.sing.663.incip.Iudex.

QVI RATIONE OFFICIJ sui aduersus subditos suos pro huiusmodi concubinatu,& aliis casibus sibi à iure permissis, procedant.

SVMMARIVM.

1 *Præsidis officium est purgare prouinciam malis hominibus, & ad Regem spectat adulteria punire.*

2 *Superiori egredienti officium & eius potestatem non*

non est obediendum.

3 *Præcepto superioris quod sit extra iudiciũ, si non spectat ad eius officiũ, nõ tenetur quis parere.*

4 *Subditus nullo modo tenetur obedire superioris præcepto contra suam conscientiam.*

QVONIAM † sicut ad officium præsidis spectat prouinciã purgare malis hominibus, & ad Regem adulteria punire, & impios de terra perdere. c. Rex debet. 23. q. 5. sic etiã ad officiũ Episcopi pertinet, omni studio, mulieres luxuriosè viuentes, à consortio suorũ clericorum expellere. Et in isto casu, & aliis iure permissis subditi tenentur Episcopo obedire, † secus si superior procedendo contra clericos officiũ & eius potestatẽ egrederentur, quo casu, nõ esset de casibus à iure permissis, & meritò ei non esset obediendũ, vt est glo. in regula non videtur, §. qui iussu. ff. de reg. iur. & Inno. in c. ad aures. de tẽporibus ordinandorũ. vbi dicit, † quòd præcepto superioris quod fit extra iudicium, si non spectat ad eius officium, non tenetur quis parere, quod dictũ sequitur Deci. in consi. 72. incip. viso puncto, in 1. vol. vbi allegat Ant. de Butr. in d. c. ad aures dicentẽ, † quod subditus nullomodo teneatur obedire superioris prçcepto contra conscientiã, quia non esset de casibus à iure permissis.

1 2 3 4

ET CVM OMNE FORnicationis crimen lege Diuina prohibitũ sit.

SVMMARIVM.

1 *Fornicari nulli impune conceditur.*
2 *Concubinatus an lege naturali sit prohibitus.*
3 *Fornicatio simplex l. positiua non erat phibita.*
4 *Ius naturale accipitur in triplici differentia.*
5 *Cõcubinatus absolutè iure canonico est improbatus.*
6 *Sacerdos non potest absoluere concubinarium si à se non eiiciat concubinam: quia non videtur contritus.*
7 *Concubinatus per legem assumpsit nomen.*
8 *Iure naturali primæuo omnes nascebãtur liberi.*
9 *Concubinatus iure positiuo non est expresse reprobatus.*

QVA lege nunquã fornicari licet, vt dicit Apostolus ad Corin. 1. c. 6. Fugite fornicationem. & idem ad Ephes. 5. Fornicatio non nominetur in vobis, sicut decet viros sanctos. Et in pluribus aliis locis sacræ scripturæ, prout latè dictum fuit s. in versi. & alios nõ
1 publicos concubinarios. Hinc est, † q fornicari nulli impunè cõceditur. c. fornicari. 88. dist. & in c. nubendi. in fi. 27. q. 1. quoniam fornicatio videtur fuisse præcipua causa, propter quã dominus diluuio del[illegible]erit mundũ, vt habetur Genesis 6. c. omnis quippe caro corruperat vitam suam. Legitur etiam Iudic. 19. c. cũ sequ. q occasione vxoris Leuitæ à viris Belial in Gabaa

B enia-

Beniamin incredibili libidinis furore vexãtæ occisi sunt plusquã 65. milia hominũ. & Gen. 18. ꝙ vitium luxuriæ pessimum adeò infecerat Sodomã & Gomorã vt clamor ierit ad Dominũ, & decẽ iusti in eis non sunt inuenti, quia etiam Angeli, qui missi fuerant, vt probarent, an clamorem qui ierat ad dominũ, opera compleuissent, ad stuprum violenter impetebantur, vnde meritò igne & sulphure ciuitates illæ consumptæ sunt: Habetur etiam de feditate huius fornicationis 2. Machab. c. 6. ꝙ tẽpore Antiochi, tẽplum luxuria gentiũ cõmessationibus & scortantium cum meretricibus erat plenum, sacratisq; ædibus mulieres vltro se ingerebant, breuiter dicamus prout dicitur Matt. 6. c. spiritus immundi loca immunda diligunt, patet ergo fornicationem lege diuina esse prohibitam.

Nunc de tribus videndũ est. Primo, an de iure naturali concubinatus sit prohibitus. Secũdo, an de iure canonico. Tertio, quid de iure ciuili. Circa primum, videtur quòd sit permissus inspecto iure naturali, quo concubinatus non erat prohibitus, quia illo iure omnes nascebãtur legitimi. §. liceat. in versi. filij mox vt procedebant, fiebant legitimi, in auth. quib. mod. na. effi. legit. col. 6. nec etiã talis cõcubinatus iure ciuili erat improbatus, vt cõcludit Bart. per gl. in l. in concubinatu. ff. de concub. & Canonistę in c. lator. qui fil. sint. leg. & in c. cũ sit. de foro

cōpet. quod idē tenuit Bal. in auth. licet. C. de natur. libe. & ista videtur esse cōis opin. secun-
2 dum quosdā. in d. §. si quis rogatus. † ergo multò minùs videtur im℘batus lege naturali, quia non videtur esse contra legē naturæ, vt patet ex duobus. Primò per tex. in c. ꝙ autem 32. q. 4. vbi dicitur, ꝙ Abraam & Iacob propter vxoris sterilitatem ingressi sunt ad ancillas, & in hoc nō creduntur aliquid egisse contra legē naturæ, ergo satis clarè videtur ꝙ côncubinatus iure naturali sit permissus. Secundò patet, quia ius po-
3 sitiuum profectum est à naturali lege, † sed fornicatio simplex à lege positiua nō erat prohibita, imò potius in pœnam, secundū antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condēnabantur, ergo videbatur, quòd concubinatus lege naturali non erat prohibitus.

Alij autem fuerunt in cōtraria opinione dicentes, ꝙ imò videtur esse contra legē naturæ. Primò, quia liberi qui ex concubinatu nascuntur, secundū omnes leges vituperabiles reputātur, vt dictū fuit s̃. de spuriis, sed si iure ciuili cōcubinatus esset permissus, liberi descendentes ex illo, tales non reputarentur, ergò est cōtra legem naturæ. Secundò patet, quia matrimonium est naturale, sed hoc non esset, si sine præiudicio legis naturæ, posset homo cōiungi mulieri præter matrimoniū, ergo restat, ꝙ habere concubinam est contra legem naturæ.

Breui-

Breuiter sup isto articulo B. Thomas, & B. Bonauentura, quos refert & sequitur de Turre cremata in d.c. quod autẽ, dicuntq; Theologi accipiunt ius naturale in triplici qualitate.

4 †Primo ius naturale dicitur, quod in lege, & in Euangelio cõtinetur, & ista diffinitio iuris naturalis ponitur in principio Decreti in 1. dist. ergo secundũ illud ius naturale primæuũ, habere concubinam, erat contra legẽ & euangelium, in quibus dicitur, non mechaberis, sub illo præcepto omnis coitus, excepto matrimoniali, erat prohibitus in lege, vt habetur exodi 20.c. & Matt. 5. Secundũ dicitur esse ius naturale, quod vocatur propriũ, & ꝓpriè dicitur, quod est cõe omnium nationũ, & isto modo accipiendo, cõcubinatus iure naturali est prohibitus, quia illud dicitur esse cõtra legẽ, quod debito fini nõ est cõueniens, quia finis, ad quẽ natura tendit ex cõcubitu, est proles, & liberorum educatio, qui igitur aliter vtitur concubitu contra finem à natura intentum, videtur facere cõtra naturam, sed ille qui habet concubinã, non quærit nisi libidinẽ & delectationem in coitu, q; secus est in cõiunctione matrimonij, q; nomen accepit à bono prolis, ex quo matrimonium dicitur indiuidua seu inseparabilis cõiunctio, sed in fornicatione, fornicãs peracta libidine quærit fugam, & verecundatur ex tali coitu se habere ꝓlẽ, & si haberet illã non vult educare, imò q̃nq;

negat esse suam, ergo clarè apparet, ꝙ qñ ius naturale propriè accipitur, cõcubinatus illo iure erat prohibitus. Tertiò ius naturale accipitur proprissimè, & dicitur illud ꝙ natura docuit omnia animalia, & isto modo accipiendo, iure naturali prohibitũ nõ erat habere concubinã, prout apparet de multis brutis animalibus.

Circa secundum dubiũ. An cõcubinatus de iure canonico videatur improbatus? Videturq; non, pro quo adduco vobis duos textus, in c. is, qui nõ habet vxorem. 34. dist. vbi dicitur quòd qui non habet vxorem, loco illius concubinã habere potest, vt patet in versi. aut concubinæ sit coniunctione contentus. Secundò facit tex. in Christiano, eadem dist. vbi dicitur, ꝙ nõ est licitũ habere duas concubinas, sed vna tantum debet esse contentus, vt patet in vers. nisi vnam tantum vxorem, aut loco vxoris concubinam. Ergo illa duo iura sunt satis aperta, ꝙ concubinatus de iure canonico est permissus, imò etiã ex certis causis, clericus non potest cogi ad dimittendũ cõcubinam, si propter dimissionem clericus cõcubinarius efficeretur deterior, qa isto casu Episcopus tollerando ad tempus, non incurrit peccatum, & hoc dictum tradit Pan. in c. vt clericorum. de vita & hon. cler. qm̃ qñque sustinetur minus, vt maius euitetur. c. duo mala. 13. dist. Patet ergo quod iure canonico concubinatus est permissus.

Con-

Contrariam opinionem de iure credo verio-
rem, † quod imò absolutè de iure canonico cō- 5
cubinatus est improbatus, etiam non habenti
vxorē. c. nemo sibi blandiatur. & in c. dicat ali-
quis, vxorem non habeo, 32. q. 4. & in c. concu-
binæ, 32. q. 2. & in c. si concubinæ. de sent. excō.
& notat gl. in l. in libero. ff. de ritu. nupt. & DD.
in d. auth. licet: Quod dictum refert Augustin.
in c. audite charissimi. in versi. concubinas vo-
bis habere non licet, etiāsi nō habeatis vxores.
34. dist. imò à cōsortio cleri repelli debet, q. aliā
præter vxorem cognouit. c. si quis de laicis ea.
distin. vnde sacerdos dando pœnitentiā in con-
fessione, non potest permittere retinere con-
cubinam, quod dictū extollit Ias. in l. ex parte,
in §. mulier. ff. de verb. obl. per gl. in §. si quis fu-
turus Diaconus, in verb. acceperit, in auth. de
sanctis Episc. col. 9. † Imò fortiùs dico, quòd sa- 6
cerdos non potest absoluere concubinarium,
si à se non eijciat concubinam, quando est pe-
riculum recidiuationis, quia ex quo habet ad-
huc intentionem illam retinendi, non videtur
cōtritus. c. legatur, 4. q. 2. quia vera pœnitentia
non est sine excisione causæ peccandi, c. satis-
factio, de pœnit. distin. 3. maximè propter scan
dalum, quod posset oriri in populo. Istam opi-
nionem sequitur Bart. in d. l. in concubinatu,
vbi concludit, quod de iure canonico, concu-
binatus est illicitus, quod est verum secūdum

eum quantum ad pœnam spiritualem, sed non quantum ad pœnam temporalem, aliàs nati ex concubina per sequens matrimonium, non legitimarentur, & refert Richardum Malumbra hoc tenuisse: ius enim canonicum magis reprobat concubinatum, quam simplicem fornicationem, vt notat Panor. in c. tanta, qui filij sint legit. maximè quando esset publicus, qui, illo iure omnibus clericis est interdictus; & in tantum ius canonicum prohibet concubinatum, vt non liceat alicui tenere concubinam, etiam si vxorem habeat leprosam: & si fecerit contrarium, à suo superiore potest excommunicari, c. 1. de coniugio leprosorum. Ex quibus remanet opinio firmata, quod de iure canonico concubinatus omnino est damnatus.

Circa vltimum. An concubinatus sit à iure ciuili permissus, vel prohibitus? quidam fuerunt in illa opinione, quod illo iure sit reprobatus: & hoc tenet Panor. in c. cum venissent, in fine, de instit. vbi dicit, quòd concubinatus non solum lege canonica, verùm etiam ciuili est reprobatus, & pro peccato mortali est damnatus, per text. qui ad hoc pro singulari allegatur in c. 1. de filijs natis ex matrimonio ad morganiticam contracto in vsibus feudorum, vbi dicitur, quod quidam post mortem coniugis continere non valens, aliam duxit, qui nolens existere in peccato eam desponsauit. Er-

go text. ille benè probat, quod cognoscere mulierem carnaliter ad desponsationem etiam de iure ciuili erat peccatum mortale, ideo illo iure concubinatus videtur reprobatus. Istam opinionem sequitur Ioannes Fabri, Institut. si quadrup. pauper. feciss. dicatur, pro qua adducit rationem naturalem. Quia ex quo concubinatus inducit peccatum mortale, est damnatus de iure canonico, ergo etiam debet damnari de iure ciuili, nam vbi agitur de peccato, traditur regula, quod sacræ leges non dedignantur imitari sacros canones, vt in authent. vt clerici apud proprios Episcopos, circa fi. col. 6. & pluribus alijs iuribus & rationibus persuaderi potest concubinatum à lege ciuili esse improbatum.

Alij autem fuerunt in contraria opinione, quòd imò concubinatus à iure ciuili est tollerandus, & ista opinio potest suaderi ratione. Quia concubinatus, vt dicit Alberic. de Ros. propriè non est luxuria, †quia per legē nomen 7
assumpsit, d. l. in concubinatu, quasi dicat, p leges est cōcessus & licitus, p quas etiā remanet impunitus, vt patet in vers. extra pœnā legis est, licet ibi dicat gl. secus esse secundū Canones & diuinas scripturas, qbus omnis coitus (excepto matrimoniali) erat prohibitus, cap. fornicari, 88. distin. Istam opinionem secutus fuit Paul. de Castro, in d. l. si qua illustris, vbi concludit,

quod coitus concubinarius iure ciuili non est prohibitus, & liberi qui nascuntur ex illo coitu non sunt spurij absolutè, sed dicuntur naturales tantum, ideo æqualiter matri cum alijs liberis succedunt, quod non facerent, si ille coitus esset à iure ciuili improbatus. & sic habetis vtramq; opinionem iuribus & rationibus firmatam. Videamus ergo quæ prædictarum opinionum superiùs tractatum sit magis vera & communis in puncto iuris.

Breuiter Richardus Malumbra quem refert Bart. in d. l. in concubinatu, distinguit dicens. Quod de iure naturali primæuo, omnis
8 coitus seu coniunctio erat legitima, † & statim cum primo quis nascebatur, erat legitim⁹, per tex. quem supra allegaui in d. c. liceat, in versic. mox, vt procedebant fiebant legitimi, quibus mod. natur. eff. leg. Vnde illud ius naturale primæuum non erat coarctatum aliqua ratione naturali, illo enim iure naturali, homines ad similitudinem bestiarum, passim vagabãtur, nec nuptiæ legitimæ adhuc erãt cognitæ, nec quisquam sibi prospexerat liberos procreare, ideò illo iure nulla videbatur differenita inter vxorẽ & concubinam. Vnde postea superuenerunt leges ciuiles, hoc est, ius positiuũ, quod ius aliquas coniunctiones expressè approbauit, vt matrimonium. l. 1. versi. maris & fœminæ coniugatio, quam nos matrimonium appellamus, ff. de

ff. de iure naturali gentium. & Institut. eod. tit. circa prin. & illo iure positiuo incepit esse differentia inter vxorem & concubinam, & filij nati ex tali matrimonio dicebantur legitimi.

Quædam est coniunctio, quæ expresse à iure positiuo reprobatur, vt coitus adulterinus & incestuosus, quia est accusabilis & punibilis, & tunc filij ex illo coitu non dicuntur legitimi, quia à lege sunt reprobati, nec merentur nominari filij. d. auth. ex complexu, nec poterunt legitimari per subsequens matrimonium, vt habetur in dicto cap. tanta, & in dicta authent. licet, & pleniùs dici in lectura iuris ciuilis. Quædam est coniunctio, quæ à lege ciuili nec est approbata nec improbata, vt est coitus concubinarius, qui illo iure fuit tolleratus, vt apparet in titulis C. & ff. de concubinis. Vnde iste coitus remansit in primæuo iure naturali, & ideò filij qui nascuntur ex tali coitu concubinario, vocantur naturales tantùm, & per sequens matrimonium legitimantur, ex quo talis concubinatus iure positiuo non est expressè reprobatus, vt habetur in authen. quib. mod. natu. effi. legit. & C. de natur. liber. Et ista videtur esse tutior resolutio, quam perpetuò mente teneatis.

ET SVB POENA PECCATI MORTALIS *necessario euitandum.*

SVMMARIVM.

1 *Fornicationem simplicem asserens non esse peccatum mortale, debet vt hæreticus condemnari.*

2 *Peccatum mortale in certis casibus potest esse cum coniuge*

3 *Maritus si in loco sacro cognoscat vxorem, an locus ille indigeat reconciliatione.*

4 *Pollutio quæcunq; extraordinaria est peccatum mortale.*

QVIA omnis fornicatio, licet sit simplex, est peccatum mortale, clemen. ad nostram,, de hæret. nec in foro conscientiæ excusat consuetudo, c. denique, 4. distinct. quia est contra præceptum Decalogi, Non mœchaberis, vt habetur Exodi. 20. cap. & c. non mœchaberis, 32. quæst. 6. vt etiam probatur Thobiæ, 4. cap. cum dicit, attende tibi ab omni fornicatione, præter vxorem tuam nuaquam patiaris crimen scire, hæc enim dictio, crimen, de sui natura importat peccatum mortale, vt apertè probat text. in cap. prædicandum. 22. quæst. 1. in versi. de adulterio, fornicatione, homicidio, & de cæteris criminalibus vitijs. Ergo fornicatio simplex & omnis concubitus qui est præter vxorem, est peccatum mortale. Fortificatur per dictum Apostoli ad Galatas, 5. cum dicit, qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, sed ne mo-

mo excluditur à regno, nisi propter peccatum mortale, ergo non videtur dubium, quin simplex fornicatio dicatur peccatum mortale: imò si quis asserat † simplicem fornicationem 1
non esse peccatum mortale, debet velut hæreticus condemnari, vt in terminis decidit Aufred. in quæst. 347. Sed dubitatur. An coitus cõiugalis possit exerceri sine peccato videtur quod sic, iam veniali, & istud vrgẽri ratione suaderi potest. Quia nullum peccatum est in præcepto, sed actus matrimonialis est in præcepto, vt habetur Genesis, vbi dicitur, crescite & multiplicamini. & Paulus ad Corinthios, 7. vbi dicitur, vxori vir debitum reddat. Et sic videtur quod falsa sit opinio illorum, qui dicunt quòd actus coniugalis non poterat exerceri sine peccato.

Hæc decisio posset limitari vt non procedat in certis casibus secundũ Sũmistas. Primò, si vltra matrimonij honestatẽ q̃ratur delectatio. vt quia † maritus accedit ad vxorẽ, nõ intẽtione 2
ꝙ sit coniunx, sed accedit ad eam, tanquã ad extraneã, & sic vltra limites matrimonij, isto casu etiam cum coniuge dicetur peccatum mortale, quia non quærit nisi explere voluptatem & delectationem veneream, & hæc erit causa finalis & impulsiua coitus. Secundò, propter effusionem seminis publicè in loco sacrosactã. † & ideo si maritus, omnibus vidẽtibus vxorem 3

in loco sacro cognouerit, committit peccatum mortale, & talis locus indiget reconciliatione, licet semẽ non ceciderit in terram; secus si tale factum sit penitus occultum, quo casu, nec reputatur peccatum mortale, nec requiritur reconciliatio. Tertiò, si modus naturalis non seruatur inter coniuges; puta, quia vas debitũ pretermittitur, vt si mulieris mẽbro ad hoc non concesso maritus vti volueri; vel si modus à natura prætermittatur, puta, quia vxor iaceat in dorso, & maritus supergradiatur super ventrem eius; vel quia vir nubit in fœminam, hoc est, vxor supergreditur virum, & tunc ille coitus coniugalis non excusatur à peccato mortali, quia talis modus non conuenit seminis infusioni quo ad virum, nec seminis receptioni quo ad mulierem, vnde videtur impediri prolis generatio intenta à natura.

Quartò, si coniunx voluptatem veneream præuenit & prouocat diuersis modis, vt manibus, vel cogitationibus, vel vtendo calidis, vel incentiuis, vt possit pluries coire, puta, quia si cum fornicationibus impudicis membra attractanda sequatur pollutio extra vas debitum, committitur peccatum mortale: quia
4 omnis pollutio extraordinaria, quæ vigilando procuratur, est peccatum mortale, vt latius de hoc supra diximus.

MONEMVS OMNES

lai-

laicos tam vxoratos, quam solutos, vt similiter à concubinatu abstineant, nimis enim reprehensibilis est, qui vxorem habet & ad aliam vxorem accedit.

SVMMARIVM.

1 *Dictio, aliam, est repetitiua similium.*

2 *Duas habens concubinas efficitur infamis.*

3 *Duas vxores habens qua pœna debeat puniri.*

4 *Duas vxores habens præsumitur de hæresi suspectus.*

5 *Iudex ecclesiasticus quomodo punit illum, qui cum duabus contraxit vxoribus simul viuentibus.*

6 *Papa non potest dispensare cum Rege habente vxorem sterilem, vt aliam ducat vel concubinam teneat.*

HÆc verba vltima possunt dupliciter intelligi. Primò, vt ille qui habet vxorem, accedat ad aliam per matrimonium, & hoc videtur probare iste tex. † ponderando dictionem, aliam, quæ de sui natura est repetitiua similium, & denotat regulariter relationem præcedentium cum eadem qualitate, vt dictũ fuit supra, in versi. pœ is aliis. Secundò, ista verba, ad aliam vxorem acccedit, possunt intelligi per adulterium tantum. Et secundum primam expositionem dubitatur, quæ pœna fuerit introducta contra illum, qui habet vxorem, & illa viuente ad aliam vxorẽ accedit per matrimo- 1

2 nium? † Breuiter concludite. Quod sicut habēs duas concubinas efficitur infamis, sic etiam habens duas vxores, gl. in §. si quis autē defunctus, in verb. si verò effusa cōcupiscentia. quib. mod. effi. sui. & in l. eū qui simul habuit duas vxores, in verb. committatur infamia. C. de adul. & idē dicit gl. si simul habet vxorem & sponsam. concord. tex. de iure canonico, in c. nuper, de biga. Et not. ibi glo. quod simul duas vxores habere non licet, nisi ex releuatione diuina fuerit concessū, vt dicit tex. in c. gaudemus, de diuor. Quę decisio procedit etiam in Iudæis, qui simul nō possunt habere duas vxores, quia in coniunctionibus matrimonialibus tenentur seruare leges Christianorum. l. nemo Iudæorum. C. de Iudæis. Et talis infamia, quam incurrit habens duas spōsas vel vxores, nō debet manere inulta aut impunita. l. 2. in versi. Iudex eam non patietur inultam. C. de incest. & nefa. nup. ideò tanquam infamis debet repelli à testimonio & dignitate, pro quib. facit tex. in l. 1. & in l. quid ergo. ff. de his qui not. infam. Idem dicendum est in illo qui tenet vxorem & concubinam simul cohabitando, vt concludit Bald. in l. neminem. de incest. nup. licet secundum eum non seruetur de facto, tamen si talis infamia in iudicio proponeretur, repelletur tanquam infamis ab accusatione publici criminis. Sed Bart. in præallegata l. 1. in versi. quid si quis habeat duas cō-

cubi-

cubinas, dicit, quod nõ est infamis, nec per hoc debet puniri pœnis legum. Sed nõ recedatis ab opiniore Bald. quæ procedit, maximè in publico & notorio concubinario, habente simul & publicè duas concubinas, ergo multò fortiùs si simul habeat duas vxores, per rationẽ quam tradit Iustin. in l. fi. C. de nat. lib. scilicet, vt tales retrahantur ab effrenata libidine, quia vxor & concubina parum differunt saltem inspecto iure naturali, quo iure non erat personarum dignitas, vt notatur in d. §. parui refert.

Alij autem dicunt, †quod habenti duas vxores simul, hodie imponatur pœna mortis, quia committit adulterium, quæ pœna adulterij est duplex. §. si itẽ lex Iulia. Instit. de publ. iud. Sed istud de iure non reperitur specificatum, nisi dicamus, quod pœna quæ imponitur vltra infamiam, remanet in arbitrio iudicis, quia non est expressè determinata, vt patet in d. l. 2. ponderando illa verba, competens iudex eam non patietur inultam. Quæ demonstrant, illam esse in arbitrio iudicis, non tamẽ poterit ille iudex arbitrari vsq ad mortem inclusiuè, quia in arbitrarijs iudex debet pœnam moderari, c. inquisitionib⁹, in verb. moderari, de accu. sed verb. moderari, significat diminutionẽ, c. fi. de verb. sig. ergo nõ imponetur pœna mortis, quia hoc non esset moderari. Aduertite tñ, ꝙ inspectis omnibus qualitatibus & circumstantijs, quod 3

in casu, in quo pœna committitur arbitrio iudicis, poterit ipse infligere etiã pœnam mortis, secundum gl. in §. in summa, Institut. de iniur. quam allegat pro singul. Panor. in c. cum te. de re iudicat. & Bald. in c. 1. §. iniuria. in tit. de pace tenenda. & iur. firm. & Ioan. de Anania, in c. inquisitionis, de accus. Sic etiã Iudex ecclesiasticus, consideratis & attentis prædictis qualitatibus poterit ex arbitrio procedere ad pœnam depositionis, & carceris ꝑpetui, q̃ morti æquiparatur, vt supra dixi. Et Præpositus in c. 2. de sponsa. duor. refert, Anthon. de Butr. dicẽtem, quod Iudex attenta qualitate personarum poterit arbitrando punire pœna mortis illũ, qui, viuente prima vxore, contrahit cum secunda, puta, si ignobilis vxorem habens, contrahit cũ
4 secũda, & illudit illam. Prædictis addite, quod si quis habẽs vxorem, accedat ad aliam per matrimonium, præsumitur de hæresi contra eum intantum, quòd inquisitor fidei poterit contra talem inquirere, quid sentiat de sacramẽto matrimonij, & si non sit pertinax, non debet puniri pœna mortis, sed alia pœna moderata, vt supra dictum fuit; quod est verum, maximè, quãdo talis binas nuptias clam contraxisset, quo casu præsumitur de hæresi suspectus, secus si palam hoc fecerit. Et notate, quod sacerdos, qui interest clandestinis nuptijs in casu & gradu ꝓhibito, suspenditur ab officio per triennium. c.
fin.

fin.de clandest.desponſ. Qua autem pœna hac
tempeſtate caſtigandus ſit, qui contrahit cum
duabus mulieribus, videte Iacob.de Bellouiſu,
in pract.iudiciaria.ti.de leno.De iure ciuili ca-
pienti duas vxores, vel duos viros, imponitur
pœna capitis, vt in ſpecie tradit Lud.de Rom.
in ſing.531.inc.tu ſcis. qui allegat tex. in præall.
l.eum qui ſimul duas habuit vxores.

Vos autẽ ſubtiliter aduertite, ꝙ opinio Ro-
mani non videtur mihi vera, quia tex.allegatus
per eum dicit, ꝙ ille qui ſimul habet duas vxo-
res, punitur pœna ſtupri, quæ de iure cõmuni
erat pœna deportationis.l.ſi qs viduã, in verb.
deportãdus erit.ff.de quæſt.ſicut erat pœna a-
dulterij vel inceſtus, pro quibus iure Digeſtorũ
nõ imponebatur pœna mortis, ſed tantũ pœna
deportationis. Et licet pœna adulterij fuerit cõ
mutata per iura Cod.in pœnã vltimi ſupplicij.
l.quamuis.C.de adul.tñ dicta iura digeſtorũ, in
ſtupro vel inceſtu nõ reperiũtur imutata, qa d.
corrigens.l.quãuis, loqtur ſolũ de adulterio, er
go nõ debet trahi ad ſtuprũ, qa ex quo agitur de
correctione iuris, nõ extẽditur ad caſũ non ex-
preſſũ, vt plenius iſtũ articulũ examinaui ſ. de
inceſtu. reſtat ergo, ꝙ opinio Rom. nõ eſt ve-
ra. Vnde habens duas vxores ſimul viuentes,
iure noſtro Cæſareo punitur pœna deportatio
nis tñ, & non pœna mortis, †tamen hodie Iu- 5
dex eccleſiaſticus talibus ignominioſam pœnã

imponit, quam refert gl. in c. de Benedicto. 32. q. 1. quam sequitur Panor. in c. cum haberet, de eo qui ducit in matri. quam pol. per adult. scilicet, quia abscinduntur ei panni ante & retro, etiamsi sit mulier, ad maiorem ignominiam, in certis tamen locis coronantur mitra ignominiosa ante fores ecclesiæ vna die solenni, iuxta inueteratam consuetudinem. per text. in argumentũ in c. Episcopi. 26. q. 6. vbi ecclesia imponit pœnitẽtiã ignominiosam istis diuinatorib⁹ & ista pœna mitrationis, quam Iudices ecclesiastici inferunt clericis, inter pœnas corporales connumeratur, quia continet corporis correctionem, vt tradit Calder. consi. 94. incip. hæc est quædam dispositio.

Circa secundam expositionẽ, qñ vir qui habet vxorẽ accedit ad aliã per adulteriũ, vel extra figurã matrimonij, qua pœna debeat puniri, vidistis s̃. de adult. Addatis prædictis, ꝙ qui habet vxorẽ, & illã dimittit, & adhæret cõcubinæ, tandiu debet esse cõmunione priuatus, & à cœtu hominum alienus, quãdiu à consortio vxoris fuerit separatus, & si semel, bis, vel ter monitus non redierit, priuatur sua dignitate, & nõ potest ferre testimonium, donec ad vxorem redeat. c. præceptũ. 32. q. 5. Decisio huius constitutionis intantum procedit sc̃dm Bal. in c. lator. de re iud. quem sequitur Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ, in 7. col. de constit. † quod Papa non potest
6

dispen-

dispensare ꝑ Rege habẽte sterilẽ vxorẽ, vt aliã ducat in vxorẽ, vel teneat concubinã, qa maritus & vxor sunt duo in carne vna. & cõcubinatus est sub ꝓcepto Decalogi, contra quod Papa nõ potest dispẽsare: qa licet illa ꝓcepta nõ sint articuli fidei, sunt tamen eis quodãmodo annexa, sine quibus sinceriter salus haberi non põt.

QVI VERO SOLVTVS est si continere nolit.

SVMMARIVM.

1 Clerici ducentes vxores an poßint retinere beneficia? super hoc dantur quatuor resolutiones.

2 Clericus beneficiatus contrahens matrimonium an sit ipso iure vel ipso facto priuatus, ita vt beneficia vacare dicantur.

3 Clericus contrahens matrimoniũ sicut priuatur beneficio, ita etiam priuatur pensione.

ISTE tex. procedit tantum in laicis vel clericis constitutis in minoribus, qui largè soluti dicuntur, vnde licitè possunt vxorem ducere, c. 1. & tot. tit. de cler. coniug. & notat Panor. in c. si autem. de vita & honest. Sed dubitatur, an tales, ducentes vxores, possint retinere beneficium. Super hoc puncto elicite quatuor resolutiones. Prima est. Quod clericus coniugatus in minoribus constitutus, licet clericaliter viuat, nullo modo potest obtinere personarum, dignitatẽ, seu beneficium cũ cura vel sine cura, vt est casus ad literã, in c. cũ decorem, de

cleric.coniug.quia non possunt sine graui exẽplo & scandalo retineri.

1 Secunda est resolutio. †Quòd clericus publicè coniugatus volens clericaliter viuere portando habitum & tonsuram, & abstinere à negotiis secularibus, non potest obtinere beneficium etiam simplex. c. diuersis fallaciis. tit. s̃. alleg. Ratio est, quia Psalterium cum Cithara malè concordat, hoc est, vita mundana & laicalis, cum vita ecclesiastica & spirituali.

Tertia est resolutio. Quod clericus coniugatus, licet clericaliter viuat in ecclesia occidentali, si continere nolit, nõ potest habere beneficium etiam simplex sine dispensatione Papæ, quia per clericos coniugatos beneficia etiá simplicia non possunt possideri.

Quarta est resolutio. Quod clericus cõiugatus, clericaliter viuens, & ecclesiæ seruiens, potest ab ecclesia suscipere stipendiũ sustentationis. c. quia tua fraternitas. 12. q. 1. De clerico cõstituto in sacris, & contrahente matrimonium, non est dubium, quia ille non est solutus, ideo grauius peccat cõtrahendo, quam adulterium committendo, & meritò vxorem quam ducit debet compelli abiurare, scilicet quòd eam remittat, ita quòd vlterius eam non admittet. c. ex literis, qui clerici vouentes matrimonium contrahere possunt, & intantũ istud procedit, ꝙ clerici contrahentes debent puniri, dato ꝙ matri-

matrimoniũ non teneat, quia non debet esse melioris cõditionis, quãdo inutiliter cõtrahit, quã si vtiliter contrahat, quia videtur dolum & fraudem committere in sacramentum matrimonii, maximè quando hoc scienter fit.

Dubitatur. An clericus beneficiatus contrahẽs matrimoniũ, sit ipso iure vel ipso facto priuatus beneficiis, ita, ꝙ dicantur vacare, & sit locus impetrationis, vel an requiratur sẽtẽtia declaratoria? † Super hoc puncto DD. vidẽtur variari. 2
Quidã dicunt, ꝙ si contrahat per verba de præsenti, beneficia dicuntur vacare sine aliqua declaratione, licet tale matrimoniũ non fuerit consummatũ copula carnali: quia nuptias non cõcubitus sed cõsensus facit, & sufficit ꝙ impetrans probet matrimoniũ legitimè fuisse contractũ, vt tenet Rota deci. 26. cuius caput exorditur, si impetretur beneficiũ vacans, in tit. de rescrip. in nouis. & in decis. 103. in ti. de sponsal. vbi concludũt, ꝙ clericus cõtrahens matrimoniũ cũ impubere, perdit beneficium, licet copula carnalis nõ steterit: q̃a non stetit per eum quo minus consumaretur, vnde videtur habuisse animũ perdendi beneficiũ. c. nuper, de bigamis. & clarius hoc tenet Aufr. in decis. 240. incip. si clericus habẽs beneficia, & Collectarius in c. 1. de cler. cõiug. Nec tali clerico sic cõtrahẽ per verba de præsenti põt cõferri beneficiũ, secus, si cõtraheret sponsalia per verba de futu-

ro, quia illo casu beneficia non vacarent, vt notat Ioan. Andr. in c. de cler. coniug. nisi ex post carnaliter cognosceret sponsam suam: quia tūc per copulam carnalem subsequentem sponsalia de futuro resoluuntur in matrimonium de præsenti, vt est casus in c. de illis. de condit. appos. in desponsat. vel aliis contractibus. Alij autem dicunt beneficia nō vacare ipso iure, quia pœna priuationis intelligitur per sententiam, & non ipso iure, prout dicimus in clerico simoniaco, homicida, vel alias irregulari, qui quāuis sit incapax ad beneficia obtinenda, tamen iam obtentis non priuatur ipso iure, sed requiritur declaratio, secundum Inno. in c. nostris. de cōcess. præben. quem refert & sequitur Bal. in l. cū fratrem. C. de his quib. vt indig. & in l. si maritus. de dona. inter vir. & vxor. & Canonistæ per tex. in c. ex literis. de excessibus prælato. Quod idem dicendum est in excommunicato, qui ante declarationem non est vitandus, secundum legistas in l. 2. C. de iure emphyteu. quicquid in contrarium dixerit Archid. in. c. studeat. 50. dis. & sic vtraque opinio videtur varia.

Breuiter concordando opiniones DD. ego puto hanc esse veram resolutionē. Quòd si matrimoniū cōtractum per clericum teneat de iure, ꝙ tunc ipso iure priuatur beneficio, & istam opin. tenuit Barth. Brixiensis in 10. decis. incip. quidam clericus. Si vero matrimonium de iure

non

non teneat, quia clericus in minoribus constitutus contraxit cum sanguinea, quod tunc ipso iure non priuetur beneficio, sicut nõ priuatur ille qui constitutus in sacris, contraxit. glo. fin. vbi dicit, priuandi sunt beneficiis suis, extra de cleri. coniugat. & ibi dicunt Imol. & Anton. de Butr. quòd illa glo. approbatur, quia, vt dixi, sicut homicida ipso iure non priuatur beneficio, sic etiam non priuabitur per matrimoniũ, maximè duobus coucurrentibus, scilicet quãdo clericus esset in sacris, vel qñ esset tantum in minoribus ordinibus constitutus, & contraheret cũ consanguinea scienter; & nõ esset secuta copula carnalis. Ista videtur esse cõis opin. pro qua consuluit Decius consi. 166. incip. ego Philippus Decius, in 1. vol. vbi concludit, clericum scienter contrahentem cum consanguinea, beneficio suo non esse priuatum ipso iure: quia hoc à iure non reperitur expresse determinatum, ergo non habet locum pœna priuationis, vt est gl. in c fi. de iure patron. & gl. in clement. 2. de vita & honest. cleri. maximè in casu isto, vt dixi, ex quo matrimonium est nullum. † Idem 3
dicẽdum est de pensione, quæ ex resignatione reseruatur super fructibus beneficij, talis enim pensio per contractũ matrimonij extinguitur: qa isto casu perditur priuilegiũ clericale, & est cõis opinio secũdum Hieronimum Gigantẽ in tract. de pensionibus ecclesiasticis. quest. 54.

IVXTA APOSTOLI CONSILIVM SVMMARIVM.

1 *Vidua, quæ non potest continere, potius accipiat maritum, quam Diabolum, quia melius est nubere quam vri.*

2 *Pœnæ ciuiles secundo nubentium an hodiè videantur sublatæ per consilium Apostoli.*

3 *Mater, quæ non petito tutore, nec seruata forma à lege tradita, secundo nubit, an priuetur successione liberorum.*

4 *Vxor secundo nubens de licentia mariti vel filiorum, non debet puniri pœnis legalibus.*

5 *Vxori quæ transit ad secunda vota viuente filio, si filius in vita sua non fuit conquæstus, iniuria videtur remissa.*

6 *Vxor quæ transit ad secunda vota de lisentia principis, pœnas legales euitat.*

7 *Pater quocunq; tempore transeat ad secunda vota, non punitur pœnis legalibus.*

QVOD habet locum tàm in primis quam in vlterioribus nuptijs, & eius ratio fuit, causa incontinentiæ euitandæ, vt ait A-
1 postolus ad Corinth. 7. †habeat vnusquisq; vxorem suam, vnaquæq; virum suum, quoniam melius est nubere qaum vri. Et sic consilium Apostoli est reciprocum, tàm in viro, quàm in muliere, qm̃ quãdocũq; primo marito mortuo cui voluerit nubere poterit. c. cũ sc̄dm Apostolũ. ext. de secũ. nup. Vidua enim q̃ nõ potest cõtinere,

tinere, vel non vult, maritum non accipiat quá Diabolum. itaq; Hieronimus detestatur secunda matrimonia, nisi magna inuĕtus fuerit: ideò Paulus. 1. Timoth. c. 5. dicit, volo adolescentulas, & iuniores nubere. Cæterū idem Hieronimus, in epistola, 96. narrat de quodam viro, qui sepelierat viginti vxores, & post modum accepit mulierem, quę habuerat viginti maritos, cū ergo fuissent matrimonio copulati, totus populus Romanus instanter astabat, quis eorum vinceret, maritus tamen vicit, & meritò à populo coronatus est, & palmam in manibus tenēs clamabat, O mea vxor nube cum Faretro. Sed nunc dubitatur, an per consilium Apostoli sunt hodie sublatæ pœnæ ciuiles inductæ in odium secundo nubentium, & in fauorem liberorum primi matrimonij. Super isto puncto DD. videntur varii, quia Panor. in c. fi. tit. s. alleg. refert duas vel tres opiniones. Ioan. de Garonib. in l. 1. C. eod. tit. refert alias quinq; ita vt cum difficultate dignosci possit, quæ sit verior opinio.

Breuiter ita distinguēdo vos resoluatis. Aut agitur de pœnis incursis propter nimiam festinationem nuptiarum infra annum luctus, puta, quia mulier nubens intra tale tempus efficitur infamis, & non potest donare secundo marito vltra tertiā partē, vel sibi in testamento relinquere, nec ipsa potest capere legata, hære-

ditates fideicōmissa, vel donationes causæ mortis, & alias infinitas pœnas patiatur, de quibus
2 habetur tot.tit.de secund.nupt. † & tunc dictæ pœnæ & aliæ similes, tanquam impedientes liberam facultatem cōtrahendi matrimoniū, & tanquam appositæ in odium illius, per consilium & authoritatem Apostoli censentur sublatæ. Et ita procedit decisio d.c.cum secundum Apostolum, & illud declarat gl. in verbo. legalis infamiæ.

Aut agitur de alijs pœnis inductis fauore liberorum primi matrimonij, incursis tamē propropter secūdas nuptias contractas post tēpora luctus, & tunc tales pœnæ hodie remanent incorrectæ. Ista est communis opinio, quā tenet Inno. in d.auth. cū secundū Apostolū, quē post Bal. sequūtur legistæ, in l.1. de sec.nup. & in l. filium quē habentē. C.fa.herc. & idē Bar. in l. liberorū, ff. de his qui nor.infa. & Lud. de Rom. in cōsi.182. incip. in casu. & ab ista tanquā à cōmuni non est recedendū. pro qua cōsuluit Dec. in consi.87. incip. pro resolutione, in 1.vol.
3 Ex prædicta conclusione infertur. † Quòd si mater secundo nupserit, nō petito tutore nec seruata forma à lege tradita, an priuetur successione filiorū suorum? Certè talis pœna per consilium Apostoli non est hodie correcta, quia vt dixi, principaliter non fuit apposita in odium secundarū nuptiarū, sed propter fauorē filiorū,
&

& sic mater nō punitur eo, quod secundo cō-traxit, sed quia ante contractum non seruauit formā, ad quam per legem erat obligata, & quā adimplere poterat, etiam sine impedimento secundarum nuptiarum.

Hæc decisio posset limitari non procedere in multis casibus. Primò, quando maritus expressè vel tacitè in suo testamento disponeret, quod non velit vt vxor sua puniatur pœnis legalibus etiam inductis in fauorem filiorum, licet infra annum luctus secundo nupserit, quia per talem licentiam datam à marito, mulier euitaret pœnas legales, vt tenet Franciscus Cremensis in sing. 74. incip. si maritus, qui allegat gl. in §. duo, in auth. de nuptijs, & Bald. in c. ex parte, de appellat. nec etiam priuaretur tutela, licet Romanus in singu. 248. teneat contrarium, maximè si infra annum luctus nubat, quia illud est contra bonos mores, contra quos maritus disponere non potest. Sed præcedens opinio videtur verior quam pleriq; sequūtur, † quia ma- 4
rito volenti & danti licentiam non fit iniuria, l. 1. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. l. cum donationis seu transactionis. C. de transactionibus.

Secundò non procedit, quando mater secū-do nuberet de consensu & licentia filiorū prioris matrimonij, gloss. in verbo, copulantur, in authen. de non eligen. secundo nubend. quam dicunt singularem Bal. & Ang. in l. mater, C. ad

Tertul. Vnde mulier quæ vult ſecundò cõtrahere, ſi voluerit euitare pœnas legales, debet vti cautela, ſcilicet, quòd facit filios conſentire, quia abundans cautela non nocet, vt dicit Bald. per illum textum in l. teſtamentum, in verbo, abundans cautela, C. de teſtam. Videtis enim, quòd notarij in inſtrumento matrimoniali ponũt clauſulã, quòd talis mulier contraxit ſecũdas nuptias, de conſenſu & licentia parentum amicorum & maximè filiorum, quia nulla videtur inferri iniuria filijs per ſecundum matrimonium, ex quo expreſsè vel tacitè conſenſerunt patri vel matri ſecundò contrahentibus, per gl. ſupra allegatam, in verbo, copulantur, & gl. in d. §. duo, in verbo, vt ſi dicatur. Et Lud. de Rom. conſi. 219. incip. ex themate conſultationis tradit rationem. Quia mater, quæ tranſit ad ſecunda vota, facit iniuriam filijs primi matrimonij, & propter hoc pœnas incurrit; & ideo filijs conſentientibus nulla videtur fieri iniuria, vt in regula, ſcienti, de regul. iur. in 6. Fortificatur, qa bona prohibita alienari in fauorem alicuius, illo conſentiente alienari poſſunt, & non habet locum prohibitio. l. quoties. C. de fideicom. & notatur. in l. cum pater. §. libertis. ff. de legat. 2. vt in terminis concludit Dec. in cõſi. 604. incip. in caſu illuſtris, in 4. volu. Sed filij prioris matrimonij debent vti contraria cautela, ſcilicet, quod non ſe reperiãt dum matrimonium

moniũ recitatur.† Vel etiam mater non priua- 5
tur ſucceſſione filij, quamuis tranſeat ad ſecũda vota, viuente filio, ſi filius viuens nunquam fuit conquæſtus, quia non conquærendo videtur remiſiſſe Alex. conſi. 63. in 5. vol. & Dec. cõſi. 206. incip. quæritur. ſicut dicimus de vaſallo & donatario committẽtibus ingratitudinem. Videte Guidonem Papæ, conſi. 179. vbi plenè tradit, an mater, quæ tranſit ad ſecunda vota, non petito tutore, nec reddita adminiſtratione, priuetur ſucceſſione liberorum.

Tertiò non procedit, quando mater ſecundo nubẽs nullos haberet liberos, quo caſu nullam pœnam incurreret, quia cauſa prohibitionis ceſſare videtur, deficientibus liberis, fauore quodam pœna inducta fuit, ergo illa caſſare debes, vt tradit Alex. in conſi. 45. incip. viſo themate, in 1. vol. & clarius in conſi. 63. incip. in dubitatione premiſſa. in 6. vol. vbi cõcludit, quod quando tractatur de ſucceſſione vnius filij morientis ſuperſtitibus alijs ex eodem matrimonio, tunc mater ſecundo nubens priuatur ſucceſſione illius: quo ad bona quę ſibi à patre obuenerunt: tamen vbi eſſet vnicus filius tantum & moreretur, tunc mater binubens abſolutè admitteretur ad eius ſucceſſionem, per mortem cuius fauor videtur ceſſare, vt notabiliter tradit Ripa, in tit. de ſecundis nuptijs, in 3. qu. principali.† Idem dicendum eſt, quando vxor 6

habet licentiam à principe, quo casu euitaret pœnas legales secundum Angel. in d.l. mater, C. ad Tertullianum.

Vltimò hæc Decisio procederet † in matre, & non in patre, qui non incurreret pœnas. l.1. C. de secund. nup. quomuis infra annum luctus secundo nupserit, tamen puniretur certis pœnis inductis in fauorem filiorum, quæ similiter vt supra declaratum fuit, sub consilio Apostoli non compræhenduntur.

7

VXOREM DVCAT.

SVMMARIVM.

1 *Voluptas meretricia etiam in vxore damnatur.*

2 *Status coniugalis propter tria fuit introductus.*

3 *Dolores & gaudia quæ obueniunt maritis vxores ducentibus seriatim enumerantur.*

4 *Licurgus leges fecit, vt mulieres sine dote nuberent.*

5 *Meretricium quantumcunq; sit publicum, non impedit matrimonium.*

6 *Excõmunicatus non prohibetur ducere vxorẽ.*

7 *Meretricem ducere in vxorem pium est, & inter opera charitatis reputatur, & prodest ducenti in remissionem peccatorum.*

8 *Filia sacerdotis deprahensa in stupro debebat concremari.*

9 *Ducens meretricem in vxorem incorrigibilem dicitur patronus turpitudinis.*

10 *Adulteram propriè non licet ducere in vxorẽ.*

Non

NON causa saturandæ libidinis, sed principaliter causa sobolis procreandæ, quia propter hanc causam instituta fuerunt matrimonia. vt habetur Genes. 1. cap. crescite & multiplicabimini., & illa fuit causa impulsiua & finalis, vt etiam habetur Leuit. 21. cap. vbi in lege Mosaica non erat permissum Leuitis coniuges de scorto accipere, aut viduas repudiatas, nec etiam virgines, nisi duntaxat causa procreãdæ sobolis. Probatur etiam lege canonica, quæ dicit, † quod voluptas meretricia etiã in vxore 1
damnatur. cap. liberorum, 33. quæst. 4. & ideo si quis ducat vxorem causa libidinis, & non vt studeat generationi liberorum, non matrimonium sed concubinum se connubium appellatur. c. solet quæri, 32. q. 2. & illa dicetur concubina & non vxor, in c. is qui, & in c. Christiano, 34. distinct. Et ita principaliter & implicitè debet intelligi consilium Apostoli, pro quo facit tex. de iure ciuili in l. liberorum appellatione. ff. de verb. & rer. sign. in versi. qui vxores ducũt voto & animo liberorũ procreandorũ. † Et
sic status cõiugalis q̃ sanctus, quàm immaculatus 2
& necessarius existat, nemo est, qui nesciat, nisi qui se hominem ex viro & fœmina natũ ignorat. Est enim necessarius ad conseruationẽ speciei humanæ, & tribus de causis fuit institutus. Primò propter prolis generationem. Secundò ꝓpter refrenationẽ cõcupiscẽtię. Tertiò ꝓpter

viri glorificationem: quia dicit Apoſtolus, mulier eſt gloria viri, quia Deus dedit viro adiutorium fœminam, non carnalem concupiſcentiam, ſed vt haberet gloriam de fœmina.

Hoc enim conſiliũ Apoſtoli plerumq; perniciosũ eſt ducenti vxorem: vnde Aureolus Theophratus in lib. de nupt. quærit, an vir ſapiens ducat vxorem, & cum intra ſe cogitaſſet,
3 reſpondit: † ſi pulcha eſſet, ſi bene morigerata, ſi ex honeſtis parentibus, ſi ipſe ſanus, vel diues eſſet, ſic poſſe ſapientem nubere. Sed multa in nuptiis concurrunt, quæ vſibus matronarum ſunt neceſſaria, vt ſunt precioſæ veſtes, aurum, gemmæ, ſumptus, ancillæ, ſupellex, & alia infinita: nocte autem ſunt garrulæ, & quæſtiones mouent, dicendo, illa ornatior ꝓcedit in publicum, ego autẽ deſpectior, illa ab omnibus honoratur, cur aſpiciebas vicinã? quid cũ ancilla loquebaris? quid attuliſti de nũdinis? & vt paucis plura cõpræhendã, pauperem alere difficile eſt, diuitẽ ſuſtinere tormẽtũ, ſatius eſſet tali marito in exiliũ ire, quã talem vxorẽ ducere. Referunt præterea hyſtoriographi ꝙ Socrates rogatus ab adoleſcentulo quodã, vtrum vxorem duceret, vel an à nuptiis abſtineret, reſpõdit quodcunq; faceret, eum pœniteret: hinc te, inquit, ſolitudo, hinc orbitas, hinc generis interitus, hinc hæres alienus accipiet bona: illinc perpetua ſolicitudo, contextus quærelarũ, dotis ex-

pro-

probratio, affinium importunitas, garrula socrus, lingua succensoria, incertus liberorũ euẽtus, qs enim onera matrimonij facilè ferre põt? quis quorundã insolentias? quis põpas? quæ si pauperes sunt, facilè ab hominibus contẽnuntur, si diuites dotes adferant intumescunt, genus insolentes, forma vero suspectas reddit: deformitas vero reddit inuisas, semp enim cõquæruntur, semp exprobrant, semp insidiantur, & quos coniunx diligit, illos ea odit, eis etiã cũ cætera desunt, nunq̃ tñ lachrimæ, gemitus, atque suspiria, vt votis earũ qs satisfaciat: ornamẽtorũ verò ambitione adeò ardent, vt opes cũctas labefactẽt, miserosq; cogãt maritos in q̃stus in dira ꝑdire scœlera? quot erga maritos fraudes exercẽt? quot simulationes? quot proditiones? quot plerũq; suppositos partus? quot mẽtitas e nutritiones? quot alieni seminis susceptas messes? & ꝙ peius est, lugẽt posteà viri innocẽtes vxores suas mortuas, quas in vrbib. laudãt & ꝑdicãt pudicas, quarũ impudicitia corda maritorũ vulnerãtur, cogũturq; gratia honoris nõ ꝑdẽdi rectè mẽtiri. ꝙ si dotẽ amplã quis cũ vxore assequatur, tãto superbior officitur, stimulũ superbiæ cuiuslibet vxoris sũt, dos, & forma: mulier n. bene dotata nõ mariti sociã, sed dñinã se putat. Sed vnũ obstat, ꝙ si quis vxorẽ pauperẽ ducat, nõ vnius diei, sed totius vitæ hospitẽ forte hostẽ comparat, prætereà cogitat quæ mundi

ſunt, & quomodo complacere poſſit vxori: & e cõtra, qui ſine vxore eſt, aptior efficitur ad ea quæ Dei ſunt: quia vxorati tribulationẽ carnis, & maiorem impulſionem habent, quã qui vxorem non ducunt. Si quis ergo pacem in matrimonio quærat, ducat vxorem pauperem, pacificam, & non diuitem litigioſam, noſtris em̃ tẽporibus leuis eſt concordia inter cõiuges, quia
4 potius pecuniæ, quã puellæ maritãtur. † Recte ergo Lucurgus leges fecerat, vt mulieres indotatæ nuberent, ne pecuniæ potius quã vxores eligerẽtur. Sed breuiter dicamus, ꝙ vxoris nulla eſt electio, ſed qualiſcunq; aduenerit, habenda eſt: ſi iracunda, ſi fœtida, ſi ſuperba, ſi fatua, ſi deformis: equus, bos, aſinus, canis, & villiſſima mãcipia, ſedile ligneum, vrceoli, lebetes prius probantur, & ſic emuntur: ſola vxor non oſtenditur, nec ante diſplicet, quã ducatur. nã ſi pulchra fuerit, erit ſuſpecta, quia difficile eſt cuſtodire, ꝙ plures amant: ſi autẽ turpis, erit inuiſa, quia moleſtum eſt poſſidere, quod nemo habere dignatur.

Ampliate procedere conſilium Apoſtoli, vt necdum habeat locum in eo, qui ducit vxorem virginem, vel viduam aliam honeſtam mulierẽ, verum etiam habet locũ in eo qui ducit cõcubi
5 nam vel aliam meretricẽ: † quia licet meretrices repellantur ab actibus legitimis, intantũ, quod licet in aliquo caſu habilitarentur generali-

raliter criminosi, non tamen censentur habilitatæ meretrices, nisi de eis specialis fuerit facta mentio, vt concludit Panor. per illum tex. in c. tãta, de symonia, quẽ sequitur Rochus de Curte, tit. de iure patron. in versi. competens. Non tamen reperitur iure cautum, ꝙ meretricium quantũcumq; sit publicnm impediat matrimonium, quia edictum de matrimonio cõtrahendo est prohibitorium, & quilibet põt cõtrahere, nisi expresse prohibeatur. c. cũ apud. de spõ-
salibus. † sicut patet in excõicato, qui prohibe- 6
tur ducere vxorem. imò pium est † & inter ope- 7
ra charitatis reputatur meretricẽ, q̃ se vult corrigere, ducere in vxorẽ. vnde Clemẽs Papa III. statuit, ꝙ quicũque publicas meretrices de lupanari extraxerint, & eas in vxores duxerint, eis ꝓsit in remissionem peccatorum. c. inter opera charitatis, extra de sponsal. & matrimoniis.

Ratio esse põt, quia inter illos põt esse matrimoniũ, inter quos per verba de p̃senti põt esse mutuus cõsensus, sed ista possunt esse inter virũ & meretricẽ, quia nõ reperitur iure decisum, ꝙ meretriciũ tollat mulieri propriũ cõsensum, quia non obstante meretricio, habet potestatẽ sui corporis, nec p illud est alicui alligata, ita ꝙ nec stuprum, nec adulteriũ punibile cõmittatur cum meretrice, quæ publico meretricio est prostituta. l. si ea. C. de adult. ergo inter eos laudabile est matrimoniũ. vnde Ozee Proph.

mãdato domini vno coroordei, & quindecim argenteis, & dimidio corotritici emit sibi meretricẽ, quã postea in vxorẽ duxit, c. integritas corporis, 32. q. 1. & 3. dicit dominus Ozeæ vnde & sume tibi vxorem fornicationis, vt legitur Ozeæ 1. & 3. cap. ergo pium est meretricem ducere in vxorẽ, nec qui eam ducit culpãdus est, sed potius laudãdus, c. nõ est culpãdus. 22. q. 1.

Nec obstat, ꝙ habetur in contrariũ Leuit. 20. c. vbi dominus loquẽs Moysi ait, virginem ducet vxorẽ, viduã autẽ & repetitã & sordidã atq; meretricẽ nõ accipiet, sed puellam de populo suo: ergo videbatur, ꝙ imò impiũ esset, ducere meretricẽ, ex quo expresse à Deo erat prohibitũ. Quia respondetur, ꝙ ille tex. debet intelligi in Pontifice, hoc est, in sacerdote maximo, qui tales mulieres corruptas accipere non debet, sed virgines tantũ, triplici ratione. Prima, quia super caput eius, infusum fuit oleum vnctionis. Secunda, quia eius manus in sacerdotio fuerunt consecratæ. Tertia, quia ille maximus sacerdos, erat vel esse debebat vestitus sacris ac sanctis vestibus, & tanta honestas in eius
8 matrimonio requirebatur, † ꝙ si filia sacerdotis fuerat in stupro deprehensa, & nomẽ sui patris violauerat, certè flammis debebat exuri.

Prædicta decisio limitatur vt procedat, quãdo est spes de correctione meretricis, tunc illa licitè potest duci in vxorem, vt habetur in c. significa-

gnificasti, de eo qui duxit in matr. quã poll. per
adult. secus, si nõ esset spes correctionis: † quia 9
eo casu fatuus iudicatur, qui talem maretricem
ducit in vxorẽ, à se enim abijcere debet, aliàs
patronus turpitudinis dicetur. c. sicut crudelis,
30. q. 1. Secundò limitatur, quando ducit mere-
tricem ea intentione, vt eam reuocet à turpi-
tudine meretricij, & ad bonum matrimonij in-
ducat, & ideo laudabile opus misericordiæ fa-
cit, qui meretricem à tali peccato reuocat: si ve
ro quis ducat meretricẽ ea intentione vt mere-
tricetur, & de acquisitis per meretricium & a-
dulterium viuat, & particeps lucri fiat, prout
in concubinis sacerdotum videmus, talis sub
consilio Apostoli non continetur, imò isto ca-
su grauiter peccat, & matrimonio abutitur, &
sic tria grauia peccata committit. primò, quia
facit illi fidem frangere. secundò, operatur cõ-
tra bonum prolis. tertiò violat sacramentum:
quia non manent duo in carne vna, sed in car-
ne plurium defœdatur, ideo grauiter peccat
maritus, qui meretricio vxoris consentit, & eã
facit adulterare. Tertiò, hæc decisio non pro-
cedit in adultera, † quia de iure adulteram du- 10
cere non licet in vxorem, vt hebetur per totũ,
31. q. 1. vltimò, hæc decisio non procedit in acti-
bus electionum vel ordinationum, vnde sicut
concubinarius non potest in Episcopum eligi,
nec diuina ministrare, ca. habuisse, 34. distinct.

ſic etiam qui meretricem ducit vxorem, cap.
maritum, eadem diſti. ct. & notat ibi glo. quòd
ex vno & eodem facto, quis punitur, & mere-
tur ducendo meretricem in vxorem.

PRO HVIVSMODI AVtem diuini obſeruantia præcepti.

1 Tranſgreſſores præcepti diuini grauiter ſecundum legem veteris teſtamenti puniti fuerũt, multa exempla hîc enumerantur.

PRo qua obſeruantes à Deo ſalutarem cõſequuntur remunerationem, tranſgreſſores verò varijs modis arcentur. vnde Saul ꝑpter tranſgreſſionẽ diuini præcepti irreuocabiliter eſt reiectꝰ, vt habetur 1. Reg. 15. c. & etiã 3. Reg. 13. c. legitur de quodã viro, qui comedẽs panẽ in loco vetito contra præceptũ domini, à leone fuit occiſus. ſic etiam Achã ſumens de anathemate cõtra præceptum, lapidatur, prout habetur Ioſue, 7. c. & Numeri 15. de quodam homine, qui cõtra præceptum diuinũm in die ſabbati colligebat ligna lapidatus eſt. & idem Num. 14. in quo dicitur, quod filij Iſraël parantes expeditionem contra Amalachitas & Cananeos, vincuntur, & quia contra præceptum
1 aſcenderunt occiſi ſunt. † legitur etiam 1. Machabæorum, c. 7. quod propter præceptũ Domini, ſeptem fratres cum matre ſua grauia tormẽta paſſi ſunt ſub Antiocho. Seruandum eſt ergo iſtud præceptum diuinum à Prælatis & ſacer-

cerdotibus, si secundum legem viuere voluerint, aliosq; super obseruatione instruere debent, prout fecit Dauid instruens Salomonem filium suum post se regnaturum, dicebat enim ei, tunc proficere poteris, si custodieris præcepta, quæ præcepit Domin⁹ Moysi. vt fecit Noë qui omnia quæ præceperat ei dominus, fecit, ideò à diluuio saluatus est. Vnde quærenti à Saluatore quid boni faceret, vt vitam æternam haberet, responsum est ei à Domino, si vis ad vitam ingredi serua præcepta. Vnde de Pontificibus & sacerdotibus Deum per Prophetam dixisse legimus, præcepta mea cor tuum custodiant, longitudinem enim dierum & annos vitæ, & pacem apponent tibi.

AD QVOS PERTINET SAlutaribus monitis quàm aliis canonicis remediis omni studio laborent.

SVMMARIVM.

1 Cōcubinatus ab eccl. habuit primā prohibitionē.

2 Prælatus vel Officialis an poßit cogere meretricē ad pœnitentiā, & ad dimittendū concubinatū, & si sit incorrigibilis, an poßit excommunicari.

3 Quando agitur de graui peccato, vel de crimine hæresis, delinquentes etiam inuiti trahendi sunt ad salutem.

4 Ex inuito matrimonio generantur scandala.

5 Ecclesia multa tollerat & dißimulatione pertrāsit, ad euitandum maiora scandala.

6 Excōmunicatus nō potest inuitus absolui ab ex-

communicatione, nisi efficeretur dietim deterior per excommunicationem, quo casu posset absolui etiam inuitus.

HOc enim præceptum iudicibus ecclesiasticis dirigitur, quia vt s. dictum fuit, de hoc crimine concubinatus, ecclesia co-
1 gnoscit, † cum sit crimen ecclesiasticum, & ab ecclesia habuit primæuam prohibitionem, ergo ad eam pertinet cognoscere de concubinatu, maxime commisso cum clerico, c. nemo. 32. q. 4. quia ratione personæ concubina efficitur de foro ecclesiastico, ergo omni studio laborēt. Sed præcipuum est, vt ipsi primitus laborent, honestè & castè viuere, & concubinas à se ipsis abijcere, quia cuius vita despicitur, eius etiam iussio & salutaris prædicatio contemnitur. c. infames. §. fi. q. 7. & in c. nulli. 1. q. 1. Sed quid si clericus concubinarius, & concubina contemnant ista salaria monita. Respondeo, contra clericos recidiuantes ad solitum concubinatum,
2 dictum fuit superius. † Sed maius vertitur dubium, an Prælati vel eorum Officiales possint cogere meretrices ap pœnitentiam, & sit contemnant monitaria salutaria, vel alia præcepta, an possint excommunicari? videtur quod sic. Quia ad Rectores ciuitatum spectat, vt habitātes in ea, ciuiliter & honestè viuant, ergo multò fortiùs poterunt compellere meretrices, vt à meretricio recedant. Preterea crimen carnm

est

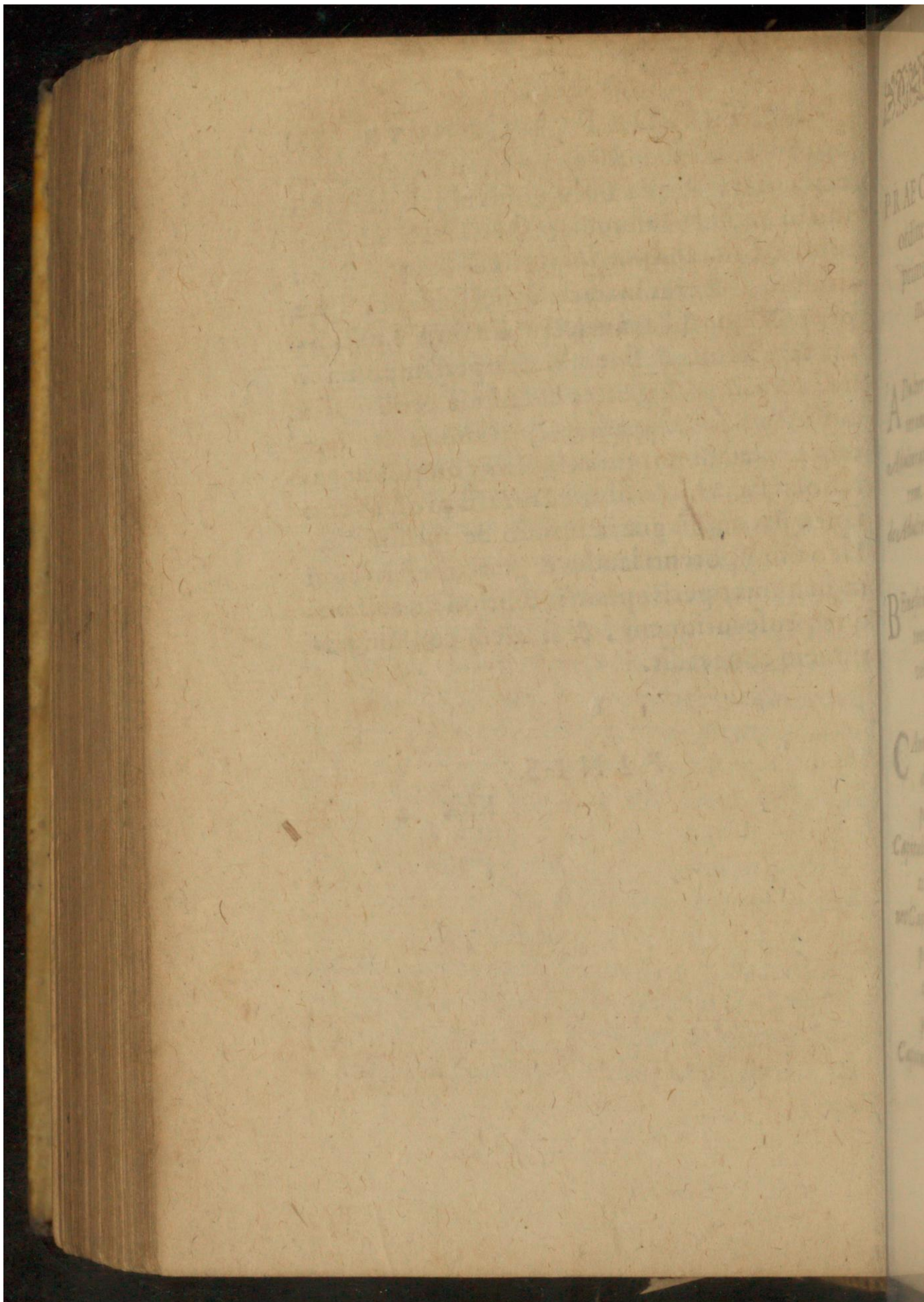
est publicum & manifestum, sed peccator notorius est compellendus ad faciendam emendam, maximè vbi ecclesia scādalizatur, vel Respublica, vel anima, ergo meritò poterit inuitus vel inuita compelli ad bonum, quia vtilitati earum consulitur, vt est tex. in argumentum in c. & qui emendat. in versic. bona præstantur inuitis, 45. dist. † quia quando agitur de graui pec- 3
cato, vel de crimine hæresis, delinquentes etiā inuiti trahendi sunt ad salutem, c. displicet. 23. q. 4. Patet ergo quod tales mulieres impudicæ possint compelli ad pœnitentiam, quia licet per leges nemo directè cogatur benefacere, tamē malè agere prohibetur. c. ad sedem. 33. q. 5. Ego autem opinionem contrariam esse veriorem, per regulam iuris, quæ dicit, quod beneficium non confertur in inuitum, ergo nullum bonum nisi voluntarium, vt dicit tex. in c. præsens clericus, 20. quæst. 3. † Hinc est, quod ex in 4
uito matrimonio generantur scandala, ca. 2. & ibi glo. de sponsalib. Hæc opinio confirmatur. Quia meretricium tolleratur, vt grauius malū euitetur, quoniam multa adulteria, stupra, & incestus multi fierent in ciuitate, nisi ibi essent lupanaria & meretrices, sic etiam tolleratur libellus repudij, vt maius malum, id est, homicidium euitetur. c. hac ratione. 31. q. 1. † sic etiam 5
ecclesia tollerat cōsortium malorum, sic etiam tollerat vsurarios, tollerat etiam iudicium ferri

candentis, vel aquæ feruentis & quædam alia, quæ ecclesia dissimulatione pertransit, vt propter minus malum, euitetur maius, c. si quid verius, 33.q.2. Patet ergo ex prædictis, quod meretrices inuitæ non possint cogi ad pœnitentiam seu continentiam, quę suaderi potest, im-
6 perari non potest. c. integritas. 32.q.1. † sicut dicimus de excommunicato, qui inuitus non potest absolui ab excommunicatione, vt notat gl. in c. significasti. extra, de eo qui ducit in matri. quam poll. per adulter. nisi propter excommunicationem efficiatur dietim deterior, quo casu posset inuitus absolui secundum Ioan. And. in c.1. de sententia excommunicationis.

Omni ergo studio Iudices competentes laborare debent, vt concubinas & cæteras meretrices per salutaria monita à tali fœditate reuocent, ne de cetero corpora sacerdotum, quę templum Dei esse debent, impudicitia & libidine maculentur: quoniam dicit Apostolus Epist.1. ad Thessal. caq.4. hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, & sciat vnusquisq; vas suum possidere in sanctificatione & honore, & non in passione desiderij, sicut gentes, quæ ignorant Deum. habetur etiam Exodi, 19. c. Sacerdotes quoq; qui accedunt ad dominum sanctificentur, ne percutiat eos dominus. & idem Leuit. 21. cap. dicit dominus ad filios Leui, omnis ho-
mo

mo qui acceſſit de ſtirpe veſtra ad ea quæ cõſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſraël Deo ſuo in quo ſit immundicia, peribit coram Domino. Multa alia non impertinentia circa hunc titulum, & eius materiam dici poſſent, quæ propter quotidianam lecturam iuris ciuilis omittere ſtatui, & finem huic operi imponere, ne auditores & legentes aut nimia prolixitate, aut breuitate tedio afficerem: imitatus ſapientem Eccleſiaſtem, qui ex multis compoſuit parabolas ſacras, non ſibi, ſed futuris proſpiciens: ſanè quia omnis gratiæ infuſio de ſurſum eſt, Deo omnipotenti laudes & gratias refero, qui mihi huius operis aptam inceptionem rectamque proſecutionem, & finalem conſummationem conceſſit.

FINIS.

INDEX PRAECIPVARVM RERVM

ordine Alphabetico digestus, cuius primus numerus significat summarium, secundus folium.

A

B.

C.

Cle-

D.

E.

Ho-

I.

L.

M.

Me-

N.

O.

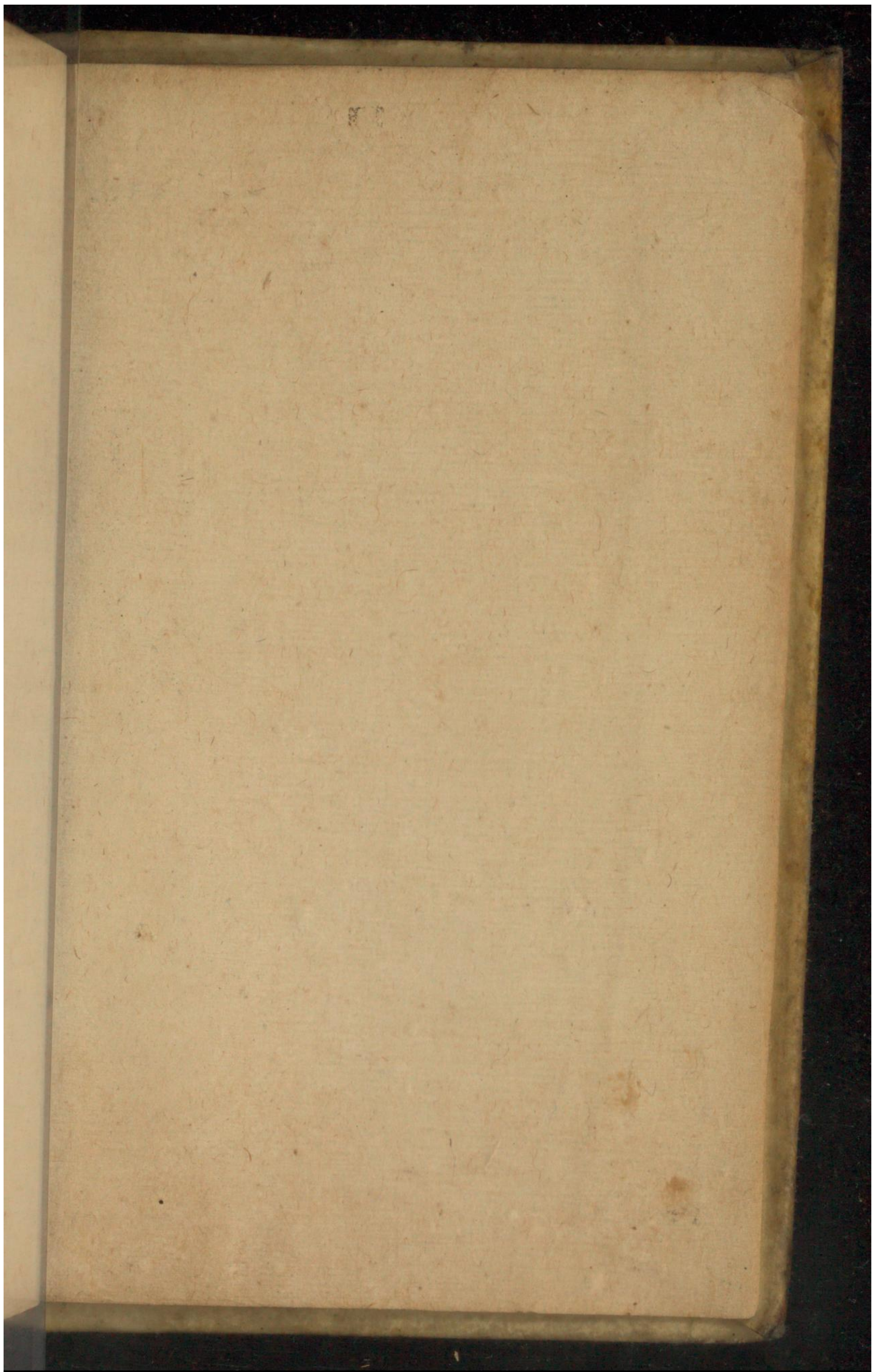
P.

R.

S.

FINIS

p. 254. {The Sicilians & the English
{Sodomites. !!

263. No cause for separation
if wife is willingly

p. 161 Penalty for having a nurse

